

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

CLARISS. ET AM-
PLISS. DOMINO IO. IACO-
bo Fuggero, in Kirchberg & Vais-
senhorn Comiti, &c. Sigis-
mundus Gelenius

S. D.

V *in* *omnibus* institutio, vel singu-
lorum hominū ad beatam uitā
contendensium, vel coetivū for-
mam in commune uiuēdi qua-
rentiū, praeceptis constat exem-
plisq; ut nosti Fuggere uir magnifice, cōsentire
uideo in hoc sapientes, neutrum aliunde melius
peti quā ē sacris literis: quas tanto tuius sequi-
mur, quāto certiora sunt diuina oracula huma-
nis opinionibus: quae disspēdiosis suis ambagibus
nihil aliud ostendūt, quā frustra id conatos sum-
mos quidē uiros, sed humana sapiētia praeditos,
quod nō nisi a diuinis et numinis fauore adiutus
praestatur: siue quo nec uia salutis intri, nec inuē-
da eius motus alijs monstrari potest. Et quāuis
utraq; iam dicta ratio sit absolutior, si coniu-
gātur: sicut ex ipsis liquet sacris literis, ubi iam
legis primū bene conditis hominū pectoribus a
rerū opifice inserta, mox exolecente paulatim
eius memoria per eundē praconio Moysis in cō-
mune uitam reuocata, summaria capita,
quān hominum deo carorum, uel priuatorū uel
duc

ducum atq; regum, gesta produntur: habent ta-
men ha separatam etiam tractationem. Nam
ante exortam Seruatoris legē homines quidam
ingeniosi qui se philosophas nominauerunt, ue-
ritatem cen per tenebras palpare aggressi, pra-
cepta uita formanda conati sunt tradere una
cum dogmatibus ad felicitatem sectādam per-
sistentibus: alij res regum ac populorum mēda-
uerunt literis, unde magnam colligere liceat
exemplorū copiam. Illorum lectio habita est pra-
e ceteris uilis, & re uera fuisset, si ueritatem ca-
pitatam potuissent assequi: nos in hoc feliciores,
quibus sacra litera affatim repraesentant quod
illis obtingere non potuit, lectio non modo uilis,
sed & necessaria. Proxima utilitas est in histo-
rijs, peculiari quadam uoluptate ad sui cogni-
tionē inuitantibus, ut ab his legendis pauci mo-
do sint literati, abstineant, cum illa magis seria
quibusdam aut non uacet euoluere aut non li-
beat. Sed delectu opus est in tanta historicorum
uarietate, si nolis operam & bonas horas per-
dere. sunt enim qui nihil aliud quā ludunt, &
aures animosq; otiosos demulcent in hoc tantū
factis narratiunculis, quales sunt Heliodorus,
Philostatus, & hu antiquiores, sed nihilo gra-
uiores Herodotus & Ctesias ob nimiam mēda-
cium licentiam dudum oblitteratus, in quibus
nix quicquā probes praeter facundia. Doctiores
sunt alij, ut imbui philosophia, sed magno di-
a 2 scrip

scrimine. nã qui Epicureorũ, aut Peripateticorũ
 nõ multo saniorũ duntaxat quod ad pietatis
 dogmata attinet sectã secuti sunt, pro suis af-
 fectibus multa produnt tam inutilia, ut ne noxa
 quidem careant. quid enim bona rei potest expe-
 ctari à tollentibus immortalitatẽ animorũ, &
 divinam providentiã? & hi ferẽ proponant sibi
 celebranda quadam uasta uerius quã magna
 ingenia, Xerxes, Alexandros, Cæsares. Plus bo-
 na frugis haurire licet ex accedentibus propius
 ad Academicos Stoicõsue, qui res laudatorũ
 principũ aut populi Romani, præsertim illius pri-
 sci, trãsmissũ ad posteros. huius generis sunt, Pla-
 tarchus, Dionysius, Xenophon, Polybius, & La-
 tini aliquot qui sibi gravitatẽ cen peculiarem
 iudicãt. sed longe utilissima, nec iniucunda est
 sacra historia, olim propter excellentiã & cla-
 ritatẽ, sed maxime propter certissimã sinceris-
 simamq; ueritatẽ, etiam profanis expetita regi-
 bus, patrũ priscorũ mores, uitas, resq; tam domi
 quã foris gestas continens: quiq; eius compen-
 dium scripsit, & ubi illa desit reliquã usq; ad
 suam atq; atextuit, Iosephus uir patriarum li-
 terarum cognitione nemini sue gentis secundus,
 externa uerò literatura studijs, uel cum Philone
 conferendus, facundia pollens qua plus uirum
 quã fucorum habeat, nec minus philosophum
 quã historicum deceat: quem non est opus præ-
 dicare prolixius, quando ipse satis ostendit
 qual

qualis fuerit, modestissime vitam suam scribēt,
 qua nunc primum in presenti operum eius edi-
 tione legi potest à Latinis hominibus. huius scri-
 ptoris monumenta cum circumferantur, & pas-
 sim ab omnibus suo merito terantur, Rufino ut
 titulus pollicetur interprete, mihi nūquā persua-
 deri potuit antiquitates Iudaicas ab eo viro ver-
 sar: vel quod non referant peritū utriusq; lingua
 hominē, qualis Rufinus fuit habitus suo seculor
 vel quod stilo belli Iudaici sine dissimiles. Id
 Antiquitatu opus non ita dudum ex officina
 Frobeniana prodijt, cōflatum ex duobus exem-
 plaribus mutilis, ē diversissimis petitis orbis tra-
 ctibus: bono tamē quodā casu euenit ut utrunq;
 egregiē supplerent lacunas alterius. ac mox nō
 defuerit qui Latinam versionem novam requi-
 rerent: effeceruntq; amici ut suscepta provincia
 iudicium vertedi in eo scriptore ponerem, sigli-
 na (iuxta proverbium) in dolio. Inter vertendum
 deprehendi non solum deprauata multa in La-
 tinis, sed etiam quibusdam locis deesse versum nō
 paucos, nam xvi. Antiquitatum libro, cap.
 iuxta vulgatas editiones septimo, iuxta Gra-
 corum distinctionem quam nos sequimur xi.
 desiderabatur integra pagina, & in calce eius-
 dem libri non multo minus: id quod vel libra-
 riorum vel interpretis etiam culpa accidit, sed
 non in his tantum pagina. Itaq; omnia meliore
 fide conatus sum reddere, stilo planiore, nec ru-

dioſe tamen opinor. Ausus igitur rem ſubitu-
ram cenſuras varias, cœpi circumſpicere de ali-
quo, cuius præiudicio tutus poſſem minus de ce-
teris criticis eſſe ſollicitus. Neq̃ delectu ſuccur-
rebat mihi ante alios Io. Iacobus Fuggerus, ni-
mirum ea familia natus, in quam ſingulari ca-
leſtis numinis favore uirtus & fortuna tantum
ornamentorum certatim cōnkrunt, ut per uni-
verſam Europam, atq; etiam longe extra eius
limites, tam ſu celebriſ, tam apud ſummos mo-
narchas gratioſa, ut nihil ſit quod hac parte uel
principibus uiris inuideat: & quod peculiariter
ad meum deſiderium attinebat, habeat in ſuo
ſtemmate uiros literatos literatorūq; patronos
eximios, et uel hoc merito omni poſteritati me-
moria digniſſimos, nuper Raimundū, nūc An-
tonium eius fratrem familiaq; columnen, & in-
ſignem Des. Eraſmi patroni quondam noſtri
amicum: te utrō tertium (ne alios mihi minus
notos commemorem) adeò expoliſtum & candi-
dum acriq; iudicio hominem, ut tua cenſura nō
minus probari cupiam, quàm excellentiſſimorū
in utraq; literatura profeſſorum noſtri huius
haud incruditi ſeculū. Et pulchre conuenire ui-
debatur, ut ſcripſet qui in omnibus præſertim
Chriſtianorū regionibus etiā uulgo teritur, præ-
ſerret in fronte cen tutelare nomen uiri apud o-
mnes eas gentes non ſolū notiſſimi, uerum etiam
landatiſſimi. Deterrebat hoc mihi quòd ignotum
eſſem

essens tanto *Mæcenati*: sed contra cogitabam multos similibus occasionebus innotuisse feliciter. itaq; sic natiuentem ne tamē propensior essens ad demerendam tuam gratiam, impulit non inuitum noster uetus amicus & liberorū tuorum ad imitandam paternam excellentiam incensor adiutorq; *Ludovicus Carinus*, uir magnatibus merito carus, integer, pius, eruditus, cordatus: qui talibus coloribus te mihi depinxit, uerissimis quidē illis ut est ipse sincerus, quales in hanc tabulam conferre, nec sine modestia tua uexatione possem, nec sine adulationis suspitione. Accipies igitur uir praclarissime opus hoc per otium inspicendum: quod si tibi tale uidebitur ut ferri possit à lectore non fastidioso, erit mihi incitamentum ad aggrediendos etiam autores alios: accipies & *Gelenium* tuum in cliētelam, quam nemo non expetit, ipse uehementer optat ut ea dignus sim. Deus te perpetuò seruet patrone (iam enim hanc salutandi formulam mihi tua pace permisso) obseruandissime, unā cum liberorum suauissima cohorte totaq; familia, cui me commendatum cupio, si non de officiolo, saltem de studio addictissimo. *Basilea* calendis augustis, anno à natiuitate Christi seruatoris humani generis M D XLVIII.

TESTIMONIUM D. HIERO-
nymus de Iosepho.

Iosephus Mathathia filius, ex Hierosolymis
sacerdos, à Vespasiano captus, cū Tito filio
eius relictus est. Hic Romanam veniens, septē libros
Iudaica captivitatis imperatoribus patri filioq;
obtulit, qui & bibliotheca publica traditi sunt.
Et ob ingenij gloriā statnam quoq; meruit Ro-
ma. Scripsit autē alios uiginti Antiquitatum
libros, ab exordio mundi, usq; ad decimumquar-
tum annū Domitiani Caesaris, & duos & quatuor-
decim aduersum Apionem grammaticū Ale-
xandrinum: qui sub Caligula legatus missus ex
parte gentilium, contra Philonem etiam librum
uirperationem gentis Iudaica cōmentem scri-
pserat. Alius quoq; liber eius, qui inscribitur
πρὸς ἄντιοχον βασιλέα τῆς Ἀρμενίας, valde elegans ha-
betur, in quo & Machabeorum sunt digesta
martyria. Hic in decimo octavo Antiquitatum
libro manifestissime cōfiteatur, propter magnitu-
dinē signorū Christū à Phariseis interfectū, &
Ioannē Baptistā uerē prophetā fuisse, et propter
interfectionem Iacobi Apostoli diruta Hiero-
solymā. Scripsit autē de Domino in hūc modū:
Eodē tēpore fuit Iesus uir sapiens, si tamen uirū
eum oportet dicere. Erat enim mirabiliū patra-
tor operū, & doctor eorū qui libenter uera su-
scipiunt: plurimos quoq; tam de Iudeis quā de
gentibus sui habuit sectatores, & credebatur
esse

esse Christus. Cumq; inuidia nostrorū principum
cruci eum Pilatus addixisset, nihilominus qui
eum dilexerat perseuerauerūt. Apparuit enim
eis tertia die uiuus, multa & hac & alia mi-
rabilia, carminibus prophetarum de eo natici-
nantibus: & usq; hodie Christianorum gens, ab
hoc sortita uocabulum, non defecit.

AUTORES QUORVM POTIS-
simum testimonio partim comprobato,
partim confutato Iosephus histo-
ria sua fidem facit.

Aenfilanus Arginus	Conon hist.
Agatharchides Cni- dus	Demetrius Phalerenus Dius hist.
Alexāder Polyhistor	Ephorus
Andreas	Estius
Apion grammaticus	Euhemerus
Apollonius Molō	Eupolemus
Apollodorus	Hecataeus Abderita
Ariphanes	Hellanicus
Aristans	Hermippus
Aristoteles	Hermogenes
Berosus Chaldeus	Herodotus
Cadmus Milesius	Hesiodus
Castor Chronogra- phus	Hieronymus Aegy- ptius
Cheremon	Homerus
Chaerilus poëta	Isidorus

<i>T. Linius</i>	<i>Polycrates</i>
<i>Lysimachus</i>	<i>Posidonius</i>
<i>Manethon</i>	<i>Pythagoras</i>
<i>Menander Ephesius</i>	<i>Strabo</i>
<i>Minasius Damascen'</i>	<i>Thales</i>
<i>Mochus</i>	<i>Theodotus</i>
<i>Nicola' Damascenus</i>	<i>Theophilus</i>
<i>Pherecydes Syrius</i>	<i>Theopompus</i>
<i>Philon senior</i>	<i>Theophrastus</i>
<i>Philostratus</i>	<i>Thucydides</i>
<i>Polybius Megalopo-</i>	<i>Timaeus</i>
<i>litanus</i>	<i>Zopyrius</i>

CANDIDO LECTORI. 3.

Quum nona hac Josephi Antiquitatum Latina conversio, qua iuxta Græcum exemplar est dissecta, antiqua translationi capitum distinctione non consonaret, nisi nobis est, vetustam divisionem in studiosorum gratiam margini annotare, quo loci inde à scriptoribus ante hanc nostram editionem citati, facilius inueniri possint: quod quidem more nostro fecimus, quo quicquid literis deditorum usui indicamus conducibile, usq; in medium proferre studemus. Vale bene, & industriam nostram favore munus amplectere.

FLAV

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER I.

Sigismundo Gelenio interpretete.

PROOEMIUM.

QVI ad scribēdas historias se conserunt, non unā neq; eandem sui propositi causam habere mihi videntur, sed plures, easq; multū inter se differentes. Quidā enim ostentanda eloquentia causa, gloriaq; ex ea capeanda, ad hoc studiorum genus se applicant; alij quo gratiam illis referrent, quorum res gestas scribendas sibi sumpserunt, nulli labori quantum in se fuit, pepercerunt. Sunt quos res ipsa compulsi, ut quibus gerēdis intersuerāt, ea scripro complexa in vulgum proderent. Nec desuerunt, qui res insignes cognitūq; dignas in obscuro latere non ferrent, atq; ideo narrationem earum in communem utilitatem proferrent. Ex iam dictis causis postrema dñe me quoq; ad idē permouerunt. Bellum enim quod cum Romanis habuimus, et res utrinque gestas, ac demum euentum, qua omnia praesens ipse meo perie

periculo didici, narrare coactus sum, propter quosdam qui scriptis suis veritatē depravarunt. Prasens uerò opus aggressus sum, ratus Græcis omnibus cognitu non iniucundum fore. Complectitur enim uniuersam nostrā gentis antiquitatem, formamq; reipublicæ, ex Hebraicis literis translata. Cogitaueram equidem & antea, iam tum cum historiam de bello scriberem, docere, unde primū oriūdi Iudæi, quā uaria forma usi, sub quali legislatore ad pietatem catecti; uirtutes instituti, quibus bellis per tot secula gestis, inuiti ad postremum contra Romanos bellum sine pertractis: sed quoniam prolixius erat hoc argumentum, scorsim illud propriè dicto opere exorsus usq; ad finem suum perduxi. Procedente dein tempore, sicut usu uenit his qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quedam ac segnitates mihi incessit, tamā materiam in alienam ac peregrinam linguam traducturo: sed fuerunt qui cupiditate cognoscendi ad opus me adhortabantur, & præ cunctis Epaphroditus, uir cū omnis generis disciplinarū, tum uerò rerum gestarum peritia cum primis auidus, ut qui ipse in maximis negotijs & uarijs fortune casibus uersatus, in omnibus eximiam naturā indolem præ se tulisset, inconcussamq; uirtutis studium perpetuo retinisset. Huic igitur morem gerens, assiduo cunctorum utile aliquid ac honestum molientium fautori, cū me mei iam sup-
puderes

pueret, si uideret ignauia speciosissimo labori
 anteposere, uires animamq; resumpsit: simul hac
 quoq; reputatione non leuiter permotus, quod et
 maiores olim nostri, exteris sua benigne com-
 municauerunt, et Gracorum nonnulli uehementi res.
 nostras cognoscendi studio flagrauerunt. Itaq;
 inuenio literis proditum, quod Ptolemaeus secundus
 eius nominis rex, totius disciplinae colligendisq;
 libris deditus, magnopere contenderit legem no-
 stram, eiusq; instituta, et uiuendi formam pra-
 scriptam, in Gracum eloquiū transferri. Elea-
 zarus autē pontificū nostrorū nemini secundus.
 regi hanc utilitatem non inuidit, reclamaturus.
 omnino, nisi consuetudinē haberemus, à maiori-
 bus acceptam, res bonas et honestas calare ne-
 minem. Proinde mihi quoq; cōuenire duxi, ut et
 pontificis nostri imitarer magnanimitatē: et
 hodie quoq; regis illius multos persimiles puta-
 rem, dumtaxat quod ad discendi cupiditatē at-
 tinet: neq; enim totā scripturam occupauit ille,
 sed legē solam ei tradiderunt interpretes, qui ob
 hoc Alexandria missi fuerant. Sunt autē in-
 numerata sacris literis prodita, ut quae quinq; mil-
 lium annorū historiam in se complectantur, in
 qua diuersi sunt inopinari casus, uaria belli for-
 tuna, multa imperatorum praecara facinora,
 multa rerum publicarum mutationes. In uniuersum
 autem ex huius potissimum historia lectio-
 ne cognoscere licet, quod his qui Dei uoluntati
 obsequantur.

obsequuntur, & leges bene latas transgredi ne-
rentur, omnia prosperè succedunt supra quàm
credi possit, et felicitas illis premiũ à Deo pro-
ponitur. Quòd si ab illarum diligenti observa-
tione discedant, neq; cõsilia eorum exitum inue-
niant, & boni ipsorũ opinione conatus in cala-
mitates immedicabiles desinunt. Quapropter
iam nunc lecturos hæc volumina adhortor, ut
Deo mentem adhibeant, & legislatorẽ nostrũ
probent, si naturã, ut dignũ est, considerant, &
virtuti eius cõueniẽtes semper operationes assi-
gnant, puramq; suã narrationẽ ab omni, qualis
apud alios est, fabularũ uanitate cõseruant: ita
meis, quantum ad longitudinẽ tẽporis, rerumq;
ueteratẽ attinet, impunẽ poterat qualibet men-
dacia confingere. Natus enim est ante annos bis
mille, cum ad tot retro secula etiã poëta ne deco-
rum quidẽ suorũ natales, nedum mortaliũ leges
aut res gestas referre ausi fuissent. Sed hæc o-
mnia procedẽs oratio accuratè suo quaq; ordi-
ne docebit, ita ut nos facturos sumus polliciti,
neq; subtrahẽdo quicquã, nec addẽdo. Caterum
quoniam firmè omnia pendent à Mosis legisla-
toris sapientia, necesse habeo paucis de illo præ-
fari, ne quẽ fortè cogitatio subeat quĩ factũ sit,
ut quĩ operis inscriptio res gestas polliceatur,
tam multa ad naturã cognitionẽ spectantia scri-
ptis nostris inscriuerimus. Scire igitur oportet,
quòd uir ille ante omnia necessarium existima-
uit, nel

nit, vel uitā suam rectè disposituro, vel alijs leges posituro, ut in primis natura Dei cognitionē habeat, atq; ita cōsideratis eius operibus, egregium illud exēplar imitari, quantiū in suis viribus est, & sectari conetur. Alioquin absq; hac contemplatione neq; legislatorē ipsum unquam bonam mentem sibi paraturū, neq; scripta eius nullum momētum ad virtutē auditorū allatura, nisi ante omnia discerent, quòd Deus cum sit parens omnium ac dominus, omniaq; contueatur, eis quidem qui se sectantur, felicem uitam donat: qui autem à virtutis tramite digrediantur, illos maximis calamitatibus inuoluit. Hæc doctrinam cives suos docere volens, non à pactis aut conuentis, & mutuo circa hac iure leges est auspicatus, quemadmodū alij solent: sed ad Deū & mundum ab eo conditum erectos mente, & persuasos quòd in terris pulcherrimū Dei opus finis homines. cū iam ad pietatē haberet obsequentes, facili deinceps de reliquis omnibus edocuit. Itaq; alij legesatores priscas fabulas sequuti, pudenda hominū peccata in Deos suos verbis translulerunt, atq; hoc pacto hominibus malis magnū incūamentū ad malitiam addiderunt. At noster legislator posteaquam puram putam virtutem habere Deum docuisset, censuit pro se quicq; adiuui oportere, ut in partem eius aliquam peruenire possit: in eosq; qui neq; sapiunt hac, neq; credunt, seuerè admodum animad

animaduertit. Ad hoc igitur praescriptum uol-
lectorem hac nostra examinare: namq; sic con-
siderantibus nihil uel absurdū, uel Dei magni-
ficētia indignū esse uidebitur: omnia enim sum-
ma concinnitate iuxta uniuersi naturam sunt
disposita, partim ita ut dignū erat à legislatore
subindicata, partim decretissimis allegorijs con-
uestita: partim etiam disertè expressa, nimirum
quacunq; absq; ambagibus erant proferenda:
quorum causas si quis singillatim considerare
uellet, sublimis inde & ualde philosophica spe-
culatio exoriretur, in aliud tempus differenda.
Quòd si Deus longiorē aetatem concesserit, abso-
lutis quae nunc tractamus, ut illa quoq; perscri-
bantur operam dabimus: Nunc ad rerū seriem
uertemus styli, praemissis quae Moyses narrat de
mundo cōdito: ea è sacris codicibus ita ut inue-
nimus trāssumpta, in hūc fermē modū se habēt.

Mundi creatio, & elementorum dispositio. C. A. I.

IN principio creauit Deus calum
& terram. Hac cū in conspectum
non ueniret, aëa caligine reëta, spi-
ritusq; eam supernè permearet, lu-
cem Deus fieri iussit: quae cū effulisset, conside-
rata tota materia, discreuit lucem à tenebris:
& hu nomen imposuit Noctē, illā uero Diem
appellauit, Vespera & Mane uocabulo exor-
dijs lucis & quieris indito. Atq; hac quidem
prima dies extitit, Moyses autē unā eam dixit.

Cuius

Cuius causam possem equidē & nunc reddere: sed quoniam promisi me omniū causas proprio volumine cōscriptas editurū, in illud tempus hāc quoq; rationē differā. Post hac secunda die calū uniuersitati rerū superimposuit, discretū à ceteris, & in sublimi per se collocatū, glaciēq; circumcompactum, & humidā ac pluuiā natura ob terram irroratione inuandam cōpetenter tēperatū. Tertia uerò terrā statuit, mari undequaq; circumfusam: eademq; die cōtinuò planta simul & semina è terra sunt exorta. Quarta uerò calum sole ac luna alijsq; sideribus exornauit, mandato ei dato, ut suo motu & meatu temporum anni reuolutionē manifestē indicarent. Quinta uerò die animālia, tum natatilia, tum per sublimē uolantia, per altum perq; aërem dimisit, copulata prius & ad cōgressus genitura causa cōparata, quo genus eorū cresceret simul ac multiplicaretur. Sexta autē die quadrupedū genus condidit, masculo & foemineo sexu distinctū: in hac uerò hominē etiā finxit. atq; ita mundum sex diebus uniuersum, & omnia quā nouo continentur. Moyses facta esse dicit: septima autē requieuisse Deum, & ab operibus cessauisse. quāobrem etiā nos uacationē à laboribus per hanc diem celebramus, appellantes eam Sabbatum: quā uox requiem Hebraorū lingua significat. Quin etiam naturam inter-
 presari post septimam diem Moyses incepit, de
 b hominis

hominis fabricatione in hunc modum differens.
Finxit Deus hominē humo telluris sumpta, im-
misitq; in eum spiritū & animā: homo autē hic
uocatus est Adamus: significat autē hoc He-
braorum lingua rufum quandoquidē ē rufa hu-
mo fermentata est factus: talis enim est intacta
terra et uera. Stetit autē Deus corā Adamo
diuersa animā alium genera tam masculina quā
fœminina ei ostendens: qui eis nomina indidit,
quibus hodie quoq; nominantur. Videns autem
Adamum carentē societate & cōiūctū fœmi-
na (non dū enim erat) mirantemq; quod reliqua
animantes ita se haberent: sopito illi costā una
exempta, mulierē ex ea formauit: moxq; ut eēt
adductā, ex se productā Adamus agnouit. Assa
autē Hebraorum lingua uocatur mulier: huius
autē nomē erat Eua, id significat matrē omniū
ninentiū. Narrat præterea Deū hortū ad orien-
tem plantasse omni uirētī plāta: & in his fuis-
se arborē uitæ, & aliā scientiæ, per quā digno-
sceretur bonū à malo. In hunc hortū cū introdu-
xisset Deus Adamū cū uxore, inſiit eos plan-
sarū curā habere. Rigatur autē hic hortus ab
uno amne, uniuersam in circuitu terrā luſtran-
te, qui in quatuor diuerſos alueos finditur. Fluvī
qui Phisōn nominatur (cū uox multitudinē ſi-
gnificat) ad terrā Indiam delatus, in illud ſc po-
lagus exonerat, Græci Ganges appellatus.
Euphrates autem & Tigris in rubrum mare
exunt,

exiunt: quorum *Euphrates* uocatur *Phora*, id
 significat uel dispersionem uel florem. *Tigris* au-
 tem *Diglath*, quod interpretatur angustus si-
 mul et uelox. *Geon* autē *Aegyptū* mediā se-
 cat: id nobis ab oriente exortū signat, quē *Gra-*
ci Nilum appellare solent. Porro *Deus* III.
Adamum et uxorem de ceteris plantis gu- Gen. 3
 stare iussit, una arbore scientia solū illis interdi-
 xit, pramonitis si attigerint, confutū exitiū eis
 affuturū. Cū autē per id tēpus nullū esset in-
 ter animalia disidium, et serpens familiariter
 cū *Adamo* ac uxore degeret, inuidebat eis fe-
 licitatē nēcurā, si iussis *Dei* parere persenera-
 rent: et ratus in calamitatē casuros, si mādāta
 neglexissent, malitiose persuadet mulieri ut de
 arbore scientiæ gustaret, assuerās inesse ei nū-
 dignoscendi boni ac mali: de qua si gustassent,
 beatā nihiloq; deteriorē quā *Deum* uitā actu-
 ras. Atq; hoc pacto mulierē subuertit, ut man-
 datum *Domini* contēneret: qua gustato arboris
 fructu, ciboq; hoc delectata, etiā *Adamo* usum
 eius persuasit. Jamq; se nudos esse sentiebant, et
 de tegumento sibi dispiciebant: arbori enim ac-
 nimis et cogitādū uis inerat. Folys igitur ficul-
 neis sese texerunt, atq; ita conuelatis pudendis,
 uidebantur sibi feliciores, qui inuenissent qua
 prius carebāt. Mox cū *Deus* in hortū uenis-
 set, *Adamus* antea familiariter cū *Deo* col-
 loqui solitus, conscius sibi iniustitia secedebat.

*Deus autem miratus causam scitabatur, quid
 ita prius delectatus sua cōsuetudine, nunc fugi-
 raret ac latiraret. Illo uero tacente pra cōscien-
 tia nō seruati praecepti, Deus ita inquit: Equidē
 prospexerā uobis, quomodo uitā felicē omnisq;
 mali expertē uiueretis, nulla noua cura in ani-
 mo sollicitati, omnibus quacunq; ad usum ac uo-
 luptatē cōferūt, sua sponte uobis proueniētibus,
 mea unius prouidētia citra omnē uestrū laborē
 aut sollicitudinē: quibus fruētes nos neq; sene-
 ctus celeriter opprimeret, & uita diuturna quā
 longissime proferretur. Tu uerò hanc meā senten-
 tiam ludibrio habuisti, mādato meo contēpto:
 non enim propter bonū aliquod taces, sed pro-
 pter malā cōscientiam: quare & senectus ocyor
 superueniat, & uita uestra minus sit diuturna.
 Adamus autē excusabat peccatū, & irā Dei
 deprecabatur, culpam in uxorē referens, & di-
 cens, ab illa deceptū se peccauisse: at illa serpen-
 tem accusabat. Tum Deus multauit eum, quòd
 muliebri cōsilio cessisset: terramq; nullos posthac
 fructus sponte proferre iussit: laborantibus autē
 & opere atritis alia dare, alia negare. Euam
 autem parturitionibus & hoc genus doloribus
 castigauit, eo quòd ipsa à serpente decepta
 Adamum eisdem dolus illectum in calamita-
 ties coniecisset. Quin & serpenti uocem ademit,
 iratus ob malitiā qua erga Adamum est usus:
 uenenumq; lingua eius indidit, & hostem eorum
 declarauit*

declaravit: admonuitq; caput eius plagis impendū esse, tū quòd in hoc perniciēs hominis sita sit, tū quòd ipsa bestia hoc pacto facillime operatur: ad hac pedibus primatū trahi per terrā, ac nolui fecit. His pœnis impositis Deus Adamū et Euvā ex horto in aliā regionē trāstulit.

De posteritate Adami, & decem ætatibus usq;
diluvium.

CAP. II.

Nati sunt autem eis & filij mares duo: IIII.
horum prior appellatus est Cain, quod in Gen. 4.
interpretatur acquisitio: Abel autem secundus,
ea vox luctum significat. Nati sunt eis etiā filia.
Hi fratres suis quisq; studijs intenti erant.
Abel iustitiam colebat, & omnibus actionibus suis Deum præsentē ratus, virtuti operam dabat, pastoralis autē eius erat vita. Cain verò quum alioquin etiā pessimus esset, lucrumq; solum spectaret, terrā quoq; arare primus excogitavit: ac postremò fratrē etiam interemit tali de causa. Quū visum eis esset sacrificare Deo, Cain agri & arborum fructus obtulit, Abel lac & primogenita pecorū. Huius sacrificium Deo fuit acceptius, q̃ sp̃te natura genitis constaret, quā ea qua homo avarus & industrius per vim quandā à natura extorserat. Ideo Cain agrē ferens prælatum sibi à Deo Abelem, interfecit fratrē, & cadavere eius abditò, rē clam fore putabat. Quo cognito Deus venit ad Cain, rogans de fratre, ubi nam esset: multis enim die-

b 3

bus se

bus se nō uidisse eum, quē reliquo omni tempore
 cū ipso uersari animaduertisset. Tum Cain an-
 xius, nec habēs quod responderet Deo, primū se
 quoq; demirari ait, quī factum sit, quod frater
 usquā cōpareat. Instāte uerò Deo, & accura-
 tius inquirēte, iam cōmotior negauit se padago-
 gum fratris, aut rerū eius obseruatore esse. Tum
 Deus coarguit Cain paricidiū, mirari se dicēs,
 quod negaret se quicquā de fratre scire, quē ipse
 interemisset: & suppliciū quidē quod cade cō-
 mernerat ei remittit, sacrificio placatus ne gra-
 uius in supplicē sauiet: sed male ominatus ei et
 posteris ipsius, usq; septimā progeniē puniturū
 se est cōminatus: & ex illa regione extorrens uā-
 cū uxore fecit. Illo autē timēte, ne oberrās in fe-
 ras incideret, atq; ita perires, securum esse insit
 quod ad hoc periculū attinget, & impanidē ter-
 ras peragrarē et signo ei indito quo nosci posset,
 abire procul insit. Cain autē multas regiones
 uācū uxore emēsus, tādē Naida cōdidit: id lo-
 ci nomē est: atq; illic sedē optauit, ubi etiā libe-
 ros procreauit. Ceterū rātū absuit ut hac casti-
 gatione in melius uitā mutauit, ut peior etiā
 fit factus, suis uoluptatibus uel cū aliorū inini-
 ria indulgēs: & facultates domesticas per uim
 ac rapinas accumulans, accitis undecunq; la-
 trociniorum & nequitie socijs, magister illis ad
 facinorosam uitā est effectus. Adhac simplicē
 hactenus uinēdi rationē, excogitatis mēsuris et
 ponderi

ponderibus immutavit, pristinaque sinceritatem
 & generositatem ignaram talium artium in no-
 nam quandam versutiam depravavit. Primus
 agrorum terminos fixit, urbemque extructam &
 communiter coactis in unum domesticis & clien-
 tibus inhabitandam tradidit, Enos a nomine im-
 posito ab Enoso liberorum natu maximo. Is Ia-
 redam genuit, ex quo Malalehel, & ex eo dein-
 ceptus Mathusala est progenitus. Huic Lamechus
 fuit filius, qui liberos habuit septuaginta & se-
 ptem, ex duabus susceptos uxoribus, Sella &
 Ada. Ex his Iobel ex Ada natus, tabernacu-
 lus constructis pastoralis cultu ac victu fuit con-
 tentus. Iubal vero germanus eius musica operam
 dedit, psalteriumque & citharam invenit. Thobel
 autem unus ex altera uxore prognatorum viribus
 excellens rem militarem egregie tractavit, cuius
 artibus & opes ampliores, & victum lautiores
 sibi comparavit. quin & arariam primus est com-
 mencus, & filia factus est pater unius, nomine
 Naama. Porro Lamechus divini iuris non im-
 peritus, videns poenas se exoluturum paricidii à
 Caino perpetrati, uxoribus suis hoc indicavit.
 Caterum superstitie etiam tum Adamo Caini
 soboles scelerratissima enasis, dum posterior quisque
 suus deterior, nec solum imitatur priorum vitia,
 sed & superat, interim nec à bellis, nec à latro-
 cinis reparendo: & qui à cadibus abstinebant,
 alioquin avari & superbi inter suos vivebant.

Adamus autem qui primus è terra factus, ut ad illum oratio nostra recurrat, posteaquam Abel esset mactatus, & Cain propter eadem solum uertisset, procreandis liberis operam dedit, quòd magno prolis desiderio teneretur, annos iam natus iriginta supra ducentos: quibus cum accessissent septingenti, tandem uita defunctus est. Ex huius liberis quos complures habuit, fuit etiam Sethus: sed quia de alijs longum esset narrare, de solo Setho mentionem faciam. Hic à patre educatus, ubi eò aetatis uenit, ut iam quòd rectum est discernere ualeres, uirtutis studijs se totum dedit: & cum ipse uir optimus euasisset, etiam nepotes sui similes post se reliquit: qui quoniam erant omnes bona indole pradi, & patriam absq; seditione incolebant, in perpetua felicitate uitam exegerunt: & sideralem scientiam ac cœlestium rerum cognitionem excogitauerunt. Ne autem inuenta sua ex hominum notitia dilaberentur, & prius perirent quàm pernoscerentur, scientes Adamum uniuersalem rerum interitum praececinisse, uniuerso incendio, diluuiò alicrum, excitatis duabus columnis utriq; sua inuenta inscripserunt: ut si laetitia diluuiò deleri consingeret, lapidea superstes hominibus discendi copiam faceret, & quae inscripta cõtinebat, spectanda exhiberet. Quis enim lapideam illam ab ipsis dedicatam, quae & nostris temporibus extat in terra Syria.

De di

De diluvio, & quomodo Noë in arca cum familia servatus habitavit in campo Senaar. CA. III.

IN hunc modum per septem generationes per-
 v. *severaverunt, unum Deum colentes omnium* Gen. 9. 6.
 rerum dominū, semperq; virtutis respectum ha-
 bentes. Procedente dein tempore à patrijs in-
 stitutis degenerarunt, neq; humana iura servan-
 tes, neq; Deo consuetos honores persoluentes: &
 qui prius certatim virtutem exercuerant, postea
 duplo maiore studio malitiam consueverant;
 atq; ita Deum insensum sibi reddiderunt. nam
 multi angeli Dei cum mulieribus congressi pro-
 geniem procreaverunt insolentem, & fiducia ro-
 boris omne ius & fas contemnentes: quorū fa-
 cinora nō absimilia his quæ de gigantibus Græci
 memorant, posteritati sunt tradita. Noë autem
 facta eorū molestia & indignè ferens, suadebat
 ut in melius voluntates ac opera sua transmu-
 tarent. Verum cum uideret illos sibi non parere,
 totosq; vitiorū dulcedini succumbere, veritus ne
 & se & familiā suā interimerent, secedens cum
 suis in aliam regionē migravit. Tum Deus viri
 iustitia delectatus, nō eius solum seculi homines
 extrema militia damnavit: sed cum decrevisset
 universum humanum genus extinguere, aliudq;
 novum & à vicijs purum instaurare, primum vi-
 sam eorū breviori spatio circumscripsit, & ab-
 rogata longevitate intra centum & viginti an-
 nos coëcavit, dein continentem terram in pelagi

faciem trāsmutavit, atq; ita genus illud abolevit
 univērsū. Noë autem solus est servatus, divino
 oraculo viam evadendi et rationē edoctus ta-
 lem. Arcam quatuor contignationū exstruxit
 longitudine cubitorū CCC. latitudine L. paten-
 tem in altum cubitos XXX. in eam cum matre
 liberorū suorum, eorumq; coniugibus conscendit:
 impositis prius quæ ad vitam sustinendam forent
 usui, et omne genus animantibus ad seminarium
 conservandum iugiter pro sexus ratione intro-
 ductis, et quibusdā ex his septenarium usq; nu-
 merū. Erat autē arca tam sclo quam lateribus
 fomis contra omne vim tempestatum, et unda-
 rum insultū. In hunc modū servatus est Noë cum
 familia, gentis successione ab Adamo decimus.
 nam Lamecho est genitus, cui pater fuit Ma-
 rhusala: hic autē Enochi fuit filij Jaredi, Ma-
 labelo geniti, qui cū pluribus fratribus ex Cai-
 mane prognatus fuerat Enosi filio. Enosus verò
 Sethi filius erat, Adami nepos. Contigit autem
 hac nascitas anno ætatis Noë sexcentesimo, mēse
 secundo, qui Dius à Macedonibus vocatur, ab
 Hebrais Marsonane: sic enim Aegyptij distin-
 xerant annum. Moses autē Nisan qui est Xan-
 thicus, mensem primum in suis fastis ordinavit,
 quod per hunc Hebraeos ex Aegypto eduxisset:
 eundē etiam omnium quæ ad rem divinā pertine-
 rent, exordiū fecit: alioqui quod ad nūdinationes
 rerum venalium reliquamq; dispensationem anni
 attin

adinet, nihil de pristino ritu immouauit. Vm autem imbrium coepisse ait nigesima septima iam dicti mensis, post annum ab Adamo primo homine bis millesimum sexcentessimū quinquagesimum sextū. hoc spatium tēporis relatū est in sacros codices, diligēter annotantibus priscis illustrum uirorum tam natales quā obitus. Adasiquidem, qui nongētos & triginta nixit annos, cum esset triginta & ducentorū annorū, Sethus filius natus est. Sethus autē ducētesimo & quinto anno genuit Enosum: qui dum quinq; & nongētis uixisset annis, Cainano filio suo rerū curam tradidit, quē genuerat anno centesimo nonagesimo: hic uixit annis decem & nongentis. Caiman cum uixisset decē & nongētis annis, Malalehelcm filiū dereliquit, quē genuit anno aetatis centesimo septuagesimo. Isle Malalehel cum uixisset quinq; ac nonaginta & octingētis annis, defunctus est, Jaredū filium derelinquēs, quē genuit quum sexaginta duorū & centū esset annorum: cui nouē & sexaginta & nongētis annis uixit, Enochus filius successit, natus cum sexaginta duorū & centū annorū pater eius existeret: qui exactis treccētis sexaginta quinq; annis, discessit ad Deum, unde fatus eius nō inuenitur esse cōscriptus. Matsala autem Enochi filius, quinto ei & cētesimo natus anno, Lamechū filium habuit quum esset annorū octoginta septē & centum: cui tradidit principatū, quē ipse tenuerat annis

nongen

nonagētiū sexaginta & nouē. Lamechus autem cum habuisset principatū annis septingentiū & septē, Noë filium suū rebus praecepit: qui de Lamecho natus est agente annū aetatis secundū & octogesiū supra centesiū, quiq; quinquaginta & nonagētiū annis rerū administrationi praefuit. Hi anni in unā summam cōtracti superscriptum tēpus cōficiunt. Non sunt autē disquirendi obitus uirorū illorū: cum liberis enim suis agebāt uirā, eamq; usq; ad ipsorū nepotes extendebant: sed natales tantum eorū in hac ratione sunt spe-

Gen. 7. 8. Etādi. Caterū Deus signo dato imbres emisit: qui cum nonaginta cōtinuis diebus ruerēt, ad quindecim cubitos aqua super terrā exiit: qua causa omne salutē ademit, nō habentibus quō se in intū reciperēt. Centesima autē & quinquagesima die postquā pluerē desijt, tandem coeperunt aqua sidere, mense septimo, nicesimo septimo die mensis. Destituta deinde arca in uertice montis cuiusdā in Armenia, sciens hoc Noë, aperuit eam: & uidēs circa ipsam aliquātulum terrā, meliore spe cōcepta paulisper quieuit. Mox post paucos dies magis recedēte aqua, emisit coruum, cupiens cognoscere si qua alia parte terrarum aqua decessissent, ut intū exscendere posset. At ille cōperto totū adhuc stagnare, ad Noë est reuersus: in post septē dies columbā ad explorādum terrā statū emisit: qua cum lucra & frondem olina ferens redisset, intellecto terram ad diluui-

iam

iam esse liberatam, postquam alios septem dies expectasset, animantes ex arca emisit: & ipse quoque cum liberis egressus, mactatis Deo victimis, epulabatur una cum familia. Apobaterion, id est egressorium, loco nomen Armeni fecerunt. Huius autem diluvij & arca meminerunt omnes barbarica historia scriptores, & in his Berosus Chaldaeus: narrans enim de hoc diluvio, sic ferme scribit: Fertur autem & navigij huius pars in Armenia apud montem Cordyaorum superesse, & quosdam bitumen inde abrasum secum reportare: quo nice amuleti loci eius homines mi solent. Meminit horum & Hieronymus Aegyptius, qui antiquitates Phoenicum scripsit, & Anaseas, & alij plures: quin & Nicolaus Damascenus lib. x c v i. de his rebus narrat in haec verba: Est super regionem Minyarum magnus mons in Armenia, nomine Baris, in quo multos profugos diluvij tempore servatos ferunt, & quandam arca nectum in huius vertice hasisse, ac reliquias lignorum eius longo tempore duravisse, quae forsassis is fuit de quo etiam Moyses scribit Israelitarum legislator. Noë autem meritis ne Deus v i. damnatis ad interitum hominibus, per singulos Gen. ii. annos terram inundaret, victimis incensis precabatur ut in posterum pristinus verus ordo maneret, & nulla tanta incideret calamitas, per quam universum animalium genus in salutis periculum adduceretur: utque affectis meritis supplicio sceleris,

lestis, parceret innocētibz, quos ipse superstites
 esse noluerit, & sua sentētia absoluerit: alioqui
 miseriore cōditione ipsos fore & grauius dāna-
 tos, si non in uniuersum incolumēs alteri diluuiō
 reseruariētur, & prioris pauorē ac spectaculum
 perpesti, & posterioris exitio destinati. Orabas
 igitur, acciperes sacrificiū propitiū, nēue illam
 posthac tantam iram cōtra terram cōciperet: ne
 operibus suis eam excoletēt, & urbibus extru-
 ctis feliciter uitam degerēt, nullis commodis ca-
 rentes quibus ante catachysmū fruebātur, & ad
 extremam senectutē longauitatemq; qualis ma-
 y I I. iorum suorū fueras peruenientes. His precibus
 fuitis, Deus iniūstia niri delectatus, notis eius
 annuit, negās se delectis interitus autorem fuisse:
 sed ipsos sibi suapte malitia debitas pœnas acci-
 nisse. Si enim delectos cuperet, nūquā in hāc ui-
 tam eos introducturū fuisse. Potius enim esse ne
 dare quidem uitā, quā eos quibus dederis per-
 dere. Sed continua, inquit cōnumelijs quibus pie-
 tatem mihi debitam uiolabāt, coegerūt me ini-
 dictam de se sumere. Non sum autē posthac tam
 iracundē pœnas peccatorū exacturus, praesertim
 se deprecator. Quid si quando maiores tempe-
 rates concitauero, caute expauescatis ob nim
 imbrium: nūquā enim in posterū aqua terram
 Gen. 9. sunt inūdata. Tūeo tamē ut ab humana cade
 puras manus abstineatis, & qui contrā fecerit,
 fenerē puniatis: aliorum animalium usum ad vo-
 luntā

hanc atque ac libitum nostrum permitto. Domi-
 nos enim nos feci omnino tam terrestrium quam
 natalium, & eorum quae per sublime feruntur,
 absque sanguine: nam in hoc inest anima. Arcus
 coelestis signum nobis erit cessatura mea iacula-
 tionis: nam iris arcus Dei apud illos habetur.
 His mandatis & promissis Deus abiit. Noë
 autem cum post diluvium supervixisset CCC L.
 annos, totumque hoc tempus feliciter exegisset, defun-
 ctus est expletis annis in universum D C C C C L.
 Nec est cur aliquis praesentem vitam, annorumque
 eius paucitatem cum praeursorum rebus conferendo
 fidem nobis abroget, aut quia nunc eam non per-
 aequè prorogari nides, conjecturam hinc de illorum
 longevitate facias. Illi enim Deo chari quum es-
 sent, ipsique recens etiam tum opificum, & com-
 modiore victu ad diuturnitatem niterentur, meritis
 per tam multos annos vivebant. Praeterea tum
 propter studium niterentis, tum propter utilitatem
 iuvenearum artem, ut Astronomia, ac Geome-
 tria, Deus illis prolixiorē largitus est vitam: qua-
 rum certitudinem assequi non poterant, si minus
 D C. annis vixissent: ex tot enim magnus annus
 constat. Attestantur autem mihi omnes qui Grae-
 cas barbaricasque antiquitates literis prodiderunt.
 Namque & Manetho Aegyptiarum rerum scri-
 ptor, & Berosus Chaldaicarum, adhuc Mochus,
 Hestianus, Hieronymus Aegyptius, qui Phae-
 nicum res prosecuti sunt, nobiscum consonant.

Heriod

Hesiodus quoq; cum Hecataeo, Hellenicus & Aesylaus, Ephorus & Nicolans, narrat priores illos ad mille annos uitā produxisse. De his igitur quisq; ut sibi uisum fuerit, accipiat.

De turri Babylonica, deq; linguarum mutatione.

CAP. IIII.

Gen. 10.

TRes uero Noë filij, Semas, Iaphetus, & Chamas, centū annis ante diluuium nati. primi relictis montibus planitiē habitare coeperunt, & alijs recti etiam tū cladis memoria pauidi, nec audentibus à celsiore loco descendere, idem facienda auctores & exemplū fuisse. Campo quē primū colere sunt aggressi, nomē est Sennar. Caterū Deo iubete ut propagādi multiplicandiq; generis gratia colonias deduceret, homines rudes non paruerunt: quamobrē calamitatibus implicati, offensum illū errore suo sunt experei. Cum enim florere inuētutū multitudinē, Deus rursus de colonia deducēda admonēbat. Illi uero obliti se ipsius benignitate praesentibus cōmodis perfrui, totamq; illam felicitatē suis uiribus acceptā ferētes, dicto eius nō fuerūt obediētes. Et quod peius erat, cōsiliū de colonijs nō fauorē numinis, sed insidias interpretabatur, uidelicet quō

IX.

facilius dispersi possent opprimi. Hāc superbiā Deiq; contemptū excitauit in eis Nabrodes, nepos Chama, filij Noë, uir audax & manu promptus, subinde iactās, nō Deo, sed propria uirtute praesentē felicitatē eos debere: atq; ita paulatim

rem

rem ad tyrannidē trahebat, ratus fore ut homi-
 nes ad se deficerēt à Deo, si se illis ducē praberet,
 opem suam offerens contra nouum aliud dilu-
 uium intenti autem. Turrim enim se ex edificatu-
 ram, excelsiorem quàm quò aqua ascendere pos-
 set : Et insuper maiorū suorum interitum ultu-
 rum. Vulgus autem facile Nabrodii placitis ob-
 temperabat, ignauū ratus Deo cedere: atq; ita
 structurā turris occēperūt, nulli labori parcen-
 tes, nihilq; sibi ad summā industriam reliquum
 facientes. Cumq; ingens esset operarū numerus,
 surgebat opus suprà quàm sperauerant. Crassi-
 tudo enim erat tāta, ut proceritas e obscuraret.
 Struebant autem lateribus coctis, ad firmitatem
 bitumine ferruminatis. Hanc eorum uasaniā
 uidens Deus: delere quidem omnes noluit, quan-
 do ne priore quidē clade ad meliorem mentem
 profecerunt: sed dissidium in eos immisit, linguis
 eorum uariatis, ita ut ob diuersitatem sermonis
 mutuo se nō intelligerēt. Locus uerò turris nunc
 Babylon uocatur, propter confusam linguam,
 quæ prius omnibus ex aquo clara fuerat. Nam
 Hebræi confusionem nominant babel. De turri
 autem hac, deq; linguis hominum mutatis, me-
 minit Et Sibylla his uerbis: Cū uniuersi homi-
 nes uno eloquio uterentur, turrim adificauerunt
 excelsissimam, quasi ad cælum per eam ascen-
 suri. Dū uerò procellis immixtis turrim subuer-
 serunt, Et suam cuiq; linguam dederunt: quæ

Gen. II.

c causa

causa fuit ut urbs ea Babylonis vocabulū acceperit. De loco autē qui Sennaar in Babylonia nominatur, meminit Hestianus hoc modo: *Atia sacerdotes cladis eius superstites, Enyclij Iouis sacra ferentes, in Sennaar Babylonia peruenisse.*

Quomodo Noë posteri per totum terrarum orbem sedes sibi occupauerint. CAP. V.

X. **I**llo ex tempore dispersi sunt passim, propter diversitatem linguarū coloniis nusquam nonductis, & quo quenq; fors & Deus tulit, eā terram cū suis occupavit, ut tam maritima quā mediterranea cultoribus repleremur. Nec defuerunt qui consensu nauibus ad insulas habitandas traicerent. Porro gentium quadā adhuc seruant derivatam à suis conditoribus appellationem, quadam etiam mutauerunt, nonnulla in familiarē accolit & notiorē vocem sunt uersæ. Græcis potissimum talis nomenclatura auctoribus. Et enim posterioribus seculis veterē locorum gloriā sibi usurpauerunt, dū gētes nominibus sibi notis insigniunt, dumq; tanquā ad suum ius attingerent, mores quoq; proprios in illas inuehant.

Quod gentes singulæ à suis auctoribus nomina traxerint. CAP. VI.

XI. **E**Rant autem Noë filiorū liberi, in quorum Gen. 10. honorē genibus nomina imponebant, ut quisq; terram aliquam occupauerat. siquidem Iapheto Noë filio filij fuerunt septem. Eorum sedes à Taurus & Amanum montibus incipien-

tes,

tes, pertinebant in *Asia* ad amnem usq; *Tanaim*, in *Europa* usq; *Gades*, in terris hactenus
 uacuis occupata: quo factum est, ut ipsorū no-
 mina gentibus imponerentur. Quos enim nunc
Graci. *Galatas* uocitant, *Gomaren*ses olim di-
 elos, *Gomar* cōdidit. *Magoges* uero *Magoga-*
rum à se denominatorum fuit autor, qui ab ipsis
 uocantur *Scythæ*. Ex alijs *Iapheti* filijs *Iauane*
 & *Mado*, ab hoc *Mada*i descendunt, *Gracia*
Medi nominati: à *Iauane* uero *Ion*ia, totumq;
Gracorum genus. Quin & *Thobelus* *Thobelis*
 sedem dedit, qui nunc sunt *Iberi*: & *Meschini* à
Mescho autore appellantur. *Cappadocum* enim
 appellatio noua est, ueteris autem uestigium ad-
 huc superest. *Urbs* enim est apud eos hodie quo-
 que *Mazaca*, satis indicans intelligere uolenti,
 hoc prisenum fuisse genti nomen. *Thires* autem
Thiras de se uocauit, quorum fuit princeps: eos
Graci *Thracas* dicere maluerunt. Et tot gentes
 à *Iapheti* filijs sunt instituta. *Gomar*is autem,
 trium liberorum parentis, unus filius *Ascha-*
naxes originem *Aschanaxis* dedit, qui nunc
Rhègines à *Graci* nominantur: *Rhiphates* uero
Rhiphaten, nūc *Paphlagonibus*: et *Thygrāmes*
*Thygrāma*is, quos *Phrygas* *Graci* libuit uoca-
 re. *Iauanis* item triū filiorū unus *Alisas* *Al-*
isais ut originem ita nomen dedit, qui hodie sunt
Acòles: pariq; modo *Tharsensibus* *Tharsus*.
 Sic enim olim appellabatur *Cilicia*: cuius rei

signum est *Tarsus* urbiū eius celeberrima castrorumq; princeps, prima nominis litera in ea mutata. Porro *Chethimus* insulā occupauit, & *Chethimā*, nūc *Cyprū*: quo factū est ut tum insulas omnes, tum pleraq; loca maritima *Hebraei* gentis uoce *Chethim* significēt. Attestatur mihi una ē *Cyprijs* urbibus, quae adhuc nomē retinet. Citiū enim uocatur ab his qui in *Gracū* sonū uocabula detorqueūt, ne sic quidē abluēs a *Chethimi* nomine. *Tot* gentium fuere principes *Iapheti* filij nepotesq;: Caeterū quod *Graci* fortassis ignorant prius dicam, deinde coeptam narrationem proseguar. Nomina ista decoris causa in *Gracā* formā mutari ad aurium uoluptatem: nostrates enim huiusmodi forma nō utuntur, sed eandem apud nos perpetuo specie obtinent, nec terminationē uariāt. *Adamus* certē nobis *Adā* uocatur, & *Noē* qui *Gracis* *Nochos* diceretur, eaq; forma nullā uariationē admittit. *Chamis* uerò filij *Syriam* & regionem *Amano* *Libanoq;* montibus harentē obtinuerunt, quicquid eius ad mare uergit occupādo, & *Oceanū* usq; ditionis terminos proferendo: uocabula tamen partim omnino euanuerunt, partim ita deprauata sunt in diuersum, ut haud facili agnoscātur: ex quatuor enim *Chamis* liberis *Chuso* nihil detrimenti ēēpae attulit. *Aethiopes* enim quibus praesuit, nunc quoq; tam a seipsis, quā ab *Asiatis* omnibus *Chusai* nominantur. *Mesraie* etiam sua mansit

mansit appellatio. *Aegyptū* enim *Mesren*, & *Mesraos* *Aegyptios* uocamus quotquot eā regionē incolimus. Quin & *Libya* colonos dedit *Phutes*, de suoq; nomine *Phutos* dici uoluit: extat & flumen in *Mauritania* hoc nomine: & cōpures apud *Gracos* historici eius mentionē faciunt, sicut adiacentis etiā regionis, qua *Phute* dicitur: mutauit autē præsens nomen ab uno filiorum *Mesrai* qui uocabatur *Libys*: cur autē *Africa* sit dicta, paulo post docēbimus. Quartus *Chama* filius *Chananais* *Iudaea* nunc uocata habitat, gētemq; suā *Chanaan* nominauit. Hi quoq; liberos genuerunt, & in his *Chusus* filios sex: quorū ē numero *Sabas* *Sabaorum* auctor fuit, & *Euilas* *Euilaeorum*, qui nunc *Genui* appellantur. *Sabathes* uerò *Sabathenos*, qui *Gracis* dicuntur *Aslabarri*: *Sabaetas* quoq; *Sabaetenos* instituit. *Romus* item *Romaeos* condidit, & duos filios habuit: aliter *Iudas* genti *Iudeorū* inter occidentales *Aethiopes* originē dedit & nomen, *Sabaus* aliter *Sabaus*. *Nabrodes* autem manens apud *Babylonios* tyrannidem arripuit, sicut iam ante diximus. *Mesrai* uerò filij numero octo quantum terrarū a *Gaza* *Aegyptū* usq; patet possederunt, sed solius *Philistini* nomen ipsius regio seruauit. *Palestinā* enim *Graeci* eius portionē uocant. reliquorum, *Lumai*, *Enania*, *Labimi*, qui solus colonis in *Libyā* ductis regionē à se denominauit, tum *Neihemi*, *Pha-*

ethrosimi, Cheslœmi, Chephthomi, tam res quàm nomina sunt in obscuro. Bello enim Æthiopi-
eo, de quo suo loco dicetur, urbes eorū sunt euer-
sa. Chanaan eo quoq; filij fuerūt hi: Sidonius, qui
et urbem sibi cognomine condidit in Phœnice,
Sidonem à Grecis vocatā. Amathus uerò A-
mathen habitauit, quæ adhuc extat, et ab ac-
colis Amathe uocitatur: tamen si hanc Mace-
dones Epiphaniā ab uno è regum successoribus
denominauerunt. Arudaus Aradū insulam
obtinuit, Arucaus Arcen urbē in Libano si-
tam ceterorū septē. Euai, Chettai, Jebusai, Eu-
dai, Sinai, Samarai, Gergesai, præter nomina
nihil in sacris codicibus superest. nā Hebrai ur-
bes eorū exciderunt, quæ clades causam habuit

XIII. hanc. Postquā terra finito diluuiō in pristinā

Gen. 9. naturā est restituta. Noë cœpit eam colere: quā
cum uiribus cōseuisset, suoq; tēpore uindemiā as-
set, inuento uini usu, sacris prius operatus epu-
labatur: ebriusq; factus ac sopore grauatus, pa-
rum decore nudatus iacuit. id cōspicatus filiorū
nātū nimis, per ludibriū fratribus indicauit:
illi reueriti parentē operuerunt. Sensit hoc Noë:
et precatus alijs filijs felicitatē, ne Chamā qui-
dem diris deuouit, respectu sui sanguinis, sed tā-
tum eius posteros: quas cū ceteri euassissent, Cha-
nanei liberos ultio diuina est consecuta. sed de

XIII. his rebus dicemus postea. Semē uerò tertio

Gen. 11. Noë filio filij fuerunt quinque, qui Asiā usq; ad

Ind

Indicū oceanū incoluerunt, ab Euphrate propa-
 ganda ditionis initio facto. nā Elymus posteros
 reliquit Elymos, à quibus Persa originē traxe-
 rūt. Assyras urbē Ninū condidit, & subditos
 de se Assyrios denominauit, quorū opes præ ca-
 zeteris effloruerunt. Arphaxades eos qui nunc
 Chaldaei sunt Arphaxadaeos nominauit, impe-
 rio gētis positus. Aramaos Aramus tenuit,
 quos Græci Syros appellare maluit. qui uerò Zy-
 di nunc uocantur, olim Zudi dicti, Zudā autore,
 generis habuerūt. Ex Arami uerò quatuor li-
 beris Uses habitator Trachoniidis fuit, Dama-
 sciq; cōditor. ea sita est Palaestina inter & Syriā
 cognomine Cœlæn. Armeniā Otrus tenuit, Ge-
 theris Bactrianos: Mesus uerò Mesaneos: nunc
 Pasini castrū uocatur. Ex Arphaxade pro-
 gnatus est Sales, ex hoc Heberus, à quo Iudæi
 Hebraei quondā appellabātur. Porro Heberus Iu-
 Etam & Phalegū genuit, qui natus est dum ha-
 bitationes distribuerētur. nām hæc uox Phalec
 partitionē Hebraei sonat. Inctæ uerò Heberi filio
 liberi fuerūt, Elmodatus, Salephus, Azermo-
 ches, Traes, Edoramus, Phazalis, Daëles, Ebalus,
 Ebemaëlus, Saphus, Ophires, Euilas, Tobelus. Hi
 à Cophene flumine Indiæ ad Assyriā usq; ha-
 bitās. Hactenus de Semæ progenie sit dictū. nunc
 de Hebraei cū narratio. Ex Phalego enim He-
 beri filio prognatus est Ragau: ex hoc Sirugus,
 ex quo Nachores est genius, & ex hoc Thar-

rus, hic *Abrahami* fuit pater, qui fuit decimus à *Noë*, & natus est post diluviū anno secundo supra ducētesimū & nonagesimū: si quidem *Tharrus* septuagesimo anno genuit *Abrahamū*. *Nachores* eū esset viginti & octo annorum genuit *Tharrū*. de *Serugo* autē *Nachores* nascitur circa annū trigēsimū secundū. *Ragus* factus est *Serugi* pater cū esset annorum triginta duorū. totidē uerò annorū *Phalegus* genuit *Ragam*. *Heberus* autē quarto & tricesimo ætatis anno genuit *Phalegū*, ipse de *Sale* prognatus annū nato tricesimū: quē *Arphaxades* genuit quinto & tricesimo ætatis anno. *Sime* filius *Arphaxades* natus est post annos duos à diluvio. *Abrahamus* autē fratres habuit *Nachoren* & *Aranen*. Ex his *Aranes* relicto filio *Loto*, & filiabus *Sara* & *Melcha*, in regione *Chaldeorū* est mortuus, in urbe qua *Vra* *Chaldeorū* uocatur, & sepulcrū eius nunc usq; ostenditur. nepotes uerò ex fratre duxerunt coniuges, *Melchā* *Nachores*, *Sarā* *Abrahamus*. Ceterū eū *Tharrus* exosam haberet *Chaldeā* ppter inelū *Aranis*, oēs simul migraverūt *Carras* *Mesopotamia*, ubi etiā *Tharrū* defunctū sepeliverūt, anno exacta uita ducētesimo quinto. Iam enim paulatim subtraheretur de uita sparsus, usq; ad *Moyse* ætatē. post quē C X X. annorū terminus deo finitore est statutus, quātū tēporis & *Moyse* ipse uixit. Itaq; *Nachores* & *Melcha* octo filios

filios suscepit. *Exum, Eauxum, Manhelem, Zachanum, Azaman, Phildam, Iadelpā. Bathuelem.* atq; hi legitimi Nachoris filij suere. nam *Thabaum, Gadamam, Tauaum & Macham* è *Ruma* cōcubina genuit. Porro *Bathueli* uni è legitimis Nachoris filijs nati sunt, *Rebecca* filia, & filius nomine *Labanus*.

Quomodo Abraham generis nostri antor è Chaldorū terra profectus habitauit regionē quondā Chananā, quæ nūc Iudza dicitur. C. A. VII.

Abrahams uerò Lotū Aranis fratris sui filiū, Sara coniugis suæ fratrē, adoptauit, quòd germano filio caveret: & cū iam esset annorū LXXV. monitus oraculo Chaldaam terrā inuauit Chananā: quā & ipse habitauit, & posterū reliquit: uir sapiēs ex equo et eloquēs, & in cōcētando sagax. Cumq; ob uirtutē eximīā sapiens esset præ cunctis habitus, ausus est uulgo receptā de Deo persuasionē cōcellere, & in melius uertere. Ergo primus omnīū clara uoce prædicauit, unū esse Deū rerum uniuersitatis cōditorē: de cætero si quid ad felicitatē cōserat, nō nostris nobis uiribus, sed illius uolūtate cōtingere. Hoc uerò ex terra ac maris obseruatione colligebat, tum eorū quæ circa solem ac lunam & reliqua sidera uidebat accidere: esse nimirū potentia quanda quæ horum curā gerat, & omnia decēter administret, quæ cessante nihil nostris uiluatibus seruizurum, cum nihil suapte

XV.

Ge. II. II.

uirtute polleat, sed uniuersa omnipotenti ipsius uoluntati obsecundent: quapropter huic uni honore deberi, huic gratius agi oportere. Quãobrem cum Chaldaei Mesopotamiamq; ceteri contra se insurgerent, consiliũ migrandi cœpit. Et uoluntate ac sanore Dei fretus terrã Chananaam tenuit: ubi sedibus positus Deo struxit arã, et hostias mactauit. Meminit autem patris nostri Abrahami Erosus quoq; non tamen eum nominans, his uerbis. Post diluuium autem decima aetate apud Chaldaeos erat quidã iustitia cultor, uir magnus. Et fidralis scientia peritus, Hecataeus uerò non meminit tantũ obiter, sed libro in hoc conscripto res eius posteritati tradidit. Nicolaus autem Damascenus in quarto historiarũ sic scribit: Abrahamus regnauit apud Damascum aduena, ut qui cum exercitu uenerat e regione supra Babylonem sita, qua Chaldaeorum dicitur: nec ita multò post hinc quoq; migrans cum suo populo, sedem transtulit in terram tunc Chananaam, nunc uerò Iudãam nominatam: eiusq; posteritas ibi creuit in ingentem numerum, quorum res alibi sum narraturus. Abrahami uerò nomen etiam nunc est apud Damascenos celebre, et uicus ostenditur, quem uocant Abrahami domicilium.

Quòd fame Chananzã premente, Abrahamus in Aegyptũ est profectus: & ibi aliquatisper cõmoratus, retro unde uenerat est reuersus. C. A. VIII.

Fame

Fame deinde Chananaeam terrā invadens. XVI.
 te, Abrahamus audita Aegypti ubertate. Ge. 12. 13.
 te, proficisci illuc decrevit, tum ut copijs eorum
 frueretur, tum ut sententiā sacerdotum de divi-
 nitate cognosceret: aut secuturus illorū opinionē
 si modò melior esset, aut ipse rectiora eis cōmon-
 straturus. Caterū cum & Saram secum duc-
 ret, veritus Aegyptiorum libidinem, ne fortē ob
 excellentem uxoris formā à rege interimeretur,
 artem cōmentus est talem. Fratrem eius se fin-
 xit; monita prius, ut ob presentem necessitatem
 simulationi suae subseruiat. Ut autem uerum est
 in Aegyptū, id quod suspicatus fuerat evenit.
 iam enim coniugis pulchritudinem fama divul-
 gauerat. quamobrem Pharaorhes gentis rex au-
 dita oculis suis cognoscere, ac muliere etiā poti-
 vi concupivit. Huic mala libidini Deus obstitit,
 pestilentia & seditione res regis infestans: con-
 sultiq; de remedio sacerdotes, quōue modo pla-
 candum esset numen, hanc mali causam respon-
 derunt, quod hospitis matrimonio iniuriam in-
 ferre parauisset. Rex territus primum scitatur;
 quanam sit, quis ne eius comes: cognita deinde
 rei veritate, Abrahamo satisfacit: sororem se
 putass. non uxorem, & affinitatem contrahere,
 non iniuriam inferre, uoluisse: donatoq; magna
 pecunia, potestatem fecit congregiendi cum
 praestantissimo quoq; Aegyptiorum ac doctis-
 simo: quo factum est ne virtutis nomine in
max

maximam existimationē ueniret: nam cū ea gens in diuersos ritus & opiniones scinderetur, & per mutuum contemptum atq; insectationē insensis inter se animis agerent, collisos inter se eorum de religione sermones & à seipsis confutatos, nanissimos esse nihilq; prorsus ueritatis habere declarauit. Ob has dissertationes in pretio habitus, ut qui magnā tam intelligēdi, quā eloquendi docendiq; facultatē pra se ferret, & numerorū scientia & siderū benignē illis communicauit: nam ante Abrahami ad se aduentum Aegyptij rudes erant huiusmodi disciplinarū: quæ à Chaldeis ad Aegyptios profecta, hinc ad Græcos tandem peruenierunt. Reuersus inde in Chananeam, agros cū Loto diuisit. Orta uerò inter opiliones contentione de iure ac terminis pascuorū, arbitriū & optionē Loto permisit: ipse contentus relictā sibi portione agri submontani, domiciliū elegit in oppido Hebrone: id septem annis est antiquius quā urbs Aegypti Tanis. Loto uerò campi cesserunt, & planicies Iordani fluuiō cōsigna, non longe à Sodomorum urbe: quæ tunc bona & magna, nūc diuina ultione ac ira, ut ne uestigiū quidem supersit, est deleta: cuius rei causa mox suo loco dicitur.

Sodomitarum clades ab Assyriis accepta. C. A. IX.

XVII. **E** Od. in tempore cū imperiū Asia penes
Gen. 14. Assyrios esset, Sodomitarū res tam opibus quā numerosa inuēntē florebat, ut à quinque regibus

regibus administrarentur: hi erant *Ballas, Ba-*
reas, Senabarus, Symoborus et Balin, suo quisq;
 regno prepositus. Hos *Assyrj* bello petierunt, di-
 uisimq; quadrisariam copijs sub quatuor impe-
 ratoribus, regionē illorū oppugnabant, cōmisso
 tandē pralio victores *Assyrj* *Sodomitarū* re-
 gibus tributū imperauerūt: cumq; per duodecim
 annos imperata fecissent, & tributa soluissent,
 decimotertio defecerūt: quo factū est ut noua in
 eos *Assyriorū* expeditio fieret, ductu & auspi-
 cijs *Marphedis, Arioichi, Chodollogomori, &*
Thargali. Hi & *Syriam* uniuersam rapinis na-
 flauerunt, & *gigantum* posteros perdomuerunt:
 cumq; in agrū *Sodomorū* effugerent, castrame-
 tati sunt in uallē puteorū bituminis: tunc enim
 putei fuerant in eo loco: mox uero *Sodomis* de-
 letis, lacus ibi, quē à scatēti bitumine *Asphal-*
tidem dixere, repente exiit: eo de lacu paulo
 post dicemus. *Caseriam Sodomitā* cum *Assyrijs*
 congressi, post egregiam pugnam editam, partim
 in acie ceciderunt, partim deditionem fecerunt,
 cum quibus & *Lotus* captiuus est abductus,
 qui *Sodomitis* in auxilium uenerat.

Quomodo *Abrahamus* *Assyrios* aggressus tam ca-
 priuos quā reliquā praeda uictor reduxit. C A. X.

His auditis *Abrahamus*, tum *Loth* co- XVIII.
 gnatus tum *Sodomitarū* amicorū ac uici- Gen. 14.
 norum clade commotus, nil cunctatus, in succur-
 sum eorum cum suis properauit: & quinta no-
 cte hostem

Ete hostem affecutus circa Danum (hoc alicri
 Iordanis fontium est nomē) oppressum ex impro-
 pisa facile superauit. Securi enim & incauti
 partim in cubilibus inermes sunt cāsi, partim
 praetemulencia pugna inutiles in fugam se con-
 uerterunt, quos Abrahamus acriter à tergo se-
 quenti quoq; luce perurgēs ad Soba Damasce-
 norum cōpulit. Quo facto nemini dubiū reliquit,
 uictoriam non in multitudine militū, sed in bel-
 latorum alacritate cōsistere, & uirtutem nulli
 numero succumbere, ut qui cū domestica trice-
 naria cohorte, et insuper decemq; uernaculis,
 triumq; amicorum auxilijs tantum exercitum
 profligauerit: quotquot autē ex hac clade eua-
 dere contigit, cum ignominia domū se receperūt.
 Abrahā uerò captiuis incolumibus reductis,
 paria pace uictor ad suos redijt: redeūti rex So-
 domitarum usq; in locum quē Campū regium
 uocant, gratulabundus occurrit: ubi à Solyma
 urbis rege Melchisedeco ist exceptus, id nomen
 interpretatur, rex iustus. erat enim reuera ius-
 tis, omnium consensu sacerdosio summi Dei ob
 iustitiam dignus habitus. Sed Solyma posterior
 atas uocauit Hierosolyma. Hic Melchisedecus
 milites Abrahami hospitaliter habuit, nihil
 eis ad uictum deesse passus: simulq; ipsum adhi-
 bitum mensa meritis laudibus extulit, & Deo
 cuius fauore uictoria cōtigerat, debitos hymnos,
 ut sua pietate dignū erat, cecinit. Abrahamus
 contra

contra de manubijs decimas ei dono dedit. Rex
 uerò Sodomorū Abrahamo prædā omnē cedēs.
 solos captiuos sua regionis reposcebat. hāc con-
 ditionē ille nō accepit, negās ad se quicquā inde
 rediturū, exceptis alimentis militū: amicis tan-
 tum in prædā partē admīssis: hi erant Eschol,
 Enmerus, & Mambres. Hac uiri uirtute dele-
 ctatus Deus: non carebis, inquit, præmio quod Gen. 15.
 pro tot rebus egregiē gēstis tibi debetur. Quo
 respondente, & quā uoluptatē ista præmia mi-
 hi afferre poterunt, cū hærede careā, (nondum
 enim pater factus eras) tum Deus & filiū illi
 est pollicitus, & posteritatē ex eo tantā, quæ stel-
 las celi possit aquare numero. His auditis letus
 sacrificiū Deo iussu ipsius obtulit. Porro sacrifi-
 cii ritus erat hic: mactata iuuenta trienni, capra
 trienni, ariete item trienni, ceteras uictimas. ut
 iussus fuerat diuisit, solis auihus exceptis: deinde
 priusquā erigretur ara aduolutatibus alitibus
 ad uictimarū cruorē, oraculū redditur, prænu-
 tians progeniem eim malos uicinos per annos
 CCC. in Aegypto habiturā: quo tēpore gra-
 uiter afflictos, uictoriā tamē de inimicis repor-
 saturos, de uictisq; Chananaïs regionē corū &
 urbes occupaturos. Habitabit itū Abrahamus
 circa quercum quæ uocabatur Ogis: id agri no-
 men erat nō longe ab urbe Hebrone. Ceterū agrē
 ferens coniugis sterilitatē, supplex à Deo petijt
 ut prolem sibi mascula largiretur. Tum Deus
 de caetero

- de cetero quoq; bene sperare illū iussit, ut qui non temere Mesopotamiam reliquisset, atq; in-
- Gen. 16. super liberos ei nō desuuros promissit. Ibi Sara Dei monitu in thalamū eius adducit unā famulā nomine Agaren, Aegyptiā genere, quo liberos sibi ex ea quæreretur: Et cū iterū se gerere sensisset famula, cepit concēptim habere Sarā, ad p̄cipatū aspirās, quasi ad prole sua dominationis pervēnirā esset. Quapropter cū Abrahamus uxori eā ad poenā deditisset, decrevit fugere, nō scrēs afflictionē: Deumq; rogā, ut sui miseretur. Itaq; per desertū abeunti occurrit angelus iubens ut ad dominos reverteretur: fore enim eā meliore cōditione, modō se modestē gerat: nunc enim ingratitudinis ac arrogātia poenam luere: quod s̄ cōtemptis Dei iussis ulterius pergeret, praesens exitiū eā manere aiebat: sin retrō rediret, matrē futurā pueri, qui tandē regno eius regionis esset positurus. Paruit famula, Et reversa ad dominos, veniam est cōsecuta: nec ita multo post ismahelē peperit, ac si dicas exoratum, eo quod Deus preces matris exaudierit.
- Gen. 17. Hunc Abrahamus sextū supra octogesimū annū natus genuit: cū autem nonagesimū nōvū attigisset, apparuit ei Deus, nuntias quod ē Sara suscepturus esset filiū: eū iussit vocari Isaac, addens proditurus ex eo gentes magnas Et reges, easq; iure belli occupaturas universam Chananaā à Sidone usq; Aegyptū. Iussit etiam genus.

genus ipsius, quod volebat cū alijs permixtum, pudenda circūcidi, idq; octaua die natiuitatis: causam uero nostra circūcisionis dicā alibi. Cōsulente uerò Abrahamo & de Ismahēle, an esset uicturus, responsum est, fore longauū simul & multarū gentiū parentē. Tum Abrahamus posteaquā Deo gratias egisset, cūestigio circumcisis est cum tota familia, similiter & Ismahel. annuam tunc agens decimumtertium: ipse uerò pater nonum iam agebat supra nonagesimum.

Quomodo Deus Sodomitarum gentem excidit
flagitijs eorum offensus. CAP. XI.

PEr idem tēpus Sodomitæ diuitijs & abusu XIX.
dantia pecuniarū clati tā in homines con- Gen. 18. 20
sumeliosi erāt, quā erga Deū impij: quippe qui
neq; beneficiorū eius meminerāt, & hospites a-
uersabantur, deniq; uicinis etiā libidinibus sese
incestabant. His rebus offensus Deus decreuit
superbia pœnas de illis sumere, & regionē eorū
adeo uastā reddere, ut posthac nec plantas, nec
fructū ullum produceret. His ita decretis de So-
domis, Abrahamus conspicatus tres angelos
(sedebat enim ad quercū Mambra pro foribus
domicilijsui) ratus esse hospites, assurgens salu-
tans eos, rogauitq; ut ad se diuercentes fruere-
ntur hospitio. Illis uerò annuentibus iubet panes ē
simila fieri, & mactatū uiculum ac assatū sub
quercu discubentibus apposuit. At illi nisi sunt
ei comedere, & de uxore querebant, ubinā esset
d Sara:

Sara: quo referente, inius eam esse: aiunt se aliquāto post reuersuros, eāq; inuenturos iam matrim. Muliere autem aridiente, & negāte fieri posse, ut liberos gigneret, ipsa nonagenaria, è marito centesimum annū agente: nō sustinuerūt amplius simulare, sed facti sunt se Dei esse angelos & quod missi essent, unus nuntiātū de filio, duo uerò ad delendos Sodomitas. Quo audito Abrahamus indoluit propter Sodomitas, & surgens deprecatus est Deam ne promiscuè inflos cū iniustis perderet. Deo uero negāte quenquam Sodomitarū esse bonum, alioqui si uel decem inter eos essent, omnibus remissurum fuisse poenā. Abrahamus destitit, angeli uerò perueniunt Sodoma. Cives autem cū uidissent adulescentes forma praeſtātes ad Lotum diuertisse, ad illudendum per uim aetati eorū sunt uersi. Lot uerò suadente continerent se, nē in probrium hospitum ruerent, sed hospitio suo nōnihil honoris haberent: aut si temperare sibi nō quirent, falias se pro illis eorū lib: dīni exhibiturum: ne sic quidem parēre uoluerunt. Deus autem illorum audaciā cōmotus ad irā, ipsos quidem excacauit, ne in ades introitum inuenire possent: ceterū Sodomitarum populum uniuersum ad supplicium adiudicauit. Lotus autem ab ipso praeſentis de futuro excidio, discessit inde, assumpta etiam uxore & duabus filiabus etiamtum innuptis, sponsi enim earum monentem de exeuando con-

tempser

tempferant, ut delirum qui talia diceret. Tum
Deus iaculatur telum in urbem, eamq; cū ipfis
 incolis exurit. Et agrum quicq; pari deuastat
 incendio, quemadmodum mihi iam dictum est in
 cōmentarijs quos de bello Iudaico prodidi. *Cere-*
riam *Zoti* uxor inter abeundum subinde ad ur-
 bem respiciens, Et curiosius cladem hanc cōtra
 mādaturū *Dei* spectās, in statuā satis est uersa:
 dictum est mihi iam Et de illa: nam extat ho-
 die quoq; ipse nerō cum filiabus in parvū quod-
 dam rus euasit, cui soli ignis omnia circūqua-
 uastans pepercit. id *Zoot* nunc usq; uocatur, sic
 paruum *Hebraorum* lingua significante. In hac
 solitudine uisā inopem aliquantisper tolerauit.
 Puella nerō uniuersum genus humanum extin-
 ctum rata, astu circumuento paritūe, cum inscio
 sunt cōgressa, curantes ne totum genus deficeret.
 Ex hoc cōgressu nati sunt filij, maiori *Moabui*,
 ac si dicas ē patre: iuniori *Ammanus*, quod no-
 men significat filium generis. Horū alter *Mo-*
abit arum fuit autor, magna gentis etiam nostra
 atate: alter nerō *Ammonitarum*: utriq; *Syriā*
Cælen incolunt. Et in hunc modum *Lotus* reli-
 quis *Sodomia*. *Abrahamus* autem migra- xx.
 uit in *Gerara Palaestina*, *Sarā* ac si sororem se- Gen. 12.
 cum duens, eadem arte quā quondam, nimirū
 insidiarum metu: timebat enim *Abimelechum*
 eius loci regem, qui Et ipse amore *Sarā* captus,
 ea potiri cupiebat. Eam cupidinē morbus gra-
 d 2 uis impe

nis impeditus, diuinitus immisissus: atq; ita medi-
 corum ope deftitutus, in somnis admonetur, absti-
 neret se ab iniuria coniugis hospitii. Mox cum
 meliuscule habere cœpisset, indicat amicis, quod
 Deus sibi hunc morbum immisisset uindicans ius
 hospitii, et uxori eius ab iniuria cauēs: nō enim
 sororem esse, sed uxorem legitimā. Hac locutus
 Abrahamum de cōsilio amicorum accersitum,
 securum esse de pudicitia coniugis iubet. Deum
 enim eius curā habere, cuius auxilio nihil turpe
 passam se illi restituere: idq; ita esse Deū testa-
 batur, & mulieris cōscientiā: ac ne expetitū
 quidem eam fuisse, si nuptam esse sciuiisset. Ad
 hac rogabas, ut aquo animo in se esset, Deumq;
 propitium redderet. Et siue apud se maneret, ni-
 hil ei de fore, siue abire mallet, deductores est pol-
 licitus, & omnia quorum causa ad ipsum ve-
 nisset. Hac locuto Abrahamus nec omnino fe-
 ctam cōsanguinitatem aiebat, esse enim fratris
 filiā: & sine hac simulatione parum curā pere-
 grinationē credidisse: ac ne morbi quidē causam
 ei se fuisse excusabat. Quin & salutē regis sibi
 cura futura, & mansurū quoq; cū illo libenter.
 Tum rex tā agri quā pecuniarū partem ei ces-
 sit, & cōditiones pacis bona fide utrinq; seruan-
 das dixit, sedere cum eo super puteo quodā iclo,
 qui Bersabe uocatur: ea uox iuramenti puteus
 Gen. 22 significat, & id nomē et hodie locus seruat. Nec
 ita multo post Abrahamus filiū ē Sara susce-
 pit, iuxta

pit, iuxta promissa Dei, quem Isacum nominavit. Sic risus Hebraeis significatur: siquidem risus Sara, dum proles ei iam natu grandi prater expectationem promittitur, in causa fuit huius appellationis: ipsa enim erat nonagenaria. Abrahamus uero annorum centuum, ipso anno quo Isacus est natus. Eum octava mox die circumcidunt, qui mos adhuc Iudeis durat, ut post totidem dies circumcisionem celebrent.

De Ismaele Abrahami filio, eiusque posteris Arabibus.

CAP. XII.

ARABES uero post decimumtertium annum ad faciunt. Ismahel enim gēis eorum auctor Abrahamo ē concubina natus, post tantum temporis est circumcissus, de quo iam dicendum.

Amabat Sara Ismahelem ab initio, ē samu- XXI.
la Agare natum, non secus ac si ex se esset ge- Gen. 21.
nitus: alebatur enim in spem successionis. Verum postquam ipsa Isacū peperit, nō amplius aquam censēbat Ismahelem cum hoc educari: quippe qui natu maior, defuncto cōmuni patre iniuriam eō facile inferre potuisset. Satis igitur Abrahamo ut cum una cum matre aliquō ablegaret. Ille uero primam non advertebat mentē ad Sara consiliū, rem atrocem ratus, puerū nondum adultum & mulierem egenam ablegare: tandem uero approbante Deo, Sara noluit atque paruit, puerumq; matri commissis, nondum per se peregrinationi apertum: & dato eis utre aquae ac panibus

inſiſit ire quò eos neceſſitas duceret. Et cùm deſceſſet còmeatus, in anxietate erat mater: cumq; nihil aqua ſupereſſet, depoſito ſub abiectè puero animã agente, ne ſpectatrix eſſet expirãtis ulterius pergebat: cum occurrẽs angelus Dei, & fontem in propinquo indicauit, & curã educandi puori habere iuſſit: ſperandã enim illi eximiam felicitatem eſſe ſalutẽ Iſmahelis. Tum uerò mulier meliori ſpe concepta, cùm inuidiſſet in paſtores, eorum benignitate miſeriã enaſis. Poſt quã autẽ ad iuricm aetatem peruenit, uxorem ei cõiunxit Aegyptiã genere, unde & ipſa erat oriunda: ex qua Iſmahel duodecim ſuſcepit liberos: hi erant. Nabaothes, Cedarus, Abdeel, Edumas, Maſſamus, Mamafſus, Maſmeſus, Chodamus, Themanus, Iezurus, Napheſus, Calmaſus: hi quicquid terrarũ eſt Euphratẽ inter & rubrũ mare habitant, Nabatea nomine regioni indito. Sunt autẽ hi à quibus Arabes genẽ ſuã eiũq; tribus denominauerũt, tũ propter ipſorũ virtutẽ, tum propter Abrahami autoritatẽ.

De Iſaco legitimo Abrahami filio: CA. XIII.

Gen. 22.

Iſacum autem Abrahamus ſupra modum amabat, ut unigenitum, & quẽ in ſenectute Dei dono ſuſceperat: hunc affectũ & benivolentiam parentũ puer ipſe magis ac magis accendebat, omni uirtuti deditus, & tam parcẽs quã Deum colens: qui ſucceſſore omnium fortunarum relicto Abrahamus hand grauati

uita

aita excessurus uidebatur : id quod ipsi Dei benignitate contigit. Volens tamen pietatis eius periculū facere, Deus apparuit ei : enumeratisq; omnibus beneficijs in eum collatis, ut uictoriā illi de hostibus olim cōcesserit, utq; praesenti felicitate suo fauore frueretur, filium Isacum poposcit ut sacrificium & uictimā sibi offerret. Iubebat autem ut in montē Morium subductū holocaustum faceret : sic enim pietas eius illustriorē fore, si uel filij saluē uoluntati diuina posthaberet. Abrahamus uerò nefas ducēs quauis in re Deo mortem non gerere, quin potius per omnia parendum ei, per quem omnes uiuerēs, calans uxorem tam Dei mandatum, quam suam de pueri cadē sententiā : ac ne famulorū quidem ulli rem indicans, ne forte aliquis sibi obstaculo esset : assumpto Isaco cū duobus seruis, impositisq; in asinum rebus ad sacrificium necessarijs, proficiscebatur ad montem; ac biduum quidē comitati sunt eum serui : tertia uerò die cum iam in prospectu esset mons, relictis alijs in cāpo cum solo puero ascendit in montē, in quo post David tēplum constituit; strebantq; secum quicquid ad sacrificium pertinet, absq; uictima. Isaco uerò qui tum uigesimali quintum annū agebat, aram apparatus, perconantēq; quidnā mactaturus esset, nullam habens hostiam : tum ille Deum daturū aiebat, qui potius esset hominibus & qua nō habeant largiri, & qua habeant adimere, si in illis fiduciam col-

locent: daturum ergo sibi quoq; uictimam, si quidem propitius esset his sacris internecturus. Postquam autē structa ara ligna imposuerat, omnibus apparatis sic infu: Fili, mille notis te expectitum, postquā in hanc uitā uenisti, summa cura ac sollicitudine educam, nihil beatius existimās quā si te uirū uidere daretur, & tādē haredem mea ditionis relinquere. Sed quoniam Deo nisum est ut te susceperem, ac nunc rursum ut te amittam, ser generose hoc sacrificium. Cedo enim Deo, qui à nobis hunc honorē reposcit, pro perpetuo favore quo nos belli ac pacis tēpore est profecutus. Nunc lege natura natus cū sis ut moriari, nō uulgare habebis uita exitū, sed à proprio patre patri uniuersorum Deo sacrifico ritū oblatum: ipso, ut credere par est indignū te censente, qui aut morbo, aut bello, aut alia quapiam humana calamitate de uita decedas: sed inter precamina & sacra animā tuam exceptā apud se collocabit: ubi memor cur te potissimū educauerim senectutē meam sustentabis, nō quidem per se ipsum, sed Deum mihi curatōrē in loco relinquens. Tum Isacus handquaquā à tanto parēte degener, libētē hac uerba accepit, negans se dignum qui unquam natus esset, si tam Dei quā patris decreto reluctās, non alacriter se praberet utriusq; placitis: quandoquidē etiamsi pater solus is a uellet, nefas esset non obsequi: iamq; minimum aberat quā perpetraretur facinus, ni
Deum

Deus obstitisset. Inclamat enim nomine Abrahamam, neci pueri intercedens: nō enim cupidine sanguinis humani, pueri eadem imperasse, neq; ut quem patrem ipse fecerat, liberis per impietatem orbaret: sed ut probaret eius animam, an etiam talibus insis pariturus esset: nunc cognita eius promptitudine ac praeclenti pietate, ratum se habere quicquid illi haecenus concesserat: non de futuram autē nec in posterum suam providentiam, tam ipsi, quā eius generi: hunc quoq; filium longissimo tempore nicturū, uisq; feliciter exacta filijs germanis & probis magnam principatum relicturum. Pradixit etiam fore ut genus eorū in multas gētes cresceret, nec minus optibus, quā numero augeretur: ipsorum etiam auctorum eius generis memoriam fore sempiternam: regione quoq; Chananaa bello quasita, usq; ad invidiam omnium exterarum gentium fortunatos fore. Hoc oraculo reddito, Deus illis arietem ad nictimam ex improvviso praesto esse voluit. At illi ex insperato sibi redditi, auditaq; tanta felicitatis promissione, mutuo se complectebantur: mactata deinde nictima, incolumes ad Sarā se receperunt: nixeruntq; beati, omnes eorum conatus Deo prosperante.

Sarz obitus Abrahami coniugis. C A. XIII.

*S*ara autem non multo post moritur, cum Gen. 23. nixisset annos viginti septem supra censum. Sepulta est in Hebrone, Chananae publice ius d s sepul

sepulcri offerentiis. Abrahamus tamen maluit sepultura locū quadringentis siclis emere de Ephremo quodam Hebronensi cine: ubi monumenta eius & posterorum sunt exadificata.

Quomodo è Chetura Abrahamo nupta Troglodytarum gens provenit.

C A P. X V.

XXIII.
Gc. 14. 25

Post hac duxit Chaturam, ex qua nati sunt ei filij sex, viri prudētes & industrij, Zembranes, Lazares, Madanes, Madianes, Lusubarcus, Suius: qui & ipsi filios habuerūt. Sui Sabacanes natus est & Dadanes. huic Latufimus, Asurus, Luures. Madianis uerò succrūt, Ephra, Ophres, Anochus, Ebidas, Eldas. His omnibus filijs ac nepotibus Abrahamus deducendi colonias fuit autor, occupaueruntq; Troglodyticam regionem, & Arabia Felici quicquid ad rubrum mare pertinet. Fertur etiam qd hic Ophres cum exercitu profectus occupauit Libyā, quam postea nepotes eius tenuerunt, Aphricā ab ipso denominatā. Attestatur huic opinioni & Alexander Polyhistor sic scribens, Cleodemus, inquit, propheta, cognomine Malchus, qui ad imitationem Moysis legislatoris Iudaorū historiam contexit, narrat Abrahamum è Chetura aliquot filios suscepisse, tres nominatim recensens, Aphram, Surim, Iaphram: à Suri appellatam Assyriam: ab Aphra uerò & Iaphra urbem Aphrem & regionē Aphricam nominatas: hos enim ductu Herculis in Libya militasse

contra

contra Anticum. Herculem etiam ex Aphra
 filia genuisse filium Dedorum, ex hoc Sophronem
 prognatum, a quo Sophaces barbari habent no-
 men. Isaco autem iam ferme quadragenario XXIII.
 Abrahamus pater coniungere uolens uxorem
 Rebecca Nachoris fratris sui neprem, mittit
 maximum uatu famulorum ad sponsalia, prius
 accepta fide obligatum: modus uero deuinciendi
 fuit talis. Subditis alter alteri manibus sub fe-
 mora, Deum ita testem inuocabant eorum qua
 destinauerant. Misit etiā dona ad illos uel rara
 illic uel nunquam antè nisa. Profectus autem fa-
 mulus diuturnū iter faciens, eo quod difficilis es-
 set transitus per Mesopotamiam, hyme propter
 coeni altitudinem, aestate ob aquarum inopiam,
 ad hac propter latrocinia qua uitari non pote-
 rant, nisi à cauis tandem peruenit ad urbem
 Carras: Et cum uenisset in suburbium, incidit in
 complures puellas cuntes aquarum: moxq; intra
 se precatur, si Deo grata forent ha nuptia, ne
 inter illas inueniretur Rebecca, ad quam filio de-
 sponsandam Abrahamus cum miserat: Et hoc
 signo dignoscereur, quod ceteris negātibz ipsa
 potum rogāti praberet. Hac secum uolens ac-
 cedit ad puteum, poscens ab eis potum. Illis uerò
 causantibus aquam se nō sine labore acquirere,
 quam domum deferant, non alijs praebeant: una
 omnium obiurgatis reliquis, negādo eas unquam
 inter homines uersatas, qua ne aquam quidem
impar

impartirent, benignè hospiti potum offert. At ille certa iam spe de enenu concepta, nolens tamen utrum cognoscere, collaudata prius uirginis indole & benignitate, qua ncl cum sua fatigatione roganti subministrare nō grauaretur, sci-
scitatur ex quibus nam esset parentibus, gratulatus eis talem filiam & imprecatus ut eam ex animi sentētia uiro probō elocarent, ex quo germanos ac legitimos liberos pareret. Puella in hoc quoq; ei gratificatura genus suum indicat. Rebecca, inquit, mihi nomē est, pater uerō fuit Bathuel, quo defuncto Labanus frater meus & domum curat & matrem, mea quoq; uirginis atis tutor. His cognitis homo gaudet ob ea qua sibi acciderent, quaq; audiuisset: manifestō cernens Deum hoc iter prosperare: prolato deinde monili & alijs quibusdam ornamentis, quibus etas ea delectatur, obtulit puella, dicens hāc esse gratiam & honorem pro cōmunicato potu, ipsamq; dignam qua accipias, cum inter tot uirgines bonitas eius emineat: rogabat etiam ut ad domesticos ipsius diuertiēre liceat, quādoquidem nocte iam appeteente ulterius progredi non deat: ferre se mūdum muliebre magni pretij, qui nusquam interior esse possit quā apud eos, quorum probitatem iam esset expertus: coniectura enim se facere ex ipsius moribus, matrē quoq; & fratrem pari humanitate esse praeditos, neq; granatim hospitē admissuros, praesertim ipsis nec onerā

nec sumptui futurum. Ad hac illa, bene eam de
 parentū humanitate coniectare, sed non rectè fa-
 cere quòd tam illiberales suspicetur, omnia enim
 sine pretio habiturum, indicaturam tamen prius
 Labano fratri, cuius permissu ipsam adductu-
 ram. Quo facto postquam adduxit hospitē, serui
 Labani camelos curandos acceperunt, ipse uerò
 ad carnā cum secum duxit: qua peracta sic eum
 & matrē puella est allocutus: Abrahamus fi-
 lius est Tharri, noster autē cognatus. Nachores
 enim tuorū matrona liberorū auus, Abrahami
 erat frater, eodē patre eademq; matre progna-
 tus. Is nunc misit me ad uos, postulans hāc nir-
 ginem filio suo coniugē dari, quem legitimū ha-
 bet & unicū, ad omnium suarū facultatū he-
 reditacē educatū: cui cum posset opulentiſsimam
 quamuis ex eius regionis ſtaminis deligere, nō est
 ita uisum: sed malens hunc honorem cognationi
 ſua habere, procurat has nuptias: cuius uolunta-
 tem nolite cōtemnere: diuino enim ſauore præter
 alia qua mihi feliciter in hoc itinere ſucceſſerūt,
 & puellam hāc, & ueſtras ades inueni. Propin-
 quus enim iam oppido, cōſpicatus multas nirgi-
 nes putem petētes, optauit ne in hanc inciderem,
 quod & factum eſt. Has igitur nuptias aſpice
 Deo cōciliatas, nos quoq; ueſtra autoritate ra-
 tas habetote: & Abrahamū, qui me tam accu-
 rate huc miſit, ueſtro annuū honorate. Illi uerò
 cum & rem tam optabile approbarent, tum quòd

Dei

Dei sententiã accedere cognoscerent, misit eam quibus postulabatur cõditionibus: duxitq; illam Isacus, facultatum paternarum iam dominus.

De obitu Abrahami.

CAP. XVI.

XXV.
Gen. 25.

Defunctus est autem Abrahamus non ita multo post, vir in omni virtute eximius, & pro sua insigni pietate Deo egregie carus. Vixit annos CLXXV. sepultus est in Hebrone iuxta uxorem Saram, communi cura filiorum suorum, Isaci & Ismaëlis.

De Naci filiis Esau & Iacobo, & natiuitate eorum.

CAP. XVII.

XXVI.
Gen. 25.

Defuncto autem Abrahamo uxor Isac̃ gerbat uterũ: cuius mole crescente indies, anxius cõsuluit oraculum. Respõsam est, gemellos ei pariturã Rebeccam, & ab utroq; descẽsuram gentẽ auctori suo cognominem: & quã minor nãdibitur, eam fore potiorem: nec multo post, sicut predictũ erat, nascuntur ei gemini, quorũ grandior à capite ad pedes erat hispidus, minor uerò excurrentis ante se caleaneũ retinebat. Pater autem amabat senioreẽ Esau ex re cognomẽ habentẽ: nam Hebraei pilos uocãt Seir. Iacobus uerò iunior à matre amabatur. Fame autẽ in ea terra grassante, Isacus uolens ire in Aegyptũ propter ubertatẽ regionis, peruenit Gerara, Deo sic iubẽte: rex autẽ Abimelechus excepit eũ, quia hospitũ & amicitia ius inter eum & Abrahamum intercesserat. Cumq; hominẽ inuisio magna bene

benevolentia prosequeretur, motus inuidia nō po-
 tuit in eo affectu permanere: uidens enim Deum
 Isaco propitium, suumq; fauorē declarantē, ex-
 pulit illum. At ille expertus mutatu pra inui-
 dia, secessit nō longe à Geraris in locum qui vo-
 catur Fauces: ibi dum foderet puteū, pastores ir-
 ruētes aggressi sunt armis opus impedire: sed ille
 ultrò cedente, nisi sunt uicisse. Mox cum alio lo-
 co fodere cōpisset, rursus in prohibentibus alijs
 Abimelechi pastoribus, hūc quoq; puteum im-
 perfectum reliquit, prudenti cōsilio meliorem oc-
 casionē expectans. qua deinde oblata, rege sponte
 fodiendi potestatem faciente, puteo Rooboth no-
 men imposuit, quod significat amplū: ē prioribus
 uerò alterū uocauit Escon, hoc est pugnam: alie-
 rum Syennā, hoc est inimicitiam. Itaq; Isaci po-
 tentia cum opibus in dies magis ac magis cre-
 scebat. Abimelech autē ratus contra se fortu-
 nas Isaci augeri, cum quo parum sincere consue-
 tudinē habuerat, & qui ob simulatis suspicio-
 nem aliquantisper secesserat, ueritus nequando
 apud eū plus recens offensa quā prius am-
 icitia memoria ualeret, neue iniuriam acceptā ul-
 cisceretur, profectus ad illū amicitia cum eo re-
 nouat, uno ē suis amicis arbitro adhibito: eumq;
 Isacus pro natura bonitate iniurias suas pater-
 na amicitia libenter donaret, noti compos do-
 minum est reuersus. Alter autem filiorum Isaci, in
 quem pater erat propensior, quadraginta annos
 natus.

natus, duxit *Adam Fielonis*, & *Alibamen Efebeonis*, dynastarum inter Chananæos filias, idq; auctoritate propria, ne patre quidem cōsul-
to: neq; enim ille permissurus erat, si filius senten-
tiam ipsius expectasset, quippe qui non delicta-
batur affinitate eius regionis hominū: nolens ta-
men molestus esse filio, iubendo eum ut mulieres
missas faceret. decrevit rem totam silentio trans-
mittere. Sed cum esset senex, & visu orbatus, ac-
cito filio, prafatusq; atatem, per quam etiamsi
cacitatis calamitas non accessisset, non liceret
sibi amplius Deum solius cultu venerari, iussit
eum uenatium ire. Cura, inquit, ut quod posteris
capias, & para mihi cœnam: qua sumpta pre-
cabor Deum, ut tibi digneur esse auxiliator &
adiutor per omnem uitam tuam: nam mea finis
quàm longe absit incertus sum: qui prius quàm
me opprimat, æquum est ut meis precibus Deum
tibi faciam propitium. Vadit *Esaus* uenatum:
interim *Rebecca* malens *Iacobo* Deū propitium,
etiam prater *Isaci* mentē, iubet eum *hadis* iugu-
latis cœnā instruere: ille obsequitur matri, iussu
ipsius omnia faciēs. Cœna uerò parata, circum-
uolutis *hadino* exuuiis *brachyis*, ut cōtactis pilis
Esaus crederetur: nam cetera omnino similis ut
gemellus hoc solo differebat: sollicitus ne maturè
in malo dolo deprehensus pro faustis precamini-
bus diras imprecationes reportares, apponebas
cœnā patri. At *Isacus* sentiens in uoce nonnihil
pecul

peculiare, aduocat filium: illo uerò protendente
brachiū hadimā pelle amictū, Voce, inquit, pro-
pior es Iacobo, atiamē ob pilositatē Esau mi-
hi uideris: nec quicquā doli suspicans, iam cœ-
natus ad Deū precibus inuocandū se uertit. Do-
mine, inquit, omnium seculorū, & conditor omnium
creaturarū, tu patri meo maxima bona pollici-
tus, etiā mihi presentem felicitatē es largitus,
meis quoq; posteris propitiū te fore, & maiori-
bus beneficijs eos cumulaturum promissisti: hic
tuus fauor perpetuus sit precor, neue me propter
hanc debilitatem despicias, qua facit ut magis
etiā ope tua egeam. Serua patrū hunc propitiū,
& ab omni calamitate illi sem custodi: da ei ui-
tam felicem, & possessionē bonorum qua in tua
sunt potestate: fac eum formidabilem inimicis,
apud amicos gratiosum. Sic ille Deum inuoca-
bat, putās se Esau bene precari. Vix absoluerat,
preces, cū Esau à uenatu reuerit, et Isaac in-
tellecto errore nihil tamen est commotus. Esau
uerò postulabat ut sibi quoq; sicut fratri facer-
et: denegante id pater, eo quod omnes preces in
Iacobū absumpsisset, lugebat quod uoti cōpos nō
esset: quin & pater mœrore eius motus, studijs
quidē uenadi, & robore corporis armorūq; præ-
stantia celebrē fore prædicit, eāq; gloriā tu ipsi,
tum eius posteris mansurā sempiterna seruaturū
tamē fratri. Ceterū cum Iacobus timeret fra-
trem, ne pœnas à se exigeret ob circumuictum in

notis faciendis patrem, materem huic periculo eximit: persuadet enim marito, ut Iacobo Mesopotamiam uxorem daret, propinquā genere: iam enim etiam Esau duxerat Basemmathen Ismaëlis filiam. Male enim Chananaei volebāt Isacus cum suis, priori affinitate offensi, in quorum gratiam filius Basemmathen duxit, quam postea magis quam ceteras dilexit.

De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo.

CAP. XXVIII.

Gen. 28. **I**acobus autē in Mesopotamiam missus à matre, ducturus anūculi sui Labani filiam, consentiente etiā patre iter faciebat per Chananaea: cumq; simultatē habere cum ea gente, volebat ad quenquā diuertere, sed sub dio quiescebat, lapidē nice puluini capiti subiecto: cui dormiēti visio talis est oblata. Videre videbatur scalam à terra ad cælum peringētem, & per eam species descendentes, supra humanā naturā angustas: & in summa scala. Deū manifestē apparentē, & nominatim se his uerbis cōpellantē: Iacobe, cum sis patre bono, & auo ob suā uirutem celebri prognatus, nō debes praesenti necessitati succūbere, sed meliora potius sperare. Meo praesidio magna te manet felicitas: nam et Abrahamū ego è Mesopotamia huc adduxi pulsum à cognatis, & patrem tuū beatum reddidi, nec tua conditio deterior est futura: quare bono animo hanc uiam perge, fretus me deductore:

enclitica

eueniet ex tua sententia cōiugium ad quod pro-
 peras, accedent inde & liberi: eorū numerus erit
 magnus, & ipsi rursus maiorem prolem post se
 relinquent: his ego terra huius imperiū dabo, et
 eorū posteris, qui replebuntur sunt terrā omnē &
 mare quā late sol aspiciet: tu ne cede ulli nel la-
 bori nel periculo, tui curam mihi cōmittens &
 nanc, & magis etiā in posterum. Hoc oraculum
 Deus Iacobo reddidit: quo latus angit lapidē in
 quo dormienti tanta spes affulsit, & uotū Deo
 facit sacrificaturū se illi, si inc. lumi & facul-
 tatibus aucto reditus contingeret: quod post re-
 uertens soluit, omniū bonorum suorum decimis
 oblati: honorem etiā loco addidit, Bethel nomi-
 nato, quod Græcis domicilium Dei significat. Gen. 29.
 Pergens deinde ceptum iter in Mesopotamiā,
 tandem peruenit Carras: & cū pastores offen-
 disse in suburbio, & adolescentes ac puellas ad
 puerum quendā sedentes, poposcit potum. Hinc
 orio sermone percōtatus est, an nossent quendam
 Labanum suum popularē, si forte adhuc sit su-
 persites. Riunt omnibus sibi notū: neq; enim ta-
 lem esse ut ignotus esse possit: quin & filiā eius
 unā pascere, demirariq; se quod nondūm adsit:
 ex ea facile qua cuperet cogniturum. Vix hac
 uerba finierunt, cū puella accedit comitantibus
 suis pastoribus: ei Iacobum ostendunt, dicentes
 hospitem de ipsius patre sciscitari: quā puella-
 vit et ganisa Iacobi aduēta, rogabat quis nā &
unde

unde ad eos uenires, & cuius rei causa: addens optare se ut possent illi gratificari, quacunq; re opus haberet. Iacobus uerò non tam cognatione aut huius affectu: quàm insigni puellæ forma captus, obstupuit, ut qui per paucos uiderat pulchritudine huic cōferendus. *Mihi*, inquit, tecum & cum tuo patre, si quidē Labani es, filia, antiquior intercedit necessitudo, quam sit uel tua, at, uel mea. *Tharro enim Abrahamus, Aranes, & Nachores* fuerē filij, ex his *Bathuelus* unus ante *Nachoris* fuit filius: *Abrahami* uerò & *Sara* *Arans* filia *Isacus*, meus pater: est & propinquior ac recēior necessitudo, qua sumus mutuo deuincti. *Rebecca*, enim mater mea, Labani patris tui soror est, eodem patre ac matre genita: itaq; cōsobrini sumus ego & tu: & nunc uenio saluaturus uos, cognationisq; officia, ita, ut par est, renouaturus. At illa, memor eorum, qua de *Rebecca*, ex patre, ut sit, audierat, sciensq; parētes desiderare aliquid de ea cognoscere, pra amore patris lachrymabunda ruit in collum eius, complexoq; iuuenē: Optatissimam, inquit, & maximam uoluptatem affers patri cum tota familia, qui nunquā matris tua obliuiscitur, crebram illius mentionem facies: eumq; nuntium cum quantauis felicitate nō permutares. Tum iubet ut è uestigio se ad patrē sequatur, nēne diutius, eū hac uoluptate fraudet. His dictis, adduxit eum ad *Labanū*: & agnitus ab

iunior.

avunculo, tum ipse fuit securus iam apud suos,
 tum illis inexpectato adventu magnā volupta-
 tē attulit. Post aliquot autē dies Labanus gau-
 dere se quidem tuis præsentiā magis quā verbis
 exprimere posset aiebat, rogabas tamen quam-
 obrem venisset relictis paternis atque cōfectis,
 Et qui ipsius obsequijs agrē carerent: polliceba-
 tur etiā benignitatē Et operam suā in quacūq;
 re opus haberet. Iacobus uerō totam ei causam
 recensuit. Isaco esse filios geminos, se et Esau:
 eum quia fraudatus sit patrii sanguinis imprecā-
 tione per matris artē in se translatus, cupere se
 interimere, quasi raptiorē principatus à Deo de-
 stinati, Et reliquorū notorū paternorum. Hanc
 esse causam sui adventus, et mādātā matris, pra-
 fertim cū omnes sint inter se consanguinei, sed
 propiore gradu mater. Sperare se in rebus angu-
 stis post Deū præsidiū maximū in avunculo re-
 pererū. Labanus contrā omnē illi humanitatē
 pollicetur, tum propter cōmunes avos, tum etiam
 in affectū sorori absentis debitū erga ipsum pra-
 sentem declararet. Velle se eum gregū suorū ma-
 gistris praeficere: Et quando ad suos reuerſi li-
 bueris, nec indonatū nec inhonoratū abiturum,
 quemadmodū iam propinquē cognatū deceat.
 Adhac Iacobus, se uerō libenter accipere con-
 ditionē quantumvis laboriosam, sed equum esse
 mercedis loco sibi dari Rachelis coniugium, quā
 Et ipsius uirtutis causa diligeret, Et quia tuis

opera in tale hospitium sit introductus: amor enim puella cogebat eum hanc mentionem inijcere. Ibi Labanus ipso uultu laetitia preferens, eius petitioni annuit, negans sibi optatiorē generū potuisse contingere: sed opus esse ut aliquādiu secū maneat. In Chananaā enim non missurū filiā, quis & sororis in tam longinquā regionē nuptiū data propemodum pœnitere. His assentiēte Iacobo, de septē annis est cōuentū: tot enim uoluit seruire mercede apud socerū, ne dato uirantia specimine, magis cognosceretur quinā uir esset. Caterum elapso præsinito tēpore Labanus epulū nuptiale apparat: noctū uerò nō sentiēte Iacobo inducit in ihalamū alteram filiā Rachele maiorem natū, facieq; non admodū liberali. At ille uino & tenebris fallentibus, cōgressus est cū ea: luce deinde cognito errore exposulauit eū Labano. Ille ueniā petebat necessitati, qua cōpulsus hoc fecerit. Nō malitiose, inquit, Liam supposui, sed consuetudine regionis huius cogente: nihil tamē hoc oberit. Rachele coniugio, sed dabo eam tibi uidenti ac sciēti post alterū septenniū. Passus est hoc sibi persuaderi Iacobus, nec enim aliter facere poterat amore puella deninctus: & exacto altero septennio Rachelem duxit. Erant autem ambabus samula addita à patre, Zelpha Lia, Racheli Bala, nequaquam ancille, subdita tamen: sed Liam male habebat amor mariti, quo sororem prosequabatur, expectabatq; post par-

tum se fore in pretio, idq; assiduus precibus à
 Deo contendebat: cumq; puer masculus natus
 esset, & maritus ob hoc propensior in eā factus,
 Rubelum nominavit, qui sibi miseratione divi-
 na contigisset. Sic enim interpretatur hac vox.
 Aliquanto post nascuntur ei tres alij: Simeon,
 quod significat, exorabile ei fuisse Deum: Levi,
 quod est firmator societatis: Iudus, quod est gra-
 tiarū actio: Rachel autē verita ne propter fœ-
 cunditatē sororis deteriore apud maritū condi-
 tione esset, iubet famulam suā Balā cum Iacobo
 cubare: ex ea nascitur puer nomine Dan, quasi
 dicas, Dei iudiciū: & aliquanto post aliter no-
 mine Nephtalim, ac si dicas artificiosum: quod
 mater arte certaverit cum sororis fœcunditate.
 Idem mox & Lia facit, sororis arte contra eam
 ipsam usa: deducit suā famulam in sui mariti
 accubitū: ex ea quoq; nascitur filius Gadas, for-
 titū significāte nomine: & post eū Aser, quod
 sonat beatificū, quod mat̃a fœcunditate se Lia
 duceret. Porro cū Rubelus filiorū Lia maximus
 mandragora mala matri afferret, Rachel hoc
 viso cōcupinis hunc cibū, partemq; à sorore pre-
 cario petiit. Illa uerò denegante, iubenteq; con-
 zensit esse, quod honoris prerogativā apud com-
 mune maritū haberet: Rachel mitigatur a indi-
 gnationē sororis, ait se illi virum cessuram in se-
 quentem noctem: quam gratiam altera libenter
 accipiente, Iacobus cum Lia cubavit in Rache-

Gen. 30.

Gen. 31.

lis gratiam. Rursum igitur ei filij nascuntur: Is-
sachares, quod nomen significat ex mercede na-
tum: & Zabulon, quod significat pignus bene-
uolentia: praterq; filia Dina. Tandē etiam Ra-
chel peperit Iosephū filiū: ea vox significat ad-
ditamentum. Hoc 1010 tēpore, quod fuit annorū
niginti, pascuis soceri & gregibus præsuit: quo
exacto, aquū esse aiebat, ut cū uxoribus ad suos
reuertere. Socero uerò nō permittente, clam hoc
facere cogitabat: pertentabatq; animū uxorum,
quomodo laura essent peregrinationē. Quibus
etiam gratum hoc esset, Rachel sigillis etiam deco-
rum patrie religionis sublati, una cū sorore fu-
giebat: simulq; utriusq; liberi & famula cum
suis filiis, asportatis etiā totis quantis erant fa-
culis etiam. Abducebat etiā Iacob dimidium
pecorū, priusquam Laban rescire posset. Sigilla
uero decorum secū ferebat Rachel: non quod deos
coleret, quorum contemptū à marito didicerat:
sed ut si fortē pater fugientes assequeretur, ha-
beret quò confugeret ueniā impetratura. Laba-
nus autem post unā diem cognito Iacobi & fi-
liarum discessu, indignatus persequeretur cum
eum ualida manu, & septima demū die depre-
hendit eos in quodā colle quiescentes: quūq; esset
dici serum, ab omni uis se continuit. per noctē ue-
rò Deus in somnis illi uisus uenit ne quid in
deprehensum in fuga generū cum filiabus du-
rius pra ira consulcret: sed posuim fœdus cum eo
fer

feriret: néne paucitatem fugientium cōtemneres, alioqui se illis propugnatores futurum. S. quēti
 uerò luce Labanus Iacobū ad colloquium eno-
 cat, non dissimulans oraculum: quumq; ille fidei
 eius se commississet, cepit hominē accusare, ex-
 probrās quòd pauperē omniumq; egenū susce-
 pisset, & de suis facultatibus abūde ipsi suppe-
 ditasset. Propterea filias, inquit, tibi coniunxi,
 putans hoc pacto beneuolentiam erga nos tuam
 fore firmiore: in uero neq; matrem tuā & com-
 mune sanguinē, neq; uxores apud nos ductas,
 neq; liberos quorū ego amicus sum: reueritus nō ali-
 ter quā hostē me tractasti: rapuisti mea bona, fi-
 liabus ut parentē suggerēs autor fuisti, sacra pa-
 tria domū secū portasti, & apud maiores meos
 et apud me in summa ueneratiōe habitas: et qua-
 nix hostis hosti faceret, in cognatus, ē sorore ne-
 pos, gener, hospes ac domesticus cōuictor mihi se-
 cisti. Iacobus contrā pro se afferebat, nō sibi soli
 sed omnibus esse inuasiū patriā desiderii, equiq;
 ut post tanti temporis moras tandem ad eam re-
 uertatur. Quòd uerò prada, inquit, abacta cri-
 men obijcis, ipse iniustitia sub alio iudice dāna-
 veris. Cum enim gratiam mihi pro facultatibus
 tuis conseruatis & auctis debeas, an non ini-
 quum est agreferre, quòd partem earum modi-
 cam usurpauimus? certē quod ad filias attinet,
 scito non hoc ledendi animo à me factum, sed
 caritatis coniugalis hoc esse officium: sequen-

tur igitur non tam me quàm suos liberos. Hæc
 pro se. Retorquebar deinde accusationem in
 ipsum, quòd auunculus ac socer duris manda-
 tis cum per annos x x. vexaverit: Et illis quidẽ
 qua nuptiarum spe tulerit, quamvis per se gra-
 via, sibi tamen leniora fuisse: qua uerò postea
 secuta sunt, multo graviora, qua nemo nisi bene-
 volus perficeret. Etenim Labanus valde iniquẽ
 Iacobum tractauerat: uidens enim eũ in omni-
 bus rebus à Deo adiunari, pollicebatur ei datu-
 rum se futuros fœtus, modò quicquid album na-
 sceretur, modò quicquid nigrũ: cum uero magno
 numero nasceretur qua Iacobo destinata essent,
 non seruabat fidẽ in præsens, sed in proximẽ se-
 quentem annum promittebat, quòd esset ad rem
 utilior, promittens quidẽ eo quod non speraret
 tantũ prouentũ, ac mox ubi prouenerat fallens:
 sacras tamen effigies permissum est inquirere.
 Rachel autẽ cognito patrẽ permissa potestate
 uti uelle, deponit sigilla in sarcinam cameli qua
 ipsa utebatur, sedebatq; desuper, dicẽs se mœ-
 struis laborare: Et Zaban destitit amplius in-
 quirere, credens filiam sic affectã non fuisse sa-
 cris propius accessuram. Post hæc offensa ueniã
 pollicetur, nicissim alter amorẽ filiarũ, idq; iure
 iurãdo sanciunt. Hoc fœdus ictũ est super monte
 quodam, ubi columnam erexerunt ara speciei
 unde Galades colli nomen factum, à quo Ga-
 ladena terra est dicta. Post fœdus conui-
 uio

nio celebrato, *Zabam* ad sua redijt. *Iacobo* autē in *Chananaam* iter coeptum prosequenti *visio-*
nes obueniebant, bonā spem in posterū facientes: *Gen. 32.*
 cui loco *Dei* castra nomen indidit. Volens autem
 scire animū fratris erga se, pramissis diligenter
 cuncta exploraturos, imens eum propter uete-
 rem suspicionē: quos ita fratrem insitis alloqui.
 Utro se patriā reliquisset, ne cum offenso fratre
 degeret: nunc credere tantū temporis spatiū sa-
 tis ualere ad reconciliationē, ideoq; redire cum
 uxoribus ac liberis & facultatibus industria
 quasitis, ut se & quicquid carū haberet illi de-
 dat, quandoquidem nihil felicius existimet, quā
 ea qua *Deus* largitus est, cū fratre habere cō-
 munita. His nuntiatis *Esau* uehementē exhila- *Gen. 33.*
 ratus, occurrit fratri cum *CCCC. armatis*. At
Iacobus, audiens eum obuiam proptare cū *102*
armatis, extimuit ualde. Deo tamen firmatore
 fretus providebat pro tempore ne quid detrimē-
 ti acciperet, utq; suos ab iniuria defenderet. *Di-*
stributo igitur agmine alios procedere iussit, a-
 lios propere subsequi: ut si quis primos aggredere-
 retur, ad sequens agmē haberet refugium: & hoc
 modo instructis qui circa se erant, pramissis
 quosdā ad fratrem cū numeribus: ea cōstabāt in-
 mensis multisq; ac varijs quadrupedibus, acci-
 piendi placituri propter raritatē: ueniebant au-
 tem alij post alios, ut crebrius occurrentes plures
 quā pro numero uiderētur: & credibile erat do-
 nis pla-

nis placatum remissurū irā, si qua adhuc esset
 reliqua: quia & illud mandatu est pramissis, ut
 blande hominē alloquerētur. His ita per totam
 diē dispositis, noctu mouit agmē. Cumq; Iobac-
 chum torrentē trāssent, Iacobus aliquantū ab
 agmine relictus incidit in laetā cū spectro, ipse
 prior laceesus: eratq; superior. Exclamat igitur
 macti uirgine, qui nō quēuis aduersariū, sed
 angelum Dei uiceris: idq; illi esse magna felici-
 tatis prasagiū: genusq; eius nunquā desore, nec
 ullis unquā humanis uiribus posse opprimi: ins-
 fitq; illum posthac uocari Israëlē, quod Hebraeis
 angelo reluctante significat. Hac sunt predicta
 Iacobo, id ipsum roganti cum enim sensisset an-
 gelum esse Dei, precatus est ut ex eo fatū suum
 cognoscere liceret. His dictis spectrū euauis. Ia-
 cobus uero letus auditis, imposuit loco nomen
 Phanuel: id significat Dei faciem. sed quia laetū
 uerū inter ductādum lesit, & ipse post eo cibo
 abstinuit, & nobis illo propter eum nesci nō li-
 cet. Cognitio uerò fratē iam nō longe abesse, iu-
 bet uxores procedere per se quāq; cū pedisequis,
 ut è longinquo spectarēt pugā uirorum, si eam
 frater mallet: ipse propior factus adorauit fra-
 trem, nō malē de se cogitantem. At Esau eo
 saluato, interrogabat de turba mulierū ac pue-
 rorum: & cū didicisset omnia, uol. bat eos de-
 ducere ad patrem. Iacobo uerò excusante lasi-
 tudinem iumentorum, reuersus est in Seirā: illis
 enim

enim habitabat, uernacula lingua loco ab hir-
 surie sua denominato. Iacobus autē peruenit ad
 Scenas quas uocāt, uetus nomen adhuc reueni-
 tes: inde profectus est Sicima, quae est urbs Cha-
 nanaeorum. Et cum esset celibritas apud Sici- Gen. 34.
 mitas, Dina unica Iacobi filia uenit in urbē ad
 uisendum cultum mulicrū eius regionis: quā ui-
 sa Sychemis. Emmoris regis filius, rapta stuprū
 obtulit: & correptus amore patrē suum roga-
 uit, ut puellam uxorem habere liceret. Ille morē
 ei gerens, uenit ad Iacobum, rogans ut filio suo
 Dinam in matrimoniū collocaret. Iacobus uerō
 qui neq; negare poterat propter maiestatem ro-
 gantis, neq; sua putabat alienigena filiam nu-
 pium tradere, deliberandi spatiū poposcit. Rex
 sperans Iacobum assensurum, abiit. Ille uerō in-
 dicatus filijs iniuria sororis, & Emmoris peti-
 tione, insue eos cōsultare quid facto opus esset.
 Maior pars hiebat incerti quid esset agendū.
 Simeon uerō & Leuis uerini puellae fratres ta-
 le cōsiliū inter se capiunt. Obseruato festo die
 quo Sicimica nolutrati & cōuiujs operam da-
 bant, inuasiss noctu custodibus, sopitos cōtruci-
 dant: atq; ita facile urbe positi, mares uniuersos
 interinunt una cum rege ac filio, solis parcentes
 foeminis: quo facinore citra cōsensum patris per-
 petrato, sororem reducunt. Iacobum autem ob- Gen. 35.
 stuprā factum audacia tanta filiorum, indigneq;
 ferentē, Deus per uisum bono animo esse iussū,
 lustrare

lustrare tentoria, sacrificiumq; quod olim post somnium illud in profectione Mesopotamena uenerat, persolvere imperat. Itaq; dum lustrat, incidit in Labani deos: nescierat enim Rachelem eos furatam. His apud Sicima defossis in terrā sub quadam quercu, profectus inde sacrificanti apud Bethela, ubi somnium illud diuinum uiderat, iter faciens in Mesopotamiam. Progressus deinde in agrum Ephratani, Rachelem ibi ex partu mortuam sepelit, solam monumento cognatorum in Hebrone nō illatam. Quam quam nātum in modum legeret, infantulum nominauit. Beniamin, eo quod doloris causa matri fuerit. Atq; hic est filiorum Iacobi numerus, maris duodecim femina una. Ex his octo legitimi, ē Lia sex, duo ē Rachele: quatuor uero ē pedisequis, ē singulis duo: quorum nomina iam dixi.

XXVIII. Inde uenit Hebronē in Chananea sitā, ubi Isac habebat. Nec diuurn⁹ fuit eorū cōuictus.

Mors Isaci, & sepultura in Hebrone. C. A. P. XIX.

Gen. 35.

REbecca enim iam antē defuncta, Isacus quoq; eam sequitur, non multo post filij rediit: & sepultus est à filijs iuxta uxorem in Hebrone, in monumento parentum suorum. Fuit autem Isacus uir Deo charus, & magna providentia dignus ab eo habitus, post Abrahamum patrem: ualde longo etiam tempore uixit. Mortuus est enim exactis cum uirtute annis octuaginta quinque, supra centum.

FL. IOSEPHI ANTI-
QVITATVM IVDAICA-
RYM LIBER SE-
CVNDVS.

Quomodo Esau & Iacobus Isaci filii diuiserunt
habitationem, & quod Esau Idumæa, Iacobo
Chanaan contigit. CAP. I.

DE PVNCTO autē Isaco, filij par-
titi sunt inter se habitationem, nec
ambo paternam retinuerunt: sed
Esau Hebrone fratri concessa ha-
bitavit in Saira, & Idumæa dominatus est à Gen. 35.
sipsis denominatus. Adomus enim cognomi-
nabatur ob causam talem. Olim adolescens etiam
eum reuersus à uenatu famelicus offendit fra-
trem coquentem sibi ipsi in prandium lenticulam
rubentem colore, quo magis etiam excitatus, ro-
gavit ut expetitum sibi cibum traderet. At ille
adiuuante fratri fame ius primogeniti pro cibo
dare eum cōpulit: coactus enim inedia, cessu ei
suum ius, interposito iurando. Ob eius cibi
colorem à collatoribus adulescentibus Adomus
est per ludibrium cognominatus. Adoma enim
Hebraïs significat rufus: id nomen post in re-
gionem ipsius diuisionis est deriuatum, quod Gre-
ci in mollius deflexerunt, Idumæam dicendo. Ge-
nuit autem filios numero quinq; ex his Iau, Io- Gen. 36.
lamus, et Corus eadem matre Alibama nati:
ex rel

ex reliquis duobus *Aliphazem* *Asa*, *Rague-*
lem *Mosam*, *tha* ei peperit. Hos filios habuit
Esau. *Aliphaze* itē quinq; legitimi filij fue-
 re, *Themanus*, *Omerus*, *Ophus*, *Joehamus*, *Oca-*
nasus. Nā *Amalecus* erat nothus, ē *Thāna* cō-
 cubina genitus. Hi habitauerūt *Idumaea* regione
 qua *Gobolitis* dicitur, & eā qua de *Amaleci*
 nomine *Amalecitis* est appellata. Quodā enim
 late patentē terrā *Idumaea* nomē cōplectebatur,
 cuius partes à primis colonorū inductōribus de-
 nominatae appellationes eas postea retinuerunt.

Quomodo *Iosephus* *Iacobi* filiorum natus mini-
 mus propter somnia futuræ suæ felicitatis præ-
 nuntia in fratrum inuidiam incurrit. CAP. II.

Gen. 37. **I**acobus autem ad tantā felicitatē perue-
 nit, ad quam uix alius quisquam: nam et
 opibus excellebat inter eius regionis homines, et
 propter filiorum uirtutes beatus erat ac conspi-
 cuus: nihil enim eis deerat, sed industrij fuisse o-
 mnes, & generosa quadā fortitudine simul ac
 prudentia pradii. Tantam autē ipsius felicitatis
 curam gerebat celsæ numē, ut etiam ex re-
 bus (sic uatum uidebatur) aduersis maximorum
 bonorū occasionē praberet, & per ipsum cuiq;
 liberos parentibus nostris, uiam ad exitum ex
Aegypto praestrueret ac praeuineret. *Iosephus*
 ē *Rachele* sibi nati pater tum ob corporis, præ-
 stantiam, tum ob animi uirtutē (erat enim pru-
 dentissimus) præ cæteris liberis amabat: is pa-
 rentis:

rentis affectus odium & inuidiam fratrum in eum prouocauit: accesserunt eò somnia, qua sibi uisa patri ac illis indicauit magna felicitatis prænuntia, qua res etiam coniunctissimos ad æmulationem facili concitas. Visiones autem Iosephi fuere tales: Missus cum fratribus à patre ad colligendas fruges messis tempore, uisionē uidit qua non poterat existimari una ex istis vulgaribus quales in somnis obuersari solent: eam expectatus fratribus interpretādam narrans, dicens uisioni sibi præterita nocte suū tritici manipulum stare loco, illorum uerò manipulos accurrentes adorare eum: quod uidebatur & amplam fortunā ipsi prænuntiare, & fratres quoque in eum potestate futuros. At illi nihil tale Iosepho sunt interpretati, dissimulantes se intelligere: sed taciti precabantur irritum fieri præsagium, ipsumq; maiore etiam odio prosequerentur. Deus autem aduersus eorum inuidiam contendens, alteram uisionem Iosepho immisit, priore magis mirabilem. Vidit enim solem cum luna & undecim stellis descendere in terram, & adorare ipsum. Hoc somnium in præsentia fratrum, nihil mali de illis suspicatus, patri indicauit, rogans ut interpretari dignaretur: quod ei non mediocri fuit uoluptati. Præsagium enim somnii colligens, & sapienter euentū coniiciens, gaudebat eo quòd ingens filio felicitas portendi uideretur: euenturum olim tempus quando tam

à parentibus quàm à fratribus adoratione dignus haberetur. Intelligebat per solem ac lunam patrem & matrem, quod altera auget omnia & aleret, aliter formam rebus & vim inderet. Porro stellarum nomine fratres accipiebat, cum quod numerus non discreparet, cum quia vim à sole & luna habeat. Et Iacobus quidem talem interpretationem non imprudenter attulit. Fratres autem Iosephi valde contristauit id presagium, haud aliter quàm si alieno cuiusdam hac felicitas portenderetur, ac non fratri, cum quo pariter omnibus fortune frui possent, tam felicitatis quàm generis socij: decreueruntq; adolecentem tollere: & hoc consilio comprobato, frumentis iam collectis, conuenerunt se cum pecoribus in Sicima agrum pascuis per commodum, non premonito patre: atq; ibi pastoricias curas obibant. At ille nemine à gregibus ueniente, nec certi quicquam nuntiante, de filijs sollicitus ac moerens, mittit Iosephum ad greges, cogniturum res fratrum, & quid agant renunciaturum.

Quomodo Iosephus in Aegyptum uenditus à fratribus illustis ibi factus est, & fratres tandem in sua potestate habuit.

CAP. III.

Gen. 37.

Illi autem uiso fratre aduentante gaufi sunt, non ob aduentum germani à patre missi, sed tanquàm inimico in manus suas à Deo tradito: uolebantq; confestim eum interimere, neq; presentem occasionem elabi finire. Rubelus autem inter

inter hos natu maximus uidens eos cōspirasse, con-
 nanabatur impetū corū remorari docens quan-
 tum facinus molirentur, & quantam inuidiam
 pariturnum. Nefariam rem haberi tam Dei quā
 hominum iudicio eadem hominis uel nō cognā-
 ti: sed lōge sceleratius esse necis fraterna reos de-
 prehendi, quo sublato etiam in patrem eam in-
 iuriam redundaturā, & matrē quoq; in luctum
 ac diram orbisatem cōiecturos. Hos respicerent,
 reputantesq; quantā eis calamitatem allatura
 sit mors filij cum probi tum natu minimi, absti-
 nerent a tam nefario scelere. Deum quinetiam
 mererentur spectatorem ac testē cōsiliij cōtra fra-
 trem inisi: hunc si à cōcepto desissēt, accepturum
 eorum pœnitentiam atq; resipiscētiā: sin per-
 gant, fieri non posse quin exigat ab eis paricidij
 pœnas, cum nihil ipsius prouidentia latere pos-
 sit, siue in solitudine admittatur, siue in ciuita-
 te. Vbiq; enim sint homines, existimandum
 ibi Deum quoq; adesse. Sed & propriam con-
 scientiam post tantum scelus illis aduersariam
 fore, quam nunquā abire, siue bona sit, siue talis
 qualis ipsorū foret, si fratrem interfecerint. Ad-
 debat, ne laeso quidem fas esse germanum occide-
 re. Satius esse dare ueniam amicis, sicubi nō fe-
 cisse officium uideantur. Iosephum uerò ne pec-
 casse quidem in illos, cuius etas miserationē po-
 tius mereatur, et illos ipsos auctores ac proecto-
 res. Causam etiā cadis facinus corū grauatūrā.

si uideantur ob inuidiã futura felicitatis ei uitã
 ademisse, qua felicitate propter cognationẽ ipsi
 quoq; frui licbat. Debere enim ita existimare,
 ipsorũ esse quicquid Deus Iosepho largitus fue-
 rit. Proinde cogitandum eo graviorẽ fore indi-
 gnationem Dei, si cum quẽ ipse omni bona for-
 tuna dignum indicasset interimendo, materiam
 diuina beneficẽtia subtraxerint. Hac Rubelus et
 his plura cõmemorans conabatur eos absterre-
 re à paricidio. Postquã autẽ nihil se proficere ui-
 dit, sed omnino ad eadem accensos, cõsulebat ut
 saltẽ modum necis mitiorem eligerent. Dissua-
 sisse quidem se primum pro uirili, sed quãdoqui-
 dem semel decretum sit fratrem tolli, minus ma-
 li futurum si suo cõsilio pareant. Sic enim uolum
 tatem eorum habituram effectum, leniorem ta-
 men ac minus malum, si ad eadem conferatur.
 Satiùs esse temperare à manibus, & proiectum
 in proximũ puteum illi c extinguere, ut sal-
 tem manus puras seruarent. In hanc sententiam
 itum est, abduclumq; adolescentem Rubelus sume
 religatum demisit sensim in puteum: erat enim
 satũs siccus. Quo factõ abiit pascua quasiturus.

- III. Judas autem unus è Jacobi filiis, conspicatus
 negotiatores Arabas Ismaelitici generis, ara-
 mata & Syriacas merces deferentes in Aegy-
 ptum è Galadena, profecto iam Rubelo consi-
 lium dedit fratribus ut extractum Iosephum
 uenderent Arabibus. & illum enim hoc pacto
 ablega

ablegatum apud externos moriturum, & se im-
pollutos permansuros. Quo approbato, exiit
eum. & negotiatoribus uendunt viginti minis
annos septemdecim natum. Rubelus autem no-
ctu ad puteum ueniens inscijs fratribus seruare
Iosephum uoluit: quo frustra in clamato suspica-
tus per suam absentiam interemptum, fratres in-
cusabat: cognitoq; quid accidisset, lugere desit.
His perpetratis fratres cōsultare ceperunt, quo-
modo patris suspicionē à se alienarent. Placuit
eandē tunicā qua indutus Iosephus ad eos uene-
rat, quamq; demittendo in puteū detraxerāt, la-
ceratā prius sanguine hircino insi. ere, atq; ita
patri allatā ostēdere, ut à feris deuoratū puta-
ret: quo facto uenerunt ad senē, non ignarum de
infortunio filij. Dicebant autē Iosephū quidem
neq; uidisse se, neq; scire quid illi acciderit: tuni-
cam tamē hanc inuenisse lacerā & cruentatā:
quamobrē suspicari beluarum incursum perisse, si
tamē eam indutus domo exiuerit. Iacobus autē
qui hactenus lenius malū sperauerat, captiuum
aliquò abduclū puerū, opinionē hanc iam abie-
cit, euidēs argumentū necis tunicā ratus: agno-
scebat enim eam esse qua indutū miserat: iamq;
haud aliter quā extincto se afflictans, lugebat
sanquā unicū, aliorum cōsolationem nō admit-
tens, quòd nihil dubitaret in itinere à feris de-
uoratū. Sedebat ergo sacco amictus, & neq;
fily consolando quicquā proficiebant, nec ipse

Gen. 39. luctum satietate remittebat. Iosephum autem de negotiatoribus emptum Petephres uir Aegyptius, qui Pharaonis coquis praeerat, habuit liberaliter, quem & disciplinis ingenuorum erudiendum curauit, & uictu cōmodiore quā pro seruili conditione uti praecepit: deniq; totius domus cura praeponit. Ille uerò fruebatur concessis, nec tamen immatam uirtutē propter hanc sui status mutationem amisit: docuitq; prudentiam aduersanti fortuna non succumbere, si quis ea legitime, & non secundis tantum in rebus utatur. Herilis enim uxor tum dexteritate eius, tum forma in amorem illecta, uatq; si rem aperiret se facilius eo potituram, & in parte felicitatis habiturum si cōtingeret ab hera se rogari, astimās eum magis ex presenti conditione, quā ex immutabili morū generositate, cōcupiscentia detecta mentionem de cōcubitu facit. At ille preces eius repulit, nefas ducens talē ei gratiam referre, quae cum tam benigni domini cōtumelia & iniuria coniuncta esset: quin & ipsam hortabatur ut morbo suo repugnaret, negans unquā se in hac re illi obsequuturū. Desinere sperare, quo potiri non liceat: sic enim fore ut mala cupiditas facile sederet, se quiduis potius perpeffurum, quā ut huic eius uolūtati pareat: quamuis enim aduersari hera seruū non deceat, ipsam tamen rei fœditatem reclamare ne quid tale admittatur. Illam uerò repulsa magis etiam accendebat, quod non

non putaret Iosephum pernegaturum: & nō cessante morbo, secundas illi machinas admonere cogitat. Ergo publico festo instante, cuius celebritatem feminas quoq; frequentare mos erat, fingit morbum apud maritum, captans solitudinem, & ad Iosephum sollicitandum opportunitatem: quā nacta supplex blandicijs talibus cum adori-
tur. Satiū quidē erat primis precibus non repugnante cedere, idq; uel dignitati precāis deferre, uel amoris uehemētia, qua cogēte oblita me dominā ad tam abiecta uerba descendi: sapiēs tamen si uel nunc cedes, & prius erratū corriges: siue enim iterū rogari expectabas, iam facio accuratius etiā quam antea: nam & agnitū ad hoc finxi, & festi letitiam tua cōsuetudini posthabui: siue prius diffidebas, non tentari te malitiose certo argumēto colligere potes, quia in eadem uoluntate persto: quare aut presentē uoluptatē elige, & amanti obsequere, maiora etiam commoda expectās: aut odium meum & uindictam, si mea gratia castitatis opinionē praeferes. Nihil ea te inuabit, mihi crede, si ad maritū te deferā, & de stupro me appellatā dicam: quantumlibet tua ueriora fuerim, meis uerbis maiorem fidem habiturus est Petepheres, quā tuis. Ad haec uerba lacrymasq; uerborum reſtes, nec miseratione induci, nec terrore cogi potuit, quo minus perſtaret in suo pudicitia proposito: constanterq; reſtitis intentanti inuisā afflictionem.

malens acerbissima quaq; s.fferre,quàm eblatis
 perfrui: non ignarus iusto se dignum supplicio. si
 quicquam tale in mulieris gratiam admitteret.
 Ipsam quoq; officij sui monuit, iuriq; cōingalis
 ac consuetudinis, iubens huius maiorem habere
 rationē,quàm momentanea libidinis; huic enim
 praeito esse poenitentiam,qua factū quidem doleat,
 insectū tamen reddere nō possit: adesse & simo-
 rem cōtinuum, qui pro magno habeat non prodi-
 sum de decus: at coningalē consuetudinē & no-
 luptatē habere securam, & cōscientia fiduciam
 eam apud Deum quàm apud homines: quin &
 conducibilis esse, si impolluta manēs habeat se
 herili iure subditū, potius quàm flagitiij cōmunis
 consciūm: satius enim esse cōscientia recte facto-
 rum, quàm peccati lacubria fidere. His & alijs
 similibus verbis mulieris impetū retundere cona-
 batur, eamq; à prava affectione ad rationis ar-
 bitrium renocare. At illa vehementius instabat,
 & cum verbis nihil proficeret, micētis manibus
 hominē ad obsequium cogere nitēbatur. Ibi uerò
 Iosephus intemperias mulieris ult.rius nō ferens,
 relicta etiā inscrula ex qua retinebatur, profilit
 è cubiculo. Illa partim repulsa dolore, partim
 metu, ne suam petulantiam maritus cognoscere-
 t, decrevis prior Iosephū falso deferre, & hoc pa-
 elo uindictā de eo sumere, dignū muliebri astutia
 rata, si accusationē praoccuparet: itaq; sedēbat
 mœrens & perturbata, qui erat dolor ob fru-
 stratam

stratam libidine, esse indignationē tentata pudicitia simulans. Marito autē reuerso. Et ad hūc aspectum turbato, causamq; scit ante: Ne uinas, inquit, marite, ni scilicet seruū, cubile tuum uiolare conatū, digna pœna mulctaueris, oblitū & qualis in ades nostras ueneris, & quāta beneuolentia sis à te cōplexus: qui ingratisissimus habendus ni omnibus modis frugi se approbaret, ne à coniugio quidē tuo iniuriā abstinnit: idq; die festo obseruata absentia tua, ut facile appareat, modestiam quam prius pra se ferebat, ab herili meum, non ab indole reuera profectā. Quod ut auderet, à te prater spem ac meritū indulgente corruptus est: uidens enim omnia tua bona fidei ac dispensationi suae credita, grandioribusq; cōseruis se praepositū, equum putauit uxore quoq; tuam astricare: & ut uerbis fidem astrueret, proculis tunicā, quasi in colluctatione relicta. Petephres autem uictus oratione ac lacrymis mulieris, & coniugis amori plus equo tribuens, emissa ampliore ueritatis inquisitione, collaudata primae uxoris fide, audacis facinoris Iosephū damnatum in maleficorū carcerem coniecit: ob uxorisq; pudicitiam magis sibi placibat, seclis iam cōperta ipsius honestatis. Iosephus autē innocentiam suam Deo committēs, neq; se defendere curauit, Gen. 40. neq; rem ita ut gesta erat indicare: sed uinculorum necessitate tacitus ferens, una spe cōsolabatur, nimirum potentiorē esse Deum his qui se

f s *uixor*

uinxerat, cuius providentiam cōstitim est exper-
 tus. Custos enim carceris tuam fidem eum ac dili-
 gentiam in absolvendis operū pensis considerans,
 tuam forma dignitatem, soluit eum à vinculis,
 eamq; miseriam aliquāto leniorem reddidit: ni-
 elu etiam commodiore quā reliquos ninctos tui
 permisit. Caterum his qui in eodem erant erga-
 stulo, quoties labor intermitteretur, confabulan-
 tibus ita ut solent miseriarum socj, & inter se
 causam damnationis percontantibus, pincerna
 quidam regi charus, per iram ab illo ad compe-
 des damnatus, familiaritatem cum Iosepho con-
 traxit: & quia prudentem existimavit, nifum
 somnium ei exposuit, orās indicaret si quod sub-
 esset presagium, deplorans suum infortunium,
 cui non satis erat regis indignatio, nisi per quie-
 tem etiam somnijs diuinitus turbaretur. Aiebat
 enim se in somnis uidisse trium palmatum uitis
 unās c singulis enatas pendere grandes iam &
 vindemia tempestivas: easq; se exprimere, sub-
 dente rege phialam. Colatum deinde mustum se
 obtulisse regi, illumq; libenter bibisse. Narrato
 hoc somnio rogabat, ut si quid scientia datum à
 Deo haberet, interpret nifionis esse dignaretur.
 Ille uerò bono animo hominem esse iubet, & ex-
 pectare intra triduum solutionem à vinculis, re-
 ge ipsius ministerium requirente, ad quod ei de-
 nuo sit rediundum. Interpretabatur enim nitum
 fructum mortalibus in bonum usum asferre,
 quando

quandoquidem eo conciliante fides ac amicitia inter ipsos sanciatur, & inimicitia dissolvatur, adhuc molestia mæroresq; usu eius discutiantur, pro quibus læsitia succedat. Hunc ais, inquis, manibus tuis expressum accepisse regem. Scito igitur bonum tibi somnium oblatum, & significare miseria huius remissionem intra 100 dies, ex quot palmitibus fructum vindemiaſti in somnijs. Tu uerò memento mci postquam euentus hanc faustam prædictionem non falsam approbaueris: & iam liber ne despexeris nos in hac miseria in qua relinquimur te ad prænuntiatam hanc felicitatem discedente: neq; enim fontes in hac uincula sumus compulsi, sed ob uirum ac modestiam quasi malefici punimur, quòd potiorẽ habuerimus honorem domus in qua uersabamur, & eius qui nos huc contraxit, quàm propriam uoluptatem. Atq; ita pincerna, ut par erat, latius hoc interpretamento euentum expectabat. Alius uerò quidã seruus pisttoribus regijs præpositus, in eisdẽ uinculis degens cum pincerna, ex tam fausta Iosephi interpretatione spe concepta, quia & ipse somnium uiderat, rogat eum quidnam sibi quoq; præterita noctis uisio portenderet: erat autem huiusmodi: Tria canistra, inquit, supra caput baiulare mihi uidebar: ex his duo panibus erant plena, tertium carnibus & uarijs edulijs, qualia regibus apparari solent. Deuolantes autẽ alites absumpsisse omnia, ipso
licet

licet arcenie nihil deterritas. His dictis simile priori prasagi expectabat. Tum Iosephus coniectura somnii facta, prasatiq; quod mallet celliora prænuntiare, quam qua somnium portendere, dicit duos omnino dies usque ipsi superesse, hoc enim significare canistra: tertia vero cruci suffixum ab aliis denorandū, quas à se arcere non posset. Nec aliter euenit utrisq; quam ut Iosephus prädixerat. Ad prascriptam enim in somniis diem rex natalitium epulam celebrans, prepositum pistorum in crucem egit: pincernam vinculis exemptum ministerio pristino restituit. Iosephum autem post bicornii tempus in miseria carceris exactum, nihil interim ab ingratis pincerna adiutum, Deus eripuit tali via ad libertatem praestructa. Pharaon rex cum eadē nocte in somnis duas visiones vidisset, pariterq; interpretationē earum, hanc oblitus, sola somnia retinuit, nihil latū ut cōiungere poterat significatia: conuocatusq; prima luce doctissimis Aegyptiorū, interpretationē requirebat. Illis uero nihil explicatibus, tanto magis rex turbabatur. Quo uiso pincernā subit recordatio Iosephi, eiusq; in hoc genus cōiecturis prudētia: Et adito rege, indicauit ei de Iosepho, Et de uisione in carcere agēti sibi oblata, eiusq; enētū iuxta illius interpretationem: quodq; eadē die pistorū prepositus cruci suffixus tanto magis fidem prädictionibus eius astruxerit. Vinculum autē à Petephre coquo-

rum præficio, cuius esset servus : ipsum autē dicere, apud Fichraos se genere ac parentibus cum primis claris natū. Hunc, inquit, evocari iubeto, néne cōtempseris hominē propter præsentē miseriā : clarē enim significata somniorū ex eo discere poteris. Confestim igitur accersitū rex, manūq; apprehensum comiter his verbis alloquitur: Bone inuenis, quandoquidē te prudentem indicio famuli mei cognovi, enarra somniorū meorū præsagia, quemadmodū & illi enarraſti, rē gratissimam mihi facturū. Cane autē uel meū quicquam suppressas, uel ad gratiā ac noluptatē loqueris : sed uera omnia, etiamsi fortasse non admodū lata. *V*isus sum mihi secundū flumen inambulare, uideriq; bones bene pastas & bene magnas numero sepiē à fluētis ad paludes progredi & alias totidē à paludibus obuiam eis factas, uehementē extenuatas macie ac nisi sedas : quæ cum deuorassent septem illas saginatas & magnas, nihil tamen profecerūt, miserē à fame nexata. Post hāc nisionē expectectus ē somno turbatusq; dum meū agito, quidnā sibi uel ni species per somnū obuersata, obrepēte sensim sopore grauatus iterū obdormiui : iterumq; somniū uidi priore prodigiosius, quod me magis etiā turbat ac terret. Spicas septem uidebam ab una radice enatas, fruge grauatas & uertice pronas, meſsiq; iā maturas : iuxta quas totidē alias spicas languidas & præ roris inopia deficiētibz similes :
 qua

qua cum illas alteras ingētes ac pulchras absum-
 psissent, attonitū miraculo me reddiderunt. Ad
 hac Iosephus. Somniū hoc Rex, duplici licet spe-
 cie visum, unū tamen & eundē eueniū significat.
 Namq; & boves animal aratro & labori na-
 tum, nisi ab exilioribus denorari, & spica à de-
 terioribus absumpta, famē Aegypto & sterili-
 tatem ad totidē praeuēiant annos, ad quod prius
 ubertatis felicitatem, horumq; fertilitatē à toti-
 dem sequētiū sterilitate absumēdam. huic ino-
 pia nō facile uidetur prospicere & occurrere: id
 quod inde conijcio, quia macra boves denoratis
 pinguibus, satiari non poterūt. Sed ista Deus,
 nō ut terreat & cōristet, praeuēiat hominibus:
 sed ut praeuēiti sibi provideant, quo lenius im-
 minenti malo premātur. Tu ergo si uberioris tem-
 poris pronentius reposueris ac dispēsaueris, in-
 sequentē penuriam Aegyptus non sentiet. Cumq;
 rex admiratus Iosephi prudentiā & sapiētiā
 percontaretur, quonā modo esset in futurū pros-
 piciendum ubertatis tēpore, quo tolerabilior fieret
 uētura sterilitas: monuit & cōsultuit Aegypti
 utendum parsimonia, & quod praesenti usui su-
 peresset ad futurā necessitatē reservandū: suasis-
 etia ut indicta profectione frumētī aratores in-
 beret id in horrea cōdere; & quantum sat esset,
 & nō amplius, populo distribueret. Ibi rex tam
 cōsilio quā interpretatione Iosephi collaudatis,
 ipsum huic dispensationi praeficit, iubetq; promi-
 dere

dere quacunq; putaret in re esse vel ipsius regis,
 vel populi: praefatus neminem sibi uideri magis
 idoneum ad hoc consilium exequendum, q̄ ipsum
 eius auctore. Qua potestate a rege auctus, acce-
 pro etiam anulo regis signatorio, et iure purpu-
 ra gestanda, in sella curuli sublimis per Aegy-
 ptum circumuectabatur, frumentumq; coportaba-
 bat, tantū inde aratoribus demetiens, quātum in
 alimenta et sementem sufficeret, nemine sciente
 causam cur hoc faceret. Trigesimū iam ata- V.
 ris annum exegerat, in summo apud regē honore
 habitus, et ob incredibilem prudentiam Psontom-
 phanechus ab eo cognominatus, quod occulto-
 rum inuentore significat: sed et coniugium na-
 ctus est honoratissimum. Duxit enim, rege conu-
 bium hoc procurante, uirginē Petephra Helio-
 politani sacerdotis filiam, cui nomen erat Asane-
 che: ex qua et liberos genuit ante agrorū steri-
 litatē, ex his maior dictus est Manasses, quo no-
 mine significatur obliuio, quia meliorem fortunam
 nactus uenit in prioris obliuionem: iunior uero
 Ephraemes, quod redditū significat, eo quod ma-
 iorum suorum libertati restitutus esset. Aegy-
 ptum autem iuxta Iosephi interpretamentum se-
 ptecentio per diuitem affluentiam exacto, octauis
 annus fame infestabat, et quia malum impro-
 uisum erat, promiscua multitudo grauius libo-
 rans ad fores regie conflabat. Rex Iosephum ac-
 cersit, qui mox frumenta diuendendo seruator
 populi

populi citra cōtrouersiam exiit: nec solum eius regionis hominibus forū aperuit, sed etiā exterius existimās uniuersum genus hoīm inter se cognatum, & in rebus angustis fortunatorū ope subleuari dignū. Et quoniā eadē calamitas & Chanaanā & rel quas orbis regiones premebat, Jacobus quoq; omnes filios in Aegyptū frumētatum mittit, cum cognouisset quod & exteris co foro uti liceret, solo Beniamī retēto, quem ē Rachelē suscepērat, uterinum Iosephi fratrem. Qui postquam in Aegyptū peruenire, Iosephū accedens, mercatū sibi permissi rogantes: nihil enim nisi ex ipsius sentētia gerebatur: nā tunc demum regem coluisse proderat, si ne Iosephi quidē gratia negligereetur. Ille agnitis fratribus, nihil tunc minus quā de se cogitantibus, quod adolescens ab eis distractus iam per atate faciei lineamēta mutauerat, ac de tanta dignitate ne suspicari quidē poterant retiare eos decerneret, quali mente essent pradii: nam & frumēti emēdi potestatem eis negauit, et pro speculatoribus cōprehendi uoluit, dicens cōuenisse ē diuersis regionibus, & cognitionē simulare: quī enim fieri posse ut uir priuatus tot, tam insignes filios educauerit, qua felicitas uel regibus rarō cōtingeret. Id faciebat ut de patre cognoscere, quōnt in statu per suā absentiā res eius interim fuerint, quid uel de Beniamine sit factum, sollicitus enim erat ne & eum, quemadmodum se, de medio sustulerint. At illos
magnus

magnus paupor occupat, imminens periculū reputantes, & frustra se tantum iter emensos existimantes: cumq; crimen amoliendū viderent, Rubelus natu maximus sic cōmune causam agere coepit. Nos neq; speculatū hinc venimus, neq; regis damnum aliquod allaturi: sed dira fames cuius effugiū quarimus, venire huc cōpulit, fratros nostra humanitate, quos nō cinibus solis, sed exteris quoq; salutē nobis debituris frumentum venale proposuisse audimus. Quod autē fratres sumus & ex eodē sanguine, vel facies nostra argumēto sunt non admodū inter se variātes. Pater nobis est Iacobus vir Hebraeus, qui nos duodecim ē quatuor mulieribus suscepit, qui donec omnes essent incolimes, res nostra satis prospera fuerunt. Caterū uno, cui Iosepho fuit nomen, absumptio, domestica fortuna in peius labi coepit. Pater in perpetuo luctu est, cuius lamentatio non minus nos afficit, quā olim suavisimū fratris immaturus interitus: nunc frumentatum venimus, patris cura Beniamini natu minimo commissā. Hac ita esset, potes aliquo ad nostram domum misso cognosce. Hac Rubelus pro se ac fratribus, quo falsam Iosepho suspicionem eximeret: qui cognito patrem ac fratrem esse incolimes, iubet eos includi in carcerem, quasi per osium quāstioni admoturus. Post triduum deinde productis, quoniam, inquit, asseueratis vos in detrimentum regis ac regni non venisse, fra-

tresq; esse ex patre quem nominastis, facietis mihi fidem hac ita se habere, si relicto interim uno ex vobis apud me nihil durius passuro, cum frumento ad patrē posceti, rursum ad me reuer-
tamihi, adducētes nobiscū fratrem quē aieba-
tis illic relicū esse: hoc enim erit argumentum
uos nihil fingere. His uerbis perculsi, ratiq; iam
extremam calamitatem instare, lamentabātur
fortunā suā, crebro iactantes, adesse diras ultri-
ces fratris per summā immanitatē oppressi. Ru-
belus insuper increpabat seram & inutile eorū
pœnitentiā, fortiter ferenda mala dictitans quæ
Deus innocentia uindex in impios fratres immi-
teret. Talibus se inuicem alloquebantur, creden-
tes lingua Hebræa gnarum interesse neminem,
mœrebantq; omnes tacti uerbis Rubeli, & sce-
lus perpetratum damnabant, ac si non ipsi essent
autores facinoris, cui tum iustissimam pœnam à
Deo iudicabant infligendam. In hac anxietate
constitutos uidēs Iosephus, dissimulare fratrem
ulterius non ualens, quòd lacryma iam prorū-
perent, quas etiam tum calari uolebat, subduxit
se de medio. Nec multo post reuersus, retento Si-
meone qui interim obses esset dum fratres ad se
redirent, frumentū emere permisso abire iussit,
quum prius uni è suis mādasset, ut pecunia quā
pro frumento attulerāt, clām in sarcinas indita,
potestatē abeundi eis faceret: per egit mandata
famulus. Iacobi uerò filij reuersi in Chananaeam,

renantianerunt patri quicquid eis in *Aegypto* acciderat, & quòd pro speculatoribus regni sue-
 rint cõprehensi: quumq; diceret fratres se esse, et
 undecimũ domi relictũ apud patrẽ, noluisse illos
 credere: relictũ etiam *Simeonẽ* apud prasidem,
 donec *Beniamin* illuc profectus, uerbis eorũ fidẽ
 astrueret: postulabantq; ut pater nihil sollicitus
 inuenẽ cum eis mitteret. *Iacobo* uerò filiorũ sa-
 ctum displicuit, & cũ ne *Simeonem* quidem illic
 relictum probares, morte durius putabas etiam
Beniamine primari: ac ne *Rubelo* quidẽ rogante,
 filiosq; suos dedente, ut si quid *Beniamini* acci-
 disset in itinere, in illos anus seniret, *Iacobo* ne
 assentiret persuaderi potuit. At illos quid agẽ-
 dum incertos magis etiã terruit pecunia reperta
 in saccis frumentarijs. Caterũ deficiente iam tri-
 tico, urgente fame cõpulsus *Iacobus* deliberauit.
Beniaminẽ unã cum reliquis mittere: non enim
 licebat eis in *Aegyptũ* reuerti, nisi seruato pa-
 ctõ. Cumq; indies maior necessitas incuberet, &
 filij rogare non desineret, adhuc tamen hasita-
 bat. Tandẽ *Indas* uir natura uehemẽs cœpit li-
 berius arguere patrẽ, quòd nimis de fratre soli-
 citus esset, cui nihil præter uoluntatẽ *Dei* posset
 accidere siue foris siue domi: se uerò in certã per-
 niciem tradi, dum ob inanem de puero curam
 unicũ à *Pharaothe* prasidiũ adimitur: habendã
 etiam rationem *Simeonis* incolumitatis, ne dum
Beniaminem peregrinationi cõmittere cunctan-

Gen. 43.

tur, interim ille ab Aegyptijs occidatur: crederet Deo salutē filij se ceric aut eum saluū reduturū, aut illie una periturū. Ac cum domi Iacobus cedēs tradit eis puerū, & duplex frumētī pretiū: addit ei dona ferēda. Iosepho ex prouētū Chananaa, balaninū unguentū, stacten, terebinthum & mel: atq; ita multis uirinq; suis lacrymis à patre digrediūtur, sene misere timente saluti filiorum, illis contrā sollicitis ne per suā absentiā mœrori pater succumberet. In hoc dolore integrū diem exegerunt: mox pater affliētans se domi subsistit, illi in Aegyptum tendentes praesentem tristitiam spe melioris fortuna leniebant. Quò postquā est. perueniunt, apud Iosephum diuertunt, nō parum solliciti, ne calūnia sibi incenderetur, quasi dolo molo prioris frumēti preciū secum abstulerint: quod mox apud Iosephi dispensatorē diligenter excusauerunt, dicentes pecuniā domi repertā in frumēto dum saccos exinaniant, quā nunc bona fide reportarent. Illo uerò negante se unquā eam pecuniam desiderasse, liberati hoc metu securiores esse cœperūt: moxq; Simeon iam liber inter fratres uersari est permissus. Interea Iosepho ab officio, reuerso, dona ei offerunt, & scitātī de patre, benē ualere aiūt: eum ille cognito Beniaminē superesse, quē inter eos uidebat, percontatur an is esset frater nati minimus: & audito quod is, esset, hoc tantum effatus, Deum uniuersis rebus providere, secessit nol.

nolens ab eis aduerti lacrymas, quas ulterius continere non poterat. Acceptos deinde conuiuium inſiſit ordine, quo apud patrem ſolebant diſcumbere: cumq; omnes comiſer haberet, duplicibus partibus Benjaminē honorabat. Poſt
 cœnā autem illi iam cubatibus iubet diſpenſa-
 torē frumentū admitti quod aſportaturi erāt, VI.
Gen. 44.
 Et pretiū rurfus in ſaccis abſcondere: in Benjaminis uerò ſarcinam cyphum argenteū, quo ipſe præcipuē delectabatur, immiſſiſſe. Id faciebas uolens experiri fratrum animum, eſſenine adſuturi Benjamini reo ſurti: an illo relicto, ac ſi maleficiū hoc nihil ad ſe attingeret, ad patrē reuerterentur. Qua ubi facta ſunt ut imperatū erat, prima luce omnium ignari filij Iacobi proficiſcuntur aſſumpto Simeone, laſi tam huius reſtitutione, quam Benjaminis reditu, quē patri ſe redu-cturos fidem dederant: Et ecce agmen equitum repente illos circumuenit, inter quas erat famulus qui cyphum in ſarcinam indiderat. Illis uerò turbatis inopinato incurſu, Et rogantibus cur irruerent in uiros quos paulò antè honore hoſpitij dignati fuerint: Aegyptij cōtrà ſceleratos inclamabāt, qui huius ipſius beneficij, Joſephiq; comitatis immemores, auſi ſint pro talibus meritis iniuriā reponere: daturosq; ſurti pœnas minis abantur: non ſeſelliſſe enim eos Deum, licet ad tempus miniſtrum menſa ſeſell. rint: Et nunc rogare ſatis ne ſani eſſent, quaſi uerò

nesciant statim se ad poenam rapiendos. His & similibus verbis famulus praeceteris insultabat. At illi ut qui nihil de dolo cōposito sciebāt, cōminciabantur ei, demirari se hominis intēperias temerē obijcientis furti crimen eis viris, qui ne frumenti quidē pretium in saccis inuentu retinuerint, sed secū reportauerint, cū nullus de ea pecunia praeter ipsos sciret, tantum abesse ut data opera damnum inferre uellent: certiozem tamen rati inquisitionē quā negationē, iubēs, eos scrutari sarcinas: nec recusabant uniuersi poenas dare, si unus aliquis ex ipsis in furto deprehenderetur: tanta erat securitas & innocentia fiducia. Acceperūt illi cōditionē inquisitionis, supplicium tamen solius fore penes quē furtū inuentū fuerit. Inquisitionē deinde aggressi, omniūq; ordine sarcinas scrutati, postremo ad Beniaminem uenimus, nō quod nescirēt in eius sacco latere cyphum, sed ut accuratē offitium facere uiderentur: itaq; ceteri iā securi de se, de uno Beniamine adhuc nōnihil erant solicii: sperabāt tamē ne ipsum quidē in maleficio deprehendendū, adeo ut iam liberius indignarentur persecutoribus, per quorū importunitatē stetisset, ne bonā partē itineris iam confectam haberent. Vt uerō Beniaminis sarcinam scrutati cyphum protulerunt, ad lamenta & ploratus cōtinuo uersi, sum fratrem deslebant mox furti supplicium daturū, sum suam ipsorum uicem, qui fidem de Beniaminis salute

*saule parenti datam prasenti casu fallere co-
 gerentur. Augebat etiam dolorē eorum, quod
 ciam maxime euasisse omnia pericula uideban-
 tur, fortuna inuidia peruenerint in tantam ca-
 lamitatem: atq; huius tam fratris quā parentis
 infortunij se auctores facebantur, qui inuitū ac
 reluctantem ad puerū simul mittendū precibus
 importunis tantum non cōpulissent. Et equites
 quidem cōprehensam Beniaminem ducebāt secū
 ad Iosephum, sequētib; et reliquis fratribus.
 Tum ille uidens fratrem in carcerem contruso ca-
 stros lugubri habitu adstare: Itāne, inquit, sce-
 lestissimi omnium uel meam humanitatem uel
 Dei providentiā contempsistis, ut tam nefarium
 facinus cōtra hospitem ac benefactorem nostrū
 auderetis? At illi nicarios se pro Beniamine
 ad supplicium offerebant: rursūq; Iosephi cre-
 bra mētio, felicē cum qui morte à uita calamita-
 tibus sit exēptus, si tamen esset mortuus: quod
 si uiuat, qui dignus sit habitus ob cuius iniuriā
 Deus tā seuerē in ipsos uindicaret: patrie quoq;
 se peccatū esse et infortunium maximū, cui ad ue-
 terem luctū recentem hunc afferrent: nec desine-
 bat Rubelus denuō illis scelus eorum exprobare.
 Iosephus uerō negabat se alios morari, quorum
 innocentiam cōpertam haberet, contentus unius
 pueri supplicio: nā neq; hunc dimitti in gratiam
 insonitū aequū esse, neq; illos alieni peccati pœ-
 nas persolvere: abirent quō uellent, se curaturum.*

ut tutum iter facere liceat. His verbis grauitè
ictos, ceteros præ dolore uox defecit. Iudas uerò
qui patri adolescentem mittere persuasit, uir
alioquin etià strenuus, decreuit se pro fratris sa-
lute periculo obicere. Fatemur, inquit, Praeses,
grauiè à nobis peccatum, suppliciumq; com-
mitos, quod parati sumus omnes luere, licet non
omniū sit culpa, sed unius natu minimi: sed quā-
uis salutem eius penè pro deplorat abeamus,
unica tamen effugij spes in clemētia tua boni-
tatiq; superest: quāobrem oramus ut non tam no-
stri cōmissi rationē habeas, quā tua natura. Et
in hac causa non indignationē iustam, sed nati-
uam tua bonitatē in consiliū adhibeas: iramq;
magno animo cōprimas, cui uulgares homines
in magnis iuxta ac paruis rebus succūbere so-
lent. Dispice quaeso, num ex tua dignitate sit eos
occidere, qui ipsi se dedunt ad pēnā, Et salutē
non nisi precario tibi debere cupiunt, quā nō nūc
primum tua benignitati sunt acceptā laturi: ne
cōmitas ut illud beneficiū tibi pereat, dum fami
eripis, Et frumento liberaliter adiutis, etiā ad
famulā eodem periculo laborātem domum ali-
menta perfrendi potestati fecisti. Eiusdē enim
bonitatis est, seruare fame de uita periclitantes,
Et moriē meritis culpam cōdonare, quibus for-
tuna tuam beneficentiam inuidisse uisa est: eadē
planè gratia est, diuerso modo collata. Seruabis
enim quos pauidi, Et uitam quam præ fame
desi-

deficere non es passus denuo donabis, quo commendabilior sit tua clementia, dum & uitā donas, & per quā uita retinetur. Quin etiam Deū ipsum existimo tibi hanc uirtutis exercēda materiam suppeditare: ut appareat te proprias quoq; offensas benefaciēdi uoluntati posthabere, & non in solos innoxios egenos liberalē esse. Quātiūus enim magna laus est opē ferre in rebus angustis, nō minus tamē principē ornat clementia, praesertim in causa quā ad ipsius iniuriā priuatim attinet. Si enim parua peccata remittentes merita laus sequitur, quid in capitali crimine iram cohibuisse, an non diuina clementia proximum uideri debet? Quod n̄ si Iosephi interitū cōpertum habere quā molestē feras pater orbari filiis, non adeo pro salute nostra laborarem, nisi quatenus tibi clementia laudē cōciliatura uideatur: & si non haberemus quibus mors nostra luctum ac mœrorem sit allatura, a quo animo supplicium perferremus. Nunc uerō quādo nō tam nostri nos miseret, tamen si inuenies ahuc nō multū fructū aut uoluptatē uita percipimus: quā parentis miseri, atate curisq; cōfessis, has tibi preces illius quoq; nomine offerimus, et uitā nobis donari oramus, supplicio per hodiernū malefactū obnoxia. Ille cerie uir bonus est, nosq; ut similes effimur genuit, dignus qui nunquā talem calamitatem experiatur, qui nunc ob nostram absentiam curis ac mœrore di-

seruiatur: quòd si talē nostri inseritus mortuus
 acceperis, simulq; eius causam, nō sustinebit am-
 plius uinere, nostra mortis infamia illius mortē
 appropinquabit, hoc ipso infeliciore, quia ne nostri
 dedecoris rumore sentiret, è nimis excessisse uide-
 bitur. His igitur perpensis tamen si ad iustam in-
 dignationem hoc scelere permotus, patri tamen
 uindicta gratiā facito: Et plus illius misratio
 apud te ualeat, quàm nostra iniquitas. Defer
 hoc honoris senectuti eius, quæ si nobis orbetur
 superstes durare nec uolet nec poterit, defer tui
 parentis memoria, defer ipsi patriis uocabulo
 quod tibi iam consigit, ita tibi Deus omnium pa-
 ter hoc felix faxit ac perpetuū: quem Et ipsum
 honorabis hac pietate propter cōmune nomen, si
 te calamitatis senis patris misereat, quā orbatū
 manere est credibile. Nunc tuum est quæ nobis
 Deus dedit cū iure possis, nō auferendo iterū da-
 re, Et hoc pacto Dei benignitatem imitari, Et
 hac parte similē ei fieri. Cū enim tantundē ad
 utrūlibet ualeas, præstas bene facere quā male,
 Et potestate contentū sui iuris nō meminisse, sed
 tantū ad seruādos homines potentiā tibi datam
 existimare, Et quo pluribus salutē dederis, hoc
 te ipsam illustriorem fore. Potes autē fratri erro-
 ris uenia data nos omnes seruare: neq; incolum-
 es esse possumus, nisi hoc incolumi, neq; domum
 absq; hoc ad patrem redire licet, sed hic seren-
 dum est quicquid frater tulerit: neq; enim aliam
 grat

gratiam à te Praefes petimus, si hanc non impe-
tramus, quàm ut nos eodẽ afficias supplicio, non
fecus ac sceleris socios : hoc enim satius fuerit,
quã si pra mœrore nobis ipsi manus inferamus.
Non addam iuvenem esse, & per atacẽ nondum
satis sapere, & talibus nõ granatim ueniã dari
solere: sed hic finẽ dicendi faciã, ut siue damne-
mur, mihi imputetur non satis diligenter huic
causa patrocinato: siue absolvamur, in solidum
hanc gratiã tua clementia ac bonitati debea-
mus: cuius laudi hoc quoq; accedet, quòd non so-
lum nos seruaueris, sed plura etiã quàm nos ipsi
in causa nostra qua pro nobis faciant uideris.
Siue igitur plectere nis hunc, me uicario ad sup-
plicium accepto, patri eum remittito. Siue ad ser-
uitium addicere mauis, ego tuis ministerijs ma-
gis sum idoneus, & ad utrumuis ut uides magis
paratus. His dictis Iudas promptus ad quiduis
pro fratri salute libenter subeundum, accedens
Iosepho ad pedes, quantum in se erat mollire ac
placare iram conatur: pariq; modo & ceteri
prostrantur, pro Beniamine sese offerentes. Gen. 45.
Iosephus autem pietate niçtus & iam agrẽ
personam irati sustinens, ablẽgat alios qui tum
aderant, ut sine arbitris à fratribus agnosce-
tur: cumq; soli essent, aperit seipsum & infit:
Pietatem uestrà & amorem, quo fratrem pro-
sequimini, non laudare non possum, quem maio-
rem comperio, quàm expectaram, coniecturam
fac

faciens ex his qua mihi olim acciderunt: in hoc enim haec omnia feci ut fraterna benevolentia caperem experimentum: cuius quoniam egregiū specimen edidistis, ne illud quidem in me commissum uestra natura imputare libet, sed Dei potius uoluntati totū ascribo, qui nobis in praesentia cōmoda procurauit, & maiora est largiturus, si nobis propitius fauorem suum non subtraxerit. Quando igitur & patrie incolumitatem, optatam magis quā speratam cognoui, et nos tales quales cupiebam erga fratrem cōperi, libēter iniuria olim mihi facta obliuiscor, malens nobis ut ministris diuinae prouidentiae in hoc tempus cōmuni nostra utilitati prospiciētis gratiam habere: quā uestra, ut tum uideri poterat, malitia meminisse. Vos quoq; tēporis illius inmemores iubeo bono animo esse, & mali consilij bonū euentū libenter ferre, neq; pudore praeteriti errati quicquā contristari. Quid est enim cur nos male habeat iniqua quondam uestra sententia pēnitentia, quā frustratam esse iam uidetis? Zati igitur hac diuina dispensatione ite felices patri hac renuntiaturi, ne forte illo consumpto immodica de nobis solitudine, praecipuus felicitatis meae fructus intercidas, priusquam ille in cōspectum meum ueniat, & horū bonorū fiat particeps. Quamobrē & ipsum & uxores ac liberos uestros totamq; cognationem assumētes migrare nos huc nolo. Nō enim decet mihi

mihi charissimos ab hac mea felicitate abesse,
 praesertim fame quinq; adhuc annis duratura:
 hac locutus cōplectitur fratres, Illi uerò in lacry
 mis erant ac mœrore, tanto maiore pœnitentia,
 quòd in tam bonũ fratrem peccauissent: mox con
 uiniunt est secutum. Rex autem cognito fratrum
 Iosephi aduentu, quasi sibi ipsi aliquid boni acci
 disse letatus est, donauitq; eis currus onustos
 frumento & aurum ac argentum, munera ad
 patrem deferenda: qui pluribus etiam à fratre
 acceptis, partim patri, partim in singulos do
 natis, sed precipuis Beniamini, reuersi sunt ad
 suos. Iacobus autem postquam ex filiis sta
 tum Iosephi cognouit, quòd non solum mortem
 effugit, quam tandem luxerat, si de etiam in splen
 dida fortuna uiuit cum rege administras Aeg
 yptum, & penè totam illius regionis guberna
 tionem commissam habens, facile ista credidit,
 cogitans tum magnificentiam Dei, tum erga se
 fauorem, tametsi aliquantisper ut uidebatur in
 termissum: nec diu moratus iter aggressus est ad
 Iosephum properans.

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium
 migrauit.

CAP. II II.

V T uero uentum est ad puteum iuramenti, Gen. 46.
 oblato Deo sacrificio, cum timeret ne fi
 lijs propter uerbositatem Aegypti cupiditate ha
 bitande regionis, captis posteritas sua non re
 diret in Chananaam occupatura eam. iuxta
 promissa.

promissa Dei: néue inconsulto Deo migratione
 praesenti facta genus ipsius clade aliqua ferire-
 tur: ad hac ne forte ipse antequam Iosephum aspi-
 cere cōtingat, ex hac vita eximatur: talia volu-
 tanti in animo et somno gravato Deus per vi-
 sionem astitit, cumq; bis nominatim in clama-
 vit. Quo rogante quis nā esset: an non agnoscis,
 inquit, Iacobe Deum perpetuum tam tuū quam
 tuorū maiorū protectore simul & auxiliatore?
 qui cōtra patris tui propositū principem fami-
 lia te constitui, & cum solus in Mesopotamiā
 profectus esses, effeci ut coniugiū nactus fortu-
 natum redires & liberis multis et facultatibus
 auctus: incolumē etiam progeniē tuam servavi,
 & quē amisisse uidebaris Iosephū, ad tā subli-
 me dignitatis fastigiū euexi, ut nō multū à rege
 Aegypti differat. Nunc quoq; in hoc ueni, ut
 me ducem huius itineris habeas, utq; tibi pra-
 nuntiem inter manus Iosephi te è uita exiturū,
 & posteritatē tuam per multa secula potentem
 fore, simul & illustrē, occupaturamq; terrā cu-
 ius ditionem ei sum pollicitus. Hoc somnio fretus
 eo libentius in Aegyptum cū filiis ac nepotibus
 properabat, qui erāt in uniuersum L X X. Eorū
 nomina cū sint duriora non eram adscripturus,
 nisi propter quosdā, qui nos Aegyptios conten-
 dunt esse, nō Mesopotamenos. Ergo Iacobi filij
 fuere duodecim, ex quibus Iosephus iam antea
 uenerat: recēsendi sunt nūc reliqui, cū sua quisq;
 progen

progenie. Rubeli fuerunt quatuor filij, *Anoches, Phalles, Effarö, Charmisus*. Simeonis sex, *Iumilus, Iaminus, Puthodus, Iachenus, Zoar, Saar*. Leni quoque tres fuerunt, *Gelsenis, Caathus, Mararis*. Iuda item tres, *Sala, Phares, Zara*, & duo filij Phara *Efron & Amyrus*. Issachara quatuor, *Thulas, Phirras, Iobus, Samaron*. Zabulonis tres, *Saradus, Elon, Iamel*: & hoc quidem genus è Lia, qua secum ducebas filiam Dinam, quorum numerus triginta tres. Rachelis autem filij fuerunt duo, quorum alter Iosephus filios habuit *Manassem & Ephraimen*: alteri uerò Beniamini fuerunt decem, *Bo-lossus, Baccharis, Asabel, Gela, Namanes, Ijes, Aros, Nompthis, Opraïs, Sarodus*: isti quatuordecim superioribus additi, sunt numero quadraginta septē: & legitimū quidem Iacobi genus hoc fuit: è Bala uerò samula Rachelis fuerūt *Danus & Nephthalim*, quē quatuor sequebantur filij, *Elcinus, Gunes, Sares, Helli-mus*. Dano uerò unicus erat filius nomine *Vgis*: his ad iam dictos additis, quinquaginta quatuor numerus expletur. Gades autē & *Asserius* nati fuerunt è Zelpha Lia famula: ex his Gadem sequebātur filij septē, *Zophonias, Vgis, Sunis, Zabros, Aerines, Eroles, Ariel*. Asserum uerò una filia, & mares numero sex, quorū nomina *Iomnes, Effus, Iubes, Baris, Abarus, Melmiel*: his quindecim adiectis ad predictos

Etos quinquaginta quatuor, supradictus numerus cōpletur, annumerato etiā Iacobo. Iosephus autem cognito patrem aduentare (etenim Iudas praecurrrens id significauerat) profectus obviam ad Hieronim oppidum illi occurrit, qui pra nimia laetitia minimū absuit quin expiraret: sed Iosephus eum resouit, quamuis & ipse pra gaudio periclitaretur, non tamē aequē ac pater. Deinde iusso eo paulatim progredi, ipse assumptis quinque fratribus properauit ad regē, nuntiaturus adesse cū familia Iacobum: quo audito laetus ille percontatus est Iosephum quibusnā studijs potissimum delectarentur: ait, pastoralem artē calare, & nihil aliud exercere: idq; eo consilio respondit, ne fortē distraherentur, sed ut unā degentes curā patriae haberēt: tum ne qua amulatio cū Aegyptijs interueniret, si circa eadē cum illis studia uersarētur. Nā ei gēti nō erat licitū

Gen. 47. greges aut pascua curare. Iacobo autē salutatio ad regē perducto, post faustas ominationes acceptas, rogauit eum Pharaos, quantum tēporis uixisset: & cum audisset triginta supra centū annos natū, admiratus est hominē tam longeuū: eumq; ille adiecisset maiores suos longioris aetatis fuisse, inuit eum. cū filijs degere in Heliopoli, ubi etiam regij pastores habebant pascua. Fames autem crescebat in Aegypto, nec aderat remedium, neq; flumine agris rigante, non enim ascendebat, neq; ullis de celo pluuijs: ad haec
 grauius.

grauius erat malum, quia vulgo improvisum,
 qui nihil parati habebat, neq; Iosephus frumen-
 tum dabat nisi numerata pecunia: qua postquā
 defecit, pecudes ac mancipia pro frumento per-
 mutabant: quibus uerò agri fuere, partem ali-
 quam in pretium alimentorum regi decidebant:
 cumq; ad hunc modum omnes eorum possessiones
 in ius regis deuenissent, alius aliò migrabāt,
 quò certius esset regium dominium: soli sacerdo-
 tes immunitatem & agros retinuerunt. Postre-
 mo hac necessitas adeo non corpora solum, sed
 & animos gentis in seruitutem redegit, ut nihil
 turpe putarent quo victus utcunq; parari pos-
 set. Postquam autem cessauit fames, & rigante
 flumine terra ad pristinam fertilitatem redijt,
 Iosephus regionis urbes obeundo, conuocata per
 singulas multitudine, agrorum quos regi cesse-
 rant usum fructū illis restituit, & adhortatus,
 ut non secus quàm proprios colerēt, insit quin-
 tam partem fructuum regi pendere, qua ei iure
 dominij deberetur. Qui leti insperata restitutio-
 ne agrorum culturam strenuè aggrediebantur:
 atq; hoc pacto tum Iosephi autoritas, tum gen-
 tis erga regem beneuolentia non mediocriter cre-
 uit: & ius quinta partis frugum etiam penes
 regum posteros ac successores permansit. Ia. VIII.
 cobus autem cum decimumseptimum annum in Gene. 48.
 Aegypto exiisset, inter manus filiorū vitam 49. 50.
 finis, precatus eis prius prosperitatē et abun-
h dantiā

dantiam, & natiuitatis quòd singulorum posterum in partem possessionis Chananaa terra essent peruenturi, id quod factum est aliquanto post tempore. Præterea collaudato Iosepho quòd obli-
tus iniuriarum plura fratribus bona cõmulerit, quàm uel benefactoribus deberentur, mandauit suis filijs ut Iosephi filios Ephraem & Manassen in suum numerum admitterent diuisuri sorte Chananaam, quemadmodum postea dice-
tur. Postremo rogauit ut in Hebrone sepeliretur. Mortuus est autem cum uixisset annos centum-
quingenta minus tribus, ex maioribus suis nulli pietate secundus, cuius digna premia Dei benignitate est cõsecutus. Iosephus uerò permit-
tente rege deportatum patris corpus in Hebronem magnificè sepeliuit. Caterum fratribus re-
cusantibus cū eo reuerti, quòd timeret ne defun-
cto patre in se uindicaret, cum nō amplius esset in cuius gremium daturū ueniam speraret, insit
eos posito metu nihil mali suspicari: & reductis
secum magnas possessiones largitus est, nec un-
quam eos summa beneuolentia prosequi desti-
tit. Moritur autem & ipse centesimo & deci-
mo uita anno exacto, uir admirabili uirtute
præditus, in omnibus negotijs prudens, & pote-
state bene usus: quibus artibus factum est, ut neq;
externum genus, neq; calamitas, de qua dixi-
mus, quicquā offeceret quo minus ad summam
dignitatem eueheretur. Reliqui etiā fratres uita
felicio

feliciter exacta in Aegypto sunt mortui, quorū corpora filij & nepotes in Hebronem relata sepeliverunt. Iosephi autem ossa postea translata sunt in Chananaam per Hebraeos, dum ex Aegypto populariter migrarent: hoc enim ipse adiuratis prius mandauerat. Sed & hoc & alia huius populi gesta narraturi, dicemus prius causam propter quam ex Aegypto exierunt.

De afflictionibus Hebræorum in Aegypto per
annos cccc. CAP. V.

AEgyptij gens delicata & ad laborem se- IX.
guis, voluptatibus solius, & captandis Exod. I.
audi. c. nq; lucris dedita, malè volebat Hebræis,
quod per invidiam ferre a quo animo illorum se-
licitatē nō poterat. Vidētes enim genus Isrāeli-
tarum florere, & opibus labore atq; industria
quasitis abundare, non satis iuta sibi eorum in-
crementa existimauerunt: & cum iam Iosephi
beneficiorum memoriam tempus oblitterasset, re-
gnūq; Aegypti in aliam familiam demi-
grasset, inhumanè tractabant Isrāelitas, & va-
rijs laboribus asterebant: nam & flumen in
maleas fossas diducere sunt iussi, & mœnia
exedificare, & aggeres exstruere, quibus inun-
dationes fluminis arcerentur: pyramidum etiam
insanis substructionibus nexabant gentem no-
stram, cogendo varias artes ediscere, & labori-
bus ferendis asuescere: atq; in hunc modum per
cccc. annos fuit laboratum, Aegyptijs id
h 2 agentib

agentibus ne Israëlitas nimio labore perderent, nostris contra omnes difficultates eluctari conantibus. Exortum est deinde aliud quiddam, cur genus nostrum magis etiam cuperent extingui. Quidam ex eo genere hominum quos gens illa uocat sacrorum scribas, quorumq; praelationibus multum tribuit, prænuntiat regi nasciturum per id tempus apud Israëlitas quendam res Aegyptiorum olim grauiter afflicturum, Israëlitas contra emeluturū, si modò ad aetatem adultam perueniret: nam & uirtute fore praeclatissimum, & gloria per omne auum celebrē. Quo terrore percitus rex, edicit ex ipsius monitoris sententia, quicquid masculini sexus inter Israëlitas nasceretur, in flumen proiectum necari: obstertrices etiam Aegyptias diligenter obseruare partus Hebraearum ac parturitiones. Sic enim cantum putabat, ne obstertrices ob cognationem edictum regium contemnerent: proposuit etiam pœnam si quis clam seruare factus auderet, ut cum tota familia tolleretur. Gravis fuit hac calamitas, non eo solum, quia liberis orbabantur, & quia parentes ipsi ministri eorum interitus esse cogebantur: sed futurū quoq; tempus prospicientes inconsolabiliter tristabantur, certum generis exitium expectantes, quandoquidem & proles necabantur, & ipsis parentibus non multo post erat moriendum atq; ita in extremo infortunio constituti sibi uidebantur.

Sed

sed nemo potest Dei voluntati resistere, etiamsi Exod. 1.
infinitas arces in hoc cōmīscatur: nam et puer
de quo sacrorum scriba prādixerat, elusis regijs
observatoribus clam suis educatus, & natem
non fuisse nanū euentus rei cōprobavit. Ama-
ranes Hebraeus vir inter suos nobilis, sollicitus
tum publico periculo ne gens defectu iuventutis
ad nihilum rediret, tum privatim quod do-
mi pregnantem uxorem haberet, inopia consilij
laborabat: & ad implorandum divinum pra-
sidium conuersus, orabat ne tandem miseraretur
homines à quibus unis perpetuo calvus fue-
rit: daretq; finem praesentis afflictionis, qua toti
generi perniciem minaretur. Deus autem preci-
būs supplicis ad misericordiam flexus, assistit ei
per somnum, iussitq; in futurum bene sperare.
Memorem se esse pietatis eorū à maioribus ac-
ceptae, nec ipsis defutura praemia, sicut nec pro-
genitoribus defuisse. Se enim illorum progeniem
ad tam numerosam multitudinem auxisse: suo
fauore Abrahamum solum è Mesopotamia in
Chananeam profectum praeter reliquas felici-
tates ex uxore antea sterili liberos suscepisse, et
successoribus amplas regiones reliquisse, Isma-
heli Arabiam, Chaturae filijs Troglodytidem,
Isaco Chananeam. Res etiam bello meis auspi-
cijis feliciter ab eo gestas nunquam sine impieta-
te & ingratiitudinis nota non meminisse pote-
ris. Iacobi nerò nomen etiā apud exterarum gentes

celebre est, tum ob eam felicitatē in qua ipse natus est, tum ob eam qua posteris eius quasi hereditario iure obligis: qui à septuaginta viris patrē in Ægyptum comitatus oriundi iam ad sexcentorum milliū numerū creuerunt. Nunc quoq; scito mihi cordi esse & publicam nostrā incolumitatē, & priuatim tuam gloriā: puer enim iste cuius natiuitatis metu Ægyptij sœtus nostros ad necem damnauerunt, tibi nascetur: hic neq; deprehendetur ab observatoribus, & postquam euaserit præter opinionē educatores natus, suo tēpore Hebraeos ex Ægyptia seruitute liberabit, memoriāq; sempiternā hoc præclaro facinore consequetur, non apud suos tantum, sed & apud exteros, me istud beneficiū in te tuosq; posteros cōferente. Fratrem quoq; talem habebit, qui dignus sit meo sacerdotio ipse et posteris eius in omne aui. His per visionē cognitis Amarames exporrectus narrauit hoc Iochabeli uxori, qua res utrisq; sollicitudinē auxit: iā enim nō puero tantū timebant, sed ne quo pacto promissa felicitas intercideret. sed mox oraculo fidē fecit mulieris partus, qua tā facile est enixa, ut observatores fefellerit, nihil sentiētes eorū quod in vulgarib. puerperijs sentiri solēt. Nunc infans ulū per tres mēses clā nutrierūt, deinde Amarames ueritus ne re deprehēsa irā regis incurreret, ac mox & ipse unā cum puero sublati sunt medio promissionē Dei faceret irritā, maluit salutem filij totam

filij totā ipsius providētia cōmittere: ratus etiā si
puer lateret, quod tamen perdifficile erat, mole-
stum tamen in continuo periculo vivere, non eius
tantum, sed et suo. De Deo uerò certam spem
habebat, pronisurum ut oraculi ueritatē euentus
indicaret. Hoc cōsiliū postquam satis placuit,
excogitauerunt tale quiddam: lectulo ē papyro
contexto, quantus infantulum commodē capere
poterat, bitumineq; illito, ne aqua penetrare
posset, indiderunt puerū: atq; ita in flumen proie-
cti salutem diuina providentia commiserunt. In
hunc modū cum à flumine deferretur, Mariam
infantuli soror iussu matris ex aduerso per ri-
pam descendeat, obseruatura quò tandem pa-
pyraceum illud uas deportaretur à flumine. Hic
uerò manifestissime Deus declarauit, nihil hu-
mana sapientia, sed omnia bonitate illius omni-
potenti confici: eosq; qui propter utilitatē suam
aut securitatē alijs perniciem moliuntur, quan-
talibet usantur diligentia, saepe tamen uoti com-
potes non fieri. Rursum, qui suam salutem Deo
committunt, prater opinionem ē medijs periculis
emergere: quod et in hoc puero uidere licet. Erat
filia regi nomine Thermulhis: hæc dum ludit ad
ripas fluminis cōspicata uas fluitans, missis na-
uatoribus iubet lectulum ad se in ripā extrahi:
quo ut inssum erat allato, mirē placuit puer,
quòd esset magnus ac pulcher. Tanto enim fauore
Deus Adoysem profectus est, ut eum fecerit ab

illis ipsis nutrirī & educari, qui propter eius nativitatē reliquos quoq; Hebraeos perdendos decreverant. Itaq; iubet Thermuthis mulierē alicunde adduci, quae puero mammā praebeat: quo nō admittente mammā, sed aduersante, idq; cum alia post aliā adduceretur, Mariamē quasi non data opera, sed fortuito ad spectandum interuenisset, Nihil agis, inquit, regina, dum nutrices infans adhibes alieni generis mulieres: & si Hebraeam aliquam accerferes, tum fortē popularis mammam admitteres. Cumq; recte monere uideretur puella, iussa est ipsa hoc negotium exequi, & lactantem quampiam adducere: ac mox usa permissa potestate, rediit adducens communem matrem, ignotā omnibus qui eum aderant. Tum infans perquā libenter inhaerere mamillae uisus est: & rogāte regina mulier cōmissi infantis curam suscepit. & quia proiectus fuerat in profluentem, ab hoc casu nomē est sortitus: aquam enim Aegyptij uocant moyses uerò seruatos: quare composita uoce ex utrisq; nomen infanti fuit inditum: qui deinde citra cōtrouersiam prudensissimus Hebraorum euasit, ita ut Deus iam antē prädixerat: erat enim ab Abrahamo septimus. nam ipse Amaramae filius fuit, sicut pater eius Cathi, hic uerò Lenis, & Lenis Iacobi, qui ex Isaco erat prognatus: hic autē Abrahami erat filius. Puer autē non pro aetate proficiebat intellectu, sed inter ludendum praeceteris equalibus sapere

sapere uidebatur, et quicquid ageret, noua quadam indole res magnas obtingere se ferebat. Post tertium uero annu ætatis admirandam gratiam ei Deus addidit: nemo enim erat adeo tetricus, ut uisa Moysis pulchritudine non obstupesceret: et persape accidebat, ut dum gestatur ac circumfertur, obuios quosque in se conuerteret, ita ut relictis serijs negotijs mallet præcellenti eius forma oculos pascere. Tanta erat puerilis gratia, ut inuiri homines ab hoc spectaculo discederent: quo factum est ut Thermuthis hunc sibi filium adoptauerit, cum alioquin germanis liberis careret: allatumque patri ostendebat, dicens de successore se cogitare, etiã si Deus illi nullum filium gignere dederit. Hunc puerum, inquit, ego educaui non minus indole quam pulchritudine diuina excellentem, quem Nilus ipse in sinum meum tradidisse uideri potest, quæ decreui adoptare mihi filium, tibi uero in principatu ac imperio successorem: et cum dicto patri infantem in manus imposuit. At ille postquam acceptum ad pectus appressisset filia gratificaturus comiter diadema suum eius capiti imposuit. Moyses uero capiti pueriliter detractum prolabi in humum passus, pedibus etiã calcauit: id quod mox ominosum est uisum, et regno nihil boni portendere: moxque ille sacrorum scriba qui nativitatem eius Aegypto cladem allaturam prædixerat, occidere puerum uolebat, uociferans: Rex, puer iste per cuius necem nobis securitatē Deus

h s pollic

pollicetur, natiuinum iam cōfirmans, insultando tuo regno, & diadema calcando. Hoc interempto tam *Aegyptijs* metū, quā *Hebrais* spem & fiduciā adime. *Thermutis* uerò confestim eum eripit, rege quoq; nō inuito, cui *Dens* *calem* animam indiderat, *Moyfis* saluti prouidens: itaq; educabatur quā accuratissimē. Quamobrem *Hebrai* quidem felicitatem suo generi sperabāt, *Aegyptijs* uerò suspecta erat hac educatio. Sed cum nemo extaret uel è cognatis regijs uel ex alijs optimatibus, qui etiamsi *Moyfes* sublatu esset, magnopere uideretur procuraturus *Aegyptiorum* commoda, abstinerunt ab eius cade.

- x. Itaq; sic natus, & sic educatus, postquā adoleuit, breui sua uirtutis specimē edidit, & quantum momenti uel suis uel *Aegyptijs* esset allaturus, occasione nactus *calem*. *Aethiopes* qui supra *Aegyptiū* incolunt, agebant & ferebāt saeculares *Aegyptiorū*: illi moti indignatione ducunt in eos exercitum, contumeliam cum iniuria coniunctā ulturi: mox praelio cōmisso, partim in acie ceciderūt, partim in fugam turpiter cōpulsi retro ad suos se receperunt: quo successu elati *Aethiopes* fugientibus instabant, & ignauum rati si fortuna non uterentur, cōcepta spe subinganda *Aegypti*, late eam populabantur: degustataq; prada dulcedine, non temperantes sibi ad maiora auidenda accendebantur: cumq; uicinas regiones peruagantibus nemo cum armis obuiam iret,

iret, pergebāt ulterius *Memphim* usq; & mare, nulla ciuitate resistere ualente. Quibus calamitatibus *Aegyptij* pressi, mittunt qui remedium ab oraculis petant: cumq; responsum esset, *Hebraum* in auxiliū aduocandū, rex à filia postulat *Moysem*, qui uniuersis copijs cum imperio praesit. Paruit illa, sed prius rege iureiurādo obstricto, nihil in pernitiē inuenis machinaturum, pro magno hoc auxilium impetrās, & sacerdotibus probro dans, q non paderet nūc eius opem implorare, quē prius ut hostem occidendum esse monuerint ac inferint. *Moyse* uerò *Thermuidis* simul ac regis rogatu libet hoc negotiū suscipit: quod factum gentis utriusq; uatibus latitiam attulit. *Aegyptij* post parā eius uirtute de *Aethiopibus* uictoriā, occasionē sibi per dolum tollēdi nō de fore sperabāt: contrā *Hebrai*, *Moyse* copijs praeposito, ad fore sibi facultatē euadēdi ex *Aegyptia* seruitute. Ille uerò nolens hostem opprimere priusquā de aduētū suo cognosceret, non per fluminis ripā, sed per interiora terra expeditionem fecit: qua in re satis declarauit quātum ingeniū pollet ac prudentia: cum enim hoc iter difficile esset pra multitudine serpentum (nam hic tractus plurimos gignit, aliquot etiā genera quousquam alibi reperiuntur, noxios omnes & ipso aspectu horrendos, & in his quosdā uolucres, ut non solum homini letētes insidientur, sed & sublimēs ex improniso noceant) commentum est ad se-

CURRUM

eorum iter exercitus stratagema dignum admira-
 ratione: nasa enim plexilia non pauca è papyro
 in arca formā furi curauit, qua completa ibibus
 secum describebat. Est autē hoc animal infestissi-
 mum serpentum generi: quapropter fugitant ea-
 rum infestationem, & inter fugiendum sicut à
 ceruis retracti deuorantur: sunt autem mansueti
 alites, & cōtra solos serpentes ferores. de quibus
 nunc desino plura, ne pose apud Græcos non inco-
 gnitis. Postquā igitur uentum est in terram ue-
 nenosis bestiolis scatentiē, ibes illas immisit, qua-
 rum bona opera usus, itinere impune peracto nec
 opinos. Aethiopes inuasit: commissosq; prælio fu-
 sos ac fugatos, & spe occupanda Aegypti fru-
 stratos retro in suam regionem compulsi: nec hoc
 contentus oppida illorū euercebat, & ubiq; ma-
 gna cades hostium patrabatur: quo factum est,
 ut post hac auspicijs Moysis feliciter gesta tan-
 tam alacritatem exercitus præ se ferret, ut nihil
 non laboris toleraturus uideretur: iamq; aut ex-
 cidium aut captiuitas Aethiopibus immineret.
 Ad ultimum cōpuli in Saba regiam eius gen-
 tis, quam postea Cambyse Persarum rex de so-
 roris suæ nomine Merōen appellauit, obsidione
 sunt cincti. Erat autem penē inexpugnabilis, ut-
 pote Nilo circumquaq; cincta, accedentibus ad
 eius munitionem & alijs fluuijs Astapo &
 Astoborra, qui obiectu suo difficiliorem traie-
 ctum facerent: itaq; sita in insula, & muro ua-
 lido

lido inclusa, non fluminibus tantum arcebat hostem, sed & aggeribus, qui mœnia inter & flumina ad eorū inundationes prohibēdas instructi, ad hoc quoq; tū proderant quòd hosti etiam post superata flumina aditū ad urbem oppugnādam negabant. Hic cum Moyses desiderare exercitum otiosum agrè ferret, hoste non audente manus conferere, interim tale quiddam accidit: Erat Aethiopum regi filia nomine Tharbis: hac Moysen mœnibus exercitiū admonentē & egregiè dimicantem conspicata, virtutemq; uiri admirata, qui & Aegyptiorū fortunā labantem in integrū restituisset, & Aethiopas modò nictiores in extremum periculum adduxisset, nehemēti eius amore est correpta: quo indies crescēte, mittit ad eum è servis fidiſsimos cōiugium suum offerens. Assensit illi hac cōditione iureiurando firmata, post ubi sibi traditam ducturū se eam uxorem, ac mox dicta factum sequitur. Sanitum est nihilominus in hostem, & actis Deo gratijs nuptijsq; celebratis, Aegyptiorū exercitus nictor domum est reductus. Illi uerò accepta salute odium pro gratia Moysi reposuerunt, & maioribus studijs insidias cōtra eum machinabantur: suspicatiq; ne rebus feliciter gestis clatus, res novus in Aegypto moliretur, apud regē eum cadis accusauerunt: iam enim & ipse suspectum hominem habere cœperat, partim inuidia motus, ob bellum fortiter ac prudenter administratum, partim

partim etiā metu alicuius cladis, sollicitantibus
 huc & irritantibus indefinēter scribis ac sacri-
 x 1. ficiis: ut iam Moyses minimo minus abesset à
 perniciē, opprimēdus dubio procul, nisi rem olfa-
 ciens in ipso tēporis articulo se clām subduxisset:
 & cū vias observari intelligeret, per solitudi-
 nes fugam arripuit, quā evasurū inimici minime
 suspicabātur: & quamvis alimēta nusquam in-
 venires, inēdian patientia superabas: cumq; ad
 urbē Madienā pervenisset, in rubri maris litore
 sitam, denominatam ab uno ex Abrahami &
 Chaturæ filijs, sedens ad quendā puteum lassitu-
 dinem ex laborioso itinere contractā recreabat.
 Erat enim tempus meridianum, & urbē iam in
 prospectu habebat. Hoc loco ei negotium incidit
 natum ex incolarū vivendi ratione, per quod &
 virtutē suam declaravit, & melioris fortune oc-
 casionē inuenit: cū enim ea regio labores aqua-
 rum inopia, pastores operā dabant, ut primū pu-
 teos occuparēt, ne fortē exhausta aqua ab alijs,
 ipsorum pecora potu carere cogerentur. Veniunt
 igitur ad puteū septē virgines sorores, Ragnēlis
 sacerdotis filia, qui in magno honore ab eius loci
 habitatoribus habebatur: quæ patrii gregū cu-
 ram gerentes, id quod etiam per foeminas apud
 Troglodytas ex more fit, hausta aqua quantum
 satis videbatur, gregibus eam potandam in la-
 cernas ad hunc usum factas diffundunt. Cumq;
 pastores supervenissent, & repellendo puellas
 aquam

aquam sibi usurparent: Moyses iniquum ratus,
 non ferre opem iniuriam patientibus uirginibus.
 Et se inspectat nim uirorum plus pollere quam
 ius puellarum, ab actis usurpatoribus auxilium
 eis, ita ut decebat, prauit. At illa acceptio be-
 neficio postquam ad patrem uenerunt, et pasto-
 rum iniuriam, et quomodo ab hospite adiuta
 fuerint, ei retulerunt: rogabantque, ne illi hoc bene-
 ficium periret. Tum ille collaudat a puellarum er-
 ga benefactorem gratitudine, insit ut Moysen
 adducerent meriti gratiam recepturum. Qui ubi
 uenit, indicauit ei, quomodo ex filiabus cognos-
 cisset de auxilio quod eis tulerat, et uirulentem
 eius admiratus, in non ingratos hoc beneficium
 collocatum aiebat: relaturum enim se gratiam, non
 modo parem, sed aliquanto maiorem. Deinde ado-
 ptato in filium unam ex filiabus nuptum tradit:
 ad hac pecorum, ex quibus olim uniuersa barba-
 rorum possessio constabat, curatorem cum ac do-
 minum constituit. Hanc fortunam Moyses na-
 ctus apud Ietheglawn, quod Ragnelis cognomen XII.
 erat, debebat apud socerum pascens pecora. Ali- Exod. 3.
 quanto uero post, egit pastum greges in montem,
 qui dicitur Sina, omnium in ea regione celsissi-
 mum, et pascuis ualde commodum: abundabat
 enim herba, eo quod uulgato rumore numen illic
 habitare, pastoribus hactenus inaccessus ob re-
 ligionem loci fuerat. In eo monte mirabile uidit
 prodigium: ignis enim rubi fruticem depascere
 misit.

visus, nec frondes, nec flores, nec ramos quicquam laesit, cum tamen inde maxima & flagrantissima flamma emicassit. Ille tam inopinato spectaculo non mediocriter attonitus, magis etiam obstupuit, postquam vocem ex igne emissam, & nominatim sibi vocato verba facientem audiuit: quibus & audaciam eius taxavit, qui non sit veritus locum hactenus ob religionem hominibus inaccessum calcare, & consuluit insuper ut quamlongissime à flammis abscideret: & contentus quidem sit hac visione: non indignus ea, propter suam ac maiorum suorum virtutem habitus, ceterum ulterius nihil curiose inquiras. Prædixit etiam quantum honorē ac gloriam consecuturus esset apud homines divino favore assistente: insitque confidenter in Aegyptum proficisci, futurum illic ducem ac ductorē Hebraeorum multitudinis, & liberaturū cognatum populum ab iniqua eius gentis dominatione. Etenim habitaturi sunt, inquit, terram illam quam Abrahamus generis vestri princeps tenuit, & omnia bona eius percipienturi, tua prudentia ad hanc felicitatē illos perducente. Sed fac memineris, ut eductis Hebraeis ex Aegypto in hoc loco sacrificiū gratiarum actionis ob felicem successum offeras. Et oraculum quidē tale ex igne prodijt. Moyses verò tam visis, quam auditis, territus insit: Potentia quidem tua, domine, quem et ego veneror, & maiores mei coluerunt, non sum tam insanus ut pa

ut parere dubitem : attamen non intelligo quomodo uir priuatus & nullis uiribus praeclusus, uel meis persuadere potero, ut relicta terra, quā nunc habitant, me ducem sequantur: uel etiam si persuasero, quomodo Pharaotes sit cogendus ut illos exire permittat, quorum opera & labore constat Aegyptiorū felicitas. Deus autē in suis illum securū esse de toto hoc negotio, se illi nunquam non adfuturum pollicitus : & siue uerbis opus fuerit, uim persuadendi largiturū: siue operibus, uirū satis additurū. Mox insit, ut uirga in terrā proiecta fidē promissorū acciperet : quo facto, draco humi reprobatur, & in spiras se conuolvens caput erigebat, quasi repugnaturus, si quis insequeretur: ac mox denuō in uirgā est mutatus. Post hoc manū in sinū mittere iussus cū paruisset, albam & colore calci similem exemit, quā mox in pristinū colorē rediit. Iussus deinde aquā ē propinquo haustā humi effundere, uidit in colorem sanguineū uersam. Ad haec stupentem ut confidat hortatur, cū sci as maximum sibi adiutorem affore: neq; apud omnes his prodigijs uedendo fidē illis faciat à Deo se missum, eiusq; iussu omnia facere. Iret sine cunctatione, & festinus in Aegyptū properaret, neq; die neq; nocte iter intermittēdo: neue diu tēpus serendo, longiorem Hebraeis seruitutē et afflictionē redderet. Moyses autem nihil amplius dubitans de promissionibus, quarum certitudinem tot argumentis au-

ditis

ditis & uisis facis colligebat, precatus ut eandē
 potentiam in Aegypto, cū exerta opus fuerit,
 experiretur: supplex illud etiā rogabat, ut quē
 conspectu ac colloquio suo dignatus fuerat, ei
 nomen quoq; suum uolens ac libens indicaret, ut
 rem diuinam illi aliquādo facturus nominatim
 eum ad sacrificium innocare posset. Tum Deus
 aperit ei suū nomē, nunquam antea hominū ulli
 auditū aut cognitum, quod mihi eloqui nec ius
 nec fas esse arbitror. Moysi uerō nō tunc tātum,
 sed quotienscunq; opus esset talū prodigiorum
 facultas aderat, atq; ita nihil dubitans de ora-
 culi ex igne redditi ueritate, deq; Dei adiutoris
 fauore, magnā spem concepit, fore ut eandē &
 sui liberarentur, & Aegyptiū insigni aliqua
 clade afficerentur. Cumq; cognouisset Pha-
 raohem Aegyptiorum regem, sub quo ipse fu-
 gerat, esse defunctum, à Raguēle cōmeatum ro-
 gat, ut salua eius pace ac gratia liceat sibi in
 Aegyptum ob publicam cognatorum ac tribu-
 lium suorum utilitatē proficisci. Quo impetra-
 to, & assumpta quam ibi duxerat Raguēlis fi-
 lia, liberisq; communibus, Gerfo & Elazarō,
 iter in Aegyptum arripuit: quorum nominum
 prius peregrinum significat, posterius, Dei an-
 xilium, quod diuina ope insidias Aegyptiorum
 euasisset. Cumq; iam non longe à limitibus ab-
 essent, Aaron frater uenit obuiam, Deo sic in-
 bente: cui mox indicauit quicquid in monte ui-
 derat,

derat, & omnia mandata qua diuinitus illic
 acceperat. Mox ulterius progressus obuios in-
 venit praestantissimos quosq; Hebraorū, qui ad-
 ventū eius praesenserant: & mox, ne quid am-
 plius de fide Moysis dubitarēt, prodigia diuina
 uoluntati attestantia sunt eis ob oculos exhibi-
 ta: quibus prater omnē opinionem uisis attoni-
 ti, sperare iam coeperunt providentiā Dei secu-
 ritati illorū et incolumitati nō defuturā. Atq;
 ita obsequentiores nactus Hebraeos, & in pote-
 state ipsius se futuros pollicentes, accensos nimi-
 rum libertatis amore, ad nouum regē se confert.
 Ibi posteaquam cōmemorasset operam suam pro *Exo. 5. 7.*
 Aegyptijs cōtra Aethiopus contēptim agros
 eorum uastantes nauatā, laboresq; exhaustos,
 dum non aliter quā pro suis popularibus bel-
 lum administraret, adiicit malā gratiā pro tot
 beneficijs sibi redditā: oraculum deinde in Sina
 monte acceptū regi aperit: nec nō prodigia qui-
 bus de uoluntate Dei confirmatus omnē hēsi-
 tationē posuerit, singillatim enumerat. Addis
 deinde preces, ne per incredulitatē Dei decretis
 obstaculo esse uelit. Caterū cū à rege contem-
 ptim audiri se animaduertiret, exhibet illi spe-
 cimen prodigiorum qua in Sina uiderat. Rex ue-
 rò iratus sceleratū eū appellat, qui Aegyptio-
 rum ol in fugitiuus, nunc magicis praestigijs in-
 fractus ad reliquos decipiendos uenerit. Habere
 se quoq; sacerdotes, qui eadē ostēta representare
 i nōss

noſſent, non minus peritos huiusmodi artiũ: nec eſſe cur ſe *Moyſes* iactare debeat, quaſi ſolus diuina praeceteris uirtute polleat, atq; ita apud rudẽ multitudinem quaſi ſupra mortale conditionẽ poſitus, ſe uendisset: conſeſtimq; cũ & ipſe ſuas uirgas proieciſſent, in dracones ſunt uerſa. Tum *Moyſes* nihil his motus, ne ipſe quidẽ, inquit, ignoro aut contemno artes *Aegyptiorũ*: attamen qua ego operor, tanto praſtantiora eſſe aio, quã iſtorum magiam, quanto intervallo res diuina humanas poſt ſe relinquit: iamq; manifeſte declarabo, non eſſe hac praſtigias, ueritatis ſpecie parũ cautiſ imponentes: ſed ipſiſſimã Dei uirtutẽ, argumentũ omnipotentis illius nolũtatis apud incredulos futura: & cum dicto uirgã in terram mittit, iubens ut fiat draco, qua mox dicto parens *Aegyptiorum* uirgas qua draconum ſpecie repebant, unã poſt aliam aggreſſa omnes ad unam deuorauit. ac mox in priſtinam ſpeciem reuerſam *Moyſes* rurſum ſuſtulit. Rex autem ad indignationem magis quã admirationem hoc factõ cõmotus, cum nihil acturũ reſpondiſſet, neq; quicquã *Aegyptiacis* artibus proſecturũ, mandat operarum exaſtori qui *Hebrais* erat prapoſitus, ut de labore nihil eis remittat, ſed grauioribus etiam quã ante operũ difficultatibus premat. At ille prius paleas eis ad lateres fingendos prabere ſolitus, poſthac id facere deſijt: ſed intendit detẽtos in opere, noctu ad

ad cōportandas paleas dimittebat, pristini laboris onus conduplicaturus. *Moyſes* autem neq; *Exo. 16.* minis regis à proposito deterrebat, neq; assiduus suorum querelis, ut à cōcepto desisteret, vel minimum flectebatur: sed obfirmato cōtra utrunq; animo, in hoc totus erat, ut suos in optatissimā libertatē restitueret. Itaq; denno regē accedit, suadens ut dimittat *Hebraeos* in *Sina* montem, illic *Deo* sacrificaturos: hoc enim ipsam insisse, nec posse quenquā eius uoluntati resistere: quapropter dandam operā ne fauorem eius concēnere uideatur, utq; populo potestatem exeundi faciat, ne fortē contra moliendo posthac culpā in se transferat, si quid ipsi tale acciderit, qualia *Dei* uoluntati resistentibus euenire solent. Nam necessario calamitates eos cōprehendere, qui diuinā iram in se prouocauerint: Cum terram eum aërem illis insensū existere, cum procreationē filiorum parum feliciter procedere, elementis etiā ad uindicandum in eos concitatis: atq; hac mala non posse euitare *Aegyptios*, etiā si *Hebraeos* regionē eorū exire cōtingat, nisi hanc profectiōnem bona pace ipsorū impetrauerint. Rege uerò nihili faciente uerba *Moyſis*, neq; uel tantillum ad eius preces aduertente, grauissima mala in *Aegyptios* incubuerūt: qua singulatim recēsebo, cum propter eorū nouitatē, tum ut eo magis appareat, non uanas fuisse uatis nostri pradictiones: postremo quia hominū interest talia co-

Exod. 7. gnosceret, quò magis ea caueant, quibus iritatus Deus ad infligendas pœnas cõmoneri solet. Primum amnis sanguineis fluentis prolabēs, ad potus inopiã cos redegit, cū praterea nullum fontē habeant: nec coloris tantū id erat vitium, sed si quis siti coactus gustaret, confestim acri dolore corripiebatur: eratq; talis Aegyptijs solis, Hebraeis uerò dulcis ac potabilis, & omnino pristina naturā retinens. Quo miraculo rex inops cõsiliij, timēs incolumitati gēis, permisit Hebraeos abire: cūq; malū cessisset, rursus ad pristinam mentē redijt, scitentiã suã renocans. Deus autem motus hominis ingratitude, qui nec à periculo liberatus uellet sapere, aliã plagã Aegypto infligit: Ranarū uis immēsa terrā corū populabatur, refertus erat & fluuius, ut aqua inde non nisi sanie harū uiciata hauriri posset, immortētibz earum plerisq; & impurescentibus: plena erat & terra turpi limo ex quo enascebātur, rursusq; in eundē resoluēbātur: quin & domesticum uictū foedebāt in esculentis atq; poculentis nusquã nō reperta, et in cubilibus quoq; passim oberrātes: ita ut omnia foetrent puore è ranis mortuis exhalante infecta. His malis cū exagitarentur Aegyptij, rex iubet Moysen cum Hebraeis abire quò uelit: & quāprimum hoc dixit en. inuerunt rana, terraq; simul & flumē in pristina naturā sunt restituta. Vix dum hoc malū cessauerat, cum Pharaosches denuo mutatus,

prio

priorū oblitus retinere populum cœpit: & quasi aliarū etiā afflictionū naturas experiri neller, negabat exitum quē prius cōcesserat timore magis cōpulsus quā ex animi sui sententia. Rursum igitur Deus alia clade in hominē fraudulentiū vindicat: pedunculorū enim magna vis ē corporibus Aegyptiorū scatebat, à quibus mali male perdebantur, neq; luacris, neq; medicamento-
rū inunctionibus extinguere eos ualentes. Quā noua peste turbatus rex, & non magis ipso periculo quā eius sœditate ac turpitudine territus, nequā cū esset, agrē dimidiata ex parte resipuit. Hebraeis enim exire permissis, ac mox malo cessante, liberos & uxores redditus obsides ab eis exigebat: quo facto magis etiā Deus exasperat, putans se providentiā eius circūuenire posse, quasi Moyses & non potius Deus pœnas de Aegyptiis Hebraeorum oppressoribus sumeret. Varias ergo & multiformes bestiarum species immittit, quales nemo ante eā diē unquā uiderat, tanta copia, ut tota regio malo hoc repleretur: pra quarū frequentia & homines plurimē exinguebantur, & terra nullo pacto coli poterat: & qui praesentaneū exitiū euadebant, infecti tamē earū ueneno à morbis corripiebantur. Rege uerò ne tum quidē resipiscēte, ut uoluntati diuina cederet, sed mulieres quidē cum uiris dimittente, pueros uerò retinere uolēte, non desuerunt Deo uaria prioribus etiā grauiores pœnae.

quibus ob regis malitiā in uniuersam gentē seuerē animaduerteret: sed exulcetratis intus in cute corporibus miserab. lē in modum non medio-
cris numerus absumebatur. Et cū ne siquidē rex resipisceret, grando nunquā antē in Ægyptio calo uisa, tunc uerò maior quā apud alios hiberno tēpore, aut in septentrionali regione, uere iam adulto supernē ruens omnes eorū fructus cōtrivit: & si quid intactū grando reliquit, nubes locustarum superveniētes ita absumpserunt, ut fructuum colligendorū spes Ægyptijs omnibus omnino sit adēpta. Quod si rex stultus tantum, & non etiā malus fuisset, poterat uel iam dictis cladibus admonitus resipiscere, ut tandē de aliquo tot malorum remedio cogitare inciperet, ac Pharaotes tamen si non ita insaniebat, ut causam non intelligeret, tamē tanta malitia pectus eius obsederat, ut adduci nullo modo posset, quin Deo quasi per contentionē repugnare, & in publica cōmoda sciens uolensq; peccare pergeret. Itaq; tandē Hebrais pueros etiā unā cū mulieribus concedit: sed iussit, ut bona sua Ægyptijs tanquā pradā relinquerēt, eo quod ex ipsorū bonis nihil post tot calamitates superesse cōquerebantur. Moysē uerò negante æquum postulari, alioqui non habituros unde sacrificarent. atq; hac controuersia diutius durante, tam densa tenebra, omniūq; luminis expertes, Ægyptijs sunt circumfusa, ut prospectu in uniuersum priuati

uari alij alio casu absumerentur, illo quoq; metu imminente, ne fortè penitus ab ea caligine absorberentur. Deinde his discussis post tres dies ac totidē noctes, cū nondū flecteretur Pharaohes, ut liberū exitū permitteret, his verbis eum Moyses aggreditur, Quousq; repugnabis Dei Exo. 10. voluntati, qui omnino uult ac iubet Hebraeos di 11. 12. mitti, nec est aliud prater hoc remedium aduersus mala quibus affligimini. Rex uerò iratè ferens hanc dicendi libertatē, minatus est eum capite plectendū, si posthac de hac re molestus esse pergeret. Respondit Moyses, se non amplius hac de causa uerba facturū, sed ipsum cum optimatibus Aegyptijs ultrò Hebraeos rogaturum ut quamprimum inde proficiscātur: atq; his dictis abiit. Deus autē cū decreuisset adhuc una plaga iustos Aegyptios cogere ad dimittēdos Hebraeos, insit Moysen edicere populo, ut paratum habeant sacrificiū, preparatum tertiadecima Xanthici mensis in quartadecimam, qui apud Aegyptios Pharmusi uocatur, idem Hebraeis Nisan. & Macedonibus Xanthicus: utq; ipse Hebraeos educat, omnia sua secū portantes. Ille uerò instructos prius ad profectiōē, & per sodalitia distributos in uno loco continebat. Illucescente uerò quartadecima, omnes ad exitum animati sacrificabant, & sanguine domos lustrabant, aspersas hyssopo: & peracta cena reliquias carniū exusserunt, tanquā exituri. Unde

nunc quoq; solenne manet nobis idē sacrificium, quā festiuitatē uocamus Pascha: id transiū significat, eo quòd Deus illa die prateritis illas Hebraeis, Aegyptios morbo percussit: nā pestis illa nocte absumpsit primogenita Aegyptiorū, ut agminatim ad regiā cōcurreretur à proximis uociferantibus, nō amplius detinēdos Hebraeos. Tum rex accito Moysē mandat ut abeāt, ratus post eorū exitum regionē cessantibus calamitatibus subleuandā: donis etiā Hebraeos honorabāt, alij quò celerius discederēt, alij propter uicinitatis cōsuetudinē: atq; hoc pacto exitum, est flētibus Aegyptijs et pœnitētib; ob prateritā malā tractationē. Iter autē faciebāt per Lathopolim tūc desertā: Babylō enim post eo loco est cōdita, Cābyse Aegyptū nascite, Cūq; abeūtes iter strenuē cōtinuarēt, tertia die peruenerūt Beelsethphontē ad rubrū mare sitā: cūq; nihil per uia inuenirēt propter solitudinē, macerata farina ex modico calore in panis speciē solidata se sustentabant: quo uictu per triginta dies sunt usi: neq; enim plus cōmeatus Aegypto extulerant, atq; eum ipsum parcē dispensabant ad necessitatem magis quā ad satietatē: quapropter in memoriā eius inopia festa per octo dies celebramus, quos uocamus Azymorū. Caterum multitudo migratium unā cum liberis ex uxoribus nix erat numerabilis: qui uerò militarem aetatem habebant, sexcentorum milium numerū explebant.

Quomodo Moyse duce Aegyptū reliquerunt. C. VI.

Reliquerunt autē Aegyptū mense Xan- Exod. 12.
 thico, luna quintadecima, anno quadrin-
 gesimo trigesimo post quā Abrahā pater no-
 ster in Chananaā uenit: & post Iacobi migra-
 tionē in Aegyptū anno ducentesimo decimo-
 quinto. Moyses uerō annū tunc agebat octuage-
 simum, & frater eius Aaron triēnio erat ma-
 ior: deserebant etiā secū ossa Iosephi, ita ut filijs
 suis mandauerat. Aegyptios autē pœnituit XIII.
 quod Hebraeos dimisissent: cumq; rex prae ceteris
 hanc rem agrē ferret, totū prestigijs Moysis
 imputans, decretū est, ut in eos irruerent: & cor-
 reptis armis reliquoq; apparatu, persequerentur,
 retracturi si possent assequi, nō enim timen-
 dum ne Deus offendatur, cum iam semel exitus
 illis sit cōcessus: sperabāt etiā facile se in potesta-
 tem redacturos inermes, & de uia lassos. Itaq;
 obuii quemq; rogantes quā tenderēt, raptim in-
 sequebantur, tamen si per uiam difficilem non so-
 lū exercitibus, sed expeditis quoq; uiatoribus.
 Moyses autem hac Hebraeos ideo duxit, ut si
 Aegyptij mutata sententia persequi eos uellēt,
 pœnas malicia uiolatiq; pacti persoluerēt: nēne
 Palaestini, quos ob ueterē simultatē infensos ha-
 bas, de hac profectiōne certiores fieri possent:
 est enim illorum regio Aegypto contermina.
 Quapropter omīssa uia quae in Palaestinam
 ducit, per desertum uia dispendiosa ac diffi-
 cil

Exo. 14. cili voluit Chananaam innadere: obiterq; iuxta Dei mandata in montem Sina populū sacrificaturum adducere. Sed ubi ad rubrum mare peruenit, ecce Aegyptiorū multitudo circumfusa in artū eos cōpellis: aderant enim septingenti currus cū equitū quinquaginta millibus, & ducenta millia scutorum peditū: hi vias omnes obsederāt, quibus effugiū Hebraeis patere poterat, inter rupes & mare conclusis, quo loco mons pra aspretis inuius ad litus usq; procurrit: atq; ita ne fuga quidē spe relicta Hebraeos mare inter & montē obsidione premebant, oppositis armatis quā exitus in cāpos aperiebatur. In hac locorū iniquitate cōclusi, cū nec obsidionem pra inopia tolerare, nec exitū ad fugā inuenire possent, nec arma adessent etiam si maxime pugnare cuperent, nihil superesse videbāt, nisi ut turpi deditioe saluti cōsulerent: quo factum est ut Moysen incusarent, obliti prodigiorum quibus libertatem eis Deus significauerat: minimumq; aberat quin propheta lapidato, contemptisq; per incredulitatē pollicitationibus, deditioe in pristina seruitutē redirēt: nam & lamentis mulierū ac puerorū exasperabantur, nihil nisi perniciē expectantiū, cū essent rupibus & mari & armatis circūcirca cinēti, nec ulla spes effugij relinqueretur. Moyses autem efferrata licet contra se turba nulli succūbens difficultati non cessabat eis prospicere, Deo fretus, quem

quem post tot libertatis prasagia probabile non erat permissurū ut aut deleberentur, aut in potestatem inimicorū relaberentur: cumq; medius in concione cōstitisset, sic ad eos uerba fecit: Si homo aliquis res uestras benè ac prudenter hactenus administrasset, oportebat & in posterū similem eius curam & diligentia expectare: nūc postquam Deus ipse gubernandos uos suscepit, quante a insania fuerit eius opem nō sperare, qui per me ultrò uobis prastitit quicquid ad uestrā salutē ac libertatē cōferre uidebatur, imò hac ipsa difficultas & angustia magis uos ad sperandū accēdere debuerat: ipse enim uos in arctū hunc, locū cōcludi noluit, ut ex tanta necessitate prater uestram aquē ac hostium opinionē seruaret, atq; in hunc modū declararet, nō solū potentiam suā, sed fauorē etiā quo uos perpetuō prosequitur. Non enim in paruis rebus Deus propitiū auxilium asserre solet, sed iū potissimum, quādo spei superest minimū. Ergo huius ope freti, qui potest & ex paruis magna facere, et horū potētia debilitē reddere, ne terreamini Aegyptiorū apparatus, neq; propter fugā mari et mōtibz impeditā aīn despōdete: potest enim Deus & hos in planiciē & mare in terram uertere.

Quomodo mare scissum Hebraei Aegyptios fugientibus uiam aperuit. CAP. VII.

Haec effatus ad mare eos Aegyptijs spectantibus ducbas. Habentes enim eos sub

sub oculis, quòd essent persequendo defatigati, pugnam in sequentē diem differre cōsultius putabāt. Et uerò ad extremū litus uentū est, cum Moyses sumpta uirga Deū in auxiliū supplex inuocat, dicens, Tu domine scis ipse quòd nec uiribus nec artibus humanis ullum hinc nobis paret effugium: superest ut ipse salutē huic populo expedias, qui Aegypto relicta huc est delatus, tuam uoluntatē tuamq; fidem secutus: ad te solum omni alia spe, omni cōsilio, destituti consugimus: ad tuam tantū prouidentia respicimus, qua sola nos iratus Aegyptiys eripere potest. Succurre igitur properē, & pōtentiā tuam exere, & populum iam cōclamata salutis ad fiduciam & spem excita: in difficultatibus cōstituti sumus, sed nostris nō tuis. Tuam est domine hoc mare, tuus & mons qui nos claudit: & hic potest te iubente aperiri, & illud in terrā uerti: possumus & per aërem sublimes effugere, si ita nos seruari tibi placeat. Hac precatus, mare uirga percutit: quo ictu repente scissum, & retrorsum se recipiens, nudum solum Hebraeis ad fugam capeffendam relinquit. Moyses autē uidens adesse Deum, & mare de suo solo cessisse, primus progreditur, hortatur Hebraeos ut alacriter sequantur per uiam diuinitus datam, & laeti praterito periculo gratias agāt ob tam ineredibilem salutis rationem tam subito exortā. Illis uerò impigrē subsequētibz, minitā diuina

nina ope fretis, *Aegyptij* primum insanire eos
putabant in manifesta perniciem ruentes. Post-
quam uerò uiderunt eos longe processisse, & im-
pune absq; omni impedimento iter facere, impe-
tu facto persequi eos cœperunt, quasi & ipsi
statû per mare iter habituri: & præmissis equi-
tibus à littore descendebant. Iamq; in aduersum
littus euaserant *Hebraei*, hostibus à tergo reli-
ctis, quos armis graues ipsa etiam miraculi no-
uitas nonnihil est remorata: sed cum incolumes
illos terrâ tenere uiderent, sibi quoq; eundē euen-
tum pollicebantur. Verum fefellit eos hæc opi-
nio, nescientes non quorumuis talem uiam esse,
sed *Hebraeorum* tantum, & fugientibus tantum
ad salutem patere, non hostibus qui eos perden-
di animo insectarentur. Ergo cum iam uniuersus
exercitus introgressus esset, refunditur iterû
mare, & *Aegyptios* fluctibus inuoluit, uentis
etiam cōdem impellentibus: accesserunt & im-
bres de calo, & aspera tonitrua fulguribus si-
mul intermicantibus: fulmina quoq; defereban-
tur, & nihil omnino deerat eorum quæ ab irato
Deo hominibus ad perniciem immitti solent: nam
& nox eos caliginosa nimis ac tenebrosa com-
prehendit, atq; ita totus ille exercitus est dele-
tus, ut ne nuntius quidem cladis domum reuer-
teretur. *Hebraei* uerò uix sui compositi erant præ
gaudio ex tam inopinata salute cōcepto, acce-
dente huc etiam hostium interitum, quo maior
esset

- esset libertatis securitas, nemine superstite qui eos in servitutem vindicare cuperet, & Deo ex professo illis auxilium submitte[n]te: quapropter cum sua salute, cum inimicorum supplicio laeti, magis quam ulli antehac homines in hymnis et
- Exod. 15.** hilaritate totam noctem exegerunt: & Moyses carmen, laudes Dei, & ob praesentem favorem gratiarum actiones continens, hexametro versu composuit. Hac ego ut in sacris codicibus inveni, ita sigillatim conscripsi. Nemo autem mirari debet tanquam incredibilia, si prae scis hominibus & ad malitiam etiam sum rudibus, de salute periclitantibus nia per mare patuit, siue Dei voluntate, siue natura sponte: quandoquidem heri & nudius tertius Alexandri ductu
- Exo. 3. 9.** Macedonibus Pamphylium mare cessit, & aliam non habentibus illae iter aperuit, cum Deus eius opera ad destruendum Persarum imperium uti decrevisset: id quod omnes testantur, qui res gestas illius regis scripto prodiderunt. Sed de his ut cuique libet ita sentiat. Postera vero die cum astus & ventus arma Aegyptiorum in litore expulisset, in quo tum Hebraei castra posuerant, Moses id quoque divina providentia factum interpretatus, ne posthac inermes essent, collecta virisim distribuit: atque ita iam probe munitos ad Sina montem duxit, sacrificaturus ibi Deo, & munera pro salute populi oblaturus, quemadmodum iussum esse iam ante dictum est.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
TERTIVS.

Quomodo Moyſes populum ex Aegypto in
Sina montem eduxit. CAP. I.

RECENTEM hanc latitiam
ex inſperato accepta ſalutis of-
fuſcauit nonnihil itineris mo-
leſtia, quo per deſerta in Sina
montem ducebantur: quod eme-
ritanda eſſet regio difficilis propter ciborum &
aquarum extremam inopiam, & ne brutis quidem
alendis, nedum hominibus, idonea: erat enim to-
ta ſqualida, & nihil omnino humoris habens,
unde fructus provenire ſolent: talem autem viam
neceſſario ſunt ingreſſi, cum aliam non poſſent:
diſcrebantq; ſecum aquam priuſquam deſertum in-
trarent hauſtam, duce ita pramonente: qua ab-
ſumpta puteos magno labore propter duriciem
terra fodientes aquabantur: ac ne ſic quidem vel
ſatis bonam, vel quantum ſufficeret inueniebant.
In hunc modum iter facientes perveniunt prima ve-
ſpera in locum quendam, cui propter aquas vitio-
ſas nomen fecerunt Mar, amarorem vocabulo ſigni- Exo. 15.
ficat: ibiq; laſſis de via & comatu quoq; iam
abſumpto inopiam ſentire incipientibus, divertere
placuit. Inviſabat ad mandandum puteus forte re-
pertus,

peritus, qui tamen si tantis copijs non posset sufficere, non nihil tamē solatiū propter naturam regionis praebebat: audiebant enim nihil aqua in progressu se inuenturos: hac ipsa quoq; amara fuit & nulli potabilis, non homini solū, sed ne iumento quidem. Moyses autē uidens eis animis recidisse, nec habens quod diceret, non enim erat res cū hoste, quē uirtute repellere posset, sed & uiri & imbellis mulierū ac puerorū multitudo ex aquo periclitabantur, agrē expediebat consilium populi miserā ad propriū infortunium referens. ad hunc unum enim cōcurrebant, muliercula infantibus opem implorantes, uiri uerō mulieribus, ne se despiceret, utq; salutis remedium aliquod quareret. Ad preces igitur uersus orat ut Deus mutata aqua ex uitiosa potabile reddat: quo annuente hanc gratiā, arripit frustum ligni forte ibi iacens, & mediū per longitudinē scissum in aquā mittens, docet Hebraeos Deum ex auditis precibus pollicitū daturū se aquā desiderantibus, si gnaniter iussa perageret. Quibus rogantibus quid facto opus sit, ut aqua mutetur, iubet robustissimū quēq; certatim puteū exhaurire, dicens, maiore parte enacuatā reliquū potabile fore: quo facto aqua agitatione continua purior reddita, potū iam nō aspernandū multitudini exhibuit. Tūc castris moris peruenērunt in Ilym agrū, ut primo aspectū ē lōginquo uidebatur, nō malum, ferebat enim palmas: ne uerō propius

propius est uentū, fefellit omniū expectationem: palma enim nō plures erāt quā septuaginta, eaq; nō admodū procera propter loci ariditatē: nam ne à fontibus quidē rigabātur, qui duodecim eo loco erāt, sed nō ita largi ut emissis riuulis humiditatē terra subministraret: quare ad egerendā harenā uersi in nullis uenas incidere poterant, & si quid modicū distillaret, fossione turbatum inutile ad potū reddebatur. Arborcs quoq; nō multū fructū ferebant propter eandem aquarū inopiā: quamobrem exortū est murmur multitudinis cōtra ductorem, omnē miserie suae causam in unū illam cōferentis. Triginta enim dierum itinere cōfecto, cōmeatum omnē, quē secū extulerāt, iam absumptū desiderabant, & cum nihil alimentorum in terra deserta inuenirent, minimum à desperatione aberant: atq; ita praesente egestate praeteritorū tam Dei quā Moy sis beneficiorū memoriā excutiente, in iram concitati uidebātur iam iam correptis saxis in imperatorē suum inuasuri, autōre interitus sibi clāmantes. At ille irritatā multitudinē & tam acriter in se concitatam animaduertens, fretus Deo & cōsciencia rei bona fide administratae, prodit in medios uociferantes & saxa intentantes. Cumq; singularem quandam gratiā in uultu praferret, populariq; sacundia cum primis polleteret, exorsus est iram eorū mitigare, obsecrans ne in praesentē necessitatē intenti omniū praeterito-

Exod. 16.

k 2 rum be

rum beneficiorū memoriā abijcerent : usq; à diffi-
cultate tunc premente animū ad Dei gratiam
ac dona uerterent, quibus toties prater opinionē
cumulati fuissent : nunc quoq; expectarent eum
bonum exitū procuraturū , quoniam uerisimile sit
ad probandam eorū fortitudinē, patientiam &
gratitudinē, usq; appareat praterita ne an pre-
sentia plus apud eos possint, hanc rerum angu-
stiam immisisse. Cauendū igitur ne ob intoleran-
tiam atq; ingratitudinē diuino fauore indigni
deprehendantur, qui & uoluntatē ipsius quam
secuti Aegyptū reliquissent, contemnant, & se
ministrū eius iniquis odijs persequatur, praefer-
tim cum haecenus in nullo eorum qua Dei iussu
gerenda susceperat, deceptos se queri possint.
Enumerat deinde singillasim, quomodo afflictī
fuerint Aegyptij dum eos cōtra Dei uoluntatē
detinere conarentur: quomodo idem flumen illis
quidem cruentū & ad potum inutile, ipsis uerò
dulce fuerit ac potabile : quomodo item refluxo
mari locū eis & uia ad effugium cedente, ipsi
quidem per eam euadentes salutē sine consecuti,
inimicos uerò internecione deletos inspectaue-
rint: & quomodo in eam usq; diē inermes, Deo
prabente armorū quoq; copiā sibi cōparauerint:
tum quoties ex ipsis interitus faucibus eos pra-
ter omniū opinionem incolumes Deus eripuerit,
qui cū semper sit omnipotens, ne tum quidē de
ipsius providentia desperandum. Quamobrem
a quo

aquo animo ferenda omnia, cogitandumq; non esse serum auxilium quātumuis differatur, quod rebus adhuc integris accipitur: Et sic existimandum, non contemni à Deo sua pericula, sed fortitudinem explorari ac libertatis amorem, ut videat utrum eius cupidine Et ciborū Et aquarum inopiam sustinere valeant, an potius more pecudum dominis in suum usum pascensibus servire malint. Se quidem non iam sibi priuatim timere, cui caso iniuste nihil mali accidere possit: quàm ipsorum incolumitati, si per istam lapidationem facta Et cōsilia Dei damnare uideātur. His verbis furentes ad saniozem mētem reduxit, Et iam ad facinus armatis saxa de manibus excussit. Sed quoniam intelligebat nō de nihilo concitatos, ad preces Et supplicationes confugit: Et conscensa quadā specula, opē Dei rebus per inopiā afflictis deposcebat, in cuius solius manibus salus populi reposita esset: utq; propitiū ueniam daret populo duris rebus exasperato, Et propter hoc more humano ab officio decedēti. Deus uerò cura sibi populū fore pollicetur, Et opem quam peteret iamiam affuturā. His impetratis Moyses descēdit ad multitudinē: illi uero animaduertentes promissionibus diuinis laetū, Et ipsi posito ueterore uultus hilares sumpserūt. Tum ille stans in medio concionis, ait se presenti necessitati à Deo remediū asferre, nec ita multo post magnam coenurnicum, quod genus auium pra caeteris

*Arabicus sinus alit, superato interiacente mari
 longo uolatu fessarū, qui alioquin etiam non est
 sublimis, in Hebraeos deferitur. Illi uerò cibos di-
 uinitus oblatos certatim cōprehendentes, reme-
 dium inopia querebant: Et Moyses rursus ad
 supplicationes uertitur, ob auxiliū à Deo pro-
 missum simul atq; exhibitū: qui ad hunc modū
 pastis, alia mox alimenta demisit. Nam in-
 terim dum Moyses precabundus palmas attol-
 lit, ros de calo delabatur: qui cū manibus eius
 harena cōcreuisset, suspicatus ille hāc quoq; ali-
 moniam à Deo demitti, degustat: latusq; re cō-
 perta, turbā ignarā Et putantē hiberna tēpe-
 state ningere, monet opinione falli, nec uulgarem
 rorem de calo descendere, sed alimoniam, qua ope
 alia destitutos periculo famis eximeret: ac mox
 pragnstatū offert, ut experti crederent. Illi uerò
 ad eius exemplū nouo cibo lati fruebantur, qui
 suauitate ad mellis dulcedinē accedebat, aspe-
 ctu uerò ad aromatis similitudinē quod Bdel-
 lium dicitur, magnitudine coriandri semini si-
 milis: cumq; pro se quisq; certatim colligebant.
 Sed mox edicto admonētur, ut ex aequo assaro-
 nis mensurā quotidie colligerēt, non enim desore
 hoc cibi genus: quod eò factū est, ne infirmiori-
 bus deesset, dū robustiores per auaritiā plus sa-
 tis colligūt. Quod si quis contēpto edicto ultra
 prescriptū modū collegisset, plus defatigatus ni-
 hilo plus habebat quam ceteri: quicquid enim
 ultra*

ultra assaronē sequenti die supererat, inutile red-
 debatur, amaritudine ac uermibus corruptione
 adeò diuinus et incredibilis erat hic cibus: cuius
 hac natura est, ut qui hunc habet, alium non de-
 sideret. Quin & nostris temporibus tota ea regio
 genere hoc compluitur, quemadmodum olim in
 Moysis gratiam Deus id alimentū demisit. Hoc
 Hebrai Manna uocant: nam hac uox Man, in
 nostra uernacula est percontatiua, Quid hoc est,
 interrogans. Atq; ita perpetuum gaudium ac
 securitatem per hunc cibum sunt adepti, quo per
 annos x l. deinceps sunt sustentati: tātum enim
 temporis in deserto haeserunt. Sed ex loco in quo Exo. 17.
 hac primū contigerunt castris motis, postquam
 in Raphidim peruenerūt, extrema iam siti labo-
 rabatur: eò quòd & praecedentibus diebus raros
 fontes inuenire datum est, & tunc in regionem
 omnino aquis carentē inciderunt. Rursum igitur
 Moysi irascebantur. Ille uerò declinato aliquan-
 tis per turba furore, ad deprecandum uertitur, ro-
 gans ut qui cibum in egestate dederat, nūc potum
 quoq; in extrema necessitate largiretur tantum
 non siti deficientibus, quandoquidē solus cibus in
 hoc rerum statu nihil proderat. Deus uerò nihil
 cunctatus promittit Moysi daturū se fontem &
 aquarū abundantia unde minime sperarent: in-
 betq; ut uirga siciens petram in cōspectu sitam,
 inde peteret ea qua desiderabant: uelle se ut per
 otium & absq; labore potum adipiscantur. Vis

acceptis à Deo Moyses reuertitur ad populum
 praestolantē & intentis oculis se spectantem: iam
 enim uidebant à specula descendentem. Qui post-
 quam reuersus est, ait Deum eos ex hac etiā ne-
 cessitate liberaturū, & insperato modo salutem
 largiturum, fluuiο de petra illa prorūpente. Quo
 audito territis, si lassitudine ac siti enectis petra
 esset excidēda, Moyses ferit eam uirga, qua ene-
 stigio de hiscens aquam euomuit copiosissimā si-
 mul ac limpidissimā. Illi uerò inopinato specta-
 culo attoniti, uel aspectu ipso recreabantur:
 moxq; magna cū uoluptate bibebant, quòd esset
 dulcis & qualem diuinitus datam esse conuenie-
 bat. quapropter & Moysen plurimi faciebant,
 quem Deo tam carum uiderent, & Deo pro ac-
 cepto beneficio quas poterant per sacrificia gra-
 tias referebant. Testantur autem sacra litera in
 templo dedicata, quòd Deus Moysi prädixeris
 petram ex se aquam profluentem esse edituram.

De Amalecitarum & sociorum clade, & praeda
 quæ Israelitis inde obtigit. CAP. II.

11. **H**ebraorum autē fama longe lateq; diuin-
 Exo. 17. gata, rumorib; de his per omnes gentes
 circumqua; sparsis, nō mediocri metus accolae
 eius regionis occupauit: & missis ultrò citroq;
 legationibus adhortabātur se inuicē, ut aut ar-
 cerent, aut delerēt etiam, si modo possent, aduen-
 tantem multitudinē. Principi uerò huius expe-
 ditionis instigatores erant qui Goliathidem re-
 gionem

gionem & urbem Petram incolunt, uocanturq;
Amaleciti, inter eas gentes pugnacissimi: ho-
 rum reges & se inuicē & finitimos ad Hebrai-
 cum bellū concitabant, externū exercitū Aegy-
 ptiorū fugitivos perniciem sibi struere dilectantes:
 quos nō oportere cōtemni, sed priusquā vires eo-
 rum augeātur uberem aliquam regionē adepti,
 & fiducia ex ipsorū cessatione concepta priores
 bellum aggrediantur, iūto posse opprimi: cōsul-
 timq; esse in deserto eorū conatus ulcisci, quā
 expectare dū urbibus bonis ac opulentis positan-
 tur. Hoc enim esse prudētium, in iūis aduersario-
 rum potētia quā primū obſtare, nec expectare
 dum quotidianis succēssibus in maius augeatur,
 & potius curare ne in discrimen ueniant, quā
 ne periculo eximātur. Post huiusmodi legationes
 decretum est cōmuni consilio, ut Hebraeos adorti
 praelio repellere cōtētur. Nihil tamen minus expe-
 ctabat *Moyſes*, quā motum aliquē indigena-
 rum: ergo cum uideret trepidare ac tumultuari
 populū, cui de improviso & imparato cū instru-
 ctissimo hoste confligendū erat: hortatur ut Dei
 sententia freti, cuius auspicijs libertatē seruituti
 praeuulſissent, nihil aliud quā uictoriā cogita-
 rent: neue reputarent quod armis, pecunijs, com-
 meatu & alijs huiusmodi praesidijs sine inferio-
 res: sed cum Deum pro se contra hostes flammam
 habeant, tales animos cōciperent, ac si humanis
 etiam opibus essent lōge superiores: nec ignorare

illos quantum sit adiutor, toties in grauioribus malis expertos, hunc & hostibus esse insensum, & Hebraeis propitium: eumq; fauorē satis declaratum dum famem ac sitim prodigiose ab eis depellis, dum mari & monte inclusis insperatū effugium expedit. Adhuc tanto magis ad victoriam aspirandum, quod post hāc nihil sint desideraturi corū qua ad humaniorē uictum pertinere uidentur. Talibus dictis animato populo, conuocatuq; tribunis & optimatibus, uniuersos & singulos hortatur, iuniores quidē ut grandiorum dicto audiant, hos uerò ut omnes imperatoris sui nutus obseruent. At illi periculum cōtemnentes & conflictus cupidi, sperabant hanc pugnam miseriae finem allaturā, & ultrò Moysen rogabant ut se cōsestīm in hostem duceret, neue intēpestiua cunctatione alacritatē militum hebetaret. Tum ille selectis ē reliqua multitudine ad pugnam idoneis Iesum praeficit Naueci filiū ē tribu Ephraimide, uirum manu ac cōsilio iuxta promptum, & pietate insignē, & à Moysē praeceptore hac parte non degenerantem: aliquos etiam cohortes ita disponit, ne ab aquatione intercludi possit: plures etiam ad praesidium castrorū & imbellis multitudinis relinquit. Per noctē deinde ad praelium se expediunt, & armis simul ac corporibus curatis, intenti signum classico per Moysen dari expectant. qui & ipse pernox cum Iesu cōsultabat, eumq; de instruendis ordinibus admonerat.

Appe

Appetente uerò iam die, hortatur ducē ut spei
 de se concepta respondere studeat, & re feliciter
 gesta existimationē sibi apud milites cōparare:
 similiter Hebraorū optimum quenq; priuatim, ac
 mox omnes armatos uerbis ad fortitudinē accen-
 dit: atq; ita instructos & animatos Iesu & Deo
 committit, ipse montē ascendit. Iamq; ad manu-
 ventū erat, pugnabaturq; strenuē, nec adhorta-
 tiones mutua deerant: & quandiu Moyses ere-
 ctas manus tendebat, Amalecita deteriore con-
 ditione praliabātur. Moyses uerò extēsiōne ma-
 nuū lassatus, cum obseruasset quotiescunq; ma-
 nus demitteret, toties suos non ferentes hostis im-
 pressionē cedere, iubet fratrem Aaronem, & so-
 roris Mariam es maritum Fronē, utrinq; astantes
 manus sibi indefinēter sustinere, neq; permittere
 ut per lassitudinē deferrentur. quo facto egregiē
 uicerunt Hebraei, fuissentq; internecione deleti
 Amalecita, nisi interueniente nocte fuga & la-
 tebris quidam eorū salutem sibi quasissent. Qua
 uictoria non alia uel magnificētior uel magis op-
 portuna maioribus nostris contigit: nam & oc-
 currentem exercitum fuderūt ac fugauerunt, &
 omnibus circumquaq; degentibus magnū terro-
 rem incusserunt, & laboris pramium prædā opi-
 mam reportauerunt: namq; castris etiam hosti-
 libus expugnatis publicē & priuatim sunt di-
 tati, qui ad eam diem uix quotidianum uictum
 sibi parare poscrant. Nec in præsens tantum ea
 uict

victoria profuit, sed in futurū etiam: non solum
 enim corpora aduersariorū, sed animi quoq; co
 pralio sunt fracti: & omnibus circumquaq; gen
 tibus ex illo tempore facti sunt formidolosi: ipsis
 verò opulentia non mediocri accessio est facta:
 multum enim auri & argenti in castris fuit re
 pertū, multa aramenta uel escaria uel coquina
 ria, magnus etiam pecunia signata numerus: ad
 hac textilia & armorū ornatu, aliq; supellex
 castrensis, & uaria prada inuentorū & impe
 dimentorū, qua exercitum sequi solent: quin &
 audaciores multo successum hic Hebraeos reddidit,
 & fortitudinis ac industria magis studiosos, ni
 hil non sibi pollicentes si uirtutē strenuē colerent.
 Et hoc quidē pralium talē exitum est sortitum.
 Sequenti verò die Moyses caesorū cadavera spo
 liauit, arma qua fugiētes abiecerāt collegit, &
 illis quorū opera insignior fuerat premia distri
 buit, Iesumq; ducē pro cōcione collaudauit, mi
 lite per acclamationes laudem uiri cōprobante.
 Adeoq; incruenta fuit hac victoria, ut ne unus
 quidē ex Hebraeis desideraretur, cum hostilium
 cadauerum numerus pra multitudine incōpertus
 māsset. Mactatis deinde pro gratiarū actione
 uictimis, aram DEO VICTORI posuit:
 praeiixitq; internecione delēdos Amalecitas, ut
 ne unus quidē eius generis relinqueretur, quod He
 braeos ultrò armis aggressi essent, idq; in deserto
 & inopia laborantes. postremo ducem exercitus
 victor

uictoriali epulo excepsit. Hoc fuit primum praelium post exitum de Aegypto, quo hostem laeffenscem fortiter reiectum magna clade affecterunt: post quod per dies aliquot sistis epinicijs celebratis, & quiete uiribus reparatis, instructo agmine iter continuabant: iam enim creuerat armatorum numerus: & ad hunc modum paulatim procedentes, tertio mense post quam ex Aegypto mouerant, ad montem Sina perueniunt, in quo Moyses uisionem ardentis rubi uiderat, ut iam ante commemorauimus.

Raguëlis consilium quod genero suo Moyfi dedit.

CAP. III.

Cum autem rei feliciter gesta fama ad Ra-^{III.}
guëlem quoq; peruenisset, gratulabundus ^{Exo. 18.}
occurrit Moysen & Sepphoram & eorū liberos saluaturus. Is laus soceri aduentu sacrificium instaurat, & populo epulū prabet prope rubum qui flagrationem illasus euaserat. Dum uerò multitudo per suas quisq; cognationes epulatur, Aaron cum suis assumpto & Raguële laudes diuinas concinebant, auctore salutis ac libertatis celebrantes: ducē quoq; suum faustis carminibus prosequabantur, cuius uirtute omnia sibi ex sententia successissent. Raguël quoq; priuatim multa in populi laudē, multa in Moysis eius seruatoris eecinit, cuius auspicijs tot uiri boni ac fortes regerentur. Sequenti autem die Raguël^{IIII.}
uidens Moysen multitudine negotiorum obrui
(finieb

(finiebat enim lites quorū opus erat, omnibus ad
 ipsum deferentibus, & alio arbitro ius suum re-
 nere se posse non existimantibus, & his etiam qui
 causam sub tali iudice perdebant a quo animo
 sententiam ferentibus) tunc quidē siluit, neminem
 molens impedire quò minus iustitia viri fruere-
 tur. Vbi uerò tandem à negotiorū tumultu abso-
 lutum uidit, seductū seorsum quid facto opus es-
 set docuit: cōsultuitq; ut minores causas alijs co-
 gnoscendis cederet, ipse uerò tantum Reip. negotia
 tractaret. non desse enim Hebraeis & alios dñ-
 dicandis litibus idoneos: curam uerò tot militum
 salutis sustinere posse neminem, nisi Moysi simi-
 lem. Itaq; cum nō ignores, inquit, tuas dotes, qua
 toties populo periclitanti fuerunt usui, tibi ipse
 parcēs, permitte alijs ut ipsi inter se lites ex iure
 dirimant: tu uerò diuino tantum cultui deditus
 esto, quò facilius populum è presenti necessitate
 eximis. Quin & illud pro uirili consuluerim, ut
 lustratis ac recensitis copijs eas in dena milia di-
 stribuas singulis huiusmodi legionibus suos du-
 ces praeficiendo: easq; rursus in cohortes mille-
 narias, quingenarias, centenarias & quinquagenarias
 partiaris: itemq; in manipulos triginta
 & uiginti & decem commilitonum: tum deinde
 ita distinctis praefectos imponas, singulis appella-
 tione à numero subditorū militum indita. In-
 dices autē uiros uirante ac iustitia praestātes po-
 puli suffragijs creabis, qui de cōtrouersijs eorum
 decer

decernant: & si fortè quid grauius inciderit, eius cognitionē ad te relegent. Atq; hoc pacto neq; Hebraorū quisquam suo iure fraudabitur, & tu sine interpellatione Deum colēs fauorē eius propensio- rem exercitui conciliabis. Hoc Raguēlis v. consilium Moyses libenter admisit, fecitq; quicquid ille monuerat, non sibi hoc commentū usurpans, neq; autorem eius celans, sed pro concione populo indicans cuius hoc inuētum fuerit. Quin & in libris suis Raguēli ascribit inuētionem ordinum militarium ac iudiciorum, malens dignos sua laude nō fraudare, quā sibi alienum decus usurpare, ut hinc quoq; uirtutem ipsius conijcere liceat: de qua suis locis saepe nobis dicēdum erit. Interea dum his locis populus haret, Moyses pro concione ait se ire in montem Sina collocuturum cum Deo & aliquid uile eis inde reportaturum: iubetq; ut ipsi interim in propinquo castra metentur, uiciniores Deo futuri.

Moyses conscenso Sina monte acceptas à Deo decem praeceptorum tabulas ad populum reportat. C. IIII.

His dictis ascendit Sina montē omnium re- v. 1.
gionis eius celsissimum, & ob nimiam altitudinem cautesq; praeruptas non ascensus tantum hominum, sed aspectus quoq; ipsos defatigantem, ut non immerito propter numen incolens religiosus habetur. Hebraei uerò iuxta mandatum prophetae motis castris radices montis occupant, suspensi animis quidam boni ita ut promiscrat,

miserat, esset à Deo reportaturus: atq; interim
 dum ductorem suum expectant, festos dies age-
 bant, castitatem seruantes tum in cateris, tum
 abstinendo à cōgressu mulierum per triduum, si-
 cut iussi fuerant, & assiduè precibus Deum so-
 licitantes, ut propitijs Moysen excipiens, donum
 sibi per eum aliquod mitteret, quod ad uitā bene
 ac feliciter degendam conducibile foret. Interim
 & nictu sumptuosiore utebantur, & ornatu
 splendidiorē unā cum uxoribus ac liberis excole-
 bantur. atq; in hunc modum duabus diebus inter
 epulas exactis, appetente iam tertia nubes pri-
 mum præter solitum supra tota castra Hebræo-
 rum sublimis pependit, tētoria quā late pate-
 bant contegens, reliquū calum circunquaq; clara
 serenitate obtinente: procella deinde cum imbre
 uehementi ruebant, & fulgura simul crebrò mi-
 cantia terrebant, fulminaq; elisa significabant
 Moysen ex sentētia cum Deo propitio cōuenisse.
 Hac lecturi ut cuiq; placuerit accipiant, mihi
 certè fas non fuit discedere ab illis quæ in sacra
 histōria conscripta habentur. Caterum Hebrai
 nisa insolita tempestate, eiusq; horrendo strepitu
 aures feriente supra modū turbabātur: nā & rei
 nouitas terrebat, & rumor uulgatus de mōte, q̃
 crebrò Deus eum inuiseret: quamobrem contine-
 bant se intra tabernacula mæsti, putātes actum
 de salute Moysi, & illo per iram Dei sublato, se
 quoq; simile exitiū manere. In tali rerū statu ecce
 tibi

tibi *Moyſes* exultās letitia, uultuq; ipſo animū
 gaudio geſtientiē praſerens: quo cōſpecto repente
 metus omnis abiit, inq; locū eius ſpes magni ali-
 cuius boni ſucceſſit: nam & ac̄r ad eius aduē-
 tum priſtinā ſerenitatē recepit. mox igitur con-
 cionē aduocat, auditurā qua mandata à Deo
 referat. quam ubi conueniſſe animaduertit, è ſu-
 periore loco, ut ab uniuerſis audiretur, in hunc
 modum eſt affatus: *Viri Hebrai, Deus optimus*
maximus, quemadmodū nunquā ante a uoſ a no-
ſtra eſt aſpernatus, ita hoc quoq; tēpore me legā-
tum ueſtrum benigniſſimē excepit, & iam in ca-
ſtra ueſtra praſens ac propitiuſ adeſt, praſcri-
pturus nobis uiuendi rationē, qua nulla beatio-
re cogitari quidem poteſt: quare per ipſum perq;
eius magnifica opera uoſ obſecro, ne cōtemnatis
que uobis dicturus ſum, meā mediocritatem in-
tuentes, quodq; humanā linguā audituri eſtis:
ſed expendētes mandatorū bonitatem ac utili-
tatē: agnoſcite eius maiestatē, qui ut ueſtra cō-
moda prouehat, me internuntio ad uoſ uti nō eſt
dedignatus. Non enim Moyſes Amaram &
Zochabelis filius, ſed is qui pro ueſtra ſalute Ni-
lum ſanguineis fluētis labi fecit, et Aegyptio-
rum cōtumaciā tam uarijs calamitatibus fre-
git: qui per mare uia uobis munivit, qui omniū
egeſis cibos calūſ excogitauit, qui potum de-
ſiderātibus è petra ſcatere inſiit, à quo Ada-
mus terra ac mariuſ uſumfructū accepit, per quē
 l Noē

Noë diluviū effugit, per quē Abrahamus nostri generis autor ex errone possessor Chananae terra est factus, per quē Isaac confectis senio patribus est natus, per quem Iacobus x i i. honestissimis filiis est ornatu, per quem Iosephus in Aegyptiorū praesidē euasit: is inquā uobis haec praecpta largitur, ego nihil aliud sum quā tāti numinis interpres. Ea uobis sacrosancta erunt, & coniugibus ac liberis antiquiora. illis enim parendo beatā uitam ageitis, fruentes terra fertilis, mari trāquillo, progenie iuxta natura leges felici, eritisq; hostibus uestris semper formidolosi. ego enim cū Deo coram collocutus, immortalē eius uocem audiui: adeo illi cordi estis uos & generis uestri incolumitas. His dictis adducit populū cum liberis & cōiugibus ut Deū loquentē eis audiant, & quid agendū docentē, ne dicta minus auctoritatis haberent, si per humanam linguam in animos eorū illaberentur: itaq; omnes audi. bant uocem è sublimi descendentē, ut nemo non intell. geres. Praecpta autem quae Moyses duabus tabulis inscripta reliquit, nō est fas totidem uerbis euulgare, sententias tantum

Exo. 20. eorum indicabimus. Docet enim nos

Primum praecptum, Deum esse unum, & hunc solum colendum.

Secundum, Nullius animalis simulacrum adorandum.

Tertium, Non temerē iurandum.

Quar.

Quartum, Septimi diei ferias nullo opere profanandas.

Quintum, Parentes honorandos.

Sextum, A cade abstinendum.

Septimum, Non adulterandum.

Octauum, Non committendum furtum.

Nonum, Non deponendum falsum testimoniū.

Decimum, Nihil alienum concupiscendum.

Hæc ubi multitudo lata ex ipso Deo sicut Moy Exod. 22. ses prädixerat audiuit, dimissa est cōcio. Sequētibz autē diebus sapius ad ducis tentoriū uenitantes postulabāt ut etiam leges ei a Deo deponeret. Ille & in hoc eis gratificatus leges tulit, & quid quōue modo agendū esset per idē tēpus præscripsit, sicut suo loco dicitur: sed maiore legū partē in aliud tēpus differo, priuarim de his cōmentaturus. Eodē serē tēpore Moyses rursus in Sina montē ascendit, præmonito antē populo: nam & spectare eos ascensionē suā uoluit. Cūq; Exo. 24. diutius moraretur, per x l. enim dies absuit, cœperunt solliciti esse, ne quid grauius illi accidisset: neq; in tot crumnis aliud quicquā eos sic contristauit, ut interitus Moysis opinio: uariabant enim rumores, dum alij denotatū a bestijs iactant, maximē qui minus eum amabant: alij raptum a Deo uideri maluit: qui uerō prudentiores erant, inter utranq; sententiam ancipites, quod alterū ab humanis casibus non alienum, alterū uiri illius uirtuti cōuenientius uidebant.

l 2 ipso

ipsius sortem satis a quo animo ferebant: suam autē uicē dolebant, quòd tali præsidi ac patrono essent orbati, qualem aliū inueniri credebant impossibile: Et neq; sollicitudo sperare eos sinebat, neq; spe adempta nō dolere poterant: ac ne castra mouere quidē audebāt, reditū expectare insi. Tandē x l. diebus totidēq; noctibus elapsis reuertitur, nullo interim humano alimento degustato: aduentuq; suo tota castra ingenti gaudio repleuit, diuinam providentiam illis adesse significās, Et rationem bene ac beate uiuendi se per eos dies didicisse: postulareq; Deum ut tabernaculū ei faciant, quò descēderes quoties placeret, quod etiā migrātes secū circūferre possent, ut non sit opus amplius in Sina ascendere, sed interuisitans crebrò Et tantū nō cohabitans praesto sit uotis eorū ac deprecationibus: mensuram quoq; Et formā tabernaculi sibi prae monstratā, nihilq; superesse nisi ut ad eius fabricam quā primum se accingerent. His dictis profert duas tabulas cōtinentes decem praecepta inscripta, in singulis quina: erat autē Dei manus ea scriptura. Illi uero praesentia sermoneq; Moyses lati pro se quisq; certatim ad structurā tabernaculi conferebant aurū, argentū, cuprū, materiem ligneā elegantem Et cōtra carie firmam pilos caprarū, Et omiū pelles partim hyacinthina partim punicea tinctura, quasdā etiā candidus colore, Et alias purpura flore infectas:

ad h

ad hac lanæ eisdem coloribus tinctas & linum
 byssinum: lapillos quoq; preciosos, qui ad ornatū
 auro includi solent, atq; insuper nim magnam
 odoramentorū: nam huiusmodi erat materia ta-
 bernaculi, quod nihil ab ambulatorio templo
 & portatili differebat. Ergo posteaquā ista spe-
 cies ambitiose sune collata, uirūq; cōtribuenti-
 bus, nonnullis etiā plura quā pro domesticis sa-
 cultatibus, architectos operi propheta præsicit
 ex mandato Dei, sed tales ut non alij diligendi
 fuerint, etiamsi populi suffragijs res commissa
 fuisset. Eorum nomina etiā nunc in sacris codi-
 cibus extant: Beselel ex tribu Iuda, Uronis filius
 & Mariammes, quæ erat ducis soror: et Elia-
 bus Isamachi, tribus Danidis: plebs autem tam
 ea alacritate operam & impensam offerebat,
 ut edicto coercendi fuerint, & præconis uoce
 admonendi, non esse opus pluribus: ita enim sa-
 bricatoribus est uisum. Atq; ita structuram ta-
 bernaculi aggrediūtur, Moyse & Mensurā &
 magnitudinē designante, sicut in monte ex Dei
 colloquio didicerat, tū quātū instrumētū capere
 deberet ad usum sacrificorū & sacrorū mini-
 sterium, ritē ac ordinatē præscribēte: nec minor
 fuit largitio mulierum circa uestes sacerdotæ-
 les, & cætera quæ uel ad tabernaculi ornamen-
 tum, uel ad diuinum cultum attinere uidebātur.

Exo. 36.

De tabernaculo per Moysen in terra deserta facto
 quod similitudinē répli portatilis referebat. C. V.

l 3 Omnib

Exod. 36.

Omnibus autem paratis, & nasis aureis, & aramēis ac textilibus, Moyses inditelo festo & sacrificio pro cuiusq; opibus, tabernaculū erigit hoc modo. **VII.** Ariū primo dimēsus latitudine l. cubitorū, longitudine c. uallos arcos statuit altos quinq; cubita per lōgiora latera uicenos, & in postico latere x. In uno quoq; inerant anuli, & capitella argētea, bases uero aurata mucronata, ima hasta similes, ex aere facta & in terrā defixa: anulis innectebantur fumes: qui ab altero capite clavis arcis cubitalibus humi cōfixi singulos uallos firmabāt, & cōtra mentorū nim tabernaculū muniebāt. Linteū deinde byssinū mollissimū circūtendebatur à capitellis ad bases dependens, totūq; eum locū sepiēs, ut nihil à pariete differre uideretur: atq; hoc modo se habebāt septi tria latera. quartū uero latius l. iitē cubitorū totius operis erat frons, cuius ianua uiginti cubita patibat, utrinq; habēs geminatos uallos instar postium: ex argento hi quoq; cōstabant prater bases, qua erāt aenea: ab utroq; autē latere stabāt tres ualli bene formati: erāt autē & illi linteo è bysso cōtexto circūducti: ad ianuā uero pēdebat uelum uiginti cubita longū, & quinq; altū, ex purpura byssoq; & hyacintho cōtextum, uariē picturatum exceptis animātinum formis: intra ianuas autē erat aspersoriū aeneum, basi ex eadē materia superpositū, unde sacerdotes manus abluerēt, & pedes

des perfunderent. Hunc in modum sepeū atrij se-
habuit. Tabernaculū autem statuit in eius me-
dio uersum ad orientē, ut sol surgens radios in
illud mitteret, eratq; longū cubita triginta, &
latum duodecim: alter parietum erat australis,
alter ad sepiē triones obuersus: iergum ad occi-
dentē spectabas, attollebaturq; tantū, quantum
in latitudinē patebat. Erantq; tabula lignea ui-
cena ex utroq; latere, quadragula, crassitudine
quatuor digitorū, latitudine unius & dimidiū
cubiti, intus et extra laminis auris cōiecta: &
singulis tabulis incrans cardines bini immissi
per duas bases quæ erant argenteæ, & in suis fo-
raminibus tabularū cardines suscipiebant. Pa-
rietis uero occidentalis tabula sex erat, intus &
extra deaurata, inter se omnes ita cōpaginata,
ut unus paries esse uideretur. Ex lateribus autē
tabula erant uicena, quarum latitudo habebat
mēsurā unius & dimidiū cubiti, crassitudo ter-
tiā partē palmæ, & ita triginta cubita adim-
plebant. Posterioris uero parietis nouē cubitos
sex tabula faciebāt quibus coniunctæ sunt aliæ
duæ tabulæ, ex medio cubito sectæ, quas angula-
res posuerūt ad instar maioriū tabularū, Singu-
la uero tabula annulos habebāt aureos, per ex-
teriores frontes eminetes, uelut quibusdā radici-
bus cōfixos per ordinē, ad inuicē per circuitū re-
spicientes: & per eos deaurati ueltes immissi,
singuli cubitorū quinq; tabulas coniungebant:

intrabaturq; caput uectis uniuscuiusq; in alio capite, in modū pyxidis: & post tergū parietum in longitudine positorū, unus erat ordo, per tabulas omnes uadens, quo per uncinos utriusq; parietis latera cōtinebātur, incastrationibus factis & immixtis ad inuicē: atq; ita cautū est tabernaculo cōtra uentorum uim alios' ne impetus, ne securū & immobile cōsisteret. Intus autē diuisa in tres partes lōgitudine, post decē cubita intima, statuta sunt colūna quatuor eodē opere & ex eadē materia facta, similibus basibus imposita, paribus interuallis per trāsuersum disita: ultra has fuit adytiū, reliquū uerò tabernaculi sacerdotibus patebat. Atq; hac tabernaculi trifariā diuisio, uniuersitatis naturā referebat: nam tertia pars qua intra quatuor colūnas continebatur, sacerdotibus inaccessa cœlum Dei quodāmodo representabat: uiginti uerò cubitorum spatiū, tanquā mare & terra hominibus inaccessibilis, solis sacerdotibus cōcedebatur: à fronte uerò quā aditus patebat, colūnas statuerunt quinque areis basibus innixas: post hac uela sunt per tabernaculū expāsa, è bysso cōtexta, et purpureo, Hyacinthino, puniceo, coloribus distincta: horū primū cubita decē quaqua uersum patebat, quod per colūnas est distentū, quā adytiū à reliquo spatio disparabāt et à cōspectu hominū excludebāt: totūq; hoc fanū uocabatur Sanctū, adytiū uerò ultra 1111. colūnas sitū dicebatur Sanct

Sanctum sanctorum: fuitq; hoc linetū omnis generis floribus qua terra fert alijsq; ornamentis picturatum, exceptis tantum animantium figuris: alterum autem uelū magnitudine, colore, textura, priori par, circa ingressum sitas quinque columnas tegebat: quod à summo ad dimidiū columnarum pendens ibi anulis sustinebatur, & accessum sacerdotibus subintrantibus praebebat. Huic penè cōtiguū erat aliud uelū magnitudine par, sed è lino cōtexeum, anulis à funiculo per transversum pendēs: quod aliquando adducebatur, aliquādo festis praecipuē diebus reductū populi prospectū admittebat. Reliquis diebus, & maxime parū serenis obiectu suo picturatum illud uelū à tepstatibus protegebat: unde mos māsit etiā post templū ex adificatū, ut uelū huic simile ī aditu praetenderetur. Erant praeterea decē aulae quaternorū cubitorū latitudinis, longitudinis uiceniū octonū cum uncinis auris qui cōtiguorū anulis ita inferebātur, ut coaptata unū uiderētur: quae extensa sanū supernè obtegebant, & parietes à lateribus & à tergo, minus uno pede ad terram pertingentia. Erat & alia peripetasmaia undecim aequē lata, sed lōgiora, uidelicet triginta cubitorū singula, è pilis eadem subtilitate qua illa è lana cōtexta: quae regmine suo usq; terrā fusa instar thalami exhibebant, uno à fronte prominēte, quod in hunc usum supra denarium numerum erat adnexum, Hac rursus ab alijs è

pellibus confutis contra aëstus ac pluviarū iniuriā protegebantur: quapropter è longinquo spectantibus res erat miraculo dignissima: colores enim tabernaculi nō aliter micabāt, quā si cœlum quis contueretur. Caterum cilicia & pellicea vela ita pendeabant, sicut illud circa sani introitum, ad arcendas tempestates obiecta.

De arca in qua tabulas legis Moyſes collocavit.

CAP. VI.

Exo. 37.

VIII.

Tabernaculo autē hūc in modū cōstituto, etiam arcam Deo sacrā inferunt, è materie natura valida & ab omni carie inniolabili: hæc vernacula nostra lingua dicitur *Heoron*, figura tali. Longitudo eius erat quinque palmorū, altitudo verò & latitudo trinū palmorū, eratq; intus & extra tota laminis aurcis incrustata, & habebat tegmen aurcis cardinibus coaptatū, nulla ex parte prominēs: ex utroq; autē longiore latere inerāt annuli aurei duo, totū lignum penetrātes, & per eos neçtes aurati utrinq; traieçti, ut quoties opus effet quocunq; transportari posset: neq; enim à iumentis nehebatur, sed sacerdotū humeris trāsferebatur. Operculo autē eius imposita erāt effigies dua, quas *Hebrai* Cherubers appellāt. ea sunt animāria volucris, nona specie nec unquā cuiquā hominū nisa: qua *Moyſes* in Dei solio niderat figurata. In hanc arcā reposuit tabulas decē præcepta cōtinentes, in utraque quina, et in singulis paginis duo cum dimidio:

dio: ipsamq; arcam intra adytum recondidit.

De mensa & candelabro aureis, deq; altaribus
tabernaculi.

CAP. VII.

IN sano autem mensam collocavit Delphicis I X.
non ab similem, longitudine duum cubitorum,
largitudine unius, altitudine palmorum trium: eam
sustinebat pedes dimidia sui parte inferiore per
omnia pedibus similes quales lectis Dorienteses
addere solent, sed supernè quadrangulares erat:
habebatq; circumquaq; labrum quatuor digitis tam
inferne quàm supernè prominens: & per singulos
pedes incrant anuli ferè circa summum pedem, adhi-
bebanturq; utrinq; duo cen manubria è ligno fir-
missimo deaurata, quæ non per circulum utrinq;
ne uertices traiecerentur, sed fibulato morsu mense
labrum supernè, infernè pedis anulum comprehendendo,
facilitatè transferendi quocumq; opus esset præ-
bebant. hac solebat deponi in sano uersus septen-
trionalè parietem non longe ab adyto, & in ea di-
sponebantur duodecim panes non fermentati, seni è
regione sibi duobus ordinibus oppositi, mundissi-
mi confecti è farina duorum assaronum, quæ mensura
Hebraorum septem corylas Atticas continet. Super
panes autem ponebantur dua phiala aurea thure
plena: post septem uerò dies alij panes inferebantur,
festo quod nos uocamus sabbatum, cuius ritus
causa aliàs est à nobis indicanda. Ex aduer- X.
so mensa propius meridianum parietem suum erat
candelabrum ex auro fusile, sed non solido, pondo

MINUTUM

minarum centum: hoc pondus Hebraei cinchar-
res, Graeci talentū sua lingua nominant. eratq;
distinctum globulis, lilijs, malis punicis, crater-
culis ab una basi in altum assurgētibus, in septē
ramos diffissis iuxta numerū solis & reliquo-
rum planetarū. Exhibat autem in septē capita
ordine inter sese respondentia, quibus impone-
bantur septem lucerna secundum totidem plane-
tarū numerū, respiciuntq; ad orientē & meri-
diem, candelabro oblique posito. Inter hoc &
mēsam ut dixi sita erat arula suffumigatoria,
& ipsa è ligno imputribili, sed solida lamina
circūqua; coniecta, cubitali in quadrū latitu-
dine, altitudine uerò dupla: super qua stabat fo-
culus corona aurea circūqua; cinctus, cui ann-
li inerant cū suis uectibus quo per uia a sacer-
dotibus deportari posset. Sed & pro foribus ta-
bernaculi erat ara alia, haec quoq; lignea, lami-
nis arcis iniecta, in quadrum quinq; cubita pa-
tens, altitudine trium cubitorum, inaurata, cra-
tem pro foculo superpositam habens: excipiebat

Exo. 38. enim terra quicquid ignitum supernè decide-
bat, quòd basis nulla subesset. Ad aram uerò
præsto erāt infundibula & phiala, thuribulaq;
& crateres cū instrumēto alio rei diuina pera-
gende accommodo, nihil non ex auro purissimò.

De pontificali ac sacerdotali ornatu. CAP. VIII.

XI. **E** Tabernaculū quidē cū paratu suo sic se
Exo. 39. habebat. Nunc restat dicendum de uestitu-
ram

tam reliquorū sacerdotū quos illi *Chaneas* uo-
 cants, quā pōtificis, quem *Anabarchen* nomi-
 nant, sic summum sacerdotē significātes, ac pri-
 mum de vulgo sacerdotū. Sacerdos sacris opera-
 turus purus iuxta legē et castus accedens ante
 omnia *Manachasen* quē uocant induitur, qua-
 si dicas constrictorium: est autē subligar circa
 nerenda, consuetū ē bysso reorto, in quod pedibus
 insertis subducūt uelut dimidiatas brachias, atq;
 ita circum ilia cōstringunt: super hoc induit lin-
 team interulam byssinam ē duplicata tela con-
 fectam, *Chetomene* nostris uocatur, significatq;
 eā uox lineam, linum enim uocamus *chethon*: id
 indumentum est tunica talaris corpori astricta,
 habens manicas circa brachia et ipsas strictas,
 qua accingitur circa pectus paulo axillis infe-
 rius zona lata digitos quatuor intus inani, ita
 cōtexta ut serpētis exuviū uideri possit: floribus
 etiā picturatur puniceis, purpureis, hyacinthi-
 nis et byssinis: stamen uerō ē sola bysso constat,
 que semel atq; iterum circa pectus reuoluta ad
 talos usq; defluit, tantisper dum sacerdotes à sa-
 cris feriantur, idq; ad ornatū conferre uidetur:
 eam uerō sacris est ministrandū, ne uentilata sit
 impedimento super humerū laeū reijcitur: hanc
 zonam *Moyfes* nominauit *Abaneth*, nos uo-
 cabulo à *Babylonys* mutato *Emian* dicimus,
 sic enim illi nominant: sed tunica nusquam fi-
 nuatur, habetq; circa collum amplā aperturā.
cuius

cuius ora uncinis à pectore & à tergo cōmiseruntur. *Massabazanē* uocant: super caput autem gestat pileum nō fastigiātū, neq; totū caput cōprehendentē, sed paulo plus quā mediū: hic uocatur *Masnaemphethes*: est autē tali paratu, ut uidetur nitta linea saepe in orbem replicata & consuta, quam supernē alia tela integit usq; ad frontē descēdens, & per superficiem uerticis suturarū deformitatē occultans: hic adaptatur accuratē, ne inter sacrificandū delabatur. Et sacerdotū quidē ornatus in genere est talis. Pontifex uerō utitur quidē etiā hoc, nihil eorū quae enumerauimus omittēs, sed superinduitur hyacinthinā tunicā talarem, quā nostrates *Atethir* nominās, astringitq; eam zona coloribus supra dicta simili, nisi quod auro intertexta: ceterum ima uestis ornabatur limbo effigie malorū punnicorum distincto, à quo tintinabula aurea sic depēdebant, ut mediū esset quodq; malū puniciū inter duo tintinabula sitū, & tintinabulū inter duo malapunica. Hac tunica non cōstat ē duobus segmentis, ut suturas habeat in humeris ac lateribus: sed unica tela in longū cōtexta aperturā in summo habet nō transuersam, sed in longum descēdentē à tergo, & ante usq; ad mediū pectus: cui decoris causa assuta est fimbria, ne scissura appareat: eodē modo quā manus exeruntur est scissa, super hanc tertiam etiamnum induit uocatam *Ephoden*, graecanica epomidi similem,

similem, ea fit hoc modo: ex varijs coloribus auro
 intermixto ita cōtextitur, ut circa mediū pectus
 lacuna quadā relinquatur, maniculis quoq; ita
 extantibus ut planè tunica appareat: lacuna
 uerò inferitur frustum amplitudine palmi auro
 eisdemq; coloribus quibus ephodes variegatum:
 id uocatur *Essen*, ac si dicas rationale: quod ita
 quadrat, ut ad amussim spatiū illud circa pe-
 ctus à textēte relictū expleat: id cōmittitur cum
 tunica anulis aureis per singulos angulos ex oris
 tunica ac essenis extantibus, intercurrente tania
 hyacinthina: & nequid inter circulos hiet fila
 hyacinthino suturā explete: in utroq; autē hu-
 mero singuli sardoniches auro inclusi fibularū
 uice epomidē adnectūt: his insculpta sunt Iaco-
 bi filiorum nomina literis uernaculis linguae no-
 stratis, in utroque lapide sena, ita ut seniores
 dextrum humerū obtineāt: quin & essenē ipsum
 duodecim gēma distinguūt, eximia uel magni-
 tudine uel pulchritudine, ornatus hominibus
 propter enorme pretium incōparabilis: cui terna
 per ordines quatuor inerant, conferta coronulis
 aureis ita ut excidere nō possent: in primo ordi-
 ne, sardonix, topazus, smaragdus: in secūdo car-
 bunculus, iaspis, sapphirus: in tertio hyemurius,
 amethystus, achates: in quarto chrysolithus,
 onyx, beryllus. His erāt insculpta filiorū Iacobi
 nomina, quos tribuum autores habemus, ordine
 quo olim singuli nati fuerant. Cū autē per se illi
 quos

quos diximus anuli sint infirmi, nec possint pondus gēmarū sustinere: alios duos maiores in extremitate rationalis, qua respicit ad collū, eminentes è textura fecerūt, qui suscipiant catenas aureas, opere plexili, ueniētes per fistulas quasdam ad extremitates humerorū: quarū catenarum summitas ascēdens reducitur post tergū, et circulo qui est à tergo in epomidis fimbria cōnectitur. id quod præcipuè sustinet ephodē ne quo pacto defluere possit. Esseni autē assuta erat zona iam dictis coloribus et auro distincta, qua totū cōplexa rursūq; supra sacram nodata, deorsum propēdere sinebatur: omnes autē fimbriae quibusdā oris fistulosis utrinq; includebantur. Porro pileo quali ceteri sacerdotes utebantur, super quē extabat alius cōsutilis ex hyacintho uariatus: hunc aurea corona triplici ordine circūdabat, in qua spectabantur calyculi aurei, quales uidemus in herba qua apud nos uocatur daccharus, apud Græcorū herbarios hyoscyamus. Quod si quis aut uisam aliquādo nō satis animaduertit, aut nomine tenuis auditiā de facie nō nouit, huic etiā describere eam nō grauabor. Herba est tres palmos saepe in altitudinem excedens, napo similem radicē habēs, uix enim hac parte est alia similior, folia uerò apio: hac è ramis emittit calyculum ipsis inherentiē, nestiturq; tunica quadā, quā exuis fructu ad maturitatem tendēte: calyculus autē est quāuis articulus minimus

nimi digiti, circūferentiā habēs crateri similem, quod ipsum clarius faciā propter ignorātes: ima sui parte circa fundū dimidiato globo est rotunditate similis, mox in processu paulatim coarctatur, donec in extremitate rursus dilatus in labrū exeat mali punici umbilico incisuris simile, cui operculū orbiculare inharet, quasi de industria tornatū, eminētes habēs incisuras quas dixi ut in malo punico, aculeatas et in acutos mucrones desinentes: cōtinet autē sub operculo fructū per totū calyculū, herba sideriidis semini simile: florē uerò fert qui papaueris uideri possit. Eiusmodi corona ab occipitio circum tempora utraq; procedebat: nam frontē istī calyculi non ambitbāt, sed ceu lorū quoddā latū aureū, quod sacris characteribus Dei nomē incisum habebat: atq; hic erat pōtificis ornatus. Proinde mirari succurrit, quomodo homines odio nos prosequantur propter perpetuā opinionē de nobis conceptā, quasi per impietate nūmen cōtemnamus quod ipsi assiduo cultu uenerentur. Nam si quis tabernaculi fabricā cōtempletur, & sacerdotis ornatū, & uasa quibus inter sacrificandū utimur, cōperiet legulatore nostrū diuinū quendā uirū fuisse, et falso nobis impietatis calumniam impingi: in his enim omnibus representatā quodammodo uniuersitatis rerū naturā inuenire licet, si quis nō otiose, sed prudenter singula cōsideret. Nam & tabernaculū longitudine x x x. cubi-

eorum trifariā partitus, et duabus partibus sacerdotibus permissis, quasi profano loco, terrā ce mare significat: hac enim ab omnib⁹ promiscuē calcantur. Tertiā uerò partē soli Dēo adsignauit, eo q^d cali hominibus sit inaccessible. Itidem per duodecim panes in mensa dispositos, annum significauit in duodecim mēses diuisum: Et cū rādelabrū ē septuaginta partibus cōposuit, duodecim signa, per qua planeta feruntur, subindicauit: Et per sepe lucernas impositas totidē planetarū cursum. Vela quoq; ē quatuor coloribus cōtexta et mētorū naturā designāi: nam byssus terrā referre uidetur, ex qua lini hoc genus provenit: purpura uerò mare, eò quòd cōchyli crure sit fucata: aērē uerò hyacinthus repraesentare uidetur, sicut puniceus color ignē: quā Et pōtificis tunica cū sit lineea, terrā similiter significat: hyacinthus uerò polū, per mala punica fulgetra referēs, sicut tonitrua per tintinabulorum strepitū. Epomis etiā uniuersi huius naturā indicat ē quatuor coloribus cōtexta, quibus aurū accessit, sicut ego interpretor, propter adiunctā rebus omnibus lucē. Essen quoq; in eius medio est insertus, nō aliter quā terra mediū mūdi locū obtinet. Zona itē qua cingitur, oceani similitudine habet, qui uniuersa circumplectitur. Duo praeterea sardoniches in uestiū pōtificis pro fibulis additi, solis Et lune significationē habēt. Gemmarū etiā duodenariū suae ad mēses retulcris

leris, sine ad parē partiū numerum eius circuli
quem *Graci* zodiacū uocant, nequaquā à uera
cōiectura aberraueris. Pileus itē cali significa-
tio uidetur esse, cum sit ex hyacintho cōfectus,
alioqui nō sustineret *Dei* nomē, & corona il-
lustratur aurea, propter splendorē quo maxime
Deus delectatur. Atq; hæc in hūc modū inter-
pretati sumus per occasionē, ne latenti in his le-
gislatoris sapiētia ultrò dissimulare uideremur.

De Aaronis sacerdotio, & leges quæ ad festā ac
sacrificia spectant

CAP. IX.

His ita peractis, priusquā dedicārēt ap- XII.
paruit *Deus* *Moy*si, iussitq; ut sacerdotiū Exo. 28.
Aaroni fratri suo cōferret, ea uirtute prædito, : 9. 30. 40
ut merito præ cæteris eius ratio habenda uide-
retur. Qui aduocata cōcione, recensuit uirtutes
illius, & quā studiosus esset publicorū cōmo-
dori, pro quibus toties in salutis etiā discrimen
uenire nō dubitasset. Cumq; omnes dicta eius cō-
probarēt, et fauorē *Aaronis* uultibus ipsis præ-
se ferrent. *Viri*, inquit, *Israëlitæ*, opera tam sunt
absoluta, qualia uel *Deus* poposcit, uel nostra
facile uis præstare ualuerit: & quoniā scitis
eum in hoc tabernaculo excipiendū, ante omnia
prospiciendū est, quis sit idoneus sacerdotio, qui
sacra curet, et pro nobis uota faciat. Quod si res
arbitrū mei fuisset, mihi ipsi honorē hūc adin-
dicassem, tum quòd ita natura cōparatū sit, ut
quisq; sibi optimè uelit, tum quòd mihi conscius
si in lab

sim laborum pro repub. susceptorū, quibus tale
 pramiū iure meo reposcere possem. Nunc Deus
 ipse cuius est sacerdotiū, *Aroni* hunc honorē
 deferendū decreuit, eiq; sui calculi prerogatiuā
 cōtulit, ut qui iustitia in toto populo pramīneat:
 cui iam ante uestē sacratā & curā sacrorū al-
 tarisq; sui destinauit. Is pro uobis uota faciet
 apud Deū, eo libentius exauditurū, quod et iam
 antē in uos est propēsus, & propitiatorē habi-
 tūri estis quē ipse in hoc elegit. Grata fuit hac
 oratio populo, & suo quoq; suffragio Dei com-
 probauit electionē. Erat enim *Aaron* propter
 genus & prophetiam & uirtutē fratris honore
 hoc longe dignissimus, cui fuerūt eo tēpore filij
 I I I I. *Nabadus, Abius, Eleazarus, Rhama-*
 rus. Quicquid autē ex collatis ad fabricā taber-
 naculi supersuit, totū iussi sunt in uela tectoria
 tabernaculi & cādelabri, & ara in qua suffi-
 tus fieret, aliorūq; uasorū impendere, ut hac
 dum in itinere transportātur, neq; puluere neq;
 pluuia, aut alia quacūq; iniuria ladi possent.
 Post hac cōuocato populo imperauit ut rursū
 cōtribuerent uiritim dimidiū siclū: siclus autē
 nummi genus est apud Hebraeos, quales sunt se-
 tradrachmi Attici. At illi sine mora parue-
 runt: quorū numerus fuit sexies cētena millia, et
 insuper quinq; millia quingēti quinquaginta:
 cōferebantq; id argentū soli ingenui atatis an-
 norū uiginti et supra usq; ad annū quinquage-
 simū

Exo. 37.

sumum, quod mox in usus tabernaculi est insump-
 ptū. Deinde et tabernaculū et sacerdotes lustra-
 uit in hūc modū: Myrra electa siclos quingētos,
 ireos tantundē, cinamomi & calami (est et hac
 odoramēti species) dimidiū dicti pōderis, concisa
 ac cōtusa iussit macerari in olei olinarum hin,
 (mēsurā nomē est quā capit duoschoas atticos)
 quibus permixtis, & arte unguentariorū deco-
 ctis, factū est unguētū suauissimū, quo et sacer-
 dotes, & totū tabernaculū ungens purificauit.
 Offeriebātur deinde multa et uaria super altare
 aureū adolēda pretiosa ualde, quorū naturā, ne
 sim prolixit ate lectori molestus, recēdere super-
 sedeo. Oportebat aut bis ī die suffitū facere, ante
 ortū & circa occasum solis: & oleū purificatū
 ad lucernas seruare, quarū tres in sacro cāde-
 labro per totā diē Deo lucebāt, reliqua sub ue-
 sperā accēdebātur. Porro omnibus iam absolu-
 tis, palmā artis fabrilis tulerūt Beselel et Elia-
 bus: nā et aliorū innēta excolucrūt, & ipsi mul-
 ta de nouo inuenerūt: ex his tamē duob⁹ praece-
 lebāt Beselel. Insumptūq; est huic fabrica tēpus
 mēsiū septē: quo trāsacto primus annus ab exi-
 tu ex Aegypto est expletus. Initio uerō sequētis Exo. 45.
 anni mēse Xanthico Maccdonū, Hebraorū ni-
 san, nouilunio tabernaculū dedicatū est, et quic-
 quid uasorū in eo fuerat. Statimq; Deus indi-
 cauit gratū sibi esse, & nō supernacaneū laborē
 Hebraorū, praesentē se sano suo hūc in modū de-
 m 3 clarans

clarans. Cùm celum effec aliàs serenum, super so-
lum tabernaculum caligo descendit, non quidem
tanta quanta solent esse hiberna nebula, nec ta-
men tam tenuis ut aspectum humanū transmitt-
eret: incundusq; ros distillabat ab ea, presentia
Dei fidē populo astruens. Moyses autē distribu-
tis prius in fabricatores tanti operis pro cuiusq;
merito premijs, uictimas mactabat in atrio ta-
bernaculi iuxta prescriptū, taurum & arietem
hadumq; pro peccatis. Sed quo ritu hæc fieri so-
leant, dicam dum de sacrificijs tractabo, & qua
uictima solida tradantur cōflagrationi, & qua

- Leuit. 8.* iuxta legem in epulas cedant. Deinde sanguine
uictimarū ornatum Aaronis & filiorum eius
aspergit, purificās eos fontanis aquis ac unguen-
to, ut Dei fierēt sacerdotes: atq; hoc modo per se-
ptem dies ipsos & uestes eorū curabat: taberna-
culum item & eius uasa unguēto sicut iam dixi
cōfecto, & sanguine taurorū & arietum alter-
Leuit. 9. nis diebus iuxta genus suum mactatorū. Octaua
autem die festum indixit, & sacrificare unum-
quenq; pro facultatibus imperauit. At illi di-
cto parentes certatim & ambitiose uictimas of-
ferebāt: quibus super arā impositis subito sponte
sua ex illis ignis fulguris in morē emicuit, & in-
spectante populo omnia flamma absumpsit. Per
Leuit. 10. idem tēpus accidit Aaroni quadā calamitas,
paterno animo grauis, quam tamē generose per-
tulit: erat enim uir fortis, & intelligebat hoc non
sine

*sine Dei voluntate factū. Ex quatuor filijs quos
 dixi, seniores duo Nabadus & Abius, cum in
 aram intulissent uictimas, nō iuxta prescriptum
 Moysi, sed quales antea solebant, combusti sunt
 flamma in eos cōuersa, & uultus ac pectora eo-
 rum depascente: nec succurri potuit quin ita oc-
 cumberent. Moyses autē iussit patrem eorum ac
 fratres sublata cadauera extra castra deferre,
 atq; ibi honorificē sepelire: totusq; populus inopi-
 natam hanc eorum mortē luxit: solos fratres ac
 patrē Moyses uoluit à mœrore abstinere, & po-
 tiorem Dei honorē quā suam tristitiā habere:
 iam enim sacrū amictum Aaron gestabat. Ca-
 terum Moyses recusatis omnibus honoribus à po-
 pulo sibi oblati, totius culini diuino erat deditus:
 & in Sina quidē non amplius ascēdebat, sed in
 tabernaculū uenitās oracula quoties opus erat
 à Deo rescrebat, & cultu habitu priuati homi-
 nis uti perseuerans, neq; quicquā prater Reip. cu-
 ram pra alijs sibi uindicās. Leges prater a scri-
 bebat & inuēdi rationē, quam seruātes & Deo
 placere possent, & ipsi inter se socialiter paca-
 teq; uiuere: atq; hac omnia dei monitu faciebat.
 Dicam autē & de illis legibus suo loco: nūc il-
 lud succurrit, quod in mentione sacerdotis alius or-
 natu ommissum nō oportuit: nā ea uēstis omnem
 sub prophetia praetextu imposturarū occasionem
 ademit his qui illa utebātur: liberumq; Deo uel
 adesse sacerdotibus, uel nō, omnibus & popula-*

ribus demonstravit, & exteris, si qui fortè huius
 spectaculo interuenirent. Ex lapillis enim quos
 pontifex in humeris gestabat (sardoniches erāt,
 quorū naturam nulli non notā narrare superna-
 cum puto) micabat aliter quoties litatus esset, is
 qui dextrum humerū occupabat: tātumq; fulgo-
 rem emittebat ut procul etiā intuentibus conspi-
 ceretur, idq; prater naturā suam & cōsuetudi-
 nem: quod certè admirationem meretur apud o-
 mnes, nisi si qui ex cōtemptu religionis sapientia
 opinionē aucupātur. Sed mirabilius est quod nūc
 dicturus sum. Per duodecim gēmas, quas in pe-
 ctore pōtifex insutas esset gestat, in bello victo-
 riam prænūtiare Deus solebat: nam prius quā
 exercitus se moueret, tantus fulgor ex eis emi-
 ttebat, ut toti populo facile innotesceret, adesse
 Deum, opemq; & auxiliū suum inuocātibus esse
 allaturū. Quapropter Græci quotquot à nostra
 religione nō abhorrent: cū hoc miraculum pro
 compertissimo habeāt, ita ut negari nō possit, ef-
 fena uocāt λόγιον, hoc est oraculum. Desijt tam
 effen quā sardonix fulgorē emittere annis du-
 centis ante quā hac cōmentaremur, irato Deo
 propter legū suarū prauaricationē: de quo aliās
 opportunius dicetur. nūc cōceptā narrationē dein-
 ceptus prosequar. Tabernaculo dedicato, & omni-
 bus quacūq; ad sacerdotale ordinē pertinebant
 ritē peractis, populus Deo in castrorū contorbor-
 nium recepto. Iatus ad hymnos & sacrificia se
 conuer

conuertit, non aliter quàm omnibus iam malis
 aueruncatis, & omnia prospera in posterũ spe-
 rantes: donaq; Deo tam priuatim quàm publicè
 per singulas tribus offerebãt. Principes enim tri- *Nam. 7.*
 bum bini de suo cõferentes planstrum cum duo-
 bus bubus contribuebant, ut sex plaustrea taber-
 naculo per uiam deuehendo inferuirc̃t: & præter
 hoc unusquisq; eorũ obtulit phialã & trullentum
 & acerram: hac decem daricos ualebat, eratq;
 odoramentis referta: trullentum uero & phiala,
 utraq; simul ducentos siclos pendebant, sed phia-
 la scorsim tantum septuaginta: hac farina erant
 plena, oleo subacta, quali ad altare in sacrificijs
 utebantur. Præterea vitulum & arietem cum
 agno amiculo in holocaustũ, & hircum pro pec-
 catis. Adhuc obtulit unusquisq; principũ alias
 uictimas quæ salutes uocabantur, per singu-
 los dies boues duos & quinque arietes cum agnis
 amiculis & hædis: atq; ita per duodecim con-
 tinuos dies sacrificauerunt, qualibet die unus.
 Moyses autem non amplius in Sina mōte, sed ta-
 bernaculum introgressus, consulebat Deum de
 rebus agendis, & de ferendis legibus: quas me-
 liores quàm ut ad hominem autorem referri de-
 beant, posteritas multis seculis seruauit, diuinitus
 datas credens: adeò ut eas nec in pace ob uolu-
 ptatem, nec in bello ob necessitatem uiolare fas
 putarent. Sed de his nunc desino, proprium uolu-
 men aliquando huic tractationi dicaturus.

Leges de sacrificiis & purificationibus. CAP. X.

Nunc paucas tantum cōmemorabo, quæ ad purificationes & sacrificia perinēt, quandoquidē in sacrificiorū mentionē incidimus. Duo sunt sacrificiorū genera, priuatum & publicum: horū utrumq; duobus fit modis. Aut enim tota uictima igni absūmitur, quod ideo uocatur *Holocautoma*: aut pro gratiarū actione persoluitur, & in epulā sacrum facientium uertitur. De priore prius sum dicturus. Vir priuatus *holocaustoma* facturus, mactat bouem, agnum, & hædum, & hos quidem anniculos, bouem uerò licet mactare etiam grandiore: sed opus est ut sint omnia mascula quæ solida cōcremantur. His ingulatis sacerdotes aram circumquaq; sanguine horū tingunt, deinde munda a membratim diffecant, & sale cōspersa in aram imponūt, strue lignorum iam ardente: deinde pedes & intestina omnia diligēter primum repurgata ad reliquam accruū adijciunt, tergora uerò sacerdotibus cedunt: & *holocaustoma* quidē ad hunc modum sunt. Quum uerò pro gratiarum actione sacrificant, eorundem generum animalia mactant, sed quæ uitio careant, & anniculis sint maiora, & mascula fœminis copulata. His ingulatis primum sanguine aram imbuunt, deinde renes & omentū & omnem pinguedinē cum fibra iccoris, & insuper caudā agni ara inferunt: pectore uerò ac dextro crure sacerdotibus concesso, reliquias

carn

carnibus per biduum epulum instruunt, & quæ *Leui. 4. 8*
 supersuerint igni cōburunt : idem ritus seruatur
 & in sacrificio pro peccatis. Sed qui uictimas
 maiores nō habent, par columbarū aut turturum
 offerunt, quarum altera sit holocausta, altera
 sacerdotibus in cibū datur. Accuratius autem
 de his in libro de sacrificijs differemus. Nam qui
 per ignorātiā peccauit, agnum & hadum foe-
 minam eiusdē atatis offerri sacerdosq; sanguine
 non ut ante aram, sed cornua eius sola imbuat,
 renesq; & reliquam pinguedinē cum fibra icco-
 ris in aram inferunt. Sacerdotes uerō tollunt sibi
 & pelles & carnes eadē die absumentas in fa-
 no: nam lex uetat quicquā in posteram diem re-
 liquum facere. Qui autē sciens peccauit, nemine
 conscio, arietē offert lege ita iubente : cuius car-
 nes in sano similiter sacerdotes eadem die consu-
 munt. Principes quoq; cum pro peccato sacrifi- *Leuit. 4. 9*
 cant, eadē qua plebei offerunt, hac tantum diffe-
 rentia, quod uictimas adducūt taurū & hadum
 masculū. Iubet etiā lex ut tam in priuatis quā
 in publicis sacrificijs farina afferatur purissima,
 cum agno assaronis mēsurā, cum arietē duorum,
 cum tauro trium: hanc consecrant in altari oleo
 subactam : nam & oleum sacrificantes afferunt,
 cum boue himis dimidium, cum arietē tertiā par-
 tem, cum agno quartā. ea est mensura prisca He-
 braorū, duos choas Atticos cōtinens, qua oleum
 ac uinū metiuntur : nam uinū circa altare libās.

Si quis autē non sacrificans ex voto similem offert, eius primitias pugillum unū in aram conijcit, reliquum eius sacerdotes in cibū sumunt, aut coctum, nā oleo subigitur, aut panibus inde confectis: quantumcunq; autem sacerdos offert, totum comburi oportet. Vt etiam lex offerri eadem die natum animal unā cum genitrice, & aliās quoq; nō nisi octavo à partu die admittit. Fient & alia sacrificia pro recuperanda ualitudine, aut alia de causa, in quibus liba cū uictimis insumuntur, ex quibus nihil in posteram diem relinqui fas est, sacerdotibus quoq; partem suam inde sumētibus. Publicis uerò impensis lex iubet quotidie agnum anniculum mactari mane ac uespere: septima autem quaq; die duos ingulans, eodē modo sacrificantes: & nouilunio præter quotidianas uictimas duos boues cum agnis anniculis septē, & arietem: hadum uerò pro peccato, si quid fortē per obliuionem omīssum fuerit. Septimo item mense, quem Mædones hyperbæretæum uocant, præter iam dicta taurū & arietem & septem agnos mactant, & hadum pro peccatis: decima deinde luna eiusdē mensis ieiunant usq; ad uesperā, sacrificantq; eadē die taurum, & arietes duos, & agnos septē, & pro peccato hadum: adducunt autem duos præter hunc hados, quorū alter uiuus extra fines in desertum emittitur, in quem si quid mali propter peccata populo imminet avertatur: alterum uerò in
subur

suburbanum in locum purissimum eductum cum ipsa pelle exuritur nihil omnino purgantes, & cum eo simul exuritur taurus, non à populo adductus, sed sumptu pontificis: quo mactato, & sanguine eius simul & hodi in sanum illato, aspergit digito sectum septies, totiesque panimentum, rursusque toties interiora fani circum altare: reliquum deinde circum altare maius, quod est sub diuo in atrio: deinde extremitates & renes & adipēs cum fibra iecoris inferunt altari, pontifexque adiecit arietem de suo, solidum Deo consagratum. Eiusdem *Exod. 13.* mensis decima quinta, tempore iam in hibernum uer. *Leuit. 23.* gente, tabernacula cōpingere iubentur per singulas *Deut. 31.* familias contra uentura frigora quae annus senescens afferre solet: quin & in patria eadem constituti, accedere in eam urbem quam propter templi caput regionis sint habituri, & octo dies festos ducere, nictimasque Deo solidas incendere, & simul pro gratiarum actione sacrificare, manibus interim gestantes ramos myrti, salicis & palmae, ex quibus mala persea pendeant. Prima die sacrificium debet esse holocaustum ex tredecim bubus, et agnis uno pluribus, & arietibus duobus, addito hodo pro peccato. Sequentibus diebus idem numerus agnorum & arietum una cum hodo mactatur, sed per singulos dies unum de numero bouum detrahunt, donec ad septenarium perueniatur. Octauo die feriantur ab omni opere, mactantque: sicut diximus vitulum & arietem & agnos

agnos septem, & pro peccatis hadum. Atq; ha-
 sunt Hebrais carimonia tabernaculorū, à maio-
 ribus accepta. Mense autē Xanthico, qui nostris
 Nisan vocatur, & annū exorditur, luna quar-
 tadecima, sole arietem obtinente, quandoquidem
 hoc mēse ab Aegyptiaca servitute liberati su-
 mus, sacrificium quod tunc exeuntes fecisse dixi-
 mus pascha nominatū, quot annis instaurare le-
 ge iubemur: celebramusq; id per sodalitia, nihil
 ē victimis in sequentē diem relinquentes, qua est
 quintadecima & azymorū festivitatis prima:
 nam hoc f. stū priori cōtinenter succedit, duratq;
 dies septē, per quos panibus non fermentatis ne-
 scuntur: & per singulos dies tauri iugulantur
 duo, aries unus, agni septem: hac holocaustoma
 sunt, additurq; hadus pro peccatis in quotidia-
 num epulū sacerdotibus. Secunda azymorū die,
 qua est mensis huius decimasexta, frugibus de-
 messis & haētenu intactis incipiūt frui: aquūq;
 rati Deum huius ubertatis autore per gratitu-
 dinem honorari hordei primitias offerūt in hunc
 modum. Spicarum manipulum igni torrent, hor-
 deum deinde pinsunt, atq; ita in alicuius modum
 fracti affaronem ad aram offerunt: inde pugillo
 uno in eam iniecto reliquum sacerdotū usui ce-
 dit: & ex eo licitum sit publicis ac privatis
 messes metere. Primitiarum tēpore agnus in ho-
 locaustum Deo mactatur. Post paschale sacrum
 elapsis septem septimanis, hoc est, quadraginta

nouem diebus, quinquagesima quam à numero
Asartha Hebraei vocant, offerunt Deo panem è
 farina triticea duobus assaronibus cum sermèto
 confectum, mactantq; agnos duos: hac oblata
 mox in cenam sacerdotibus apponitur, & ead-
 dem die sic ut nihil superse absumitur: ceterum
 holocausta faciunt è tribus vitulis, arietibus
 duobus, agnis quatuordecim, hædiq; pro peccato
 duobus. Nullum autè festum ducitur absq; ho-
 locautomate & laborū uacatione, sed in omni-
 bus omnino hac duo lex obseruari iubet, & post
 sacrificium in epulis degunt: ex publico prabetur
 panis non fermentatus ex farina assaronibus uig-
 inti quatuor: coquuntur autem bini pridie sab-
 bati, & sabbato mane proponitur in sacra men-
 sa duobus ordinibus seni ex a:uerso sese respi-
 cientes, atq; ita cū duobus lancibus thure plenis
 permanet usq; in proxime sequens sabbatū: tunc
 demum alij pro illis recentes supponuntur, & hi
 priores sacerdotibus in cibū dantur: thus itē igne
 adoleitur, quo ad holocausta uti solent, & ex
 pro eo quoq; aliud cum panibus proponitur. Sa-
 cerdos autè de suo quotidie bis offert Deo fari-
 nam o:leo maceratam, & modica coctura dura-
 tam, eaq; demensum eius farina assaron unus:
 huius dimidiū manet, tantundē uespere, in ignem
 infert. Sed de his hæcenus, quorū rationem aliàs
 diligentius explicabimus. Ceterum Moyses tri- *Leuiti. 8.*
 bun *Leuiticam* à cætero populo exemptam, ut *Num. 3.*
 Deo

Deo sacrandam, fontanis aquis perennibus & solenni sacrificio purgavit, eiq; tabernaculū cum sacris vasīs factum tectum curandum commisit, iubens ut ad præscripta sacerdotum sacrū ministerium capefferent: atq; eo tēpore sacri & Deo dicati sunt habiti. Post hac animalia discrevit, quæ ad cibum essent pura, & quibus uesci nō liceret: de quibus aliquando per occasionem differemus, quam ob causam aliorū csum permiserit,

Levi. 7. 17 aliorū interdixit. Sanguinis certè ideo uetuit, quòd hunc animā & spiritum putaret, neq; animalis non occisi carnem ad cibum concessit. ad hac reticuli & adipis caprini, ouilli & bubuli abstinentiā indixit. Eiecit etiam è cœtu & con-

Levit. 12. suetudine hominū leprosos, & seminis profluvio

13. 14. 15. laborantes, mulieres etiam quæ naturaliter purgantur uersari inter homines uetuit, nec nisi post septimam diem puras haberi uoluit: cum quoq; qui cadauer curasset, per totidē dies à cœtu aruit: si quis autē ultra hunc dierum numerū diuturniore pollutione teneatur, sacrificare iubetur agnas duas, quarum alteram sanctificare oportet, alteram sacerdotes accipiunt: eodem modo & pro gonoroico sacrificari mos est: qui uerò per somnum geniturā emisit, si se mergat in aquam frigidam, ut solet fieri post legitima uxoris congressum, pro puro habetur. Leprosos autem in perpetuum relegauit, tanquam nihil à cadauere differentes. quòd si quis pristinam ualitudinem à Deo

à Deo precibus impetrauerit, et in cutē sanitatis color redierit, hic uarijs sacrificijs Deo gratitudinē suā attestatur, de quibus aliās dicemus. Quo magis ridēda est illorū fabula, qui dicunt, Moysen propter leprā ex Aegypto profugum, turbā eodē morbo laborantiū in Chananeā duxisse. Nisi enim uanū ille rumor esset, nunquam Moyses in suā ignominia talē legē tulisset, qualem etiā alio ferēte, probat, ille erat ipsum reclamaturū, praesertim quum inter multas gētes leprosi uersentur, & in pretio sint: et adeo nec relegētur, nec cōtemptim habeantur, ut & in expeditionibus militares dignitates, & in administratione reipublica ciuiles illis cōmittantur, ac ne à templis quidē & sanis arceantur. Quid igitur uetabat, si tali uir: o fuit infectus, quo minus apud multitudinē sibi parentē eas leges statueret, quā ipsi honorē potius quā detrimētū afferrent? Quā re manifestū fuit quòd hac per inuidiā de nobis fingantur. Moyses enim purus ipse & inter puros degens, ad honorē Dei talia legum author esse uoluit. Sed hac quisq; ita, ut libitum fuerit accipiat. Ceterū puerperas sanū ingredi uetuit, aut sacris interesse usq; in quadragessimū diē si factus sit masculus: quod si foemina sit dupli eius temporis praescribitur. Ac ne post praesentē quidē termino intrant absq; uictimis, quā partim Deo, partim sacerdotibus cedat. *Name. 5.* Quòd si quis adulterij suspicionem de uxore hab

XIIII.

habuerit, offert hordeacea farina assaronem, & immisso ex ea pugillo super altare, quod reliquū est, sacerdotibus uescendum datur. Deinde aliquis sacerdotū statuit mulierem ad portam, quæ est obuersa ad sanum, & inscripto primū Dei nomine in membrana, desert ei iusiurandū cum imprecatione, ut si pudicitia lassisset, luxato crure dextro & uētre disrupto miserè moriatur: si autē præ amore nimio, & præ zelotypia maritus ad iniquam suspicionem sit cōmotus, decimo mense infantem masculū pariat. peracto iuramento de membrana deletū nomen in phialam exprimit, & sumptio ē sano puluere humi collecto, atq; in poculū asperso, ebibendum porrigit. mulier uerò si iniuste est delata, pregnant facta maturē & feliciter enititur. quod si & cōingalem fidem & Deum iusiurandi testē se siliis, turpiter moritur, crure luxato, & uentrē aqua intercute inuadente. Hæc sunt quæ Moyses genti suæ de sacrificijs ac purificationibus præscripsit. Leges autē tulit tales. Adulteriū in uniuersum prohibuit, ratus coniugū summam felicitatem, si fides ac pudicitia seruetur, & reipub. quoque interesse, ut liberi legitimi proueniant. Itē incestum cū matre, aut nouerca, cum amita aut matricula, cum sorore nurūne, omnesq; tales coitus 20.21.29. ut nefarios damnavit. Vetuit & cum muliere menstrū fluxu cum patiente cōgredi & cum brutis: damnavit etiā eos qui ex formosis maribus turp

turpem voluptatem captarent, & qui cōtrā fe- Leuiti. 2.
 ciffit, capitale pœnam inflixit. Sacerdotes autē
 duplo castiores esse noluit: hos enim nō solū prae-
 dictis legibus sicut reliquos teneri iussit, sed etiā
 non quamuis foeminā in coniugale thorum ad-
 mittere, nō qua corpore quæstum fecisset, nō ser-
 uam aut captiuā, neq; cautionariam aut stabu-
 lariam, neq; à priore marito quacumq; de causa
 repudiatam. Pōtifici uerò ne uiduam quidē per-
 misit, quod tamen cæteris sacerdotibus liberum
 reliquit: sed solam uirginē ducere cōcessit, eamq;
 seruare. Idem nec ad mortuū finitur accedere,
 quod tamen cæteris est licitū, ad fratres & pa-
 rentes ac liberos mortuos accedere. Idē iubetur
 simplices esse, omniq; fūco carere. Quicumq; è sa-
 cerdotibus integer corpore nō esset, partē quidem
 suam cum cæteris accipere sinitur, sed ad altare
 ascendere, & sanū intrare prohibetur. Nec so-
 lum in sacris obeundis puros esse oportet, sed ui-
 tam etiā irreprehensibilem præstare: quapropter
 qui sacrum amictum gestant, tantisper dum co-
 utuntur, præter aliam castitatem, puritatem &
 sobrietatē à uino quoq; interim arcentur. Vili-
 ma etiā integri corporis mactantur, omniq; ni-
 sio carentes. Hac sunt quæ Moyses iam tunc ui-
 ra sua tēpore obseruāda tradidit: quadam etiā
 in futurum, ipse licet in deserto degens, Chana- Leuit. 23.
 naam terram tandem adeptis prospexit, instā-
 mo quoq; anno remissionem agris dedit, insta-
 n 2 ctosq;

Etosq; aratro & plāatione esse iussit, quemad-
 modum iam ante populo septima quaque die re-
 missionē a laboribus dederat: quæ uerò per hunc
 annum sponte sua terra protulerit, publica esse,
 & promiscui usus iussit, & neq; indigenā neq;
 aduenam ab eis fructibus colligendis arceri:
 idemq; observari post septimam annorum septi-
 manam, qui numerus quinquaginta conficit: uo-
 caturq; Hebraicè quinquagesimus quisq; annus
 Iobelinus: in quo et debitoribus scēnus remittitur,
 & serui manumittuntur, qui contribulēs cū
 essent, legem aliquam uolauerint, & supplicij
 uice in seruitutē uindicati fuerint. Agri quoq;
 ad pristinos dominos ex hac lege redeunt hunc
 in modum: Instante Iobelo, quæ uox libertatem
 significat, conveniunt uenditor agri & emptor,
 computatisq; fructibus ac expensis in agrum
 factis, si fructus maiores fuisse compertiātur, re-
 cipit agrum uenditor: quòd si expensæ maiores
 fuerint, hoc quod deest recipiēs emptor posses-
 sionem alteri cedit: sin utraq; paria fuerint, posses-
 sio ad ueteres dominos reuertitur. Idem ius est in
 domos quæ in uiciis non munitis uenduntur: di-
 uersum uerò de illis quæ intra oppidorum mœ-
 nia uenduntur. Licet enim ante annum elapsam
 redditā pecunia domum recipere: quòd si inte-
 ger annua interim abierit, emptorū possesionis
 ius confirmatur. Has leges Moyses in castris in
 Sina populo tradendas accepit à Deo, moxq;
lucris

litteris mandatas ad posteros etiam observandas transmisit.

Leges belli, & consuetudines. CAP. XL

Legibus ad hunc modū digestis, ad rei mi- XV.
 litaris curam animū aduersit, de bellis su- Nume. 1.
 turis iam tum cogitans. Indicit igitur censum
 tribuū, excepta Leuitica: cuiusq; cura principi-
 bus demandata, numerū eorū qui militari aetate
 essent, ad se referri iubet. Leuita enim sacri erāt,
 & immunes à militia. Censa sunt capita sex-
 centa millia eorum qui arma ferre ualerēt, aetate
 ab anno uigesimo usq; quinquagesimum, &
 super hunc numerum. M M M. D C L. Pro Leui
 autem allegit inter autores tribuū Manassē
 Iosephi filium, & Ephraimē pro Iosepho. Hos
 enim Iacobus in adoptionē à Iosepho impetra-
 uerat, sicut supra diximus. Compacto igitur ta- Nu. 1. 3. 4
 bernaculo in medium castrorū illud receperunt,
 tribus tribubus per latera singula tendentibus,
 inter quas uia intercedebant. Forū quoq; rerum
 uenaliū est propositū, & merces suo quaq; loco
 disposita: adiciantq; opifices omniū artium in suis
 officiniis, ut planē ciuitas uideretur huc atq; il-
 luc cōmeans. Loca autem tabernaculo proxima
 sacerdotes occupabāt, ac deinceps Leuita. Eorū
 (nam & hi scorsum sunt recēssi) numerus erat
 uiginti tria millia, octingēti octuaginta, mari-
 bus tantū, & qui trigésimum à nativitate diem Nume. 9.
 excederēt, in hūc censum ueniētibus. Et quādiu

nubes super tabernaculū persenerabat, tantisper
velut presente Deo castra eodem loco mane-
bant: quoties uerò se aliò mouebat, tum etiam

Num. 10. ipsi migrabant. Inuenit autem & buccina spe-
ciem ex argento facta talem: Canna erat tibia
paulo crassior, longitudine paulo minus cubita-
li, cuius os tantum patebat, quantum ad inflan-
dum sufficeret, desinebatq; in extremitatem
campanula similem, quemadmodum tuba. A-
sōfra uocatur hoc genus apud Hebraeos. Duas
tales fecit, quarum una plebs ad concionem uo-
cabatur, alter. i. principes ad consultandum de
republica exciebantur: utrisq; uerò clangenti-
bus uniuersus populus conuocabatur. Quoties
uerò tabernaculum moueretur, hic modus serua-
batur. Primo signo canente qui in orientali
parte castrorum tendebant excitabantur: se-
cundo uerò, qui à tergo tabernaculi tentoria
sua fixerant: deinde tabernaculum dissolutum
medium portabatur inter sex tribus praceden-
tes, & alius sex ponè sequentes. Leuita uero ta-
bernaculum circumdabant. Ad tertium autem
signum pars castrorum meridionalis moneba-
tur, & ad quartum septentrionalis. His bucci-
nis utebantur etiam in sacrificijs, in quibus ui-
ctimas cadi mos est, tam sabbatis quàm ceteris
diebus. Tunc etiam primum pascha solennibus
uictimis est celebratum ex eo tempore quo in li-
bertatem uindicati, Aegyptiorum domina-
eion

tionem effugerant.

Seditio cōtra Moysen propter egestatem, & seditionum pœna.

CAP. XII.

XVI.

Num. 11.

Non multo pōst à Sina monte castra mouentur: & post aliquot māsiones, de quibus dicemus, uentum est ad locum qui dicitur *Iseremoth*: ubi denuo populus seditionibus agitari cœpit, & laboriosa peregrinationis culpam in Moysen conferre. Illius suasu se reliquisse regionem fertilissimam, & nunc non solum eius ubertate carere, uerum etiā pro sperata felicitate in extremis miserijs huc & illuc oberrare, aquarum inopia laborantes: & si manna quoq; aliquo casu deficiat, proculdubio fame interituros. His addebant mulea conuitia, quæ in uirum optimè meritum passim iactabantur. Exortus est interim unus e populo, qui admonitos prateritorum Moysi beneficiorum, bonam spem habere hortabatur, ne tum quidem opem diuinam frustra requisituros. Vulgus autem his uerbis uehementius concitatu, magis ac magis contra prophetā tumultuabatur. Qui uidens ita desperatos, iubet æquo animo esse, pollicendo se quamuis grauib; contumelijs immeritò petitū, copias tamen carniū eis exhibiturum, non in unum tātum diem, sed in plures etiam. Illis uerò credere nolentibus, quodam etiā rogante, unde tot hominū millibus providere possit: Deus, inquit, & ego, quātumuis male apud uos audien-

tes, nunquam tamen desinemus vestri curam gerere, idq; breui estis visuri. Vix hac dixerat, ciam tota castra coturnicibus complentur quas acernatim uenabantur. Deus tamen non multò post in Hebraorum insolentiâ ac maledicta animaduertis, non paucis è populo desideratis. Nam & hodie locus ille nomen ex eo casu inditum retinet, uocaturq; Cabrothaba, quasi dicas concupiscentia monumenta.

De speculatoribus, qui explorata Chananzorum regione reuersi Israëlitis terrorem hostium incusserunt.

CAP. XIII.

XVII.
Num. 13. 14

Moyses autè posteaquâ abductos inde adduxisset in locū humana habitationi parum aptū, non longè à finibus Chananeorū suū, qui dicitur Fauces, in cōcione populū aduocat. Cumq; in medijs constisset, Duo bona, inquit, Deus uobis dare decreuit, libertatem & felicitis terra possessionē: quorū alterū ex ipsius munificentia iam habetis, alterū quoq; mox habituri. Sumus enim in Chananeorum finibus, à quibus adeò nulli ciuitas, nullusne rex nos arcebit, ne ne uniuersa quidē gens collatis in unum uiribus efficere hoc ualeat. Ergo parati sumus ad rem fortiter gerendā: neq; enim sine praelio regione sua nobis sunt cessuri, sed post magna certamina uictoria præmiū erit: ante omnia mittendi sunt speculatores, qui & terra ubertatē, & habitatorum potentiam explorent. Nos uero in primis

conc

concordia studere oportet, & Deum adiutorem
 ac auxiliatorem nostrum debito cultu prosequi.
 Hac ubi locutus est, populus collaudatio Moysis
 consilio, exploratores eligit duodecim nobilissi-
 mos, ex unaquaq; tribu unū: qui exorsi a parti-
 bus ad Aegyptū uergētibz, tota Chananaorū
 regionem perlustrauerāt, donec ad Amathem
 urbem & Libanū montem peruenirent: explora-
 tēq; terrae simul & incolarū natura, reuerſi sunt
 ad suos, quadraginta diebus in hoc negotiū in-
 sumptis. Et fructū quidē pulchritudo quorum
 specimen erat allatum, ubertasq; regionis quam
 audiebant, animos multitudinis ad bellū susci-
 piendū erigebat. Contrā deterrebantur narran-
 tibus difficile fore eius acquisitionem, quod flu-
 mina superanda essent magna ac profunda, &
 montes ardui transcendendi, & urbes mœnibus
 firmissimis cingantur. Apud Hebronē uerō etiā
 giganteum progeniē se reperisse aiebant, atq; ita
 exploratores cum omnia maiora apud Chana-
 neos inuenissent, quā qua hactenus post exitū
 ex Aegypto uiderant, suo timore reliquā etiam
 multitudinem data opera implerunt. Qui ex
 eorum narratione impossibile rati talem terram
 acquirere, soluta cōcione domum reuerſi cū ux-
 oribus & liberis lamentabantur, dicētes Deum
 uerbis tantum multa polliceri, re autem omnino
 nihil auxilij prestare: rursumq; Moysen incu-
 santes, in eum simul & fratrem eius Aaronem

pontificem uociferabantur: atq; ita totam noctē inquieti exegerunt, in utrumq; cōicia iactando. Mane uerò ad concionē cōcurrunt hoc animo, ut lapidatis Moysē ac fratrem, in Aegyptū retrò, unde uenerant, reuertereantur. Quē euentū meuentes duo ē speculatoribus, Iesus Naueci filius ex tribu Ephraimitide, & Chalebus ex tribu Iudæ, procedunt in mediū, & populū compescunt, orantes ut bona spe sint, neue Deum insimulent mendaciū, temerē fidem habentes quibusdam, qui uanis sermonibus de rebus Chananæorum uulgatis multitudinē credulā territarent: quin potius eos sequeretur, qui illis regionē tam felicē acquirendi autores ac duces se praberēt: neq; enim motū magnitudinē, neq; anniū profunditatē obstaturā uiris fortiter rem gerere paratis, præsertim auspice Deo, & pro illis in acie praliaturo. Itē, inquit, posito omni timore alicres, Deoq; freti, quā uos ducemus sequimini. Talibus uerbis conabantur sedare tumultuantē populum. Moyses interim & Aaron procidentes in faciē supplicabant Deo, non pro sua salute, sed ut insanientē multitudinē ad sanā mēte reduceret, tot presentibus et instātibus necessitatibus turbatā: cū subito nubes super tabernaculū exorta, adesse præsentem Deum significat.

XYIII.

Quo uiso Moyses animatus inferi se in turbam, & ultrò poenam eis à Deo tanta insolentia pronocato minatur: non tamen quantans
pes

peccati enormitas merebatur, sed qualis esse so-
let paterna castigatio. Sibi enim tabernaculum
ingresso, & intercessionē populi cū lacrymis de-
precanti, cōmemorasse Deum, quos & quantis
beneficijs affecti ingrati esse pergerent: & quod
nunc speculatorum ignavia seducti, corū verbis
plus veritatis inesse putarēt, quā suis promiss-
sionibus: quamobrem non deleturum quidē totum
illud quod ceteris mortalibus omnibus praeulif-
set: attamen terram Chananae eiusq; ubertatē
illis non concessurum, sed sine lare et sine urbe in
deserto quadraginta annis erraturos, quo pec-
cati poenas exsoluant. Liberis tamen corū terrā
illam daturum, eosq; commodorum quibus pa-
tres se per intemperantiam indignos redderent,
dominos esse constituturū. His denuntiationibus
vulgus attonitum, totum se moestitia deditit:
Moysemq; obsecrabant, ut deprecaretur Deum,
quo reconciliatus peccatisq; condonatis, urbes
hostiles eis traderet. Ille uerò negabat Deum
laturum talibus se tentari precibus. Non enim
temerē aut humano more ad hanc indignatio-
nem esse commotum, sed iustam hanc sententiā
protulisse. Non est autem incredibile, Moysem
unicum virum innumera penē hominum milia
concitata sedavisse, quandoquidem Deus illi
prasens placabiliorem faciebat multitudinem
sape iam suo malo expertam, conducibilius esse
non repugnare divinae voluntati: & alioquin
etiam

etiam uir ille dignissimus est admiratione, tum ob singularem uirum, tum ob fidem non tantum à seculi sui hominibus, sed à posteris etiam imperatam: quandoquidem hodie quoque nemo est Hebræorum, quin etiam si latere possit, quasi presentem reueretur. et quasi pœnas exacturum, si quid præter decorum ab ipso præscriptum gesserit. Auctoritatis eius plusquam humana argumenta sunt plurima, et in his illud non minimum, quod quidam ex regionibus ultra Euphratem sitis ad honorem nostri templi quatuor menses iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificioque peracto, non potuerunt tamen partem aliquam de uictima consequi, existente aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Et quidem ne sacro quidem facto, alij semiperfecto sacrificio relicto, nonnulli ne templum quidem adire permisi, re infecta rediuerunt, malentes Moysis legibus, quam suo proposito obsequi: idque nemine redarguente, nisi propria conscientia. Tantum ualeat semel concepta de hoc uiro opinio, ut maior homine habeatur qui leges à Deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper etiam non longe ante Iudaicum bellum principatu Claudij, pontificatum apud nos Ismaele obtinente, cum tam ualida fames regionem nostram premeret, ut assaron quatuor drachmis ueniret, et in festiuitate aymorum allati essent cori septuaginta, hoc est medimni Sæculi triginta et unus. Atti-

ci ue

ei uerò quadraginta & unus, nemo tamen sacerdotum ausus est micam unam inde comedere, tanta egestate premente, legē tantū & iram diuinam ueritus, qua in occulta etiā peccata grauiter animaduertere solet. Quare nō est cur aliquis miretur qua illo tempore sunt gesta, quandoquidem etiam scripta posteris ab illo relictā tantam uim & auctoritatē obtinens, ut uel inimici nostri fateantur quōd talem uinendi rationem Deus per Moysen instituerit. Sed de his quisq; ut uidebitur sentiat.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
QVARTVS.

Hebræorum infidio Moysē cum Chananæis pugna & clades. CAP. I.

HEBRÆOS autem duram Num. 14.
uitam in deserto agentes, &
multis miseris afflictos, nihil
petius habuit, quam quōd Deus
non sinebat eos armis cū Cha-
manæis experiri: nec iam amplius Moysen au-
dire uolebant quiescere iubentē, rati etiam sine
illius auspicijs uictoriam de hoste se posse obti-
nere: accusabantq; eum, quasi hoc tantum agen-
tem, ut in magna inopia constitui, semper ab
illius

illius consilijs penderet: & omnino pugnare decreuerunt, auxilium Dei sibi pollicentes, nō tam Moysis respectu, quā quod in eius tutela iam inde à maioribus essent: & quos prius ob pietatem dignos libertate duxisset, eis nunc quoque si rem strenuè gerant, victoriam non negaturum. Satis sibi virium aduersus eas gentes, etiam si Moyses Deum ab ipsis alienare conetur: omninoque expedire sibi ut arbitrari suo potius rem gerant, quā pro excussa Aegyptiorum seruitute Moysis tyrannidem suscipiant, cuiusque libidini seducti pareant, iactantiis diuina colloquia, quibus ut Deo præ ceteris carus de rebus gerendis præmonetur: quasi uerò non omnes ex æquo Abrahæ essent posteri, ut unus singulari gratia præsciētiā futurorū diuinitus habere debeat. Prudentiū esse, ut cōtempa unius hominis arrogātia, Deo potius promissori credentes, ad acquirendam eam regionem se expediant, neque diutius sub Dei prætextu uerba sibi dari sināt. Cogitandum de præsentī inopia, quam loca deserta grauiorē in dies reddant, & ductore Deo manus cum Chananaeis quamprimum conferendas, nec amplius assensum legislatoris expectandum. Comprobata deinde omnium calculis hac sententia, populariter in hostes uadunt, qui neque feroci eorum impetu, neque immensa multitudine perterriti, irruentes in se excipiunt fortiter: & bona parte Hebraorum caesa, reliquos turpiter necare

nertere terga coactos insequendo, trepidos in castra compellunt. Ea clades præter omnium opinionem oblata uehementer animos multitudinis deiecit, peiora metuentis, cogitantisq; ab irato numine immissam esse, eo quod non expectato oraculo ad pugnam prorupissent. Moyses autem uidens tum suos accepta clade cõsternatos, tum hostem uictoria recenti elatum, ueritus ne præsentis successu non contentus maiora moliretur, decreuit copias retrò in desertum reducere. Cumq; populus posthac in ducis potestate se fore polliceretur, malo admonitus nihil absq; ipsius consilio prosperè cessurum, motis castris itum est in desertum hoc animo, ut non prius contra Chanaanæos pugnam capefferent, quàm signo diuinitus accepto. Sed quemadmodum in exercitu ingenti usu uenit, maximè rebus aduersis, ut difficiles se moderatoribus præbeant, ita Iudaïs etiam idem accidit. Quum enim essent numero sexcenta millia, & uel in secunda fortuna parum tractabiles præfectis uiderentur, tanto magis in egestate ac infortunio tam in se inuicem quàm in imperatorem suum exasperabantur. Quapropter tanta seditione est laboratũ, quantum nec apud Græcos nec apud Barbaros unquam fuisse accepimus: qua res dubio procul in extremum iam periculum delatos perdidisset, nisi Moyses oblitus accepta iniuria, quod minimum absuit quin lapidaretur, rebus labantibus opem attulisset.

attulisset. Ac ne Deus quidem curam eorum prorsus abiecit, sed tamen si cōtumeliosos non solū erga legislatorem, uerū etiam in mandata diuina per Moysen accepta, liberauit tamē ē perniciosissima seditione, cuius aīsq; sua prouidentia non nisi tristissimus exitus expectari poterat. Hanc seditionē, & quē admodum ea sedata Moyses rem administrauerit, nunc dicemus, causa eius primū exposita.

Seditio per Corē aduersus Moysen & fratrem propter sacerdotium excitata. CAP. II.

I I. **C**ores uir genere & opibus inter Hebraeos Num. 16. cētarius, et populari quada facundia praeditus, uidens Moysen in celso dignitatis constitutum, moleste ac inuidenter id ferē. Cum enim esset ex eadem tribu & cognatione, iniquum censabat se illi posthaberi, & diutius pollentiorē & genere nihilo inferiorē: multaq; in illū apud contribules Leuitas & inter cognatos cōcionabundus uociferabatur, rem indignam dictitans, nec diutius ferendam, Moysen ambitiosis artibus s. b. praetextu cuiusdam diuinitatis cū aliorum iniuria suae tantū gloria studere: & nuper praeter ius & suū sacerdotium absq; populi suffragio fratri Aaroni dedisse, & alias dignitates quasi tyrannide arrepta pro libidine distribuere. Graue hanc esse iniuriam, quod ita latenter se in dominationem insinuet, ut priusquam sentiri possit, populi libertas opprimatur. Qui enim

enim principatu se dignum sibi sit conscius, eum
uolente ac persuaso populo sine vi ad tale fasti-
gium aspirare. Qui uero bonis artibus eò perue-
nire desperent, à ui quidem abstinere ne boni-
tatis ac honestatis opinionem amittant, sed
technis malitiosis ad id cōsequendum niti. Taliū
conatus in medium protractos puniri è republi-
ca esse, priusquam è clancularijs insidiatoribus
aperti hostes euadant. Quā enim rationē Moy-
sem afferre posse, cur Aaroni potissimum et
filijs sacerdotiū dederit. Si enim ex *Leuitica* tri-
bu alicui honor is ex diuina uoluntate debere-
tur, se merito fuisse praefendum, genere *Moyse*
parem, etate atq; opibus potiorē: quòd si anti-
quissima tribus ratio haberetur, optimo iure ui-
ris *Rubelitudis* tribus dignitatē eam deferēdam,
Dathamo, *Abironi*, et *Phalao*, diuitijs iuxta
ac etate inter contribules praeinentibus. Hac
Cores, uideri uolens reipublica turā habere, re-
uera hoc tantū agens, ut concitato populo pon-
tificatum inuaderet. Nec diu se intra unam tri-
bum haec criminationes cōtinuerūt, uerū spar-
sus paulatim rumor, dum quisq; auditis de suo
aliquid addit, totis iam castris peruagabatur:
breuiq; eò res deuenit, ut ducenti quinquaginta
è primatibus factionem *Cora* sequerentur, qui
omnes operam dabant, ut sacerdotium fratri
Moyse ademptum in illum transferretur: po-
pulus praeterea tam concitatus erat, ut ad lapi-
des

des cōclamaretur, concurrebatq; incōdita multitudo in concionē, ubi stans ante Dei tabernaculum uociferabatur, tollendū tyrannū, & populum è seruitute eximēdum, cui sub religionis prætectu dura imperata imponerentur. Deum enim si ipse esset sacerdotis elector, aliquem dignum fuisse ad hunc honorē prouecturū, nō eum qui multis esset merito posthabēdus: uel si Aaroni eum dare decreuisset, populi suffragio potius quàm fratris beneficio fuisse daturū. Moyses autē qui Coræ calumniis non ignorabat, uidens populum irritatum, nequaquā expanit: sed fretus conscientia rei benè administrata, & sciens fratrem electione Dei peruenisse ad sacerdotium, non sua gratia, prodijt in concionem: & quoniam non erat imperitus artium quibus nullus tractandum est, ad Coræ uersus elata uoce: Mihi, inquit, Coræ, uel tu, uel unus quinis ex istis, intentæ in ducentos & quinquaginta uiros in tui, honore digni uidemini: imò ne reliquā quidem concionē contemno, etiam si uobis diuitijs & cæteris dotibus non sint conferendi. Nam nec Aaron ideo sacerdotio potitur, quia ditior. Tu enim ampliores quàm uterq; nostrū facultates possides: neq; quia nobilior. Cōmune enim uniuersis genus nobis Deus uoluit, cuius eundem cunctis autorem dedit: neq; fraterno affectu motus quod alijs debebatur, fratri cōtuli. Nisi enim ius & f. s. præ oculis habuissē, nequaquam
oblitus

oblatus mei, dedissem alteri: cum nemo sit mihi
meipso propinquior, & mihi non minus quam
illi bene uelim: et alioqui qualis erat prudentia,
me uiolati iuris reum facere, & huius facinoris
præmium alteri cedere? Verum & à mea probi-
tate absit tale scelus, neq; Deum, sustinuisset aut
se contemni, aut uos ignorare quid illi gratissi-
mum facturi essetis. Ipse sacerdotem sibi elegit,
ipse ab hoc crimine immunè merceddidit. At-
tamē licet non meo beneficio, sed diuina electio-
ne hunc honorem adeptus, non dubitat in mediū
depositum uestris suffragiis cōmittere, nullam
prærogatiuam postulans ex eo quod hactenus
eo sit legitimè functus, ut qui omni ambitione
posita, malit uos sine seditione uidere, tametsi
uestris etiam calculis ante iam comprobatus:
neq; enim Dei uoluntatem in hoc lasimus, quod
uestrum etiam assensum accedere uoluimus: sed
quod ille ultrò ditulit, salua pietate recusare nō
licuit: quemadmodū & illud æquum est, ut qui
semel dedit, suum donum ratum ac perpetuum
efficiat. Quamobrem iudicabit denuo quem ue-
lit pro uobis sacra facere & pietatis uestræ an-
sistitem esse. Iniquissimū enim fuerit, Corcor per
ambitionem ob stare, quo minus liberam electio-
nem sui sacerdotis habeat. Nihil est igitur quod
seditionibus turbemini, quantū ad hanc causam
attinet. Cras mane cū sua quisq; acerra & igne
ac odoramentis adest. Tu uero Corcor cede Deo.

Et calculum eius expecta, neq; maiorem quam Deus habeat, auctoritatem tibi arroga: sed in quoq; inter ceteros huius honoris competitores iudicandus adesto: nec uideo cur uel Aaron à petitione debeat excludi, eodem genere natus, et qui iam in hac functione irreprehensibile sui specimen dedit. Vbi uerò cōueneritis, corā toto populo suffragii facitore, Et cuius sacrificiū acceptius Deo fuerit, eū mea quoq; auctoritate confirmabo, meq; ab hac calumnia collata per priuatam gratiam in fratrem summa dignitatis exoluā. His auditis turba Et tumultuari simul, Et male suspicari de Moyse destitit, Et insuper consilium eius collaudauit tanquam è republica futurum: atq; ita concio dimittitur.

Quomodo seditionis concitatoribus diuina ultione extinctis, sacerdotium Aaroni & filiis est confirmatum.

CAP. III.

Num. 10.

Postera uerò die reditur in concionē ut sacro facto interessent diuino iudicio, per quod cōpetitorū certamē erat dirimendū: eratq; nonnihil tumultus, multitudine suspēsa ad euentus expectationem, quibusdam Moysem in ordinem redigi cupientibus: qui uerò prudentiores erant, seditionū finē exoptantibus: timebāt enim ne actū esset de rep. si ulterius seditio procederet: multitudo quoq; natura nouarū rerum cupida, Et ad obloquendū magistratibus prona, omnibus rumoribus circumferebatur. *Moyse autem*
missis

missis ad *Dathamū* & *Abironē* niatoribus,
 insit ut ad conditū uenirent sacris interfuturi.
 Postquā autē negauerūt se obsecratos, neq;
 diuinus passuros *Moyse* potentia artibus malis
 quasitam in populo augeti: his renuntiatis as-
 sumptisq; aliquot praestantioribus non est dedi-
 gnatus ad cōtumacē *Dathami* factionem ueni-
 re, sequentibus se libenter quos iusserat. Tum
Dathamus cū suis audito *Moysem* cū prima-
 ribus ad se aduentare, progressi cum liberis &
 uxoribus ante tabernacula, expectabāt quidnā
 acturus esset: aderant etiā satellites qui arcerēt
 eum si quid ui agere uellet. Ille uerō iam propior
 sublati in calū manibus, & elata uoce in ato-
 ta multitudine exaudiri posset, Domine, inquit,
 cali & terra ac maris, tu qui mihi testis es fide
 dignissimus, quod quicquid haecenus feci, ex
 tua sententia feci, qui miseratus res *Hebraorū*
 perpetuus adiutor mihi fuisti, exaudi hanc o-
 rationem: tu enim scis omnia, ipsas etiā cogita-
 tiones hominū: quapropter nō dedignaberis rei
 ueritatē atq; istorū ingratitudinē in mediū pro-
 ferre. Nosti sanē exactē & illi quae narimita-
 tem meā praeceperūt, uisa nimirū nō audita: nūc
 in illis rebus testimonio tuo me sublena, quas isti
 ciam non ignorēt, male suspicari tamē non ueren-
 tur. Ego ciam nitam agere quietā, id quod mea
 uirtute & tua uoluntate *Raguelisq;* sociari be-
 neficio cōsecutus erā, tamē relictis eius uolupta-
 tibus

tibus & commodis meipsum totū dedi di crūnis
 pro isto populo perferendis: & primū pro liber-
 tate eorum, nunc uerò pro salute prōptissimè ma-
 gnos labores suscepi. Nunc ergo quoniā in suspi-
 cionem ueni hominibus, qui mea cura ac prou-
 dentia tot mala incolumes euaserunt, tu qui in
 igne illo admonit̃ Sina mihi apparuisti, & tua
 uoce spectaculoq; illorū prodigiorū me dignatus
 es, qui in Aegypto legatione tuo nomine fungi
 noluisti, qui Aegyptiorum obibus afflictis ser-
 uitutē eorū effugere concessisti, & Pharaoni his
 potentiam succumbere mihi fecisti, qui ignaris
 uia per mare mediū iter aperuisti, cuius postea
 fluctibus Aegyptios inualuisti, qui inermes ar-
 mis munuisti, qui ex uitijs fontibus potabiles
 reddidisti, & potum nobis inopia laborantibus
 ē petra produxisti, cibumq; in terra nō inuenien-
 tibus à mari attulisti, ē celo deniq; nunquā an-
 tē auditū es largitus, qui legibus ac institutis re-
 nostrā ornaſti, adesto mihi domine iudex omnium
 ac testis incorruptissimus, q̃ neq; numera à quo-
 quā Hebraorū fauorē meū cōtra iniusticiā capti-
 uitate admissi, neq; pauperē bonam causam habentē
 propter aduersariū diuitē pdere litē sum passus:
 & nūc republica sincerissime administrata in
 suspicionē culpe, à qua sum alienissimus, uenio,
 quasi fratri ob priuātū affectū et nō tua uolūate
 sacerdotiū tunc cōtulerim. Ostēde q̃ oīa tua pro-
 uidentia d. sp̃santur, et nihil fortuitis casibus, sed

TUA NO

in voluntate ad effectum peruenit: & quod res
Hebraorum cordi tibi sint, iusta in Dathanum
& Abironem animaduersione declara, qui te
stupidū faciunt meis imposturis circumuiciri ia-
elantes. Facies autem mansuetam aduersus in-
sanos gloria tua detractores uindictā, si non com-
muni more insercāt, ne quis nihil nisi humanum
passos existimet, sed terra quam indigni calcant
dehiscens cum familijs & facultatibus eos ab-
sorbeat: hoc modo & tua potentia omnibus ap-
parebit, & exemplum posteris statuatur, ne quis
secus quam pius est de tua maiestate sentire au-
deat: & meum ministerium ex tua sentētia esse
comprobabitur. Quod si uera sunt crimina qua
in me congerūt, sum in meum caput dira uertant,
illis quos execratus sum incolumibus. Atq; ita
exacta pœna à populi tui turbatoribus, reli-
quam multitudine in pace, cōcordia, & man-
datorum tuorum custodia serua intactam &
expertem supplicij sceleratis hominibus debiti:
quandoquidem alienū est à tua iustitia, illorum
pœnas immeritam Israelitarum turbam depen-
dere. Hac cum lacrymis effuso, terra horrendum
repente cōtremit, & undante superficie, non se-
cus quam pelagus uento fluctuās, uniuersum po-
pulu terruit: immani mox sonitu eliso, quā sediti-
osi scindebant, solum subsidit, & eodē momento
omnes ad unum absorbet: sublitisq; in hunc mo-
dum profanis, hiatus ille ita rursus clauditur, ut

ne uestigium quidem eius superesset. Hic finis seditiosa factionis, illustre argumentū divina providentia simul & potentia : fuitq; hic casus eo miserabilior, quod adeò nemo ne propinquorum quidem aut cognatorū eos est miseratus, ut totus quantus erat populus, ante actorū oblitus, laetis acclamationibus Dei sententiam comprobaret, ac ne luctū quidē dignos, ut pestem ac perniciem popularium existimaret. Post Dathanum cum suis extinctum Moyses pontificatus amulos convocat, Deo denuo commissurus electionem, ut ei sit ratum sacerdotium, cuius sacrificium Deo gratissimum apparuerit. Itaq; conveniunt ducenti quinquaginta viri summo in pretio semper apud populares habiti, tum quod à maioribus omni viriute praeclaris oriundi essent, tum quod ipsi nequaquam degenerarent : cumq; his procedunt & Aaron & Cores : deinde stantes ante Dei tabernaculū adolebant acerris odora menta quae secum attulerant : cum subito tantus ignis effulset, quantum nec homines ipsi unquam excita-
verunt, nec in terris sponte ardentibus, nec in syl-
vis per aëstū austri flatu collisis & atritis exci-
tatum viderunt, sed qualis divinitus accendi po-
terat fulgentissimus simul ac flagrantissimus :
cuius vi ac impetu ducenti illi & quinquaginta
unā cum Core ita sunt absumpti, ut ne cadane-
rum quidem reliquiae cōparerent : solus Aaron
superfuit illisus, ut manifestum esset, divinitus
coor

coortū hoc incendium. His ita absumptis, Moyses uolens perpetuam eius supplicij memoriam ad posteros tradi, ut & illis non ignoraretur, iussit Eleazarum Aarons filium acceras eorum affixas altari aereo consecrare, ut hoc monumento omnes terrentur, qui caeleste nomen humanis dolis putant circumueniri posse.

Quæ Hebræis in deserto per annos xxxviij. obtulerunt.

CAP. IIII.

Post tam euident argumentum cum iam satis constaret, non ambitu, aut fratris gratia, sed diuino iudicio sacerdotiū ad Aaronem peruenisse, sine ulla controuersia posthac illud tenuit: nec tamen ob hoc diu cessatū est à seditione, imò penè grauior priore est insculta: nam ex talibus causis ortum habuit, ut facile appareret longo tempore duraturam. Cum enim semel animos hominū occupasset hac persuasio, nihil sine Dei uoluntate geri, arbitrabātur Deum in gratiam Moysis ista facere. huic igitur imputabātur omnia, tanquam non peccatorū odio Deus saniret, sed à Moysē sollicitatus: agreq; ferebant quòd nō solum impunè tot optimatum morte populum mulctasset, sed primum etiam auferret confirmatum iam fratris pontificatum: quandoquidem nemo posthac eum affectaturus erat, cum alijs id male cessisse uideret: adhuc cognati extinctorum agebant apud populum, rogantes ut superba & nimis Moysis potestati modum

o s aliq

aliquem statueret : facile enim hoc illi esse. Tum ille maturè sentiens excitari turbas , veritus ne qui rursus res novas molirentur, unde magnum aliquod malum accidere posset, concionem aduocari iubet: & auditis postulatis nihil respōdens ne magis irritarentur, hoc tantum principibus tribuum mandauit, ut virgas afferrent tribuum nominibus inscriptas : eius enim fore sacerdotium, in cuius virga Deus signum ostenderit. Quod ubi placuit, inscriptas attulerūt, cū alijs, tum Aaron, inscriptam habens in sua *Leuiticam*: eas Moyses acceptas in Dei tabernaculum deposuit : sequenti uerò die omnes protulit, quæ facile agnoscebantur, quòd essent & à principibus qui attulerant, & à cætero populo notata: uidebantq; alias eadē specie manere, quæ erant pridie cum eas Moyses acciperet, ex Aaronis uerò ramos & germīna esse exorta, & quod magis mirum, amygdala matura, quòd virga ex hoc genus ligno constaret. Hæc nouitate spectaculi uulgus attonitum, omīssis odijs quibus tam Moysen quàm Aaronem prosequebatur, totum in admirationē diuini iudicijs uersum, amplius Deo repugnare desijt, ratumq; Aaroni sacerdotium esse uoluit : atq; ita tertio Dei calculo confirmatus nemine posthac contradicente fuit pontifex, & Hebræorū populus longis scditionibus a statu hoc modo ad quietem tandem peruenit. Moyses autem posteaquam *Leuiticam*

eam tribum diuino cultui dicatam, immunem à *Nu.* 18. 17.
 militia fecisset, ne forte in parandis ad uitam ne- *Leui.* 14.
 cessarijs occupati, negligentius sacra tractarent, 13. & 26.
 mādauit ut post armis ac Dei fauore quasitam
 Chananaeam ex oppidis eius quadraginta octo
 bona & pulchra *Leuitis* distribuerentur, cum
 agro mœnibus eorū contiguo d. ium milium cu-
 bitorū, & insuper à toto populo decimas annui
 fructus exegit *Leuitis* simul ac sacerdotibus con-
 ferendas: atq; hi posthac eius tribus solennes re-
 ditus fuere. Nunc dicendum quæ sint sacerdotum
 propria. Ex quadraginta octo oppidis iussit ut
Leuita concederent eis tredecim, & decimarum
 à populo quotannis acceptarum decimas pende-
 rent: præterea ut populus deo primitias omnium
 fructuum è terra proueniens offerret, & ex
 quadrupedibus quæ mactare fas est, primogeni-
 tum si masculum fuerit, sacrificandum sacerdo-
 tibus adducat, ut eo cum familia uescantur in
 urbe sacra: pro eis uerò quibus patria lex nesci-
 uetat, dominus fortius solum cum damidio depen-
 dat, pro homine uerò primogenito quinque siclos:
 deberi eis etiam primitias tonsuræ ouium: & qui
 panes coquant liba aliquot eis præbere. Qui uerò *Nume.* 6.
 ex uoto se consecrant, Nazarai dicti, capillam
 alentes, & uinum non gustantes, eam capillum
 consecrant, uictimas eorum sacerdotibus cedere.
 Item qui Corban se ipsos nominat, hoc est Dei do-
 num, si uelint à ministerio ad quod se ultro obli-
 gauer

gauerunt dimitti, sacerdotibus pecuniam numerare, mulierē triginta siclos, virum quinquaginta: qui uerò tantum pecunia nō habuerint, hos sacerdotum arbitrio relinquendos. Quin & si quis domi mactet ad priuatū epulum, non ob cultum diuinum, offerendum tamen sacerdotibus pecoris pectus & brachiū dexterum. Tantū est quod sacerdotibus Moyses attribuit, præterq; quicquid pro peccatis populus offert, ut in proximè præcedente uolumine diximus. Quicquid autem à populo sacerdotū ordini contribuitur, ex eo tā uxores quàm filias & famulos etiam participes esse uoluit, exceptis quæ pro peccatis offeruntur: hæc enim in fano soli sacerdotio fungētes mares eodem die absumunt. His ita post seditionē dispositis castra mouit, & cū omnibus copijs ad Idumea fines peruenit, legatis primū ad regem præmissis: petebat ab eo tantū liberum transitu, paratus ipsius arbitrio fidem dare, sine cuiusquam iniuria iter se facturū: præterea forum rerum uenaliū suis exhiberi poscebat, persoluentibus etiam aqua pretium, si rex ita iuberet. Ille uerò legatis re infecta dimissis, negatoq; transitu, armatus cum exercitu est obuiam profectus, prohibentibus Moysen si uiuiam aperire conaretur. At propheta cōsulto prius oraculo, & Deo nō permitte-
nte ut ipse pugna principiū faceret, retrorsum abduxit exercitum, per desertum iter facturum. Eodem tēpore sorori eius Mariamæ ultimus

uita

nita dies aduenit, quadagesimo anno ex quo
 Aegyptiū reliquerat, mensis Xanthici luna pri-
 ma: sepultaq; est publico sumptu magnificè, su-
 per quodam monte qui appellatur Sein: & post
 menstruum luctū lustrauit Moyses populū hunc *Num. 19.*
 in modum: iuuentā laboris & aratri expertem,
 colore toto corpore rufam, paulū ante castra pro-
 ductam pontifex in loco purissimo maclauit, &
 sanguinē septies digito aspersit uersus Dei ta-
 bernaculum: deinde solida iuuentā, ita ut procu-
 buit cum pelle ac intestinis ardente, lignū cedri-
 num in medium ignē iniiciunt, simulq; hyssopum
 & lanā cocco tinctam: huius cinerē uniuersum
 uir purus ac castus collectū reponit in locum pu-
 rissimum: & quotquot posthac funesti purifica-
 tione opus habebant, paulū huius cineris in fon-
 sanam immittētes, & hyssopi ramulū intingen-
 tes, aspergebāt se die tertia & septima: quo fa-
 cto pro puris posthac habebantur: & hunc lu-
 strandi morem etiam in terra belli sorte quesita
 seruari praecepit. Caterū functo exercitu ita ut *Num. 20*
 dixi lustrato, per desertū cum eo pergens Ara-
 biam petijt. Cumq; uenisset in agrū urbis Ara-
 bum primaria, qua olim Arce, nunc Petra no-
 minatur, hoc loco montē excelsū, quo ager clan-
 ditur, Aaron conscendit, prae monitus à Moysē,
 quòd esset moriturus: & in cōspectu totius exer-
 citus, stans in loco accliuī, ex utā pontificiam sto-
 lam Eleazaro filio tradidit, ad quem iure atq; succeß

Successio pertinebat : atq; ita spectante populo moritur, eodē ipso anno quo sororē amisit, anno ætatis centesimo uigesimotercio dies mortis eius incidit in primam lunam mensis qui Athenien sibus Hecatōbaon dicitur, Macedonibus Lous,

IIII. Hebrais Sabba. Luxit eum populus diebus
 Num. 21. triginta. & luctu finito, Moyses ductu peruenit ad fluvium qui nominatur Arnon: is ex Arabia montibus exortus, desertum medium pererrans, in Asphaltitem lacum influit, Moabitæ ab Amoricis determinans: estq; hæc regio frugifera, & fructus quantum satis est incolis suppetat. Ad eius regem Schonem misit legatos Moyses, qui transitum per regnum peteret, fidem daturus, quod sine detrimento uel agrorum uel colonorū militem traduceret: sed persolutorum pretium rerū uenaliū ex æquo & bono, etiam si potum aquæ sine pretio dare grauarentur. Schon uerò n gato transitu, & armato suorum exercitu, uidi Arnonis occupat, prohibitorius si Hebræi fluvium transire conarentur.

Quomodo Moyses deuicit Schonem & Ogem Amozorum reges, deleuit q; eorum copias. CAP. V.

Num. 2. **M**oyses autē postquā intellexit Amoraos
 hostilē in se animū gerere, haud ferēdum contemptū ratus, & uidēs Hebræos genus hominum intractabile, otio simul & igētiæ facile adduci posse ut pristinos tumultus ac seditiones renouaret, occasionē eis adimere uolens, cōsuluit
 Deum,

Deum, an bello uia aperire permitteret. Deo uero annuente, & uictoria insuper pollicente, magnopere hac spe animatus, milites quoque fiducia complet, clamitans adesse tempus quo pugnandi cupiditate exsatiaret, auspice Deo & quo sponte iam propenderent auctoritate sua compellente. At illi permissa potestate laesi, arma corripunt, & euestigio instructa acie ad hostem properant. Amorauus contra ut uidit aduersitates oblitus pristinae ferociae, cum ipse esset territus, cum milites animos quos ante uisum hostem praese ferebant, praetimore demiserunt. Itaque uix primo conflictu excepto terga uertunt, in sola fuga spem salutis reponentes: confidebant enim munitis urbibus, quae tamen nihil prorsus eis profuerunt. Nam Hebraei ut primum animaduicerent hostes cedere acriter instituerunt, turbatisque eorum ordinibus, in extremam formidinem illos coniecerunt. Iamque totis campis sparsi effuso cursu alij alias urbes petebant. nec alteri persequendo fatigatur, imperfecta uictoriam relinquere nolentes, si cum essent funditores optimi. & eius pugna generis, quod omni telorum genere eminus geritur in primis periti, & expeditiores quam ut armis grauari possent, aut pedibus fugatos assequerentur, aut gladibus & iaculis: si quos celeriores timor fecerat. Itaque magna strages editur, & si qui effugerant, cum uulneribus & siti conflabantur: erat enim aestas. Cumque desiderio potius ad fluminis agmina magno ferrentur, ab insequen-

quentibus circumuēti eminus sagittis ac iaculis sunt confixi, & inter ceteros Schon rex cecidit. Hebraei uerò casos spoliabāt, pradas agebāt, magna rerū copia fruebātur, quòd fructus nondū ex agris collecti essent: & milites totā regionē percurrēbāt impunē diripiēdo, captiuosq; abducendo: nemo enim resistēbat, robore eius regionis in pugna absumpto. Talis clades Amoraïs accidit, qui nec consilio prudenter, nec armis fortiter sunt usi. Hebraei uerò terrā eam occupauerūt, inter tres amnes insula modo sitā. Nam Armonis ripa meridionale eius latus termināt, Iobacchus uerò septētrionale, qui in Iordanē influens nomen amittit: occidentalis tractus Iordane amne aluitur. In hoc rerū statu exoritur Israëlitis nouus hostis Oges Galadina & Gulanisidis regionum rex, in auxiliū Schonis amici & socij ueniens: cuius res quum iam perditas uideret, nihilominus uictoriam sperās, uirtutis suorū ac hostium periculū facere decreuit. Qua spe frustra- tus et ipse in pralio perijt, & exercitus ad unum est deletus. Moyses uerò Iobaccho fluuiio superato, regnū Ogis ingressus urbē unam post aliam subuertebat, habitantes interneccione uastans, qui omnes eius terra homines diuitijs & agrorum fertilitate superabant. Oges etiā uir heroica specie corporis, ne uirib⁹ quidē ac uirtute fuit inferior: cuius roboris & statura argumētū exstabat in expugnata regia urbe Ammanisidis region

regionis, dicta *Rabatha*: lectus erat serrens quatuor cubitorum latitudine, novem longitudine. *Huius* viri casum non solum praesens *Hebraeorum* felicitas est insecta, sed in futurum etiam maiorum successum illis causa est facta. Sexaginta enim oppida egregie munita de eius ditione ceperunt, & ex praeda tam privatim quam publice sunt locupletati. Post hac *Moyse* castra *Iordanem* versus movet, & campum magnum est regione *Hierichuntis*: ea est urbs copiosa, palmis abundans, & balsamum ferens. Iamque in tantum creverant *Israelitarum* animi, ut nihil magis quam pugnas ac praelia cuperent: & *Moyse* utendum hac propitiusdine suorum ratus, victimis Deo pro gratiarum actione mactatis, epuloque exercitui dato, partem eius armatam ad *Madianitarum* regionem vastandam misit, urbesque gentis eius expugnandas: cuius belli origo talem causam habuit.

De Balamo uate.

CAP. VI.

Balac *Moabitae* rex, habens ueterem *Num. 22.*
amicitiam & societatem cum *Madianitis*, 23. 24.
eiam res *Israelitarum* in tantum crescere uideret, cepit etiam de suo regno esse sollicitus. Nesciebat enim Deum uicere, ne *Hebraei* quicquam ulterius praeter *Chananaem* usurpare appetant: atque ita non satis consulte de rebus novis cogitavit: & bello quidem aggredi elatos tot uictoriarum successu non est ausus, obstare tamen uolens ne ulterius procederent, legatos de communibus commodis

ad Madianitas mittit. illi ad Balamum quen-
dam ultra Euphratem, nobile in eis locis na-
tum, & sibi amicum, cū Balaci legatis mittunt
etiā de suis honoratissimum quenq; rogantes ut
ueniret ad se, & diris imprecationibus Israëli-
tas deuoueret. Vates legatis comiter exceptis,
& hospitāli mēsa adhibitis, cōsulit Deum, qua
sit eius de Madianitarum postulatis sententia:
qui cū uideret illis obsequi, reuersus ad eos, ait
sibi nō deesse uoluntatē illis gratificandi, sed ob-
stare Deū, cuius beneficio debeat gloriā ex ue-
ris hactenus pradictionibus cōparatā: nā exer-
citiū illū quem ipsi execratum uelint, esse Deo
longē carissimū: deditq; consiliū ut ob hanc cau-
sam ad Israëlitās profecti, pacē eū illis quibuf-
cunq; cōditionibus facerent: his dictis legationē
dimisit. At Madianita Balaco maximis pre-
cibusurgente, eadē de re denno legatos mittunt
ad Balamum: qui cupiens hominibus obsequi,
Deū consulit. Deus uerò offensus iubet ut le-
gatis assentiatur, & ratus Deū hac seriō iubere,
cum legatis proficiscitur. Inter eundū autē cum
uentū esset in uia quādam angustā inter duas
macerias sitā, occurrit ei angelus: quo animad-
uerso asina qua uehebatur declinās appressit eū
ad alierū septum, nihilq; mouebatur uerberibus
sefforis pressurā molestē ferentis: cumq; nec an-
gelus de uia cederet, nec uates uerberandi finem
faceret, tandē procumbens Deo sic uolente hu-
mana

mana uoce Balamū inuocat, quòd nunquā antehac lasus sauiret in se, non intelligens Deum prohibere quo minus quibus cuperet obsequatur. Hoc prodigioso asina sermone dum ille turbaretur, apparuit ei angelus, obiurgās uerberatorē, quòd iumentū nō esset in culpa, sed ipse obstaret iter contra Dei uoluntatē facienti. Tum uates territus uolebat retro abire: sed Deus iussit eū pergere quòd iussuerat, modò ne quid aliter agat quā diuinitus admoneretur. His mādatis perceptis ad Balacum peruenit: exceptusq; à rege honorificentissimè, uoluit ad quendā montē deduci, unde Hēbraorū castra contēplari posset. Balacum uerò ipse cū regio comitatu deducit uatem in montē proximè imminensē, qui à castris stadia sexaginta aberat: quibus cōsideratis iubet regē septem aras extruere, & totidē tauros ac arietes exhibere. Id ubi celeriter iussu regis est factū, mactat uictimas ut uictoriam praesagire posset: deinde sic satur: Felices uos quibus Deus largā honorū præbet copiā, & prouidentia suā perpetuā ducē & auxiliatricē annuit: quoniā nullum est hominum genus, cui non innocentia morum, uirtutisq; ac probitatis studio sitis antereferendi, liberos præstantiores etiam successores habituri, quandoquidē Deus uos solos hominū complectitur, & ut omnium sub sole felicissimis sitis prospicit: quamobrem obtinebitis terram ad quam uos misit, & posteris uestris in perpe-

suum possidendam relinquetis, & gloria uestri
 nominis implebitur uniuersa terra simul & ma-
 re, adeoq; multiplicabitur gens uestra, ut nulla
 non orbis regio uestri sanguinis homines admi-
 xtos sit habitura. Beatus uos exercitus & ad-
 miratione dignissimus, ex uno parente in tantum
 auctus, nunc uobis parū amplum pro dignitate
 ac numero domiciliū Chananaa cōtinget, sed to-
 tum olim terrarū orbem habitationi uestra de-
 stinatum scitote, ut tam in insulis quā in con-
 tinentie sit nobis degendum pra multitudine ipsis
 cali stellis numero aequiparāda. Cumq; tam in-
 numeri futuri sitis, nihilominus nihil uobis ad
 summā rerum copiā deesse patietur, in pace &
 in bello uirtutem uiris addet. Inimicis nostris in-
 mentē ueniat, ut hostes uestri esse, & in uos ar-
 ma sumere uelint: nō enim reuertetur è tali pra-
 lio uictor, qui latitiā coniugibus ac liberis affe-
 rat. Tanta uobis fortitudo diuino favore conti-
 git, qui solus potest & quod superest detrahere,
 & quod deest addere. Talia uates fatidica uo-
 ce canebat, extra se raptus, & numine totus
 correptus, rege indignè ferente, & pacta nō ser-
 uare clamitāte, licet magnis maneribus ab ami-
 cis cōductū: uenisse eū ad execrandū hostes, quos
 nūc maestos uirute ac pietate caneret. Ad quē
 uates: putas, inquit, quoties fata sunt aperienda,
 in nobis situm esse quid dicamus, aut taceamus
 afflati diuino spiritu? ipse uoces quales unta
 prof

profert & oracula, nobis nec sciētibz nec cogi-
tātibz. Equidē satis memini ad quid precibus
Madianitarū sim adductus, eaq; causa ueni, ut
uoluntati tua morem gererem. Sed potentior est
Deus, quā mea uoluntas, qui cōtra Dei uolūta-
tem ad gratiā hominū loqui proposuerā: quam-
primū enim nostrum pectus subintrat, nihil am-
plius nostrū ibi remanet. Ego cerē nihil in horū
laudē dicere in animo habui, nec qua Deus eorū
generi dare decreuit, cōmemoranda putauī: sed
numē illis propiciū, quod gentis felicitati studet
ac gloria, pro destinatis hac uerba mihi subdi-
dit. Nunc age, quādo animus est tibi atq; Ma-
dianitis rem gratā facere, quorū preces me non
deceet nō admittere, alias aras erigamus, & sa-
cra instauramus, si fortē Deū flectere possim, ut
execrationibus hoc genus hominū deuouere li-
ceat. Cumq; Balacus id fieri permisisset, ac ne
iterato quidē sacro potestātē deuouendi impe-
trauisset, collapsus in faciem pronus prädicebat
quicquid euenturū esset regibus & ciuitatibus
clarissimis, quarū quadā nondū cōdita uidētur:
qua uerō extant earū res terra mariq; gesta ita
prädictionibus respōderunt usq; ad nostrā me-
moriā, ut facilis sit cōiectura, reliquū etiam eius
oraculi nō nanū fuisse euentū aliquando cōpro-
baturū. Balacus autē agrē ferens expectatiōē
frustratā, sine honore uatē ablegat. Ille domum Num. 25.
repetens, cum iam Euphratē attigisset, accito

Balaco & principibus Madianitarū, Balace,
inquit, nosq; Madianita, quandoquidem necesse
est ut vel præter Dei voluntatē vobis obsequar,
Hebraeorum quidē genus nunquam est interitu-
rū, nec bello, aut pestilentia famēne, aut alio ca-
sa delebitur. Deus enim curā habet eius gentis à
malis seruanda, nequando talis clades incidat
qua uniuersi de medio tollantur. Interdū tamen
quadā vitari nō poterunt, quibus ad tempus af-
fecti, mox magis quā antè florebut, castiga-
zione tali ad sanitatē reuocati. Quapropter si
breuem uictoriam de illis consequi queritis, hoc
consilio noti cōpotes efficiā. Filiarū formosissi-
mas, quæ pulchritudine sua mētes eorum expu-
gnare possint, quantum fieri potest cultas ac or-
natas mittite, ut circum castra obuersentur, &
iuuenibus cōplexus experientibus faciles se præ-
beant: ubi nerò cupidine captos uiderim, subito
se proripiant. cumq; rogata fuerint ut maneāt,
nō annuāt, nisi persuasis, ut relictis patrijs legi-
bz & cultu Dei à quo illis acceperunt, Ma-
dianitarū & Moabitarū Deos uenerentur: sic
enim Deum iratū sibi reddent. Post hac monita
abiit. Madianitis autē ita ut moniti fuerāt fi-
lias mittētibus, Hebraeorum iuuenes pulchritu-
dine puellarum capiuntur: & in colloquiū ne-
nientes, rogant ne sibi uoluptatē ex earum pul-
chritudine capere inuideāt, nēne consuetudinem
eorū auersentur. Illa libenter & uerba iuuenam
& comp

Et complexus admittunt: iamq; blanditijs ille-
ctos, Et cupidine feruētes relinquere parāt: tum
illi tristes mulierū discessu, precibus instant, ne se
relinquāt, sed futura cōiuges Et omniū faculta-
tum domina apud illos maneant: hac promissa
inreiuando confirmabāt Deū iestē inuocando,
Et lacrymas fundendo, quo magis eas ad mis-
erationē flecterent. Tum ille postquā omnino ca-
ptos Et cōsuetudine sua deuinctos animadu-
erunt, sic respondēt: Optimi iuuenes, non desunt
nobis domi nec ample facultates, nec parentum
ac domesticorū affectus, neq; inopia taliū rerum
huc ad nos uenimus, aut formā corporis nundi-
natura preces uestras admisimus: sed persuaso
uiros esse bonos hac hospitali gratia non dedi-
gnata qua nos opus habere uidebamus, faciles
nos uobis prabuiimus. Nunc quādoquidē amare
nos Et ambitionē nostrā molestē ferre assuera-
tis, ne has quidem preces auersabimur: quare si
beneuolētia cōiugalī fidē dederitis, qua sola no-
bis satisfacere potest, libetier uobiscū ut legitimū
nuptia cōiūctura sumus: ueremur enim ne libidi-
ne exsatiata, cū iniuria Et cōtumelia nos retro
ad parentes nostros ablegetis: cui nostra solici-
tudini ueniā nos dare equū postulamus. Illis ue-
rō quolibet modo fidē daturos se pollicentibus,
Et nihil pra amore nimio recusantibus: Quā-
doquidē, inquiūt, ita uobis uidetur, Et mores ha-
betis ab omnibus alijs diuersissimos, ut cibis etiā

proprijs uestro more utamini, nec potū cum alijs
 communē sustineatis, necesse est si nullis nobiscū
 uitam degere, deos nostros colatis: neq; enim alio
 argumento persuadebitis amorē istū nos nō fun-
 gere, nisi eosdē nobiscū deos adoretis. Nec absur-
 dum fuerit aut uitio uertendū, si terra in quā ue-
 nistis peculiare deos colere malitis: praesertim cū
 nostri per omnes regiones honorētur, uestrū nemo
 prater nos cultu dignetur aut ceremonijs. Aut
 igitur ceterorū more nobis est uiuendū, aut alius
 orbis querendus, ubi soli iuxta uestra instituta
 uitam agatis. At illi cupidine caci dicta earū
 cōprobant, & quō traherantur sequentes à re-
 ligione patrū desciscunt: & plures deos credere
 inducti, sacra illis eius gentis ritu faciunt: cibis
 quoq; indifferenter utebātur, & in mulierū gra-
 tiam nihil nō contra legē faciebāt: ut iam tota
 castra inueniunt impietas innaderet, & seditio
 priore peior glisceret, & aut a religio in extre-
 mum periculū deduceretur: inuētus enim gusta-
 tis semel peregrinis moribus inexplēbiliter in
 eos ferebatur: & si qui nobilitate à maioribus
 accepta praelebant, unā cū reliqua turba cor-
 rūpebantur. Zambrias etiam Simeonidis tribus
 princeps ducta Chosbi Madianitide, Pri filia
 gentis eius dynasta, iussus ab uxore, & contem-
 ptis in eius gratiam Moysis placitis, alieno ritu
 sacrificabat, & alienigena cōiuge nō dissim-
 lantē se oblectabat. In hoc rerū statu Moyses
 nec

meritus ne gravius aliquid sequeretur, advocata cōcione, neminē quidem nominatim accusavit, nolēs in desperationē adducere eos qui tantisper dum latere se putant, ad sanitatē reduci poterant: sed dicebat rem indignā, nec ipsis nec maioribus eorū decorā, quòd voluptatem pluris quā Deum & religionē facerent. Expedire illis ut dum tēpus est resipiscant, & nō legū contēptu, sed cōpescendis pravis cupiditatibus fortes se viros declarent. Absurdū præterea dicebat, quòd cum in deserto modicē vixissent, nunc in bona regione ita baccharētur, & qua per inopiā quasinerāt, nunc per affluentia perditū irēt. Talibus dictis conābatur iuventutē corrigere, & ad saniorē mentē reducere. Tum Zambriās insurgens: Tu, inquit, Moyses tuis legibus utere, quibus iam longo usu robur addidisti: quod nō fecisses, saepe iam pœnas dedisses, & tuo malo nō esse Hebraeis imponendū didicisses: me certe nunquam ad tua tyrannica iussa obstrictū habebis: neq; enim aliud hactenus, quā sub legis ac religionis prætectu nobis servitutē, tibi principatū malitiosis artibus adstruis, voluptatē nobis ac mita licentiā adimens, qua liberorū sunt, & sub nullius imperio degentiū: hoc enim vel Aegyptiaca servitute fuerit gravius, in quēvis tuis legibus pro tuo libi animadvertere: cū ipse multo dignior sis, qui puniaris, quandoquidē abrogas qua omnium consensus approbat, plus tua

p s quā

quàm ceterorū mortaliū placita ualere postu-
 las: ego quæ nunc facio, quia bene facta iudico,
 ne fieri quidē in hoc cæta grauabor, mulier-
 culam alienigenam me duxisse: audis à meipso
 mea. facta, ut ab ingenuo, neq; enim latere cu-
 pio. Sacra etiā dijs facio præter consuetū, quia
 id aq̃u cōseo, ex multis mihi ueritatē querere,
 Et nō sicut sub tyrānide uiuere, de unius tantū
 fiducia pendente: nemo mihi rem gratā fecerit,
 qui in rebus meis meipso plus arbitrij habere uo-
 luerit. Hac Zābria pro se et quibusdā sui simi-
 libus afferēte, populus quietus expectabat quō-
 nā audacia hac esset euasura, maximè quòd ui-
 deret legislatorē amplius nolle cōtendere, ne ho-
 minē insolentem iritatorē redderet: uerebatur
 enim ne plures talis in loquēdo impudētia imi-
 tatores facti, turbas in populo excitaret. Atq̃
 ita tum cōcio dissoluitur: ac fortasse ulterius ma-
 lum hoc serpsisset, ni Zābrias maturè sublatu-
 sset talē ob causam. Phinees tum alijs rebus, sū-
 patris dignitate, iuuetuius facile princeps, Elea-
 zar pōtificis filius, Et Moysen magnū patrū
 habens, agerrimè tulit Zābria cōtumaciā: cu-
 ius impunitate ne legū contemptus cresceret, ui-
 dicare in flagitiosos decreuit, non ignarus quòd
 exēpla primatū in utrāq; partem plurimū ua-
 leant. Cumq; tāto esset animi Et corporis robo-
 re, ut nō temerè aliquid arduum aggredere-
 tur, quod non etiā perficeret, ad Zābria tentorium
 uad

uadit, & eodē ictu ipsum unā cū Chosbi trāsfigis. quo exemplo iuuentus ad pulcherrimā uir-
tutis emulationē accensa, certatim in eiusdem
criminis reos facit impetū, & bonā illorū partē
ferro conficiunt, reliquos infecuta pestis sustulit,
per iram numinis inflicta, & ne illis quidē pe-
percit, qui cū iure cognationis talē suorū pe-
tulantiā cohibere deberent, aut dissimulare aut
accendere etiā maluerunt: nec prius destitit, quā
quatuordecim millia uirorū desiderarentur. Hāc
ob rem Moyses in Madianitas concitus, ad gē-
tem internecione delendam exercitum misit, de
qua expeditione mox narrabimus, postquā quod
omissum antē non oportuit, dixerimus. Balamū
illum, qui à Madianitis accitus ad execrandos
Hebraeos, quo minus hoc faceret à Deo est pro-
hibitus, nihilo fecius tamen talē hostibus con-
siliū dedit, quo effectum est, ut quibusdam in-
fectis praua opinione, penē totius populi religio
sit corrupta: hunc inquam Balamum tanto ho- Num. 31.
nore dignatus est propheta, ut oracula eius suis
litteris inscriuerit: cumq; nihil metaret, quin ea
pro suis ederet, nec ullo teste id factum eius co-
argui posset, maluit enim debita apud posteros
memoria non fraudare. Sed hac quisq; ut li-
buerit ita consideret. Moyses autem ut dicere
coeperam, in Madianitas misit exercitū duode-
cim milliū, singulis tribubus mille militibus im-
peratis eiq; copijs Phineē praefecit, cuius opera
leges

leges vindicatas, & de Zambria uiolatore earum poenas exactas paulò antè memorauimus.

Hebræorum de Madianitis uictoria, & Amoritis regio quomodo à Moyse duabus cum dimidia tribubus concessa.

CAP. VII.

Madianita uerò intellecto hostium aduentu, & quòd iam non longè abessent, & ipsi copias in unum contrahunt, & quà in regionem suam irrupturos putabāt, munus pro tempore aditu, præstò erāt, impetus eorū pro uiribus propulsaturi. Sed mox primo cōgressu tanta multitudo Madianitarū est casa, ut numerus cadauerum iniri non posset, ne regibus quidem seruatis. Hi fuere Ochus, Sures, Robeas, Vbes, & quintus Recemus, à quo deductum nomen primaria urbs Arabum et hodie retinet, Receme dicta, quam Græci Petram uocare malunt. Fugis hostibus, Hebræi regionem suis populati, pradas abigendo, & incolas unā cū mulieribus interimendo, solis parcentes uirginibus, hoc enim Phinees à Moyse mādaiū acceperat: qui reducto incolumi ac illaso exercitu, pradam quoq; memorabilem reuulit, boum quinquaginta duo millia, & insuper sexaginta septē: asinorum sexaginta millia, uasorum aureorum et argenteorum magnum numerū, quibus in domestica suppellectile utebantur. Etenim pro opibus lautiore uelut delectabantur. Abducta sunt etiā uirgines circiter triginta duo millia. Moy-
ses

ses autē partitus prædā, quinquagesimam eius
 partē Eleazaro dedit & sacerdotibus, & Le-
 vitis alterius quinquagesimā, reliquū uerò po-
 pulo distribuit: quo factū est ut deinde suauiter
 uincerent, opibus uirtute quæsitis, otium quoq; ad
 fruendum nacti. Moyses autem iam admodum *Num. 27.*
 senex Iesum designauit, qui sibi in propheta & *Dent. 3.*
 ducis (si opus foret) munij succederet, Deo ita
 iubente ut hunc principatus successorem faceret.
 Erat enim totius diuini atq; humani iuris peri-
 tissimus, Moysæ præceptore doctus. Per idē tem-
 pus dua tribus, Gada, & Rubeli, & dimidia
 Manassitis, numero pecudū et alijs rebus abun- *Num. 23.*
 dantes, de cōmuni cōsilio rogāt Moysē, ut sibi
 extra sortem traderet Amoritidē terrā, quæ nō
 multo antè bello capta fuerat: esse enim pascuis
 uberē. Ille uerò suspicatus cos prælia cōtra Cha-
 naeos metu detrectare, & curā pecudū igna-
 nia prætexere, comitio uiros excipit, meticulo-
 sos simulatores dictitās. Velle eos in otio luxur-
 iam cōmuni Marte quæsitā possidere, & nol-
 le arma cū cætero exercitu ferētes, terram ultra
 Jordanē à Deo promissam capere, deuictis gen-
 tibus quas ille pro hostibus haberi insserat. Qui
 uidentes eū iratū, ne merito irasci uideretur, re-
 spondens se neq; per ignaxiam pericula, neq; per
 desidiā labores fugere, sed hoc tantum agere, ut
 præda in locis cōmodis relicta, expeditiores ad
 certamina fierēt: paratosq; se aiebant, si oppida
 ad tua

ad iutclain liberorū & cōiugum ac facultatum ipso dante acciperent, reliquū exercitiū armatos quocumq; ducerentur sequi, & cōmunibus militare auspicijs. Tum Moyses cōprobata eorū uoluntate, aduocatoq; Eleazaro pōtifice & Asu, ceterisq; magistratibus, cōcedit illis Amoritidem hac cōditione, ut simul cum cognato populo aduersus cōmunem hostē bellū gerant, donec omnia ex sententia cōfecta fuerint: atq; hoc pacto accepto quod petierūt, & extructis munitis oppidis, liberos & uxores atq; impedimenta in illis deponunt. Moyses quoq; in eadē regione decem urbes cōdidit, in illū quadraginta octo numerum computandus, in quarū tribus asyla sanctiuit, illis tantū profutura, qui cade nō spē cōmissa eō cōfugissent: statuitq; talibus exiliij tempus, tantisper dum pōtifex uiueret sub quo cades accidit, post cuius obitū redire in patriā permisit. Exiliū uerō tēpore licere cuius ē cognatis interempti homicidā impunē occidere, dūtaxat extra urbem refugij deprehensum: idq; ius solis cognatis esse uoluit, alijs nō item. Ceterum oppida refugij fuerunt hac, ad fines Arabia Borsora, in Galadina regione Arimanū, in Bataneade Gaulademan: et post captā Chananaā toridē ex Zeniticis oppidis iussu Moysis destinata sunt, ut hoc genus exulibus refugium & habitationem praberent. Eodē tēpore cum defunctus esset quidam ē primatibus Manassitidis

tribus

Num. 35.

Deut. 4.

19.

Iosue 10.

Nu. 17. 36

tribus nomine Salpades, liberis detrioris tantū
 sexus relictis, tribules eius viri insignes Moysen
 consulunt, an filiarū eius in dimissione & sorti-
 tione agrorum ratio haberi debeat. Is respōdit,
 si in domū tribulis nuptū darentur, sortem dota-
 lem fore: sin mallent in aliam tribū elocari, sor-
 tem in sua tribu relinquerent: atq; hac occasio-
 ne instituit, ut cuiq; tribui sua sortes perpetuū
 manerent. Quumq; iam de quadragesimo mi- V 1.
 grationis anno triginta tātum dies superessent, Dent. 24.
 aduocata concione ad Iordanem, eo loco ubi
 nunc oppidum Abila visitur, agrum habens
 palmetis consitum, ubi populum omnem præsē
 uidit, in hunc modum uerba fecit.

Moysis leges, & quomodo ex hominibus est
 sublatas.

CAP. VIII.

Viri commilitones, & longi laboris socij,
 quoniam Deus ita uult, & aetas CXX.
 annorum exacta postulat, ut ex hac uita disce-
 dam, & rebus ultra Iordanem gerēdis interesse
 me Deo nō est uisum, aquū duxi, ut quantū ad
 uestram felicitatē attinet, ne nunc quidem offi-
 cio desim: sed pro gratia mihi data provideam,
 ut pro cōmonstrata ad eam uia, sempiterna a-
 pud uos memoria dignus habeat. Age igitur,
 ubi prius in quo tam uestra quā posterorum
 beatitudo consistat indicauerimus, & hoc pie-
 tatis erga uos nostrae perpetuū monumentū re-
 liquerimus, libētes ex hac uita decedamus. Fide
 enim,

enim, sat scio, mereor, vel quòd antehac uestris commodis indefinenter seruiens nūquam nos fefelli, vel quòd anima prope exitum cōstituta in omni uirtute ac ueritate seipsa melior redditur. Filij Isrāēlis, una omnibus hominibus felicitatis est causa Deus propitijs, quam solus dignis dare, & peccantibus in se auferre potis est: cui si uos tales prastiteritis, quales ipse postulat, quales' ue ego ex ipsius sentētia instituo, nunquā non macti uirtute, amulandiq; omnibus eritis: sed & qua iam cōtigerunt bona erūt perpetua, & quod dceat breui cōsequemini. Tantū uolūta- ti diuina obsequimini, & mādatis eius parete: & neq; legibus per me latis alias preponite, ne- que in religione per contemptū quicquā nouate. Quod si feceritis, bello prastatissimi inter omnes gentes, & omnibus hostibus insuperabiles eri- tis: nam auxiliante Deo mina omnes facile con- temnuntur. Caterum uirtutis premia magna per omnē uitam sunt proposita, & ipsa sibi primū est ac potissimū premium: deinde per hanc ca- tera bona facile parātur: qua inter uos inuicē utentes & uitam beatā ducetis, & gloriā tum apud exteros, tum apud posteros immortalem consequemini. Hac uobis sunt speranda, si leges monitu Dei me perferēte scriptas nec ipsi uiole- tis, nec alios uolare patiamini, & harū intelle- ctum ac usum nunquā non meditemini. Ego ne- rō cōmodis uestris latus discedo, uosq; pietatis
ac pri

ac prudentia legibus, & uirtuti ducū ac magistratum cōmendo, qui incolumitatis ac felicitatis uestra posthac curā sunt habituri. Deus autem sub cuius ductu haecenus egistis, & cuius favori debetis quicquid utilitatis ex me percipistis, non desinet uobis prospicere, sed quam diu ipsum & pietatem colueritis, tam diu sub eius praesidio tuti permanebitis. Nec deerūt qui uobis optima monita suggerant, quibus parentes beati eritis, nimirū pōtifex Eleazarus et Iesus, & senatus ac primates tribuū, quibus cauete uos difficiles praebeatis, scientes quod qui bene parere nonit, etiam bene imperaturus est ubi ad potestatem peruenierit: nēue in hoc libertatem sitā existimetis, si mādatis principū obmuturaueritis: nam haecenus in cōtumacia cōtra benefactores libertatem reponebatis: à quo uitio si uos in posterū seruaueritis, res uestras in meliore statu uidebitis. Absit autē ut ita in hos exasperemini, quemadmodū aliquoties in me incandulistis: meministis enim quod saepius à uobis de salute periclitatus sum, quàm ab hostibus: quod non exprobrādi causa dico: nolim enim uos hac commemoratione in exitu uita cōtristatos relinquere, qui etiā tunc aequo animo uos tuli: sed ut admoniti in posterū sapiatis id quod in uestrā etiā rem futurū est: & ne in prepositos consumeliosi

Deu. 7. 11

fieri clari opū affluentia, quibus traiecto Iordane & occupata Chananaa potiemini: alioqui si

per has insolētiōes facti in cōtumaciā & uirtutis contemptū prolābāmini. Dcū sanctorē nequaquā estis habituri, quē si uestro merito inimicum uobis reddideritis, & terrā uirtute paratā oppressi ab hostibus per summā ignominiā amittetis, & per totū quā late patet orbem dispersi seruitute uestra terras ac maria replebitis: quō si uentū fuerit, iam frustra pœnitebit patrias leges non seruasse. Quare quō minus periculi sit, ne illas uiolētis, post uictoriā neminē hostiū superesse patimini: idq; rebus uestris cōducibilius existimate, ne cū illis uicētes ad similia studia prolapsi patriā institutionē corrumpatis. Præterea lucos & aras & tēpla quotquot habent ad unū tolli iubeo, ferroq; et flāmis ita deleri, ut etiā memoria eorū omnis aboleatur. Sic enim bona uestra tutius cōseruabitis. Verū ne per ignorantia meliorū natura uestra in deterius deprauetur, Deo iubēte & leges cōscripsit, & formā administrationis rerū tam publicarū quā priuatarū, à quibus si nusquā discedatis, mortaliū omniū felicissimī eritis. Hac loquutus tradit eis codicē, leges scriptas & instituta bene uiuendi continentē. Illi uero soluebātur in lacrymas, & iam tum desiderio ducis interebant: memoresq; quāta pericula perulisset, quāmq; alacriter saluē ipsorū procurauisset: & de futuro solliciti, quōd nō essent talē principē habituri, ac ne Deum quidē aque propitiū Moyse
non

non amplius deprecatore : tum poenitētes eorum
 qua in deserto per furorē contra illū cōmiserās,
 gravissimē dolebāt: ita ut totus populus lacry-
 mans nullā cōsolationē admitteret. Moyses ue-
 rò solabatur eos, & iubens à lacrymis desistere,
 ad leges accipiendus hortabatur : atq; ita tum
 concio est dissoluta. Nunc priusquā ad reliqua
 transitū faciā, operapretiū duxi, leges talis la-
 toris maiestate ac uirtute dignas hic inserere,
 quo lector cognoscat, qualia sint nostra iam in-
 de à priscis seculis instituta. Extāt autē omnia
 quæ ille uir scripsit, ut nihil ornatus causa li-
 ceat affingere: seriem tantū nouauimus, & le-
 ges quas ille sparsim ut quamq; à Deo retule-
 rat, scripsit, nos generatim in suos ordines diges-
 simus: qua de re lector admonendus erat, ne si
 quis forstē ex cōtribulibus in hac nostra incide-
 rit, calumniā temerē struat, quasi parum sincere
 scripta Mosaica tractatibus. Enumerabo autē
 eas potissimū leges quæ ad publicā institutionē,
 ritusq; gentiles pertinet: quæ uero ad priuatam
 consuetudinē aut cōtractus uel cū exteris uel cū
 nostratibus spectant, in eū cōmentariū distu-
 limus, quem de moribus & sacrorū causis Deo
 fauente scribere est animus. Postquā acqui-
 sita Chananea terra, urbibusq; cōditis, uictoria
 fructus securi carpere cœperitis, hac mandata
 obseruando rem Deo gratā facietis, & partem
 felicitatē cōstabilitis. *Urbs sacra sit una in*

regione Chananæa, in loco illustri, & fertili, quæ
Deus per oraculum elegerit: & tēplum in ea sit
 unū, & altare unū ex lapidibus nō politis, sed
 collectiis cōstructū, qui inducti tētorio, deco-
 ram & mundā speciē pra se ferāt: ascēsinq; sit
 ad illud nō per gradus, sed terra lemiter per ac-
 cline aggesta: in alia uerò urbe nec altare sit ul-
 lum, neq; tēplum: *Deus* enim unus est, & He-
 braorū genus unū. Qui conuitiū Deo fecerit,
 lapidatus per diē pēdeat, deinde ignominiosè et
 obscure sepeliatur. In sacrā urbē & tēplū
 ter in anno cōuentus fiat Hebraorū ex uniuersa
 eorū diuisione, ut Deo pro acceptis beneficijs gra-
 tias agāt, & in futurū precibus eum demercan-
 tur, & per cōuersationes ac cōiunia mutuā be-
 neuolentiā alant. Expedit enim ut inter se no-
 scantur, quibus idē est genus, quiq; eisdē studijs
 delectantur. Id uerò ex huiusmodi cōgressibus fa-
 cile contingit, dum aspectus & colloquia perti-
 naciter in animis hærēt: sicut cōtrā qui nunquā
 cōueniunt, eos alienissimos à se inuicē esse oportet.
 Sint praterea decimæ fructuū seorsum ab
 illis quæ sacerdotibus ac *Leuitis* debentur, qui-
 bus in patria nēditis, pecunia inde redacta in sa-
 cra urbe infumatur in sacrificia & cōiunia.
 Aequū enim est ex prouēta terra à Deo data
 in ipsius honorē hilariter agere. Ex mercede
 meretricis non est sacrificādum: neq; enim quic-
 quam Deum delectat cum iniuria coniunctum:
 neq;

Leuit. 4.

Deut. 16.

Deut. 18.

neq; maior est turpitudine, quàm qua corporibus inferitur. Similiter si quis mercedē pro admiffura canis uenatici aut pastoralis acceperit, nec inde quidem Deo sacrificare est licitum. *Dys Exod. 22* alienis nemo malè loquatur. Fana externa non sunt spolianda, neq; sacra donaria tollenda.

Nemo ueste è lino & lana cōtexta utatur: est enim solorum sacerdotum. *Septimo quoq; an-* *Dent. 22.*
no, quando per scenopegia festa apud Sanctam urbem sacrorum causa conuenitur, pontifex è sublimi suggesto, unde à tota multitudine exaudiri possit, legem pro concione legat. & neq; mulieres neq; pueri ab auscultando arceantur, imò ne mancipia quidem. Nam bonum est ut inscriptam in animis nūquam delendam memoria retineant: sic enim minus peccabunt, non ignari quid sit in lege decretum. Leges etiam uim maiorem obtinebunt in delinquentiū conscientijs, dum sua placita minis interpositis in auditorum animas insigunt: ita ut nunquam non legis uoluntas intus obuerfetur, & quantas pœnas contemptus eius incurrat. *Pueri etiam ante omnia leges* *Dent. 6.*
ediscāt, qua disciplina nec honestior est alia, nec ad felicitatem conducibilior. Bis quotidie, in-
cente die, & cum itur cubitum, commemoranda
summi Dei beneficia, qua liberatis ex Aegy-
pto præsistit: aequum enim est gratias agere qua
pro acceptis rependuntur, & in futurum tempus
favorem conciliant. Inscribenda sunt etiam

foribus precipua & in brachijs ostentāda. & qua potētiam eius ac beneficēriam indicā, circumferēda sunt inscripta in capite & brachio, ut undiquaq; cōspicua sit Dei erga populū suū benignitas. Oppidatim præsint septē viri probatae virtutis, & iustitia cultores. Singulis magistratibus attribuantur duo ministri de tribu Zenitica. Quibus indicādi fors obigit in suis ciuitatibus summo in honore habeantur, ut praesentibus illis nec conuiciari liceat, nec asperius agere. Sic enim futurū est, ut assueti homines reuereri, ad pietatē quoq; assuefiant, & tanto longius à cōtemptu numinis absint. Iudicibus quicquid iustum fuerit, illorū sentētia ualere debet, nisi cōstet pecunijs esse corruptos, aut manifestē coargui possint nō rectē decreuisse. Oportet enim sine lucri & dignitatis respectu indicare, & iustitiā omnibus alijs rebus anteponere. Hac enim iniuria in Dei contumeliam recidit, quasi uerò is infirmior sit habendus, quā illi quorū potentia metu praeter ius fertur calculus: nam Dei potētia est iustitia. Ergo qui in magnatum gratiam prauaricatur, potētiores illos quā Deum facit. Quod si iudices nesciant de negotio ad se delato pronūtiare, sicut interdū accidit, in sanctā urbem integrā causam relegendi: tum uero pōtifex & propheta unā cū se-

Dent. 19. natu quod iustum fuerit decernāt. Vni testi fides nō habeatur, sed tribus, aut ut minimū duobus, quorum

quorum testimonium uita ante acta faciat uerisimile. Mulieribus autem testimonium depone-
 nere non liceat, propter lenitatē ac temeritatem
 eius generis. Neq; seruum hominē testem esse
 liceat, propter animos degeneres: probabile enim
 est, aut lucri causa, aut prae metu non uerū testi-
 moniū deposuros. Quod si cui falso testi cre-
 ditum fuerit, isq; postea falsi coarguatur, ei po-
 tē sit obnoxius, quam reus daturus erat, si gra-
 uante hoc testimonio cōdemnatus fuisset. Ho-
 micidio in aliquo agro commissso, si autor nus-
 quam compareat, neq; suspicio sit à quopiam per
 odium occisum hominem, inquisitio fiat summa
 cura propositis iudici pramijs: quod si nullus exi-
 stat index, magistratus oppidorū uicinarū agro
 in quo eades est facta, & senatus conuenientes,
 metiantur à loco in quo iacet cadauer: & quod
 fuerit proximū oppidum, eius oppidani emptam
 iuuentam & adductā in resqua nec sementi nec
 plantationi idonea ueruis cernicis abscisis ca-
 dant, & ablutis manibus supra caput iuuentae
 sacerdotes & Lenita ac senatus illius oppidi,
 puras se manus ab ea cade habere proclamens,
 eamq; nec fecisse se, nec dum fieret interfuisse: in-
 uocantq; Deum ut propitius factus nunquam
 posthac in ea regione tale malum accidere per-
 mitterat. Optimum quidem est optimatū regi-
 men, & in sic administrata Repub. uiuere, nec est
 cur aliam eius speciem concupiscatis: sed praestat

Dent. 22.

ut hac contenti in legum & uestra ipsorum potestate sitis. Satis enim est, Deū habere praesidem.

Deut. 17. Attamē si regis uos cupido exceperit, nemo sit nisi uestri generis & sanguinis, & cui iustitia sit cordi cū ceteris uiribus. Is quisquis fuerit, plus legibus & Deo quā sua sapientia tribuat, nihilq; praeter pontificis ac senatus sententiam faciat: nec multas alii uxores, aut pecunijs equisue plurimis gaudeat: quarum rerum copia facile cōtempor legum possit euadere. & si talibus studijs plus a quo fuerit deditus, obstandum est ne potentior fiat quā rebus uestris expedit.

Deut. 19. Terminos terrae mouere nō est fas, nec propria, nec aliena, dūmodo pacata: sed religiose cauendum, ut tāquam Dei calculus in aeternum fixus maneat: quod hac praecipua causa sit bellorū & seditionū, si auaritia certis terminis non circumscribatur. Facile enim legū praescripta transilit, qui terminis cupiditatem suam cohiberi non patitur.

Leuit. 25. Qui terram plantauerit, si planta ante quartū annum fructū protulerint, nec Deo primitias inde offerre oportet, nec in propriū usum conuertere: intemptius enim est talis fructus quicquid autem praematurē à natura extorqueatur, eius usus nec Deo cōtinet, nec domino. Quarto uero anno colligat quicquid iam tepestiuum, & in sanctam urbē deferat, & cum reliqui prouentus decimis in cōuinjs cum amicis cōsumat, & cum pupillis ac uiduis. Quinto demum anno
arbit

arbitratu suo fructus colligat. *Agrum uiti-
bus consitū ne semines: sufficit enim quod hanc
plantā nutriat, nec opus est ut et aratro uexetur.*

*Bubus arāda est terra, nec aliud animal cum
eis subiugandum, sed eiusdem semper generis sub
idem iugum agēda. Semina quoq; debēt esse pu-
ra & impermixta, nec duūm simul aut triū ge-
nerū sunt semināda: abhorret enim natura com-
munionē dissimilium. Neq; diuersi generis in-
mentorū coitus sunt admittendi: uerendum enim
ne hoc exemplo & ad homines cōtemptus gene-
ris sui perueniat, ut solēt à minimis principijs res
in peius proficere. Cauendum est autē magno-
pere, ne quid eiusmodi permittatur, ex cuius imi-
tatione mores publici deprauari possint. Qua-
propter ne leuia quidē leges dissimulant, dum of-
ficio suo nusquā deesse cupiunt. Metuentes & *Dent. 24*
*demessa colligētes ne spicilegiū faciar, quin &
de manipulis nonnihil egenis relinqant, ut hae
tanquā à fortuna obiecta in usum suum cōuer-
tant & alimoniam. De minima quoq; rāce-
mali relinquātur pauperibus: similiter de oline-
torū fructu nōnihil, ut sit egenis quod colligant,
quandoquidē de suo non possunt: nō enim tantum
ex negligētiori collectione decedit, quantū acce-
dit ē pauperū gratia. Deus etiam ad enutrien-
dos fructus terrā alacriorem faciet, si non quisq;
suis tantum cōmodis provideat, sed inopū quoq;
rationē habeat. Nec bubus in area trituran-* *Dent. 25.**

tibus es obligandum est: non enim equum est uerere laboris socios quo minus & fructum sine participes. Nec à pomis maturis uiatores sunt arcēdi, sed sumendi ut tanquā proprijs se faciant: & siue indigena sint, siue exteri, libet̃er illis ad esum exhibenda sunt: auferre uerò secum non liceat. Neq; invidiantes ueteni obuios degustare ex his qua ad torcular deferunt: iniquum enim fuerit de bonis à Deo cōcessis inuidere tantillum cōcupiscentibus, praesertim quum id anni tēpus sit feracissimum, & iuxta Dei ordinationem non diu duraturum. & si quis pra pudore cunctetur attingere, ut sumant hortentur. Israēlitas quidē ut socios, & quibus propter cognationem liceat hoc facere: aduinas uerò hospitibus his munusculis dignetur, qua ipsis Deus pro tēpore praeuit. Non enim debet existimari detrimentū, quod liberali animo sumendum hominibus permittitur: quia nō in hoc Deus abundantiam bonarū rerum largitur, ut his soli fruamur, sed ut de nostro alios etiam honoremus: uolens hoc modo singularē erga Israēlitas sanorem ac liberalitatem suam gētibz innotescere, dum id quod ipsis superest, benignē cum illis cōmunicant. Qui uerò contrā fecerit, plagas una minus quadraginta publica scutica accipiens illiberalem hanc poenā sustineat: eò quod cum esset ingenuus, lucro seruiens ipse suam dignitatem laeserit. Rectum enim est ut cum ipsi multa in

Aegypt

Aegypto & deserto sitis perpeſſi, aliorum miſerias nō negligatis: & Dei benignitate amplas facultates cōſecuti, ex his nonnihil per compaſſionē egenis decidatis. Ultra duas decimas quas quot annis pendere iam iuſſi, alterā Zenitis, alterā in ſacras epulas, tertia tertio quoq; anno eſt conferenda, qua in egenas nudas & pupillos diſtribuat. E fructibus primos pronentis in Deut. 26. templum deferās, & pro accepta terra qua eos tulit Deo gratijs actus, & ſacrificijs iuxta legem ritē peraſtis, primitias ſacerdotibus offerās. Hac omnia ubi quis perfecerit, & utraſq; decimas tū qua Zenitis debentur, ſum qua epulis attulerit, iter ingreſſurus cōſiſtat è regione templi, ante omnia Deo gratias agat, quòd ab Aegyptiorum gravi ſervitute liberatis terram uberem & amplam fruendā dederit: teſtatūq; decimas ſe iuxta Moysiſ legē ſoluiſſe, preceitur Deum, ut ſum ſibi priuatim, tū Hebrais publicè propitiū & qua bona hactenus dedit, conſeruet, & pro ſua potētia ac benignitate augere etiā dignetur.

Ubi aetas maturuerit, uxores ducant uirgines ingenuas ex honeſtis parentibus prognatas: qui autem non ducit uirginē, ne ſibi coniungat alteri maris atam, nēne priorem eius uirum contriſtet.

Ancillas ne ducāt ingenui, ne adamas quidē: decet enim cupiditatibus imperare, & ad retinendam dignitatem id magnopere conducit.

Neq; meretrici ſit ius nuptiarū, cuius propter iniur

iniuriam suo corpori factam, nuptiale sacrum
Deus nō admittit: atq; hac ita obscruari ualde
interest, ad hoc ut proles nascatur ingenua, &
ad studium uirtutis erecta, si nō ē turpi aut illi-

Deut. 22. berali matrimonio sint prognati. Si quis ali-
quam pro uirgine desponsam postea talē non in-
uenerit, in ius uocatam accusat, afferatq; argu-
menta qua habet: puella uerò causam agat pa-
ter, aut frater, aut qui post hos genere uidetur
proximus. Et siquidem puella fuerit absoluta,
debeat in accusatoris coniugio, usq; nullū posthac
dimittēdi eam ius habeat, nisi talē ipsi causam
præbuerit, qua cōtradictionem non recipiat. Ca-
eteram temeritatis & petulantia qua insonit de-
tulit, pœnas luat quadraginta una minus pla-
gis acceptis, & quinquaginta siclos puella patri
multa nomine numerare cogatur. Quod si ui-
ciata fuisse coarguatur, si quidē plebeia fuerit,
eo quod parum sollicitē pudicitiam usq; ad nu-
ptiarum tempus seruauerit, lapidibus obruatur:
quod si ex sacerdotibus prognata fuerit, uiuens

Deut. 21. exuratur. Si quis duarū uxorū maritus pro-
pter amorē, aut formā, aut aliam quamuis cau-
sam, alteri plus benenolētia honorisq; detulerit,
alteri uerò minus: si filius dilecta iunior quā
ille ex altera natus, propterea quod sua mater
in maiore gratia patrii fuisset, postulet ius pri-
mogenitura, ut duplicem facultatū paternarum
partiē iuxta meas leges auferat, nō permittatur:
iniq

iniquam enim est cum qui sit natu grandior propter matrem negligētius à patre habitā suo privilegio fraudari. Qui uirgini alteri desponsata Deut. 22. stuprū obtulerit, si quidē persuasa ut se praberet, simul cū ea capitalis esto: fontes enim sunt ambo: hic quia puella persuasit ut liberali cōiugio rem turpissimā anteponeret: hac uerò quia lucro aut uoluptati succubuit: quòd si solitariā alicubi natus, ui oppresserit, solus dei suppliciū. Qui uirginem nondū desponsatā constuprauerit, ipse ducat. quòd si pater puella nolit hanc ei nuptū tradere, quinquaginta siclos iniuria pretiū numeret.

Qui à cōiuge quacunq; de causa, ut saepe hominibus usu uenit, disiungi postulat scripto ei securitatem faciat, quòd eam nolit amplius repetere: sic enim habebit potestatem alterius cōiugis quarēdi: alioqui diuortiū non permittitur. Quòd si & alterū offenderit, aut post eius mortē prior reducere eam uoluerit, nō licet ut ad eum redeat.

Si cuius maritus nondū susceptis liberis defunctus fuerit, frater mariti eam ducito, & filiū ex ea natum defuncti nomine uocatū, sortis heredem nutrito: nam hoc ē Repub. erit, dum nec familia deficiūt, & possessiones apud cognatos remanent. mulieri quoq; lenior fu calamitas, cū prioris mariti coniugalissimo nictura. Quòd si frater nolit eam ducere, mulier senatū accedens sefestetur, quòd uolentē eam in familia manere, & ex ipso liberos gignere, cum iniuria defuncti repulerit.

pulerit. Rogante uerò senatu causam, sine magnam siue parvam afferat, huc tadem res euadet: uxor fratris soluto uiri illius calceo, & conspuata eius facie, merito hac illum pati dicet, qui fratris defuncti memoria iniuriā fecerit: atq; ita ille quidē ē curia discedet, in omnē uitam nota-

Deut. 21. tus ignominia: mulier uerò cui nule nubito. Si quis uel uirginem uel maritatā captiuam abduxerit, eiq; legitimè cōiungi uoluerit, non antè in eo cubile eius tangere, quàm raso capite sumptoq; lugubri habitu cognatos & amicos in bello amissos deplorauerit, ut ita mœrore satiata tum demū ad nuptiale cōiuiuium ueniat. Bonum enim & iustum est, ut qui mulierē ex qua liberos gignat accipit, morem gerat eius affectibus, & non sua rātam uoluptati indulgens illius desideria negligat. Elapsis autem luctus triginta diebus, tot enim sapiētī ad deplorādos caros sufficiunt, tūc nuptijs dare operā liceat. Quod si satiata cōcupiscentia pro coniuge eam habere dedignatus fuerit, ne pro serua quidē eam tractare ius habeat: sed quocunq; mulier abire maluerit, liberam hoc faciendi potestātē habeat.

Deut. 21. Quicunq; ē iunioribus parētes suos cōtempserint, & debitum honorē prae pudore aut cōtumacia reddere eis neglexerint, & insuper contumaces ac proterui in eos fuerint, hos primū uerbis parentes moneant: nam hos natura fecit idoneos iudices: dicantq; non uoluptatis causa in matrimo-

nium

nium se cōuenisse, neq; ut collatis in commune sa-
 culatibus opulentiores fierent: sed ut liberos ac-
 quirerent, qui se in senectute nutriant, & neces-
 saria sibi suppeditent. Acceptos autem à Deo
 cum gratiarū actione ac gaudio, summa cura
 educauisse, nulli rei parcenses qua ad eorū salu-
 tem & institutionem pertinere uisa sit. Nunc
 quoq; quando inuēntis erratis ignoscendum est,
 satis sit quòd officij haftenus oblitus es. proinde
 respisce & cogita, quòd etiā Deus laesis paren-
 tibus offenditur, qui & ipse humani parens est
 generis, & ad se pertinere iniuriā existimat, qua
 infertur hominibus cū quibus illi cōmunis est ap-
 pellatio: quin & lex talibus pœnam inclemēter
 infligit, cuius absit ut tu facias periculum. His
 uerbis si arrogantiā iuuenū emendata fuerit, per
 inscitiam commissis debeat uenia: hoc enim &
 ad legislatoris clemētia laudem, & ad parētum
 felicitatē pertinet, si nec filiū nec filiam legibus
 dare pœnas uideāt. Quòd si hi sermones & pra-
 cepta nihil profecerint, sed contumacibus in pa-
 rentes ausis pergat leges sibi infestas reddere, ab
 ipsis extra urbē sequēte turba productus obrua-
 tur lapidibus, & per totū diem omnibus ad spe-
 ctandū propositus, nocte demū sepeliatur. Si-
 militer & qui quomodocumq; legibus damnati
 dant supplicium. Quin & hostes sepeliantur, nec
 moruum quisquam expers terra iaceat, ultra
 quàm iustum est, pœnas exsoluens. *Munus Deat. 23.*
 dare

dare ad usuram Hebraorū nemini liceat, neq; cibum neq; potum: non enim iustum est redditus capere ex fortunis tribulium, sed præstat opem ferre illorū necessitatibus, & ad lucrum impu-
 rare eorū gratiarum actionem, & Dei retribu-
 tionē, quæ huiusmodi beneficentiam solet cōsequi.
 Qui uerò acceperint mutuū siue pecuniam, siue fructum aliquē aridam aut liquidum, ubi Deo
 fauente ex sententia fruges ipsorum prouenerint, alacres restituant eis qui mutuanerūt, quasi sua
 Dent. 24. reponētes, & usuri denuō si opus fuerit. Quod si non pudeat eos nō reddere, nō sunt ē domibus auferēda pignora, nisi iussu iudicū: & pignus foris est expectandum. Is uerò qui asferre debet, nihil contradicat ei qui cum legū auxilio ad se uenit: & si quidem non inops fuerit, qui oppignerauerit, retineatur pignus, donec reddatur mutuū. Sin autem pauper, restituas id creditor priusquam sol occidat, maximē si uestimētum pignus fuerit: ut habeat iturus cubitum, quandoquidem Deus à natura erga pauperes est misericors. Molam & instrumētum quod ad hanc pertinet, non eslo ius pignus capere: ne carentibus his si desit cibum parandi facultas, ob inopiam graminis aliquid accidat. Plagium qui cōmiserit, mulctator capite: qui uerò aurum aut argentum subtraxerit, duplum restituito. Qui in furto deprehensum, aut parietem persodientem occiderit, impune eslo. Pecudem qui furatus fuerit,

fuerit, quadruplo multator, excepto boue: pro hoc enim quincuplus numerandus est. Qui, uero multa solvere non ualet, in seruitute uindictur.

Qui tribuli in seruitute est uenditus, sexennio seruiat, septimo anno manumittatur. Quod si in herili domo prole e conserua suscepit, & propter suos affectus seruire maluerit, anno iobileo, is est quinquagesimus, liber esto una cum filiis & uxore. Si quis aurum aut argentum in uia inuenerit, quarat eum qui perdidit, per praconem indicato loco in quo inuenit: reddatq; scies non esse bonum ex alieno damno lucrum facere.

Sic & de pecudibus, in quas errantes in deser- Deut. 22.
to inciderit, si ignoretur dominus, statim apud se referret, Deum testatum quod aliena usurpare non cupias. Iumentum per temeritatem in luto haerens praeterire non licet, sed subleuandum est non secus quam proprium. Nam ignorantia comonstrare oportet, non per ludibrium usum captando alienas utilitates impedire. Absenti & surdo nemo male loquitur. Percussus in rixa absq; ferro, cōfestim uindictur: idē patiente eo qui percussit, quod fecit. Quod si domū relatus complures dies agrotauerit, deinde moriatur, qui percussit a eade insons esto. sin autē reualuerit, & multa in agnitudine insumpsit, percussor quicquid interim dum decubuit impensum est dissoluat, praeterq; mercedē medici. Qui mulierē iterum gerentē calce percusserit, si qui-

dem mulier abortiat, pecunia mulctetur à iudicibus, quòd corrupto foetu populũ amo cine diminuerit: & aliã praterca pecuniã dei marito mulieris: quòd si illa moriatur, & ipse dei pœnas capite: quãdo quidẽ uita pro uita reponi iustũ est.

Venenum neq; letale, neq; aliã noxiũ quifquam Israëlitarũ penes se habeat: quòd si habere deprehensus sit, morte mulctetur, & patiarur id quod facturus erat illis aduersus quos uenenum parauerat. Qui excacauerit quenquam, similia patiarur, priuatus quo priuauit alium, nisi is malit pecuniã accipere: nã ipsi lex permittit arbitriũ adlimandi suũ casum, si nolit haberi seuerior. Bonẽ cornupetã dominus ingulcet: quòd si in arca quenquã percussus interfecerit, ipse quidẽ obruatur saxo, indignus qui uel in cibũ ueniat. quòd si & dominus congruatur nouisse ingenium eius, nec tamẽ cauiffe, & ipse morte mulctetur, ut qui à bone necato mortis causa fuerit. Quòd si seruũ aut ancillam bos interfecerit, ipse quidẽ lapidetur. dominus autem eius triginta siclos necati hero persoluat. Quòd si bos à bone alio ita percussus mortuus fuerit, uendantur tam mortuus quàm qui percussus sit, & pretiũ utriusq; inter se domini partiantur. Qui puteũ aut lacũ fodiunt diligenter curent, ne inicclis tabulis operiantur, nõ ne aquatio nõ sit libera, sed ne absit periculum ne quid incidat. Quòd si in talẽ fossam nõ clau-

sam

sum pecus alicuius illapsum moriatur, pretium eius domino restitui debet. testis quoque circumspicienda sunt obicibus, qui non facile prolabi sinant Deut. 24.
ac decidere. Depositum tanquam rem sacram qui accepit, diligenter custodiat, et nemo eius commissorem fraudare sustineat, neque vir, neque mulier, etiam si nemine coarguente ingentem auri nimis lucrifactorus sit. In uniuersum enim danda est opera ut sua cuique conscientia sana sit, et huic testis approbati satis est quicquid laudem meretur apud homines. Præcipuus autem Dei respectus habendus est, quem nemo malus unquam potest fallere. Quod si absque dolo malo cui commissum est id perdiderit, accedens ad septem illos iudices, iurando Deum testem faciat, quod nihil sua uoluntate aut malitia sit perditum, nec usum se parte depositi, atque ita absolutus abeat. Quod si uel minima commissorum parte usus post perdiderit, ad redhibendum quod accepit, in solidum condemnatur. Idem ius est de mercedibus quæ *Ibidem.*
parantur labore corporis. Cauendum ne quis uirum pauperem mercede sua defraudet, memor quod is uice agri et facultatum hoc à Deo sortitus sit: proinde non procrastinanda solutio; sed eadem die reddendum, cum constet, Deum nolle, ut operarius laboris sui fructu careat. Liberi ob parentum *Ibidem.*
iniquitatem puniendi non sunt, nimirum propter suam uirum digniores miseratione, quod è talibus nati sint, quam odio propter illorum uicia.

Necq; patribus peccata filiorū sunt imputanda, qui contempta parentum disciplina multa sibi permittunt facere, Spadanes abominare & auersare, qui uirilitate & genitura se ipsi priuauerunt, quam nobis Deus ad incrementū & multiplicationē addidit. Procul arcendū est hoc genus, quod nō modo posteritatē quātū in se est, sed multo ante propriā innocentia ac puritatem perdidit. Satis enim constat, quod effoeminato primū animo etiam corpora habent muliebria. Similiter abhorreere oportet quicquid inter portenta ducitur.

Castrare nec hominem licet, nec ullum aliud animal.

Haec pacis leges & instituta sunt, & Deus propitius incōcussam eā & imperturbatā conseruabit. Absit autē ut ullū tēpus ueniat quod hac innouet & in contrariā formā transferat. Quoniam autē necesse est homines uel sponte uel inuitos in turbelas ac pericula incidere, age etiā de his pauca praeipiamus, ut scientes quid opus facto sit, cū usus erit in prōptu habeatis salutaria consilia, nec suis hac parte imparati in ipso tēporis articulo. Faxitq; Deus ut terram quā nobis pro labore uestro ac uirtute dedit, in pace & trāquillitate colētes possideatis, nec hostibus incurstantib⁹, nec domestica seditione turbante, qua abrogatis patrū legibus & instituta, in contrariā disciplinā uos inducat: utq; in perpe-

perpetua legi à Deo cōprobatarū observatione
 permāneatis. *Bella uerò uel nobis uel uestris po-
 steriori gerēda, extra fines Deus auertat, Ca. Dent. 20*
 serū cū bellū instabit, & aduceatores primū ad
 destinatos hostes sunt mittēdi: decet enim ante
 arma uerbis ad eos iri, docendo quòd quāuis &
 copia uobis adsint numerosa, & equi, & arma,
 & super omnia Deus auxiliator propicius,
 inauultis tamen nō cogi ad bellū, neq; ex rebus
 illorū direptis ingrata lucra querere. Et si qui-
 dem quòd æquum est persuaderi sibi patiantur,
 præstat pacē inuiolatā seruare: quòd si plus suis
 uiribus tribuētes iam in armis reponāt, exercitū
 cōtra eos educite, imperiū Deo cōmittētes, crea-
 to uno aliquo forti uirō qui uicarius illi sit, &
 quasi proimperator. Multiorū enim imperiū non
 modo morā affert rebus strenuē gerēdis, sed non
 rarò plus nocet quàm prodest. Delectus autē ha-
 bendus est uirorū tantū robore tam animi quàm
 corporis præstantiū: ignaui uerò minimē admi-
 scēdi, ne dū res armis geritur, in fugā auersi ho-
 stium conditionē posteriōrē faciāt. Immunes autem
 sint à militia, qui adificata noua domo nondū
 integrū annū illa sunt usi: tū qui plantata uinea
 nondū ex ea fructus perceperunt: & præter hos
 qui desponsata uxore nondū eam domū duxerūt:
 ne harū rerū desiderio sibi parcētes, & seruātes
 se relictis uoluptatibus, in gratiā uxorū parum
 fortiter rē gerāt. Castris autē positis caute

ne quid asperè ac crudeliter faciatis : & oppugnaturi urbem si desit materies ad machinarum fabricam, ne deglabretis terram frugiferas arbores excidendo: sed parcite, non ignorantes in usum hominum ista creata, & si nox eis daretur exposculatura uobiscum, quod ciam ipsa belli causa non fuerint, iniuste affligantur, mutatura domicilium si liceat, & aliò migratura. Victores in praelio facti eos qui in aduersa acie steterunt cadite, ceteros tributarios futuros seruate, excepta Chananaeorum gente, Esi enim cum totis familijs sunt delendi. Caute autem, maximè in bello, ut neque mulier habitum virili utatur, neque vir stola muliebri, Hac sunt instituta quae Moyses reliquit. Leges uero ante quadragesimo anno conscriptas tradidit, de quibus in alijs commentarijs dicemus. Sequensibus deinceps dic-

Dent. 30. bus, nam continenter conciones aduocabat, fau-
 31. 32. 33. stus eos precationibus Deo commendans, sicut
 34. contra diris imprecationibus eos denonit, qui neglectis legibus aduersus earum praescriptum agerent. Deinde carmen hexametrum eis recitauit, quod scriptum reliquit in sacro volumine, continens praedictionem futurorum, iuxta quam omnia facta sunt, atque fiunt, euentis nusquam non congruentibus. Hac uolumina & arcam sacerdotibus tradidit, in qua decem illa praecepta in duabus tabulis scripta reposuerat, & prater ea tabernaculum populo etiam mandauit, ut occupata terra & fixis

fixis sedibus, nō obliuisceretur iniuria ab *Amalecitis* accepta: sed expeditione in eos suscepta pœnas repesceret pro dānis in deserto sibi illatis. Capta autē *Chananaea*, & plebe eius ut par est *Deut. 17.* deleta, aram erigere iussit ad solem orientē ob- 28.
uersam, nō procul à *Sicimis* urbe inter duos mon-
tes, dextrū *Garizeū*, sinistrū *Gibalem*: dimisasq;
copias in senas tribus super duobus montibus
consistere, & unā cū illis *Leuitas* ac sacerdotes:
& primū illos in *Garizeo* precari omnia sancta
leges *Dei* & religionē seruantibus, & *Moyssis*
constitutiones nō uiolantibus, aliteros uerò accla-
mationibus hoc approbare: & rursū his pre-
cātibus illos acclamare: deinde pari modo trās-
gressoribus execrationes inferre, succincentes sibi
inuicem, ab alteris dicta comprobantes: & tam
faustas ominationes quā deuotiones in litteras
reulit, ut in perpetuū cuius eas discere liceat:
qua tandem huic ara inscripta sunt ex utroque
latere, quā populus iussus est stare, & holocau-
tomata offerre, & post eā diē nunquā alias ui-
ctimas imponere: neq; enim fas esse. Hac sunt
qua *Moysses* praecepit, & qua *Hebraorum* gens
indescinenter obseruat. Postridie populo cum *Deut. 19.*
uxoribus & liberis in cōcionē collecto, ne man-
cipijs quidē exclusis, inuicem eos ad legū cu-
stodiam adstrinxit: usq; *Dei* uoluntatē diligen-
ter expendentes, neq; cognationis gratiā, neque
periculorum metum, neq; ullam aliam causam

tanti facerent, ut eam potiorē legibus ducentes,
 ab earū prascriptis discederent: sed siue cōsan-
 guincorum unus aliquis, siue urbs quapiā, circa
 eas turbare aliquid, aut statū earū labefactare
 conetur, priuatim & publicē illis periclitātibus
 auxiliū ferrent: quam si uicissent, à fundamentis
 ut desertricē reuellerent, & ne solū quidē ipsius
 si fieri possit superesse patrētur. Sin uerò id effi-
 cere nō ualerēt, nec pœnas meritas exigere, salte
 iustaretur se impietati alienae nō consentire. Hac
 populus in foro iureiurando firmavit. Post hac
 docebat eos quomodo sacrificia Deo gratiora
 fierent: & quomodo expeditiones suscipiendā, ca-
 pto signo ex lapillis de quibus iam diximus.
 Sed & Iesus superstite etiam tum & presente
 Moyse uaticinatus est quicquid pro salute po-
 puli gesturus eras, uel foris bello administrando,
 uel domi ferēdis legibus: & ad uincēdi rationem
 recens institutā eos preparans, diuino monitu se
 presagire aiebat, quòd si patriā religionē uola-
 rent, clades nō effugerēt: nam & regionē ipsorū
 armis exterorū opplendā, & urbes diruēdas, &
 templū incendendū, & ipsos sub hastā uictoris
 uenundandos, seruiturosq; gētib; quae afflictio-
 rum nullā miseratione tangerentur: ac tū demū
 seram atq; inuitē erratorū pœnitentiā acturos.
 Deum tamē ipsorū conditorē, & urbes suis ci-
 uibus & templū populo redditurū. Hac autem
 fore, ut non semel tantum amittant, sed sapius.
Dein

Deinde Moyses exhortatus Iesum ut in Chanaan exercitū duceret, affuturūq; coeptis eius Deum pollicitus, & populo omnia sancta ornatus: Quoniā, inquit, ad patres nostros ab eo, & Deus hāc mihi diem abitus praesumit, gratias illi vivens adhuc & vobis praesentibus ago pro cura ac providentia quam de rebus nostris hactenus habuit, nō solum depellendis aduersis, sed cōmodis etiam largiter exhibendis: & quia laborem meū ac sollicitudinē dum nostrū statū in meliorem fortunam reducere conor, propicio semper adiuuit: imō verò ipse & exorsus est rem & absoluit, me ministro usus & vicario in obsequiis qua ad nostrā felicitatem pertinere visa sunt. Quapropter aequum est, ut priusquam decedam, eius potentia, qui & in posterū vobis non deerit, dignas laudes rependam, meq; hoc debito exoluā, vestraq; memoria cōmemdem, quod hunc solum colere & venerari cōuenit: & leges eius habere in pretio, ut qua omnibus reliquis donis iam acceptis, aut in posterū à propicio cōferendis, longē sint anteponenda. Grauis enim aduersarius est vel homo legislator, si cōstitutionibus suis auctoritatem adimī sentiat. Dei verò indignationem absit ut experiamini, qua legibus ipsius contemptis excitari posses. Hac postrema verba Moysē loquente, & singulis tribubus sua fata aperiente, uniuersa multitudo in lachrymas erupit, ut & mulieres plangentes dolorē ob su-

eorum ipsius moris conceptum declararent. Quin
 et pueri propter mororis impotentia plorantes pro
 se ferebant, quod tanta esset viri virtus ac ma-
 gnificencia, ut ne illam quidem etate laedere pos-
 set. Itaque certi amen quoddam erat inter minores
 et grandiores, utros maior haberet meritis.
 Alieri enim intelligentes quali orbareretur an-
 tistite, futuram suam conditionem lamentabantur:
 alieri hoc ipsum lugebant, quod priusquam eius
 virtutem satis degustassent, iam carendum eo, seque
 destituendos videbant. Quamvis autem fuerit po-
 puli ploratus et querimonia, coniectura capere
 licet ex eo quod tum propheta accidit. Quamvis
 enim persuasissimum semper habuit, non esse instan-
 te morte dolendum, ut quae praeter Dei voluntatem
 ac natura leges non veniat: nisi tamen affectu po-
 puli, a lacrymis temperare non valuit: dum vero
 eo proficiscitur, ubi dispariturus erat, omnes cum
 fletu sequebantur. Tum Moyses his qui longius
 aberant manu mota significavit ut consisteret:
 propiores autem rogabat, ne excessum suum la-
 crymabilem facere pergeret, cum fletu prosequen-
 do. Illi vero et hanc extremam gratiam ei reseren-
 dam existimantes, ut quemadmodum cupiebant
 seorsum secederet, continuerunt se inter se la-
 crymantes. Solus autem senatus eum deduxit,
 et pontifex Eleazarus, et imperator Iesus.
 Ut vero in monte Ibari vocato constitit, qui
 celsus eregione Hierichinis attollitur, et consen-
 denti

denibus latè Chanaanæ terra prospectū exhibet, senatum dimisit. Cumq; post mutuos cōplexus Eleazaro ac Iesu ultimū uale diceret, inter loquendū repentina nube circumdatus in uallē quandam est ablatus. In sacris autē uoluminibus scripsit se mortuū, ueritus ne propter excellentem eius uirtutē à Deo raptum predicarent. Vita eius tēpus uniuersam centū uiginti annorū fuit, cuius tertiam partē in imperio exegit, uno mense minus. Mortuusq; est ultimo anni mēse, die prima mensis qui à Macedonibus Dystrus dicitur, à nostris uerò Adar: uir omnīū quotquot unquam fuisse prudentissimus, & qui consilia bona optimè nosset exequi: adhuc eloquentia & in tractando populo gratia & dexteritate incomparabilis: affectus quoq; ita semper in potestate habuit, ut omnino illis carere uideretur, & nomina tantū eorū ex his quæ in alijs hominibus cōspiceret, cognita habere. Imperator idem cū primis bonus, nates uerò qualis nemo alius, ut omnia eius uerba nim oraculorum obtinere. Quapropter triginta diebus eum luxit populus, cui nunquā quicquā tristius accidit, quàm tunc propheta mors: nec in presens tantummodo sui desiderium reliquit, sed maximam apud omnes existimationē quotquot scripta eius enolere contigit, dum eius uirtutem ex illis aestimant. Atq; hæc sunt quæ de Moysis exitu dicenda habuimus.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
QVINTVS.

Quomodo Iesus Hebræorum Imperator debel-
latis ac cæsis Chananzis terrâ eorû sorte di-
uisit tribubus.

C. A. P. I.

POST Moysen, quemadmodû
dixi, ex hominibus sublatum,
officiûmq; memoria uiri exhi-
bitum, sedato luctu, Iesus iubet
copias ad expeditione instrui:
mittitq; exploratores in Hierichuntē, quo men-
sem eorû & vires cognosceret: castra deinde mo-
uet maturè Iordanē traiecturus: mox cōvocatis
Rubelidis & Gadidis tribuû principibus, atq;
etiâ Manasseridis: nā & huic tribui dimidiata
Amoraam habitare permissum erat, quæ fuit
Chananae pars septima: renocauit eis in mensē
quid Moysi fuissent polliciti, rogauitq; ut in eius
gratiâ qui ne ultimo quidē uitæ tēpore prospice-
re eis defatigatus est, & propter cōmune ui-
litate, alacrius præstaret quæ promiserant. Illis
uerò imperata haud grauatim faciētibz, ar-
matis quinquaginta millibus, ab Abila ad
Iordanē sexaginta stadia castra promouit: quæ
postquā metatus est, cōmodum speculatores ade-
rant, omnibus apud Chananeos exploratis.

Ignoti

Ignoti enim à principio, totam illorū urbem per
 otium considerauerūt, & mœnia qua parte ma
 gis aut minus erāt munita, & portarū quanā
 assiliū minus ferre possint, & capi essent faci
 liores: nec quisquā obuiorū spectansibus singula
 fuit molestus, dum curiositate hospitū cōsuetam
 interpretatur, nec hostile adhuc quicquā suspi
 cantur. *¶* Uerò sub uesperā secesserūt in quoddā
 diuersoriū nō longè à mœnibus, in quod primum
 fuerant deducti, iamq; cœna peracta de reditu
 cōsuli abant, indicatum est regi cœnanti, uenisse
 speculatū quosdā è castris *Ebreorū*, & nūc di
 uerētes apud Rachaben hoc tantū curare, quo
 modo lætiter se subducāt. Ille uerò cōfestim mis
 sit qui eos cōprehendant, quæstioni admonēdos
 ne causam aduētus sui aperiant: quos ubi aduē
 tare Rachabe cognouit, fortè enim lini manipu
 los siccabat in mœnibus, speculatores huius conse
 xit: missa autē à rege dixit, hospites quosdam
 ignotos paulo ante solis occasum apud se cœna
 tos discesse, qui si suspecti essent regi, quasi
 detrimentū aliquod reipublica allaturi, paruo
 negotio posse ab insequentibus de uia retrahi.
 Tum illi decepti à muliere, quā serio loqui puta
 bant, ne perseruati quidē diuersoriū abierūt: et
 excurretes per uias quibus uerisimile erat eos
 discedere, & qua ad flumē ducbant, uestigio
 nullo inuēto, frustra laborare destiterūt. Sedato
 autem tumultu Rachabe deductos de mœnibus:
 & ad

Et admonitos quanto suo periculo salutem eorum
 consulisset, ut qua in dolo deprehensa poenā ca-
 pitis cum tota familia regi erat data, roga-
 tosq; ut occupata terra Chanana memores be-
 neficii gratiā sibi rependerēt pro accepta salu-
 te, insit ut bono animo abiret: iureiurando prius
 delato, quod expugnata urbe, Et alijs iuxta
 ipsorum decretū internecioni traditis, mulieri sa-
 lus manebit incolumis: hunc enim euentum sibi
 Deum iam antē significasse. Illi Et in praesens ei
 gratias agūt, Et in futurū abundē relaturos iu-
 reiurando confirmant, Et hoc consiliū dant, ut
 cū praesens urbe expugnanda, cōtractis fa-
 cultatibus Et propinquis intra diuersorū, vestē
 coccineā pro foribus expādat: imperatorē enim
 edicto inhibiturū, ne quis eam domū ledere au-
 deat, quo data sibi salutis gratiā recipiat: quod
 si aliquis ex eius propinquis in pugna caderet,
 ipsius culpā fore nō suam: neq; se ad eius incolu-
 mitatē praestandā iureiurando teneri velle. His
 conditionibus discessum est, cū s: fūne de mōni-
 bus demississent, reuersiq; ad suos rē totā ut erat
 acta narrauerunt. Tum Iesus pōtifex Eleazaro
 cū senatu indicat quid exploratores Rachaba
 iurauerint, eorumq; auctoritate insinrandū variū
 Josue 3. est habitū. Imperatore antē sollicito de traiectu,
 annis enim auctus aquis fluebat, Et cū pontē
 nō haberet, ne fabricari quidem hostis passurus
 videbatur, nec naues ulla praesto aderāt: Deus
 se illis

Et illis transitū procuraturum promisit; fluentis
 eius imminutis. Itaq; Iesus postquam duos dies
 expectasset, copias omnes ad hunc modū in ul-
 teriore ripā traduxit. Sacerdotes cū arca agmē
 precedebāt, post eos ibāt Zenita portātes taber-
 naculū et uasa sacrificij destinata. Sequebatur
 deinde totū agmen in suas tribus distinctū, rece-
 ptis in mediū mulieribus ac pueris, quo tutiores
 essent ab impetu fluminis. Vt uerò sacerdotibus
 primis ingressis nadabile est uisum. q̃ & aqua
 decreuisset, et glareā nō amplius uiundarū uol-
 ueretur, sed stabile solum exciperet uestigia, o-
 mnes iam intrepide nadum trāsibant, tale red-
 ditū cernētes quale Deus promiserat: steterūtq;
 in aluei medio sacerdotes, donec transiret multi-
 tudo, & in tuto cōsisteret. Quod ubi factū est, et
 ipsi egressi fluminis, liberū ei solitū cursum reli-
 querunt: qui cōfessim auctus, ad pristinā aqua-
 rum molem redijt. Exercitus autē quinquagin-
 ta stadia progressus, ad decimū à Hierichunte
 stadium castra metatus est. Porro Iesus ara ex-
 structa ē lapidibus quos singuli tribuū principes
 ex aluo propheta iubente sustulerāt, ut monu-
 mentū esset prodigiose refranati fluminis, sacrū
 in ea Deo fecit: & pascha sollemnitas eo loci ce-
 lebrata est, omnibus rebus iam affluētibus, qua-
 rum penuria hactenus laboratū fuerat: nam et
 segetes Chananaorū maturas tum demetebant,
 & alias pradas abigebāt: eodē enim tēpore &
 manna

Ios. 4. 5.

Iosue 6.

manna eis defecerat, post annū ex quo ea pri-
 mum uti cœperāt quadragesimū. Cumq; hæc o-
 mnia secure & impune Israelita faceret, nus-
 quam occurrētibus Chananaïs, sed intra mœnia
 præ metu se cōtinentibus, expugnare urbes eorū
 Iesus decreuit. Itaq; prima die festiuitatis, sacr-
 dotes arcā gestātes, stipati armatorū custodia,
 accesserūt ad urbē septē cornubus clangēdo, &
 ad uirtutē suos adhortando circūambulabant
 mœnia senatu comitante, nec aliud quicquā fa-
 ciendo, quā quod instarct cornua, retro in castra
 reuertebātur. Cumq; per sex continuos dies idem
 fecissent, septima Iesus contractis in unū copijs,
 reliquo populo cōvocato, latū illis affert nuntiū,
 urbē ea die sine labore capiendā, Deo hanc in-
 potestate ipsorū tradite, & ruentibus sua spon-
 te mœnibus facilē aditū aperiēte: insitq; omnes
 occidi quotquot in manus militū dēscirēt, &
 neq; lassitudine: neq; miseratione, neq; præda cu-
 pidine à cadibus auocari, aut effugiū ullū ho-
 stibus permittere: sed quicquid spiritū uitalem
 habet extinguere, nihil in prædam aut propriū
 emolumentū cessurū reseruando. Quicquid autē
 auri ac argenti repertū fuerit, in unū cōportari
 uoluit, ut primitiæ ob rem feliciter gestam spo-
 lia de primū capta urbe Deo dedicarentur: solā
 autē Rachaben cū sua cognatione seruari, pro-
 pter iusurandum ab exploratoribus acceptum.
 Hæc locutua instructum exercitum ad muros
 admonet

admouet: urbem deinde rursum circūambulant,
 precedentibus cū arca sacerdotibus, & cornuū
 classico militē ad aggrediendū opus incitatibus:
 cumq; septies lustrata paulisper cōstitissent, col-
 lapsa sunt mœnia, nec machinis admotis, nec
 ulla alia ni ab exercitu illata. Hebraei uerò nul-
 lo negotio per ruinā irrumpentes in Hierichun-
 tem omnes promiscuē cadunt, inopinato mœniū
 casu consternatos, & subitaneo stupore ad pu-
 gnam inutiles: passimq; cadaveribus uia sterne-
 bantur, nullum nec praesidium nec effugiū incolis
 inuenientibus, ita ut ne feminis quidē parcere-
 tur ac pueris: repletaq; trucidatis urbs & po-
 stremò incensa roguū defunctis praeiuit, in agros
 quoq; pari saeuiente incēdio. Rachaben uerò cū
 domesticis qui in diuersoriū confugerāt, explo-
 ratores periculo exemerunt: ac mox ad Iesum
 adducta, gratia sunt obseruatos speculatores
 acta, dicente se meritis illā praeiis remuneratu-
 rum: moxq; agris donatā, in honore postea sem-
 per habuit. Reliquias autē urbis quae incēdio su-
 pererant, ferro diruit, diris execratus quisquis
 semel uastatā instaurare aggredieretur: nimirū
 ut prima fundamēta iaciens orbaretur filio pri-
 mogenito, & absoluto opere natu minimū ē li-
 beris amitteret. Nec irritā esse uoluit Deus im-
 precationem, sicut suo loco dicitur. E direptione
 autē ingens uis argenti ac auri, atq; etiā ariis
 in unum accruū est redacta, nemine edictum non
 obseruan

observante, aut sibi pradam ac lucrū inde quærente. *Eas manubias Iesus sacerdotibus in thesauros reponendas tradidit. Ac Hierichuntū quidem excidium in hunc modum se habuit.*

Ios. 7. 8. Achar autē quidam Zibedia filius ex tribu Iuda, nactus paludamentū regium totum ex auro cōtextū, & massam auri trecentorū siclorum pondo, & iniquū ratus si nullum periculi pretium ad se rediret, sed oblutū à fortuna lucrū Deo nihil talibus rebus opus habenti offerret, intra tentorium in cauū profundum defodit, putans sicut cōmilitiones ita et Deum se posse fallere. Erant tunc castra in loco qui vocatur Galgala, uoce libertatē significāte: transgressi enim fluniū, tandē se & ab Ægyptiis & ab erūnis in deserto exanclatis liberatos existimabant. Paucis autē post diebus quā Hierichus est excisa, mittit Iesus tria millia militum ad urbem Aīnam supra Hierichuntē sitam: qui cum Aīnatis pralio cōgressi, & in fugam uersi, triginta sex ē suis desiderauerūt. Huius incōmodi accepti nuntius postquā in castra peruenit, maiorem quā pro casurū numero mœstitiā attulit: nō tam propter amissos, tametsi omnes uiri fortes & honore digni fuerāt, quā propter desperationem. Credentes enim se iam ea regione positos, & illesum exercitiū habituros ut Deus promiscrat, nunc mirū in modū elatos hoc successu animos hostium nidebant. Itaq; saccos induit

dui per totā diem hoc habitu in luctu ac lacrymis perseverabant: nullaq; interim corporum curandorū ratione habita, totos se dolori dederant. Iesus autē videns exercitiū sic affectū, et nihil lati amplius sperantiē, cū fiducia Deū alloquitur: Nos, inquit, nō nostra temeritate adducti sumus, ut terrā hanc armis subigere coneremur, sed Moyses servus tuus ad hoc nos excitavit, cui multis attestantibus prodigijs pollicitus es, traditurū te nobis hanc terrā possidendam, & exercitiū nostrū ope tua fretū semper in conflictu adversarijs fore superiorē: atq; harū promissionum eventū nō semel iam sumus experti. Nunc autē prater opinionē clade accepta, & militibus aliquot desideratis, hoc casu territi, & de promissis tuis ac Moysis hesitantes, & a praelijs abstinemus, & post talia belli exordia nihilo feliciores progressus sperare possumus. Tu ergo domine, potes enim, fer opem, & praesentem maerorē victoriam largitus adime, desperationemq; in futurū attonitis exime. Talibus exorabat Deum Iesus, in faciē humi prolapsus. Responsum deinde accipit, surgere & lustraret exercitiū pollutū sacrilegio et violata religione, hanc enim causam esse praesentis calamitatis: inquisitione autem facta & poena à sacrilego exacta. Israelitarū fore victoriā. Hoc oraculum Iesus populo indicat, & vocato Eleazaro pōsifice ac magistratibus sortem per singulas tribus mittebat

mittebat: cumq; fors in Iudæa tribum cecidisset, rursus per cognationes eius mittebatur. & cū in Sacharia cognatione maleficiū esset inuentum, eam rursus uiritim examinātes, Acharem deprehenderūt: qui uidens nō esse locū tergiversandi contra diuinū iudiciū, furtiū sassinus res furtiuas in medium protulit: moxq; affectus supplicio, noctu ignominiosa sepultura traditur, quemadmodū solēt damnati iudicio publico. Iesus autē lustratū exercitiū ad Ainā ducit, & noctu dispositis circa urbē insidijs, diluculo hostē ad certamē prolicat. Illis uerō audacter ob proximā uictoriam irruentibus, simulata fuga procul eos ab oppido abstrahit, susum hostē existimātes, & quasi uictoria iā parta insolescentes. Postquā autē subito cōuersis copijs in facie illis obstitit, & alijs qui in insidijs latebant ex composito signum datum est, coorti celeri cursu ad Ainā feruntur, & auersam eius portā occupant, plerisq; ciuiū ē muris suorū ut tum patabant uictoriā spectantibus: urbemq; ingressi sine discrimine eadem ingentem edunt. Interim alia parte Iesus obuios in fugā uertit: qui urbē petētes integrā adhuc rati, ubi hanc quoq; ab hoste captā ac cū uxoribus ac liberis incensam animaduicerūt, per agros dispalati, cū sibi inuicem presidio nō possent esse, alij alijs in locis sunt oppressi. Post hanc Xenatarum cladē magna multitudo puerorū & mulierū atq; mancipiorū
 capta

capta est, & supellex sine numero: pecudū item greges non modici, & insuper signata pecunia multa, erat enim ea regio pradiues: atq; hac omnia Iesus inter milites partitus est in eis castris qua habuit ad Galgala. Caterū Gabaon-
 11. nita qui nō longē à Hierosolymis habitant, co- Iosue 3.
 gnito Hierichitiorū et Ainātarū casu, iamq; in se iturū hostē suspicati, Iesum quidē precibus flectere nō tentauerant, frustra eas fore putantes apud eum qui interneciū bellum cū Chananaeis gereret: sed maluerūt vicinos Cephcritas & Cathieremitas in societatem aseiscere, dicentes nec ipsos posse euadere periculū nisi maturē prouiderent: quōd si suū cōsiliū sequātur, nō deesse remedium. Quod ubi persuaserūt, mittunt legatos ad Iesum de fœdere, quos maximē credebant ad negotiū conficiendū idoneos. Qui periculosum rati si se Chananaeos faterētur, & multo tutius si nihil sibi cū illis cōmune dicerent, sed longē diuersas sedes habere: aiunt se fama uiri excitos multiorū dierum iter fecisse, & hoc esse uerū ex habitu cōprobabant: uestes enim quas uiam ingressuri nouas induissent, longo itinere detritas, sumpserant enim tritas data opera, ut uerisimilia dicere uiderentur. Hoc habitu in concionem ingressi, dicunt se missos à Gabaonitis & vicinis urbibus, ut saluis patrijs institutis, in amicitiam eorum uenirent: comperio enim quōd deus gratuito munere Chananaeorum

terram illis concessisset, gratulari se eis, & in
 ciuitatis petere: his dictis, & ostentatis uestibus
 in signum longi itineris, orabant ut in fœdus &
 amicitiam admitterentur. Iesus autē credens eo-
 rum uerbis quòd Chananei non essent, recipit eos
 in fidem & amicitiam: & Eleazarus pontifex
 cum senatu iurauit, habituros se eos pro amicis
 ac socijs, & nihil cōtra eos iniūstū molituros,
 approbante id fœdus uniuerso populo: hoc astu
 uoti compotes domum ad suos sunt reuersi. Iesus
 autem exercitū ducto in submontanū Chananae
 tractum, cū audisset Gabaonitas non longe à
 Hierosolymis habitare. & esse Chananaorū ge-
 neris, euocatis eorū honoratioribus, fraudem eo-
 rum incusabat: Illis uerò excusantibus nō alium
 se modum salutis quarenda habuisse, & ideo ad
 dolum uersos necessitate cogente, Eleazarū pon-
 tificem & senatum cōuocat: cumq; decretū esse
 non uiolandam fidem iureiurando sancitam, sed
 publicis ministerijs deputandos, in hac cōditione
 postea sunt habiti: atq; hoc pacto imminenti pe-
 riculo se subtraxerunt. Caterū cū rex Hie-
 rosolymitarum indignè ferret Gabaonitas ad Je-
 sum defecisse, & quatuor proximarum gentium
 reges ad bellum contra eos gerendum accinisset,
 Gabaonita uidentes se peti, & hostes castris cir-
 ca quendam fontem nō longe ab urbe positis, ad
 oppugnationem expediri, Iesum in auxilium ad-
 uocant: nam eò tam res deuenerat, ut ab his per-
 niciem

Iosue 10.

niciem expectarent: in illis uerò qui ad excidium Chananaeorum uenerant, propter nouam amicitiam unicam spem salutis reponerent. Tum Iesus cum toto exercitu in succursum properans, die & nocte itinere facto, diluculo parantes oppugnationem adoritur: cumq; terga uertissent, per decline fugientes est persecutus. Bethora is locus dicitur. Interfuisse huic pralio diuinum auxilium euidentibus prodigijs apparuit, calo tonante & crebris fulminum ictibus, grandine insuper maiore solito ruente: accessit & illud nunquam antea uisum, quòd dies factus est longior, ne interuentu noctis uictori hostis eriperetur: quo factum est ut Iesus reges istos caperet in spelunca quadam latebras querentes iuxta Macchida, de omnibusq; supplicium sumeret. Creuisse autem eam diem ultra còsuetum, extat relatum in sacra uolumina qua in templo sunt asseruata. Debellatis in hunc modum regibus qui Gabaonitas inuascrant, Iesus in Chananaea motana ducit exercitum: & magna in ea regione cade edita, praedaq; abacta, Iosue 11. exercitum reducit in Galgala. Cumq; late per circumquaq; sitas regiones rumor de rebus Hebraeorum fortiter gestis spargeretur, deq; stupenda multitudine caforum, excitati sunt in eos reges Libani accole, & ipsi Chananaei generis: & quantum Chananaeorum campestria colit adscitis Palaëstinis castra posuerunt ad urbem Galilæa Berotham, non longe à superiore Cadesa, qua

etiam in Galilaorū agro sita est : erantq; omnes
 ha copia, peditum trecenta milia, equitū decem
 milia, currum uiginti milia: quae tāta hostium
 multitudo, adeo tam ipsum Iesum quā ceteros
 Isrāclitas terruit, ut pra metu minimum a despe-
 ratione abessent. Sed cū Deus exprobrasset eis
 formidinē, & quod eius praesidio se nō tam intos
 putarent, pollicitusq; uictoriam, equos captiuos
 enervari & currus incendi iussisset: concepta ex
 his promissis fiducia, ducit in hostem : quem die
 quinto adeptus pugnādi copiam facit. fitq; con-
 flictus ualidus, & strages maior quā ne facile
 credi possit est edita. In fuga quoq; plurimi ceci-
 derunt, ut prater paucos totus hostilis exercitus
 interierit. Reges etiam ad unum omnes sunt casi:
 adeoq; sanitu est in uictos, ut hominibus sublati
 in equos ferrum exercerēt, & currus exnerent.
 Totam deinde regionē peruagatus est, neminēq;
 audente congregari, expugnabat oppida, & quot-
 quot ad manus suas peruenirent interficiebat.
 Jamq; quinto huius belli anno exacto Chana-
 naorum nemo supererat, nisi siqui in loca muni-
 sissima confugerant. Iesus autem castris ē Gal-
 galis in montana translatis, sacrum tabernacu-
 lum in urbe Silunte fixit : quod is locus propter
 pulchritudinem uisus sit idoneus in quo tātissem-
 piter maneret, dum maior commoditas aedificādi tem-
 pli se praberet. Inde cum omni populo profectus
 uersus Sicima, altare ita ut Moyses praeceperat
 statuit:

statuit: & dimidio exercitu, in Garizeo monte
 dimidium eius collocavit, & in Gibale alterum
 dimidium, in quo altare erat cum Leuitis ac sa-
 cerdotibus: ubi mactatis uictimis, execrationi-
 busq; peractis & in altari insculptis, in Siluam
 sunt reuersi. Iesus autē iam senex, cum uide- 111.
 ret Chananaeorū urbes penē inexpugnabiles, tum 105. 13. 14.
 propter situm natura tuū, tum propter munition- 12.
 es ad frustrādos hostium conatus arte additas:
 nam cognito Israelitarū ex Aegypto exitu, &
 quod ad suum excidium properaret, toto illo tem-
 pore in muniendis oppidis occupati fuerant: con-
 uentū populū in Siluam indicto concionē aduo-
 cat: cumq; frequens cōcursus factus esset, res ha-
 bitenus fortiter ac feliciter gestas recēsuit, quales
 par erat Dei auspicijs à populo religiosissimo ge-
 ri: reges triginta & unum ausos manus cōserere
 denictos, exercitusq; potētissimos pralio supera-
 ros, & internecione casos, ut ne reliquia quidem
 generis superessent. Caterum quoniā ex urbibus
 alia capta essent, alia munitiones & ob hoc ob-
 stinatiores longa oppugnatione opus haberent,
 censuit eos qui ex regione ultra Iordanē sitā in
 communem expeditionē profecti fuerāt, & pro-
 pter cognationem socios periculorū se adiunxe-
 rant, gratijs prius actis ad proprias sedes remit-
 tendos: deinde ex singulis tribubus singulos te-
 stata probitatis viros eligendos, qui regionem to-
 tām permenfi bona fide & absq; dolo magnitu-
 dinem

dinem eius renuntiarent. In eam sententiam itum
 est ab uniuerso populo: moxq; eos uiros misit ad
 metiendam terram adiunctis ad eos quibusdam
 geometriae peritis, qui propter hanc scientiam er-
 rare ac falli non poterant: hisq; mandata dedit,
 ut aestimationem agrorū iuxta bonitatem terra
 facerent: nam Chananæa natura talis est, ut ui-
 dere liceat campos magnos & frugum ac fru-
 ctuum feracissimos, qui collati ad aliam terram
 admodum uberes uideri possent: quod si ydem qd
 Hierichuntinū aut Hierosolymitanū agrum con-
 ferantur, iam non magni pretij uidebuntur: cum
 tamen hi agri parui sint & bona ex parte mon-
 tani, sed quantum ad fertilitatem attinet, nullis
 alijs secundi. Hanc ob rem uoluit iuxta aestima-
 tionem potius quàm iuxta mensurā sortitionem
 fieri, quod nonnunquam unum ingerum pro mille
 alijs ualeat. Decemuiri autē huic negotio desti-
 nati perlustrata regione & aestimatione terra
 peracta, septimo mense reuersi sunt ad eum in
 Siluntē, ubi tum tabernaculi sedes erat. Tum Je-
 sus assumpto Eleazaro cum senatu ac tribuum
 principibus diuisit regionem nouem tribubus &
 Manassitarū dimidia parti, cuiq; tribui pro eius
 magnitudine agrum admetiens: cumq; ad sortes
 uenitū esset, tribui Iuda obuenit tota superior Iu-
 daea pertinens usq; Hierosolyma: latitudo uerò
 eius Sodom t: cū lacum attingebat: in hac sorte
 urbes erant Ascalon & Gaza. Secundo loco
Simco

Simeonis sortita est Idumaea partē Aegypti & Arabia cōterminam. Beniamita deinde regionem sortiti sunt, quae à Iordane amne usq; mare protenditur: latitudo uerò eius patet Hierosolyma inter & Bethela: angustissima autē hac sors fuit, propter agri bonitatem: Hierosolyma enim & Hierichum acciperunt. Ephraimi autē tribus terrā à Iordane usq; Gadara in longū protensam sortita est, in latū patenti à Bethelis usq; magnū campum. Manassetidis itē dimidia pars agrū à Iordane usq; Dora urbē, latitudine usq; Bethsana, quae nūc Scythopolis uocatur. Post hos Isacharis in longum patenti à flumine usq; Carmelum montem, latitudinis uerò mons Iabyrius fuit terminus. Zabulonita usq; Genesariē lacum terrā Carmelo & mari cōtiguam sunt sortiti. Quae autē regio post Carmelum sita est conuallis ex re nomen habens tota Aseritis cessit quā ad Sidonem est obuersa. In hac portione fuit urbs Arce, alio nomine Arclipus. Quae uerò ad orientem spectans usq; Damascum urbē, & superior Galilaea Nephthalitis obtigit, usq; Libani montē & Iordanis fontes, qui ex hoc monte oriuntur, quā fines sunt Arces urbis uersus septentriones sita. Porro Danita adepti sunt quicquid uallis ad occidentem solem uergit, Argo & Doris terminati: horū est Iamnia & Gitta, & totus ager qui ab Aearone pertingit usq; montē à quo Iuda tribus initium fecit. Ad hunc modum

modum sex gētiū à filijs Chananai denomina-
 tarum regionē Iesus diuisit, & nouē cum dimi-
 dia tribubus habitandā dedit. Amoraam enim
 & ipsam ab uno ex filijs eius dictā Moyses iam
 ante duabus cum dimidia tribubus diuiserat, ut
 lib. 4. c. 7. suprà diximus. S: doniorū autem, Arucaorum,
 Amathaorū & Aritheorū agri nihil ad hāc
 diuisionē pertinuerunt. Caterū Iesus etate iam
 defecta cum nō ualeret cōsilia sua per se exequi,
 & qui uicem eius gerebant, negligentius Remp.
 administrarent, praecepit unicuiq; tribui, ut ex
 sua sorte Chananæorum reliquias tolleret. In hoc
 enim consistere & ipsorum securitatē, & disci-
 plina ac religionis incolumitatē. idq; eos non ex
 Moysi tātum monitis, sed suomet experimēto di-
 didisse: deinde ut Zenitis triginta octo destinatas
 urbes redderent, iam enim decem in Amoraā
 trans flumen acceperāt: ex his in tribus profugis
 receptacula sunt instituta: nihil enim magis erat
 cura, quā ut nusquā à Moysis praecriptis re-
 cederetur: ha fuerunt, in tribu Iuda Hebron, in
 Ephraim Sicima, in Nephthalitide Cedesis, qua
 est in superiore Galilea. Post hac quod de prada
 in reliquum erat diuisit: supererat enim permul-
 tum: unde nō mediocri diuitiarū accessio & pu-
 blicē & priuatim facta est: tātum erat auri &
 uestimentorum ac reliqua supellectilis: tantum
 etiam iumentorū ac pecudum, ut numero cōpre-
 hendi nō possent. Posthac aduocato in cōcionem
 exer

exercitu, ad eos qui ex regione ultra Iordanē sita
unā militabant numero quinquaginta milia, in
hanc sententiā locutus est: Quoniam Deus &
pater qui est dominus Hebraorū generis, terram
hanc & acquirere dedit, & in perpetuū man-
suram nobis promissit: nosq; opem uestram indi-
gentibus ex mandato Dei alacriter & impigre
præstitistis, æquum est cū iam nihil arduū su-
persit, missione nobis dari, & promptitudine ue-
stra non abuti: quandoquidem certi sumus, si in
posterū sit opus, nihilo segnius operā uestram no-
bis paratā fore. Itaq; gratias uobis agimus, quòd
socij periculorum esse uoluistis, rogamusq; ut in
hac mutua beneuolentia perseueretis, memores
amicorū & quòd nos quoq; uestras possessiones
nostris auxilijs parastis, sicut nos ad hanc felici-
tatem Deo fauente & uobis adnitētibz perue-
nimus, nec id sine uestra opera premio: quando-
quidē ex hac militia ditati estis, multumq; pra-
da, auri, & argenti refferetis, & super omnia no-
stram beneuolentiam ad referendam uicem nun-
quam non promptā ac paratā. Nam & Moysis
mandatis satis fecistis, non cōtempna autoritate
mortui, & nihil uobis ad nostrā gratiam prome-
rendam reliquū fecistis. Latos igitur uos ad ue-
stras possessiones dimittimus, hoc unum rogatos,
ut nullum terminum existimetis cognationem
nostram dirimere: nēue propter flumen medium
alios nos putetis quā Hebraeos. Omnes enim
Abra

Abraha stirps sumus, qui vel hanc vel illam ripam incolimus, unus Deus tã nostros quàm vestros maiores in hanc lucem protulit: cuius leges ac religio per Moysen instituta diligenter observanda sunt: hoc enim pacto futurus est adiutor & propitijs: sicut cõtra, si in alienos ritus degenerauerimus, & ipse nos auersabitur. Hac locutus & singillatim primatibus populoq; in commune dicto uale, ipse quidẽ eodem loco restitit: reliqua autẽ multitudo uniuersa cum lacrymis eos deducebat, & agrè à se inuicẽ diucllebatur.

IIII. Itaq; traiecto fluuio Rubelus tribus & Gaddus
 Jos. 22, & quotquot Manassitarum eos sunt secuti altare super ripam Iordanis erigunt, monumentum posteris & signum cõiunctionis cum reliquis qui ultra Iordanẽ incolunt. Quo audito apud ceteros Isrãelitas, cum altare exstructũ scirent, non etiam quo animo, putabãt eos nouata religione alienorũ numinum cultum uelle introducere: & semerè hanc suspitione uiolata religionis moti, arma corripuerant nindicaturi patrios ritus, & pœnas à uiolatoribus exacturi. Existimabant enim nō tam cognationis ac dignitatis eorũ qui in hoc erãt crimine, quàm diuinæ uoluntatis rationẽ habendam: atq; ita irati ad expeditionem se accinxerũt. Iesus uerò & pontifex Elcazarus cum senatu cohibebãt eos, dicentes uerbis prius quàm armis rem aggrediendã, & scitandũ quomente id fecerint: & si fortè malo animo factum
 depr

deprehensum sit, tum demum armis impetendos. Mittunt igitur eò legatos, Phineesem filiū Eleazari, & cum eo decem honoratos in populo, qui cognoscant quid sibi nolentes altare in ripa construxissent. Vt uerò traiccto flumine, & cōuentu aduocato Phineeses in cōcione constitit: Maius, inquit, uestrum delictum est, quàm ut uerbis tantum castigari debeat: attamen non culpæ magnitudine moti repente ad arma cōclamamus, ut pœnas sumeremus, sed respectu cognationis, & ea spe quòd fortasse admonitione ad sanitatem reduci possitis, legationē ad nos suscepimus, ut cognita causa extructi altaris, nō temerē armasse nos in uos uideamur, si p̄s rationibus adducti id fecistis: sin autem in culpa sitis, iustam ultionem uiolata pietatis inferamus. Vix enim credere potuimus, nos qui perspectā Dei sententiam habetis, & legum eius auditores estis, dis-iunctos à nobis & in uestram possessionē reuer-sos, quam Deo ferre acceptā debetis, cuius pro-nidencia nobis contigit, beneficiorū ipsius obliuos, & relictis tabernaculo, arca, & altari patrio, externos Deos cōplecti, ac Chanaanorū impie-tati accedere. Sed uenia dabitur, si resipiscatis, & nō a maiore insaniam prolabamini, ad domesticarū legum reuerētiam reducti. Quòd si in male coeptis obstinatē persistatis, non graui-bimur ullum laborē pro legū defensione suscipere, sed ad has simul & Dei honorem tuendum flu-
mine

minc iraiecto, pro Chanaanais habitos, non secus
 atq; illos exterminabimus. Caute enim putetis
 quia extra limitē nostrū estis, extra potestatem
 etiam Dei nos euasisse: ubi ubi estis, omnia sunt
 illius, nec licet ius eius ac iudiciū effugere. Quod
 si putatis locū vobis ad recte sapiendum esse ob-
 staculo, praestat nouam agrorū diuisionē facere,
 & hanc regionē pecoribus compascuam relin-
 quere. Satiū est igitur ut resipiscatis, & à noui-
 tatibus mutato proposito desistatis: rogamusq;
 uos per salutē liberorū ac cōiugum, & quicquid
 habetis carissimū, ne nobis belli suscipiēdi neces-
 sitatem imponatis, cūtra quos minime volumus.
 In hac enim cōcione & consultatione suū est,
 utrū pace nostra & uestris affectibus perpetuò
 frui malitis, à nobis persuasi, an nos & uestra
 omnia belli periculis exponere. Postquam hac
 Phineeses dicere desijt, qui cōcioni praerant, pro
 communis causa defensione hac attulerunt: Viri
 fratres, nos neq; à cognatione deficere volumus,
 neq; in religione, cuius nequaquā pœnitet, quic-
 quam innouare. Vnum Deum nominus Hebrais
 omnibus communem, & altare eius arcum quod
 est ante tabernaculum, nec aliud unquā nostras
 excipiet, uelimas. Nam hoc quod nūc creximus,
 quodq; uestra suspitioni ansam praeuit, non ad
 Deum sacrificijs placandum exstructum est, sed
 ut perpetuum argumentum exstet nostra neces-
 situdinis, nosq; patriae religionis admoneat, non
 ut nos

ut nos suspicamini, violāda religionis. su initium:
 Et hanc fuisse nobis extruendi causam, Deus
 ipse testis esto idoneus. quapropter meliorem post-
 hac de nobis opinionem habetote, absq; ut nos
 affines existimetis ei crimini: cui quisquis ex
 Abrahæ posteris se obnoxium fecerit, et à pa-
 tris moribus ac ritibus degenerauerit, absq; ca-
 pituli pœna expiari nō ualeat. His auditis Phi-
 nees, collaudatq; eorū cōstantia, reuersus ad
 Esūm, rē totā apud populum exposuit: qui laetus
 quod nec delectu opus esset nec civili sanguine,
 gratias egit Deo per sacrificia: moxq; soluto cō-
 uentu, reuersus ad sua singulis, ipse apud Sicimā
 elegit domiciliū. Anno autē post uigesimo iam Jos. 23. 24.
 decrepitu, accitis oppidatim honoratioribus, et
 cum senatu magistratibus, tū ex plebe quotquot
 erat cōmodū, ubi uidit omnes adesse: primū Dei
 beneficia in memoriā illis reuocat plurima, per
 quæ ex rebus afflictis in tantas opes tantamq;
 gloriā peruenerat. Hortatur deinde ut dent ope-
 ram ut Deū in posterū aquē habeant propiciū,
 cū sciat eius beneuolentiā nō alijs retineri pos-
 se quā pietatis artibus. Suum enim fuisse ut
 priusquam decederet, illos officij cōmonefaceret.
 Postremò rogauit ut hāc admonitionē boni con-
 sulerent, essentq; eius perpetuò memores: post hāc
 concionē natura debitū exoluit, anno uita cen-
 tesimo decimo: quorum XL. sub Aioyse magistro
 minister ipsius exegit, et post eius obitū uigin-
 e siquit.

riquinq; reip. præfuit, uir incōparabili tum prudentia tū eloquentia, adhac in re imperatoria fortis & impiger, nec minus in pace bonus & utilis: deniq; in quauis uirtute eximius. Sepultus est in oppido Thamma tribus Ephramitidis. Per idem tēpus moritur & Eleazarus pōtifex, Phineesi hereditariū relinquens sacerdotiū: sepultura eius monumentū impositū extat in urbe

7. *Gabatha.* Post horū obitū consultus Phinees
Ind. 1. ses à populo de uelintate Dei, cuiusnā foret imperium in bello Chananaeo: Respōdit, iubere Deū ut Iudæ tribus ductu bellū gererent, quæ mox assumpta Simeonide, his cōditionibus rem aggressa est, ut sublati s̄ sua ditione hostiū reliquijs, tum tributarijs, in alterius tribus extirpādis huius generis reliquijs uicem rependeret.

Quomodo post mortē imperatoris Israëlitz neglectis patris religionibus in extremas calamitates inciderūt, & exorto ciuili bello ex uniuersis Beniamitis D C. tantū fuere superstitēs. CAP. II.

AT Chananaei quorum res tum erant, satis integra, cū magno exercitu apud Bezeccā urbem eos expectabant, ducta loci regis Adonibezeci: id nomen Bezeccenorū dominū significat. Adoni enim Hebraorū lingua dominus dicitur. Hi spem uictoria reponebant in hoc, quòd Iesus dux Israëlitarū esset defunctus. Aduersus hos quas dixi duæ tribus egregiè pugnauerunt: & cassis decem millibus dum reliquos fugientes in se

insequuntur Adonibezecū ceperunt: qui mani-
 bus ac pedibus truncatus, agnovit divinā iusti-
 tiam, septuaginta & duos reges antea hunc in
 modū à se multatos confessus: sic affectū detu-
 lerunt nō longè à Hierosolymis, ubi fato functū
 terra mandauerunt. Deinde circa oppida bellū
 circūferebant, quorū bona parte capta, Hieroso-
 lyma sunt adorti. Et capta inferiore eius parte,
 omnes habitatores terra cōtrucidauerūt: at su-
 perior natura loci & munitionibus est defensa:
 quare oppugnatione in Hebronē translata, ur-
 becq; ui capta, in oppidanos omnes scitum est.
 Apud hos in eam diē superstitēs erant quidam
 è gigantū genere, statura & specie ceteris mor-
 talibus dispares, nisi simul & auditu horribi-
 les: quorum ossa adhuc ostenduntur, qualia nix
 credant qui nō uiderunt ipsi. Hoc oppidū *Iosue 22*
Zenitis honoris gratia concessum est cū illis duobus cu-
 bitorū millibus: reliquū eius agrū Chalebo dono
 dederūt, iuxta mādātū Moysis: fuerat hic unus
 è speculatoribus, quos Moyses in Chananaeam
 pramiserat. Habita est ratio Iethre quoq; Ma-
 dianita, olim Moysis soceri, cuius posteris ager
 est attributus, quia relicta patria comites se
 adiunxerāt, & in deserto arūnarū socj fuerāt.
 Expugnatis montanis oppidis, in cāpestria &
 maritima descendētes prædicta dua tribus A-
 scalonem & Azotum de Chananeis ceperūt.
 Euasit autem eos Gaza & Accaron, quod in
 2 2 plani

planicie sita & abundātes curribus, inuadētes se male mulctatos facile reijciebant. Atq; ita hæc dua tribus magnis opibus bello acquisitis, domū se receperūt, & arma deposuerūt. Beniaminæ uerò in quorū sorte crāt Hierosolyma, tributo imposito habitatoribus eius pacē dederūt: & in posterū alteri à cadibus, alteri à periculo feriatī, ad culturā agrorū ueriq; se cōtulerūt. Beniamitarū exēplo mota reliqua tribus & ipsa idē fecerunt, & tributis cōtenti pacē Chananai dederunt. Ephraim uerò tribus cū assidendo Bethelis multo tēpore ac labore impēso nihil proficeret, in coeptis tamē pertinaciter durauit: tandem cōprehensio uno ciuiū qui in urbē importabat necessaria, fide data & accepta, & iureiurando firmata, inromissos clam ipsum cū familia seruatiuros, proditiōe eius facti sunt noti cōpotes: casisq; reliquis omnibus, præter hos quibus salus ex pacto debebatur, ipsi posthac urbis dominiū habuerūt. Omissō deinde bello Isralita omnes agricultura tantū operā dabāt: atq; ita pace longa emolliti, uoluptas magis quā honestati studebāt, disciplina ac legi diuinariū immemores. Quia iniuria Deus cōmotus per natem admonet eos nō ē sua sentētia hosti Chanaanō parcere, quamobrem fore ut aliquando per occasionē pro intēpestina clementia crudelitātē eis reponeret. At illis, tametsi territis oraculo, belli tamen nō libebat suscipere, eū quod male a

ē Chæ

ē Chananao perciperēt cōmoda, tū quod ob lu-
 xum ad laborē nō essent idonei, deprauata iam
 reipublica forma, & autoritate optimatū inua-
 lida, dū nec senatus ne antē legitur, nec magi-
 stratus solennes creantur: dumq; relicta cura sta-
 tus publici, omnes priuatis tantū lucris sunt de-
 diti. In tanta licētia perturbatio grauis incidit,
 ex qua mox bellū civile exortum est, quod hanc
 causam habuit. Vir ē plebe Zenitica, in Ephra *Iud. 19.*
 mitarū dirione habitans, duxit uxorē natam in
 oppido Bethlemis, quod ad tribū Iuda attinet:
 hanc cū uehementer ob formā amaret, parū re-
 spondere in amore agrē serebat. Hinc orto dissi-
 dio, mulier concinuas exposlulationes nō ferens,
 relicto marito mense quarto ad parentes reuer-
 titur. Et coactus desiderio, & ipse uenit ad socer-
 os, quorum opera missis querelis cum uxore in
 gratiam reuertitur: eo loci quatuor dies exegit,
 somiter à puella parentibus habitus: quinta cū
 decreuisset domū repetere, post meridiem iter in-
 greditur: cunctanter enim parentes filiā dimise-
 rant, nec nisi meliore diei parte trāsacta: comes
 erat unus famulus, & mulier uehebatur asina.
 Cumq; emensi triginta stadia nō longe abessent
 à Hierosolymis famulus dabat cōsiliū ut aliquò
 diuiterēt: ne si nox iter facientes opprimeret, in
 aliquod incōmodum incidrēt, praesertim propin-
 quis hostibus, cū serotina hora etiā amicorum
 loca suspecta facere soleat. Marito non placuit

alienigenarum uti hospitio, nam Chananei tum urbē tenebāt, malebatq; progressus viginti stadia ad sui generis homines diuertere. in hoc cōsistentibus omnibus, peruenit in Gabā tribus Beniamitidis sero admodū: cumq; in foro inueniret neminē qui se inuitaret ad hospitium, senex quidā ē rure domū repetens, Ephramita genere, sed Gaba habitās, casu reperiū interrogat, quis nam sit, & cur crepusculo demū cenā ē foro peteret. Ille se Zenitā ait, & uxore ā parentibus domū reducere, & in Ephramitarum diuione se habere domiciliū. Tū senex respectu cognationis ac tribus, & quod foret oblatius hospes nissus est, ad se deducit hominē. Gabaeni uerō quidam inuenes qui mulierculam in foro uiderant, mirati eius formā, postquā ad senē illum diuerisse cognouerunt, contēptā imbecillitate & solitudine, uenerunt ad ianuam: rogantq; senē ut abirent, & nim abstinerent ac iniuriā, postulabant ut exhibita hospita quieti suae consuleret. Cumq; ille contrā diceret cognatā esse, & Zenitidem, peccaturos eos grauitē, si propter uoluptatem leges uiolarent: inuenesq; iura contēnerent ac deriderent, cadē minantes si obētare libidini corū pergeret: senex ait, se filiam eis permittere, ut saluo hospitali iure cupiditatē explerent, uolens quantum in se erat tutos ab iniuria praestare, quos exceperat. Illi uerō pertinaciter hospitam expetentibus, & hanc omnino accipere

pere uolentibus, supplex orabat, ne quid contra
 leges cōmisterent. At illi furētes ui raptā mu-
 lierem domū abducens: cumq; ei per totā noctē
 ad satietatem illussissent, diluculo dimiserunt:
 qua ita miserē affecta ad hospitium reuertitur,
 Et prae nimio dolore ac uerecundia, non audens
 in mariti conspectū uenire, quod hunc indignis-
 sime rem laturū putaret, humi collapsa expira-
 uit. Lenita ratus sopore oppressam, Et nihil gra-
 uius suspicans, eueitare conabatur, cōsolaturus
 eo quod non sponte se ad stuprum praeuissset, sed
 in alienas ades abrepta. Vt uero defunctam
 sensis, satis prudēter pro calamitatis magnitu-
 dine se gerens, eadem iumento impositū domū
 reportat, Et mēbratim diuisum in partes duo-
 decim, ad singulas tribus misit, mandans perse-
 rentibus, ne indicarent per tribus qui mulieri
 causa mortis fuerint, Et de eorū uiolentia. Tum
 uero illi nunquam tali antē niso uel audito spe-
 ctaculo ad indignationem graniter cōmori, Et
 iusto furore perciti apud Siluntem conuentū fa-
 ciunt, Et congregati ante tabernaculum, Ga-
 baēnos hostiliter armis impetere decernūt. Hūc
 impetum senatus cohibuit, suadens non ita te-
 merē cognatis bellum inferendū, priusquā uerbis
 agerens de criminibus: quando ne in externos
 quidem ob iniuriam acceptā armari leges per-
 mittūt, nisi legatis prius de satisfactione missis.
 Rectum igitur esse ad Gabaēnos mittere qui

fontes ad supplicium deposcant : qui si dedantur, horum pœna contentos esse debere: sin contumaces fuerint, bello in eos iudicandū. Itaq; mittuntur ad Gabaēnos accusaturi eos iuvenes qui nim pudicitia mulieris insulerāt, & postulaturi ne pro uiolatis legibus morte iustas pœnas dederent. Gabaēni uerò non dediderunt iuvenes, arbitrati sibi pudendum si alienis imperari metu belli parerent, cum multitudinem ac uirtute nulli se cedere uideri uellent : eratq; magnus apparatus totius tribus, cum ceteri non desueros se promitterent, si quis eos nisi armis aggredi uellet. Quae postquā Israëlitis à Gabaēni renuntiata sunt, iurando sancimus, neminem ex suis uero Beniamita filiam traditurum in coniugē, & acriore bello persecuturos se eam tribū, quam maiores eorum Chananeos persecuti sunt. Et confestim eduxerunt cōtra eos exercitū quadringentorū millium armatorū. Beniamita uerò habuerunt nonginti quinque armatorum millia, & insuper sexcentos: ex eo numero fuere quingenti funditores peritissimi, qui lana manu fervebāt: itaq; cōmisso apud Gabam pralio, egregie uicere Beniamita, casus ex aduersa acie nonginti duobus millibus: & fortasse plures cecidissent, nisi nox praliū diremisset : atq; ita Beniamita lati se intra mœnia receperunt : Israelita uerò in castra insperata clade attoniti. Sequenti die praliū instauratur, et Beniamitis rursus

vincen

ningenſibus, decemolſto millia cadunt ex parte
 Iſraelitarum, quo factū eſt ut caſtra meum deſe-
 rerent: profeſſiſq; Bethela, qua urbs non longe
 aberat, poſtridie ieiunio peracto ſupplicauerunt
 Deo per Phineſem pontificē ut ab ira deſiſte-
 ret. & cōtentus duabus cladibus victoriam &
 robur cōtra hoſtem concederet. Deus uerò pre-
 cibus corū amuit, & per eundē uatem ſanorem
 eſt pollicitus. Ergo diuiſis biſariam copijs, dimi-
 diam partem noctu circa urbem in inſidijs col-
 locans, reliqua in aciem producta cū Beniami-
 nis manus conſerunt, moxq; ut impares paula-
 tim pedem referunt: eò magis Beniamita inſtante
 ſponte cedentibus, quò longius hoſtem ab urbe
 abſtraherent, ita ut etiam illi qui urbe propter
 aetatem imbellem relictī fuerant, procurrerent
 quaſi preda futuri ſocij. Poſtquam autem ſatis
 longe à mœnibus diſceſſum eſt, Hebraei reuerſi in
 pugnam ſignū dant inſidiasoribus: qui max co-
 orti cū clamore hoſtem à tergo inuadunt. Sen-
 ſerunt illi ſe deceptos, & cū conſiliū in ancipi-
 ti metu nō ſuppeteret, in cōuallem quandā com-
 pulſi, circumdatis expeditioribus qui eminus pu-
 gnare aſſueuerāt, aeliſ ſerarū in morē ſuis con-
 fixi. Sexcenti tantum euaserunt incolumes, qui
 conglobati & ſacto cuneo, ſerociter per medios
 hoſtes eruperūt, & in montem quandā ſuga de-
 laſi natura loci ſe ſuati ſunt: reliqui omnes ce-
 ciderunt, numero circiter uiginti quinque millia.

Israëlitæ uerò Gabam incenderunt, & mulieres atq; impuberes cōtrucidauerunt: pari modo & in alias Beniamitarū urbes sauitum est: adeoq; indignatio instā eos effrauerat, ut ad expugnandā etiā Iabīsum Galaditidis urbē, quæ auxiliū cōtra Beniamitas negauerat, duodecim selecta millia mitteret: qui positi urbe occiderūt eā uiros quā mulieres & pueros, seruatis tantū quadringentis uirginibus. Tantus erat dolor ac furor ob perpetratū in mulierē scelus, recentibus etiā cladibus exasperatus: qui postquā resedit, subsequēta est pœnitētia, dā una se tribu dimittētos reputāt: & quāuis iustis armis oppressos cēserēt, ut quī cōtra leges diuinas peccauerāt, iūmiam: tamen indixerūt ob eorū exitiū. Sexcētos quoq; illos qui effugerāt, missis legatis renocāt: hi petunt quandā, quæ Rhōa dicitur, in deserto occupauerāt. Legati uerò apud illos tam ipsorū quā suā eladē cōqueſti, quod infectū esse nō poterat, suaserūt a quo ferrerēt animo, & ad sui generis reliquos aggregarētur, nēne quantū in se esset, uniuersam tribu Beniamiticā irē perditū. Licere enim illis pace sua tribus totius agros recipere, & prædā insuper quantā possent abigere. At illi agnoscētes suā iniustitiā iusto Dei iudicio dānatā, reuersi sunt in sua tribus ditiorē, parētes suorū hortatibus. Israëlitæ uerò dederunt eis in uxores quadringētas illas uirginēs Iabiticās, de reliquis uerò deliberabāt unde illis

uxores ad sufficiendā prole parari possent: cū enim ante initiū bellī iureiurando cautū esset, ne quis filiā in Beniamiticā tribū elocaret, nō deerant qui negligendū id sacramentū consulerent, quōd ab ira profectū esset, nō à iudicio. Non ingratam rem deo fore si quo modo provideretur, ne integra tribus periret: & peruria nō quando necessario fuit periculosa esse ac grauiā, sed cū ausu malitioso cōmittuntur. Cū uerō senatus suā clamatione peruriy mentionē abominaretur, exiit quidā qui diceret habere se cōsiliū, quomodo saluo iureiurando Beniamitis uxores possent cōtingere. Proferre deinde id à senatu iussus: Singulus, inquit, annis nobis mos est apud Siluā ad celebritatē conuenire, in quo comitatu sequuntur & coniuges & filia. Harū quotquot potuerint, rapere Beniamitis impune su, nobis nec iubentibus nec prohibentibus: quod si patres earum agrē tulerint, & uindictam postulant, dicemus ipsas in culpa esse, qui filias negligenter custodierint: & quod non oportet ira in Beniamitas nimis indulgere, quā iam antē plus satis contra consanguineos sine nisi. In hanc sententiam concessam est, decretumq; ut liceat Beniamitis uxores rapto quærere. Instante autem festo ducens illi bini trimum ante urbem insidiabātur aduentāribus uirginibus inter uinctas & per alias latebras: illa uero nihil suspicantes lusuando secūrē iter faciebāt.

*Iuvenes autē coorti dispersas corripiebant: atq;
hoc pacto quasius nuptijs, agricultura insudan
ses, dederunt operam, ut ad pristina felicitatem
aliquando redire possent. Quo factū est, ut Ben-
iamitarū tribus quæ minimum ab internecione
absuit, prudenti hoc Israëlitarū consilio serua-
retur, moxq; magnis incrementis tam numero
quā opibus est aucta. Hic finis fuit belli Benia-*

*V I I. mītici. Nec felicior per idē cēpus fuit Dania-
Ind. 13. nā tribus, tali fortuna usa. Israelitis iam desue-
tis armorū exercitio, & in colendis agris tantū
occupatis, Chananai in contemptū gentis collo-
gerunt copias: nō quod sibi timerēt, sed ut illata
Ebraeis aliqua memorabili clade, securius in
posterū suas urbes habitarent: & coniuratione
facta, magnōq; numero peditū armato, adiun-
ctis etiam curribus, Ascalonē & Accaronē
in sorte Iuda sitas in partes suas traxerunt, &
alias plerasq; campestres ciuitates: ita ut Da-
nita in montana cōpellerentur, ne pedē quidem
ubi ponerēt in campestribus habentes. Qui cum
nec bello essent pares, nec pro numero suis agro-
rum haberent, miserunt ex suis quinq; viros in
mediterranea, dispecturos nunquē locū inuenirēt
deducendis colonis idoneū: Illi à cāpo magno Si-
donis iter unius diei progressi, nō longe à Libano
& minoris Iordanis fontibus inuēto agro bono
ac fertilis, tam totā suis renuntiant: qui mox eam
exercitū illo profecti condiderunt urbem Dana,
cognom*

cognominem uni è Iacobi filijs, & à sua tribu denominatam. Israëlitarum autem res in deterius prolabebatur, quòd neq; ad laborē se exercerent, neq; pietatem colerent: luxatio enim reip. statim magna licentia pro suo quisq; libito vivebat, ut domestica Chanaanearum vitia iam totam gentem impunè inundarent.

Quomodo propter impietatem in Assyriorum servitutem à Deo populus Israëlitarum est traditus. CAP. III.

Hanc ob rem irato Deo, felicitas populi Iud. 3.
multis laboribus acquisita, per luxum ac voluptatē brevi disperiit. Bello enim à Chusarthe rege Assyriorum petiti, & in acie multos amiserunt, & oppidatim infestati, aut vi aut deditione in potestatem eius venerunt. Tributo deinde iniquioribus gravati, & alias varias iniurias ferre sunt coacti per annos octo, quibus exactis in hunc modum sunt libertati restituti.

Libertas per Cenizum reddita. CAP. IIII.

Erat in tribu Iuda Cenizus uir industrius Ibidem.
& magnanimus, hic oraculo monitus, ne pateretur Israëlitas diutius tales misérias perferre, sed ut ad audendū pro libertate accēderetur, ascitis paucis quibusdam periculorū socijs, quos presentis status tadebat & mutatu cupiebant: primò presidū suū à Chusarthe impositū interfecit, eandemq; primus successus maluit, ut indies crescēte suoru numero, iam aperto Marte hosti

hosti pares viderentur: itaq; congressi cum hoste uno pralio se in libertatem asserunt, reliquia fusi & fugati exercitus ultra Euphratem se recipiunt. Cenizus utrò egregie nauata opera premium principatum à populo accepit, nomine Iudicis: in quo postquam annos quadraginta exegit, uita defunctus est.

Quomodo populus rursus à Moabitis est subiugatus, & per Iodem è seruitute exemptus. CAP. V.

VIII. **P**ost cuius mortem uacante principatu, res *Jud. 3.* Israëlitarum rursus in peius rueri coeperunt: idq; tanto magis, quòd nec Deo debitum honorè, nec legibus obedientiã exhiberèt: quæ res in causa fuit, ut Eglon Moabitarũ rex opportunos ad iniuriam ratus, bello adoriretur. Exceperunt tamẽ eum aliquot pralijs, sed omnibus victi ferocia posita ingũ acceperũt, tributarij facti. Rex victor trãs lato Hierichuntẽ domicilio, modis omnibus plebẽ uexauit, ita ut in summa miseria per annos XVIII. degeret. Deus autẽ calamitatibus eorũ et supplicationibus flexus, à dura dominatione eos liberauit in hũc modũ. Iodes filius Gera, tribus Bẽtiamitica, iuuenis ad quoduis egregium facinus & animo & utraq; manu ex æquo promptus, habitabat ipse quoq; apud Hierichuntẽ. Is in familiaritatẽ Eglonis se insinuauit, crebris muneribus hominẽ sibi concilians, & eo nomine amicis etiã regijs gratus. Accidit ut semet cũ duobus famulis dona fe-
rent,

vens, pugione prius subter sagū ad dextrū femur accinctus, ad regē introgrederetur: erat autem astas & dici mediū, quo remissius agebatur custodia, partim propter astū, partim satellitibus occupatis circa prandium. Iuuenis igitur oblati Egloni numeribus, qui tum in aſtuo quodā cubiculo morabatur, cōſabulari cū eo cœpit. Erāt autē soli, quia rex familiariter cū Iode collocaturus ſamuliciū ablegauerat, ſedebatq; in ſella, & Iodes uerebatur ne fallēte iētu plagā non ſatis lethalē inferret. Iubet igitur eū ſurgere, dicēs habere ſe ſomnū, quod ex Dei mādato regi ſit indicandū. Cumq; ille audiēdi cupidus alacriter aſſurrexiſſet, Iodes inſiēto in cor pugione, et relictō in uulnere, exiuit clauſis prius ſoribus: regū ſamuli interim quieſcebāt, dormire eū putantes. Iodes uerō Hierichūtys re clām indicat a, autōrē ſe illis libertatis uindicāda prabuit. Illi uerō libenter hac accipientes, & ipſi conſeſtim arma capiebant, & cornicines per totā eam regionem dimittebant: ſic enim illic multitudinē cōuocari mos erat. Eglonis autem domeſticos diu latuit quod acciderat. Sed cū iam adueſperāſceret, ueriti ne quid noui homini accidieſſet, ingreſſi ſunt in cubiculū: cumq; mortuū inueniſſent, harebant inopes cōſilij, & priuſquā ſatellitū cōglobaretur, iſraēlitarū turba ſuperuenit: ex hiſ pars in ueſtigio cōſodiuntur, pars alia, circiter millia decē, ſuga Moabiticam regionem petunt. *Eos*
Iſraēlita

Israëlita preoccupato Iordani transitu, in fuga interciperent, maximè circa ipsa uada, ita ut ne unus quidè incolumis euaderet. Atq; ita *Hebraei Moabitarum imperium excusserunt*: Iuda autè huius felicitatis auctori is honor cōsensu multitudinis est habitus, ut cōfēctim princeps declaratus sit: cum principatū per annos octuaginta obtinuit, uir alioquin etiā laude dignissimus: post quē *Sanagarna* *Anathi* filius electus in imperiū, uix toto uertente anno uitam finiit.

Quomodo sub Chananzorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem sint repositi. C.VI.

I X.
Ind. 4. *Israëlita* uerò, quos praeerita calamitates nichilo castigatiores reddiderāt, in pristinam impietatem atq; inobediētiā relapsi, priusquā satis à *Moabitis* seruiente respirassent, imperio *Iabini Chananzorū* regis subiugati sunt. Is regiam habens apud *Asorū*, quae urbs sita est super *Samachonitem* lacum, peditū albat milia trecenta, equitū decem, praterq; currus bellicos habebat ter mille. His copiis praefectus *Sy-sares* primus inter amicos regios, congressus cū *Israēlitis* in tantam desperationem res illorum adduxit, ut libenter incolumitatem tributaria seruiente paciscerentur: quam per uiginti annos ferre sunt coacti, pra nimia seruiente caput nō audentes attollere, etiā Deo sic uolente, quò nimiam gentis contumaciam & ingratiūdinem reuenderet. Qui tandem resipiscētēs, & agnita calamitate

calamitatum causa, nimirum quòd à legū contemptu proficisceretur, *Deborā* quandam prophetidem adiens, (nomen hoc apem *Hebraei* significat) rogantes, ut precibus Deum ad miserationem flectat, ne ita patiatur eos à *Chananaeis* opprimi. Deus autem exoratus salutē illis annuit, imperatore designato *Baraco*, viro tribus *Nephthalitidis*: eius nomen interpretatur fulgur. *Debora* autem accersito *Baraco*, iubet eum delectu habito, & conscripto decem milliū virorum exercitū in hostem ducere. Satis enim esse tot ad victoriam, quam Deus oraculo promiserit. *Baraco* verò negante se accipere imperium, nisi & illa una secum administratura id esset: illa cōmior, Tu, inquit, mulieri cedis honorem, quem Deus se habere voluit, ego verò nō recuso. & cōscriptis decem millibus, castra posuerunt ad montē *Itabyrium*. Occurrit mox eodem *Sisares*, rege suo sic iubente, & non longe ab hoste cum exercitu confedit. *Baracum* autē & *Israēlitas* multitudine hostium territos, & in tutiora se recipere volentes, retinuit *Debora*, iussitq; eadem die pralio decernere. Victoriam enim penes ipsos fore, & Deum subsidium & opem allaturum. Itaq; commissa pugna uehemens imber mixtus grandine superuenit, quem puerum in aduersos *Chananaeorū* nultus ingerēs, & prospectum adimens, inuiles eorū iaculatorēs ac funditores reddidit: atq; etiā scutati manibus

nibus rigentibus pra frigore gladios nix retine-
bant. *Israëlitae* uero tempestas à tergo imminēs
non solum minus offendeat, sed alacriores etiā
faciebat, manifestario Dei praesentis ac sauc-
tis signo accēsos. Itaq; raptā aduersa acie, tur-
batusq; ordinibus, ingentem hostium stragē edi-
derunt: atq; ita pars telus *Israëliticis* cadebant,
pars à suomet ipsorū equitatu ac curribus pro-
terebantur. *Sysares* uero ut uidit suos terga uer-
tere, desiliens à curru, fuga delatus est ad quan-
dam mulierē *Cenecidē*, nomine *Ialēn*, qua late-
bras perentē excepit; & potū poscenti lac aci-
dum exhibuit: quod ille tūc auidius ingurgi-
tasset, in somnū est solutus: quem *Iale* aggressa,
ferreum clauum sopito per tempora adegit mal-
leo, moxq; *Baracianis* superuenientibus, solō
affixum ostendit, atq; ita mulier iuxta *Debo-
ra* praesagium autor fuit uictoriae. *Baracus* au-
tem ducens ad *Asorium*, *Iabinū* obuiam factū
interfecit, et caeso rege, ac urbe solo aequata, qua-
draginta annis imperiū *Israëltarum* tenuit.

Quomodo Amalecitarū deuictis *Israëlitis* regionem
eorum per septem annos uastauerunt. C. A. VII.

x. **D**Esunctis autē *Baraco* & *Debora* eodē
Jud. 6. **D**ferē tempore, paulo post *Madianita* socijs
Amalecitis & *Arabibus* expeditionē cōtra
Israëlitae fecerunt, & congregati ausos magno
prælio uicerunt: uastatisq; frugibus prædam
abegerunt. Cumq; idē per continuos septē annos
facer

faceret, *Isrælitæ* in montana cōpulsos campe-
stri solo cedere cōegerunt: qui speluncis & sub-
terraneis edificijs excanati, quicquid hostium
violentiam evadere poterat, intro receptū asser-
uabant. Nam *Madianitæ* per astatem facien-
tes expeditionem, hyeme agros colere *Isrælitæ*
permittabant, ut possent diuino labores eorum
uastare. Itaq; in perpetua fame ac egestate ut-
uebant, nec iam ullum supererat presidium, nisi
in precibus ad Deum & supplicationibus.

Quomodo Gedeon populum liberavit. CAP. VIII.

PER idem tempus Gedeon *Iali* filius, unus *Ibidem.*
ex primariis tribus *Manassæ* idis, ma-
nipulos frugum cham in torcular cōportatos fla-
gellabat: non enim ausus est propter hostē pro-
palam hoc in area facere. Cumq; spectrū ei adu-
lescentis specie se obtulisset, & felicem ac Deo
charū appellauisset: respondens, Hoc, inquit, mea
felicitatis argumentū est maximū, quod torcu-
lari nunc uxor pro area. Illo cōtrā iubente ut bo-
no esset animo, & de libertate uindicanda co-
gitaret, negabat fieri posse: nam & tribū suam
cuius alteri cedere numero, & se iuuenem esse,
& tam arduis negotijs imparem. Deus autem
quicquid deesse se supplaturum pollicebatur, &
uictoriam *Isrælitæ* daturū, modo ipse imperiū
assumere nō grauaretur. Hanc rem Gedeon cum
quibusdam iuuenibus cōmunicauit, qui libenter
credentes oraculo, sine mora effecerunt, ut prestō

Iud. 7. essent decem millia milium, ad quidvis pro libertate audendum paratissima. Gedeoni autem Deus in somnis apparet, dixit, homines tali esse ingenio, ut sibi placentes nemini velint virtute cedere, & victoriam sibi potius quam Deo tribuant, nimirum magnis copiis freti. Ut igitur sciant rem totam pendere ab ipsius auxilio, iussit ut circa meridiem cum astus fernet maxime, exercitum ducat ad fluvium, & quotquot procumbentes bibere, eos viros fortes crederet: quotquot autem trepide ac cumularie potum sumerent, sic existimaret, eos metu hostium hoc facere: quod posteaquam ita ut iussus est fecit, trecenti inveniunt cum perturbatione aquam sumere, ceteris manibus ori admonendo, imperantibusque Deus, ut his assumptis hostem innaderet, Gedeone vero sollicito, quia mandatum acceperat a Deo, noctu illos adoriri, nolens ei metum omnem eximere, iussit ut assumpto uno milite, clam accederet ad Medianitarum tentoria, ab illis enim accepturam occasionem fiducia. Vadit ille quem iussus est, uno tantum comitante famulo: cumque ad quoddam tabernaculum adrepisset, offendit insomnes in eo milites, & quendam comulitoni narrante somnium, ita ut a Gedeone quoque exaudiri posset: erat autem tale. Visus erat sibi videre massam ordeaceam, praenitente homini solidandam, per castra pronolui, & primo regis tentorium, mox castrorum omnium prosternere. Qui respondit interitum exercitus signi

tus significari, addēs unde hoc ita colligeret: Inter omnes, inquit, fruges ordeū est sine cōtrouersia nilissimū: & inter omnes Asiaticas gentes non facile reperias niliorē quā hodie sunt Israhēlitæ, ut merito cōferri possint hordeo, Hī nūc, auctore Gedcone, cōtraxerunt copias, & res novas moluntur. Ergo quia dicis te uidisse illā massam tētoria nostra subuertentē, uereor ne Deus Gedeoni triumphū de nobis cōcedat. Gedeon autem audito hoc somnio plenus bona spe & fiducia, edicit suis ut omnes in armis essent, edoctis de nisione quā in castris hostiū audiuerat. Pecerunt illi quod imperatum est, accēsi hoc signo ad quiduis laboris aut periculi subeundū. Tum Gedeon circa quartā fermē nigiā suōs in hostem ducit trifariā in tres cohortes diuisos: erant autem centenaria, gerebantq; singuli amphoras uacuas, & in eis facēs ardentes, ut cū possent hostem inuadere nihil tale expectantem: & in dextris cornu apicem uice tubæ. Hostium castra latē patebant, eo quod camelorū magnum numerum haberent: & cū iuxta gentilitates distributi tenderent, omnes tamen intra eundem ambitum cōtinebantur. Hebræi uerò à duce antè pramoniti, cū iam non longè ab hoste abessent, dato inter se signo cornibus sonantes, & confractis amphoris, sublatoq; militari clamore, certi Deum adesse Gedeoni, cum facibus in castra impetū faciunt. Quā arte, accedentibus

diuinitus nocturnis terroribus, tāta inter semisomnes consternatio exoritur, ut incomparabiliter plures muuis uulneribus, quān hostili ferro caderēt, quōd diuersa lingua homines, eadem castra haberent: simul enim pauore confusi, omnes obuios pro hostibus trucidabant. Tanta cecidis & Gedeonis uictoria rumor ubi ad caeteros Israhelitas peruenit, correptis armis fugientē hostem insequuntur: quem adepti circa loca torrentibus impedita herantem circumueniunt, & quosquos ad manus uenire occidunt, interq; caeteros reges etiam duos, Oribum & Zibum. Qui uerō supersuere duces eū reliquijs exercitus ferme decem & octo millia hominum, quantum potuerunt procul ab hoste castris locum ceperunt. Nec Gedeon defessus cum totis copijs eo properat, & iterum congressus postremo hoc conflictu ad unum omnes trucidat, & reliquos duos duces capit, Zebim & Hexarbutim. His praelijs cesa sunt Madianitarum & caeterorum Arabum, qui eis auxilio uenerāt, circiter centum uiginti millia: praeda etiam magna, auri, argenti, textiliū, camelorum & iumentorum Hebraei sunt positi. Gedeon uerō reuersus in patriam suam Ephram, supplicium sumpsit de Madianitarū regibus. Caeterum Ephraemi tribus iniquo animo ferens Gedeonis bonā fortunam, bello cum petere decreuit, eo quōd inscijs ipsis hostem esset aggressus. Gedeon uir in omni uirtute

virtute summus, modeste respondit, se non suo arbitratu hostem absq; illis aggressum, sed iussu divino. *V.* Gloriam tamen nihilo minus illorum esse, quam suam ipsorum qui militassent: atq; his verbis sedata eorum ira, non minus profuit Hebraeis quam rebus prospere gestis: obstitit enim ne civile bellum exoriretur. Huius tamen superbiae tribus hae poenae dedit, sicut suo loco dicemus. Porro Gedeon cum uellet imperium deponere, compulsa est id retinere per annos quadraginta, dicendo iuro & litibus finiendis occupatus, populo raturum habente quicquid ille in causis controuersis pronuntiaret. In sancta deinde mortuus, apud Ephraim in patria sepelitur.

Quomodo aliquot successores Gedeonis cum gentibus circumquaq; finitimis bella gesserunt. C. A. I X.

Habuit autem filios legitimos quidem septuaginta, non ex una matrimonio susceptos, nothū uerò unum ex concubina Druma, cui nomen Abimelechus. Is defuncto patre profectus Sicilia, unde mater fuit oriūda, adiutusq; a matrem cognatis pecunia, cum uideret malis artibus insignes, & ad quoduis facinus promptos; uia eū ad paternas ades reuersus, omnes fratres interemit, excepto uno Iothane: hic enim fuga incolumitatē quaesuit. Abimelechus autem occupata semel tyrannide, omnia pro suo libitu, nihil iuxta legū prescripta gerere, omnibus iniusticia defensoribus inuisus aequè ac infestus. Itaq;

X I.

Jud. 8. 9.

dum quodam tēpore publica in Sicimis festiuitas
 celebratur, ad quam plebs uniuersa conuenerat,
 frater eius Iothanes, quē fuga seruatiū diximus,
 conscenso monte Garizeo qui Sicimis iunctus,
 & sublata uoce ut ab omnibus exaudiri possit,
 silentiū ei populo prabere, rogauit ut pauca uer-
 ba audire dignaretur. Cumq; illi magis etiam si-
 lerent intensi, dixit quod arbores olim humana
 uoce usa, in conuena ad id habito rogauerūt fi-
 cium, ut imperium in eas acciperet. Recusante au-
 tem illa, quod cōsensu honore quem propter fru-
 ctus suos percipiebat, nō requireret alium: arbo-
 res non destiterunt principē querere: nisi unusq; est,
 niti hunc honorē deferre. Ea uerò totidem uerbis
 quōt ficus recusauit, & simili modo etiam olea.
 Tum est deinde cum eisdem postulatis ad rubum,
 cuius lignū ad ignaria ualet. Is respōdit: Si serio
 me regē poscitis, sub umbra mea requiescite: sum
 autem infidus mihi struitis, egrediasur ignis ex
 me, & absumat nos. Hec, inquit Iothanes, nō ri-
 sus mouēdi causa uobis fabulor sed quia maxi-
 mis beneficijs à Gedeone aff. Eti, sustineis Abi-
 melechū necatis fratribus principatū usurpare,
 cuius ingeniū nihil ab igne differt. Hec locutus
 recessit, & per trienniu in lacubris montiū uixit,
 Abimelechi potētiā fugitans. Nec ita multo
 post, Sicimite pœnitētia ducti eorum qua in fi-
 lios Gedeonis patrauerant Abimelechū ex ur-
 be & tota tribu expulerunt. Ille uerò cogitabat
 quomodo

quomodo ciuitatē aliqua clade afficeret: cumq;
instaret vindemia, nō audebant colligere fructus,
metuentes ne quid incōmodi ab Abimelecho ac-
ciperent. Fortē per eosdē dies cōtulerat se: cō cum
armatorū manu. Et cognatis quidam princeps
nomine Gales: hunc exorauerūt Sicimīa ut iam
sister sui custodiam susciperes, dū vindemia per-
agitur: ceperuntq; securē fructus conuehere. Et
per sodalitia cocnantes audebāt apertē in Abi-
melechum cōiitia iactare. Et principis cognati
dispositi circa urbē insidijs, multos ex Abime-
lechanis in eas praecipitatos interfecerunt. Ze-
bellus uerō quidam ē Sicimitarum primarius,
hospes Abimelechi, per nūtiū ei significauit,
quomodo Gales populum cōtra ipsum irritaret:
hortatus etiam ut insidias ei ante urbē tenderet,
se enim Galeū illō adducturū: atq; ita fore fa-
cile ut inimico gratiam qualē meretur referat:
quo facto curaturū se, ut eum populo reconciliet.
Cumq; Abimelechus locū insidijs apertū cepis-
set, Et Gales cum Zebello in suburbanis negli-
gentius ageret, cōspectis repente armatis exclam-
auit, Zebelle hostē nideo. Illo respōdente, umbras
esse cauium: iam propiores cernens, Imō nō um-
brae sunt, inquit, sed uirorū cohors. Ad haec Ze-
bellus, Nōne tu Abimelecho ignauiam obijci?
quin igitur ostendis qui uir sis, Et armis homi-
nem aggredieris? Gales uerō turbatus excipit
primū impetum: cumq; suos inferiores animad-

nerteret, amissis aliquot, ceteros intra moenia
 recipit. Zebellus arrepta occasione, calumniatus
 cum quasi volens male pugnasset, effecit ut
 urbe pelleretur. Ceterum Abimelechus cognito
 quod Sicimista ad vindicta reliquū exituri es-
 sent, insidias circa urbē disponit: cumq; prodif-
 sent, etiam suorum partem occupare portas in-
 bet, ne civibus reditus in urbē pateret, ceteri ve-
 rò dispersos circumveniunt. Itaq; ubiq; plurima
 oades patrabatur: Et urbe capta primo impetu
 ac solo aequata, salēq; in ruinis eius seminato,
 tum demū militem inde abduxit: atq; ita Sici-
 mista sunt deleti. Quosquot autem per regionem
 dispersi periculi evaserāt, collecti denuo, per
 quadam occupata, locum natura munis muro
 insuper cingere volebāt. Sed hoc cōsiliū praeve-
 nit Abimelechus, qui quamprimū id cognovit,
 exercitū eō adduxit: Et arrepto fasce arido, ins-
 sisq; ceteris idem facere, brevi petrā strue ligno-
 rum circumdedit, subiectoq; igne, Et fomētis in-
 gestis flammam ingentem excitavit, ita ut nemo
 evaderet, sed una cum uxoribus Et liberis absu-
 merentur. Numerus virorum fuit circiter mille
 quingentos, prater imbellem turbam satis ma-
 gnā. Tale fuit Sicimistarum exitium: dolendum
 sanē, nisi quod meritis poenas dedernit ingrati-
 tudinis erga virum optimē de se meritum. Abi-
 melechus autem Israelitis Sicimistarum interne-
 cione perterritis, videbatur non fore praesenti for-
 tuna

sua contentus neq; prius conquieturus quàm
 universos perderet : mox enim exercitū ad The-
 bas duxit, et capto ex incurſu oppido, circa tur-
 rim quandā reſtitit, qua quòd eſſet nō mediocris,
 populo fuit receptaculum. Hanc expugnaturus
 cum propius ianuam acceſſiſſet, mulier fragmi-
 ne mola demiſſo caput ſubennia ferit : ad quem
 iēſum humi collapſus rogauit armigerū ut ſe oc-
 cideret, ne mulieris manu perſiſſe dicretur : qua
 facta fratribus debitas impietatis poenae exſol-
 uit, ſimul & crudelitatis, qua in ſiſcipitas perſus
 eſt : qua quidē clades iuxta Iſothani praſagium
 illis accidit, ceſerim exercitus duce mortuo, mu-
 les in ſuas quiſq; domos reuerſus eſt. Iſraēli-
 tarum deinde gubernacula Iairus Galadenus de
 tribu Manafſſide ſuſcepit, uir cum rebus cate-
 ris, cum numeroſa prole ſelix : triginta enim filios
 habuit, equites egregios, & Galadene oppido-
 rum principes : is cum uiginti & duos annos in
 principatu nixiſſet, iam ſenex deſunctus, in Ca-
 mone urbe Galadene eſt ſepulchus. Res autē He-
 braorū ruriſum in peiore ſtatu erant, legibus au-
 toritacē ſuam non amplius obtinētib; qua oc-
 caſione arrepta Ammanita & Paleſtini cum
 ualido exercitu regione eorū ingreſſi, omnia ra-
 pinis ualſtabant : & occupatis locis ultra Iorda-
 nem, traicere flumen & reliquā regionem inua-
 dere parabāt. Hebraei uerò calamitatibus caſti-
 gati ſupplices opem diuinā implorant, & uicti-

XII.

Iud. 10.

m

mi numen placare conati, rogabāt ut iram finiret, aut certe moderatius exerceret. Deus autem iam propitius, auxilium ei non negavit. Igitur

Jud. 11. Ammanitis Galadēnā cum exercitu ingressi, incolae eius regionis omniā illis cū armis veniunt, sed imperatore carēbāt. Erat autē quidā Iaphihes, vir patris viriute celebris, qui proprios milites alibāt: ad hunc missis munijs rogabāt ut in auxiliū veniret, promittentes se perpetuū copiarum imperiū ei tradituros. Ille nō admissu preces, causatus quod nullā opem ei tulerim, dum à fratribus manifestā iniuriā pateretur. Cum enim non esset eadē matre natus, sed externa quā pater amore captus in ades induxerat, contempta eius solitudine eiecerūt hominem: tunc autem in Galadēna degebas, omnibus quotquot ad se venirent stipendia solvens. Tandē exoratus, et iniuriādo accepto imperium copiarū penes se fore, militē suum cum eis cōmixin. Et cū mature quicquid factū opus erat providisset, exercitū in urbe Masphaca collocato, mitti legatos ad regem Ammanitarū, exposulatiū quòd res alienas invaderet. Qui missis alijs oratoribus respondit, ipsos potius iniquē agere, qui Aegyptiorum fugitivi alienis bonis incubarēt: postulatiq; ut de regione Amorea decederent, quā ad maiorum suorū ditionem pertineat. Contra Iaphihes negabat eum meritò queri de adepta quondā Amorea, sed magis gratiā debere pro Ammanitide relictā:

reliſta: potuiſſe enim Moysen & illā occupare. Se uerò agris nequaquā ciffurū, quos annis iam trecentis Deo nolente tenuiſſent, & potius litem hanc armis dirempſurum. His dictis legatos dimiſit: ipſe notum fecit, ſi uictoria potiretur, ſacrificaturū ſe quicquid domum reuerſo primum occuriſſet: cōgreſſus deinde cum hoſte uicti egregiè: fugientesq; perſecutus eſt uſq; urbē Maniaſhen: & ingreſſus regionē Amomitidem multas urbes delenſit, prada militi cōceſſa: ſinemq; ſerui- tui impoſuit, quam ſua gens per annos decē & octo pertulerat, fortunatior uulſa quam domi. Redempti enim obuiam facta eſt filia uirgo, præter quā nullos alios liberos habuit, Ingenuit pater, iſtus dolore nimio: dein cōqueſtus de impo- ſuno officio, indicauit uictimam eſſe Deo deſti- natam. At illa non illibenter accepit gratula- toriam ſe fore pro uictoria patriſ & cinium li- bertate hoſtiam. Vnum rogauit, ne ſibi Læceri iu- uentutem ſuam cum aequalibus per biuiſtre tem- pus deplorare, atq; uſa noto paucem ſolueret. Quo impetrato, ad præſentiū terminum pater maſſa- ſam holocausta obtulit, neq; legitimam, neq; Deo gratum ſacrificium faciens, nec quicquā penſi habens quid ſama de hoc facto locutura eſſet. Peritus poſt hac bello ab Ephraimi tribu, quòd ſine illis in Ammanitas expeditionē feciſſet, & nunc ſolus prada ſimul & gloria frueretur: pri- mò excuſauit, nec ignoraffe eos quòd conſangu- nei

nei bello premerentur, nec auxiliū attulisse, quod
 uel non uocatos ferre decebat. Vltro deinde accu-
 sanit, quod iniquè facerent, qui non ausi hostem
 aggredi, nunc contra cognatos ferocirent. Postre-
 mō minatus est, pœnas sibi Deo uolente daturōs,
 si insanire pergerent. Vt uerò nihil se uerbis pro-
 ficere sensit, accito è Galadena exercitu uenien-
 tes excepit: plurimisq; in cōfliktu casis, & post-
 quam in sagam uersi sunt, pramissis qui uada
 Jordanis occuparent, intercluso effugio, circiter
 quadraginta duo millia hominum peremit: ipse
 expleis sex principatus annis desunctus sepe-
 litur in patria sua Sebei, quæ sita est in regione
 Galadena. Huic in principatu successit Apsa-
 tes, natus è tribu Iuda, ex Bethlemis oppido:
 huic liberi fuerunt x. marces xxx. totidem dete-
 rioris sexus, quos omnes superstites reliquit. huius
 nuptias, illos uxoribus cura & opera sua cōmun-
 dos: cumq; nihil memorabile in principatu se-
 ptenni gessisset, admodū senex diem obiit, in pa-
 tria sua sepultus. Et non post hūc assumpsit prin-
 cipatum, tribu Zabulonita: quo per decennium
 functus, nec ipse quicquam gessit memoratu di-
 gnū. Qui deinde successit Abdon Elielis filius
 tribu Ephraimita, ex urbe Phurathone, nihil
 præter numerosam prolem habet memorabile,
 alioqui per firmam securitatē & pacem, quæ
 sub eo floruit, nulla data est ei rerum fortiter &
 gloriose gerendarum occasio. Filios habuit qua-
 drag

draginta, nepotes triginta, atq; egregijs equitibus septuaginta comitatus circumuectabatur, quos omnes superstites reliquit. Mortuus est iam senex, & in Pharaithone magnificè sepultus.

De Sampsonis fortitudine, & quanta mala Pala-

stinis fecerit.

C A P. X.

Post huius mortem Palaſtini ſuperauerunt Iud. 13. Iſraelitas, & tributa ab eis exegerunt per annos quadraginta. Ab ea miſeria liberati ſunt in hunc modum: Manoches quidam uir inter XIII. Danitas optimus, & patrie ſua ſine cōtrouerſia princeps, uxorem habuit eximia pulchritudine, ſuſcipiendā ſupra omnes eius ætatis fœminas: ex qua cū nihil liberorum ſuſciperet, agrè ferens orbitatem, in ſuburbanū ſuum, quod erat in campo magno, cum uxore ueniens, crebris precibus ſolicitabat Deum, ut daret ſibi liberos. Inſaniebat autem in uxore præ amore, eratq; uehementer zelotypus. Cumq; aliquando ſola ageret mulier, ſpectrū ſe illius oculis obtulit angelus Dei, ſpecie iuuenis pulchri & magni, latum nūtiū afferens, fore ut fauore Dei naſcatur eis filius, pulcher & inſigni robore: qui ubi ad uirilem ætatem peruenerit, compeſcendam eſſe ab eo Palaſtinarum inſolentiam: inſiſitq; ne capillitium ei deronderetur, atq; Deo ſic uolente ab omni alio potu abſtineret, ſola aqua comentus: poſtremo addens à Deo ſe miſſum abiſſe. Illi marito reuerſo angeli uerba indicat, mirè predicans iue-

nis staturam & pulchritudinem, ita ut vir tali laudatione motus ad zelotypiam, nonnihil de uxoris pudicitia malè suspicari inciperet: qua uolens hunc mariti stultum mœrorē adimi, supplex Deum rogauit, ut iterum angelum mittere dignaretur, quò ille à coninge etiam posset conspici: & impetrata hac gratia, rursum in suburbano uersantibus apparuit angelus soli mulieri: illa rogat ut paulisper maneat dum uirum adducit: quo permittente, cum Manoché mox ad eum reuertitur: quo uiso, ne tum quidē suspicari desijt: rogauitq; ut sibi quoq; eadē indicaret. Illo respondente, satis esse quòd mulier sciat: iubet quisnam esset dicere, ut nato filio referre ei gratiam & munus aliquod donare possint. Negauit ille sibi opus muneribus, nec enim horum causa de filio latum se attulisse nuntium. Cumq; iterū rogaretur, ut saltem hospitalem tractationem admitteret, nō annuit. Tandem exoratus ut paulisper maneret, dū aliquid offerretur, cum mactasset hadū Manoches, coquendumq; uxori dedisset, paratis omnibus iussit deponi in petra, & panes & carnes absq; uasculis. Quo factò, uirga quā gestabat carnes attigit, cōfestimq; flamma emicante cū panibus absorpti sunt, & angelus fumo tanquā uehiculo in cœlum ascendere ab eis uisus est. Manoché autem sollicito ne quid periculi immineret ex aspectu numinis, uxor bono iubet esse animo, affirmans magno suo bono

Deum

Deum se uidisse: cūq; cōcepisset, diligenter mandata retinuit. Nato deinde infanti Sampson est nomen inditū, quod robustū significat: qui mox egregia animi ac corporis indole praeitus, promisso capillitio uictusq; sobrietate diuinum nescio quid pra se ferebat. Cūq; adoleuisset, comitatus parentes in Thamniam urbē Palestinorū Iud. 4. conuentus tēpore, implicitus amore puella indigena, rogauit suos parentes, ut id connubiū procurarent. Quibus excusantibus quod diuersi essent generis, quodq; religio uetaret eiusmodi nuptias, uicē inuenis pertinaciā, effecitq; ut uirgo sibi despōderetur. Crebrò deinde sponsam inueniens, in itinere in leonē incidit, nec tamen eius occursum declinauit, licet inermis: sed nudis manibus adortus belua fauces elisit, eiusq; cadauer in dometū nīa uicinū abiecit. Aliquot post diebus eandē nīā ad puellā remeētēs, offendit ex amen apum mellificare in leonis pectore, & sumptis inde tribus fanis, eos cū ceteris muneribus adamatā obtulit. Ad nuptias deinde celebrandas Thamnitas cōuocat, qui quod uires eius haberent suspectas, honoris specie triginta affectatores ex aequaliū numero inueni adhibenti, iussos obseruare nequit auerit. Conuinis deinde ut se hilarescētibus, aut se quāstionē propositurū suis sodalib⁹, quā si intra sex dies solueret, cuiq; sindonē se daturū & tunicā: qui tum quod sagaces uideri cuperēt, tū quod lucrū nō fastidiret, iubet

eum proponere. Ille, *Ex uoraci, inquit, cibus pro-*
dūt, & ex immīti suauitas. In his explicādis cū
hāsissent triduo nec proficerēt, puellā aggrediun-
tur minis simul & precibus, ut expiscata secre-
tum ē marīto indiciū sibi faceret. Ille repulsis ali-
quandiu blāditijs, cū rogādi finē non faceret, &
lacrymās gratā se illi negaret, tandē nihil suspi-
cans rē totā de leone aperit, & unde res illos fa-
uos nactus fuerit: illa inuenitus prodit omnia.
Ergo cū præsinita soluenda quæstioni dies adēs-
set, ante solis occasum conuenientes: Neq; leone,
inquiūt, quicquā occurrētī immittis, neq; melle
gustāri suauis. Ibi Sampson subicit, neq; mu-
liere dolosus, qua uobis quæstionē nostrā ape-
rui. Nihilominus illis persoluit quæ promise-
rat, spoliatis quibusdā Ascalonicis quos fortē
per uia inuenit obuios: sed iratus mulieri remis-
so nūtio res suas sibi habere iussit ac gerere. At
puella cōtempa ut uicissim illi moueret stoma-
chum, nupsit eius sodali qui priores nuprius cō-
 iud. 15. *ciliauerat. Hac contumelia cōmotus Sampson,*
decreuit de tota gente pœnas sumere: & cōmo-
dum maturis segetibus tēpus iā mēsis aderat.
Ergo cōprehensis tricentis uulpibus, & facibus
ad candis earū annexis, per arua Palaēstinorū
omnes dimisit, quibus passim discurrentibus to-
tus frugū prouentus momento ferē tēporis con-
crematus est. Quo cognito gentis principes, &
quid Sampsonē ad perpetrandū facinus moue-
 rit

rit, missis in hoc *Thamnan* satellitibus, uxorem quondā eius cū cognatis, damni dati reos prius factos, uinos exusserunt publicè. *Sampson* autē in *Palaestinos* latè grassatus cadibus, ad habitandā *Aetam* se contulit: ea est petra bene firma, in tribu *Iuda* sita. At *Palaestini* totā tribum bello imperit: quibus bellum deprecātibus, quòd nec *Sampsonis* culpa essent affines, nec de solenni tributo quicquā diminuerēt, responsum est nō absolvendos ab hoc crimine, ni *Sampsonis* deditionē facerent. Illi uolētes hanc suspicionem à se amotam, armatis tribus milibus ad petram ueniunt: & exostulātes quòd suis facinoribus *Palaestinos* *Hebrais* insensos redderet, qui irri- tati facile possent toti genti magnā aliquā cladem repēdere: dicentesq; in hoc se uenisse ut cō- prehensum illis dederēt, postulat āt ut consensu ipsius facere hoc sibi liceat. Qui iurēiurādo ac- cepto nihil prater ea molituros, sed hosti tantum deditionē faciendā, descēdēs de petra in cognata gentis potestatem se permisit: & illi uinclum prius duobus funibus, *Palaestinis* tradendū ducebant. Cumq; uentū esset ad locū, qui obscurus antē, nūc ex *Sampsonis* facinore inclaruit, *Maxilla* nominatus, nec procul abessent à castris hostiū, procurrētibus obuiā *Palaestinis*, & lati- tiam re ex sententia gesta clamore testantibus: *Sāpson* abruptis repēte uinculis, arreptaq; *maxilla* asini qua forē iacebat pra pedib⁹, in me-

dios hostes irruit: qua scries quoque quot assequi po-
 tuit, circiter mille interfectis caeteros mœn dare
 ærga cōpulit. Quæ uictoria plus satis claus, et
 opis diuina immemor, cū totū sibi tribueret, quod
 maxilla tantū armatus fudisset ac fugasset ho-
 stiles copias: ingēti sui oborta, cōfessus nihil esse
 quātālibet uires humanas, Deo uictoriā acce-
 ptā retulit: supplexq; rogauit ut arrogātia data
 uenia, succurreret, & periculo se eximeret. Nec
 irrita fuere preces, sed copiosus fons subitō ē qua-
 dā petra prorupit: loco Maxilla nomē Sampson
 imposuit, quod in hodiernū usq; durat. Post hoc
 praliū iā Palæstinos cōsemnēs uenit Gazā, &
 in publico diuersorio egit. Quo audito Gazorū
 magistratus, ne clā abire posset, stationes pro por-
 tis collocant. Sampson uerō qui insidias maturē
 fenstrat, circa mediam noctē surgēs, portas cum
 ipsis claustris ac uestibus caeteroq; paratu re-
 uulsus, & humeris impositas, in mōiē qui est su-
 pra Hebronē perlatus deposuit. Paulo uerō post
 à patrīs institutis desciscere, & in peregrinos
 mores degenerare incepit, quod ei omniū malo-
 rū fuit principiū. Cū enim meretricē quādā Pa-
 læstinā adamasset, nomine Dalatē, cōsuetudine
 eius delectabatur. Quāobrē qui apud Palæsti-
 nos rerū potiebātur accedūt eā, & magnis pot-
 licitationibus inducūt, ut elicias ē Sāpſone cau-
 sam tāi roboris, propter quod inuictus habere-
 tur ab hostibus. Assensit illa, & cū prima oc-
 casione

rasio data est, inter cōpotationem & muliebres
 blādicias extollēs eius res gestas, omni astu ute-
 batur ut cognosceret cur tā opere uirtute excel-
 leret. sampson uerò adhuc mētis cōpos eisdē ar-
 tibus cōtra mulierē uirēs: si septem, inquit, uiti-
 bus flexilibus reuinctus fuero, siā nihilo alijs for-
 tior. Tacuit illa, rē ita se habere putās: cōmuni-
 catoq; super hoc cū magistratibus cōsilio, inclu-
 saq; in penitiorē domus parte manu militū, be-
 ne potum ac sopitū accuratē ab ipso didicerat
 uinxit: deinde excitato indicat adesse quosdam
 qui illū uellēt aggredi. Ille ruptis uirgeis uinculis
 ad resistendū se expedit. Mulier tunc frustrata
 paulo post aliā opportunitatem nacta, grauius
 querelis aggressa est uirū, quod amātū nō satis fi-
 dens, celaret eā id, quod maximē scire cuperet,
 ac si nesciat tacere, quicquid alios scire amasio
 suo nō expedit: rursūq; simili figmēto elusa est,
 cū septē funibus alligatū perditurū se uires di-
 ceret: experta enim hoc quoq; nihil effecit. Cūq;
 urgere nō desisteret, tertio mulierē ludificat⁹ est,
 dicens capillos suos oportere impleri licio, atq;
 ita parari uincula. Ac ne hoc quidē uerū ex-
 perta, postremo adhibitis omnibus artibus non
 prius rogādi finē fecit, quā fatali iā necessitate
 instāte, uictus importunitate sampson in gratiā
 iudiercula suū ipse secretū prodidit: Deus, in-
 quit, mei curā habet, & eius prouidentia natus
 hāc comā alo, cuius consura ipse mihi intermi-

natus est: nā in eo capillitio totas sibi vires cōsistere. Hoc cognito, nesciēti comā derafit, & hoc pacto imbecillē factū inimicis prodidit, repugnare amplius nō valentē: illi orbatū oculis & uinctū abduxerūt. Proccedente deinde tēpore cū iam capillus repullularet, cūq; solēne Palaestinis adesset epulū, cōsidentibus optimatibus in quodam fano cuius tectū duabus columnis sustinebatur, accitus est & Sampson ut misero inter cōporandū illuderent. Qui hoc extremū malum existimans quod illusores ulcisci nō quiret, imbet puerū, à quo manu ducebatur, ut ad illas columnas se acclinet, iam, ut tū simulabas, defatigatum: quibus admoens, sic eas cōcussit, ut subuersa totius edificij ruinā traheret, qua tria milia hominū sunt oppressa, & inter ceteros ipse Sāpson. Hic finis viri fuit, ex actō principatus anno nigesimo, admirādi ob incōparabilem animi simul ac corporis fortitudinē, qua in hostiū perniciē usq; ad extremū halitū usus est. Nā quod à muliere deceptus est, humana infirmitati imputari conuenit, prona ad eiusmodi uitia: cetera dignus sempiterna memoria uirtutis nomine. Cognati uerò eius cadauer in patriam reportatum, apud Sarasam oppidum monumento maiorum inuolcrunt.

Quomodo filii sacerdotis Elis à Palaestinis in prælio sunt cæsi.

CAPVT XI.

Post

Post Sampsonis autē obitū praeſuit Iſraēli-
 tis Elis pōtiſex, in cuius principatu ſames Ruth 1.
 ualida eā regione inuaſit: qua nō ferens Abi-
 melechus Bethlemorū ciuis, quod oppidū eſt tri-
 bus Iuda, aſſumpta uxore Naami, & filijs cō-
 munibus Chellione & Mallone, in Moabiticā
 terrā migravit: cumq; ibi proſpera fortuna ue-
 retur, filijs ſuis uxores dedit eius gētis foeminas,
 Chellioni Orphā, Ruthem Malloni. Exaſto au-
 tem decēnio Abimelechus cū filijs breui tēpore
 alius poſt aliū obiit: quo caſu Naamis in maxi-
 mum macerem coniecta, deſolata à chariſſimis
 quorū conſuetudinem amori patria praeulerat,
 mutato pro re conſilio reuerti ad ſua decreuit:
 iam enim res patrie in meliori ſtatu eſſe perce-
 perat. Nurus autē eius nō ſuſtinēbat ab ea di-
 uelli, & uelit nolit comitari eam uolebant. At
 illa precat a eis felicis coniugium, quā in quo
 cū filijs ſuis nixiſſent, & in reliquis rebus pro-
 ſperitatē, & docens quòd in ſe nihil eſſet opis,
 rogabat ut manerēt, nē uel relictā patria in cū-
 tū incertū ſequi miſerā ſocrū euperēt. His moni-
 tis Orpha paruit: Ruth uerò nolentē manere, cu-
 ius ſuis fortuna futurā ſociā ſecū ſocrus abduxit.
 Qua poſtquā una peruenierūt Bethlema, Bozus
 Abimelechi cognatus eas excepit hoſpitio.
 Cumq; Naamis à ciuibus ſuo nomine appella-
 retur, inſtituit, inquit, uocari me Mara: ſigni-
 cat autē Hebraorū ſermone Naamis felicitatē.

- Ruth 2.* Mara dolorē. Et cum esset messis tēpus, Ruthē permissū socrus exhibet ad spicilegiū, ut cibos sibi pararet, casuq; in Bozj rus deuenit: qui cum paulo post superuenisset, cōspicatus puellā, de ea millicū percōtatur. Is denarrauit omnia domino, qua pauloante ex ipsa cognouerat: qui exosculatus in ea beneuolentiā erga socrū, & affectū erga defunctū maritū, noluit spicilegio contēniā esse, sed permisit ut sibi ipsi meteret quātū posset, acsumeret: mādauiq; millico, ne eā prohiberet, & ut unā cū messoribus prādiū ac potū ei praberet. Ruthē uerō acceptā ab eo polentā seruauit socrui & nespere cū frugibus collectis simul attulit: (sed & Naamis seruauerat sibi quasdam partes ciborū, quos ei vicini cōsulerant) narrat deinde socrui, quid ei Bozus dixerit: auditoq; ex ea quod cognatus esset, & propter pietatem forsā curā earū habiturus, exiuit etiā sequētib; diebus ad spicilegam cū Bozj ancillis. Post aliquot dies iā hordei tritura peracta uenit Bozus in suū rus, & cubabat in area. Hoc cognito cogitauit Naamis in rē ambarū fore si Ruthē cū eo cubaret: misitq; eō Ruthē dormiuram ad pedes eius: qua nefas rata non parēre socrui, fecit quod iussa est. Ac primò nō sensit hoc Bozus aliū dormiēs: sed circa mediā noctē experrectus: sentiēsq; eā unā cubare, quasiuis quāuā esset. Edidit illa nomē, & famulā se in eius potestate dixit. Tacuit ille eum, sed mane summo
prius
- Ruth 3.*

priusquam famuli ad opus surgeret, excitatam
 inſit hordei quantū ferre poſſet capere, & pri-
 usquam aliquis eā ibi dormiſſe uideat, ad ſocrū
 redire: cauendos enim tales rumores, maximè ſi
 nō de nihilo oriātur. Caterū meū, inquit, conſiliū
 eſt hoc: rogabis eū qui tibi propinquior eſt quā
 ego, ante uxore opus habeas: quod ſi aiat, ſeque-
 ris eum: ſin minus, mea legitima cōiux eris. *Hac Ruth 4.*
 uerba ubi renūtiavit ſocrui, bonā ſpē habuerūt,
 Boz res earū cura ſuturas. Circa meridiē uerò
 reuerſus ille in oppidū, ſenatū coire ſecit, ac mox
 Ruthem & cognatū illū accinit. Qui poſtquam
 uenit, Abimelechi, inquit Bozus, et filiorū ſor-
 zem poſides. Faſſus eſt aliter poſſidere ſe, idq; in-
 re propinquitatis. Tum Bozus, ergo nō ex parte
 tantum legū meminiffe oportet, ſed omnia iuxta
 præſcriptū earū ſacere: Ecce adeſt mulier, quā ſi
 nū poſſeſſionē agrorū retinere, lex te ducere in-
 bet. At ille Boz & ſortē & mulierem ceſſit,
 quādoquidē & ipſe defunctorū eſſet cognatus.
 Sibi enim iam & uxore eſſe & liberos. Id Bo-
 zus apud ſenatū cōteſtans, inſit mulierē acce-
 dere illum, & iuxta legē calceū ei detractū in
 ſacris incutere: quo ſaſto Bozus duxit Ruthē,
 & anno elapſo natus eſt illis infans maſculus:
 hunc Naamus nutricas Obedē de cōſilio mulie-
 rum nominauit, ſibi in ſenectute conſtituta in-
 ſeruienrū: nam ea uox Hebrais inſeruienrē ſigni-
 ficat. Ex Obede procreatus eſt Aſſam: ex hoc
 x David

David rex, qui posteris suis regnū reliquit per uiginti & unā aetates duraturū. Hac necesse habui de Ruthe narrare, uolens Dei potentiā ostēdere, cui facile est etiam uulgares homines ad amplissimā dignitatē perducere, sicut perduxit Dauidem ex mediocribus maioribus oriundum.

- XV. Porro Hebraei per hoc tempus rebus suis iam
 1. Reg. 1. labantibus, bellū Palæstiniis inferūt ob causam
 talem: Eli pontifici duo filij fuerūt, Ophnes &
 Phineeses: hi cōtra omne ius & fas omnia sibi
 licere uolebant: nec cōtenti honorarijs muneribus,
 etiā à rapinis nō abstinebant: mulierū insu-
 per, religionis ergō confluentiū ad sacrū locū, pu-
 dicitia uel ui uel donis expugnabant, ita ut ni-
 hil à tyrānorū moribus differret. Hanc insolentiam
 inueniū & pater ipse magnoperè detestabatur,
 diuinā ultionē nunquā non expectās, & populus
 iniquissimè ferebat. postquam autē illorum
 exitiū Deus & patri & Samueli propheta
 etiamnū puero prädixit, tū uerò nō aliter quā
 defunctos filios lugebat. Sed priusquā de clade
 in qua sunt absumpti dicā, quadam de hoc propheta
 narrāda sunt. Helcanes Lemita uir ingenuus
 Ramathā urbē in sorte Ephraimitarū habitans
 duas uxores habuit, Annā & Phenannam:
 ex quarū posteriore liberos suscepit, nihilominus
 alterā quanquā sterilem diligēs. Is cum sacrificatū
 uenisset in Siluntē, ubi tunc Dei tabernaculum
 fuisse diximus, & de epulo partes
 uxori

uxoribus ac liberis distribuere, Anna uidens alterius liberos cum matre confidentes, in lacrymas prorupit, admonita orbitatis & solitudinis: cumq; consolationem mariti non admitteret, abiit in tabernaculum supplicatura, uotumq; factura, ablata sterilitate matrem factam primam filium se consecraturā, ad ministeria Dei non uulgari more educatum. In huiusmodi precibus longas moras protrahentem animaduertens Elis pontifex, qui ante tabernaculum sedebat, tanquam parum sobriam iussit abire. Qua cum respondisset, aquam se potare, sed mœstam quod liberis careat, precibus a Deo sterilitatis remedium petere, bono animo eam esse iussit, pollicitus habituram ex Dei munificentia filium. Tum demum hilari ad maritum reuersa, cibis antè præ mœrore fastidiis usa est: in patriam deinde reuersa, breui uerū gerere coepit: mox ubi parienti tempus aduenit enixa filium, Samueli nomen indidit, quasi dicas exoptatū a Deo. Cūq; parētes gratias acturi Deo pro accepto filio, & sacrificaturi redissent, simulq; decimas ex more afferētes, mulier uoti rē puerum Eli tradidit, Deo cōsecratū, prophetāq; futurū: itaq; & comā alebat, & aqua tantum in potu utebatur, degebatq; circa sanum, cuius ministerijs educabatur. Helcana autē alij præterea filij ex Anna nati sunt, & filia tres. Porro Samuel ex ætate anno atatis duodecimo propheta

2. Reg. 3. prophetā agere cœpit. Quadā enim nocte dormiente Deus nomine uocauit. tum ille ratus ē pontifice se uocari, accurrit ad eum. Quo negante à se uocatū, Deus idem tertio fecit. Tum Elis rem perspiciens ait: Ego mi Samuel nūc quoq; ut antè filui, sed Deus te uocat: quapropter praesto esse te respōde. Itaq; rursum Deo uocante, rogauit quid iuberet, paratū se ad ministerium offerens. Tum Deus, Quando, inquit, praesto es, audi imminere Israëlitis cladem maiorem quā credibile est, & filios Elis ambos una die perituros, & sacerdotiū meū migraturū in familiam Eleazari. Elis enim pluris fecit suos filios quā meū culeū, idq; ne cū ipsorū quidē cōmodo. Hoc oraculum cū ab adiurato extorsisset pōtifex, alioqui se nō cōriscitaturō, certiorē iam expectationē exitij filiorū habuit. Samuelis autem gloria magis ac magis crescebat, omnes

XVI. eius praedictiones ueras cuenire approbātē. Per

2. Reg. 4. idem tēpus Palestini suscepta expeditione contra Israelitas, castrametati sunt apud urbem Amphecam: & nemine ibi occurrēte, ulterius processerunt: tandem cōgressi pralio, Hebraeorum circiter quatuor millia peremerunt, reliquis trepidē in castra compulsis. Quamobrem Hebraei periculum extremū instare putantes, mittunt ad pontificem atq; senitum, qui postulent arcem in aciem praeferri, ut eius praesentia freti hostem superent, ignari eū qui sententiam semel aduer-

sum

sum eos tulerat fore ut uincerentur, maiore esse quā arcam, qua propter ipsam erat ueneranda. Vnit igitur arca in exercitū, & cū ea pontificis filij accepto à patre mandato, si amissa arca uiuere sustineant, ne unquā in cōspectum sibi ueniant: quorū Phineces iam sacerdotio fungebatur, patre propter senium honorē concedente. Vehementer autē Hebrais arca animos addidit, uictoriam in hac suā existimātibus: contrā hostes metuebant ne arca Israelitis esset praesidio: attamen utrorumq; expectationem euentus fecit. Nam post conflictum sperata Hebrais uictoria, Palaestinis contigit: & quam cladem hi timuerant, eam Hebraei passi, cognouerūt frustra se in arca fiduciam collocauisse: namq; primo impetu in fugam sunt auersi, in qua triginta hominum milia sunt amissa, inter quos pontificis filij ceciderunt, & arca quoq; in hostium potestatem deuenit.

Quomodo Elis audita filiorum caede, & arcae amissione prouolutus de throno expirauit. C A. XII.

Hanc cladem & arcae captiuitatē postquam in siluā Beniamita quidam inuenis agrē seruatus ē praelio renuntiavit, tota urbe repleta luctu, Elis pontifex, qui ad alterā portam sublimis in sella sedebat, audito ciuitatis suspicatus id quod res erat, noui aliquid mali suis accidisse, iuuenē accersit: cumq; audisset euenientem praelij, tam militum quā filiorū cladem

Ibidem.

dem satis a quo animo tulit, ut qui Deo prae-
 ziente iam antè hac praeſcuerat : Solent enim
 longe grauius afficere qua praeſter expectatione
 accidunt. Vt uerò etiam arcam in hoſtium po-
 teſtatem facta cognouit, inſperato malo iclus,
 & doloris impatiens, prolapſus è throno exha-
 lauit animam, uita anno nonageſimo octauo,
 principatus quadrageſimo. Eadè die Phineeſis
 quoq; alterius è filijs uxor obiit, non ualens ſu-
 pereſſe mariti infortunio. Peperit ea filium ſe-
 ptimeſtrem quidem, uitalcm tamen, cui ob ac-
 ceptam ignominiam Ioachabes fuit nomē, quam
 ea uox apud Hebraeos ſignificat. Primus autem
 hic Elis ex Iehamari familia, qui fuit alter
 Aaronis filius, pōſtificatum obtinuit: nam antè
 in Eleazari familia fuit hoc ſacerdotiū, quod
 filius à patre per manus accipiebat: ille enim
 Phineeſi id tradidit, quod mox filius & ſuc-
 ceſſor eius Abiezres filio ſuo Boccia reli-
 quit: ab hoc Ozis filius eius accepit, poſt quem
 Elis ſacerdotio pōſitus eſt, de quo nunc lo-
 quimur: quod manſit eius generi uſq;
 ad Solomonis tempora, quan-
 do ad Eleazari fami-
 liam ruruſum
 redijt.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
SEXTVS.

Quomodo Palæstini peste & fame coacti arcam
Hebræis remiserant. CAP. I.

PART A de Hebræis uictoria. 1. Reg. 5.
sacraq; arca, quemadmodum
diximus, capta: Palæstini cum
ceteris spolijs Azotū eam re-
ferunt & in fano Dei sui, Da-
gonis inter donaria collocant. Sequenti uerò die
mane uenientes ut adorarent Deum suum, in-
uenerunt eum è basi excidisse, & prouum pro-
stratum ante arcam: quod agre ferentes, in pri-
stinum locum eum reponunt. Cumq; sapius illuc
accedentes, semper prostratū & adorabundum
reperirent, stupor maximus ac perturbatio totū
populum inuasit. Postremò grauissima pestis
Azotiorum urbem atq; agrū adorta est. cor-
repti enim dysenteria cruciabiliter moriebantur,
nonnulli interanea uiciata morboq; corrosa eno-
mebant. Ager uerò totus scatibat muribus, qui
omnia uastantes, nec segetibus parcebant, nec
ceteris fructibus. His calamitatibus Azotij
pressi, nec ualentes amplius tolerare, intellexe-
runt arcam in causa esse, & uictoriam cū eius-
modi spolijs luctuosam sibi contigisse. Miserrunt
igitur

igitur ad *Ascalonitas*, postulantes ut arcam in
 ipsorū urbē trāsferret: quinō grauatim *Argo-*
 riorū legationi annuentes, cupide arcā ad se re-
 ceperunt, moxq; eisdē, quibus illi, malis Libora-
 uerunt: cū arca enim simul etiam calamitates
 sunt translata. Itaq; hinc quoq; ablegata est ad
 alios, sed ne apud illos quidem permāsura: agi-
 tati enim eisdem pestibus, ad uicinas urbes eam
 transmittēbant: atq; in hunc modum quinq; *Pa-*
lestinorū urbes peruagata est arca, ueluti tri-
 butū per singulas poenā uiolata religionis exi-
 1. Reg. 6. gens. Qua def. ssa tot malis, & alijs exemplum
 facta ne arcam reciperet talia hospitij premia
 referentē, nihil superesse uidebant, quā ut bono
 aliquo modo à se eam ablegaret: & cū cōue-
 nissent quinq; ciuitatū principes, *Gitta*, *Acca-*
ronis, *Ascalonis*, *Gaza* & *Argoti*, dispicie-
 bant quid facto opus esset. Ac primū uisum est
 remittēdam esse arcā ad suos, cuius capēuitatē
 Deus ulcisceretur, quum tot mala simul cū ea
 regionē ingressa homines & agros uastare non
 desināt. Nec defuerūt qui huic sentētia cōtradi-
 cerent, negantes hac impudāda capēina isti ar-
 ca: cuius si tanta uis esset, aut si omnino Deo ca-
 ra fuisset, nunquā illam in diuersa religionis ho-
 minum manus deuenire permisisset: suadentesq;
 ut hos casus aequo animo ferrent, & sic cogita-
 rent, hac omnia nō aliunde quā à natura pro-
 uenire: quae & corporibus, & terris, & plantis,
 & aëri

Et ceteris potentia sua subditis per certas temporū uices huiusmodi mutationes ingenerare solet. Sed uicit sententia probata prudentia hominum, qui tūc aptiora ad propositū negotiū censere uidebantur. His neq; remitti arcā placuit, neq; retineri: sed pro quinque ciuitatibus quinque statuas aureas dedicari Deo in testimonium gratitudinis, quod eius fauore seruati essent ex ea peste quā humanis remedijs euadere fuerit impossibile: Et totidem mures aureos addi illis similes qui agris uastitatē intulerunt. His omnibus in loculum inclusis Et super arcā impositis plastrū ei nouū fabricari: uaccas deinde nuper enixas plaistro subiungi, inclusis domi earū uisulis, ne sint impedimēto matribus, Et ut foetū desiderio magis properent: ipsas uerò deduci in trinium arcā uehētes, atq; ibi relinqui, ut quācumq; uelint uia ineāt. Et si quidē ad Hebraeorū regionē se uerterint, ad eāq; perrexerint, credere arcā fuisse calamitatū causam: sin aliō deflexerint, retrahēdas ex itinere, indubitato argumēto nihil in hac inesse uiriū. Hoc cōsiliū omnibus calculis est approbatū, quod mox opere sunt exsecuti, et paratis quae diximus, productoq; in triniū plaistro ac ibi relictō ipsi retrorsum discesserūt.

Victoria Hebraeorum ductu Samuelis. CAP. II.

V Accis autē uerā uiam ingressis, Et re- Ibidem.
Etā nō aliter quā si deducerētur tenden-
sibus, principes Palaēstinorum sequebantur, cupientes

pientes cognoscere quò peruenirent, & ubi plan-
 strum sisterent. Vicus est quidam in tribu Iudæ,
 nomine Bethsama: huc postquã uenerunt uacca,
 tamesi pulchram planitiem ante se haberent,
 ulterius tamen non sunt progressæ, sed ibi plan-
 strum statuerunt: ad quod spectaculum à uica-
 nis mox cū gratulatione est cōcursum. Cū enim
 esset aestas, & fruges ex aruis cōportarentur: ut
 uiderunt arcã, præ gaudio mittētes opus è ma-
 nibus, ad planstrū illud properabant. Demp̃tā
 deinde arcã, & uas quod statuas illas ac mures
 cōsinebat, in petra quadam qua in cāpo exsta-
 bat, deposuerunt: & accitis uictimis peractōq;
 sacrificio splendide epulati, planstrum simul ac
 uaccas holocaustoma Deo fecerūt: quo uiso prin-
 cipes Palestinorū retro ad suos sunt reuersi. Ca-
 terum indignatio Dei Bethsamitas inuasit, ex
 quibus septuaginta occidit, quòd cū non essent
 sacerdotes, profanis manibus cōrectare arcam
 sint ausi: quæ res letitiam uicanorū nouo luctu
 nonnihil obscurauit, eò magis, quòd suos nō sa-
 rali morte, sed diuina ultione extinctos deside-
 rabant: quamobrē indignos se ducentes qui ho-
 spitium arca praberēt, mittunt nuntios ad uni-
 uersos Hebræos, qui certiores faciant de arca à
 1. Reg. 7. Palestinis reddita. Illi re cognita transferunt
 eam in Cariathiarim, urbem uicinā Bethsami-
 tis, atq; ibi apud Aminadabum quendam Le-
 uitam, opinione religionis ac iustitiæ celebrē, in
 adibus

adibus eius collocant, idoneū sacrario locū existimantes, ubi uir iustus haberet domiciliū. Cura arca cōmissa est eius filijs quam per uiginti annos cū summa laude gesserūt: tot enim annos in Cariatihari māsīt, quatuor solis mensibus apud Palestinos detenta. Cumq; populus toto hoc uicennio uotis & sacrificijs operam daret, magnamq; religionē & cultus diuini curā prae se ferret, propheta Samuel animaduersa eorū proptitudine, putans se nactū occasionē adhortandi ad libertatē, & bona quae illam sequuntur, orationē & tēpori accommodans & negotio, uerba in hac fermē sententiā ad eos fecit: Viri Israhelitarum, quandoquidē nec hostis infestus esse desinit, & Deus uestris precibus flexus propitius esse incipit, oportet nō uotū tantū libertatē expecire, sed eò totis uiribus incumbere, ut uel nūc tantum illa potiri cōtingat. Caute ergo ne uestri sumus moribus hac indigni reddamini, sed pro se quisq; colat iustitiā: expulsisq; omnibus uitijs ex animo, purgatis mētes ad Deū cōuertite, & in eius ueneratione constanter perseuerate: haec enim facientibus breui omnia bona uenient, & in primis noua libertas, & uictoria de hostibus: quae neq; armis, neq; robore corporū, neq; copiarū multitudine cōsequi licet: non enim his rebus Deus premia proposuit, sed probitati ac iustitia: qui uestra expectationē nō fallat, mihi credite. Hāc adhortationē alacris populus fauē

acclamationibus excepit, promptū se offerēs ad omnia quacunq; Deus velit ac iubeat. Samuel autē edixit ut cōuenirent in oppidū *Massphatim*, quæ nox conspicuū significat: ibi hausta aqua libauerūt Deo, & indicto unius diei ieiunio publicē supplicatū est. Nec latuit *Palæstinos* *Hebræos* circa *Massphatim* congregari, sed cōfistim cū magno exercitu affuere, sperantes se illos nec opinos posse opprimere. Quapropter eripidi ad Samuelē concurrūt, consiliū dubijs rebus petētes, nihil dissimulantes non esse sibi satis vel viriū vel animi ad cōfligēdū cū tā potēte hoste, à quo toties uicti discessissent: et libētē quicunq; si liceat, ne ultrō sibi perniciem accersere uideātur. Cōuenisse se ad supplicationes & sacrificia, usq; sacramēto ad militiā adigerētur: nūc imparatis et inermibus imminere hostē, ut nulla spes salutis supersit, ni Deus à propheta exoratus periclitātes in tutelā accipiat. Ille iubet eos securo animo esse, neq; enim auxiliū Dei desore: et mactato agno lactēte, rogat Dñū ut in se sperātes protegat, et à ni *Palæstinorū* tutos faciat: nēue patiatur iam iterū ab eodē hoste cladē accipere. Hac uictima grigie litatū est, & Deus presens ac propitiū in signē uictoriā annuit. Sed priusquā totā flāma absumeret, nondū sacro peractō, hostis in conspectu aciem explicat, rem sacellam se habere putans, interceptis *Iudæis* imparatis ad pugnam, & tantum non inermibus, ut qui non in hoc in eum locum cōuenerant.

At longè aliter accepti sunt quàm crederent, etiamsi quis prädixisset. Primùm enim terra in-bente Deo sub pedibus eorū intremuit, & uacil-lante uestigio nutabant, nōnulli etiam in impro-uisos hiatus prolabebantur: deinde fulminibus crebris attoniti, & ignitis fulguribus oculos ac manus semiustulati, ne ne arma quidem retinere possent, in fuga spem totā ponebant: cum subito Samuel in perterritos irruit, cassisq; plurimis, re-liquos usq; Corraeos (id loco nomen est) persequi non destitit: & fixo ibi sua uictoria fugaq; ho-stium termino, qui trophæi uice esset, appellauit eum Fortem, in signum donata à Deo cōtra ho-stem fortitudinis: qui post hanc cladem nūquàm bellū instaurare est ausus, sed cohibente metu & accepti incōmodi memoria intra fines suos se con-sinuerunt: & inuersis rerum uicibus, eorū ferocia in partes uictorijs transijt. Nec his cōtentus Sa-muel, crebris expeditionibus & multis cadibus eos uastauit, donec omnino superbiam gētis per-domaret. Agrū etiam quē pralio uictis Iudais abstulerant, quàm latè inter Gittam & Ac-caronē patet, armis recepit. Reliqui uerò Chana-nai pacem eo tempore cum Israëlitis habebant.

Quomodo Samuel deficientibus per ætatem uiribus, rerum administrationem filiis suis commisit. C. III.

Samuel autem rebus populi compositis, & iuridicis conueniibus per certas urbes insti-tuitis, ipse singulis annis bis eas obibat, & iura redd

redderat: multoq; tēpore hanc 'precipuā curam habuit, ut patrijs legibus respub. administrare-

111. tur. Deinde senio grauāte, ut cōsuetis munijs
 1. Reg. 8. sufficere nō posset, filijs suis principatū & curā reip. tradidit: quorū seniori Iohel, iuniori Abia, nomen erat: mādanitq; ut aliter in Bethelis, aliter in Bersabe ius diceret, partito populo, et sua cuiq; iudici parte attributa. In his manifestum exemplum exhibitū est, non semper patribus similes nasci filios, sed interdum ex malis bonos, sicut tunc cōtra ex bono mali prognati sunt. Relictis enim paternis institutis diuersissimā uiam ingressi, muneribus corrupti iustitiam opprimebant, & in iudicando non tam ueritatis quā lucri respectum habebant: soluiq; in luxum ac delicias, tum Dei uoluntatem, tum patris contemnebant, cui nihil magis erat cordi, quā ut in populo iustitia uigeret quammaximē.

Quod populus offensus Samuelis filiorum moribus, regem sibi dari postulauit. CAP. IIII.

Populus autē uidens repub. cura & diligentia propheta optimē constitutā, labe factari per filiorū eius impotentiā, uoluntē offensus ad patrē cōcursum fecit, qui tunc habitabat in urbe Ramatha: & cōmemoratis filiorum eius iniquitatibus, quodq; ipse iam senio debilis, more solito praeesse administrationi rerū non posset, obnixē precabatur ut regem aliquē declararet, qui toti genti cum imperio prae-
 & a

Et à Pal. st. nis illata toties iniuria pœnas debi-
 tas exigat. Hac populi voluntas uehementer I I I I.
 Samuelem cōtristauit, qui propter innatā iusti-
 tiam nō amabat regiam pot. statem ut nimiam.
 Valde enim optimatū gubernatione delictaba-
 tur, nō aliam ad s.licitatē populi cōduc. b. liorem
 existimans : adeoq; res hac hominē sollicitū ha-
 buit, ut nec cibum nec somnū pr. e cura caperet,
 sed per totā noctem se in lecto uersaret, multa in-
 terim animo uolutans. Sic afflicto Deus se uiden-
 dum pr. abuit, consolatus eum ne postulata populi
 agre ferat : dicens, non tam ad ipsum pertinere
 hanc cōtume. liam, quā ad se, quē nolint sibi so-
 lum esse regē : idq; moliri cœpisse iam inde ex quo
 primū ope sua ex Aegypto sunt edu. cti. Verum
 non multo post fuerū est, inquit, ut eos cōsiliū hu-
 ius serō pœniteat : quādo nec factū inf. ctum esse
 poterit, Et ipsi suam erga me aq. uē ac te ingra-
 titudinē damnabūt. Nunc iubeo te eis creare re-
 gem, quem ego designa. uero : idq; prius quā fa-
 cias, pr. amonebis quāsum malorū sibi ultrō ascī-
 scant, prote. ctaberisq; eos te inuito ad mutatio-
 nem status in deterius properare. His auditis Sa-
 muel, mane cōuocatis Iudeis, declaraturū se illis
 regē promisit, addens uelle se prius indicare, qua-
 erunt sub regibus serēda, Et in quantis incōmo-
 ditatibus erit uiuendum. Scitote ergo primum,
 quod à nobis abstrahent nostros liberos, Et alios
 aurigas sibi facient, alios equites, Et satellites.

Et cursores, Et tribunos ac cēturiones : Et alios
 item opifices, armorū suorū ac currū aliorumq;
 instrumentorū fabros : præterea millicos agrorum
 suorū Et aratores, Et vinearū fossores : Et nihil
 est quod nō cogētur facere more mancipiorū qua
 pecunia parantur. Filias quoq; uestras faciens sibi
 anguētarias, Et culinarias, Et panificas : Et ad
 alia ministeria cōpellent, qua ancilla necessariō
 uerberū formidine obcunt. Possessiones etiā ue-
 stras uobis ablatas eunuchis suis Et satellitibus
 donabunt, Et pecorū greges unicuius ē suis lar-
 giuentur : Et ut cōpendio dicā, seruietis unā cum
 omnibus uestris regi, nō secus atq; domestici ei
 famuli : cumq; hæc omnia patiemini, ueniet uobis
 in mentē huius meæ prædictionis, Et pœnitentia
 tacti supplices Dei miserationē implorabitis, ut
 uos à regibus liberet. Verum ille nō admittet eas
 preces, sed repulsos sine dare pœnas inconsulta
 temeritatis. His præmonitionibus multitudo erat
 surda, nec à proposito dimoueri poterat, cōtem-
 ptis omnibus qua Samuel in rem corū afferebas :
 sed urgebat obstinatē ut missa futuri cura re-
 gem crearet : quandoquidē nisi regis ductu uin-
 dicare se de inimicis gentibus non ualerent : nec
 esse absurdum, si cum finitimi omnes regnentur,
 Et ipsi eandem Reip. formam accipiant. Samuel
 uero uidens se prædictionibus suis parum profi-
 cere, sed perimaciter eos in sententia manere :
 Nunc, inquit, abite domum quisq; suam, Et cum
 tempus

tempus erit accersam uos, quàm primùm cognovero, quem uobis regem Deus dare uelit.

Saulus iubente Deo rex declaratur. CAP. V.

ERat quidam ex tribu Beniaminide, uir bene natus & laudatus moribus, nomine Cis: huic erat filius, nomine Saulus, egregia cum statura, cum specie, quibus respōdebat & animus. Hic Cis cum eximias asinas, quibus præ cæteris iumentis delectabatur, à reliquo grege aberrantes amisisset, filium cum uno famulo ad eas quærēdas misit. Qui cum perlustrata sua tribu eas non inuenisset, ad alias uenit: & cum nusquā comparerent, decreuit redire, ne patri sollicitudinis causa fieret. Et dum non longe à Ramatha oppido iter faciū, famulo admonēte habitare ibi prophetam ueridicū, eumq; omnino consulendū esse: sic enim sciuros quid actū esset de asinis: respondit, nihil se habere quod mercedē diuinationis daret: iam enim niaticū esse cōsumptum. Et dicēte famulo, superesse quadrantiem sicti, eumq; dari posse (nesciebant enim prophetā mercedes non accipere) itum est ad illum: inuentusq; circa portā uirginibus aequatū euntibus, interrogat ubinam sit propheta domicilium: qua indicatis adibus, iubens properare prius quàm eat ad cœnam: præbere enim eum epulū, & nihil esse in mora nisi ut ille primus accūbat. Samuel autē hac ipsa de causa conuinat uocauerat: nā pridie cum per totā diem precatus esset Deū, ut certiorē se redderet quem

creaturus esset regē, in crastinum se id facturum pollicitus est: circa eandē enim horā missurum se Beniamitā quendā iuuenem. Quam ob rē sedebat in solario, expectans præsentiū tempus, quo peracto ad cenā se conferebat. Cumq; Saulū offendisset, Deus inspirauit ei, hūc esse futurū principem. Saulus uerō accedēs eum, salutariū prius rogat ubi propheta habiteret: hospitē enim se hoc ignorare. Cumq; ille respōdisset, se eum esse & ad cenā duceret, dicens nō asinas tantū quas quæreretur saluas, sed omniū omnia bona in potestatem eius fore: Supra spem, inquit, meam sunt ista domine: neq; enim ea est mea tribus quas reges proferat, & familia mea humilior est alijs familijs: tu uerō ludis me, & maiora quā pro mea conditione loqueris. Propheta autē deductū eum ad conuiuium accumbere fecit, & famulū supra alios uocatos: erant hi septuaginta numero: insisq; ministris ut Saulo portionē regiam apponerent: cumq; iam hora dormiēdi adesset, alij quidē surgētes domum quisq; suam reueriebantur. Saulus uerō apud prophetā cum famulo pernoctauit: & cum primū dies illuxit, Samuel excitū eum in uia dedit. Postquā autē egressi sunt urbē, monuit ut famulo praece dere inisso, ipse paulisper subsisteret: esse enim quod sine arbitrio illi uellet dicere. Tum Saulus famulum ablegat, & propheta deprompta lecytho caput iuuenis oleo perfundit, simulq; regem saluat, Deum ei honor

honorem hunc ratū facere dicens, pro tutela Hebraorū, quorū iniurias bello Palaestinus illato ulcisci debeat. Hæc ita fore hoc argumēto cognoscere poteris: In hoc itinere offendes tres hoīes. religionis ergo rēdentes ad Bethela: quorū primum uidebis ferre tres panes, secūdum hadū: hos tertius sequetur utrem uini bairlās. Hi tibi comiter salutato dabūt panes duos, & accipies. Inde uenies ad Rachelis monumentum, ubi occurret tibi qui nūtiat inuētas esse asinas. Inde progressus ad oppidū Gabatha, in cœtū prophetarū incidēs: & correptus diuino spiritu, unā cū illis prophetabis, ut quotquot hæc uiderint, attoniti miraculo dicant, unde hæc felicitas Cisi filio? His signis nisis certo scito Deū esse tecū, & salua patrē tuum & cognatos. Venies autem Galgala, me accersente, ut pro his Deo pacificas hostias immolemus. His prædictis dimisit iuuenē: & quicquid prædictū est occurrit ei in hoc itinere. Postquā autē domū rediit, percōtante cognato suo Abenaro, quē præ cæteris diligebat, quomodo successisset peregrinatio: nihil illū celauit, ne hoc quidem, q̄ apud prophetā fuisset, & ex eo cognouisset inuentas esse asinas: de regno tantū tacuit, ne ea res uel credita inuidiā, uel nō credita uanitatibus opinionē ei cōtraheret: quāuis enim & amicus esset & cognatus, intus tamē ac consultius arbitratus est silentiū, reputās credo humane naturæ infirmitatē, quod nemo cōstans in amore, sed

etiamsi

etiamsi manifesto diuino suffragio felicitas con-
tingat, tamē alios sibi praeferrī iniquē & inuidē
ferunt. Porro Samuel populum in oppidum Mas-
phasim conuocat, & cum frequētes adesse uide-
ret, in hanc sententiam alloquitur, Hac iussu me
dominus suo nomine ad nos perferre. Ego nos in
libertatē uindicauī, primum Aegyptiorum ser-
uos, deinde à uicinis regibus toties uictos ac sub-
iugatos: pro quibus beneficijs hanc mihi gratiam
reponitis, quod abrogato mihi quantum in uobis
est imperio, quasi nesciatis utilissimū esse hominī
à Deo regi, unū ē uostro numero digniorē existi-
maris, qui uobis praesit: qui subditis tāquā pe-
cudibus pro sua libidine utēs, quidlibet in quēuis
litere sibi uolet: nō enim fieri potest, ut homo erga
hominē sic affectus sit, quēadmodum ego erga à
me ipso conditū. Eia quādo plus apud nos potest
temerarius animi impetus, quā uel religio, uel
beneficiorū memoria, digeratur multitudo p tri-
bus & familiis, et fuit sortitio. Quo facto Ben-
iaminitica tribus sors exijt: dein familiarū noībus
in urnam coniectis: Matris familia sors obuenit:
postremò cum uirilis sortitio fieret Saulo Cisi fi-
lio regnū sortito obtigit. Iuuenis uerò q hoc pra-
esciebat, abdiderat se, uideri uolēs inuisum ad re-
gnū accedere. Tanta fuit praeditus modēstia si-
mul & tēperantia, ut cū pleriq; uel modica feli-
citate potiti nix sui praesentia sint cōpotes, &
omnibus se ob oculos ingerāt: hic tot populorum

rex declaratus ac dominus, nō modò nō ostēderet
 se, uerū etiā ē subditorū conspectu subduceret, ut
 nō absq; negotio posset inueniri. Cumq; nusquā
 comparēre Saulo omnes essent solliciti, hasitantes
 quidnā fieri oporteat, propheta precibus Deum
 appellat, ut latebras indicet, desideratūq; inue-
 nem exhibere dignetur. Quod ubi impetratū est,
 mittit qui eū adducās: & postquā uenit, in me-
 dio populi iuuenē statuit uniuersis cōspiciūm, ut
 qui humeris tenui supra omnes excelleret, et ipsa
 statura maiestatiē regiā pra se ferret. Tum pro-
 pheta: Hunc uobis Deus dat regē. cōtemplamini
 quantū omnibus praminet, & quā sit hoc ho-
 nore dignus. Cumq; populus acclamasset, Viuat
 rex: propheta cōscriptis in libro omnibus quae il-
 lis sub regia dominatione erāt enētura, recitauit
 ea populo rege praesente, & librū in tabernaculū
 Dei reposuit, ut esset apud posteros pradictionis
 suae monumētum. His ita perfectis, dimissoq; po-
 pulo, ipse reuersus est Ramatha in patriā. Sau-
 lum uerò in natale oppidū Gabatha redeuntē
 multi boni uiri comitabantur, ut nouo regi debi-
 tum officiū praestātes. Sed plures mali. & factum
 hoc eorū uitio uertebāt, & ipsi coniepto rege nul-
 lis uel muneribus uel obsequijs gratiā eius deme-
 reri conabamur. Mense autē post acceptū re. v.
 gnum elapso, exortū cōtra Naasin Ammani- 1. Reg. 12
 tarū regē bellū apud omnes ex aequo auctoritatem
 illi parauit. Hic enim d. n. Iudaeis ultra Iordanem
 habi

habitantibus infestus, postremo cū magno & for-
 ti exercitu regionem ingressus, urbes eorum subiū-
 gare cepit: nec cōtentus libertatē in præsens ab-
 stulisse, ut omnem rebellandi materiā in futurum
 adimeret, tam ulterò deditis, quā ui subactis de-
 xtrum oculum eruebat: ut quoniam scutum sini-
 stro prospectum negat, omnino inutiles bello fie-
 rent. Hoc modo tractatis trans amnem incolen-
 tibus in Galadenā exercitum duxit: & castra
 metatus ad primariam regionis urbem, cui no-
 men est Iabes, oratores eò misit, qui conditiones of-
 ferrent, ut aut deditiōne facta dextris oculis or-
 bentur ut alij: aut internecionem hominū & op-
 pidorū excidium exspectent: eligerent ipsi utrum
 mallent, parvā corporis particulam decidere, an
 in omnium facultatū simul & vita discrimen ve-
 nire. Tam ancipiti optione territi Galadeni, nec
 hostile responsum dare ausi sunt, nec pacatum:
 sed inducias septem dierum petierūt, ut missis ad
 consanguineos nuncijs postularent auxilium: &
 si impetratum fuerit, bellum gerant: sin minus,
 promittebant se deditiōne facturos quacunq;
 ditione hosti liberet. Naases autē qui Galadenos
 contemnebat, non grauatim inducias dedit: per-
 missis undecūq; suppetias implorare. Qui euefli-
 gio per omnes Isralitarum urbes nuncios dimise-
 runt, significantes se minis Naasis in extremam
 desperationē adductos: sed quocunq; illi venirent
 tantundem metus quantū mororis afferebant, ut
 nemo

nemo se mouere auderet, Caterum cum ad regiam quoq; uenissent, & ibi etiā populus sicut in alijs oppidis afficeretur, nil aliud quā mœrens, Saulus rure domum reuertens, & animaduersa mœstitia populi, scitatus satim salua res essent, & qua noua causa tristitia: ex nūcijs omnia cognouit. Mox percussus diuino afflatu, ire eos iubet, & labescens referre, se tertia die uenturum auxilio, & ante solem exortum hostes profligaturum, ut exoriens Ammanitas fusos ac fugatos, miseros uero ciues periculo exemptos inspiciat: atq; his mandatis, aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus uti decreuerat.

Sauli uictoria contra Ammanitas. CAP. VI.

Volens autem pœna formidine populum ad *1. Reg. 22.* Ammaniticum bellum excitare, quo celerius conueniret, boum qui fortè ab opere ueniebant nervos succidis, idem passuros minatus qui postridie cū armis ad Iordanē non afforent, secuturi quocunq; ipse ac propheta ducerēs. Eo metu factū est, ut eum omnes ad præsinitū tempus præsto essent, recensitis apud Balam oppidum copijs, inuenirentur septingenta milia confluxisse, absq; tribu Iudæ: qua sola armauit LXX milia. Transgressus dein Iordanem & decem schœnorū spaciū nocte una emēsus, ante solis ortū quò destinatus peruenit: & diuiso trifariam exercitu, undiquaq; hostē nihil tale expectantē aggreditur: et scripsit pugnādo ingēni strage cuncta inter ceteros Naasen

*Naasen regē occidit. Hac victoria Sauli nomen apud omnes Hebraeos inclytū reddidit, fama longe lateq; fortitudinē viri celebrante. Si qui enim erant qui prius eum cōtemnerent, tūc mutata in diuersum opinione nullo nō honore dignū pradi-
 sabant: nam non contentus Iabesenos seruasse, in Ammanitarū regionē irruptione facta totā na-
 stauit, & ditato ex prada exercitu, gloriose do-
 mum reuersus est. Populus uerò nimio gaudio ge-
 stiens, placebat sibi quòd talē regē esset nactus,
 & illis qui inutile fore dixerāt insultabat, rogi-
 tans ubi nūc essent istī cōtemptores, & ad sup-
 pliciū eos deposcens: & alia multa iactabat, ut
 solet multitudo, quorū in aliqua felicitate con-
 stituta cōtra autorū eius aduersarios irritatur.
 Saulus interea studiū quidē ac beneuolētiā eo-
 rum collaudabat, sed iureiurādo affirmauit non
 passurū ut quisquam ē cōsanguinea multitudine
 tam festo die rapiatur ad suppliciū. Periniquum
 enim esse uictoriā à Deo datā civili sanguine pol-
 luere: sed magis decere ut positis odys diē epulis
 ac hilaritate trāsigāt. Post hac Samuele monēte
 opus esse alteris comitijs per quae Saulo rata fiat
 regni possessio, cōuētus fuit apud oppidū Galgala:
 ibi rursum inspectate tota multitudine propheta
 unxit Sauli sacro oleo, atq; iterū regē cōsaluari
 fecit. Ita factū est ut mutato recip. statu regia do-
 minatio ītroducetur. Sub Moyse enim ei disci-
 pulo eius Iesu, q tū exercitui cū imperio praefuit
 optim*

optimates rē administrabāt : post cuius mortem
 octodecim annis populus sine summo magistra-
 tu nixit: deinde rursus ad pristinam regiminis
 formā redierūt, qui belli gerēdi sciētia & forti-
 tudine praeclleret, supremū iudicē constituendo:
 quam ob rē totū hoc tēpus, quo talis status du-
 rant, appellauerūt Iudiciū. Samuel autē prophē-
 ta priusquā comitia dissoluerētur sic est allocu-
 tus populū: Adiuro nos per maximū Deū, qui
 nobis optimos illos fratres Moysen & Aaro-
 nem misit, & patres nostros ex Aegypto edu-
 xit, ut absq; pudore ac metu omnine affectu a-
 lio, libere dicatis, nūquid cōtra ius & aequū fe-
 cerim, uel propriū lucri cupiditate, uel in alterius
 cuiusquā gratiā. Coarguite me si cuius titulum
 aut onē, aut aliud quid tale accepi: cū tamē hu-
 iusmodi munuscula qua in quotidianū uictū ce-
 dum, ab ulro dātibus sumere, uitio uerū non so-
 leas: aut si cuius iumento ad meas necessitates
 usus sum: in his & similibus si quē offendi, nunc
 rege praesente dicite. Aclamātū est uno ore, ni-
 hil tale eū fecisse, sed sancte & iustē principa-
 tum gessisse. Tū ille, Gaudeo nullas esse uestras
 de me querelas, at ego habeo nonnihil quod con-
 querar, si uera loqui licet: qua tamē iniuria ma-
 gis ad Deū attinet, quem certē hoc facto ualde
 offendistis, quod aliū regē poposcistis: oportebat
 enim uos meminisse, quod annus noster Iacobus,
 L X X. solis hominibus nostri generis comisatus.

1. Reg. 7.

fame coactus in Aegyptū deuenit. Cūq; ibi in
 multa milia propagata esset eius progenies,
 eaq; graui & contumeliosa seruitute ab Ae-
 gyptijs premeretur, innocētijs uestris patribus,
 11. absq; ullo rege Deus tantā multitudinē eripuit,
 missis in hoc Moyse & Aaron fratribus,
 qui uos in hanc terram induxerunt, quam nunc
 possidetis: & tamen post talia beneficia non se-
 mel prodidistis ueram pietatem ac religionem,
 Nihilominus subiugatos ab hostibus liberauit,
 dum eius ope uicistis primū Assyriorum poten-
 tiam, deinde Ammanitarū ac Moabitarū, &
 postremo Palestinos atq; hae omnia cōfecistis
 non regum auspicijs, sed ductu Iaphtha & Ge-
 ddonis. Quae igitur demencia uos impulit, ut de-
 trectantes imperium Dei, sub rege esse maleitis?
 Gessi tamē uobis morē, eo declarato, quem ipse
 elegit. Vt autē manifestē sciatis Deū uobis ira-
 tum, nec ei placere in regnū uersam uestram rē-
 publicā, dabo euidēs signū diuinitus; Qualem
 enim nunquā quisquā a statis medio uidit in hac
 regione tēpestatē talem nūc impetrabo à Deo,
 qua uerbis meis fidē astruat. Vix ea factus erat,
 cū tanta uis tonitruū ac fulgurum & grādinis
 ingruit, ut attoniti extremaq; timentes fateren-
 tur se peccasse, & per inscitiam in hac errorem
 prolapsos, rogarentq; prophetā ut paterno affe-
 ctu eos cōplexus, in gratiā Dei placati repone-
 ret, & quēadmodū aliorū antea, huius quoq;
 peccati

peccati ueniā impetraret. Pollicitus est ille rogaturū se pro eis Deū, & exoraturū: simulq; cōsiliū dedit, ut probi ac iusti esse perpetuò studerēt, nec unquā obliuiscerētur, in quantas clades & calamitates ob neglectū uirtutis incidissent. meminissent praterea prodigiorū Dei legumq; per Moysen latarū, si eorū haberent uel suā ipsorū uel regis incolumitatē. Quòd si hac negligerent, prädixit grauem ultionem tam ipsis quā regi non desore: atq; ita denuo confirmato in regno Saulo, conuentum missum fecit.

Palæstini Hebræos bello aggressi
uincuntur. CAP. VII.

REx autē delectu habito, cōscriptisq; tribus milibus, duo milia sibi uoluit esse satellitum, cum quibus ad habitandum Bethela se contulit: reliquos Ionathæ filij satellites esse iussit, quem misit in Gabam: ille uerò expugnauit castrum quoddam Palæstinorum non longe inde distans. Qui enim Gabam tenebant, perdomitis Iudeis arma ademerunt & occupatis opportunis locis praesidijs ea cōmuniuerūt, & omni prorsus ferri usu eis interdixerūt. quā ob rē si quādo agricolis opus esset aliquo ferramento, puta uomere aut ligone, aut alio ad colēdū agrū necessario, à Palæstinis instrumētū erat petēdū, Vt uerò audierūt expugnātū castrū, indignati & nō ferēdā cōumeliā distantes, armāt cōtra Iudaos trecēta milia peditum, currū triginta milia,

milia, equitū sex milia, & castra metati sunt
 ad oppidū Machmam. Hīs cognitis rex Saulus
 profectus est Galga'a: & dimissis praefatis
 per totā ditionē edicit, ut qui saluū nuli liberū
 ēē populi, cōtra Palaēstinos arma capiat: dissi-
 mulas interim corū potētiā, & negās tales esse
 ut timeri debeat. Sed ubi certū cōperitū est maxi-
 mū esse hostiū numerū, metus omnes Sauli subdi-
 tos occupat, & pars in spelūcas ac loca subter-
 ranea se abdiit, plures nerō ultra Iordanē fugiūt.
 qua regio à Gadi & Rubeli tribubus inhabi-
 tur, Saulus autē accersit prophetā, ut de cōmuni
 cōsilio res geratur. Ille renūciat, debere eū eodē
 loco manere cōparare uictimas: se enim post se-
 pte dies nēturū, ut immolatis sabbato uictimis,
 cū hoste praelio decernatur, At ille expectans
 quidē quātū propheta iusserat, sed nō per omnia
 fuit obediēs. Cū enim cūctari prophetā cerneret,
 & se paulatim à militibus deseri, uictimas ad
 altare obtulit. Cumq; nūtiatū esset prophetā ad-
 uentare, honoris causa obuiā ei prodijt. Ille male
 factū dixit, q̄ neglectis suis mādatis, se absente
 preces & sacrificia qua Dei uoluntate faciēda
 erāt pro populo tenere occupasset. Saulo nerō ex-
 cusante, expectasse se ad statū dierū numerū:
 sed cū milites audito hostē relicta Machma pe-
 sere Galgala, metu se desererēt, necessitate cogē-
 te properasse ad sacrificiū, Cōsultum, inquit pro-
 pheta, fecisses, si mihi parmisses, & pra nimia
 festinatione Deū, cuius ego mētis interpret sum,

nō cōtēpſiſſes: nā p obediētiā & tibi diuturnita-
 tē regni, & poſteris ſucceſſionē parare poteras.
 Na Samuel offenſus regis faēto domū eſt reuer-
 ſus, Saulus autē cū ſexcētis tāū militibus & Io-
 natha filio uenit in urbē Gabaonē: horū maior
 pars nō erat armis inſtructa, q̄ ea regio nec fer-
 rū haberet, nec armorū fabros, quod cura Pala-
 ſtinorū cauū fuiſſe diximus, Hi diuiſo triſariā
 exercitu, per totidē nias regionē Hebraeorū in-
 greſſi omnia populabātur, ſpectāte Saulo rege
 cū filio, nec ualēte prohibere hoſtē, propter ſuorū
 paucitatē. Occupauerāt enim collē quēdā cū pō-
 tiſice Achia, qui fuit unus ex Elis pōtiſicis po-
 ſteris, & uidētes ſuorū res impunē agi & ferri,
 grauiter angebātur q̄ in ſe nihil eſſet praſidiq. 1. Reg. 14.
 Filius uerō Saulus cū armigero ſuo cōſpiras, uel-
 clā ingreſſi caſtra hoſtiū tumultū aliquē & tre-
 pidationē in eis excitaret: & ſamulo omnē ope-
 ram in quēuis euētū pollicēte, etiā ſi mori oport-
 eat, ſoli à collē deſcēdētes uerſus hoſtiū caſtra
 iter faciūt: ea ſita erat in loco prærupto, qui tri-
 bus angulis in lōgū excurrebat, rupe circūquaq;
 cinēta, cen munimenio cōtra inſulius hoſtium.
 Quapropter negligētius cuſtodiebātur, quia pro-
 pter naturā loci nō ſolū aſcēdere, ſed ne accedere
 quidē tuū uidebatur. Ergo poſtquā eō acceſſē-
 rūt, Ionathas cōfortabat armigerū ad hoſtē ag-
 grediendū, ſi nos, inquit, uiderint, inſerintq; aſcē-
 dere, omen uictoria accipiendū eſt: quod ſi iacne-

rint, neq; nos uocauerint, reuertamur. Cūq; propius ad hostilia castra accederent appetente iā die, Palaestini ubi hoc uiderūt inter se dicebant: Ex antris & cuniculis prorepūt Hebraei: deinde Ionatha cū armigero inclamabāt, Venite huc daturi pœnas audacia. Quā uocē Sauli filius cupidē arripies, ut indubitatū omē uictoria, tūc quidē recessit è loco in quo cōspēcti fuerāt, sed ex alia parte ad rupē accedētes propter siti incustodiā, magno labore difficultate loci superata euaserūt ad hostē, aggressiq; sopitos uiginti ex his interfecerūt, & totū exercitum stupore ac cōsternatiōe repleuerūt, ut abiectis armis in fugā se darēt. Pleriq; uerò nō noscētes inter se, qd ex nullis gēribus cōflati essent, pro hostibus se inuicē inuadebāt: & cū nō putarēt duos tantū Hebraeos in castra penetrasse, mutuo Marte cadebāt: quidā metu uulnerum in precipitia aut ipsi ruabant, aut ut su in turba tumultuante, alij ab alijs protrudebantur. Cumq; renunciatū esset regi per speculatores tumultū esse in castris Palaestimorū, interrogauit Saulus, nū aliquis è suis abesset: & audito filiū cū armigero abesse, iubet pōisicē sumpto sacerdotali habitu de fœueris uaticinari. Quo respōdere uictoriā Deū & hostiū eladē promittere, ducit milite in Palaestinos, & perturbatos adoritur, iā ante ipsos inter se depugnātes: quo audito, qui antè in spelūcas & subterranea se abdiderant, & ipsi prorumpētes militibus

litibus Sauli se agglomerāt: iamq; ad decē milia creuerāt, hostemq; tota ea regiōe palā ē infectabātur. Ibi rex sine nullo gaudio parum sui cōpos, qđ difficile sit eximiā felicitatē moderato animo ferre, sine per insitiā, dignum quiddā reprehensione admisit. Volēs enim meritis poenas à Palaēstinis ad satietatē repetere, diris deuonit eū, quicūq; intermissa cade ante noctē cibum ea peret, nolēs ante tenebras insequēdi & cadendi finē facere. Paulo pōst eū delati essent ad quāddā fyluā Ephramitica tribus refertā apibus, filius Sauli qui nō exaudiuerat patris imprecationes, easq; cōsensu populi ratas habitas, fauū fortē nactus expressum inde mel edebat: & monitus qđ pater additis execrationibus interdixisset ne quisquā cibū ante solis occasum sumeret, edere quidē destitit: negauit tamē rectē id à patre factū: maiore enim in & alacritate hostē persecuturos fuisse, si corpora cibo recurauissent, & longe plures affecuturos fuisse ac trucidaturos. Itaq; caesis Palaēstinorum multis milibus, sub uesperā demū eorū castra diripiunt: & inter ceterā pradā magna pecudum copia reperta manēt, carnibusq; nōdum à cruore purgatis uescuntur: quod ē uestigio regi à scribis renunciatū est, uulgus militū in Deum peccare, & carnes etiā tum crūctas coquere ac edere. Tum Saulus iubet saxum grāde in mediū pronolui, edicisq; ne super illud pecudes ingulcēt, ne ue carnes cum

sanguine comedat : quia factū hoc Deo displicet. cui edicto cum oēs parerēt, statuit ibi altare, & imposuit victimis holocausta Deo incendit: idq; altare omnium primum à Saulo extructū est. Cumq; eadē nocte priusquā vires & animos resumerēt, hostium reliquias vellet cōficere, & miles haud granatim imperata faceret, magnā pra se ferēs alacritasē, accito pōtifce inbet eum divinā super hoc voluntatē querere, an sibi reliquum hostilē exercitum delere permittatur. Pōtifce verò negante Deum respōsum nolle reddere: Nō temere est, inquit rex, hoc Dei silentiū, qui antehac ulrò solebat quid facto esset opus cōsulere: sed oportet aliquod latens in nobis peccatum esse, quo offensus tacet. Sed intro per eum ipsum, quod etiā si filius meus Ionathas peccatū id cōmisisset, ut Deum placē, capitis poenā ab eo exigā, nō secus quā si de quovis nihil ad cognitionē meam pertinēte supplicium sumēdum sit. Tum acclamāte multitudine ut hoc faciat, universos cōfestim in unum locum statuit, & ipse cum filio seorsum stans, sorte deprehēsurus quis in culpa sit. cumq; fors Ionathā indicaret, interrogat quid fecisset, & cuius peccati sibi esset cōsciūs. Tum ille, Equidē pater, nihil aliud scio, nisi qd heri dū hostē persequor, edicti mihi scius de fano degustavi. Saulus verò iurat se eum occiditurū, plurius quā genus aut naturā aut affectus, iusiurandum faciēs. Ille ne praesenti quidē periculo

culo territus, magno ac generoso animo se prae-
buit. Nihil, inquit, deprecor pater. Libenter enim
hanc mortem fero, qua te religione soluat, dum
prius tam magnificā uictoriam uidere contigit:
maximum enim mihi fuerit solatium. Palesti-
norum insolentiā ab Hebraeis esse perdomitam.
Hac iuuenis indole omnis multitudo ad dolorē
& miserationē flexa est, iurantq; nō laturos se
ut occidatur Ionathas, auctor tam luculēta ui-
ctoria: atq; ita iuuenem irato patri eripiunt, &
nota Deo faciunt ut ipsum immuē a peccato
facias. Saulus uictor domum reuertitur, casis
circa sexaginta milibus hostiū. Felicitē de-
inde regnans, & cōtra finitimos Ammanitas
& Moabitas, Palestinosq; & Idumeos ac
Amalecitas, & regē Oba multas res gessit pro-
spere. Habuit autē liberos mares tres, Ionathā,
Ision, Melchisum. Filia fuerunt ei Merob &
Michaal. Copiarum imperium dedit patrui
Abenaro. Is Neri fuit filius, Nerus uero &
cis Sauli pater germani fuere Abelia filij.
Abūdabas autē & equitum & curribus, &
cū quocunq; hoste cōgressus semper uictor reuer-
tebatur, ita ut Hebraeorum res ad felicē statum
perduxerit, & potētiam eorum in tantum au-
xerit, ut omnibus finitimis essent formidabiles:
ex inuentatis uero numero & bore ac specie pra-
stātissimū quēq; in suam deligebat satellitum.

Victoria Sauli contra Amalecitas. Cap. VII.

2 5 Samuel

VIII. **S**auel autē ad Saulum ueniens, ait se ad
 1. Reg. 15. illum missum à Deo, ut eum commonefaceret, electiōe Dei ceteris eum in regno praelatum, atq; ideo par esse ut ei morē gerat in omnibus: quandoquidem ipse præsit populi, Deus autem & regibus & ceteris rebus omnibus. Hec igitur, inquit, sunt mādātā domini: Quoniā Amalecita Hebræos in deserto multis affecerunt iniurijs, dum egressi ex Aegypto in eā quā nunc tenetis regionē proficiscuntur, oportet in isto bello in eos uindicare, & deuictos interuisione delere: sanireq; in omnē sexum ac aetatem, & has illis pro iniurijs patribus olim illatis pœnas repēdere: ac ne iumentis quidē alijsq; pecudibus parcere, aut inde quicquā prada nomine usurpare, sed omnia Deo sacra esse, ut iuxta Moysis præceptum Amalecitarum nomē ē rerū natura deleatur. Pollicitus est Saulus facturum se omnia: & ratus obedientiam in hoc consistere, si non parerēt tantum, sed etiam quam telerrimē mādātā exsequeretur: confestim omnes undiq; copias contrahit, & recensito apud Galgala milite, absq; tribu Iuda circiter quadringenta milia comperit, qua tribus ex suo tantum delectū prabuit triginta milia. Saulus autem Amalecitarum terrā cū exercitū irrumpens, pluribus locis insidias circa torrentē disposuit, ut nō solū Marte aperto eos infestaret, sed ex improviso etiā per uias circumuētos opprimeret. Postremo
 magno

magno pralio in fugā uersos non prius persequi
 destitit, quā ad unū omnes ferro tolleret. Quod
 opus posteaquā ita ut diuinitus pradiētum fue-
 ras successit, oppidatim bellum circumferre cō-
 pit: quorū aliquot machinis, alia cuniculis &
 operibus, nonnulla fame, siti, alijsq; modis cū ex-
 pugnasset, usq; ad mulieres & pueros cadibus
 grassatus est, nec crudele nec inhumanū hoc ra-
 tus: primū quod in hostē saniret, deinde quod
 iussu Dei, cui non parere periculosum est. Cepit
 etiam regē hostium Agagum, cuius magnitu-
 dinem ac pulchritudinē corporis miratus, ser-
 uare eum decreuit, idq; nō ex Dei sententia, sed
 nictus affectu proprio, incōcessam miserendi li-
 centiam suo periculo sibi insurpans. Deus enim
 ita Amalecitas oderat, ut ne infantibus quidē
 parceret, quos natura ipsa miseratione ceteris
 digniores esse noluit. Saulus autē regem ipsum
 hostiū, & malorū omnium Hebrais autorem ser-
 uauit, pluris eius formā quā Dei mādata fa-
 ciens. Hoc eius peccatū imitatus est mox popu-
 lus: & ipsi enim iumentis ac pecoribus peperce-
 runt, in pradam cōtra Dei mandatū abactis: pe-
 cunias etiā ceterasq; opes diripuerūt, nihil per-
 dentes nisi cōtempribile. Itaq; denictis omnibus
 à Pelusio, qua urbs est in Aegypti finibus, usq;
 ad rubrum mare, totā eam regionē. Saulus na-
 stauit, sola Sicimisarum gente intacta, qui in
 Arabianæ terræ medietate habitant. Hos ante
 belli

belli principium admonuit per nuntios, ut secederent, neue res suas cum Amalecitarū rebus miscerent, ne ex eo bello & ad ipsos cladis aliquid perveniret. Studere enim se eorū incolumitati, propter cognationē qua illis cum Ragnele

IX. Moysis socero intercedebat. Atque uia Saulus, ac si nihil esset pratermissum ex ijs, qua propheta iuxta Dei uoluntatē de bello gredendo mandauerat, sed omnia fuissent ad unguē obseruata, laetus uictoria domū reuertitur. Deus autē offensus est quòd regi erat parcitū, & quòd populus pecudes in prada uerterat, cum ipse uentram permisisset. Iniquū erat cuius ope uictoria contigisset, eius mādāta cōtemni, etiam si is mortalis aliquis rex fuisset. Admonēs igitur ea de re prophetā, ait se poenitere Saulum elegisse, qui non curet iussa sua exequi, sed malis quicquid ipsi uisum fuerit facere. His auditis Samuel uehementer cōturbatus, per totam noctē suis precibus Deum Saulo conciliare conabatur. At ille quantumlibet à propheta rogatus ueniam regi nō annuit, quòd nō placeret peccata donari in gratiam deprecatoris: qua nō aliunde magis nascantur, quā ex nimia eorū in quos peccatur indulgentia: qui dum lenitatis gloriā aucupantur, imprudentes maiorē delinquēdi ansam offerunt. Postquā igitur Deus preces propheta non admisit, & satis apparuit flecti eū nō posse, prima luce Samuel ad regem, Galgalis cum agentem

agentem, proficiscitur. Hunc quàm primum rex
vidit, accurrens salutavit, dicēs se gratias agere
Deo pro victoria, omniaq; iuxta voluntatē eius
esse peracta. Tum Samuel, *Quī* sit igitur quòd
voces iumentorū & pecudum in castris audiat
Respondit rex, populum hac ad sacrificia refer-
uisse: sed gentem Amalecitarum internecone
iuxta mandatū deletam, nemine superstitē. So-
lūm se captivū adducere eorū regem, de quo ex
propheta cōsilio se decreturū. Ad hæc prophe-
ta respondit, Non sacrificijs delectari deum, sed
iustis bonis ac iustis: hos autē esse qui volunta-
ti & mandatis eius obsequuntur, nihilq; à se
vellē fieri putant, nisi quod iuxta eius præcepta
fiat. Contempsum enim eius consistere non in non
sacrificando, sed in non obediendo: & qui non
obediunt, unicūq; hoc & verum sacrificiū non
offerunt, ab his Deum nec multas saginatas vi-
ctimas, nec donaria ex auro argēto ne fabrica-
ta vel postulare vel admittere: sed aduersari
hæc ut malitia magis, quàm pietatis argumen-
ta. Contrā qui id solūm meminerūt quod ab ipso
iussū est, & mori mallent quàm inde discede-
re, his delectari, ac ne victimas quidem ab his
requirere. quòd si etiā sacrificare aliquid libue-
rit, pauperem honorem gratius ab his accipere,
quàm a quocūq; alio vel ditissimo. Tu igitur,
inquit, scito te in iram Dei incurrisse: cōtempstisti
enim & neglexisti mādata eius. Nam quibus
oculis

oculis putas eum inspecturum sacrificium ex rebus perditioni destinatis, nisi fortè idē esse putas, perire, et immolari Deo. Quapropter expectabis amissionem regni, & huius potestatis, qua elatus cōtra auctorē tuæ felicitatis mādāta eius neglexisti. Saulus autē fassus est se peccasse & malè fecisse, quòd uerbis propheta nō paruisset: metu tamē coactū se id fecisse, quòd non auderes militē prada cupiditate accensum cohibere. Sed da ueniā, inquit, & propitius esto: Cavebo enim in posterū, ne in simile peccatum incidam. rogabatq; ut maneret tātisper, dñm pacificas hostias pro se offerret. Ille uerò qui prauidebat Deum nulla flectendum uictima, abire incepit.

Samuel ad Dauidem reglā potestaté transfert. C.IX.

TVM Saulus retinere eum uolens iniecit manum in pallium: & quia Samuel prope-
rantius discedebat, scissura facta est in nestimen-
to: cumq; propheta dixisset, sic scindendum eius
regnum, & peruenturum ad uirum iustum &
bonum: Deum enim in proposito manere, neq;
similem esse homini natura mutabili. Saulus sa-
tebatur Deum sibi merito infensum, sed factum
infektū fieri nō posse. Rogabatq; salte hoc hono-
ris sibi haberet, ut Deum simul in presentia po-
puli adoraret. Fecit ei hanc gratiā Samuel, &
unā cū illi, adoratū inuit. Post hac adductus est
ad eum Agagius rex Amalecitarū: qui cū,
O mortem amarum, exclamasset, auduit à pro-
pheta,

pheta, Quemadmodum tu malis Hebraeorū matribus casis earū filijs lamenta & luctū attulisti, ita equū est ut ipse matri tuae mœstitiā afferas, insitq; cum ibidem in Galgalis interfici: ipse uerò reuersus est Ramatham. Rex uerò tum demū sentiens in qua mala offenso Deo peruenisset, ad Gaba regiam proficiscitur, quod nomen collem significat, nec post illam diem unquam in propheta conspectū uenit. Samueli uerò uicē eius molestè ferenti, Deus hanc curam mittere iussit, & assumpto sacro oleo Bethlema proficisci ad Iessū Obedā filiū, & ex eius filijs eum ungere, quem ipse indicasset sibi regna dignum uideri. Cumq; propheta diceret uereri se, ne si Saulus hoc senserit, uel per insidias, uel etiā aperta uī perniciē sibi moliretur: iussus hac de re securus esse, ad dictū oppidum peruenit. Eo loci magno hominū concursu salutatū est, querentibusq; aduentus causam, sacrificatū se uenisse dixit. Peractō sacro Iessū ad epulas unā eū filijs cōuocat: uisq; natu maximo eximia statura ac forma iuene, conieiebat inde hunc esse regnaturū. Sed hac parte nō est assequutus Dei prouidentia. Percontanti enī, an hunc inuenire ungere deberet, quē ipse admiratū dignū regno ducebat: responsum est, non eadē spectare Deū quā homines. Tu, inquit, uisa iuuenis pulchritudine, iam satis dignum principatū existimas: apud me uerò non eximia corporis forma pro-

minum

miū est regnū, sed animi virtuti, & cum requiro qui hac sit perfectè exultus, pietatēq; ac iustitia, obediētia & fortitudine animū exornatus. His auditis propheta iubet Iessū filios omnes ostendere, moxq; et alij quinq; adfuerūt: horum nomina iuxta aetatis ordinem sunt hac: Eliab, Aminadab, Samma, Nathanaël, Racl, Asamus. His quoq; uisis, qui nihilo deteriores forma erant, propheta rogat Deum, quisnam ex his eligendus esset: & audito quòd nullus, sciscitatur ex Iesso, num quos praterea liberos habeat. Quo respondente, esse etiam unum nomine Dauidem, qui curam gerat gregū: propheta iubet ut confestim uocetur, non enim licitum esse absq; illo sacrū epulū celebrari. Qui postquā accitus à patre uenit, adolescens colore flauus, & martium quiddam tuens, alioqui liberali specie: tum propheta ad patrē uersus submissa uoce, hic est inquit, quem regnare Deo uisum est, & cū dicto accumbit, & proximū sibi adolescentē collocat, ac deinceps patrē cum reliquis filiis. Depromit deinde sacrū oleum, quo delibutū Dauidem in aurem admonet, Deū ita uelle, ut regnū in populum obtineat: precipitq; ut iustitiā colas, & operā dei ne unquā à mandatis Dei discedas: Hoc enim pacto & regnū eius fore diuturnum, & familiā uniuersam illustre nomen consequuturam. Palaestinos quoq; ab illo subigendos, & cum quibuscunq; gētibz congressus

congressus fuerit, semper victorē rediturum, insignemq; inde gloriam tam sibi paraturum quam posteris relicturū. Post hac mādāta Samuel domum proficiscitur, simulq; numen deserto Saulo ad Davidem commigrat: quo factum est ne hic concepto diuino spiritu prophetare inciperet. Saulus uerò in morbū demoniacū incideret, ita ut praefocari ac strangulari uideretur, nec aliā opem inuenirēt medici, quā si quis peritus excantator adhiberetur: monucrūtq; ubiq; inquirendum, qui quoties rex à demone agigaretur, stās ad caput eius nocte ac fidibus sacros hymnos caneret. Cumq; rex sine mora queri talem mandasset, quidam ex astartibus ait, se apud Bethlema uidisse filium Iessai, adolescentē liberali forma, & praeter aliam honestam institutionem hymnos ad citharam canere doctū, ac ne militarium quidem exercitiorum rudem. Mittūt ergo ad Iessaium abducturi Davidem à gregibus, nuntiansq; patri, regem audita adolescentis tam forma quā uirtute, cupere ipsum uidere. Paruit Iessaius, simulq; munera per filium regi misit. Cumq; uenisset, confestim à rege admodum lato in satellitiū assumitur, in magno apud eum pretio habitus. Quoties enim à demone agigaretur, unicum erat in excantatione remedium, & solus David hymnos ad citharam accinens, regem ad sanam mentem reducebat. Impetratum est igitur à Iessao, ut filium apud re-

geni degere patreretur, quandoquidem tantopere eius presentia delectabatur.

Expositio noua Palæstinorū cōtra Hebræos. C A. X.

X I. **A** Liquanto autē post Palæstini conscripto
 Reg. 17. numero exercitu bellum Isrælitis inferunt, & castra inter Sochum & Azecū oppida metantur: nec Saulus cunctatus ducto in hostē exercitu effecit, ut prioribus castris relictis in munitionē quendam collem ē regione Isrælitarum Palæstini se conferreret, ualle quadā inter utrosq; intercedente. In hanc ē castris hostiū descendit Gittens Goliathus, uir prodigiosa statura, quatuor enim cubitos uno palmo superabat, uastos artus conuenienti armatura protectus. Thorax quinque millia siclorum pendebat, huic moli respondebat & galea & ocrea: praegrandem etiam hastam non dextra gestabat, sed humero sustinebat, sexcentorū siclorū ferro cuspidatam: ponē sequebatur armatorium phalanx. Hic cum inter utrāq; aciem cōstitisset, immani uoce sublata, Quid opus est, inquit, Hebræi ancipitem martis aleam uos subire? Date mihi aduersarium, & duorū periculo decernatur, pones utros futura sit uictoria: ut quorū miles succubuerit, alterius partis iugum ex pacto suscipiant: præstat enim unum aliquem, quā totū exercitum, in periculum adducere. Hac locutus retro ad suos reuertitur. Sequenti die rursus procedens eisdē uerbis est usus, atq; ita per quadraginta

draginta dies provocare hostem predictis con-
 ditionibus non destitit, stupente Saulo cū uni-
 verso exercitu: qui prodibant quidem in aciem,
 sed à neutris initiū pugna subat. Ad hanc ex-
 peditionem profecturus Saulus Davidem remi-
 serat patri, contentus tribus alijs eius filijs, qui
 tum signa regia sequebātur, uq; ad gregum cu-
 ram intermissam se receperat. Sed dum bellum
 ducitur magis quam geritur, missus à patre ve-
 nit in castra, uisurus quo in statu res essent, &
 fratribus necessaria portaturus. Interim Golia-
 thus ex more progreditur, & iam insolentior
 exprobrat, ne unum quidem esse inter Hebraeos
 qui in singulare certamē descendere audeat. For-
 te tum David cum fratribus colloquebatur de
 patre & rebus domesticis, audituq; barbari
 convitijs grauitē cōmotus, se paratum dixit ut
 hostem excipiat. At Eliab maximus fratru
 obiurgat hominē, per imperitiā rerū supra quā
 etate eius deceat ferocientē, addens satius esse
 ut ad patrem ac greges quā primū reuertatur.
 Reueritus est David fratrem, nihilominus apud
 alios milites professus est sibi nō deesse animum
 ad singularem pugnam, ita ut celeriter ad regē
 de hoc sit perlatū: quare accitus & iussus quid
 uellet dicere, Non est, inquit, rex cur abijciamus
 animos aut formidemus: Ego congressus cū ho-
 ste insolentiam eius comescā, & elatū ac fero-
 ciensem prosternā, & ex terribili deridendum

reddam: tãtoq; erit tua simul et tuorũ illustrior gloria, quòd ab adolescẽte magis quàm uiro ho-
 stis denictus uidebitur. Saulo uerò laudante ge-
 nerosum eius animũ, nec tamẽ audente rem tan-
 tam tam tenera ætati cõmittere: Non est, inquit,
 quod dubites, nam hac Deo fretus polliceor, cu-
 ius fauorẽ iam non semel expertus sum. Quum
 enim paternos greges pascere, raptum agnum
 ex ore leonis recepi, ipsamq; ferã in me impetum
 uerientẽ cauda correptã, soloq; afflictã occidi:
 neq; mitius tractauis ursum greges inuadentem:
 Et hanc quoq; beluam nihilo pluris facio, qui
 cum in Deũ atq; homines conuitia euomat, non
 patietur caeleste numen impune hoc illum aufer-
 re, sed meis eũ manibus perdomabit. Effecit tam
 prompta audacia iuuenis, ut rex omnia fausta
 precatus ad pugnam eum mitteret, instructum
 prius thorace regio, simulq; ense ac galea. Tum
 David qui armis gestandis nõ assueuerat, gra-
 uari se his magis quàm muniri senties: Tuus sis,
 inquit, hic ornatus, qui gestare eum es idoneus:
 mihi famulo tuo permitte meo arbitratu pugna
 capeffere: Et cũ dicto arma deponit, baculumq;
 tantũ assumit, Et coniectis in peram quinq; la-
 pidibus de glarea torrentis, funda dextram ar-
 matus in hostẽ properat. Hunc apparatus post-
 quã uidit barbarus adeò cõtempnit, ut per ludi-
 brium percõtaretur, num se canẽ putaret, qui ar-
 mis ad canes arcendos aptis instructus ad pu-
 gnã

gnam prodires. Imò cane niliorè, respondit Dauid. Quo dicto cōmōtus Goliathus, sanda et infanda conuitiatus minatus est se cadauer eius frustatim feris alitibueq; pabulo sparsurū. Tum David, Tu me inuadis hastā tuā cōfissus, ac thorace, & gladio: mihi uerò pro armatura Deus est, qui te ac tuum exercitū nostris manibus hodie deleturus est: auferā enim tuū caput, & reliquum truncum canibus tui similibus laniandum relinquam: & discant omnes quòd Deus curam Hebraorū habet, eiusq; providentia uires nobis simul atq; arma suggerit: sicut contrā, ubi eius sanor deest, nullus apparatus proficit. Interim Palaestinus armis grauior quā ut procurrere posset, magnis passibus in iuuenem ac inermem contemptim ferebatur,

Singulare certamen Davidis & Goliathi, sequutaq; Palaestinarum clades.

CAP. XI.

Hic David impigrè occurrit, occultū adiutorē Deum secū in certamen ducēs, & promptū ē pera in hoc selectum ē torrēte unum lapidem, funda rotatū tanta ui in aduersam hostis frontem infligit, ut ad cerebrum usq; penetraueris: quo ictu sopitus Goliathus in facie est prostratus. Accurrit uictor alacris, & quod ipse inermis esset, suo sibi gladio barbarū obtruncat: tantumq; in eo momenti fuit, ut ē uestigio Palaestini terga uerterent. Videntes enim praestansissimum ex suis iacere, nullam amplius

spem superesse rati, turpi ac ignominiosa fuga periculo se eximere conabantur. Tum Saulus & uniuersus Hebræorum exercitus sublato militari clamore in trepidos irruunt, & quotquot assequi poterant cadentes, usque ad Gitta fines, ac portas Ascalonis persequuntur. Cecideruntq; Palestini norum triginta milia, & duplo plures suntulnerati. Saulus uero à persequendo reuersus castra hostium diripit ac incendit. Caput autē Goliathi David in suum tentorium reportauit, & gladium eius Deo consecrauit. Motus deinde inuidia Saulus cepit clam Davidem odisse, hac potissimum occasione: Cum enim uictor cum exercitu reuerteretur, honori causa obuiam uenerunt ei mulierum ac puellarum chori ad cymbala ac tympana canentes. Mulierū cantio fuit, Saulum milienos hostes profligasse: uirginum item, Davidem decies milenos sustulisse. Itaque audiens decuplo potiores uictoriæ partes adolescenti tribui, & ratus post tam gloriosum testimonium nihil ei superesse sperandum nisi regnum, suspectum eū habere cepit: & parum enim putans armatum circa se uersari, ex satellite tribunum fecit, non tam illius honori quàm suæ securitati consultum uolens, ut saepe hostibus obiectum aliquis casus è medio tolleret. David autē nusquam diuinâ ope destitutus, quocumq; mitteretur rem feliciter gerebat: ut ob eximiam fortitudinē non solū apud populū gratiosus fieret, sed etiā Sauli filia

*filia virgo amore eius caperetur, ita ut ne patrē
 quidem latere id posset. Naclū enim se amplio-
 rem insidiarum tendendarum occasione putans,
 renunciantibus puella amorem, libenter se illam
 ei traditurum respōdit, futuram periculorum &
 exitū causam. Promitto, inquit, filia coniugium, 2. Reg. 17.
 si sexcenta hostiū capita afferat. Scio illum ho-
 noris avidum. & ex periculis gloriā petere non
 recusaturū, sed fortiter Palestinos inuasurū: id
 quod mihi bonū erit & commodum: sic enim sine
 mea infamia sublatas securitatē nobis afferet.
 Mittit deinde domesticos qui Davidis mentem
 percrentarent, quomodo erga puellā coniugium sit
 affectus. Qui cū indicassent ei, quod ob grāiam
 qua cū apud regem, tum apud populum polle-
 ret, Saulus generum sibi eū destinasset: Vobis, in-
 quit, fortassis mediocres res videtur generum re-
 gium feri, mihi cerē non item, qui conscius mihi
 sum quā plebijs ortus sim natalibus. Quo re-
 nūciato Saulus ad domesticos: Dicite, inquit, ni-
 hil me morari pecunias, aut dona qua sponsa of-
 ferat: hoc enim nēdere fuerit filiam magis quam
 elocare. sed cupere generū, fortitudine alijsq; vir-
 tutibus præcellentē, quales in ipso iam comperi.
 Poscere autē pro nuptijs filia non aurum aut ar-
 gēum quod ē paternis adibus afferat, sed cladē
 Palestinorū. & sexcenta eius gentis virorū ca-
 pita. Nā & mihi nullū aliud tali munere opta-
 bilius: & filia fuerit honorificum non vulgaria*

donis ista accipere, sed in matrimonium uiri spectata ac testata fortitudinis cōuenire. Quibus auditis David putans sincere à rege affinitatem suam expeti, nihil cūctatus, neq; expendens negocij difficultatem, cum suo sodalicio ad imperata exsequenda properat: Et hic quoq; ne in castris propitium numen expertus, rem ex sententia conficit. Caesis enim plurimis hostium, sexcenta capita abscisa signum uictoria ad regem retulit, promissi eum admonens.

Saulus Davidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimonium collocat. CAP. XII.

2. Reg. 19. **S**aulus autem nō ualens tergiversari, quòd turpe duceret uel mentiri, uel prætexit affinitatis insidias Et perniciem per mandata tam periculosa uiro forti struxisse uideri, collocat ei filiam nomine Melcham. Nec tamen hac necessitudo animum regis immutauit. Videns enim fauorem Davidis Et apud Deum Et apud populum augeri, parum tutum hoc existimauit uel regno suo, uel uita: Et cum durum esset uel de alterutro periclitari, tollere hominē decreuit: ei usq; necis Ionatham filium cum domesticorum fidelissimis ministros esse uoluit. Qui demiratus patris inconstantiam, quòd non solum amare talem in uenem desinerit, sed morē etiam eius expectaret: cum propria beneuolentia, cum uirtute hominis motus, secretam patris uoluntatem ei nunciat: simulq; consulit, ut saluti suae maturè fuga prospicias

spicias, *non in sequentem diem usquam in propinquo appareat. Interim, inquit, ego patrē saluabo. Et nactus occasionem de te mentionem injiciam, et cognita indignationis causa, refellere eam conabor. Nullam enim existere posse idoneam rationem, cur optimè et de republica et de rege meritis opprimi debeat. Nam etiam si quid peccatum sit, oportere hoc pristinis eius meritis donari: post colloquium autem certiore te de patris animo faciā. Paruit huic consilio David, seq; quā primū ē cōspectu regis subtraxit.*

Quod rex Davidi necem sit molitus. CAP. XIII.

SEquenti autem die Ionathas patrem accedens, cū hilarem ac lubentem eum offendisset, cepit de Davide verba facere. Pater, inquit, qua nam in re vel magna vel parva lesus imbes interfici virum, qui tantum momentum ad salutem nostram attulit, nec minus ad cladem Palestinarum: quiq; à quadraginta dierum ignominia populum Hebraeorum vindicavit, solus provocato hosti opponere se ausus: idem postea relato praescripto capitum numero, honoris causa sororem meam in matrimonium accepit: quò magis lugubris fiat nobis eius mors, non solum ob virtutem, sed etiam ob necessitudinem. Iniuria enim hac ad filiam quoque tuam perinet, qua prius viduitatem, quā coniugij fructus experitur. Hac igitur reputans sine te flecti ad mitiora, ne ne senias in virum primum optimè de

familia nostra meritum, quando se demoniaco morbo misere nexatum pristina sanitati restitutum seruauit: deinde qui in perpetuos nostros hostes tam egregie uindicauit. Indecorum enim fuerit horum omnium obliuisci. His persuasus Saulus, iurat filio, posthac omnem iniuriam à Davide abstinerere se uelle. Vixit enim aquitas iram ac formidinem. Ionathas autem accito Davidi indicat mollitum patrem, iam nihil magis quam salutem ipsum cupere: reductumq; in aulam patri reconciliat, ut solita officia circa eum quem admodum antè obiret.

Quomodo David aliquoties insidias regis ægre elapsus, bis tamen eum in potestatem suam reductum interficere non sustinuit. CAP. XIII.

PER idem tempus Palaëstinis bellum rediit gratibus, David cum exercitu contra illos mittitur: breuiq; victor magna corū strage edita ad regē reuertitur. At nō ita exceptus est ab eo ut sperabat, utq; post rem feliciter administratā excipi oportebat: sed successu mœstus, eius felicitatem periculosam sibi fore existimabat. Cumq; rursus insepēris ut ante agitaretur, accitum in cubiculū in quo decumbebat spiculum manu tenens, insit psalmos ac hymnos incantare: Et illo iussa exsequente, spiculū in eū iaculatus est: quod cum David flexu corporis declinasset, domū refugit, ibiq; per totā eam diem mansit. Noctū uero misit rex qui usq; mane ades eius seruariēt, ne clam

clam elaberetur, ut in iudicium tuocatū capitali
sententia dānaret. Melcha autē eius uxor & re
gi filia ubi patris voluntatē cognouit, accurrit
ad maritū, quanto is in periculo esset, ipsaq; una
cum eo renunciāns, quo sine uiuere nec uellet nec
posset. Cane, inquit, ne te sol hic deprehendat, aue
nunquā posthac te uidebit: sed fuge dum per no-
cturnas tenebras licet, quas Deus ad tuā salutē
longiores faciat: alioqui scito quod si te pater in-
uenerit, sine mora est interfecūrus. His dictis su-
ne per fenestram demissim periculo exemit: de-
inde parato lecto tanquā agrotanti, stragulis ie-
cur capra recens exemptū subiecit: dilaculoq; ne
nictibus quos pater ad Dauidem miserat, ostē-
dit lectū opertum, & quod palpitatione iecoris
stragula moueri uiderent, maritum agrum anhe-
lare persuasit, addens totā noctem inquietā eum
exegisse. Quod ubi renunciatū est regi, ea nocte in
aduersam ualeitudinem incidisse, iubet sic ut erat
eum afferri, omnino enim illi moriendum esse.
Qui cum reuersi ac relecto cubili artem mulie-
brem tandem deprehendissent, rem totam ad re-
gem deferunt. Et cum pater exposlularet, quod
inimicum sibi eripuisse, excusationem uerisimi-
lem commenta est. Sic illum mortem sibi ni pa-
rēret ac adiutaret comminatum: itaq; uenia se-
dignam qua hoc non sponte fecerit, sed necessita-
te compulsus: debere enim illi cariorē esse uitam
filie, quā inimici interitum, atque ita ueniam
consequi

consequitur. *David autem fuga clapsus peruenit ad prophetam Samuelem in Ramatha, eiq; rem omnem quo erga se animo rex esset indicat, & quàm minimum absuerit quin spiculo ab eo traiectus fuerit: idq; cum neq; regē ulla in re lassisset, neq; in bello segniter aut impronide se gessisset, sed fauente Deo cuncta ex sententia confectisset: atq; hoc ipsum esse quod tantum ad inuidiam ac odium magis excitaret. Propheta uerò cognita regis iniquitate, relictā Ramatha Davidem ad quendam locū deducit, cui nomen Galbaath: ibiq; aliquandiu cū eo habitauit. Vi uerò nunciatum est regi Davidem apud prophetam agere, mittit armatos qui eum comprehensum ad se pertrahāt. Qui postquam ad Samuelem uenerunt, offendit eū in cœtu prophetarū, moxq; eodem spiritu afflati, & ipsi prophetare cœperūt. Hoc audito Saulus alios eò mittit, Davidē comprehensuros: quibus cum idem quod prioribus accidisset, rursum alios mittit: cūq; tertij quoq; prophético spiritu corripereēt, tandem ira impotens ipse eò properat: iamq; non longe ab eo loco remotus prius quàm in conspectū Samuelis ueniret, eius opera & ipse prophetam agere incepit. Cumq; ad destinatū locum peruenisset, alienatus à mēte, abiectioq; uestitu nudus per diē ac noctē in cōspectū Davidis & propheta iacuit. Paulo post ad Ionathā David peruenit, multa de patris eius insidijs conquerēs, quòd se nihil tale meritum*

sosis

eos in viribus opprimere cuperet. Ille uero rogabat
 ne uel ipse hoc temere suspicaretur, uel alijs forte
 suggerentibus talia facile crederet: sed sibi soli 2. Reg. 10.
 fideret, cui cōpertum sit, nihil mali patrē contra
 ipsum moliri: alioqui indicaturū eum sibi fuisse,
 cū absq; ipsius consilio nihil agere soleat. Con-
 trā David iureiurando assenerabat se uera dice-
 re: obtestabaturq; ut mallet credere ac saluti
 amici prospicere, quā cōtēptiscius uerbis tanquā
 uanis cū demum fidē habere, posteaquā extinētū
 uel uiderit, uel audierit. Nā patrem talia con-
 silia ideo cum ipso non cōmunicare, quod nō igno-
 ret mutuā beneuolentiam qua inter ipsos interce-
 dat. Quare tristis quod iam persuasus esset, per-
 contatus est, quia nā in re posset illi gratificari.
 Tum David: Scio, inquit, quod bene mihi uelis,
 & gratificari cupias. Cras erit prima luna &
 solenne regis conuiuiū, cui me quoq; adhibere so-
 let: quare si ita uidetur extra urbē in agro clāte
 praestolabor: tu uero cū requisueris me, dic profe-
 ctum in patriā Bethlema, ut intersim festo quod
 mea tribus celebrat: idq; permissu tuo factum.
 Quod si, ut mos est de amicis, dixeris, Feliciter
 profectus sis: scito illū nihil mali aduersum me in
 pectore coquere. Sin autem aliter respōderit, hoc
 erit tibi iniqui in me animi argumentū: indica-
 biq; mihi rem, ita ut praesenti mea calamitate
 mutuāq; nostra amicitia dignum est, quā fide in
 hoc data & accepta dominus cū seruo tuo no-
 luerit

luisſi inire: qua ſi me indignum aut erga paren-
tē tuum iniurium cenſes, nihil expectatis eius iuf-
ſis iam nūc me tuo gladio confodito. Hac ultima
uerba grauiter ferens Ionathas, ſacturum ſe po-
ſtulata promiſit, & ſi quid patrem malē de ipſo
cogitare deprehenderit, indicaturū: & quò ma-
iorem ei fidem faceret, educto ſub diuum iureiu-
rando cōfirmat, nihil ſe nō ſentaturū quod ad ſa-
lutem ipſius pertineat. Deus, inquit, qui hāc uni-
uerſitatē quā late uides implet ac moderatur,
quiq; prius quā cloquar mentē meam nouit, te-
ſtis eſto inui inter nos ſcederis, quodq; nō prius pa-
tris uoluntatē ſcrutari deſiſtā, quā cōpertum
habuero ecquid latentis odij aduerſum te cōcepe-
rit: et quicquid deprehēdero, ſiue amicū, ſiue in-
ſenſum, cōſiſtim tibi ſignificabo. Nouit deus quod
ipſum tibi perpetuo propitiū precor, neq; ſemper
tuas res proſperet, quēadmodum & nunc facit,
& poſthac ſacturus eſt: & ſiue pater meus ſiue
ego tibi aduerſer, tu tamē ope illius nunquā non
uictor euades. Tu uerò memor eſto huius noſtri
affectus, & ſi me perire contingat, liberos meos
ſerua, & mihi debitam gratiam in illos colloca.
Poſt hoc iuſiurandū Dauidem dimiſit, inſſum
in certum agri locum ſecedere, in quo ſe exercere
ſolebat: cognito enim patris animo uenturum ſe
illuc unā cum puero: & ſi, inquit, emiſſis tribus
ad ſcopum iaculis, collecta puerum referre inſſe-
ro, iacere enim ante ipſum, ſcito nihil triſte à pa-
tre

tre timendum: quòd si contrarium me dicere audieris, parvè quoq; contrario modo affectum exstima: ut cunq; tamē cecideris, ego dabo operā, ne quid tibi fecus quā uelimus accidat. Tu cū laetiora tempora uenerint, fac memor sis horum, & liberos meos commendatos habeto. His Ionatha promissionibus confirmatus David ad constitutum locum proficiscitur. Sequenti uerò die qua fuit nonibunium, rex de more castè ac purè ad cenā uenit: cumq; filius Ionathas dexter illi accumberet, alterumq; latus Abenares exercitus imperator clauderet, uidens Davidis locum uacuum tacuit, suspicatus eum ideo abesse, quòd à congressu uxoris non esset purus. Sed cum ne postridie quidē adesset, sciscitatus est ex filio, quā de causa neq; tunc, neq; hesternā die adfuisse solennibus epulis Iesai filius. Respondit ille, profectū in patriā ad solennē tribus eius festiuitatē, comitatu à se impetrato. Quinetiam me, inquit, ad hoc epulum inuitauit, & si tibi idē uidetār, ibor: nosti enim quā beneuolētia hominē prosequar. Hic iam nō amplius odium suū Saulus apud filium dissimulare potuit, & euidenter patuit, quā infesto esset in Davidē animo. Iurgio enim adortus filium, desertorē eum patrie ac hostem appella uit, sociumq; & adiutorem Davidis. Nec pudere eum quòd nullo parentum respectu cum inimicis conspiraret, & non possit induci ut credat nūquā unsecarē regnaturus incolamī Dauid

nide : simulq; iubet, ut hominem accersat, datum debitum supplicium. Cumq; filius quareret, ob quā culpam eū capite plectere uelles, non iam intra uerba irā continens proripuit se, & nactus alicunde spiculum, impetū in filium fecit : perperassiq; impium facinus, ni interkursu amicorum fuisset cohibitus : atq; ita manifestē malignū & infestū erga Dauidem animū apud filium prodidit, cum minimum absuerit quin suis ipsum manibus propter illū perimeret. Ac tum quidem regius filius ē coniunio profugus, oblitus epularū, tum suū periculum, tum amici iam neci destinati uicem dolēs, in mœrore noctem exegit : & prima luce ante urbē in agrū pratextu extendi se, sed re uera ut amico indicaret omnia, processit : peractūq; in iaculatione his quā promiserat, ablegatoq; in urbē comite puero, solitudinem nactus ad colloquium Dauidis properat : qui ut primum in conspectum est datum, procumbēs ad eius pedes seruatorē suum saluauit. Ille erectum à terra cōplectitur, atq; ita aequales duo in mutuis amplexibus harētes iniquā sortē suam deplorabāt, quā illis suauissimā consuetudinē inuideret, & inuitissimos à se inuicē distraheret, quod illis morte nihilo mitius uidebatur : ac uix tandē multis lacrimis exsatiati, obtestatiq; se inuicē ut mutua fidei perpetuò meminissent, digre-

XIII. diuntur. Inde David fugiēs infestissimum re-

Reg. 21. gem, in oppidum Nobam ad Achimelechum sacer-

sacerdotē peruenit: qui solū neq; famulatio stri-
 patum, neq; amicis comitatum aduenisse uidēs,
 motus admiratiōe tāta solitudinis causam per-
 cōtatus est. Tū ille secreta mādata à rege se ha-
 bere dixit, ad quæ peragenda nullo comitatu
 opus esset, nā famulos in constituto loco sibi oc-
 currere iussos, Poposcit autem ab eo uaticū, sic
 enim & amici officiū facturum, & ad pra-
 sens negotiū opem collaturū: quo impetrato, ar-
 morū etiā aliquid petijt, aut hastā aut gladiū.
 Fortē autē aderat quidā Sauli seruus natione
 Syrus, nomine Doëcus, regiarum mularum cu-
 rator. Pōtifex uerò negauit sibi esse quicquā ar-
 morum, esse tamē ibi Goliathi gladium, quē oc-
 ciso Palaestino Deo cōsecrauerat. Hoc accepto
 Dauid extra ditionem Hebraorum ausugit in
 Gittā Palastinorū, apud quā regnabat An-
 chus. Vbi agnitus à regis ministris, & indicio
 ad regem perlato, hunc esse Dauidem, qui tam
 multa Palastinorū milia neci dederit: ueritus
 ne ab eo perimeretur, & periculum quod apud
 Saulum effugerat, apud hunc incideret, furorem
 ac rabiem simulat, ita ut ore spumam emitte-
 ret, & alia signa insanie pra se ferret, quibus
 morbo fidem apud Gittēsū regem astrueret: qui
 iratus famulis q̄ mente captū hominē ad se ad-
 duxissent, iussit ut quā primū eijceretur. Hoc p̄ 2. Reg. 21.
 Eto ē Gitta cū euasisset, in tribū Iudæ peruenit,
 & agēs in spelūca qua est in agro Adullama,

misit ad fratres qui eos doceret, ubinam ipse moraretur: at illi cū tota cognatione se ad eū cōmulerunt: nec nō & alij multi aut rerū novarū cupidi, aut Saulū timētes, ad eū ultro cōfluxerūt, opcrā suā ad omnē eius nutū offerētes: quorum numerus ad quadringētos crevit: quorū multitudine ac ope fretus, relicto eo loco ad Moabitā regem proficiscitur, rogatq; hominē ut parentes ipsius intra regni sui fines tātisper reciperet, dū res eorū in meliore statu collocarētur. Quo impetrato, & parciibus in magno honore apud regē quādiu illic māserūt habitis, ipse iussu propheta relicto deserto in tribū Iuda se cū suis trāstulit, apud Sarim opp. dī se cōtimēs. Quod postquā ad Saulū delatū est, Davidē cū armatorū manu esse cōspectū, in nō mediocrē metū ac perturbationem regē cōiecit. Sciēs enim eius magnanimitatem ac fortitudinē, aliquid magnū moliturū suspicabatur, quod rebus regis aut periculum, aut certē difficultatis ac laboris plurimū afferret: conuocatisq; amicis & ducibus & uniuersis suis tribulibus ad regiā urbē Gabā, sedēs in loco cui nomē Arū, adstāte honoratissimo quoque, & toto satellitio, sic eos est affatus: Viri cōtribules, scio uos meminisse quantis à me affecti sitis beneficijs, & agris locupletati, & honoribus ac praefecturis aucti. Rogo igitur nū plura & maiora munera à Iessai filio expectetis: scio enim uos omnes in illū propensiores, initio factō à Iona

à *Jonathas* filio, qui & uobis huius sententiæ auctor est: nō enim me latet clādestina inter illū & *Dauidem* iēta sœdera: neq; q̄ cōsilio & opibus aduersariorū partes cōtra me adiunāt. Vos autē nihil hac cura tāgit, sed quieti quò res euasura sit expectatis. Post hac regis uerba ceteris silētib; solus *Doëcus Syrus* mularū regiarum cūrator respōdit, uidisse se *Dauidē* in *Noba* oppido, quò cū ad pōtificē *Achimelechū* uenisset, ab eo de euentū rerū oraculū accepisse, adiutūq; cōmeatu & gladio *Goliathi* armatū, quò uolebas deductū esse. Accitus est mox cum tota cognatiōe pōtifex: cui rex, *Qua* nostrā iniuria prouocatus excepisti *Iessai* filiū, & regis insidiatorem armis atq; cōmeatu instruxisti? aut cur etiā de futuris oracula ei reddidisti? Nō enim ignorabas, q̄ propter odiū quo familiā meā prosequer, hinc ausugerit. Pōtifex autē nihil horū insciatus, liberē fassus est hac se nō tā *Dauidi* prestisse quā ipsi regi. Excepi, inquit, nō ut inimicū tuū, sed ut fidissimū ministrū & tribunū, & quod maius est generū, ac propinqua necessitudine cōiunctū: quis enim putaret eū qui hoc honore à te dignatus sit, inimicū esse, ac nō potius eim primis beneuolum? Consilius etiā de diuina uoluntate, nō nunc primum ei respondi, sed aliās quoq; sapenumero. Cumq; se diceret à te missum ad arduum negotium properare, non suppeditare qua requirebat, ad tuā magis quā ad illius

iniuriā pertinere indicabam. Quare nō est quod de me male suspiceris, aut si quid novi nunc Dauidē moliri audiuisti, ob exhibitā à me humanitatē, sanare me illi aduersum te cogites: in amicum enim ac generum & tribunum tuum collatum nolui, quicquid officij in illum cōsuli. His verbis Saulus fidē habere noluit, q̄ plus apud eum metus periculi ualeret, quā excusatio quātumuis iusta: itaq; circumdatum armatis cū tota familia iubet cōtrucidari. cumq; illis religio esset viros Deo sacros ferro uiolare, Doēcum Syrum eā eadē perpetrare mādauit: qui assumptis ad hoc aliquot sui similibus facinorosis, pōtificem cum tota cognatione interfecit: quorum numerus erat trecēti octuaginta quinq;: moxq; missi sunt à rege Nobā sacerdotum oppidum, qui cōtrucidatis ad unum habitatoribus, nullo vel aetatis vel sexus respectu, postremo flāmis eā deleuerūt: ex quā clade unica tantum Achimelechi filius, nomine Abiatharus seruatus est: idq; totum iuxta oraculū Dei Eli pōtifici olim redditū cōtigit: quo pradiētū erat, propter filiorū iniquitatē eius posteritatē aliquādo interiturā. Rex autē Saulus tam sauo facinore perpetrato stirpe pōtificia internecione deleta, neq; teneram aetate miseratus, neq; grādanos reueritus, insuperq; ciuitate quā patriū ac alumnā sacerdotū & prophetarū singulari privilegio Deus elegerat, solo aquata, satis declarauit quā prauum sit

fit hominum ingenium. Tantisper enim dum humiles sunt atque plebei, quia non audent, neque liberum est natura obsequi, aequi ac boni viri esse videntur, mirumque quoddam iustitia studium pra se ferunt: quin et pietatem interea colunt, Deumque omnibus actionibus nostris interesse, omnes denique cogitationes intueri persuasum habent. Sed simul atque ad potentiam et imperium prout sunt, ex utrisque pristinis moribus, et tanquam in scena mutato habitu, nonaqua persona assumpta, in omnem audaciam et insolentiam, diuinariamque aequum ac humanarum rerum contemptum prolabuntur: et cum ad superandam inuidiam maxime illis opus est pietate et iustitia, cumque omnes eorum non actiones solam, uerum etiam uoluntates in conspectu sint omnibus proposita, tum maxime tanquam aut dissimulare Deo, aut et ipso potestate eorum formidante, in subditos debacchantur: et quicquid aut per inanem metum, aut odium, uel fauorem irrationabile decernunt, id tum hominibus ratum, tum Deo quoque ipsi probatum esse existimant: futurorum uero prorsus nullum nec respectum nec rationem habens. Quotquot enim in eorum gratiam plurimos labores exhauriunt, eos primam euehant: deinde iam honoratos per inuidiam non solum dignitatibus priuant, sed per calumniam etiam saepe opprimunt, non considerantes quam merito, satumque temerariis delationibus absque ulla probatione fidem adhibentes: et sa-

uiuere non in quos oportet, sed in quos ipsis se-
 uire est facile. Hac ita esse manifestum exēplum
 in Saulo Cisi filio nobis est exhibitū, qui primus
 post sublatam optimarum administrationē, ac
 iudiciū supremum magistratum rex Hebraorum
 creatus, propter suspectum Achimelecum tre-
 centos sacerdotes & prophetas interfecit, ce-
 sosq; excidio urbis obruit, & quātum in se fuit
 summi Dei fanū sacerdotibus sacrūq; ministe-
 rijs orbanit, post tā numerosam cadē ne patriam
 quidē eorū & seminariū superesse passus. Ab-
 iatharus autē Achimelechi filius, qui solus ge-
 neris sui superstes cadē sacerdos: in euaserat, ad
 Dauidē fuga delatus, familia cladē & patris
 interitum ei renunciauit. At ille iā ante se hoc
 prasagiuisse dicebat, cum illic Doecum uideret:
 facileq; suspicātū, calumniā pōtifici apud regē
 struendam: agerrimeq; ferebat qd ipse tāti mali
 occasionē praeberet: simulq; iussit, ut apud se
 maneret, qd nusquam tutiores latebras inuenire
 posset. Per idē tēpus cum indicatū esset Dauidi
 Palestinos in Cillanorum agrū irrupisse, eumq;
 quāuis est populari, decreuit illos adoriri, con-
 sulto prius propheta, an Deus uictoriā annue-
 ret: confirmatusq; oraculo, & cum sua cohorte
 hostem aggressus magna cade repulit, pra-
 dasq; ex hostico egit, & Cillanis praesidio fait,
 dum fruges ex aruis cōueherent. Rescuius hoc ma-
 iorē Saulus: nā rei feliciter gesta fama cōtincri

1. Reg. 23.

non

nō potuit, quin latè propagata ad regis quoq;
 aures permaneret, nō sine ipsius *Davidis* laude.
 Quo nuncio laus rex putavit se iā re factā ha-
 bere, audiēs inimicū se intra unius oppidi mœ-
 nia cōclusissē, & diuinitus hāc occasionē oppri-
 mendi eius datā dictitās, edicit populo ut *Cillā*
 properè circumuentā tā diu premat obsidiōe, do-
 nec *Davidē* in potestatē redactum interficiant.
 At ille oraculo admonitus, nisi maturè suis re-
 bus cōsulcret, fore ut *Cillani* eius ditione ab
 ira regis se redimāt, reliēta urbe in desertum se
 cum quadringentis armatis cōtulit, ibiq; collem
 quendā muniū infedit, nomine *Englain*. Sim-
 lus autem cognito qd *David* non amplius apud
Cillā esset, expeditionē cā omisit. *David* uerò ex
 deserto in *Canā* locū agri *Zipheni* se cū suis trā-
 stulit: quò etiā *Jonathas* regis filius praesto fuit
 saluatorum amicum, & de futuris collocuturus.
 Hortabaturq; eū ut bene speraret; nē ne presen-
 tibus difficultatibus de fatigatus cederet: omni-
 no enim regnaturum eum, & uniuerso *Hebraeo-*
rum populo praefuturum. Tales autem felicitates non solere ociosis contingere. Renouatisq; sœ-
 deribus & sancita sub Deo teste in omnem uitā
 amicitia, additusq; diris execrationibus in eum
 qui prior à pactis recederet, illū eò loci reliquit
 metu nonnihil ac sollicitudine leuatum: ipse uerò
 domum suam reperijt. *Zipheni* uerò gratiam re-
 gis captantes, certiores eum faciunt, *Davidem*

in agro suo morari : pollicebanturq; suam operam, ut in manus regis traderetur: occupatis enim quibusdam faucibus, nulli reliquū illi fore effugium. Saulus uerò hominibus collaudatis, gratijsq; actis, quòd inimicū sibi indicassent: cumulatè se illis beneficium repositurū pollicitus, misit qui diligenter quærerēt Davidē, omnesq; deserti latebras perscrutarentur: dicēs se breui cum exercitu secuturā. Atq; ita Zipheni duces se regi ad perquirendū eum & cōprehendendū obulerunt, studium suum erga ipsum nō indicio tantū declaraturi, sed omnibus uiribus conando ut in potestatem redactum regi trāderent. Sed nō habuit successum iniqua eorum cupiditas, quibus cum nullū periculum ex silentio immineret, per adulationem & auaritiā uirū pium & prater ius ad mortē quasitū, regi se tradituros erāt polliciti. David enim cognita eorum malicia, simulq; regis aduentu, relictis locorum angustijs in quibus tum uersabatur, euasit ad magnā petram qua sita est in deserto Simonis. Nec Saulus destitit illum insequi: cognito enim inter eū-
 dum qd superatis faucibus euasisset, ad alteram petra latius peruenit: futurūq; erat ut David circumuentus cōprehenderetur, nisi rex trepidis nuncijs reuocatus esset, qui Palestinos in ditionem eius hostiliter irrupisse adserebant. Satius enim iudicauit hos perpetuos ac germanos hostes ulcisci, agrisq; suis quo minus nastarentur
 opem

opem asferre, quã studio capiendi inimici, regionem illis populandam proderet: atq; ita David præter omnium opinionem servatus, ad fauces agri Engadeni se cõsulit. Saulo autem post reiectos Philistinos nunciatum est, Davidem intra fines Engadenorum morari: moxq; assumptis tribus armatorum milibus ex omni exercitu selectis, propter eos ad locum indicatum duxit: cumq; non longe abesset, offendit speluncam longo recessu opacã, & in penitioris sinu late patentem, in qua tum forte David cum sua cohorte delitescerat: in eamq; solus ad requisita natura, se insinnavit. Anni adversum est id cõtinuò ab uno è Davidis comitibus, qui cum eum moneret tempus ultionis offerre Deum, nec esse negligendam occasionem tot crunas finiedi abscisso infestissimi regis capite, laciniã tantum regis pallii præcidit: indignum ratus in proprium dominum saure, quem Deus ipse ad imperii fastigium electione sua prouexerat: nec enim par esse iniurijs certare cum eo, qui immeritum extinguere cuperet. Egresso deinde è spelunca Saulo, David quoq; in apertum progressus regem inclamat, & cum ad agnitam nocem se cõvertisset, ex more prius adoratum sic alloquitur: Quam iniquum est rex, te caluniatoribus parulas aures præbentem, & vanissimis hominibus fidem adhibentem, de amicis spectatis suspicari, quos ex ipsorum factis potius iudicare oportebat: verba enim vel falsa possunt esse vel

uera: sed nullū apertius de animo quā ex factis
 argumentū potest colligi: quēadmodū nūc quoq;
 iudicare potes nū temerē illis credideris, qui cū
 criminis me apud te reū faciūt, quod ne in mentē
 quidē unquā uenit: & in tantū te exasperaue-
 runt, ut nocte atq; die nihil magis quā de mea
 perniciē cogites. An nō uides uanissimā esse tuā
 opinionem, qua persuasus es me familia nēstra
 inimicū, tuāq; in primis necis esse cupidū. Aut
 quibus oculis Deū putas immanitatē tuā aspi-
 cere, qui hominē ad cadē experiri, oblata uindi-
 ctā tali occasiōe tibi parcentē, quā ipse nactus
 nūquā elabi ē manibus sinisses. Nihilo enim ma-
 iore negotio caput tibi pracidere poterā, quā hāc
 nēstris lacinia. Simulq; pānū protulit, qui uerbis
 fidē astrueret. Ego certe ne iusta quidē ulsiōi in-
 dulsi, & tu iniustas simulatas cōtra me exerce-
 re nō uereris. Sed horū Deus iudex erit, proba-
 bitq; uter nostrū a quioribus moribus sit pradi-
 tus. Tū Saulus demirās ē quāto periculo esset ser-
 uatus, modestiaq; inuenis attonitus, ingemuit:
 similcmq; gemitum referēte Davide, rex se in-
 iustus gemere fassus est. Tu enim, inquit, multorū
 bonorū causa mihi fuisti, ego cōtra tibi multa-
 rum calamitatū autor. Et nūc quoq; declarasti
 te a priscorū aqutate nō degenerē, qui inimicos
 in solitudine ad iniuriā expositos nacti, incolu-
 mes dimittere maluerunt. Itaq; hodie manifestē
 cerno regnū tibi à Deo repositum, & sub iunum
 imper

imperium uniuersam Hebraorum gentem concessuram:
 quãobrem postulo ut iureiurando fidem mihi facias,
 te rerum positum oblivioni iniurias meas traditurum,
 & familiam meam saluam esse passurum. Pollicitus est
 id David, interposito, iureiurando, atque ita regem
 in regnum remisit. In idem tempus mors Samuelis
 propheta incidit, uiri qui suo merito in maximo
 semper apud Hebraeos pretio fuerat: illustreque
 uirtutis ipsius ac sua obseruatione populus testi-
 monium edidit, dum defuncti exequias & sepul-
 turam magnifico sumptu cõcelebrat: & postquam
 iuxta exoluit in Ramatha patria sepulto lectum
 in longum tempus prorogat: non quasi in publico
 mœrore, sed quasi ad unum quẽuis propriè hæc
 orbis pertineret: fuerat enim uir ad omnem iusti-
 tiam ac bonitatem à natura cõpositus. & ob has
 uirtutes Deo longè acceptissimus. Præfuit popu-
 lo post Elis pontificis obitum primum solus annis
 duodecim, deinde Saule regnante annis decem
 & octo: cuius extremi dies in hæc ut dixi tem-
 pora inciderunt. In locis autem, in quibus tunc
 David uersabatur, erat Ziphennus quidam in
 oppido Emma, uir locuples & multorum gre-
 gum dominus: habebat enim in pascuis ouium
 tria milia, & capras mille: ab his David omnem
 iniuriam abstinuit, grauitè interminatus suis,
 ne uel cupiditate, uel egestate, uel latendi spe
 impulsus quicquam uiolarent, sed pleris iustitiam
 faceret, & Dei uoluntatem, cui nunquam pla-
 cuerunt

cuerunt qui in alienas res manus auidè injecerent. In hac disciplina suos cōponebat, prius se in hominē probū & sua beneuolētia dignū hoc officium collocare. Nabalus uerò (hoc erat uiro nomen) homo erat aggreſſus, & malis moribus pradius, sed honeſta ac prudentis & elegantis mulieris maritus. Ad hunc David pecora condecentem decē à suis miſis ſalutariū, qui illi in multis annos tam felicitatē ominaretur: ſimulq; rogarent ut è facultatibus ſuis aliquid cōmunicaret, cum è paſtoribus intelligere poſſit, quòd longo iam tempore in ſolitudine uerſati adeò nihil detrimēti aſtulerint gregibus, ut cuſtodes eorum fuiſſe potius uideri poſſint. Quicquid autem in Davidē cōſulerit, in hominē gratū ac memorē collaturum. Ad hac poſtulata homo ſuo more nimis durè dedit reſpoſum. Percōtatus enim quis eſſet David, ut audiuit eſſe Jeſſai filium, Nunc, inquit, fugitiui relictis dominis inſolēter ac ſuperbè ſe gerūt. Quibus renūtiatis David in irā accenſus, quadringentis armatis aſſumptis, & ducētis ad cuſtodia impedimentorū relictis (iam enim ſexcentorū manū coēgerat) contra Nabalum proficiſcebat, iuratus quòd ea nocte & familia eius & omnes opes eſſet euerſurus. Neq; enim ſe tam agrè ferrē, quòd homo ingratus officiū nihil repēderet, quā quòd ultrò conuiſijs ſe impeteret, nulla unquā affectus iniuria. Inſcrea quidam è ſernis paſtoribus ad herā ſuā, illius uxorem,

uxorem, uenit nuntians, quod *Dauid* à marito eius modicū quiddam postulans non solum nihil impetrauerit, sed cōuitijs etiā nō serendis sit appetitus, cum tamē in eā diem semper greges eius intactos praestitisset: eamq; insolentiam domini posse illi magnā aliquā calamitatē afferre. Hoc audito *Abigae* (id nomē mulieri fuit), oneratis aliquā mulis asinis, & uarijs xenijs in sarcinas cōgestis inscio marito & per temulentia sopito, ad *Dauidē* properat: eiq; in uallis cuiusdā descensu cōtra *Nabalū* armatorū agmē ducētī sit obuiā. Quē postquā appropinquare uidit, de iumento desiliit, & prona in faciē adorabūda deprecata est, ne uerbis *Nabalis* moneretur, qui reuera esset id quod uocabatur. *Nabalus* enim *Hebraorum* lingua uocatur insipiens. Excusabatq; se neminē eorū uidisse, qui ad maritū missi fuerāt. Quare obsecro, inquit, da ueniā, & age gratias Deo, qui per me tibi obstitit, quo minus humano sanguine manus polluas. Si enim incōsaminatus a cade permāseris, ipse pro te poenas ab his qui te laesuri exaēturus est. Quod enim *Nabalū* manet infortunū, inimicorū tuorū constringat capitibus. Tu uerò propitius haece mea munuscula admittē, & itā qua meritiō in maritū meū es cōmotus, in meā gratiā remitte. Dece enim clemētia & humanitas eū cui fata regnum destinauerūt. Ille uerò numeribus acceptis: profectō, inquit, Dei uolūtate ad nos hodie uenisti.

nisi: alioqui crastinā diem non videres: iuravi
 enim me hac nocte domū uestrā subuersurū, &
 neminē superstite relicturū ex familia hominis
 ingrati, ac in me meosq; cōmmissos. Nunc uerò
 Deus tibi in mentē immisit, ut maturè occurrēs
 furorē meū delinires. Nabalus autē tamen si pro-
 pter te ueniā nūc cōsequitur, pœnā tamē nō ena-
 det, sed sui mōres per aliā occasionē perdat ho-
 minē. Hac locutus mulierē dimisit. Ea domū re-
 uersa offendit maritū cū equalibus cōpotantē,
 iamq; uino grauē, ideoq; tū mihileorū qua ges-
 serat indicauit. Sequenti uerò die posteaquam
 sobrio rem totā exposuisset, in tantū mœrorē eū
 cōiecit, ut toto corpore sideratus decima post die
 mortē obiret. Quod ubi Dauidi relatū est, meri-
 tas pœnas Deo persoluisse eū dixit: suapte enim
 malitia perditū, & ultioni subiectū, idq; incon-
 taminatis eius manibus qui iniuriā acceperat.
 Atq; hoc quoq; exēplo didicit, neminē scelestū
 uindictā Dei posse enadere: nec humanas res à
 Deo neglectas ferri temerè, sed bona bonis, &
 malis quod illis dignū est repēdi. Moxq; missis
 ad uxore eius nuntijs, acciuit eā in legitimū iho-
 ram coniugē sibi inducturus: quæ præfata prius
 se indignā ut uel pedes eius contingeret cū omni
 tamen suo paratu uenit, & uxoris loco posthac
 habitata est, hunc honorem ab eo consecuta tum
 propter modestiam bonosq; mōres, tum propter
 eximiam formā gratiā. Habuerat autē Dauid
 & antē

Et antè coniugē, ex Abesaro oppido oriundā.
 Nam Aselcham Sauli filiam prius Dauidi nu-
 ptam pater Liso Pheltia filio elocauit, in oppi-
 do Gerhla habitanti. Nec ita multo post Zi-
 phenorū quidam renuntiavit Saulo, Dauidem
 rursum in eorū regione esse, Et si uelit adiuua-
 re, posse eum cōprehendi. At ille cū tribus mili-
 bus militum eo proficiscitur, Et superueniente
 nocte castrametatus est in quodam loco, cui no-
 men Sicella. Dauid autē cognito quod rex con-
 tra se cum armis ueniret, speculatoribus missis,
 iussit ut se certiorē facerent, quoniam usq; pro-
 cessisset: cumq; audisset eum esse apud Sicellam,
 noctu ignariis suis omnibus, duobus tantū comi-
 tatus. Abiseo sororis suae Saruiae filio, Et A-
 chimelech Chettao, in castra hostium penetrat.
 Dormientēq; Saulo Et circū eū satellitio, simulq;
 imperatore copiarū Abenero, in tentorium re-
 gium insinatus, neq; regem agnito eius cubili
 ex spiculo interficere sustinuit, neq; Abisam
 accensum ad facinus permisit: sed cohibuit ad-
 monit: nefas esse regem diuino suffragio creatū
 interimere, quantumuis malum: eius enim esse in
 eum uindicare, qui regnū dedisset: utq; aliquod
 signum esset, quod nactus potestatem regis op-
 primendi, nō esset ea usus, ablato spiculo Et le-
 cycho aquali, quae iuxta cubile sita erant, nemi-
 ne sentiente castra exiit, intrepidē Et quasi
 per osium inter sopitos uersatus, partim noctur-
 nis tem

nis tenebris, partim audacia propria fretus:
 transgressusq; torrentē, & cōscenso mōtis uer-
 tice unde facile poterat exaudiri, inlatis
 Sauli militibus & imperatore corū Abenero ē
 somno eos excitat. Et cū imperator nominatim
 appellatus scitaretur, quisnā esset qui se uoca-
 ret, sic respondit: *David ego sum Iessei filius, à*
vobis profugus. Sed qui factum est ut tu uir tan-
tus, & inter amicos regios maxime honoratus,
tam negligēter domini corpus custodias, ut dor-
mare malis, quā curā salutis eius gerere. Capi-
talem enim culpam admisistis, qui paulo antē
quosdam ē nostris clam in castra regia subre-
pentes non sensistis. Vide igitur quonam dene-
neris spiculum regium, & aqua lecythus, & di-
scce quantū flagitium sit cōmissum. Saulus autē
agnita Davidis uoce, & cognito quòd adeptus
eum à somno & custodum negligentia prodisū,
non tamen interfecit, cū id iure suo facere po-
tuisset, gratias se illi habere pro salute concessa
profusus est: hortabaturq; ut bono esset animo,
nihilq; mali in posterū timens, ad proprias ades
reuerteretur. Comperit enim habere, non sibipsi
salutē suam cariorē esse quā Davidi. Se enim
seruatorē suum, hominē spectata per multa offi-
cia benevolentia, in exilium actū, & saepe in ca-
pitis discrimen adductū, amicorumq; cōsuetudi-
ne orbatū persequi non desistere: illum uerò pro
hostili insectatione salutem sibi reponere. Tum
David

David iussit ut mitteret qui et spiculum & le-
cythum reportarēt, hoc attestatus, quòd Deus
futurus esset utriusq; natura & morū ac gestio-
rum iudex, cui notū esset, quòd ea quoq; die pe-
percisset inimico, quem in manu eras interficere.
Atq; hoc modo Saulus iam iterum clementia
Davidis incolumis è manibus emissus, retro in
regiam se recepit. Caterum David veritus ne si 2. Reg. 27.
diutius in eis locis haberet tandem cōprehende-
retur. cōsultius putavit in Palaestinam transire,
& illic degere: quod cum ceteris quoq; visum
esset, unā cū sexcentorū manu ad Anchū se con-
sulit regē Gitta unius è quinq; eius gentis ciui-
tatibus: ubi domicilio accepto à rege cum dua-
bus uxoribus Achima et Abigaa habitavit.
Saulus autē cautiior factus posthac destitit cō-
tra eum aut proficisci aut milite mittere, uidens
id sibi iam bis male cefsisse, minimumq; abfuisse
quin captando caperetur. Davidi autē nō pla-
cuit in urbe Gitta manere, sed petijt à rege ut
ad pristinā erga se hospitalitatē hoc quoq; adij-
ceret; & agri partē ad incolendum ei cum suis
attribueret. Vereri enim se ne intra moenia mo-
rando onerosus Gittēsis uideatur. Annuit
eius precibus rex, & uicū quendam nomine Si-
cellam ei donauit, quā David postea regnū ade-
pens adeò dilexit, ut suam & posterorū priua-
tam possessionē in perpetuum esse uoluerit: qua
de re alias fusius dicturi sumus. Totum autem

C

tempus

tempus quo David apud Sicellam uixit, fuerunt
 menses quatuor, additis uiginti diebus: ex eo lo-
 co clancularijs excursionibus Palaestina gentis
 uicinos sibi Saritis & Amalecitas infestabat,
 magnas inmentorum & camelorum pradas abigēs:
 mancipia enim nō abstrahēbat, ueritus ne horū
 indicio res ad Anchem regem perferretur. De
 manubijs autē numera mittere ad regē solebat:
 quo percontante unde eas pradas ageret, meri-
 dionalem Iudaorū regionē cāpestre incursare se
 respōdens, regi faciliē persuasit, ut crederet, quod
 uerum esse uehemēter cupiebat: sperabat enim
 Davidem si hostiliter gentē propriā tractasset,
 praeluso rediū semper posthac obnoxiiū se ha-
 biturū. Et parabatur tum bellū in Hebraeos
 cōmuni Palaestinorum decreto, indicto omnibus
 eius nominis socijs die ad conueniendū in Rengā,
 ubi collectū exercitū Anchus in hostē ducturus
 erat: & inter cetera auxilia Davidē cū sex-
 cētorum cohorte euocauerat. Quo, prōptē operā
 pollicēte, & dicēte adesse tēpus referēda hospi-
 talis gratiæ, rex cōtrā quo magis eū sibi deuin-
 ciret, promissit se eū re bene gesta in summo apud
 se honore habiturū, et satellitio suo prepositurū.

Hebrzi à Palaistinis magno praelio uincuntur, in
 quo Saulus rex unā cum filiis fortiter pugnans
 occubuit.

C A P. X V.

Saulus autē è regno suo diuinos omnes &
 nētriloquos ac ariolos ceterosq; similis na-
 nitatis

nitatis homines eiecerat, solus prophetis retēis: cumq; audisset Palastinos Sonnā usq; urbē progressus, castra ibi metatos, & ipse cum suis copijs illuc occurrit: & iuxta montem quendam Gelboë dictum castra è regione hostium posuit: ubi non mediocris trepidatio illum incesit, reputantem hostilem exercitum viribus longè præcellere: qua de re sollicitus ad oraculum Dei confugit, eventum prælii sciscitans. Deo autem silente magis etiam territus prorsus animum despondit prasagiens cladem imminere, posteaquā Deus præter solitum auxiliatricē manum subtraheret. Quari nihilominus imperat mulierculam quampiam uētriloquam, & manes elicere callentem, quo uel sic rerum eventum prænoscere: nam uentriloquorum genus euocatis defunctorum animabus per eas futura sciscitantibus prædicunt: cumq; indicio cuiusdā familiaris sui comperisset, esse talem mulierculā in oppido Endoro, ignaris omnibus mutato regio habitu, assumptisq; duobus fidiſſimis famulis ad Endorū & mulierem fatidicam proficiscitur: rogatq; eam ut diuinet, educatq; ad superos animā viri cuius ipse noluerit. Illa autē repugnante & negante se edictum regis contempturā, qui hoc diuinaculorum genus à suo regno arceat: & obtestante ne nulla iniuria laceſſitus insidias sibi strueret, quo deprehensa uetitas artes attrèctare ad supplicium raperetur: iurauit neminem hoc

resciturum, neq; se responsum cum alijs cōmunicaturum, sed fore eam extra omne periculum. *Ve* uerò iureiurando persuasa est nō timere, iussit eā Samuelis animam excitare: qua cū nesciret quisnam fuisset Samuel, ab inferis hunc euocat. Quo in conspectum ueniente, mulier specie niri diuina *Et* ueneranda perterrita ac stupefacta, uersa ad regem, nōne, inquit, tu es Saul rex? hoc enim ex Samuele didicerat. Quo annūcie et rogāte trepidationis causam, ait se uidere ascēdentem uirum diuina quadam specie preditum. Percōitante deinde qua effigie quōue habitu esset ac etate, ait senē esse uenerandum, habitu sacerdotali amictum. Agnouit rex Samuelē esse, *Et* procidēs adoratione salutauit. Anima autem Samuelis interrogante, quā ob causam elici ac suis moueri sedibus insserit, necessitate se huc adactum cōquestus est: imminere enim grauem hostium exercitum, *Et* se inopem esse consilijs destitutum à Deo, neq; per uates, neq; per somniorū uisiones futura praefigurare dignante: quapropter ad eū se confugisse, cui res suas semper cura fuisse sit expertus. Samuel uerò adesset iam regi extremū uita diē prauidens, supernacaneum respondit ex ipso futura scitari, cū à Deo destitutū se agnoscat. Audi tamē, inquit, in satis esse, ut David assumpta regia dignitate bellū ex sentētia cōficiat: te uerò et principatum *Et* uitam simul amittere, eo quod in bello
quod

quod cōtra Amalecitas gessiſti obediens Deo
 nō fueris, & quæ tibi per me etiā cum uinū man-
 dauit neglexeris. Scito igitur & exercitū tuum
 ab hoste proſugandū, & te unā cū filijs in præ-
 lio cadentē cras mecū futurū. His auditis Saulus
 obmutuit præ mœſtitia, & in humū collapsus
 eſt, ſiue ob ſubitanā trīſtitiā uiribus deficienti-
 bus, ſiue ob inedia, quòd ea nocte ac præterita
 die corpus cibo recurrare neglexiſſet. Tandem cū
 agrè ad ſeipſum rediſſet, mulier urgebat eum ut
 cibū ſumeret, hanc gratiā ab ipſo repoſcēs offi-
 cij, quod per interdīctas artes nō ſine ſuo pericu-
 lo poſcētī præſtiterat, priuſquā ſciret hūc ipſum
 eſſe qui interdixit: pro quo beneficio hoc tantum
 repoſcebat, ut mēſa appoſita uires reſoueret, quò
 ad exercitū redire ualeret. Reſiſtentē uerò ei ci-
 bum omnē præ deſperatione auerſari pergentē,
 tantū nō adegit improbis precibus ut aſſentire-
 tur: cumq; unicū haberet uitulū domi à ſe edu-
 catum mulier quotidianis operis uictū ſibi pa-
 rans, & nih. l. præterea poſſidens, hoc mactato
 carnes coctas ipſi & ſamulis appoſuit. Saulus
 uerò eadem nocte in caſtra eſt reuerſus. Mirari
 ſuccurrit hoc loco mulieris huius comitatem ac
 liberalitatē, quæ tametiſi à rege artem exercere
 uetitæ qua uictum parare aſſueuerat, hominem
 nunquā antè uisum, immemor totā alendi ſe ra-
 tionem per hunc ſibi ademptā, non auerſata eſt
 ut hoſpitē & ignotū, ſed cōmiſerata & cōſola-

ta ad fastidium cibum sumendū adhortata est: & quod solū mulieri pauperi superfuit, proptè ac libenti animo apposuit, nec gratiā pro beneficio rependens, nec officio fauorē regis captans, quæ iamiam moriturum præsciebat: cū tamen homines natura ita cōparati simus, ut tum demum officiosos esse libeat, quādo aut pro meritis gratia est repēdēda, aut ipsi demereri quæpiā cupimus, quem cumulatè aliquando beneficium repositurū speramus. Egregiū igitur exemplar beneficentia nobis exhibuit, ostendens nihil esse potius quā in necessitate cōstitutos subleuare, nihil quod hominē magis deceat, nihil quod Deū aquè conciliet, & ad benefaciendum nobis prouocet: atq; hæc de muliere illa dixisse sufficiat. Nunc aliam quandam admonitionem scriptis meis iuuat inscrivere, cū populis ac gētib; profuturam, tum præcipuè uiris eximys & ad gloriā natis incitamento futurā ad uirtutē: quādoquidem hæc sola in sempiterna memoria sui cultores collocare ualens, magnū calcar ad honesta studia tam regibus geniū, quā cinitatū magistratibus debet subdere, ut cōtemptis periculis atq; etiam certa morte, nihil durū pro patriâ subire ac sustinere subterfugiant. Quod ut faciam opportunè Sauli Hebræorum regis illustre exemplum flagitat. Hic enim licet futuri gnarus, & de obitu suo præmonitus à propheta, noluit tamen eum uitare, & ob uita cupiditas

piditatem exercitum hosti prodere, atq; hoc modo regiam maiestatem dehonestare: sed cum liberis totaq; familia periculo se obijciens, pulchrum existimavit in pralio pro suo subditis imperio pugnando cadere, & filios in eiusdem laudis societate assumere, potius quam superstites relinquere, incertum quales nam futuros. Sic enim existimavit, loco posteritatis perpetuam laudem & immortalem memoriam sibi futuram. Quamobrem hic mihi verè iustus & fortis ac prudens fuisse videtur, & si quis huic similis fuit aut futurus est, huic virtutis testimonium ab omnibus reddi equum censeo. Nam illos qui cum certa victoria incolumitatisq; spe bellum aggrediuntur, posteaquam magnificum aliquid gesserint, non censeo meritò fortitudinis titulis insigniri ab historicis alijsq; scriptoribus. Sed quamvis & illis sua laus debeat, soli tamen generosi ac fortes periculorumq; contemptores iure dici possunt, qui Saulum amulantur. Quid enim magni est communem martis aleam subire, & inter spem ac metum fluctuando, si fortuna affulserit saure eius vitæ contra nihil letum sperantem, & præscium quod necesse sit in pugna cadere, intrepidè tamen & imperculso animo fato minanti occurrere, id verò generosi & fortis viri facinus ego censeo. Hæc est Sauli nostri laus, qui exemplo est omnibus vera gloria amatoribus, ut si honesti apud posteros nominis rationem habent, idem sibi si quando

usus ueniat proponant: in primis autem regibus, quibus propter fortuna sublimitatē adeò non licet esse ignavis, ut turpe sit etiā mediocritatem fortitudinis non excedere. Possem quidem etiam plura in hoc argumēto de Sauli generositate dicere, uerū ne uidear immodicus, cō unde digressi sumus reuertar. Palaëstinis copias undiq; cōtra-

1. Reg. 19. hentibus, delectuq; per singulas gentes ac regna & satrapias habito, nouissimus uenit cum suo milite rex Achis, quē secutus est Dauid cum sexcentorū cohorte: quem ubi uiderunt Palaëstinorum duces, percontabantur regē undē nam uenirent Hebraei, aut à quo uocati. Is respondit Dauidem iram domini sui Sauli fugientē, à se exceptum, nunc ut gratiā hospiti referat, utq; de Saule uindictam sumat, in auxilium uenisse. At illis non probabatur, quòd ueterem hostem in auxilium acciuisset, suadebantq; ut eū retrò remitteret, ne fortē cladem aliquam ipsis afferat: facile enim habiturum occasionē recūciliandi se domino, si hostibus eius detrimentum aliquod attulerit. Quare prospiciendum esse in futurū, Dauidemq; cum sua cohorte ad agros à rege illi assignatos remittendum. Hunc enim esse illum Dauidem uirginibus cantatum, quòd plurima Palaëstinorū millia deleuisset. Visum est regi quoq; Gita rectē illos monere, moxq; accito Dauidē: Equidem, inquit, fidem tuam ac uirulentam compertam habens socium huius expeditionis te as-

sumpsi.

sumpsi, sed ceteris ducibus hoc non probatur: quare confestim agrum quem tibi donari reperi, nihil de voluntate nostra dubitans: & illic esto praesidio mea regioni, ne interim dum cū exercitu absum, hostes aliqui eam per occasione inuadant: hoc enim pacto non minus amici ac socij praestiteris officium. Paruit David, & ad Sicellam se recepit. Sed interim dum Palaestinarum castra sequeretur, Amalecitarum gens expugnata & incensa Sicella, praeda que tam inde quam ex vicinis Palaestinarum agris abacta, in suam regionē reueriebatur. David autem nicum suum nascitum inueniens, omnibusq; direptis utramq; etiam uxorem abductam, & parimodo commilitonum uxores ac liberos cum cetera praeda abactos, doloris impatiens scidis uestimenta sua: & adeo huic calamitati succubuit, ut non prius flere ac lamentari suam & suorum vicem desineret, quam lacryma eū deficeret: nec multū aberas quin ab iras ob iacturam coniugum & liberorum militibus saxis impeteretur, quod in ipsum causam tāi mali reijcerent. Postquam autē à mœrore se recollegit, & animā ad Deū erexit, rogavit pontificē Abiatharum ut sumpto sacerdotali amictu Deum consuleret, & oraculum resceret, num Deus concessurus sit affecto Amalecitas uxores ac liberos recipere, poenasq; de hoste sumere. Pōtifice nerò iubente persequi, assumptis sexcētis armatis quantum po-

tuit per uestigia hoſtium properauit: cumq; ad torrentē quendam nomine *Baselum* perueniſſet, incidit in quendam *Aegyptium* errantē, iamq; inopia & fame deficientem, qui toto triduo per deſertū impaſſus oberrauerat: hunc cibo & potu prius reſocillatum, rogat cuius eſſet, & quatione. Is reſpondit ſe *Aegyptium* genere, a domino relictū in itinere, quod propter languorem non poſſet agmen conſequi eorū qui uariata *Sicella* finitimiq; locis domū ſe recipiebant. Itaq; hoc ductore *Dauid* uſus ad perſequēdos *Amalecitas*, aſſecutusq; eos in terram proiectos, & partim prandiū ſumentes, partim iam remulcentos, & rebus ex prada quaſiis ſe oblectātes, ex improuiſo irruens, magnam eorū ſtragem edidit. Inermes enim, & nihil tale expectantes, & epulis tantum ac compoſitionibus intenti, facile ab armatis conſciebātur. Alij enim inſtructis menſis accubātes, errore appoſitos cibos inuadabāt, alij propinantes ſibi inuicē opprimebantur, nonnulli uerò ſomno iam ac uino ſopiti, & ſi qui ſe interim armare potuerunt, nō multo maiore negotio quā ceteri cadebantur: durauit enim ea cades à pradio uſq; ad ueſperam, ut ex omnibus *Amalecitarū* copijs agrē quadringenti celeritate camelorū ab interuicione ſint exempti: ceterum prada omnis eſt recepta, uxoresq; tam ipſius *Dauidis* quā cōmilitorum. Remetientes autem iter poſtquā ad eū locū peruenerunt, ubi ducen-

tos minus expeditos ad custodiam impedimēto-
 rum reliquerāt, quadringenti illi volebant eos in
 prada partem admittere, quod per ignaviam in
 persequendo hoste delassati fuissent, aiebantq;
 contentos esse oportere receptis uxoribus ac libe-
 ris. Hanc eorum voluntatē iniquam David pro-
 nunciavit. Par enim esse, ut victoria diuinitus
 concessa, receptisq; ex hoste spolijs, universi mili-
 tes ex aquo fruerentur, maximè cum reliqui im-
 pedimenta interim afferuauerint. Ex eo praiu-
 dicio mos in posterum obtinuit, ut tantundem ex
 prada cederet ijs qui pugna interfuerunt, & ijs
 qui interim circa impedimentorū custodiam sunt
 versati. Reuersus deinde Sicellam David, per to-
 tam tribū Iuda partes ex prada ad amicos &
 familiares misit: atq; in hunc modum circa Si-
 cellam & in persequendis Amalecitis res ge- 1. Reg. 17.
 sta est. Interea Palaestini acri praelio cum hoste
 congressi, & superiores facti, plurimos ex ad-
 uersa acie sternunt: ibi Saulus & filij contra
 hostem egregiè certantes, & hoc tantum agen-
 tes, ne inulti caderent, usq; honestis vulneribus
 confecti luctuosam hosti victoriam relinque-
 rent, totam vim hostium in se conuerterunt: &
 circumuenti multitudine, magna circa se stra-
 ge Palaestinorum edita, postremò & ipsi ho-
 stium telis sunt obruti. Fuerunt autem Sauli fi-
 lij, Ionathas, Aminadabus & Melchisus, post
 quorum casum universus Hebraeorum exerci-

ius profligatur: dum'que nullo ordine crepidi fu-
 giunt, instantibus à tergo barbaris ingens cades
 est perpetrata. Saulus quoque stipatus suorum
 caserna fugiebat: in quē Palestini immixtis sa-
 gittarijs & iaculatoribus, omnes paucis exce-
 ptis confixerunt. Ipse uerò post multa fortia faci-
 nora edita, grauatius uulneribus, ut iam nec sub-
 sistere, nec sibi ipse manus inferre ualerei, obse-
 crauit armigerū ut se ferro trāsfigeret, priusquā
 uiuus in hostiū potestate fieret. Quod cū armiger
 ob maiestatis reuerētiā detrectaret, ipse admo-
 ad pectus proprij gladij mucrone in eū incubuit:
 et cū deficientibus uiribus traicere se nō posset, cir-
 cūspiciēs inuenē proximū rogat, quis nā esset: au-
 dicoq; esse Amalecitā, orat ut se inuaret effice-
 re, quod ipse suis manibus nō quiret. Qui postquā
 eius optata exsecutus est, adeptis aureis armil-
 lis & corona insigni regio, quantū potuit festi-
 nus inde se proripuit: armiger autē regius conspe-
 cta Sauli nece, ipse quoq; se iugulauit: pari mo-
 do & uniuersum eius satellitum nūā cū domino
 suo cecidit, circa montē qui nominatur Gelboë.
 Qua clade audita ab Hebraeis qui uallem ultra
 Iordanē sitam habitant, quiq; capestres urbes te-
 nent, quod Saulus rex cū filijs & exercitu in pra-
 lio cecidisset, relictis suis oppidis in munitissimis
 quasq; urbes confugerūt: quae Palestini deserta
 nacli, facile occupata ipsi posthac incoluerunt.
 Die uerò qua praelium proximē consecuta est,

dum

dam caſorum cadauera ſpolians, inciderunt in Sauli filiorūq; eius corpora, quibus exuiſ capiti-
ta etiam præciderunt: & dimiſſis in hoc per to-
tam ſuā regionem certis hominibus, hoſtes cecidiſſe nuncianerunt: quorū arma in tēplo Aſtar-
tes dedicauerūt, porro corpora corū circa mœnia
urbis Beithſana, qua nūc eſt Scythopolis, crucibus
affixerunt. Quod poſteaquā auditū eſt in Iabiſſa
urbe regionis Galaditidis, truncata eſſe Sauli ac
filiorū cadauera, rē indignā rati eos extremo ex-
ſequiarū honore fraudari, aliquā multi fortiſſi-
mi & audaciſſimi egrediuntur, (alii enim hac
urbs homines robuſtos ac ſeroceſ) ſacloq; per to-
tam noctem itinere, ad Beithſana mœnia perue-
nientes, demptis Sauli & filiorū corporibus Ia-
biſſam ea deportauerunt, nemine hoſtiū arcere
eos aut aggredi propter virtutē ipſorū audente.
Iabiſſeni autē populariter eos deploratos in celo-
berrimo agri ſui loco ſepeliverunt, & indiſto ob-
regis & filiorum cadem luctu ac ieiunio dierum
ſeptem, in lamentis & planctu eos exegerunt
Hic finis fuit Sauli iuxta Samuelis naticinium,
propterea quod mādāta Dei de bello cōtra A-
malecitas gerēdo non eſt exſecutus: & quia trun-
cidato cum tota cognatione Achimelecho pon-
tifice, urbem quoq; pōſtificalem ſubvertit. Regna-
uitq; vivente Samuele annis decem & octo, &
poſt mortem eius annis uiginti: quo tempore ex-
aēto, cum quem diximus uita ſinem eſt ſortitus.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
SEPTIMVS.

Dauid apud Hebronem vnus tribus rex
creatur, in reliquis Sauli filius pa-
ternum regnum obtinet.

CAPVT I.

2. Reg. 1.

HOC praelium in eum diem inci-
dit, quo Dauid de Amalecitis
uictor Sicillam est reuersus. Ter-
tio autem post eius reditum die,
elapsus è praelio Sauli interfe-
ctor, scissa veste, caput q; sparsus cinere, ad Da-
uidem peruenit: adoratoq; eo, interrogatus unde
veniret, è conflictu Israëlitarum ait se venire: id
fuisse illorum partibus infortunatum, casis mul-
tis Hebraeorum millibus, & insuper rege cum fi-
lijs post eam pugnam desiderato: atq; se nūciare
suis oculis uisa, cum fortè in fugientem cum suis
regem incidisset, quem à se rogatu ipse casum
fatebatur, ne uiuus in manus hostium ueniret:
cum enim in gladium incubuisset, non potuisse
seipsum præ multitudine uulnerum interficere.
Eius deinde cadus argumenta certissima osten-
debat, armillis aureas, & insigne regium, quæ
ipse mortuo detraxerat, ut Dauidi afferret. At
ille

ille tam certis indicijs credere coactus, scidit nestimentum, & in fletu ac lamento totam diem cum amicis exegit. Accedebat ad mœroris cumulum Ionathas Sauli filius, fidiſſimus eius amicus, & salutis ipsius non ſemel autor. Tanta ad rem fuit Davidis virtus & erga Saulum benivolentia, ut quamvis ſapius capitalibus eius infidijs appetitus, non ſolum agerrimè tulerit eius interitum, verum etiam inter ſectorem illius affici ſupplicio inſſerit. Prefatus enim quòd ipſe ſui ac cuſator extiterit, regis cadẽ profeſſus, & per hoc Amalecita filiũ ſe declaraverit, duci hominem mandavit: præterea lamentationes & epitaphia in laudem Sauli & Ionathæ compoſuit, quæ in hodiernum uſq; diem leguntur. His extremis officijs honorato rege, luctu'que finito, conſuluit Deum per prophetam, quàm nã ex urbibus Iuda tribus habitandam ſibi concederet. Cumq; reſponſum eſſet Hebronem concedi, relicta Sicella eò commigravit, ambabus uxoribus illò adductis, & cohorte domeſtica: mox'que tota tribus ad eum locum confluens, regem cum communi ſuffragio declaravit. Audito deinde quòd Saulum cum filijs Iabiſeni in Galaditide regione ſepeliſſent, miſit illuc qui collaudato eorum facinore, gratiam illis referendam ſuo nomine pollicerentur, ſimul'que nuntiarent, quòd Iuda tribus regem ſe conſalutaſſet. Interea Sauli copiarum præfectus Abenerus filius Neri, vir ſtre-

2. Reg. 2.

nuus, & ad magnas res cbeundas natus, quàm
 primum cognouit cecidisse regem & Ionatham,
 aliosq; duos eius filios, properè in castra delatus,
 reliquũ ex omnibus filiis nomine Iebosthũ pericu-
 lo eripit. & superato unà cũ illo Iordane, totius
 populi regẽ cum constituit, excepta tribu Iuda:
 regiamq; ei elegit apud locũ qui Hebraice Ma-
 nalis dictus, interpretatur castrũ. Inde profectus
 est cum delectissimo milite, ut pralio cum Iuda-
 eribu decerneret, iratus quòd Dauidẽ regẽ crea-
 nissent. Huic occurrit Ioabius Saruia Dauidis so-
 roris filius, natus ex patre Suri, duos secum fra-
 tres, Abisaum & Asaël, uniuersumq; Da-
 uidis exercitũ ducens: & cum circa quendã fon-
 ticulum apud urbem Gabao in eum incidisset,
 aciem ad praliũ explicat. Cumq; Abenerus di-
 xisset cupere se experiri utrius partis prastan-
 tiores milites essent, ex pacto utrinq; duodeci ad
 certamẽ sunt destinati: qui progressi inter utrãq;
 aciem, emissis prius pilis, gladios stringunt: cõpre-
 hensiq; aduersariorũ caputibus, laetra & illa
 feriebant, donec mutuis vulneribus ad unũ se con-
 ficerent: quo factò exercitus etiam conflixerũt:
 & post acre certamen, partes Abeneri succu-
 buerunt. Versos deinde in fugam Ioabius non de-
 stitit persequi, sed tergis eorum harena hortaba-
 tur suos, ut ne defatigarentur: idemq; etiam fra-
 tres eius faciebant, precipuè iunior Asaël ob-
 eximiam pedum pernitiatem celebris, & non
 solum

solum cum hominibus, sed cum equis etiam cursu contendere solitus : is tum Abenerum rectè insequēbatur , nec in sinistram nec in dextram deflectens. Cōversus autem Abenerus, & impetum eius frustrari uolens, primum unius militis armatura cum eo depacisci uoluit , ut persequi desuēret: deinde rogabat, ne se in hanc necessitatem adduceret, ut illo interfecto , in fratris eius cōspectum posthac uenire nō auderet. Cumq; ille his uerbis nihil moueretur , sed persequi pergeret, ita ut uersa hasta fugiebat , imminenti letale uultus infligit, ut in uestigio concideret: qui uerò cum eo Abenerum insectabantur, postquā ad locum in quo Asael iacebat perueniunt, obliti amplioris persecutionis circum cadauer consisterunt. Ioabus autem & frater eius Abisens, prater exanime corpus cursu pronecti, incitatiq; ira extincti fratris, mira pernicitate ac alacritate usque ad solis occasum persecuti sunt Abenerum , & usq; locum qui ab aqua ductu nomen accepit : hic in loco eminentiore consistit, Abenerum cum Beniamitis fugientem prospiciens: qui cum exclamasset , satis iam indignationi indulentem, nec esse uiros consanguineos improba insectatione cogendos , omissa fuga in certamen redire: culpam enim penes fratrem eius Asaellem esse, quòd monitus ab insequendo desistere noluiſſet, & ideo ictus cecidiſſet: uisus est non male admonere : moxq; Ioabus

D dato

2. Reg. 3.

dato receptum signo suos cohibuit : & in eo loco castris positus pernoctavit. Abenerus uero cōiunato per totā noctem itinere trans Iordanem in Iebosthi regiā se cōtulit. Sequēti die Iobab recensitis castrorum cadaveribus omnes sepultura dignatus est : ceciderant autem ex Abeneri exercitu trecenti sexaginta : ex Davidis nouemdecim, praterq; Asaël : cuius cadaver Bethlema reportatum fratres cum patris monumentis intulissent, ad regē suum in Hebronē sunt reuersi. Hoc fuit inter Hebraeos civilis belli initium, quod aliquandiu duravit, sed ita ut Davidis partes magis ac magis proficerent, contra eorū, qui sub Sauli filij degebant imperio, indies deteriores fierent. Interea David sex filios ē totidem uxoribus suscepit, quorum natus maximus ē mare Achima natus. Ammon dictus est. Secundus ex uxore Abigaa Daniel. Tertius ex Machama filia Tholomai natus regis Gessiorum, nomine Abisalo. Quartus Adonias ex uxore Angite susceptus. quintū uero & sextum Gerthesam & Galā nominavit. Porro post cōflatū civile bellū, & crebros partiū cōflictus, precipuū monumentū fuit in Abentro, qui quesset uir prudens, & ad populārē gratiam factus, multitudinem in officio cōtinebat, ut lōgo tēpore in fide Iebosthi permanerent. Deinde uero insinualus apud eum, & cōsuetudinē haberet cum cōcubina eius Rēspha filia Sibathi, & ea de causa ob-

iurgatus.

ingatus, dolore & indignatione motus, quasi non
 bona gratia sibi pro fideli studio redderetur: mi-
 natus est se regnum ad Davidem translaturum, &
 declaraturum quod Iebosthus non tam propria vir-
 tute aut prudentia regno trans Jordanem potiretur,
 quam ipsius bellicis artibus, & eximia in ea die
 fide: moxque misit in Hebronem ad Davidem, qui
 suo nomine foedus cum eo ferirent, hac conditione
 ut inter principes regis amicos reciperetur, si
 populo ad defectionem a filio Sauli coactato, effi-
 ceret ut David ab universis Hebraeis rex agno-
 sceretur. Qui cum vehementer hoc nuntio laetus
 conditionem accepisset, & quo magis ratum es-
 set foedus, postulasset ut Melcholen uxorem ad
 eum remitteret, quam magno suo periculo & an-
 numeratis Saulo sexcentis Palaestinorum capiti-
 bus emerat: ante omnia remisit eam abstractam
 a Pheltia coniugio, adinuente etiam Iebostho: nam
 huic David scripserat, equum esse uxorem sibi resti-
 tui. Deinde convocatis senioribus populi, & praefectis
 militia, in ea sententia locutus est apud eos:
 Remorat: se quidem illos quo minus relicto Iebo-
 stho ad Davidem desciscerent: nunc autem libenter
 se hoc illis permissurum, quandoquidem certo compe-
 risset, huc per Samuelis prophetam totius Hebraeo-
 rum gentis regem diuino indicio designatum esse:
 eundemque uatem praececinisse, quod huius du-
 ctu uindicandum sit in Palaestinos, nec alio re-
 ge sub iugum Israelitarum eos posse subigi.

*Hic auditis seniores & praefecti, certi iam in eorum
 sententiam Abenerum transisse, Davidi in poste-
 rum aperte studuerunt. Supererat ut & Benia-
 mita in hac sententia cederet, quod ex hac tribu
 esset Iebosthi satellitum: ad quos quum eadem ver-
 ba fecisset, ac ne illos quidem reniti animaduer-
 sisset, cum viginti ferme comitibus ad Davidem
 proficiscitur, ut praesens foedus initum confirmaret:
 tum quia quisque in rebus suis sibi magis quam alijs
 fidit, tum quia volebat certiorē facere, quid in causa
 eius cum senioribus et ducibus egeret, & quod ipsam
 quoque Beniamiticā tribum in partes ipsius tra-
 duxisset. A quo comiter exceptus, & splendidis
 ac sumptuosis epulis per aliquot dies adhibitus,
 eandem petiit ut dimitteretur, traducturus ad eum
 exercitum, & quod promiserat re exhibiturus,
 & quasi in manum imperium gentis ei traditu-
 rus. Vix ad hac promissa exsequenda missus à
 Davide Hebronē exierat, cum Ioabus copiarum
 imperator peregrē rediens illuc advenit: cogni-
 toque quod Abenerus isto cum Davide foedere pau-
 lo antè abisset regnum ei tradi curaturus: veri-
 tus ne is primum inter amicos locum obineret,
 autor illi factus regis fastigij, & aliqui vir
 prudēs in consilijs capiendis, & rerum momentis ob-
 servandis: ipse vero deteriori conditione esse incipe-
 ret, & praefectura copiarum privaretur, malum
 & iniquum consilium concipit: ac primum calum-
 nias eum aggressus, persuadere conatur regi, ne
 caveat,*

caueat sibi, neq; fidem illius uerbis adhibear: nihil enim illum nō tentare, quò regnam Sauli filio cōstabilias: & nunc structis dolis aduenisse, & optatis positum, cum certa spe insidijs circumueniendi Dauidis abire. Postquā autē frustra se uerba fundere animaduertit, ac ne tā illū quidē regē his moueri, mutato cōsilio facinus audax mēte cōcipit, & certus hominē tollere, mittit cōfessim qui cursum per eius uestigia nūc carperet, & affectu eum Dauidis nomine reuocarent, quasi per obliuionē quiddā maximē ad rē pertinens illi significare omisisset. Abenerus autem postquam hac audinit ex nuntijs in loco cui nomen Besira x x. stadijs ab Hebrone disito, nihil eorum quae cucūra erat suspicatus, ad urbē reuertitur. Cui obuiā factus ante mœnia Iobus, humanissimē exceptum summā beneuolentiam pra se ferens (ut saepe fit cum ad obtexendas insidias malum aliquod facinus molientes summam bonitatem simulans) seorsum à cetero comitatu seducit, quasi secretius aliquid cum eo colloqui uellet: atq; ita abductum in locum porte solitarium, uno tantum fratre Abiseo praesente stricto ferro per ilia traiecit. Hunc exitum habuit uir egregius, insidijs à Iobabo interceptus, ne ipse uideri uolebat in ultionem fratris Asaelis, quem in praelio ad Hebronem commissō Abenerus pertinaciter se insequentem interemerat: re autem uera quòd miserè timeret, ne

honore quem obtinebat primaretur. *Dauid* imperium exercitus in *Abenerum* transferebat. Hinc sanè videre licet: quā nihil nō audeant homines ambitioni & auaritiæ deduci, dum nemini cedere uolunt. Nam & dum cupitis potiri properant, nō dubitant quoduis perpetrare facinus: & ne quod semel nacti sunt amittant, maiora etiam non reformidant: sic existimantes, leuius incōmodum esse ad summum fastigium non peruenire, quā ab assuetis iā bonis excidere: ideoq; plus illis semper audacia superest, dum timēt ne pristina felicitate priuentur. Sed de his satis est paucis admonuisse. Porro *Dauid* audita *Abeneri* nece uehementer indoluit, sublataq; ad calum dextera, magna uoce protestatus est, quod nec iubente se, nec conscio cades ea fueris commissa: ad hæc diris imprecatoriis auctorem necis huius execratus, & familiam eius & facinoris socios præiudicio suo damnauit. Valde enim sollicitus erat, ne uideretur hoc contra fœdus cum *Abenero* iētum fuisse admissum, edixitq; ut totus populus defleret ac lugeret uirū, & solennibus funeralibus ei parentaret, scissis uestibus & saccos indutus: atq; hoc modo exequiis frequentari uoluit, quas & ipse unā cum honoratioribus ac præfectis deduxit, plāctū & lacrymis satis indicans uel beneuolentiam erga uiuum, uel moerorem ob defunctum, quodq; præter ipsius uoluntatem interemptum fuerit: quoniam

Et magnificè apud Hebronem sepultum, ac epigrapho a se cōposito honoratum. stans super monumentum primus deplorauit, suoque exemplo ceteros ad idem faciendum pronocauit. adeoque grauius Abeneri morte affectus est, ut nullus amicorum precibus ad gustandum ea die cibum adduci potuerit, si d' iuratus ieiuniū usque ad solis occasum seruauerit. quod sanè non mediocre ipsi gratiam apud multitudinem conciliauit. Nam quotquot erant Abeneri studiosi uehementer hūc defuncti extremum honorem et seruata ad altissimam fidem probauerunt, quod omnia in eum consulisset quae in amicos conferri solent, et nō ut inimicum aliquando neglecta et ignominiosa sepultura tradidisset: tum considerantes pro se quisque egregiam regis benignitatem, eadem sibi quoque ab illo pollicebantur: atque hoc modo optime David sama sua consuluit, nemine amplius suspicante ipsius uoluntate casum fuisse Abenerum: quin et priusquam multitudine qua ad funus celebrandum conuenerat digrederetur, docuit eos quantum ipse in animo uenturus accepisset, quantumque totus populus detrimentum amisso uero in rebus bellicis tam consilio quam manu praestantissimo. Sed Deus, inquit, quae uniuersa gubernat, necem huius inultam non finet. Is mihi testis esto quod in Ioabum et Absaam animaduertere non ualeo, qui apud exercitum penè plus possunt quam ego ipse: pœ-

nam tamen diuinitus infligendā nō effugiēt. Et
Abenrus quidem in hunc modum uisā finit.

Iebostho amicorum infidelis interfecto, uniuersum
regnum ad Dauidem deuenit. CAP. II.

- I I. **I** Eboſthus autem Sauli filius morte eius au-
2. Reg. 4. dita grauit̃er hoc tulit, q̃ priuatus eſſet uiro
conſanguineo, qui praeipuum autor ei fuerat, ut
in paternū regnū ſuccederet, mirumq; in modum
ob hanc cauſam ſe afflictauit. Nec ipſe diu ſu-
perſtes fuit, ſed à filijs Hieremmonis Banaotha
& Thanno per inſidias eſt oppreſſus. Hi enim
eiam eſſent Beniamita genere, & inter prae-
cipuos optimates, exiſtimantes ſi Ieboſthum in-
terficerent magna ſe munera à Davide acce-
pturos. & aut amplas praefecturas, aut aliud
quid honorificum apud eum per hoc factum ſe
conſecuturos, naſti ſolum Ieboſthum in cubicu-
lo meridianem, uidentesq; nec ſatellium quen-
quam aſſeſſe, neq; iantricem uigilare, ſed &
ipſam partim laſſitudine, partim aſtu in ſom-
num ſolutam, ſubintrogreſſi ad eum, dormien-
tem interemerunt: praeſiſq; capite, & per totā
noctem ac diem itinere continuato, tanquam à
leſis properantes ad eum quem magno benefi-
cio demeruſſent, Hebronem peruenerunt: oſten-
ſoq; Dauidi Ieboſthi capite, commendabant ei
ſuam operam ac beneuolentiam, quod regni
amulum de medio ſuſtulſſent. Sed multum eos
ſpes ſua ſeſellit: neque enim pro eorum opinione
illos

illos excepit rex. Sceleratissimi, inquis, & iam
iam pœnas daturi, an nesciebatis quod à me
opera primum Sauli interfector retulerit, qui
ad me coronam eius auream apportauerat? &
ille quidem rogatus hoc ei prastiterat, ne ab ho-
stibus caperetur. Aut fortè aliam me iam sa-
ctum credebatis, ut mutatis moribus delectarer
viris maleficis, & domini eadem tanquam be-
neficiam: oblatum complecterer: idq; occiso à no-
bis in suo lecto viro iusto, qui neminem unquā
lesit, nos verò maxima etiam benivolentia,
summiq; honoribus prosecutus est: quapropter
eadem opera & illi pœnas violata fidei dabitis,
& mihi inique de me opinionationis, quem puta-
stis de tali Iebosethi cade libèter auditurū. Neq;
enim alio modo gravius existimationem meam
ladere potuistis. Hæc locutus iussit eos exquisi-
tissimis tormentis excruciatos supplicio dedi: ca-
pæq; Iebosethi cum omni honore funeratum in
Abeyeri monumentum intulit. His ita fuitis 2. Reg. 3.
minersi Hebraeorum proceres Hebronē ad Da-
nidem conuenerunt, cum tribunis ac prefectis,
seç; & sua omnia illi dederunt, commemora-
tis prius veteribus officijs que in eū uiuente etiā
cum Saulo cōsulissent, & quod tribunal tunc
regioni in summo honore habuissent. & q̄ di-
uino suffragio per Samuellem prophetam ven-
nā cum suis filijs declaratus esset: eiq; soli de-
stinatū esset ut perdomitis Palaëstinis Hebrao-

rum rebus perpetuā salutem ac securitatē afferret. At ille collaudato corū studio, hortatuq; ut in caepis permanerēt, fore enim ut nunquam eos pœniteat, conuiuio & omni comitate exceptos remisit ad populū in regiā adducendū. Conuenerūt itaq; ex tribu Iuda armatorū sex millia octingēti, scuta & lanceas gestātes qui hactenus Sauli filiū secuti fuerant, & sine quibus hac tribus Dauidi regnum detreuerat: ex tribu Simeonis septē millia & cētū ro amplius: ex tribu Zenitica quatuor millia septingenti cū principe suo Iodamo, cum his erat p̄sēfex Sadacua cū uiginti duobus cognatis principibus: ex tribu Beniaminitide armati quater mille. Hac enim tribus adhuc sustinebat credēs aliquem ex genere Sauli regnaturum. Ex tribu Ephraimi uiginti millia & octingēti, uiri animis & uiribus praestantes: Ex dimidia tribu Manassitide millia decē & octo. Ex tribu Isachar ducēti iuniorū praescij, & armatorū uiginti millia. Ex tribu Zabulō armatorū electissimorum quinquaginta millia: hac enim tribus sola uniuersa ad Dauidē cōfluxit: hi omnes eadē armatura utebātur, qua tribus Gad. Ex tribu Nephthaliti de insigniores & ductores mille, scuto & hastā armati, quos sequebātur reliqui tribales eorū, militando penē innumerabilis. Ex tribu Danitide selectorum uiginti septē millia: ex tribu Aseri quadraginta millia, ex duabus autem tribubus trans

trans Iordanem habitantibus & reliquo tribus
 Manassitidis armatorum scuto & hasta ga-
 leaq; ac gladio viginti duo millia. Reliqua quo-
 que tribus gladijs utebantur. Ha fuerunt copia
 qua in Hebronē ad Davidem sunt collecta cum
 magno cōmcatu frumenti & vini, ceterorumq;
 ad uictum cōmodum, omnesq; cōmuni senten-
 tia regnū ei ratum ac firmū esse noluerūt: cumq;
 triduo illuc festa celebrassent, epulisq; operati es-
 sent, David cū omnibus his copijs Hierosolyma
 est profectus. Jebusai uerò qui cum urbem inco-
 lebāt, Chanaanorum & ipsi generis, clausis ad
 eum aduentum portis, & in mœnibus quotquot
 erant cæci uel claudi, aut alioqui mutili in con-
 temptum regis collocatis, distabant hos ad ar-
 cendum hostem sufficere, freti munitionū firmi-
 tate. Quo ludibrio ad iram cōciliatus, oppugna-
 tionem aggreditur: & cum strenua militum ope-
 ra uiceretur, omnibus aduersantibus ut uisus urbis
 expugnatione cæteris si qui similiter pertinaces
 essent metus incuteretur, ut inferiorem urbis par-
 tem occupat. Resistente autem sola arce, de-
 creuit propositis honoribus ac premijs militem
 ad rem alacriter gerendam excitare: pro-
 misitq; ei qui per subiectam uallem in arcem
 euasisset, totius exercitus imperium se com-
 missurum: & cum eò ecceatim omnes eni-
 terentur, cupiditate summa præfectura ac-
 censi, Saruia filius Ioab alios præuenit,
 & conse-

Et conscensa arce clamore sublato à rege promissum copiarum imperium repoposcit.

David ul capris Hierosolymis Chananzos inde populariter elicit, urbemq; Iudzis uictoribus inhabitandam tradit.

CAP. III.

Electis deinde ex arce Iebusais, *Et inflatur atis Hierosolymis, rex eam ciuitatē Dauidis appellauit, ac per omne regni sui tēpus domicilium inibi habuit: ceterum tēpus quo apud Hebronē solius tribus Iuda rex fuit, septē anni fuere, Et mēses sex: postquā autē Hierosolymis regiam sibi optauit, in dies magis ac magis res ei ex uoto succedebās, Deo providente ne ea urbs egregijs accessionibus quā celebrissima redderetur. Per idem tempus Iramus legatione in hoc missa in amicitiam ac societate Dauidis est receptus: misitq; ei dono materia cedrinā, Et architectos ac fabros, qui regiam ei Hierosolymis exedificarent. David autē superiore urbis partem Et arcem in ea conditam in unum corpus redegit, xingēdumq; eisdem munitionibus Ioabo demandauit. Igitur primus David Iebusais inde electis, à se ciuitatē denominauit. Nam tempore Abrahami generis nostri auctoris Solyma uocabatur: nec desunt qui affirmant etiam apud Homerum Solymorum nomine hanc urbem intelligendam: templum enim iuxta Hebraorum linguam nominatum est hac uoce, securitatem significante. Totum autē hoc tempus ex quo*

ex quo Iesus Hebraeorum aduersus Chanaanos imperator, denicta regionis agros suis diuisit, post quem Israëlitæ nunquā barbaros ex Hierosolymis eicere ualuerunt, usq; ad hanc Davidia expugnationem anni fuere quingenti & quindecim. Nec prætermittendus est per silentiū Orphonas uir inter Iebuscos opulentus, cui in expugnatione Hierosolymorum parciūm est à rege, sum propter perpetuam eius erga Hebræos benenolentiam, sum quia priuato quodam officio demeritus est cum, ut paulo post magis opportuno loco indicabimus. David deinde alias quoq; uxores duxit, & concubinas sibi adiunxit: filios etiam undecim suscepit, quorū nomina. Amas, Ellus, Sebas, Nathan, Solomon, Iebar, Eliel, Phabæ, Emaphen, Icnas, Eliphai, et præterea filiā Thamarā. Horū nouē ex legitimis cōiugib⁹ nati sunt, duo uerò postremi ē cōcubinis Thamarā aut Absaloni germana fuit.

David Palestinarum bello impetitus apud Hierosolyma uictoriam illustre consequitur. C A P. I I I I.

Palestini autē cognito quòd Hebræi Dauidem regem creassent, collecto contra eos exercitu, & occupata cōualle qua dicitur Gigantium, nō procul Hierosolymis sita, castra ibi posuerunt. Iudaorum uerò rex nihil inconsulto Deo solitus agere, inssit pontificem quid tunc quoq; de eueni belli polliceretur prædicere. A quo postquā lata omnia didicit, incunctanter & ipse

Et ipse exercitū cōtra hostes eduxit : Et com-
 misso pralio, ipse à tergo eos ex improviso ador-
 tus, partim occidit, partim in fugā cōpulit. Ne-
 mo autē suspicetur modicū aut ignauū fuisse Pa-
 lastinorū exercitū, qui cum Hebræos inuaserat,
 coniecturā inde faciens, quod nō magno negotio
 sit profligatus, nulla prius memorabili re gesta:
 sed sciat uniuersam Syriam ac Phœnicen con-
 sociatis armis auxilium illis tulisse : qua causa
 fuit ut toties uicti, tam multis nullibus deside-
 ratis, denū bellum maioribus uiribus redinte-
 grarent : quandoquidem post presentē quoq; eba-
 dem triplicato exercitu Danidis ditionē inua-
 serunt, Et eodē quo prius loco castrametare sunt
 ausi. Rege uerò iterū de euentu oraculum consu-
 lente, respondit pontifex, in sylua qua fletus co-
 gnominata nō longe ab hoste aberat, exercitū
 continendū, nec prius ad pugnā educendū, quā
 sylua nullo perflante uēto suapte sponte agita-
 retur. Quod ubi primū obseruatū est, Et Deus
 maturē præsētia sua signū dedit, nihil moratus
 ad paratā iam Et indubitātā uictoriā est pro-
 gressus : nam ne primū quidem impetum hostilis
 acies sustinuit, sed mox ut ad manus uentū est,
 terga uertit : nec segnius Hebræus institit, fo-
 diendoq; terga fugientiū, Et multos prosternē-
 do, usq; Gezara, quod oppidū in utroq; con-
 iuncto sitū erat, uictos est insēcutus. Rursum est dein-
 de ad castra expugnanda, ubi nō magno labo-
 re ingen

re ingenti prada potiti, deos etiam eorū confra-
ctos diripuerunt. Et quia iam iterū contra hostē
res feliciter gesta erat, uisum est regi de cōmuni
seniorū & optimatum ac tribunorum consilio
omne sua tribus robur ex tota eorū ditione con-
vocare, & iidem sacerdotes ac leuitas, atq; ita
profectos una ad oppidum Cariathiarim, arcā
Dei ex eo loco Hierosolyma transportare, o-
mnemq; diuinum cultū cum sacrificijs & cere-
monijs a maioribus acceptis, in posterū in hac
urbe celebrari. Si enim sub Saulo sacra nō fuis-
sent neglecta, nunquā talem cladem populū ac-
cepturum fuisse. Conuentu igitur sicut decretum
fuerat habito, rex ad transferēdam arcam ac-
cedit: quam sacerdotes ex adibus Aminadabi
elatum, in plaustrumq; nouum impositam, sub-
iunctis bubus fratribus eius & liberis ducendā
permiserunt. Præcedebat rex, & cum eo multi-
tudo, sacros hymnos canētes, & omne genus pa-
triorum carminū, & ad uariorū instrumentorū
musicorum pulsam saltitantes, accedentibus &
tubis & cymbalis, atq; ita arcam Hierosolyma
deducētes. Postquam autē uctum est ad locū cui
nomen Chidonis area, manifesta numinis ira
Oza quidam exanimatus est: bubus enim exor-
bitantibus plaustrū & arca inclinata, Oza cū
non esset sacerdos ausus manū sustinendi cau-
sa admoliri, in uestigio expirauit, & loco no-
men reliquit, qui inde usq; hodiernum Oza per-
cussio

cussio vocatur. Tum David territus & cogi-
 tans se fortè idem passurū quod Oza, si ad se in
 urbem arcam reciperet, quandoquidem ille ma-
 nu tantū in eam extensa morte mulctatus sit, su-
 per sedit illam Hierosolyma inducere: dimeriensq;
 paulum in nullam hominis cuiusdam iusti no-
 mine Obadami, genere Lenita, apud hunc eam
 deposuit, quæ per tres integros menses hoc hospi-
 tio usa, rem Obadami familiarem auxit, eiq;
 domū multis felicitatibus cumulanit. Rex autē
 cognito quòd Lenita uxor ex paupere & humili
 repenti usq; ad inuidiam corū qui incrementa
 eius uiderunt felix extitisset, nihil amplius mali
 ueritus arcā in urbem suam trāstulit hac pom-
 pa, ut à sacerdotibus deportaretur, deducere-
 ntq; à septē choris à se in hoc institutis & or-
 dinatis, & rege ipso interim cingram pulsante
 ac plaudente, ita ut Michole uxor eius, Sauli
 prioris regis filia, factū hoc improbares: quæ ubi
 intra urbē illata est, reposuerunt eam in taber-
 naculum à Davide in hunc usum erectū. In ea
 festiuitate sumptuosè ac splendide sacrificatum
 est, & totus populus exceptus conuiuio, ut tam
 mulieribus quàm uiris ac pueris in singulos di-
 stribueretur libum panis subcinerici, & lagenæ
 fruxum, & fructū de uictima: atq; his epulis po-
 pulo pasto, ipse domū reuertitur. Huic occurrens
 Michole uxor, filia Sauli, omnia precata est: il-
 li, quacūq; Deus propitius largiri solet: repre-
 hendit

hendit tamen quòd præter decorum tantus rex
 saltasset, ita ut in còspectu seruatorum suorum et an-
 cillarum partes quasdam inter saltandum denuda-
 rit. At ille non pudere se huius facti respondit,
 quòd sciret gratum esse Deo qui eum et patri ipsius
 mulieris & alijs omnibus prætulisset: cantatu-
 rumque se ei sapius ac saltaturum, nihil curantem,
 quàm indecorum hoc aut ipsi aut ipsius ancillis
 uideatur. Hæc Michole ex Davidis còiugio nul-
 los filios peperit, sed ex alio marito, cui pater à
 priore abstracta tradidit, quinque liberos genuit, 1. Reg. 7.
 ut suo loco dicetur. Caterum rex uidens res suas
 quotidianis successibus per Dei fauorem profice-
 re, peccare se putauit, & cum ipse habitaret in
 alta regia cedrinis trabibus extructa, & omni
 exornata artificio, arcem pateretur in taberna-
 culo iacere: itaque decreuit exadificare Deo tem-
 plum, quemadmodum Moyses prædixerat: comu-
 nicatoque super ea re còsilio cum Nathane pro-
 pheta, cum is autor esset proposita exsequendi, pol-
 licereturque Deum opem ad hoc laturum, audior etiã
 struendi templi factus est. sequenti uero nocte Deus
 Nathani per uisionem apparuit, iubens ut Davi-
 di nuntiaret, gratiam quidem sibi esse eius uolunta-
 tem, quòd primus omnium de adificando templo
 cogitauerit: non tamen se permittere, ut is qui mul-
 tis bellis implicitus hostili sanguine manus pol-
 luerat, sacratissimum sanum construeret. Verum tamen
 postquam longa uita rex ad ultimam senectutem
 promectus

profectus felici fine clausisset, extruendum esse templū à filio eius & successore, qui uocāndus esset Solomon cuius nō aliter quā filij curā se habiturū pollicebatur, regnumq; per posteros eius continuaturū: q; si quid peccassetis, pœnā nō nostra morbos & terra sterilitatē processurā. Hic ex propheta cognitis David latus, q; iam sciret posteris suis imperiū permansurū, & familiā suā fore illustrē ac celtibrē, ad arcam se cōtulit: procidensq; in faciem adorauit Deum, gratias agens pro omnibus beneficijs acceptis, quod se ex humili pastore ad tantū rerum fastigium tantamq; gloriam euexisset: proq; promissa posteris etiam suis scilicet ate, perpetuaq; providentia, qua res Hebræorum augere atq; ornare non desineret: atq; ita gratijs actis, hymnoq; decantato ē tabernaculo digressus est.

David subactis finitimis gentibus tributa illis imponit.

CAP. V.

7. **N**on multo deinde interiecto tempore expeditionem in Palaſtinā decreuit, ablegato omni otio & segnitie, ut quemadmodum Deus prädixerat, denictis hostibus pacatū regnum successoribus relinqueret. Et indicta die militibus ad conueniendum iussitq; omnibus ut quā instructissimi ad bellī essent, ubi sacis omnia parata existimauit, profectus Hierosolymis in Palaſtinā peruenit: hostibusq; magno praeloniis, & bona agrorū parte multatis, hūq;

hisq; agris Iudaorū terra cōtributis, in Moabit-
as bellū traduxit: eorum copias ita cōcidit, ut
tertia tantū pars superesset, quā in deditionem
accepit. His quoq; annuo tributo imposito con-
tra Abrazarū Arachi filium moab, Sophe-
norum regē: cum quo ad Euphratē congressus,
viginti peditum millia, equites quinquies mille
occidit: currus etiam mille cepit, ex quibus in-
censis reliquis, centum solos sibi reservauit.

Damasceni à Davide vincuntur. CAP. VI.

Interim Adadus Damasci & Syrorū rex
audito quòd David Abrazaro bellū inteu-
lisset, cum esset eius amicus ac socius, cū valido
exercitu in auxiliū eius properat, sperās se bellū
ab eo depulsurū: cūq; et ipse nō procul Euphra-
te cū Davide cōflīxisset, pralio victus magnā
exercitus partem amisit. Desideratis enim ex
eius acie viginti millibus, reliqui suā salutē
sua consuluerunt. Huius Adadi etiā Nicolaus
in quarto historiarum suarū libro, in hac uerba
meminit. Longo deinde pōst tēpore indigenarum
quidā nomine Adadus, ceteris potentior, Da-
masci & reliquæ Syriæ præter Phœnicē regnū
obtinuit. Hic bello inter eum & Davidem. Iu-
daorum regē exorto, crebris pralijs cum eo con-
flictatus, in postremo quo apud Euphratē ui-
ctus est, multis editis facinoribus regē se et uirū
& animi robore præstāissimum declarauit. Idē
de posteris quoq; eius narrat, q̄ quasi per manus

alius ab alio regnū simul & nomē acceperint. Illo, inquit, defuncto, posterī eius decimā usq; generationē regnum obtinuerunt, quisq; à suo patre cum imperio nomen accipiens, quēadmodum apud Aegyptios Ptolemai. Ex his potentissimus ordine tertius instaurato bello, abolire nolens ignominiam aui tēporibus acceptā, expeditione cōtra Iudaeos facta Samariā uastauit. Nec à uero aberrauit hac parte: hic est enim ille Adadus, qui Achabo apud Israhēlitas regnāte, Samariā inuasit, de quo suo loco dicturi sumus. Porro Dauid peragrata cum uictore exercitu Damasco & reliqua Syria, totam sub imperium redegit, dispositūq; opportunis in locis praesidijs, & tributo imposito, domum est reuersus: & ceu trophaeū aureas satellitū Adadi pharetras reliquamq; eorū armaturā Deo Hierosolymis cōsecrauit: has postea Susacius Aegyptiorum rex, uictō Roboam huius nepote, spoliata urbe cum multis alijs diuitijs exportauit. Sed hac postquā ad ea tēpora uenium fuerit dicentur. Hebraeorum autē rex fauore numinis utens, & fortunā belli sequēs, praecipuas Adrazari urbes aggressus est, Bettaā & Machonē: easq; ui expugnatas diripuit: in his magna uis auri & argēti reperta est, & praeter hac aris genus, quod anro pretiosius est habitum, ex quo postea Solomon fecit magnū illud uas mare appellatū; & pulcherrima polubra, cū tēplum adornaret.

Amash

Amathenorum autem rex audita Adrazari clade quodq; exercitū amisisset, timēs sibi decrevit in fidem & amicitiam Davidis ultro venire: misitq; ad eum Adoramū filium, qui victoriam de cōmuni inimico ei suo nomine gratularetur, & in societate atq; amicitiam recipi peteret, & munera offerret, antiqui operis uasa aurea & argētea & arca. David uerò inita amicitia cum Theno (sic Amathenus uocabatur) & acceptis numeribus, filiū eius pro utriusq; dignitate tractatū dimisit: munera uerò illa cum alio auro ex manubijs captarū urbium redacto auctori uictoria Deo dedicauit: qui nō solū quoties ipse rex bellū administraret rē prosperabat, uerū etiam misso in Idumaeā Abisao Ioabi summi copiarum ducis fratre, illius ductu Idumaeos perdomari cōcessit. Decē enim & octo ex illorū exercitū milia in acie ceciderunt: & occupata praesidijs recēs capta regione, rex nō ex agris tantum, sed uiridim etiā tributa exegit. Erat autem natura iustus, & in reddēdo iure uerū tantū & aequū respiciebat: exercitū uerò uniuerso Ioabū praefecerat: à commentarijs habuit Iosaphatum Achili filium. Designauit etiā ex Phineesi familia Sadocum pontificem cū Abiatharo. amicus enim ei erat. Scribam uerò Sisam constituit. Banaia Ioiada filiū satellitio suo praeposuit: oēs regis seniores filij inter patris satellites uersabantur. Hic ita ordinatis uenit illi in mentem amici 1. Reg. 9.

quondam *Jonatha*, fœderisq; mutui quod inter eos intercesserat : nā inter ceteras omnes virtutes hanc quoq; habuit, quod egregiè meminerat beneficiorū qua unquā accepisset. Igitur sentatus est, num quis superesset ex amici genere, cui gratiā referre posset pro incundissima olim cū *Jonatha* acta cōsuetudine: cumq; adductus esset ad eum quidam è libertis *Sauli*, qui poterat superstities noscere, percōtatus est, num posset aliquem indicare ex *Jonatha* genere iuui, cui pro beneficijs à veteri amico perceptis gratiā repōnere quiret : quo respōdente superesse filium eius *Attemphibosthum*, pedibus claudum : eo quod natrix audita clade in qua pater eius & avus ceciderant, dum rapto pæro trepidè fugit, prolapsam ex humeris laaserat : diligēter peruestigavit, ubinā & apud quos educaretur : quo cōperto misit in *Zabatham* oppidum ad *Machivum* (id altoris nomē fuit) qui eum adducerent. *Attemphibosthus* uerò postquā ad regē peruenit, procidens in faciē adoravit illum: maxq; inssus est bono animo esse, & omnia que cuperet de benignissimo rege sibi polliceri: & avitā domum cum prædijs ad illā pertinetibus accepit: inssuq; est ad eandem cum rege mensam accumbere, & nulla die cōiunio nō interesse. Cumq; adolescens letus promissionibus & numeribus regis gratias agens adoravisset, rex accito *Siba*, ait se adolescēti paternam domum cum omnibus

avitic

quibus possessionibus donasse: insitq; eū uillicatione agrorum suscepta, omnes redditus Hierosolyma referre. Post hac singulis diebus eū mense adhibuit: Et Sibam eū quoddecim filiis Et uiginti seruis Mephibosetho largitus est. His ita ordinatis, Sibam adorato rege, omnia se facturum pollicitus, discessit. Ionathas uero filius posthac Hierosolymū habitauit, conuictor regis, nec aliter quā si ipsius filius esset tractatus, filium etiam ex se genitum Michanum nominauit. Atque hoc honore Ionathas posteri à rege fuisse affliti.

Ceterum cum per idem tempus Ammanitarum rex Naasses, socius Et amicus defunctus VI. 1. Reg. 10. esset, filiusq; in regnū paternum successisset, Dauid per legatos officiose eū consolatus est, hortatus ut equo animo patris obitū ferret, eandemq; quā pater expertus fuerat, amicitiam à se expectaret. Priores uero Ammanitarū, secus quā de Dauid suspicari par erat, maliciose hanc legationē missam interpretati sunt, cōiitauerūq; regem, dicentes Dauidem speculatores regionis Et opum eius sub officij prætexitu misisse: proinde cauendum ab illis, Et uerbis eorum non credendum, ne fortē deceptus in aliquam immedicabilem cladem sese cōiiciat. At rex Ammanitarum Naasses ab optimatibus contra rei ueritatem persuasus, cum iniuria legatos Dauidis reiecit. Rasus enim media ex parte eorum barbis, praeisq; dimidio uestimentorū, factis non uerbis

animum suū declaravit. Quam rem David indignissimè tulit. nihil dissimulans non neglecturum se iniuriam cum cōtumelia coniunctam, sed bello vindicaturum in Ammanitas, & poenas violata contra ius gentium legationis à rege eorum exacturum. Quod posteaquam perlatum est ad regis barbari necessarios, & copiarum eius praefectos, consēj sibi violati foederis, ac debitam poenam metuentes, & ipsi ad bellum se parabāt. & missis legatis ad Syrum Mesopotamienorum regem cū mille talentis societatem eius hac mercede impetraverunt, adducto in suas partes & Suba. Hi reges habebant peditum viginti milia. conduxerunt etiam regem Aricha regionis, & quartum nomine Istobum, qui & ipsi viginti duo milia militum in armis habebant.

Quomodo David Mesopotamios devicit. CA. VII.

Non terruit tamē Davidem Ammanitarum apparatus & inita cū regibus societas. Deo fretum, & scientē quòd bonam causam haberet, iustisq; armis iniuriam sibi illatā ulcisceretur. Itaq; Joabo cōmissa belli administratione, cum lectissimo milite cum contra hostem misit: qui mox ad primariam eius gēis urbem castra admonit. Hostibus verò urbem egressis, & duas seorsim acies explicātibz: alteram quae ex auxilijs cōstabat, in patenti campo: alteram vero quae Ammanitarum gentis erat, pro portis quae Hebraeos spectabant: Joab hoc animad-
verso

uerso & ipse ad militares artes confugit: & as-
 sumptis fortissimis milium, ipse Syro alijsq; re-
 gibus se opposuit: reliquis Abisao fratri tradi-
 tis, insit ut contra Ammanitas acie dirigeret:
 Admonito prius, ut si uideret Syros sibi praua-
 lere, adducto properè suo milite succurreret: idem
 se facturū si ipsum Ammanitas agrè sustinere
 contingeret. Cum his mandatis dimisso fratre,
 hortatusq; ut generose & alacriter remgeret,
 daretq; operam ne quam ignominiam acciperet,
 ipse Syros aggreditur: qui cū aliquantisper ma-
 gna uirētiessent, multis suorū cadentibus terga
 uertere sunt coacti: quo uiso Ammanita terri-
 ti, Abisauum cum suo milite aduentantem non
 expectauerunt, sed moti sociorum exemplo intra
 mœnia refugerū: atq; ita Ioabius malè multita-
 tis hostibus uictorem exercitū Hierosolyma re-
 duxit. Nec tamen ea clades Ammanitarū effe-
 cit, ut experti se impares in posterū quiescerent:
 sed missis nuncijs ad Chalamā Syrorum & ansen-
 phratensium regē, eius auxilia mercede condux-
 erunt. Huic uicem in exercitu gerebat Sabecus,
 qui constabat ex octuaginta peditum, equitum
 uerò decem milibus. Tum Hebraorum rex intel-
 lecto quòd denno tā magnas copias Ammanita
 cōtra se parauissent, nolens amplius per legatos
 cū eis bellum gerere, ipse cū uniuerso exercitu Ior-
 danē transgressus illis occurrit: & cōmisso pralio
 uictor enasit, casis peditū quadraginta, equitum

uerò sepe mulibus. Sabecus quoq; hostium imperator in eo praelio vulnus accepit à rege, ex quo postea curam non admittit mori cum contigit. Mesopotamia deinde cognito tam tristi pugnæ euentu, sine mora legatione ad Dauidem cum numeribus missa, deditionem fecerunt: atq; ita appetente iam hyeme Hierosolyma est reuersus. Vere autem incunite, Ioabum ad bellum Ammaniticum misit. Is longe lateq; nastatis hostium agris, compulso eos in Rabatham gentis metropolim obsidione cinxit: quo tempore David

VII. 1. Reg. II. tametsi uir iustus ac pius, & patriarum legum observator diligens, in graue tamen peccatum incidit. Cum enim uergente iam die in solario regia more solito deambulari, prospexit in uicinis adibus mulierem frigida lauante, insigni forma præcellentē, cui nomen Bethsabe: uictuq; eius pulchritudine, & à concupita sibi temperare non ualens, accitam ad se complexus est. Paulo post mulier grandidā se sentiens, nūciat regi ut dispiciat quomodo factū hoc latere posset, alioqui publicis legibus adulterij damnatā supplicium daturam. Rex itaq; accersitum ad se ex castris Iobi armigerū maritū mulieris, Uriam nomine, de exercitu, & quomodo oppugnatio procedat, percontatur: quo referēte, omnia cedere ex finetia, partes ei de sua cœna obtulit, insitq; ut profectus ad uxorem apud illam pernoctaret. At ille nō ita fecit, sed imbi in regia: & inter

inter satellites regis noctem eam exegit : quo cognito rex, scitatus est ex eo, quamobrem tanto post tempore domum reuersus, ad uxorem non iuisset, idq; prater communem omnium hominum morem, quicumq; peregrè ad suos redenti. Respondit ille, non esse equum ut interim dum imperator sum commisiones in hostili solo in castris humi cubitant, ipse in uxoris amplexibus se oblectet. Hæc locutus manere inibi ea quoq; die iussit, sequenti ad uicarium suum ducem dimissurus. Vocatus deinde ad cenam, et rege de industria crebrioribus propinationibus inuitante ad ebrietatem usq; progressus, nihilominus tum quoq; proforibus regii cubiculi pernoctauit, nullo uxoris desiderio iactus. Hanc ob rem indignatus rex scripsit Iabo ut in Vriam poenam meriti animaduerteret: modumq; puniendi indicauit, ne manifestum fieret suo iussu hoc factum: iussit enim, ne qua plurimum periculi esset hosti opponeretur, moxq; a socijs, quo facilius opprimi posset, destitueretur. His ita scriptis, et proprio sigillo obsignatis, epistolam Vria comisit ad Iabam perserendam: qui receptis literis, et cognita regis uoluntate, quem locum maxime ab hostibus infestari sciebat, in eo collocaturus Vriam, adiunctis illi lectissimis aliquot militibus, pollicitus est se cum toto exercitu affore, si qua parte muri suffossa aduam intra urbem patefecissent: hortatus eum ne existimationi quam tum apud regem, tum apud commisiones

litones sibi parauerat respondens, libenter potius quā granatim iussa capefferet. Cumq; *Vrias* magna alacritate demandatum munus suscepisset, manipulo illi adiungendo clam imperauit, ut cū primū occurrentibus hostibus urgeri hominem uiderent, deserto illo in tutum se recipere. Itaq; cum *Hebraei* fecissent assultum ad moenia, ueriti *Ammanita* ne ab illa parte hostis murum occuparet, fortissimus quisq; reclusa repente porta magno impetu erumpens. Quod ubi uiderunt qui circa *Vriam* uersabantur, memores *Ioab* mandatorū, uno agmine sese retrorsum receperunt. Solus *Vrias* quod puderet contra quā promiserat assignatum locum nō tueri, in se ruentes sustinuit, ferroq; exceptos interemit non paucos, donec circumueniens cum aliquot alijs, quos ignaros consilij pudor idem in officio cōtinuerat, non inultus occubuit. His ita gestis *Ioab* regi per nuncium significat, quod non screns obsidionis moras, oppugnatione adortus moenia, amissis aliquamulcis infecta re in castra redire sit compulsus: mandat autem nuncio, si regem hoc factum agrè ferre sentiret, ut de *Vria* quoq; morte renunciaret: id quod etiam euenit. Rex enim his cognitis male factum aiebat, quod aperta ui moenia tentassent. oportuisse enim machinis ac cuniculis adiutum moliri, maxime cum *Abimelech* *Gedeonis* filius domesticum exemplum illis esse debuerit, qui *Thebis* turrim ut capere co-

maius.

natus, saxo ab anicula misso ictus turpiter vitam amisit, vir alioqui fortissimus, quod inconsulte difficillimum oppugnationis genus esse aggressus. Perilissimum autem in re militari quid alijs bene aut secus cesserit considerando, cum simile periculum incidit, hac sequi, illa fugere. Postquam autem indignabundo de *Vria* quoque morte relatum est: irasci desiit: insitque *Ioabo* renunciari, vulgare esse id incommodum, nec à natura belli alienum, cuius haec sint vicissitudines: debere tamen eum in posterum cautius rem administrare, & aggeribus ac machinis expugnatam urbem solo aquare, & habitatores eius ad unum neci dedere. Cum his mandatis nuncios ad *Ioabum* properè se recipit: ceterum *Bethsabe* audita mariti morte per aliquot dies cum luxit: ubi verò à mœrore ac lacrymis desistit, sine mora eam rex coniugem sibi ascribit: ex qua mox puer masculus ei natus est. Haec nuptias *Dens* nequaquam a quis oculis inspexit, sed iratus *Dauidi*, cum propheta *Nathani* per visum nocturnum se obtulisset, regem graviter incensavit. Propheta verò qui esset vir festinus ac prudens, reputans reges quoties suis affectibus rapiuntur, non magni viris respectum habere solere, comminatione numinis ad seipsum dissimulata, maluit illum blanda oratione aggredi, in hunc modum sciretiam eius exploraturus. Duo viri, inquit, candem urbem incolbāt: aliter praedines, multorumque armatorum & gregum dominus: aliter minus tan-

tum onicula possessor: eā unā cum pueris suis domi quotidianis cibis aliebat, nō alio affectu quā si esset filia: cum uerō hospes diuiti superuenisset, ille parcens suis pecoribus, nullum in amici gratiā mactare uoluit, sed abstracta per anim onicula pauperis, inzulatā & apparatā hospiti apposit. His uerbis rex grauiter commotus, scelustum hominē illum facinus hoc ausum pronunciauit, iustumq; esse ut quadruplū pro adēpta onicula restitueretur, & ipse insuper capite plectatur. Tū Nathan incunctatē subiecit, ipsū esse qui hac pœna dignus sit, sapientē iudicio nefarij sceleris dānatus: ac tum demū illi exposuit in quantā indignationē numinis incurrisset, enim fauore uersa gentis Hebræorū rex constitutus, circumquaq; uicinarū etiam gentium earumq; multarū & magnarū dominiū consecutus esset, non senectū anteā liberatus ē Sauli manibus: nunc cū eiusdē benignitate aliquot legitimas uxores habeat, contempto omni humano simul atq; diuino iure, alienam cū duxisse uxorem, marito ipsius interfecto & hosti prodito. Igitur affore diuinā ulsionem, & ipsius quoq; mulieres ab ipso ē filijs per vim cōstuprandas, & ipsum insidijs ab eodē appetendum, ut pro clā admissō peccato, in propatulo pœnas persoluat: quin & puerum ex eā natū sine mora esse interitū. Territo autē per hanc denunciationem rege, nichilominusq; perturbato, & cū lacrymis fatente se peccasse, in Deū: erat enim

nūc pius. Et qui, hoc uno excepto, in tota vita nihil admiserat: placatus Deus recepto in gratiā promissu, Et regnum Et vitam ei servaturum se esse, post pœnitentiā enim non amplius se irasci. Atq; ita Nathan postquam futura regi aperuisset, domum reuertitur. Porro infans ex uxore Fria natus David, immittēte Deo gravi morbo corripitur, cuius nūc mœstissimus pater dolenter ferens per septē dies à familiaribus induci non potuit ut ullum cibum degustaret: sed attritus Et sacco amictus, humi prostratus iacebat, Et à Deo salutē pueri precabatur. Nimis enim eius matrem diligebat. Septima uerò die mortuo puero, familiares non audebant hoc regi indicare, veriti ne re cognita pertinacius etiā à cibo reliquaq; cura corporis abstineret desiderio defuncti infantis, cuius morbum iam impotēter tulisset. qui cū turbatā familiam sentiret, Et aliquid mali calari, facile intellexit extinctū puērū: accitōq; uno è famulis postquā veritatem cōperit, confestim surrexit: lotus deinde sumptaq; veste cādida, ad Dei tabernaculū properavit. posthac iussis famulis ut cœnā sibi apponerent præter omnem opinionē admirationi fuit omnibus cognatis Et domesticis stupentibus, quod cū nihil horum agrotāte puero fecisset, nūc post eius obitum omnia simul faceret: impetrataq; prius licentiā causam sciscitabātur. Tū ille: Nō intelligitis, inquit, quod dū puer vivere, de salute eius sperās,

nihil

nihil non faciebā quo Deū flecterem? nunc postquam is obiit, supernacaneū sit inaniter mœrore cōfici. His auditis omnes sapientiā eius laudauerunt: nec ita multo post Beithsabe granida exactis legitimis natura mēsis filium ei peperit, quē Nathanis monitu Salomonē nominauit. Interea Ioabus Ammanitas acri obsidione premebat, praeclisis aquaductibus, & cōmeatibus interceptis, ita ut fame simul & siti laboraretur: ab unico enim puteo spes eorū pēdebat, ac ne hoc quidem ad satietatē utebantur, parca aquā dispensantes, ne fortē in totū deficeret. Hac Ioabus per literas regi significauit, hortans ut ad excidium urbis ipse ueniret, & hūc quoq; titulū uictorijs suis apponeret. Qui collaudato ducis officio fideq; assumpto secū exercitū ad deuastandā Rabaithā proficiscitur, eāq; mox ut captā militi diripiendā permisit: ipse uerò ex prada nactus est Ammanitarū regis aureā coronā talentū pendente, & precioso sardonyche insignē: quā postea capite gestare solitus est: necnō & alia multa ac magni precij prada ī ea urbe potitus est: viros uerò eius excruciatos prius ad unū interemit: neq; mitius alias Ammanitarū urbes tractauit, pa-

VIII. ri modo expugnatas. Post hanc uictoriā domū
 1. Reg. 13. reuerso graue quiddā accidit ex tali causa: Filiā habebat adhuc uirginē, formosissimas quasq; mulieres pulchritudine uincētem: Thamarā nomine, ex eadē qua Absalomus genitrice natā.

Finis

Huius amore correptus Amnō filiorū Davidis
 natu maximus, cum propter uirginitatē ipsius
 & asseruationē potiri ea nō posset, adeo passiōe
 hac cōsistebatur, ut nō aliter quā ex morbo lē-
 tā tabē ac pallorē sibi cōtraheret. Id malū depre-
 hēdit Ionathas quidā eius cognatus & amicus,
 uir prudēs & magni cōsiliū: uidēs enim Amno-
 nē a natina corporis habitudine indies magis ac
 magis deficere, accessit illū, rogās ut causam sibi
 indicaret. Suspiciari enim se amatoriam quandā
 esse hāc passiōē: quo faciente sororē germanam
 sibi adamatā, cōsiliū dat quomodo optatū poti-
 ri ualeat: suasisit enim ut simulata agitudine, si-
 mulatq; pater uiscendi causa illū accessissas, ro-
 get ut sororē ad se mittat, cuius ministerijs rele-
 uatus eo citius cōualefcere possit. Paruit Am-
 nō, & cū nihil cunctatus decubnisset, simulare
 morbū cēpit. Dein cum pater officiosē inuisens
 percōtaretur de ualeitudine, petiit sororem ad se
 mitti: ea postquā iussu patris accita uenit, po-
 stulauit ut suis manibus colyphia fixa affer-
 ret. Sic enim libentius se comesturum, quā in cō-
 spectu fratris farina subacta, formatiq; coly-
 phijs ac frixis, inueni obrulit. At ille non ea gu-
 stauit, sed famulis mādauit, ut quoequoq; pro fori-
 bus cubiculi obuersarentur, submonerent, dicens
 se absq; strepitu quiescere cupere: quo facto, ius-
 sit sororē in intimū cōclauē paratā cēnā infer-
 re: quod cum puella fecisset, apprehensa suadere
 5 cēpit.

cepit ut sui copiam faceret. At puella exclamavit. Abſtine nim frater, abſtine, nefas eſt te rē tam turpē perpetrare. Deſine à tam flagitioſa cōcupiſcentia, qua nihil prater dedecus & infamia toti familia noſtra afferre poteſt: aut ſi reſiſtere ei nō ualeas, à patre tibi hoc impetrandū eſt, nō per uim extorquendum. At ille amore feruens nō paruit; ſed libidinis æſtro percitus reluctantem per uim opprimit: atq; poſt oblatū uiriū, in cōtrariū mox affectū uerit. & exoſam ac ſaſtidiā cōuicijs aggreſſus, iubet ne euſtigio ſe inde faceſſas. Qua cū hac iniuriā priore grauiorē diceret, qd cōſupratam uel uſq; noctē illic manere nō patiatur. ſed cōfeſtim extrudas clara adhuc luce, ut turpitudinis ſua teſtibus occurrat: mandauit famulo ut eā eijceret. Illa uerò ſciſſa ſalari tunica, qualibus tū regia puella ex more uelabātur, & ximere caput ſparſa, per mediā urbē diſcedebat, uim ſibi illatā quiritando. In quā ſic affectam cum Abſalomus frater incidiffeſt, ſciſcitatus eſt, quid mali haberet, qd ita ſeſe affliētaret: cumq; illa de ſuppro rē totā ei denarraffet, ſolatus eā, hortabatur ut equo animo ſactū hoc ferret, nec ad iniuriā ſuā pertinere putaret, eū à fratre ſit uitiata: quibus uerbis placata puella uociferari ac quiritari deſijt: & deinde aliquāmmulſo tēpore in cœlibatu apud Abſalomū fratrem perſcuerauit. Hiſ cognitis David pater uhemēter indoluit: ſed quia diligebat Ammonē ut filiorū natū maximū, nō ſa-

stinuit illi molestus esse. Porro Absalomus gra-
ue odiū eius in pectore calabat, opportunitatem
vindictæ expectās. Itaq; alter annus abierat, ex
quo pudicitia sororis eius illusum est: & cū esset
iturus in Belsephon, quod est oppidum tribus
Ephremitica, ad tendendos suos greges, inuita-
uit patrē ac fratres ad solēne cōuiuiū: quo exca-
sante q̄ nollet eū granare, rogauit ut pace eius
liceret filiys proficisci: quo impetrato suis inin-
xit, ut quamprimum animaduertissent Amno-
nem temeto grauatum, neminem ueriti ad nu-
tum suum illum trucidarent.

Quomodo per intestinum familiz dissidium Dauld
à filio regno pulsus est. CAP. VIII.

Verò perpetratū est quod mādauerat, stu-
por & trepidatio fratres occupat: & sibi
quisq; timēs, correptis equis cursu ad patrē fere-
bātur. Interim quidā praueniēs, omnes ab Abe-
salomo casos nūciat. qui nō aliter quā par erat
amissis simul tot filiys, idq; fratris scelere, gra-
ui dolore iclus, ne causam quidē rogauit: neq;
expectato nūcio in re propter facinoris magni-
tudinem incredibili, totum se luctui tradens, cō-
scissa ueste humi prostratus iacebat, deplorans
non magis quos peremptos acceperat, quā
ipsam interfectorem. Ionathas uerò summa fra-
tris eius filius horrabatur ut moderatius dolo-
ret, negans se de morte caterorū credere: nec
enim causam facti inuenire posse: de solo Am-

none dicens diligentius perquirendum : nam de hoc probabile esse , quòd memor iniuria sororis frater in eum tale aliquid ausus sit. Interea sonitus aduentantium equorum, & quorundam eos praecurrentiũ, omnes in se cõuertit: hi suere filij regis, qui relicto cõiunio profugerat. Ibi pater occurrit flens flētibus, & ex insperato uidēs quos paulo ante eximēlos acceperat: denuoq; gemitus ac lacryma instaurantur, his fratrem, rege filium fœde trucidatũ deplorantibus. At Absalomus in Gesura ad maternum auum fugit, eius regionis dynastā, ibiq; toto triennio permā-

2. Reg. 14. sit. Cum autē Danidis animus esset Absalomũ ad se renocare, nō ad supplicium, sed ne eũ apud se haberet, iā enim ira resederat : ultrò huc propensum Ioabua imperator suis artibus impulit: mulierculam enim quandam grandis natæ subornat, qua lugubri culin ad regem accedēs, aiebat inter duos suos filios ruri agētes rixam exortā adeò incruduisse, ne cum soli essent, ac nemo adesset qui dirimeret, aliter ab alio iētus exspi uaueris: rogabatq; hāc gratiā, ne quoniā cognati eius qui interfecitna est alierũ ad eadē expeterent, salui eius cõsuleret, ne reliqua spe sua senectutis orbaretur: neq; enim aliud remediũ superesse, si nullum apud regē inueniret: nam nihil esse quod illos cõpescere queat, præter maiestatis regia reuerētiam. Cumq; rex postulatis eius annuisset, hac uerba subiecit: *Tua quidem benig-*
gnitas

gnitati rex gratias ago, q̄ senectutē meam ex
tantū nō orbitatē miseraris: sed quō certior sim
de tua clementia, tuū ipsius filiū prius in gratiā
recipe, & in dignationē contra eū deponere: alio-
qui quomodo possem de cōcessa hac mihi gratia
nō dubitare, cum ipse adhuc ob similem iniuriā
filio insensus esse pergās. At cuius est pruden-
tia, uno cōtra uoluntatē amisso, ultrō necē alie-
rius addere? Trigit mox regis animū suspitio,
personā à Ioabo esse subornatam: & cognito ex
anicula rē ita se habere, accersit Ioabū, dicēs eū
affectuū quod cupiebat, licereq; ut Absalomū
reducat. Non enim amplius se in eum stoma-
chari, sed totā indignationē prateriisse. At ille
adorato rege, & uerbis eius libet̄er acceptis, ene-
stigio Gesura properauit, & assumptum secum
Absalomū Hierosolyma reduxit. Rex uerò au-
diens filiū aduentare, misit qui ei denūciaret, ne
ad ipsum accederet: nōdum enim, ita se affectū,
ut reuersum uidere statim sustineat. Ille ita ne
inssus est deuotato patris cōspectu, intra dome-
sticos parietes cū suo famulatio se cōtinebat: nec
eamē aliquid eius pulchritudini decessit, uel pro-
pter mœrorē, uel q̄ nō ea tractatione uteretur,
qua uti regium iuuenem par erat: sed eā forma
quā statura quosui in maximis delicijs agentes
superabat. Tanta autē fuit eius casarios, ut in-
tra octauum quemq; mensem ad ducētos siclos,
hoc est ad quinq; pondo accresceret. Ad hunc

modum privato culu per biennium Hierosolymis habitavit : natiq; sunt ei filij tres , & una filia formosissima , qua Solomonis filio Roboamo postea nupsit, & filium ei nomine Abiam peperit. Deinde misit ad Ioabum rogans, ut se penitus in paternam gratiã reducat , & impetret ut sibi liceat patrem inuiscere & alloqui : quod quam Ioabus facere cunctaretur, agrum eius cuiusdam per quosdam e suis incendio nastari iussit. Et quum re cognita ad Absalomum venisset, ex postulanti quo suo merito damnum ab eo accepisset: respondit, se hoc stratagemate illum ad se elicere voluisse, quandoquidẽ mandata de conciliando sibi patre negligeret: quã ob rem, inquit, nunc te presentem obsecro, ut placatum mihi reddas genitorem, quãdoquidem molestior est mihi reditus in patriam, quã exilium fuerat. si ille in indignatione sit perimax. Tum Ioabus his verbis inductus, & vicem eius miseratus, deprecatus est regẽ pro illo, & tam accurate & feliciter eius causam egit, ut flexus ad pietatem confestim eũ acciri iuberet. Qui cũ supplex illi ad genua veniam peccati petẽs procidisset, sua manu erecto obliuionem omnium anteaclorum est pollicitus. Porro Absalomus in integram

1 x. gratiam patris receptus, breui magnum equitatum & multos currus sibi comparauit, & satellitum armatorum quinquaginta: & per singulos dies mane regiam frequentans, eos qui iussu illuc

illuc petentes causa cadebant, comiter appella-
 bat: dictitansq; malos adesse patri consiliarios,
 aut etiam ipsum in ferenda sententia lapsum,
 popularem auram ita captabas. His artibus cō-
 ciliatis sibi populi studijs, certus iam de eius fa-
 uore, quarto post recōciliationē anno orans pa-
 trem, ut cum bona eius gratia Hebronem aduo-
 ta qua in exilio conceperat persoluenda abire
 sibi liceat: permissuq; eius profectus, mox undiq;
 plurimos ad se accinit, ita ut cateruatim illō cō-
 fluerent. Inter ceteros affuit etiam Davidis cō-
 siliarius Achitophel Gelmonaeus, & ducenti
 Hierosolymita, non quidem conscj conspiratio-
 nis, sed quasi ad sacrificium euocati, nec mora
 stratagemate succedere, rex ab uniuersis cons-
 ulatur. Ceterum David audito ex insperato
 filij tyrannide, impta hominis audacia percul-
 sus, qui immemor condonatae prioris noxae, mul-
 to sceleratiora consilia cepisset, primum usurpā-
 di regni quod patri diuinitus datū foret, deinde
 ipsius genitoris tollendi, decreuit ultra Iorda-
 nem in loca tuciora se recipere: cōuocatisq; am-
 eorum intimis, & collocutus cum eis de insolē-
 tia filij, totum negotium iudici Deo committēs,
 reliquit regie custodiam decem pellicibus, &
 Hierosolymis excessit, cum alia multitudine
 magna alacritate prosequente; tum praecipue
 sexcentorum cohorte, qua etiam regnante Saul
 à latere fugitantis nusquam discesserat.

Abiatharū uerò & Sadocū pōtēfices & quic-
 quid Leuitici generis aderas simul abire cupiē-
 tes, arcāq; asportare, bonis rationibus mane-
 re persuasit, dicēs sine arca praesidio diuina ope
 ē periculis se seruandum: simulq; mādauit ut de
 omnibus quae inciderēt per clācularios nūcios se
 certiorē facerent: fidelē enim operā in talibus
 negotijs praestiterūt filij pōtēficū, Sadoci Achī-
 mas & Abiathari Ionathas. Eihao quoque
 Gittans nullis regis monitis adduci potuit, ne
 maneret, quō magis illūstris fuit eius erga regē
 fides ac benuolētia. Ascendēti autē per cliuū
 Olineti mōtis, omnibus circa eum lacrymātibui,
 renūciatū est, etiā Achitophelē mutatis stu-
 dijs in partes Absalomī concessisse: quo uix
 aliud tristius ei in hac calamitate accidit: quā-
 obrē precatus est Deū, ut Absalomī animū
 ab Achitophelē alienaret: uerebatur enim ne
 eius cōsilijs contra se ueretur, uiri prudētissimi
 & occultatissimi in dispiciendo quid factū opus
 esset. Quumq; in uerticem mōtis peruenisset, re-
 spiciebat ciuitatē, & cum multis lacrymis non
 aliter quā regno eiectus Deū precabatur: ibi
 offendit uirum in amicitia constantem, nomine
 Chusim: hunc conspicatus scisso amictu & ca-
 pus cineribus oppletum. & mutabilitatem rerū
 deplorātem, solatus est pro tempore inssum a quo
 animo praesentem statum ferre: ac postremō ob-
 nixē precatus est, ut simulato Absalomī par-
 tium

sū studio diligēter secreta eius perscrutaretur,
 Et Achitophelis consilijs semper se opponeret:
 sic enim cum magis partibus profuturum, quā si
 unā maneret: atq; ita persuasus à Davide, eo
 relicto Hierosolyma se consulit; quo paulo post
 etiam Absalomus pervenit. Interim David
 paulū progressus obuiā habuit Sibam Mēphi-
 boſthi seruum, quē ipse ad curā prædiorū amici
 filio donatorū miserat, agentē præ se duos asinos
 necessarijs ad victū onuslos. Is obtulit ei ut quic-
 quid vellet sibi ac suis acciperet, simulq; roga-
 tus ubinā Mēphibossthū reliquisset, Hieroso-
 lymis relictu respōdit: sperare enim cū rebus tur-
 batiū, fore ut ob Sauli meritorū memoriā ipse suf-
 fragijs populi rex crearetur: quāobrem indigna-
 tus, omnia quæ prius domino eius cōcesserat, Si-
 ba est largitus: dicēs hunc digniorē quā illū ut
 talibus possessionibus fruatur. Hac liberalitate
 Siba gaudens est. Davidi uerò iuxta locū Ba-
 choram supervenit cognatus Sauli nomine Se-
 meis, filius Gera, saxū cū simul Et cōitijs im-
 petens: cumq; amici eum protegerēt, magis etiā
 exasperatus ad cōitia, sanguinariū Et multo-
 rum malorū causam appellabat, iubens ut im-
 purus ac execrabilis regiōe excederet: gratiasq;
 agebat Deo, qd per propriū filiū penā peccatorū
 ab illo exigeret, Et eorū quæ olim in dominum
 suum commiserat. Hac tam sana petulantia
 concitatis omnibus ad indignationem, Abi-

2. Reg. 16.

*sao uerò etiā interficere Semeim uolente, David
 eos cohibuit, negās addendā ad praesentia mala
 noni alicuius motus occasionem. Nihil, inquit,
 moror hūc rabidā canē, & Deo cedo, qui eū in
 nos immisit. Mirū uerò si hac ab isto patimar,
 quādo etiā filius pietatis est oblitus. Sed hac mi-
 sericordi Deo cura erūt, cuius fauore tandē in-
 mici nobis succūbent. His dictis cōtinuabat iter,
 cōtēpto Semei parte alia mōtis cursim cū cōitīs
 affectūse. Delatus deinde ad Iordanem, suos ex-
 itinere fatigatos ibi recolligebat ac resciebat.
 Interim Absalomo cū Achitophèle consilia-
 rio Hierosolyma ingressō, cōcursu populi salutā-
 ris ad eos factō, inter ceteros etiā Davidis ami-
 cus ad eos uenit, & adorato nouo rege, precatus
 est illi perpetuū hoc imperiū. Rogatus deinde ab
 eo, quid ita cūm hactenus inter principēs ac fi-
 dīssimos patris amicos esset habitus, nunc deser-
 to illo ad se transiret: cordatē respondit, Nō esse
 Dei uoluntati & populi consensui repagnan-
 dum. Hos, inquit, tibi studentes, ego quoque meri-
 tō sequor: à Deo enim regnum hoc accepisti:
 quōd si in tuorum numerum recipere dignatus
 fueris, quam fidem & beneuolentiam patri tuo
 me praestitisse nosti, eandem tibi praestabo. Ne-
 mo enim praesentem statum iniquē ferre debet,
 quando non in aliam familiam regnum trans-
 latum est, sed in eadem manet, filio succe-
 dente. His uerbis inuēti omnem suspicionem
 exemit.*

exemit. *Advocato deinde Achitophèle consulabatur quid nā esset agendū. Is suasisit ut cū paternis pellicibus cōgredereetur. Sic enim populū constantius in partibus perseveraturū, sublata recōciliationis spe: & prōptē cōtra patrē militaturum. Nam hactenus nō libenter eos inimicos se illi profueri, veritos ne pax inter patrē & filium cōeat. Paruit inuenis, iussitq; famulis, ut in regia tentorium sibi erigerent, inspectante populo, in quod ingressus cum pellicibus patris cōcubuit. Idq; totum iuxta Nathanis prophetæ naticinium evenit, quod Davidi futurum, ut ab uno ē filiis oppugnaretur prædixerat.*

Abesalomus contra patrem profectus cum exercitu perit.

CAP. IX.

HOC Achitophelis consilium exsecutus, 2. Reg. 17.
iterum postulat quid de belli ratione censeat. Respondit ille, oportere sibi attribui decem millia lektorum militum. Cum his se profectum interfectorū patrē, atq; ita partibus suis incolumitacē, & ipsi securum imperium eadē opera Davide sublato parituum. Hac sententia deletatus accersit Chusim Davidis amicorū principem, (sic enim eum ille vocabat) & exposito Achitophelis consilio, quid ipsi videretur quarebat. At ille intelligens, quod hoc modo David in potestatem redactus facile occidi posset, contrariam sententiam attulit. Scis, inquit, rex iuventutem patris & eorum qui illum sequuntur, quod

quòd in multis cōflictibus semper victor evasit. Profectò veteranus bellator artibus contra nos metur, & intellecto nostrorum aduentu, noctu uallem aliquā cum parte militum insidebit, aut post rupē aliquā delitescet. Deinde nostris exercitum eius inuadentibus paulatim illi pedē referent, expectantes occasionē dum regi propiores facti totis uiribus in pugnā redeant: interim ille ex improviso supernueniens, suis animam addet, nostris uerò metum ac consternationē afferet. Expēde igitur mentem quoq; consilium, sanē melius, & Achitophelus opinionē missam fac: ac potius edicto per totam Hebraorum regionē copias contra patrem collige: quæ ubi in unum conuenerint, imperiū earum tu ipse assume, nē alterius fidei cōmittas. Facile enim illum denuncies, si in aperto campo assequaris, quòd ille paucos circa se habeat, tu uerò tam multa millia uirorum, qui dari sibi occasionē cupiunt declarandi quam sint tui nominis studiosi. Quòd si paucos intra moenia cuiuspiam oppidi se cōcluseris, machinis ac cuniculis id expugnabimus. In huius sententiam itum est, Absalom autem auctore consilio Achitophelis prelatam: sed hoc ipsum Deus effecit, ut Chusis consultor magis placeret: qui properē ad pōtiffes Sadocū & Abiatharum ueniens, suum & Achitophelis consilium eis exposuit, quodq; ipsius comprobatū sit: petijt deinde ut hac Dauidi per nuntios significarent,

carent, adhortarenturq; eum, ut sine mora Iordanem transiret, ne forte filius mutata sententia persequatur eum, & priusquā in tutum se recipiat, cōprehendat Pontifices autē iam antē curauerant, ut extra urbem lucrēt filij, remoniaturi *Dauidi* quid in urbe agatur. Ad hos igitur fidam famulam miserunt, afferentem quid *Abesalomo* decretū sit: mandaruntq; ut quantum possent properarēt *Dauidi* hac indicaturi: qui cūestigio cum patrum mandatis, ut pios ac fidos ministros decebat, nihil sibi ad summam celeritatē reliquum facientes, ad *Dauidē* properabant. Vix duo stadia promouerant, quum à quibusdam equitibus conspecti, apud *Abesalomum* deferuntur, qui mox ad capiendum eos misit. Senserunt hoc maturē pontificum filij, et diuerētes à uia publica, in propinquum uicini agri Hierosolymitani nomine *Boechurā* se dederunt, ibiq; mulierē quandam rogauerunt ut se absconderet: ea mox demissis per funem in puteum, os eius uelleribus contexis: rogataq; a superuenientibus persecutoribus num eos uidisset, conspectos sibi non negauit, accepto enim à se potu statim abiuisse dicebat: & si modò alacriter persequantur, fore ut eos comprehendant. Illi diu frustra persequui, retro sunt reuersi. Mulier uerò ubi hoc animaduertit, & non esse amplius periculum iuuenibus ne capiantur, per funē rursum extractas corpū iter continuare iussit. Illa
quanta

quanta potuerūt festinatione ad *Dauidē* per-
 uenerūt, & omnes *Abesalomi* conatus illi re-
 nuntiauerunt: qui suos cōfestim *Iordanē* transi-
 re edicit, quamuis nox esset nihil cunctari pas-
 sus. Porro *Achitophel* ubi suum alterius con-
 silio posthabitu uidit, consecso iunēto *Gelmonē*
 patriam petijt. Ibi cōuocatis omnibus domesti-
 cis, exposuit eis quae *Abesalomo* consuluerat,
 addens quoniam non persuasisset, certō se breui
 periturū. *Dauidem* enim omnino superiorē hoc
 bello fore, et amissum regnū recepturū esse. Pra-
 stat igitur, inquit, magno animo, ut uirū inge-
 nuum decet, ē uita exire, quā *Dauidi* ob filio
 nauatā cōtra eum operā, excarnificandū se pra-
 bere. His dictis in penitissimas ades digressus,
 seipse suspēdit: atq; ita *Achitophelcm*, suopce
 iudicio tali morri addictū, cognati eius laqueo
 dempeum funerauerūt. Cateram *Dauid* super a-
 to ut diximus *Iordane*, peruenit Castrū, pulcher-
 rimā ac munitissimā eius tractus urbē. Ibi cum
 summa beneuolentia ab omnibus eius regionis
 optimatibus exceptus est, partim praesenti homi-
 nis necessitate motus, partim reuerētia pristinā
 felicitatis. Fuerūt autē hi *Berzellaeus Galadita*,
 & *Siphar Ammanitidis* dynastes; & *Ma-
 chirus Galaditidis* regionis primas. Hi quic-
 quid ad uictū pertinebat, largiter regi cum suis
 praebebāt, ut nec lecti strati eis deessent, nec pa-
 nis ac uinū, quin et carniū copia semper aderat,
 & quic

Et quicquid vel ad alimoniam, vel ad lassitudi-
 nis refectiorem opus esset. Interim Absalomus x.
 coacto grandi contra patrem exercitu, et tra-
 iecto Iordane amne, constitit non longe a Castro
 oppido Galaditidis, loco Ioabi propositio exer-
 citui cognato eius Amasa: prognatus enim
 erat patre Iotharsa, et matre Abigaa: hae
 vero et Sarvia Ioabi mater sorores erant Da-
 nidis. Rex autem recensitis qui circa se erant,
 comparatoque numero circiter quatuor millium, de-
 crevit non expectare dum Absalomus prior
 ipsum aggrediatur, sed creatis tribunis, dimissoque
 in tres partes exercitu, unam Ioabo imperatori
 attribuit, alteram fratri eius Abisao: tertiam tra-
 didit Etheo, amico quidem et familiari, sed è
 Gitta oriundo. Ipsum autem volentem adesse in exer-
 citu amici prohibuerunt, idque prudentissima ra-
 tione. Si enim eo praesente vincerentur, nihil spei
 reliquum fore: quod si una parte exercitus victi,
 cum cetera ad ipsum refugissent, reparandarum
 virium facultatem non darent: alioquin etiam hostem
 suspicaturum, alium exercitum circa regem esse. Pla-
 cuit hoc consilium: itaque persuasus apud Castrum
 mansit. Sed dum amicos ad pugnam dimitteret,
 obtestabatur ut memores omnium acceptorum be-
 neficiorum strenuam ac fidelem operam sibi navarent:
 et ut post victoriam filio parcerent, ne occiso illo,
 aliquid mali in seipsum statueret: atque ita pre-
 catus illis victoriam, exercitum emisit. Ceterum cum
 Ioabus

*Ioab*us ex aduerso hostiū aciem suā explicuisset in planicie syluā à tergo habente. *Absalomus* quoq; suos cōtrā eduxit: & cōgressi, acriterq; pugnātes multa utrinq; praclara facinora edebant: his dummodo *Dauid* regnum recipiat, quiduis periculi magno animo consensientibus: illis cōtrā, ne *Absalomus* & hoc prinetur, & patri insuper audacia pœnas det, nihil, nō nel facere nel pati parati. Idem cum numero longe praestare, ignominiosum ducebāt tanto paucioribus *Ioabi* militibus succumbere. Cōtrā regū ut tot millia prostigarēt omni ope cōnixi: tandē ut erat dignū ueteranis, & rei militaris perinissimis, hostē terga uertere cōegerūt: fugientes deinde per saltus & abrupta insequendo, alios captiuabant, alios trucidabant, ita ut multo plures in fuga caderent quā in pratio. Interfecta sunt enim ea die fermē uiginti millia. Plurimū autē in *Absalomū* ferebātur, insignē tam pulchritudine quā statura corporis. Is ueritus ne uinūs caperetur, conscensa mula regia effuso cursu fugiebat. Cumq; per agitationē uicilaretur capillitium, aspera arboris prominēti ramo inopinatē impliciū inuenē suspendit. humerum enim uehemētī impetu ferebatur, nō aliter quā sefforē gerens. At ille sublimis in ramo retinebatur, ne hostē effugeret. Quod animaduersum quidā ē militibus *Dauidis* indicauit *Ioabo*: eoq; quinquaginta siclos promittente si illum confoderet.

deret, respondit, Nec si duo millia daturus esses, facere hoc domini mei filio, maxime cum omnibus nobis audientibus parci inueni sis precatum. At ille iussit ut indicaret ubi nam pendentem uiderit, moxque defixo in cor telo eum interemit. Armigeri uero Iobai circumstantes ab arbore eum detraxerunt, et proiectum in hiatum profundum ac obscurum congestis saxis obruerunt, ita ut tumuli forma extaret. Deinde quum receptum cecinisset Iobab, suos a persequendo cohibuit, parcendum civili sanguini ratus. Porro Absalomus erexit sibi in ualle regis columnam marmoream cum inscriptione, duobus stadiis a Hierosolymis distantem, quam uoluit uocari Manum Absalomini, dicens quod etiam si liberos eius perire cogeret, in hac tamen nomen ipsius esset mansurum. Habuit enim tres mares, et unam filiam Thamar, quemadmodum iam antea diximus: qua Davidis nepoti Robnomo nupta, Abiam eius successorem peperit: sicut post loco suo copiosius dicitur.

Quomodo David regno restitutus feliciter
vixit.

CAP. X.

Defuncto Absalomo populus eius domum quisque suam dilapsus est. Achimas uero Sadoci pontificis filius adito Iobo, rogauit ut sibi permitteret ad Dauidem ire, nuntiaturum lata omnia, quodque diuina ope ac providentia uictoriam sit consequutus. Negauit hoc imperator, dicens non conuenire ut antehac asferre lata solitus,

G

litus,

litus, nunc de morte. filij regem certiorē faceret, iussitq; eū ibi manere: sed uocato Chusi illi mandauit, ut omnia quae sciret ad regem perferret. Achima uerò denuo rogante, ut ipse mitteretur, uictoriā tantū nūciaturus, nō etiā Absalomī mortem, passus est eum hoc facere. Is niam compendiosam ingressus soli sibi notā, Chusim anteuertit. Sedente autē rege in porta, et expectante aliquem de pralio nuntium, speculatoriū unus conspecto Achima corrente, necdum ualens eum agnoscere, ait ad regē, uidere se quēpiam accurrentem. Cumq; rex bonum esse nuntium ominaretur, paulō pōst sequi illum alterum quendam indicauit. Respondente rege, hunc quoq; bonum fore nuntium, speculator iam propiorum Achimam noscitans, Sadoci pontificis filium ait curriculo aduentare. Tum Dauid, profectō hunc bonum et optatū nuntium afferre de pralio. Vix hac uerba finierat, dum Achimas regē adoratum saluat: et scit ante de pugna, letā uictoriā annuntiat. Rogatus deinde quid filio factum sit, ait se uersis in fugam hostibus confestim iter arripuisse, audisse tamen clamorem militum Absalomum persequētium: nec praeerea quicquam comperti habere, quod iubense Ioabo properē discedendum fuerit, ut uictoriam renūtiaret. Iamq; et Chusis aderat regem adorans, et uictoriā annuntians: qui similiter de filio rogatus: Inimici, inquit, tui euenias idem quod

quod *Abesalomo*. Hac verba in causa fuerunt, ut nullā ex ea victoria voluptatē nec rex perciperet, nec milites. Ipse enim conscensa editissima urbis parte descebat filium, plangens pectus, & capillitium lacerans, & modis omnibus sese afflicto, ac notiferans: Fili mi, utinam mihi tecum mortem oppetere consingeret. Cum enim esset natura suorum amantissimus, praeter ceteris hūc maiore affectione prosequeretur. Exercitū autem & *Ioabum*, audito quod rex filium ita lugeat, puduit triumphabundos in oppidum ingredi: sed demisso capite lacrymantes, non aliter quam clade accepta veniebant. Ceterum cum rex operio capite genere desiderio filij perseueraret, *Ioab*us cōsolandi causa ad eum ingressus: Quid facis, inquit, o rex? an nescis quod hoc patet tibi ipse calumniam struis, quasi amicos pro tua salute periculis se exponentes, atque adeo te ipsum & familiam tuā oderis: ames uerò tibi infestissimos, & iustissima poena absumptos desiderare nō desinas? Nam si *Abesalomus* uicisset, & regnum suum constabilisset, nihil ex nobis omnibus reliquū fecisset: sed a te ac tuis liberis initia facto, ad unum miserabilem in modum perdidisset, non destititibus nos inimiciis, sed gaudētibz, & grauius puniētibz eos qui nostram vicem miserarētur. Te uerò nō pudet hac facere propter hominē inimicissimū, qui quum esset tuus filius, tam opere in te sui impius? De-

sine igitur ab iniusto luctu, & da te in conspectum tuorum militum, & gratias illis age, quod sua uirtute hanc uictoriā nobis pepererūt: aliqui si quā cepisti pergas, hodie regnū ac exercitum alteri tradam, efficiamq; ut iam grauius ac uerius quā antē lugeas. Talibus uerbis Ioab rex iocunditia excussit, eumq; ad curam reipub. adduxit. Sumpto enim habitu alio, quo gravior esset militi eius conspectus, pro foribus porta confedit, ita ut hoc audito uniuersus populus ad salutandum eum cōcurreret. Dum hac ita geruntur, qui ex Absalomis exercitu cladi supersuerunt, domum reuersi nuntios oppidatim dimiserunt, admonētes quantū beneficiorum à Davide accepissent, & quomodo pest multa ac magna bella in libertatē ab eo uindicati fuissent: & quā iniquē hoc eiecto alteri regnū cōmisissent. Itaq; debere eos, extincto quē elegerant, Davidē rogare, ut omīssa ira in gratiam populū suū recipiat, & quemadmodū antea curā reipublica suscipiat. De hac re crebri nuntij ueniebant ad regem: uq; mox Sadoco & Abiatharo pontificibus per literas mandauit, ut principes tribus Iuda cōpellent, curpe illis esse, alias tribus ante eos in regnū Davidē reponere, maximē cū is tribulis sit ac cōsanguineus. Pari modo Amasam imperatōrē eos alloqui iussit, quī fieret quod cū esset ipsius ex sorore nepos, exercitui non persuaderet, ut Davidi regnū in manus

manus reddat. Sperandam autem illi non solam
 veniam, qua iam cōtigisset, uerum etiā uniuersa-
 rum copiarū praefecturā, quā Absalomus ei
 cōcesserat. Pōtiffices uerò iū principes dicta tri-
 bus sunt alloquuti, cum Amasam ostēdita re-
 gis pollicitatione in partes ipsius traduxerunt.
 Ac primū cōtribules Dauidis incunctanter
 per legatos cum in regnū reuocāt: quorū exem-
 plo simul & Amasū auctoritate moti ceteri
 Israelitae & ipsi idem faciunt: atq; ha legatio-
 nes ad eū Hierosolymis excipiendū confluebant.
 Sed singulare Iuda tribus officium extitit, qua
 usq; Iordanē amnem illi occurrit: eodē praesto
 fuit Semeis filius Gera, sequentibus mille uiris ē
 tribu Beniaminica: necnon Siba libertus Sauli
 comitatus quindecim filijs & seruis uiginti. Hi
 una cum tribu Iuda ponte ripas fluminis inaxe-
 runt, ut rex cū suis absq; negotio trāfire posset.
 Et uerò ad Iordanē peruenit, saluatus est a tri-
 bu Iuda: & Semeis in pontē progressus, acci-
 densq; ad regis pedes, rogabat ueniā cōmissorū.
 neq; insensus sibi esse desineret, nēne recepta po-
 testate in se primū animaduerteres: reputaretq;
 id quoq; quod erroris poenitētia ductus, primū
 ipse remoriēti occurrisset. In hūc modū supplicati-
 ae misericordiā implorāsi Absens Ioabi fra-
 ter: Satin' hoc, inquit, putas ad effugiendum
 supplicium, quod maledico in regem diuinitus
 electum ore es commeritus? Tum rex ad eum

uersus: Desinite Sarnia filij, néue nonas turbas et
 seditiones excitare. Sic enim uos existimare uobis,
 hac esse mihi adiutorem regni diem: quamobrem
 iuro me omnibus omnium poenam remittere, qui
 quocumq; modo in maiestatem meam peccauer-
 unt, neq; in quenquā ea de causa animaduersu-
 rum esse: tu quoq; summi bono animo esto, nihil de
 supplicio sollicitus. At ille adorato rege, cepit
 eum precedere. Post hac Atromphibosthus Sali
 nepos ei uenit obuiam, sordidatus et promisso
 ac neglecto capillitio: ex quo enim rex profuge-
 rat, neq; comam totandis, neq; uestem purgauit,
 calamitatem eius non secus quam propriam fe-
 rens: ad hac à suo procuratore apud regem falso
 delatus fuerat. Is post salutatum et adoratum
 regē interrogatus ab eo, quā de causa non simul
 exisset, socius fuga futurus: respondit sibiā esse
 in culpa. Tunc iussu parare ad profectiōē ne-
 cessaria, uerba sua nō aliter quam alicuius man-
 cipij contēpsisse: alioquin, inquit, si pedibus in-
 gris fuisset, et ad profectiōem huius uiti potuis-
 sem, nūquam abs te relinqui passus fuisset. Ne
 contentus meā erga te domine pietatē impedisse,
 insuper maliciose ac mendaciter me detulit. Sed
 bene noui quod tua prudentia tales calumnias
 non admittat: quum sis iustus, et Deum ac ue-
 ritatem, cui tantopere studeas, diligas. Cum enim
 in grauissimis periculis anni mei temporibus uer-
 satus sis, liceretq; tibi de tota familia nostra eo
 nomine

nomine pœnas sumere: quæ tua bonitas est ac modestia, omnes acceptas iniurias oblivioni tradidisti, recens etiam tum earum memoria summam potestatem affecturus. præterea in amicorum ordinem allectum, et mensæ tuæ quotidianum convivium adhibitum, nihilo deteriore conditione quam unum quemvis è maximè necessarijs apud te esse voluisti. His auditis neq; Amphibosthum punire libuit, neq; an Siba calumniator fuerit cognoscere: sed præfatus cuncta se eius bona Siba largitum, veniam tamen illi et dimidia partis restitutionem promissit. Tum Amphibosthus: Habeas sibi totum Siba, mihi satis est te in tuum regnum restitutum esse. Berzelleum deinde Galaditæ virum magnū ac bonum, cuius benignitate belli tempore adiutus fuerat, deducentem se Iordanem usq; rex rogavit ut simul Hierosolyma profisceretur, pollicitus cum parentis loco se habiturum, nihilq; illi defore, quo extrema eius ætati refouenda sit opus. At ille excusavit, rem domesticam committens regio præferens: dicens, se iam octuagenarium non posse regia voluptatibus perfrui, iam de absolvendo extremo vitæ actu et sepultura sollicitum: rogansq; ut sibi cum bona regis gratia liceat suo more domi vivere: quandoquidem iam per ætatem non amplius ullam è potu aut cibo voluptatem capiat, et aures obturatas habeat ad sonos tibiarum cæterorumq; instrumentorum, quibus antici regij se oblectare solent. Quo ita in-

stanter rogante : *Te, inquit, dimitto : hunc verò Achimanum filium meum abire sinito. Omnium enim bonorum meorum particeps erit. Tum Berzellanus relicto filio, & adorato rege, omnia quae fausta illi precatus, domum est reversus. David autem Galgala peruenit, iam dimidium totius populi circa se habens, & Iuda tribum integram. Eò venerunt ad illum primores eius regionis, sequente magna hominum multitudine: incusabantque Iuda tribum, quod inscijs ceteris ad regem se contulisset, cui omnes simul unanimiter occurrere debuerint. Principes verò tribus Iuda rogabant ut aequo animo ferrent quod praeventi essent. Exhibitu enim hoc officium propter cognationem, qua denictum sibi feruentioribus studijs prosequerentur: neque enim se hac de causa ulla munera accepisse, ut merito agere ferre debeant, ferius se ad illum peruenisse. Non tulerunt hoc dictum ceterarum tribuum principes: Demirantur, inquit, fratres, quod regem nobis propriè cognatum iudicatis, ac si non omnium nostrum cognatus sit habendus, quem omnibus nobis ex aequo Deus praesse voluit: ergo cum totus populus undecim partes habeat, nos unicam, saniorque potiores simus, praeter aequum fecistis, quod nobis ne-*

2. Reg. 20 scientibus ad regem venistis. In hac principum altercatione exortus est vir quidam malus ac seditiosus, Sabaeus filius Bochoria, tribus Beniaminidis: qui sublata voce in medio multitudinis exclam

exclamavit, *Non est nobis pars apud Davidem, nec hereditas apud Issai filium: simulq; cornicine iusso canere bellicum, omnes relicto Davide illi sunt secuti sola Iuda tribu circa eum manente, a qua mox in regiam Hierosolymorum est deductus: ubi concubinis, cum quibus filius Absalomus congressus fuerat, in alias ades tradidit, omnia benigne ut ante administrari insit: ipse vero posthac non amplius eis est usus. Amaſam deinde exercitui praposuit, dignitate in hunc collata, qua prius Iobab fuerat: insitq; ut collectis quantis posset e tribu Iuda copijs post tri-duum ad se veniret, ut cum tradito exercitu cum imperio contra Bochoria filium mitteret. Quo ad colligendum militem profecto, quum in ea re occupatio maturè non rediret: tertia die rex Iobab dixit, non esse in rem publicam dilationem Sabao cõcedi: ne forte instructior factus plus damni det, plusq; exhibeat negotij, quam modò Absalomus exhibuisset. Nõ est, inquit, ulterius expectandum, sed cum his qua nunc ad manum sunt copijs, & sexcentorum cohorte, cum Abisao fratre hostem persequere: & ubicunq; illum adeptus fueris, da operam ut pralio decernatur: & cave ne occupatis munitis urbibus multorum nobis certaminum & laborum materiam prabeas. Iobab nihil cunctatus paruit, & assumpto fratre ac cohorte, reliquisq; qui tum Hierosolymis aderant militibus, contra Sabao raptim exercitum du-*

eit. Cumq; Gabaonē, qui nicus quadraginta sta-
 dijs à Hierosolymis abest, peruenisset, obviam ei
 factus est Amasa magnū exercitum adducens.
 Ibi Iobab thorace munitus, accinctusq; gladio,
 accedente ad complectendum Amasa, de indus-
 tria gladium sibi è nagina elabi passus est: eoq;
 mox à terra sublato, & altera manu barba
 Amasa cœu deosculandi prehensa, improviso
 ictu ventrem ei perfodit, hominemq; confecit: sa-
 cinus sanè impium, quod bonum & cognatum
 inuenem immerētem propter emulationem suam
 prefectura & regia gratia sustulit. Hac
 enim de causa iam ante Abeneri quoq; eadem
 perpetraverat. Sed illud facinus propter honestū
 pretextum fraternæ ulsionis dignius uenia vide-
 batur: in Amasa uerò eade nihil tale habuit
 quod pretenderet. Caso autem imperatore perge-
 bat ad Sabæum debellandum, mox relicto apud
 cadauer: hunc insit proclamare ad exercitum,
 Amasam iure casum meritis pœnas dedisse: qui
 uerò partes regis fouerent, Iobabum & fratrem
 Abisaiū enim duces sequi debere. Iacētē uerò in
 uia corpore, & tota multitudine ad id confluen-
 te, & ut fieri solis cū admiratione circumstante,
 custos translatū illud in uillam quandam longe
 à uia remotam deposuit, & ueste contexuit: quo
 facto omnes Iobabum sunt secuti. Is quum per io-
 eam Israëliticā regionē Sabæum esset persecutus
 indicio cuiusdā cognouit eū esse in uuita qua-
 dam

dam urbe, nomine *Abelmachea*: qua obfessa & circumvallata, inbet mil. tē muros eius suffodere & euertere, valde enim irascebatur quòd portas ei clausissent. Mulier autē quadam honesta & prudens, videns patriam in extremo periculo, confectis mœnibus *Ioabum* per milites ad colloquiū enocat. qui postquā processit: *Deus*, inquit, reges & imperatores creat, ut deletis *Hebraorū* hostibus in pace *Israëlitas* contineāt: tu nerò nulla in re laesus, primariam *Israëlitarū* urbē expugnatum uenisti. Tamen ille abominatus eius uerba, & meliorē sibi mentē precatus, negauit se uel unum ē plebe occisum cupere, tantum abesse ut urbem tam egregiā excisam uelit: & si ad supplicium dedatur *Sabaus Bochoria* filius, regi rebellis, ommissa oppugnatione confestim se inde exercitum abducturum. His auditis mulier *Ioabum* rogat, ne paulisper sustineat, pollicita illi caput hostis statim ē mœnibus deijciēdum: moxq; ad ciues reuersa: *Vultis*, inquit, mali male perire cū liberis ac coniugibus propter hominē malum & ignotum, cumq; pro *Danide*, cuius tanta in uos extant beneficia, regnare: & unam hanc urbem tā ualido exercitui resistere? Quibus rebus persuasi, praefixo capite *Sabai*, ad milites *Ioabi* hoc deijciunt: cōfestimq; signo recepti dato dux obfidionem soluit, & *Hierosolyma* reuersus de noua uniuersis copijs imperator praeficitur: *Banaias*, quoq; satellitibus & sexcentiorum cohorti à rege praepon

præponitur: Adoramus quæstor tributis recipiendis constituitur: Sabathes & Achilans Commentariensium sunt principes: Susa scribis præpositus, pōificatus quoq; Sadoco & Abia-

XII. iharo mansit. Post hæc fame regionē premens.
 2. Reg. 21. it, rex supplex à Deo petiit, ut populum miserrimus causam atq; remedium tanti mali ostendere dignaretur. Responsum est per prophetas, postulare Deum ut Gabaonita vindicetur, quos Saul rex deceptos præter ius & fas interfecerat, & insurandum quod illis olim Iesus imperator & senatus iurauerat, violauerat. Quāobrem si Gabaonitis pro casis ciuibus pœnas quas ipsi noluerint exigere permittas rex, fore ut placatus Deus populum è præsentī calamitate eximat. Quòd posteaquam ex prophetarū relatione compertum est, accitū Gabaonitis percomatus est, quid à se peterent: qui cum septem è Sauli progenie deprecarent ad supplicium, rex perquisitos eis tradidit, Nēphibostho tamen Ionatha filio parccens. His acceptis Gabaonita, ut libitū est in eos animaduertent: confestimq; placent Deo terra posito squalore ad pristinam felicitatem rediit, populusq; copia rerum ut antè fruebatur. Aliquāto post rex bello Palaestinos adortus, & prælio cū eis cōgressus, dum victos audivit persequitur, ultra ceteros solus est longius prouectus. Hūc iam lassulam cōspicit Armon filius Araphi, unus è gigantum sobole, indutus lorica circulis consertam

conferam, & lanceā gerens trecentos siclos pendentem, accinctusq; gladio, & conuersus ē fuga haud dubiè confecisset regem, ni Abisans Iobi frater repenti superveniens eum proexisset iam prostratū, & hostem trucidasset. Quo regis periculo graviter commotus est exercitus, & duces inveniundo eum denixerunt, ne in posterum cum alijs interesset praelio, ne si propter fortitudinē & audaciam humanū aliquid ei contingeret, populus ea felicitate quam ex ipsius administratione percipiebat orbaretur. Cumq; post hanc pugnam Palaestini ad Gazaram urbem convenissent, rex quamprimū hoc cognovit, exercitum contra eos confestim ire iussit: in hac expeditione egregiam laudem ob praclara facinora edita meruit Sobacchis Chettans, unus ē fortissimis Davidis militibus: cōplures enim qui se de gigantum genere iactabant, & viribus eximjs insolesebat, orco tradidit, praecipuus autor victoria quā tunc Hebraeus de hoste reportavit. Redintegrantibusq; bellum Palaestinū, & nouo exercitu in eos misso à rege, optimè se gessit Nephanus cognatus ipsius: singulari enim certamine cū fortissimo Palaestinatorum cōgressus, occiso illo effecit ut reliqui serga uertirent: multiq; hostiū in ea pugna sunt desiderati. Nec ita multo post rursus castrametati sunt ad quoddā oppidū non procul Hebraeorum finibus: fuitq; in eo exercitu uir statura cubitorū sex: cui seni digiti erāt in manibus ac pedibus.

dibus. Hinc ex regis exercitu Ionathas Sama filius solus se opposuit, stratoq; adversario maximum momentū ad victoriam attulit, & ipse fortissimi viri laudem reulit: nā & hic barbarus oriundum se à gigantibus iactabat. Hoc praelium cum genere fuit ultimū, non ausa postea se cōtra

2. Reg. 22. Israelitas mouere. Ceterum David perfectus iam bellis ac periculis, & in altissima pace degens, vario genere carminum odas & hymnos in honorem Dei composuit, partim trimetro versu, partim pentametro: instrumentisq; musicis cōparatis docuit Lenitas ad pulsionem corū laudes Dei decantare, tam sabbatis diebus, quā in ceteris festiuitatibus: species autē instrumentorum haec fuere: Cinnira decem chordis intenditur, & plectro pulsatur: Nabella duodecim sonos censimet, sed digitis carpitur: cumq; his aderant & tymbala area, bene magna atq; lata: quod sanē de praedictorum instrumentorum natura, ne prorsus ignorentur, dixisse sufficit. Porro rex fortissimos viros circa se habuit, sed maximē insignes praclaris facinoribus XXXVIII, quorū quinque tantum uirtutē cōmemorabo facili ex his de reliquis cōiectura: tales enim erāt hi qui possent uel regiones subigere, uel magnas gētes debellare. Primus Issamus filius Achemai, qui non semel in acie hostiū irruens nō prius à cade abstinit, quā nongentos occideret. Post hunc Eleazarus filius Dodeia, qui fuit cū rege in Arasamo: hic in quodam

2. Reg. 23.

dam pralio *Israëlitis* multitudine hostiū territis,
 Et in fugam uersis, solus locū suū nō deseruit, Et
 congressus cū hostibus multos interfecit, adeò ne
 cruore gladius eius ad dexterā adglutinaretur:
 quo uiso reuersi in praliū *Israëlitæ* cedētem iam
 hostē urgendo admirandam ac celebratā uictō-
 riam retulerunt, *Eleazaro* sternente, uulgo uerò
 militū prostratos spoliāte. Tercius erat *Ili* filius
Sebas: hic quoq; cum bello *Palastino* in loco qui
Maxilla dicitur, acies ex aduerso constitissent,
Hebræi que rursus territi loco cederent, solus in
 aciei uicem hosti se opposuit: Et nō paucis letho-
 datis, reliquos impressionē eius non sustinentes,
 Et in fugā effusos insectatus est. Hac fuerunt fa-
 cinora que hi tres in pralijs ediderunt. Eo uerò
 tempore, quo rege *Microsolymis* agente *Palasti-*
norū exercitus usq; ad urbē accessit, Et dum ille
 consulturus Deū de bello, arcē ascēdit, in ea ual-
 le castra metatus est, quæ x x. stadiorum spacio
 usq; *Bethlema* pertinet: dicēte ad amicos: O quā
 bonam aquā habemus in patria mea, maxime
 in cisterna porta uicina: o si quis eā mihi affer-
 ret, idē certē malle, quā multū argenti accipere:
 tres isti his auditis euestigio excurrerūt, Et cū
 per media hostium castra *Bethlema* peruenis-
 sent, hausta aqua per eādem uiam ad regē sunt
 reuersi, attonitis audacia tāta barbaris, nec au-
 sis paucitatem eorū contēnere. Eam aquam res-
 bibere noluit, dicens periculo sanguinis emptam.
 Et ob

Et ob hoc sibi non conuenire: sed Deo inde libavit, gratias agens pro uirorū incolumitate. Post hos erat Ioabi frater Abisens, qui una die D. C. hostes interemit. Quintus Banaias, genere sacerdos, hic prouocatus à duobus fratribus uirtute inter Moabitas illustribus, utrūq; confecit. Rursum ex prouocatione cū mira statura Aegypcio certans, inermis cū armato, hasta ex ipsius manibus extorta hominē cōfodit: quo insignior fuit uictoria, quod adhuc uiuēti adēptis armis, prius eū spoliavit, mox proprijs armis occidit. Est et aliud eius facinus, quod iam dictis, quantum ad animositatem uel praeferrī potest, uel certē conferri. Quam enim ningeret, leo in quendam putrem illapsus est: cuius os quod angustū esset, uidebat breui fore ut id niuibz oppleretur: atq; ita desperato exitu, et salute rugire occēpit. Banaias autē fortē fortuna iter faciens, accurrit ad rugientem bestia: et cū descendisset in puteū, repugnantem ictu baculi quem gerebat exanimauit: Nec deteriores uirtute fuerunt reliqui triginta tres.

- XIII. Caterū Dauid uolens cognoscere quātus mil-
 2. Reg. 24. lium numerus recenseri posset in populo, oblitus
 praeceptorū Moysis, qui praedixerat quoties cen-
 seretur populus in singula eius capita pēdendum
 Deo semisiclum, iussit Ioabum imperatorem ut
 iret ad censum peragēdum: quo excusante, nihil
 opus esse: nihil motus, coēgit sine mora ad impe-
 rata exequēda proficisci. Ioabus autē assumptis
 ad hoc

ad hoc negotiū principibus tribuum & scribis obita tota Israëlitarū regione. & cognito quāta esset populi multitudo, post nonē mēses & uiginti dies Hierosolyma reuersus, ad regē numerū ei populi reddidit, absq; tribu Beniamitica, quā nodus ad cēsum uocauerat, sicut nec *Leuiticam*. Rex enim interim poenituit, agnoscēs in Deū se peccasse. Erat autē reliquorū Israëlitarū numerus nōgens a milia, dūtaxat eorū qui ad militiā essent idonei. In Iuda uerò tribu quadringēta milia cēsebātur. Prophetis deinde refectibus ad Dauidē q̄ Deū offendisset, supplex orare cōepit, ut propitiū redditus, facti huius daret ueniam. Qui exoratus Gadū prophetā ad eū misit, tres optiones offerrēt, ut ex his quā mallet eligeret, aut famē per septēniū duraturā, aut bellum per tres mēses iniquo Marte cū hostē gerendū, aut pestilentia per tridū inter Hebraeos saniturā. Illo uerò herente ac turbato propter difficilem inter hac mala elēctionem, & propheta urgente ad celerem responsionem, ut Deo renunciare posset: rex cogitans quod si famem peteret, sui magis quā aliorum rationem habuisse uideri posset: quandoquidem ipsi nihil periculi esset multum frumenti in horreis habenti, illis non item: quod si per tres menses ab hostē uincē elegisset, sic quoque sibi consuluisse, qui arcēs & fortissimam circa se cohortem haberet: optauit malum regnantibus aequē ac regnatis commu-

ne, in quo omnibus par metus imminet: praefatus melius esse incidere in manus Dei, quā in manus hostiū. Hac ita ut audiuisset propheta Deo renūciāte, pestilentia in Hebraeos ingruit, ita ut varijs modis absumeretur, nec facile esset morbum cognoscere. Mors enim una erat, sed plurimis & incompertis causis homines rapiebat: alius enim post aliū efferebatur, & clanculum obrepens malum celeriter exitium afferebat. Quidā enim repente cum uehementi dolore, & amaro cruciatu animā exhalabāt: alij paulō lētiore nexati malo, ne curationē quidem ferre poterant, sed inter officia medicorū expirabant: alij subito tenebris ob oculos obortis, ceu praefocari exanimabantur: nōnulli interim dū aliquē domesticorū funerant, sepultura nondū absoluta cōmoriebantur: quo factū est ut à matutina hora usq; ad prandium hac peste septuaginta milia hominū sint absumpta. iamq; genius à Deo missus Hierosolyma petebat, eam quoque urbē simili malo afflicturnus. Tum rex sacrum indutus & humi prostratus, supplex orabat Deum ut pestem sedaret, & iam mortuis contentus de cetero quiesceret. Inter has preces sublati oculis, cernens genium per aërem stricto gladio Hierosolyma petentem, exclamat ad Deum, se esse pastorem poena dignū, cateriam greges nihil cōmeruisse: effunderet iram in se, ac suam familiam, & innocenti populo parceret. Deus autem admissa supplicatione pestem repulit: missoque;

ad eū Gado propheta, mādaui ut cōfēssim ascēderet in areā Orōna Iebusai, & exstructo altari, inibi sacrificaret. Qui mādatū hoc nō neglexit, sed mox ad destinatum locum se contulit. Oronna uerò circa trituram frugum occupatus, ut regem unā cum omnibus filiis accedentem nādit, occurrēs adorauit eum. Erat autem genere quidē Iebusaeus, sed inter praeipuos amicus Dauidis, quae causa fuit, ut capta urbe nihil illi molestum acciderit, quemadmodū superius diximus. Hoc percōtante, quāobrem herus ad seruū accederet: ait, se nolle aream eius cinere, ut in ea domino altare construeret, & sacra faceret. At ille & aream, & aratra, & boues, & holocausta gratis largiri se dixit, precariq; ut Deus libens ac propitijs hōc sacrificium admittat. Rex uerò gratā sibi eius simplicitatē ac magnanimitatē professus, uoluit ut pretiū acciperet, iniquū enim esse de gratuitis offerre sacrificiū. Oronna uerò dicēte salturum se quicquid rex uellet, aream hāc de eo quinquaginta siclis emit, exstructoq; ibi altari, sacrificia & holocausta super eo perfecit, & hostias pacificas obtulit: quo fēsto Deus placatus, propitijs ut antē est redditus. Erat autem is locus, in quem olim Abrahamus filium ut holocausta faceret adduxerat, & cum iam iam iugulandus esset puer, aries repentiē astans altari apparuerat, qui pueri uice fuerat mactatus, ut iā

ante scripsimus. David autem cum animadu-
 risset se ex auditu, & gratū fuisse sacrificiū, de-
 creuit totum illum locum aliare uniuersū populi
 XI. D. II. appellare, & Deo tēplum ibi exedificari: quā
 eius uocem Deus in futurum ratam esse uoluit:
 mox enim propheta ad eū misso, illic tēplū ex-
 struendum prädixit à filio, quem regni successo-
 rem esset relicturus. Post hanc prophetiā ius-
 sit rex numerari inquilinos, & inuenta sunt eo-
 rum centum octuaginta milia: ex his cōstituit
 lapidarium octuaginta milia, reliquos ad cōue-
 hendos lapides deputauit, ex quibus tria mi-
 lia & quingentos operarijs praefecit: magnam
 quoq; uim ferri ac aëris ad horū operū usum cō-
 gessit, materiemq; cedrinam multā: & prae-
 cedem, Tyrijs & Sidonijs hanc suppeditantibus, à
 quibus huius copiam impetrauerat: dicebatq;
 suis amicis, hac idē se apparare, ut filio succes-
 sūro materiam ad aedificandum relinqueret, &
 nō iam dēum eam componere necesse habeat,
 adhuc per atatem rudis talium negotiorum, sed
 omnibus in promptu sitis facile opus persoluat.

David se uiuente Solomonem filium suum
 regnum auspicari uoluit.

CAP. XI.

Accito deinde Solomoni filio mandauit, ut
 quamprimum regnum adēptus esset, tem-
 plum Deo construeret, dicens: se id uoluisse qui-
 dem, sed oraculo prohibuit, quod propter cre-
 tra bella cruentus haberetur: prädictumq; sibi
 id

ad adificium à fatis destinatum filiorum natu-
 minimo, qui Solomon esset appellandus: quem nō
 aliter quàm filium patri, ipsi Deo cura futu-
 rum: atq; etiam totam Hebraeorum regionē hoc
 principe felicem fore: & inter cetera bona, id
 quod omniū est potissimum, pacem habituram,
 utpote alienam non tantum ab externis bellis,
 uerumetiam ab intestinis seditionibus. Ergo,
 inquit, quandoquidē à Deo designatus es rex,
 antequam natus, da operā ut alioquin etiam di-
 gnus sis eius providentia, pietatem colens, & in-
 stitiam, atq; fortitudinem, & praecepta eius le-
 gesq; per Moysen traditas observans, & ab
 alijs eas violari non permittens: & insuper tem-
 plum quod te regnāte strui sibi uoluit, cura ut si-
 cut debes ei reddas, nihil deterrius operis ma-
 gnitudine: omnia enim ante obitum parata tibi
 relinqua. Scito sanè auri quidē collecta decem
 milia, argenti uerò talentorū centiū milia: auri
 item ac ferri tantum congeSSI, quantum uix nu-
 mero comprehendi possit: & ad haec lapideam ac
 lignorum materiam copiosissimam. Habes pra-
 terea multa milia fabrorum lignariorum &
 camentariorum: & si quid his defuerit, ex sup-
 plebis. Quapropter hoc opere absoluto carus
 eris Deo, cumq; perpetuum protectorē habebis.
 Post hac adhortatus est principes populi, ut in
 ea structura filiū adinarent, & securi de omni-
 bus aduersariis, cultui tantum diuino uaca-

vent: percepturos enim pro hoc pacē & bonū ac legitimū reipublica statū, qua premia pijs ac iustis Deus solet reddere. Postquā autē absolutū fuerit tēplum, iussit arcā in eo reponi, ceteramq; sacrā supellectilē, cuius receptaculo iam pridem tēplū debuerat exstrui, nisi patres mādātū Dei neglexissent: qui praeceperat, ut quāprimū hostilem terrā occupassent, templū illi exadificarent. Haec fuerunt Davidis adhortationes, tā ad filiū,

xv. quā ad principes. Prægrauāte autem iam senio, & corpore per aetatem frigescente, alius factus est, ut ne iniectis quidem multis stragulis caleficeret: cumq; ex communi medicorum consilio decretum esset, ut lectissima ē formosis totius regionis uirginibus cum rege cubaret: hoc enim fore contra frigus remedium, fouente eum puella: inuenta est in urbe una femina omnium eius aetatis pulcherrima, Absace nomine, quae cum rege cubitans, nihil aliud quā recalsaciebat eum: iam enim praesens ad uenereas res elāguerat: sed de hac uirgine paulo post incidet mētio. Ceterum quartus filius Davidis iuuenis pulcher & magnus, ex uxore Aegistha ei natus, nomine Adonias, Absalomo quod ad ambitionem attinet similis, de occupādo regno cogitare coepit, & cum amicis egit ut sibi principatū deferrent: parauitq; sibi currus multos & equos, & quinquaginta viros stipatores: id quod pater uidens, nec obiurgauit eum, nec cōpescuit.

ac

ac ne scitatus quidē est, quid sibi uellet talis apparatus. Adiutores autē habebat Adonias Ioabum imperatorē & pōtificē Abiatharum. Soli autē conatibus eius resistebāt, pōtifex Sadocus & propheta Nathā, & Banaias praefectus satellitiū, & semeis Dauidis amicus, & manus fortissimorū. Porro Adonias paratis in suburbano epulis, ad fontē qui est in hortu regis, & inuitatis illuc omnibus fratribus excepto Solomone, assumpsit secū & imperatorē Ioabū & Abiatharū & principes tribus Iudae. Eos uerō, qui pōtificis & Nathanis prophetae, & Banaias satellitiū praefecti partium erāt, ad hoc conuiuiū non uocauit. Hoc Solomonis matri Bethsaba propheta Nathā indicauit. Adoniam regnare insciēte Dauidē: suasiq; ut tam propria salui, quā filij regno cōsuleres: ingressaq; ad Dauidē sola diceret ei: q̄ ipse quidem iurasset post se regnaturum Solomonem, & interim Adonias regnū occupasset. Hac loquenti cū rege se quoq; supernūturum propheta pollicitus est, & uerbis eius testē futurū. Paruit Bethsabe, & regē adiit. Quo adorato, impetrataq; dī cēdi copia, omnia sicut propheta submonuerat indicauit, exposuitq; ordine quēadmodū Adonias epulū adornauerit, & Abiatharū pōtificē Ioabūq; principē exercitus uocauerit, & filios regios absq; Solomone ac eius necessarijs amicis: addebat etiā, totū populū suspensum expectare,

quēnā esset successorē declaraturus: ut cogitet ro-
gās, quōd se defuncto mori necesse esset tā ipsam
quā Solomonem filium. Adhuc ea loquere cu-
bicularij nunciant Nathanē uenisse ut regē ni-
seret: statimq; admissus percontabatur, nū hodie
regem declaret Adoniam, & principatū suum
in illum trāferat. Parato enim splendido con-
uiuio, uocatos ab eo filios eius omnes excepto So-
lomone, & prater hos Ioabum imperatorē: hos
omnes suauiter epulantes cū plausu, & alacritate
et faustis acclamationibus perpetuum imperium
nouo regi ominari. Sed neq; me, inquit, uocauit,
neq; Sadocum pontificē aut Banaiam satellitio
tuo prepositum: quare equū est ut ab omnibus
sciatur, nūc hac gerantur ex tua sententiā. His
auditis rex iubet acciri Bethsabē, excesserat
enim cubiculo propheta ueniētē: qua introgres-
sa: Iuro, inquit, tibi maximū Deū, regnaturum
suum filiū, ut iam antē iurani, eumq; in solio
meo sessurum, idq; hac ipsa die. Ad qua uerba
cū mulier adorato rege longā ei nitā esset pre-
cata, Sadocū accersit pontificē, & Banaiā pra-
fectum satellitū: quibus mox ueniētib; iubet
ut assumpto Nathane propheta & cohorte re-
gia, impositoq; filio ipsius Solomone in mulam
regiam, extra urbem illum deducerēt ad fontem
qui uocatur Gion, anctumq; sacro orlo regem
declaratē. hoc autē munus Sadoco pontifici &
Nathani propheta iniunxit: mādanitq; ut in-
necto

neclo per mediā urbem pracinente tubicine pro-
 sequentium multitudo acclamaret, In aeternum
 Solomon rex in solio regio sedeas: ut notum fiat
 uniuerso populo, regem cum à patre declaratū.
 Solomoni uerò praecepta imperādi dedit, ut iuste
 ac pie praeſit tum Iuda tribui, tum uniuerso He-
 braorū populo. Post hac Baſaias Deū Solomo-
 ni propitiū fieri precatus, cū ceteris sine mora eū
 in regiā mulam imponit, & deductū extra urbē
 ad fontem, oleoq; unctum, rursum in eā cū ſau-
 ſis acclamationibus introducit, ut multos an-
 nos i hoc principatu feliciter exigat: moxq; ad-
 ductū in regiam in solio paterno collocant. Quo
 facto populus totus ad cōuinia feſtinitatemq;
 animū aduersis, choris & tibijs sese oblectans,
 ut praecōcantu instrumentorū terra simul ac aer
 resonaret. Vt uerò has uoces Adonias & eius
 cōuina audire, uehemēter sunt perturbati, &
 Ioabus imperator negauit sibi placere uel ſoni-
 tum illū uel tubā. Cumq; nemo frueretur apposi-
 tis, sed omnes cogitabūdi accūberēt, accurrit ad
 eos pōtificis Abiathari filius Ionathas: & cū
 Adonias libenter uisum inuenem bonum nun-
 ciū ominatus eſſet, ordine illis rem totam de So-
 lomone & regis uoluntate exposuit: quo audito
 proripiente se omnes è conuinio, & suam quisq;
 domum diffugiunt. Adonias autem ueritus ne
 rex factum eius iniquo animo ferret, supplex ad
 altare cōfugit, & hoc apprehenso se tuebatur.

Quod ubi ad Solomonem est perlatum, quodq;
 rogaret fidem sibi dari de obliuione huius iniu-
 ria, & securitate impunitatis: clemēter simul ac
 prudēter prateriti quidē errati ueniam ei cōces-
 sit, sed pramonito ut cauere in posterum: alio-
 qui si amplius aliquid nouare deprehēderetur,
 ipsum sibi causam exitij futurū: misit deinde qui
 illū ex asylo educerēt: qui cum uenisset, nonnūq;
 regem adorasset, iussit eum domum suā abire ni-
 hil sollicitum, ac in relinquum curare, ut uir bo-
 nus sit, quandoquidē hoc ipsi maximē expediat.
 Dauid autem uolens eū totius populi regem de-
 clarare, conuocat principes Hierosolyma, unā
 cum sacerdotibus ac Leuitis. quibus recensitis
 inuenit eorū qui trigessimū annum excederent
 XXXVIIII. milia: ex quibus designauit cura-
 sores adificij templi termille supra uiginti mi-
 lia: indices uerō populi & scribas eorū sex mi-
 lia: ianitorum uerō domus Dei quatuor millia,
 sancundemq; eorum qui hymnos Deo canerent
 & instrumentis musicis à Davide ut diximus
 in hoc preparatis uterentur. Hos diuisit in co-
 gnatiōes, & separatis à reliqua tribu sacerdoti-
 bus, uiginti quatuor eorū cognatiōes inuenit: ex
 Eleazari familia sexdecim, ex Ithamari octo:
 instituitq; ut una cognatio ministraret Deo per
 dies octo, à sabbato usq; sabbatū: atq; ita sorti-
 tio facta est omnium cognationum in praesentia
 Dauidi, et Sadoci, ac Abiathari pōtificū, &
 omnium

omnium principum: & cuius prima sor exijt, descri-
 pta est cognatio prima, & post hanc secunda, dein-
 cepsq; usq; uigesimalquartam: quaequidem di-
 uisio durat usq; in hodiernum diem. *Leuiticam* quoq;
 tribum in partes uigintiquatuor diuisit: & sor-
 titione facta, & illis quemadmodum sacerdoti-
 bus ocloni ministerij dies obuenerunt. Praecipuus
 autem honos *Mosis* posteris est habitus. Consti-
 tuit enim eos custodes thesaurorum *Dei*, & do-
 nariorum qua reges solent dedicare. instituitq; ut
 uniuersa *Leuitarum* tribus & sacerdotes per
 suas quisq; uices interdum noctuq; circa cultum di-
 uini numinis uersaretur, sicut olim à *Moyse* pra-
 scriptum fuerat. Post hac totas copias in duodecim
 partes digestis, eiusq; tribunos, ceterumq; & prae-
 fectos assignauit: continebat quaq; pars milia ui-
 gintiquatuor: noluitq; ut singula singulis men-
 sibus stationem agerent circa regiam *Solomonis*,
 una cum tribunis suis ac ceterumq; cuiq; suum
 ducem praefecit, uirum iustum & spectatae bonitatis.
 quin & thesauris & uicis & agris, eorumq; cul-
 toribus, & armatis cum suis pastoribus praefectos
 attribuit, quos nominatim recensere necesse non
 habeo. Postquam autem omnia sicut diximus or-
 dinauit, aduocatis in concionem magistratibus
Hebraorum & tribuum principibus, & duci-
 bus quos singulis exercitus sui partibus prae-
 posuerat, adhuc omnibus qui negotijs & facul-
 tatibus regis praerant, è suggestu celsiore in-
 hunc

hunc modum multitudinē est allocutus: *Fratres
et populares*, notum vobis esse uolo, quod cum
uoluisset templum exstruere, multū auri cum in
usum et argenti censū millia talentorum cōpa-
rari: sed Deus ipse per prophetā *Nathanē* me
uenit, eo quod bellis qua pro libertate uestra
gessi, dextram hostili cruore contaminauerim,
et filium meum regniq; successorē templum sibi
iussit exstruere. Nunc igitur quandoquidē scitis
quod etiam maiores nostri *Iacobi filij* cum duo-
decim essent, *Iudas* tamen consensu omnium prin-
cipatū obtinuit, et mihi ciam sex fratres essent,
posthabitis illis Deum ad me regnū detulisse,
nec eorū quonquam id factum iniquē tulisse: ita
ego quoq; postulo, ut *Solomone* imperium conse-
cuto, ceteri mei filij nec cōtra illam, nec inter se
inuicem seditiones agitent: sed scientes hunc di-
nimitus electum, libenter eius dominio sint subie-
cti. Ciam enim aequū sit si Deus ita uelit uel ex-
ternos ferre dominos, quāto magis gratulari et
fauere decet fratri, non secus quā eiusdem ho-
noris participes. Ego sanē nihil magis in uotis
habeo, quā ut promissiones Dei deducantur ad
effectum, et felicitas qua hanc regionē sub *So-
lomonis* regno manet, quamprimum totam eam
occupet, et in perpetuū in ea duret. Quod qui-
dem dubio procul ita futurum est, et omnia re-
cte euenient, si tu fili mi pietatis et iustitia, pa-
triarumq; legum custodem geras; alioquin si ha
non

non seruentur, nihil nisi triste est expectandum.
Hoc sermone finito. inspectantibus omnibus so-
lomon tēpli descriptionē ac formā dedit, in qua
fundamēta & cellę tam inferiores quā supe-
riores, earumq; numerus & quāsitās ac capa-
citas designabatur: tum quo pondere quaq; na-
sa tam aurea quā argētea fieri deberent pra-
finiuit, hortatusq; est eum ut summā diligentia
ad hoc opus adhiberet: simulq; principes & tri-
bum Leuiticā, ut eum adiuuarent, tum propter
atq; nōdum sāt maturā, tum quia diuinitus
& ad regnū esset electus, & ad templum adi-
ficandum. Quam quidem fabricā nequaquā fo-
re difficilem, preparata per se iam antē mate-
ria multis auri talentis, plurimis item argēti, et
trabibus fabrorumq; ac cementariorū multitu-
dine, & smaragdis alijsq; omnis generis gēmiis.
Postremō nunc se in hunc usum ex proprio fisco
erogare alia tria millia talentorū auri purissi-
mi, ad exornandū adytum & currum Dei che-
rubinos, quos oporteret supra arcā stare, eamq;
protegere. Postquā autē David finem loquendi
fecit, secuta est magna alacritas principū & sa-
cerdotum, & tribus Leuitica, de suo quoq; con-
ferentiū, & multa liberaliter ac magnificē pol-
licentiū: obtulerūt enim se cōtributuros talentorū
auri quinq; millia, & stateres decē mille:
argenti uerō centum millia, ferri quoq; talento-
rum multa millia: & si cui lapillus aliquis erat
pretiosus

pretiosus, afferebat & tradebat in thesauros reponendū: quorum cura praepositus erat unus ē Moysis posteris nomine Ialus. Ea res magna voluptate affecit totū populū, & maxime David nisa principū ac sacerdotū, reliquorūq; omniū promptitudine, elata voce Deum laudavit, patrem ac conditorē huius universitatis appellans, fabricatoremq; rerum tam humanarū quā diuinarū, & praesidem ac gubernatorē generis Hebraorū, eorumq; felicitatis & regni ab ipso sibi cōmissi. Post hac precatus omni populo bona omnia, priuatimq; filio mentē bonā & iustā, omniq; virtute pradiā: iussit ut populus quoq; Deo laudes persolueret. Illi uerō prostrati humi Deum adorauerunt: uersi deinde ad Dauidem, pro omnibus ei bonis, quae ipso regnāte perceperant, gratias egerunt. Sequenti uerō die sacrificia sunt instaurata, mille uiculis, mille arietibus, mille agnis in holocaustoma oblati, ad pacifica quoq; sacrificia multis millibus uictimarū mactatis: & tota ea die rex unā cum omni populo festiuitati operam dedit: Solomonq; denuo est inunctus & legitimus rex declaratus: simulq; Sadocus pontifex totius multitudinis designatus. Deducto deinde in regiam Solomone, & in solio paterno collocato, ex ea die in posterum obediētes ei fuerunt.

Mors Davidis, & quantum filio ad structuram templi reliquerit.

CAP. XII.

Paulò

Paulò autem post David accedente ad xvi.
senium morbo, uidens iam instare sibi mor 3. Reg. 2.
tem, accito Solomone sic illum est affatus: Ego,
fili, fato uocante ad patres meos abeo, & niam
omnibus qui nunc sunt, qui'ue post erunt cõmu-
nem ingredior: quam remetiri nõ licebit, ne quid
in hac uita geratur reuifere. Quapropter uinẽs
adhuc & morti uicinus iterũ atq; iterum te mo-
neo qua & antè consului, ut iustus sis erga sub-
ditos, & pius erga Deum qui te hoc regno co-
honestauit: utq; custodias praecepta eius & le-
ges, quas nobis per Moysen demisit: & caue ne
uel gratia, uel assentatione, aut cupiditate, a-
lia'ue affectione ad neglectum earum deflectas.
Nequaquam enim Dei fauorẽ poteris retinere,
nisi seruatis eius legibus, alioqui suã prouiden-
tiam à te auerteret. Quòd si talem te erga eũ ex-
hibueris, qualem decet, & qualẽ optamus, effi-
cies ut regnũ in familia nostra maneat, & nul-
la unquam alia domus prater nostram in He-
breos dominationem obtineat. Memento etiam
iniquitatis Ioabi, qui propter emulationẽ duos
duces iustos ac bonos interemit, Abenerũ Nerĩ
filium, & Amasam filiũ Iethranis: in eum tua
arbitratu animaduertes, quandoquidem haẽte-
nus poenã euasit, quòd meipso esset potẽtior. Cõ-
mendo tibi etiã Berzellai Galadita filios, quos
mea causa omni honore ac studio prosequẽris, nõ
conferens in eos beneficium, sed referẽs, pro offi-
cijs qua

cijꝫ qua pater illorum in me exulem liberaliter
 congeſſit. Et per qua nos ſibi debitores effecit.
 Præterea Gera filiũ Semeim Beniamitã, qui me
 pulſum multis affecit cõitijs quãdo Caſtrũ pe-
 tebam, moxq; ad Iordanẽ occurrens fidẽ inco-
 lumitatis tũc à me impetravit, nunc occaſionem
 rationabilem naſtus punito. Hiſ mādatis filio de
 Repub. Et amicis, Et eiꝫ quos punitos volebat,
 exſpiravit, exactis ſeptuaginta niſa annis, poſt-
 quam regnaſſet apud Hebronẽ tribui Iuda impe-
 ritans annos ſeptẽ, Et mēſes ſex, Hieroſolymis
 utrõq; univerſa regionis rex annos. triginta tres,
 vir optimus, Et omnibus uiribus præditus,
 quas regẽ tot gentiũ incolomitati proſpiciẽtẽ
 habere oportebat. Nam fortis erat ut nemo a-
 lius, Et in certaminibus pro ſubiectorum tutela
 ſuſceptis primus ſe periculis obijciebat, exemplo
 ſuo milite ad præclara facinora excitãs, Et nõ
 tanquã dominus pro imperio ad officiũ cogens.
 Idem in cõſilijs prudentiſſimus, Et egregie cal-
 lens quid in præſens, qui ne in futurũ cõducereſ:
 adhac ſobrius, mitis, benignus erga calamito-
 ſas, juſtus, humanus, quæ quidẽ præcipua ſunt
 regũ uirtutes. Nec in tanta poteſtate unquam
 ab æquitate deflexit, niſi quod ad Vria uxorem
 attinet. Tãtas præterea diuitias heredi reliquit,
 quãtas nullus alius rex uel Hebræorũ uel alia-
 rum gentium ſepeluit autẽ eum filius Solomon
 Hieroſolymia magnificẽ, præter ſolemnia illa in
 regnum

regum funeribus, inlatis etiam in monumentum
eius maximis diuitijs, quarum magnitudinem
facile sit coniectare ex hoc quod dicemus. Nam
post annos MCCC. Hyrcanus pontifex oppu-
gnatus ab Antiocho, cognomine Pio, Deme-
trij filio, uolens pecuniā ei dare, ut abducto exer-
citu obsidionē solueret, nec ualēs aliunde sume-
re, aperta cella monumēti Dauidis, & prolatis
inde tribus talentorum millibus, eorumq; parte
Antiocho numerata, oppugnationis periculo
se exemit, sicut & alibi indicauimus. Ac rur-
sum post multos annos elapsos Herodes rex alia
cella aperta magnam pecuniam sustulit: ad lo-
culos tamen qui regum cineres continent nouer-
eorum peruenit: singulari enim arte ita erās sub
terram conditi, ut ab ingredientibus monumen-
tum inueniri nequirent. Sed de his hactenus
dixisse sufficit.

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IVD.

LIBER VIII.

Quo Solomon regnū adeptus inimicos expulit. C. I.

DE Dauidе igitur & eius uir- 3. Reg. 1.
tute, quātorumq; bonorum sua
genti autor fuerit, & quantis
bellis feliciter gestis senio cōse-
ltus decesserit, in proximo no-
lumine docuimus. Caterum posteaquā Solomon
eius

eius filius, aetate etiā tum iuuenis, regnū adeptus ex sentētia patris & decreto diuini numinis in solio cōsedit, populus quidē totus, ut nouis regibus solet, sanctis acclamationibus precatus est ei perpetuam rerum felicitatem, & post regnū bene administratū diuturnā senectutē. Adonias uerò qui etiā uiuente patre occupare conatus est regnū, accessit ad regis matrē, eamq; blandē salutauit. Qua querēte nūquid uenisset quod opera sua opus haberet, omniaq; benignē pollicēte, orsus est dicere, ipsam quoq; nosse, quod tā aetatis prerogatiua, quā populī cōsensu regnū sibi deberetur: sed quoniā Deo uisum sit id trāsferre in filiū eius Solomonē, se quoq; libēter ferre illius dominationē, & contentū esse praesenti conditione. Rogauit deinde ut apud fratrem pro se intercederet, eiq; persuaderet, ut bona eius pace liceat sibi ducere Abisacen cū patre cubare solitam. Esse enim adhuc uirginē, q̄ pater praesentio cōgredi cum ea non ualuisse. Bethsabe uerò promisit operam suam in hoc negotio, & de hoc coniugio bene eū sperare noluit, tum q̄ rex ultrò fratri gratificari cuperet, tum q̄ eò preces matris essent accessura: atq; ita plenū spe hominem dimisit: moxq; ipsa ad filium properauit, colloquēta de eo quod Adonia petenti promiserat. Cui cū rex occurrisset, cōplexuq; eam excepisset, deducta in cubiculum in quo tum erat regia sella, sedis, insitq; alterā matri à dextris
poni

poni. Quæ postquã cõscdit, *Vnã*, inquit, gratiam fili petenti mihi annue, neq; tuo reventu tristiorẽ facias. Respondit ille, iuberet, quicquid uellet, pium enim esse, matri quidlibet cõcedere: nec oportuisse eam sic præsari, ac si negaturũ suspicaretur, sed certã impetrandi spem habere. Tum illa rogat, ut uirginẽ *Abisacen* *Adonia* fratri nuptiũ tradat. At rex iratus dimisit matrẽ, dicẽs *Adoniã* maiora moliri, *Imitariq;* se quòd non eadẽ opera postularet, ut regnũ ei tanquã natu grandiori cederet, quãdo *Abisaca* coniugium expetas, habens amicos potentes, *Ioabum* imperatorẽ copiarũ & *Abiatharum* sacerdotem. Moxq; accito *Banaia* præsecto satellitũ, mandauit ei ut *Adoniam* fratrẽ interficeret. Vocato deinde *Abiatharo* sacerdote, *Te*, inquit, supplicio eximunt tum alijs labores aeli cũ meo patre, tum illud precipuẽ, quòd unã cum eo arcam transtulisti. Hac auscm pœna tibi erit *Adonia* partes sequuo, ut neq; hic mancas, neq; in conspectũ meũ uenias: sed abi in patriã tuam, & illic ruri uiue, atq; ibi usq; ad mortem dege, quãdoquidem talia cõmisisti propter qua indignus es ut honoribus fruaris. Ob hanc itaq; causam ablatu est sacerdotalis honor à domo *Ithamari*, sicut *Deus Eli* predixerat auo *Abiathari*, & translatus est in genus *Phineesis* ad *Sadocũ*. Caterum eo tempore quo p̃tificatus in *Ithamari* domo fuit, post *Eli* primum ex ea

familia pontificē, ex Phineesſis gēte priuatam
 uitā egerūt hi: filius Iosephi pontificis Boccias,
 & huius Ioathamus, Ioathami uerò Mara-
 othus, & Maraothi Arophau. Arophai
 Achitobus, cuius fuit Sadocus, qui primus
 Davide regnāte pōtifex est creatus. Porro Io-
 abus imperator audita nece Adonia, ualde ex-
 simuit: eius enim amicitia magis quā regis co-
 luerat, et ideo nō immeritō malē suspiciās ad al-
 tare cōfugit, impunitatē se inde quaſiturū exi-
 ſtimans, propter notā regis erga Deū pietatem.
 Qui poſteaquā de Ioabo renuntiatum eſt, miſit
 Banaiam qui citaret eū ad ſuum tribunal cau-
 ſam dicturū. Ioabus autē negabat ſe ſanū reli-
 cturū, ſed ibi potius quā aliās moriturū. Hoc
 eius reſpōſo per Banaiam accepto, rex iuſſit, ne
 inibi caput eius ita ut uellet abſcideretur, &
 hanc pōenam lucret pro duobus imperatoribus,
 quos cōtra omne ſas ac neſas peremerat. Corpus
 uerò ſepeliri, ut peccata eius apud poſteros ma-
 nerēt, ipſe uerò ac pater innocētes eſſent quod ad
 Ioabi mortē attinet. Banaias uerò exſequutus
 mādaſū, ipſe in imperiū copiarū ei ſucceſſit. Poſt
 hac abrogato Abiaſtharo pōtificali, rex ſolū
 Sadocum id ſacerdotium obtinere uoluit. Semei
 deinde imperauit, domo Hieroſolymis exſtructa
 inibi apud ſe manere, interdicto Cedronis torren-
 tis tranſitu: aut ſi ſecus fecerit eſſe capite mul-
 tandū: nec cōſentius interminatione, inuēiurādo
 homin

hominē ad id mandatū seruandū adiecit. Semeis
 uerò professus sibi gratissimū hoc regiū māda-
 tum, & iuratus facturū se imperata, patria re-
 lieta Hierosolymis domicilium habuit. Triennio
 dein exacto, cū audisset duos fugitiuos suos apud
 Gittā agere, retracturus eos illuc proficiscitur.
 Rex autē posteaquā intellexit eū unā cū illis re-
 uersum, agrē tulit nō præsriptū modō suū con-
 temptim habitū, sed sacramentum etiā Dei ui-
 olatum: accitoq; mox, Nōne tu, inquit, iurasti te
 nunquā me derelicturū, neq; ex hac urbe in aliā
 cōmeaturū? non euades pœnā perituri, uir pesti-
 me, sed lues etiā illa qua olim per perulantiā in
 patrē meū eiectū es debacchatus: ut scias, quōd
 nihil lucrētur nocētes, etiā si nō statim post pec-
 catū puniantur, sed per omne tēpus quo propter
 impunitatē securi sibi uidētur, crescit illorū pœ-
 na quam iam dudū sunt promeriti: atq; ita Se-
 meim iussu regis Banaias interfecit. Solomon II.
 autē sublati iam inimicis, regnoq; cōstabilito, 3. Reg. 3.
 Pharaonis Aegyptiorū regis filiā duxit ux-
 orem: instauratisq; Hierosolymorū mœnibus ma-
 ioribus multo et munitioribus, in trāquillissima
 pace Rēpublicā deinde administrauit, nihil im-
 peditus inuuenili aetate, quo minus uel iustitiā co-
 leres, & leges custodiret, uel mādata, qua à pa-
 tre morituro acceperas, exsequeretur: sed non se-
 cus ac si grādis natus esset, maturaq; iam prudē-
 tia, omnibus rebus diligentissimē prospiciebat.

De sapientia Solomonis & prudentia & diuitiis,
quodq; primus Hierosolymis templum ædifi-
cavit.

CAP. II.

Visum est autem ei Hebronem petere, & su-
per altare arenam à Moysè fabricatū sa-
crificare, mille uictimarum holocaustis cae-
lesti numini oblatiis : qui honor Deo fuit acce-
ptissimus: illa ipsa enim nocte cum in somnis ei
conspiciendū se prabuisset, inssit eum postulare
quicquid donorū pro hac pietate repēdi sibi cu-
peres: Solomon uerò pulcherrimum quiddam ac
maximum petijt, quod & Deus libētissimè lar-
gitur, & homini est utilissimum. Non enim au-
rum, aut argentum, aut alias id genus diuitias,
ut homo iuuenis petijt : nam hac sola uulgo ho-
minum uidentur expetēda, hac sola diuina mu-
nificētia digna. Sed da mihi, inquit, domine
mentem sanam, & intellectū bonum, ut his ac-
ceptis populum hunc uerè ac iustè iudicare ua-
leam. Hac postulatiōe delectatus Deus, polli-
citus est se etiam alia quæ non petierat, additū-
rum, diuitias & gloriā: sed ante omnia talē in-
tellectū ac sapientiā, qualē antehac nemo ha-
buerit, uel regū, uel priuatorū. Adhac conser-
uaturū regnū in eius familia per multas ætates,
modò iustus esse pergat, Deoq; per omnia parēre
et paternis uestigijs incedere, præcipuas eius uir-
tutes imitādo. His diuinitus auditū Solomon è
stratis se proripit, et adorato Deo Hierosolyma
est reuer

est reuersus : & mactatis ante tabernaculū plū-
rimis uictimis, epulū omnibus suis exhibuit. Per
eosdem dies iudicium ad eum delatū est arduum,
cuius exitum inuenire fuit difficile. Rem autē con-
trouersam de qua lis erat, necessarium duxi in-
dicare, ut qui hac legent difficultatem decernen-
di intelligant : & si quando tale quippiam inci-
derit ad exēplar solertia regia difficultatem di-
squirendi sibi comparent. Duae mulieres quasius
meretricij uenerūt ad eum, quarū altera qua in-
iuriam pati uidebatur, sic est exorsa : Ego, Rex,
& mulier hac habitamus in eodem cubiculo : ac-
cidit autē ut amba eadem die, eademq; hora in-
fantes masculos pareremus : post triduum ista in-
xatā cubantem suum infantem per somnū oppres-
sit, & sublato è meo gremio infante meo, mor-
eum illum dormienti mihi in sinum imposuit :
illucescente die mammam prabere uolens infan-
ti, meum non inueni, sed istius mortuū uidi iuxta
me iacentē, id quod certissimis indicijis deprehen-
di : & quia repetens meum filium nihil profeci,
ad tuum auxilium domine confugi : nā quia pro-
pter solitudinē nemo est qui coarguat, pertinaci-
ter quod meum est abnegat. Tum rex interrogat
alteram, ecquid habeat quod accusationi huius
opponat. Illa negante se hoc fecisse, & asseueran-
te suum esse superstite infantē, alterius uerò mor-
eum : nemineq; inueniente quid decerni posset, sed
omnibus ut in re obscurissima cacutiētibus, solus

Rex tale quiddam excogitavit. Iussit afferri infantibus, tam vivo quàm mortuo, vocat quèdam è satellitibus, imperatq; ut stricto gladio puerumq; secet in duas partes, quò utraq; dimidium accipiat tam vivi quàm mortui. Hanc sententiam totus populus tacitè dānabat ut puerilem: sed interim cū vera mater exclamasset, non ita faciendum, sed potius alteri addicendum infantē: sibi enim sat esse si uiuum uideat, etiam si alienus existimetur: altera uerò parata esset, ex alieno dolore crudelem uoluptatem capere: animaduertens rex has postremas uoces non fugi, ei quæ exclamauerat infantē adiudicauit, quòd hac re uera mater esset: alterius uerò malitiam damnauit, quòd & suum perdidisset, & amicum infantem perdere conaretur. Visum est hoc populo insigne argumentū regia prudentia simul & sapientia, & ex illa die non secus quā diuina mente prædico obtemperabant. In tota autem sua ditione præfectos & duces habuit hos: Toparchia Bethlemis, quæ sortè Ephraimī complectebatur, præerat Pres. Ea uerò in qua Dora sunt & regio maritima, parebat Aminadabo Solomonis genero. Magnus campus erat sub Banaiā filio Achili, cuius præfectura cōtributa erat & ea regio quæ usq; Iordanem pertinet. Galaditicam & Gaulaniticam usq; montem Libanū, urbesq; in eis sexaginta magnas ac bene munitas Gabaris administrabat. Achinadabū Gablea

ceti

toti Sidonem usq; præerat, habens & ipse in matrimonio Solomonis filiam nomine Basimā, Maritimam uerò qua est circa Arcem Banacates obtinebat: Saphates Iabarium mōtem & Carmelum, totamq; inferiorē Galileam. Sub ea Beniamitica ditio fuit commissa. Tabares regionem trans Iordanem suam sub se habuit. & rursus his omnibus unus præerat princeps. Mirandum autem in modum per id tempus aucta sunt res Hebraorum, & tribus Iuda, populo ad agrorum colendorum studium conuerso. Pace enim potiti, & nullis bellicis tumultibus distracti, ad hæc optatissima libertate auidè persfuentes, in hoc potissimū erant intenti, ut suas quisq; facultates augetet, & maioris præcij faceret. Erāt præterea regi alij præfecti, qui Syrorū caterorumq; barbarorum Euphratē inter & Aegyptū incole eorum gubernabant regiones, tributa ex eis colligendo. Hi barbari conferebant in quodidianos regia mensæ sumptus similia coros triginta, farina sexaginta, saginatos boues decem, & pascuales uiginti, & saginatos agnos centum, præter capturas uenationum, quæ constabant cervis ac bubalis, præterq; aues & pisces. Tantam etiam currū multitudinem habebat, ut quadraginta millia præsepium numerarentur, in quibus equi iugales alebantur: & absq; his equitatus ei fuit duodecim millium, quorū media pars Hierosolymis circa regem uersabatur, reliqui uerò sparsim

per nullas regias debebant: & qui regijs impensis
 praeerat, idem etiam equis necessaria suppedita-
 bat, eò conuehendo ubicūq; rex habitaret. Tanta
 autē fuit sapientia & prudētia, quam Solomon
 diuinitus acceperat, ut omnes priscos superaret,
 atq; etiam Aegyptios, qui omnium sapiētissimi
 habentur, longē post se relinqueret. praecelebat
 etiam eos qui per idem tempus in maxima opi-
 nione sapientia fuerunt apud Hebraeos, quorum
 nomina non tacebo. Fuerunt autem hi: Aitha-
 nus, Aemanus, Chalceus, Dodanus, filij He-
 maonis. Composuit etiam libros Odarū & Car-
 minum quinq; supra mille, & parabolarum ac
 similitudinum libros ter mille: cuiuslibet enim spe-
 ciei plantarū suam adhibuit parabolam, ab hy-
 sopo usq; cedrum: idem fecit de pecoribus & ca-
 teris terrestribus animātib; natatilibusq; &
 qua per aërem feruntur: nullius enim horum na-
 turam ignorauit, aut inscrutatam reliquit: sed
 circa omnes philosophatus est, & sciētiam pro-
 prietatum earum summā pra se tulit. Quin &
 eam rem diuinitus consecutus est ad utilitatem
 & medelam hominū, qua aduersus demones est
 efficax. Incātationes enim cōposuit, quibus mor-
 bi pelluntur: & coniurationū modos scriptos reli-
 quit, quibus cedentes demones ita fugātur, ut in
 posterū nunquā reuerti audeāt: atq; hoc sana-
 tionis genus nūc usq; plurimum apud nostrates
 pollet. Vidi enim ex popularibus meis quendam

Eleaz

Elazarū, in praesentia Vespasiani & filiorum
 & tribunorum reliquorumq; militū, multos ar-
 reptitios percuratē. Modus uerò curationis erat
 hic: Admoto naribus demoniaci anulo, sub cu-
 ius sigillo inclusa erat radici species à Solomone
 indicata, ad eius olfactū per nasum extraheba-
 tur demonium: & collapsō mox homine, adiura-
 bat id ne amplius rediret, Solomoni interim men-
 tionē faciens, & incantationes ab illo inuentas
 recitans. Volens dein Elazarus his qui aderant
 ostendere suae artis efficaciam, non longe inde po-
 nebat poculum aut polubrū aqua plenū, impera-
 batq; demonio hominem excuti ut his subuersis
 signū daret spectantibus quòd reliquisset homi-
 nem: quo factō nemini dubiū erat quanta fuisset
 Solomonis scientia & sapientia: quamobrem li-
 buit hoc quoq; narrare, ut omnibus nota su exi-
 mia regis huius natura, quamq; charus deo fue-
 rit, & in omni genere uirtutum excellentissimus.
 Porro Tyrionū rex Iromus audito quòd Solomon 3. Reg. 5.
 patri in regnū successisset, uehemēter est gaudius:
 nam Davidis amicus fuerat, & per legatos sa-
 lutatio gratulatus est praesentem felicitatem: per
 quos Solomon scripsit ad eū in hūc ferē modum.

Solomon Iromo regi. Scito patrem meum cum
 noluisset edificare tēplum Deo, bellis assiduis im-
 peditum: neq; enim prius à subingandis hostibus
 destitit, quā omnes sibi tributarios redderet. Ego
 uerò gratias habeo pro pace qua nunc fruimur,
 & praes

Et presenti otio decreui uti ad extruendam
cœlesti numini domicilium, id enim à me fa-
bricandum, iam antè patri meo Deus pradi-
xit: quamobrem rogo, ut aliquos unà cum meis
mittas in montem Libanum ad materiem caden-
dam: quandoquidem hanc artem Sidonij melius
callent quàm nostrates: mercedis autem quanta
huiusmodi operarijs persolunda sit, te arbitrum
facio. Eam epistolam Iromus libenter legit, So-
lomonijq; in hunc modum rescripsit. Rex Iromus
regi Solomoni. Gratia Deo quòd tibi patrum
principatum tradidit, viro sapienti Et omni vir-
tutũ genere pradito. Quare ciam nihil mihi gra-
tius accidere potuerit, voluntati tua libens obse-
quar. Excisis enim multis Et magnis trabibus
cedrinis atq; cyparissinis, per meos ad mare dedu-
cendas curabo: eosdemq; iubebo ut compactis ra-
tibus ad quemcunq; nolueris tua regionis locum
eas appellat, unde post per tuos Hierosolyma de-
portentur. Tu uerò hanc nobis gratiam repones,
ut exportandi ad nos frumenti potestatem facias,
quo utpote insulares maximè indigemus. Ha-
rum literarum exemplaria hodieq; durant, tam
in nostris quàm Tyriorum annalibus: Et si cui
libuerit hac certius cognoscere, impetrata à pu-
blicorũ cõmentariorum conservatoribus misendi
copia, comperiet eorum scripta consonare cū his
quæ à nobis produntur. Quod ideo admonui, ut
qui hæc legunt, sciant nos nihil ueris affingere,
neq;

neq; verisimilia quadam & ad delectationē accommodata narrationi nostra interserere, atq; deinde postulare, ut lector nihil amplius disquirendo fidē nobis habeat: quandoquidem in hac commentatione à decoro discedere absq; nefario scelere non licet: quā propter non recusamus quin scripta nostra reijciātur, nisi talia sunt ut eorum veritas validissimis argumentis approbari possit. Ceterum Solomō rex acceptis regis Tyrionum literis, & facilitatē eius & benevolentiam collaudavit, & insuper quibus ipsum cupere intellexit, premijs eum est remuneratus, frumenti annuos bis mille coros mittēdo, & totidem olei bados: badus autem capit sextarios L X X I I . parem quoq; vini modū illi exhibuit. Et ab his initjs amicitia regum horum exorta, maioribusq; incrementis aucta, in tantū adoleuit, ut in perpetuum firma duraverit. Solomon autem à populo suo millia X X X . operariorum exegit, prudenter inter eos operas paritius, quò minus labor sentiretur. Decem enim millia iussit in Libano sylvam per mensem integram cadere, ac deinde per duos alios domi interquiescere, dum reliqua viginti millia suum opus absolunt, ita ut quarto demum mense labor ad primos illos decies mille rediret. His omnibus Adoramus est prepositus. Præter hos erāt in opere inquilini illi quos David eò destinaverat, conuectores saxorum cate-
raq; materia L X X M . & camētarij L X X X M .
magist

magistriq; horum ter mille & C. ijs mādatus fuerat ut saxa prae grandia exciderent in usum fundamentorum templi, eaq; in monte prius in quadrum dedolata, ita demum in urbem conueherent: idq; non modò indigenis, sed & missis ab

III. Irom opificibus erat iniunctum. Exorsusq; 2. Reg. 6. est Solomon fabricam hanc anno regni sui quarto, secundo mense, quem Macedones artemisium vocant, Iar uerò Hebraei, annis D X C. duobus postquam Israëlita ex Aegypto excesserant: mille & X X. annis post Abrahami ex Mesopotamena regione in Chananeam migrationem: post diluuium uerò annis M C C C C X L. quòd si ab Adamo creato usq; templi adificationem tēporum ratio subducatur, cōperientur anni M M M. C I I. Initium uerò fabricādi tēpli in annum undecimum regni Iromi incidit, apud Tyrū regnantis, quae condita est C C X L. annis antequam templum exstrueretur. Iecit igitur rex in altissimam terra profunditatem fundamenta templi è saxis validissimis, quae contra omnem temporum iniuriam resistere possent, ita ut cum conigua terra coalita sobem ac firmamentum imponendis substructionibus praeberent, & propter inconcussam soliditatem facile molem aedificij cum paratu ornamentorum sumptuosissimo perferrent, non minorem admirationem habitura, quàm qua superne ad amplitudinem, pulchritudinem & magnificentiam operis per artifices elaborata sunt:

exstrux

exstruxeruntq; illud usq; lacunar ex albo lapide. Huius adificij altitudo fuit cubitorum sexaginta, & totidem longitudo, latitudo vero viginti. Super hoc autem erat aliud adificium pari mensura, ita ut tota altitudo templi centum viginti cubitis constaret. versum autem erat ad Orientem. Et porticus in aditu eius erat viginti cubitorum longitudinis, iuxta mensuram latitudinis templi, lata cubitos decem, surgēs in altum cubitis centum viginti. In circuitu deinde templi construxit triginta cellas, quae inter se constipatae externae parietes templi fulciebant. erantq; inter se peruia. & patebant singula in longum viginti quinque cubitos, ac totidem in latum, & viginti cubitis attollebantur. Super has alia series cellarum erat exstructa, super quā rursus alia, omnes inter se numero & amplitudine pares, ita ut coniuncta inferius adificium aequarent altitudine. Nam superius non erat circumadificatum. fuerunt autem omnia cedro contexta. Et cellae quidem suum quaeq; tectum habebant, non proximo contiguum reliquum ex longissimis trabibus erat confectum, ad utrunq; latus pertingentibus, ita ut ipsi parietes hoc pacto confibulati firmiores redderentur. His trabibus subnexa erant laquearia politissima, calaturis & bracteis aureis ornata. Parietes etiam cedrinis tabulis auro illitis erant incrustati, ita ut omnia remitterent auro, & intransium oculos fulgor undique occurrens

occurrentes perstringeret. Tota uero structura ex lapidibus politissimis constabat, ita ad unguem inter se quadratibus, & commissuris oculos fallentibus, ut intuentibus nullum usquam mallei aut cuiuslibet fabrilis instrumenti uestigium appareret, sed connata potius omnia quam arte congesta uiderentur. Porro ascensum in superiorem templi partem sic commentus est rex, ut cochleam in hunc usum crassitudini parietis includeret. Hac enim pars non habebat ab oriente magnam ianuam ut inferior, sed à lateribus inerant parua hostiola: nec parum ad firmitatem conferbant tabula cedrina se inuicem complectentes, & crassis catenis inter se constricta. Diuiso deinde in duas partes fano, penetrale eius uiginti cubitorum nulli fecit accessibile, reliquum quadraginta cubitorum spacium in usum sacerdotum consecrauit: & in pariete adytum à reliquo corpore separante fores apposuit cedrimas, has quoque calatas & inauratas, eas prætexit uelis picturatis, hyacintho, purpura, cocco, byssoque splendidissimo ac mollissimo distinctis. Post hæc in adyto uiginti cubitos quaquaversum patente dedicauit duos cherubinos ex auro solido, utrumque quinque cubitorum altitudine, uterque duas alas habebat ad quinque cubitos protensas, quapropter non longo seiunctos intervallo statuit, usque una ala australem parietem attingens, altera septentrionalem: reliqua due sese conting

contingentes in medio si tam arcam protgeret.
 Ha cherubica effigies quâ nam specie fuerint,
 nemo vel cõjctero potest vel eloqui. Pavimentum
 etiã templi constravit laminis aureis. Ianua de-
 mum fores altitudini parietis pro portione cõve-
 nientes addidit, latas cubitos viginti, & auro
 illitas. Atq; ut cõpẽdio dicã, nihil tã intus quã
 foris omisit, quod non inauraret. Oppansum est
 præterea aulaũ & huic ianua, simile illi quod
 interior ianua habuit. Ceterum porticus nihil
 tale habebat. Post hac Solomon accersivit Tyro 3. Reg. 7.
 ab Iromo artificem nomine Chiramum, filium
 mulieris Nephthalitidis, patre Tyrio ab Isrãeli-
 tis oriundo, operarium insignem in quavis mate-
 ria, sed præcipuè in auro & argento ac ære. Hu-
 ius opera usus est in omnibus quæ artificiose in
 tẽplo fieri voluit. Is fecit duas colũnas æreas cras-
 situdine quatuor digitorum, altas dẽcẽ & ocllo
 cubitos, quarũ circumfrentia duodecim cubitos
 complectebatur his impositæ erant capitella su-
 filia liliata proceritate quinq; cubitorũ, quibus
 circumdata erant retiacula ærea quæ operiebant
 lilia, pendebantq; inde duæ series malorum
 punicorum ducentorũ numero. Has columnas po-
 suit in aditu vestibuli, alteram à dextris nomi-
 natam iachim, alteram à sinistris nominatam
 boz. Fecit etiam vas alieneum fusile semiorbis
 specie, quod propter capacitatem appellatum est
 mare. Erat enim labrum patens per dimetien-

rem lineam in cubitos decem, crassitudine pal-
 mari, eius meditullium sustinebatur spira decies
 replicata, cuius dimetiens linea fuit cubitalis. Id
 labrum circūstabant duodecim iuenci ad tra-
 ctum quatuor uictorum obuersi cerni, quorum po-
 stica subsidebant ut eis orbiculare illud nasim-
 cumberet, in medio sui depressius. Capiebat an-
 tem hoc mare congiorū tria millia. Fecit præ-
 terea labrorum decem bases areas quadrangu-
 las: harū quæq; lōgitudine fuit cubitorū quinq;,
 latitudine quatuor, altitudine triū: huius operis
 partes seorsim fabricata sic compingebantur.
 Quatuor erant columellæ per totidem angulos
 dispositæ quadrangulæ, quibus latera basium
 utrinq; inferebantur: erant autem hæc triperti-
 ta, & inter iuncturas calaturis distincta, alibi
 leonis effigie, tauri alibi aut aquilæ. Columellæ
 quoq; eisdem calaturis erant ornata. Totū uerò
 opus quatuor rotis suspendebatur, quæ fusiles
 erant, habebantq; modiolos & radios, sesqui-
 cubitali inter utramq; extremitatē intervallo:
 eratq; mirū uidere rotarū circumferētiās, quo-
 modo lateribus basiū coaptata cantibus suis insi-
 flebant. Angulos autem supernè coninebant
 fusiles humeruli manuum extensarum: his impo-
 sita erat spira, cui labrū inferebatur, ita ut ma-
 nibus sustineri uideretur: quæ parte effigies leo-
 num & aquilarum sic erant adaptata, ut con-
 natas putares, interuenientibus inter eas pal-
 marum

marium arbusculis. Atque hac fuit decem basiū
structura. Deinde ex eodem are fecit decem la-
bra rotunda concha specie, quorum quodq; ca-
piebat congios quadraginta: erat enim altitudo
quatuor cubitorum, & tantundem spatij pate-
bat inter margines. Ea labra decem illis basi-
bus imposuit, quas mechenoth sua lingua appel-
labant: horum quinque ad sinistrum latus tem-
pli septentrionale collocavit, totidem ad dextrū
australe, ita ut orientem spectarent: quo loco
etiā mare illud dedicavit. Omnibus deinde aqua
repletis, mare quidem in cū usum assignavit, ut
inde sacerdotes templum ingredientibus manus ac
pedes abluerent, ad aliare ascensuri: labra au-
tem ut eorum aqua purgarentur inestina ac
pedes animantium ad holocaustoma destinatorū.
Fabricavit etiam altare arcum nigrum cubito-
rum longitudine, totidem latitudine, altitudine
decē, in quo holocaustoma incenderētur. Fecit
itē vasa eius ex are omnia, libetes & amulas,
tenacula & harpagones, & reliqua, auri ful-
gorē referentia. Mensas quoque multas dedicavit
rex, & in his unā magnā aurā, in qua propo-
nebantur sacri panes: reliqua non multo dete-
riora: diverso modo facta sustinebant phialas
& pateras, auras nigesies mille, argentearum
quadraginta millia. Candelabrorum item focis
decem millia iuxta preceptum Moysis: ex qui-
bus unum in tēplo dedicavit, ut interdum luceret

iuxta legē: & mensam unā impositos panes habentem, sitā ad septentrionale tēpli latus ex aduerso candelabris: idem, ad australe latus collocaueras: mediū autē inter utrunq; locū obtinebas altare illud aureum. Hæc omnia continebas anterior illa tēpli pars quadraginta cubitos longa, & uelodisparata ab adyto: illo enim arca erat inferenda. Cantharorū autem uinariorū octuaginta millia rex cōparauit, & phialarū aurearū millia decem, argentearum uerò aliterū tantum. Laticium item aurearum, ad offerendā in eis similitam maceratam ad altare, pētūaginta millia, duplum uerò argentearum. Craterarum quoq; in quibus similitam oleo subigebant, sexaginta millia aurearum, & aliterū tantū argentearum. Mensurarum uero quales Moysi him uocantur, & assaron, aurearū erant uiginti millia, & duplicatus numerus argentearum. Acerna quoq; aureæ quibus odoramenta in tēplum inferri solent, erant numero uiginti millia: & alia, quibus deferabatur ignis a magno altari in paruum intra templū situm, quinquaginta millia. Parata erant & sacerdotales nēstes in usum pontificum, annumeratis talaribus & epomidibus atq; logio cū suis gēmis in uniuersum mille. Corona uerò in qua Moyses Dei nomen inscripta, unica fuit, & usq; in hodiernū permāsit. Stolas autē sacerdotales è bysso fieri curauis, cū decies mille zonis purpureis, & tuba-

rum quales Moyses præscripsit CCM. Et alias stolas byssinas Zenitis hymnorū cantoribus, numero ducēta millia. Instrumentorū præterea musicorū, quæ nānla & cinyra vocatur, in usum hymnodiarū ex electro confecit quadringenta millia. Quæ omnia Solomon ad honorē Dei magnificē paravit, nullis parcens sumptibus: sed omni liberalitate usus hac in thesauris Dei cōdidit. Circumdedit deinde tēplo septum quoddā trium cubitorū altitudine, quod nostra lingua gison vocamus, exclusurū profanā multitudinē, & solos sacerdotes admissurum. Extra hoc septum erat sanum, porticibus magnis ac latis cinctum, & portis aliis patens, quarum singula singulos ventos spectabant, & foribus auratis etandeabātur: in hoc sanū cuilibet ē populo, pro modo ac casto, & præscriptorum legis observāci accessus patebat. Dicit autē non potest, ac vix etiā oculis credi, quā mirandum fuerit illud exterius sanū: vallibus enim expletis, tam profundis, ut ad prospectum oculi caligarent. & aggregata ad quadringentos cubitos terra, eam vertici montis in quo templū exstructum est æquavit: atq; hoc modo factum est ut area sani tum solo tēpli æquaretur: hanc cinxit duplicibus porticibus, quas colūna ē nativo saxo sustentabāt, & laquearia cedro expolita regēbant. Fores verò habebant omnes ex argento fabricatas. His IIII. tā magnis ac pulchris operibus & donarijs se- 3. Reg. 8.

pccunio perfectis, non ad opulencia modo, sed &
 celeritatis ostentationem: quae enim et aeternam inie-
 gram hominis poscere uidebantur, tam breui si
 ad magnitudinem conferatur tēpore erant abso-
 luta: Solomon rex per literas iussit magistratus
 ac seniores Hebraorum totū populum Hierosoly-
 ma congregare, ad spectandum templum, & ad
 transferendam illuc arcam Deo sacratam: de-
 nuntiataq; omnibus profectio Hierosolymita-
 na, septimo demum mense conuenerunt, qui no-
 stratis est thuri, Macedonibus hyperberetani:
 inciditq; in idem tēpus scenoprogia, festum apud
 Hebraeos sanctissimū & maximū. Tollentes igitur
 arcam, & tabernaculum quod Moyses con-
 struxerat, & omnia uasa ad ministerium sacri-
 ficiorum Dei parata, transportauerunt in tem-
 plum: accesseruntq; illo cum uicinis tam rex
 quam uniuersus populus ac Leuitae, libaninibus
 & multo hostiarū sanguine uiam perfundentes,
 & infinitam uim odoramentorum adolentes, ut
 circumquaq; totus aer suauitate repletus etiam
 longē remotis sentiretur, constanti omnium opi-
 nione, aduentare Deum ad inhabitandam recēs
 exstructam ac dedicatam sibi locum: nam neque
 hymnos canentibus, neq; choreas ducentibus, las-
 situdo est oborta, dum ad templum peruenirent:
 atq; in hunc modum arca est translata. Quum
 uerò iam in adytū inferri deberet, reliqua quidem
 multitudo abscessit, soli uerò baiulantes sacer-
 dotes

doles inter duos cherubinos eam deposuerunt: quæ effigies coniunctis alarum extremitatibus (sic enim artifex eas fecerat) arcam uelut sub umbella aut tholo protexerunt: cõeinebat hac nihil aliud quam duas tabulas lapideas, quæ decem præcepta Dei ore in monte Sina prodita, insculpta eis conseruabant. Candelabrum autem & mensam & aliæ aureæ statuerunt in templo ante adytum, eisdem locis in quibus in tabernaculo prius sita fuerant: ubi quotidianas hostias offerebant. Ceterum aliæ aureæ pro foribus templi est posita, ne apertis illis in conspectu esset sacrificiorum magnificentia. reliquum uero uasorum instrumentorum omne in unum congestum, intra templum est repositum. Postquã autem omnibus quæ ad arcam attinebant ritè peractis sacerdotes sanctuarium exierunt, repensæ globus nebulæ, non asper, nec qualis hiberno tẽpore granidus pluuia condensatur, sed diffusus ac tẽperatus in tẽplum influxit: & primò sacerdotũ uisum ut uix scintillam cernerent obscurauit, deinde in omnibus eam cogitationem excitauit, quòd Deus in templum descendens, præsens ac libens hoc domicilium sibi optaret. His talia uoluentibus animo, rex qui tum forte sedebat, assurrexit: uerbis quæ & se & Deo dignis calidè numen est allocutus. Tu quidem, inquit, sempiternam domum habes domine, nec ignoramus te tibi ipsi hanc uniuersam molam condidisse, quæ celo, aère, terra

Et mari cōstat, quā totam implet, nec tamē ab ea caperis: hoc nerō tēplū ideo tuo nomini adornauimus, ut in hoc sacrificijs ac precibus in calum mīsis sibi propitio. litaremus, cerō persuasi quōd. Et heic ades, Et nusquam interim abes. Cū enim omnia uideas, audias omnia, nihil obstat hac ades quo minus ubicūque se dignum est habites, à nemine alienus, Et omnibus proximus, precipue his, qui se desiderāt nocte dieq, praesens ac propitius. His uocibus Deum, precatus, uertit orationem ad populum, docens eos de potentia Dei simul Et providentia. Hunc Damidi suo patri futura, quaeq; iā euenerint, quaeq; euentura sint pradixisse: hunc ipsi nondum nato nomen imposuisse, quo nocandus esset: quodq; paterni regni successor templum ei adificaturus esset praeuuntiasse. Ergo cū naticinium magna ex parte euentu sit comprobatū, debere eos Deo laudes offerre cum gratiarum actione, Et de promissionibus futura felicitatis nihil dubitare, quibus iam nunc fidem adstrui conspicerent. His affatus multitudinem rex, rursus ad templum uertit oculos, Et extensa ad multitudinē dextera: Operibus quidē, inquit, impossibile est hominibus gratiam Deo pro acceptis beneficijs reddere. Nullus enim rei diuinū munus indiget, nimirum maius quā cui tales retributiones conueniant: sed hoc uno quo nos ceteris animantibus praestantiores nolūsti, laudare nos maiestatem

*statē tuā decet, & pro his quibus familiā meā
 atq; Hebræorū populum dignatus es, necesse est
 gratias agere. Quā enim re magis vel parū pro-
 pitius placandus, vel in favore es retinēdus, quā
 nocere? quam ex aëre haurimus, & per hunc rursus
 ascendere nominamus. Quā propter gratias ti-
 bi ago, primum quod patrem meum ex obscuro
 loco ad tantam gloriam evexisti: deinde quod
 mihi ipsi in praesentem diem omnia quacunque
 promissas praestitisti: precorq; ut in posterum
 largiaria qua Deus hominibus caris largiri po-
 test, & familiam nostram in sempiternum au-
 geas, quemadmodū patri meo & vivo & mor-
 tuo es pollicitus, quod apud nos regnum sit per-
 mansurum, & per innumeras successiones pro-
 pagandum. Hac igitur nobis concede, simulq;
 meis omnibus virtutē qua potissimū delectaris.
 Adhuc supplex oro, ut aliquid de tuo spiritu
 ad hoc tēplum incolendū deducas, ut nobis appa-
 reat, in terris quoque te degere. Alioquin tibi
 parvū est domiciliū universum hoc cali cōnexū,
 nedum hoc qualecunq; tēplum. Tu tamē hoc ut
 proprium integrum servato à ni hostiū, oro, &
 tanquam possessionis tuae curam gerito. Et si
 quando populus in peccatum prolapsus, ob hoc
 te affligente aut sterilitate terra, aut pestilentia,
 similive malo mulctatus fuerit, qualibus in pie-
 tatis pravaricatores soles animadvertere: ac
 deinde affluens ad tuū tēplum supplex consu-
 gerit,*

geris, salutē notis expetens: exaudi tanquā praesens, & miseratus eos ē calamitatibus eripe. Nec solis Hebraeis errantibus hāc opem à te precor: sed etiā si ab extremis orbis finibus aliqui venerint, aut undecūq; profecti in hoc loco boni quippiā impetrare à te noluerint, exoratus illis largire. Sic enim omnibus erit evidens, quod & tu hāc adē apud nos tibi exstrui voluisti, & nos nec inhumani sumus, nec alienigenis iniqui, sed libet serimus te cōmuniter omnibus tū opitulatorem esse, tuam bonarū rerum omnium largitorem. Hac locutus & pronus humi stratus, cum aliquandiu adorauisset, surrexit, hostiasq; ad altare adhibuit: quūq; id solidis nictimis repleuisset, litatum Deo manifesto argumēto cognouit. Ignis enim ex aëre emicans, omnibusq; inspectantibus in altare delapsus, correptis nictimis absumpsit: ad quod prodigiū populus haud dubiam coniecturam fecit, in eo templo numen esse habitaturum & praegaudio procidens in solū, unanimiter adorauit. Rex autē ad laudes Dei uersus, multitudinem ad idem hortabatur, quandoquidem signa iudicasse eius beneuolētie: precandū admonens, ut perpetuò talem se exhibeat, & mentē corū puram ab omni peccati labe custodiat in iustitia & religione, quo possint praecepta per Moysen diuinitus tradita cōstanter obseruare. Sic enim fore genus Hebraeorum felicissimum omnium, & ceteris mortalibus

bus longè beatus. Simalq; iubebat eos memi-
 nisse, q; quibus artibus parauissent tanta bona,
 eisdem & hac retinendi essent, & alia maiora
 atque cumulatiores quasiri. Neq; enim aliter
 existimandum, quàm iniustitia ac pietatis merito
 hac illis contigisse: esse autè facilius parare, qua
 desint, quàm parca tueri, & cauere ne ullū de-
 trimentum admittatur. His affatus multitudinē
 rex concionem dimisit, sacris primū factis tam
 pro se, quàm pro populo: mactauitq; vitulorum
 duodecim millia, agnorum censū & viginti mil-
 lia: nā tum primum templum ielolimarū errore
 imbutum est, & omnes Hebraei cum liberis ac
 uxoribus epulo sunt excepti. Præterea scenope-
 gia festum ante templum splendide ac magni-
 ficè rex per quatuordecim dies celebrauit cum
 uniuerso populo epulatus. Peractis autem his
 omnibus, & nullo pietatis officio prætermisso,
 dimissi sunt suam quisque domum, actis prius
 regi gratijs, pro bene curata republica, & pro
 tantis operibus absolutis, precatiūq; ut eis omni-
 potens Deus in longū tēpus Solomone rege frui
 cōcederet. Pacubāt autē iter gaudētes ac gestiē-
 tes, hymnosq; sacros canētes, ita ut præ gaudio
 nullū uisa radiū in reuerēdo sentiret. Cæterū il-
 lata in sēplū arca, & spectaculo tā elegātis &
 ampli adificij publicè exhibuō, festiūq; diebus in
 ter sacra & epulas exactis, cū iā singuli ad suas
 urbes essent reuersi, rex in somnis est admonitus,
 gratum

3. Reg. 9.

gratū Deo fuisse eius sacrificiū, & nota ex audita esse: quodq; seruaturus esset suum templum, & semper inhabitaturus, donec ipsius posteri cū subiecto populo iustitiam colerent: in primisq; ipsum si à paternis præceptis nusquā discederet, ad summam felicitatis fastigiū euehendum, & genus eius per continuatas successiones ei regioni prefaturū, nec unquam e Iuda tribu regē defore. Quod si prodito & oblivioni tradito pietatis studio, ad externarum religionum ritus se trāsferret, radicitus eum extirpandū: & neq; generis ipsius reliquias mansuras, neq; israelitas calamitatē euasuros: sed bellis & alijs innumeris cladibus afflictos, & à patrio solo extorres, peregrē apud exterarum gentes oberranturos. Templum uero quod tum recens exstructū esset, Dei permissione à barbaris direptum atq; incensum iri, urbe insuper hostili manu diruta: ita ut ubiq; sparsa earū calamitatum rumore, & multis ob earum magnitudinē agre credentibus, finitimi demoraturi sunt, & interrogaturi, qua de causa Hebraei in eā tam nunc indignationē incidissent, quoniam antea eius ope ad maximas diuitias, maximamq; gloriā essent euecti. Quibus reliquias gentis responsuras, quod propter peccata sua & patriarum legum prauaricationem hac omnia consigissent. Hac illi per somniū denunciata sav. cra littera continens. Absoluta autem templi fabrica, qua septēnio, ut dictum est, durauit, regia

regia structuram est aggressus, quam nix tertio decimo anno consummavit: neque enim tantam curam huic operi, quantam adificando templo impendit. Sed illud, quidem amplius licet, et plus quam credi possit celebre, cooperanti Deo intra iam dictum tempus perfectum est: regia, vero tametsi multum magnificentia templi cederet, quod neque materia eius tanto antea preparata fuisset, et regi non Deo strueretur domicilium, eò tardius ad finem est perducta. Et hac tamen pro dignitate fortunarum regis ac gentis est exadificata. Operis precium autem fuerit totius eius ordinem ac dispositionem indicasse, ut ex eius descriptione totam amplitudinem lector colligere ac considerare possit. Basilica erat magna et pulchra, multis columnis suffulta, quam ad causas forenses agitando, et lites decernendas condidit, capacem multitudinis, quae eò intra peteret, longam cubitos centum, latam quinquaginta, altam triginta: hanc sexdecim columna quadrangula sustinebant, sectam opere Corinthiaco, additis parilibus postibus cum natis calatis ad ornamentum loci simul et munimentum. In eius medio fuit aedes alia, quadrata, lata triginta cubitos, columnis validis suffulta: et in ea tribunal magnificum, ubi Rex intra solebat reddere. Huic edificio circumlecta erat domus in usum reginae facta, et alia aula quò se negotiis peractis animi causa conferebant, omnes cedrinis tabulis con-

stratae:

strata: partim saxo quadrato decemcubitali
 constructa, partim ita ut solent regia uel tem-
 pla, incrustata pretioso marmore, quod è locis
 eo nomine celebribus apportatur. Et tribus
 quidem ordinibus aulis Babylonice prætex-
 bantur: quartus uerò sculptorū admirabile ar-
 tificium ostentabat, in quo efficta erant uaria
 arborum ac plantarū species, frondibus & fo-
 lijs tanta subtilitate expressis, ut agitari quo-
 dāmodo uiderentur. Reliquū uerò quod supererat
 usq; ad lacunar, opere albario tectū, & discolo-
 ribus picturis erat uariegiatū. Præter hac erant
 & alia cubicula ad uoluptatē facta, & por-
 ticus ad ornatū regie lōgissima, in quibus splen-
 didissima triclinia referta auro, ut qua aurea
 suppellectili ad omne regij cōuiuij ministeriū erāt
 instructissima. Difficile est enumerare amplitu-
 dinem ac uarietate aularū, tam maiorū quā
 mediocriū, cum qua sub terra latebāt, quæ ne in
 aërem elegantissimè attollebātur. In summa to-
 tum adificium è marmore cādido & cedro, &
 auro atq; argēto cōstabat: dispositis per parie-
 tes & laquearia uarijs lapillis auro inclusis,
 quemadmodū & in ornatu tēpli factū fuerat.
 Quin & ex ebore factū erat prgrande solium
 calatū, specie tribunalis, quod sex gradibus a-
 scēdebatur, in quorū singulis in extremitatibus
 leonū effigies erāt impositæ, totidē alijs superne
 imminētibas: qua uerò parte rex insidebat, ma-
 num effi

naum effigies eū excipiebāt: & quā reclinaba-
 tur, dimidiatus erat inuēctus tergū suū respiciēs:
 totumq; tribunal auro coagmentatū erat. Hæc
 opera Solomon viginti annis perfecit, conferente
 magnā auri vim, maiore argēti Tromo Tyriorū
 rege, & præter hæc cedri atq; pinus materiem.
 Sed & ipse maximis donis Tromū est remunerat-
 us, singulis annis frumentū ei mitterēs & vinum
 atq; oleū, quibus maximè opus habebat, ut di-
 ximus, eo quod insulā incoleret. Præterea Ga-
 lilee oppida numero viginti non procul à Tyro
 disita ei donauit: quæ cū ille perlustrata satis
 cōsiderasset, et nō valde probasset, renūtiari in-
 sit Solomoni, sibi nō esse opus eis oppidis: & ex
 eo terra Chaba'on est appellata, uoce Phœnicū
 lingua id quod displicet significāte. Quæstiones
 etiā enigmaticas Tyrius rex ad Solomōnē trās-
 misit, rogās ut eas explicaret. & dubitationē si-
 bi omnē eximeret. At ille callēs huiusmodi re-
 rum ac natura prudentissimus, nihil inexpli-
 catum relinquebat: sed omnia ratione pervincens,
 & perscrutatus corū intellectū, apertissimè de-
 clarabat. Meminit horū duorū regū & Me-
 nander, qui è Phœnicū lingua annales Tyriorū
 in Gracū sermonē est interpretatus, in hunc mo-
 dum scribens: Desuncto Abibalo successit in
 regnū filius Tromus, qui uixit annos quinquagin-
 ta tres, et regnauit annos XXXIIII. hic ag-
 gessit ad insulā agrum qui dicitur amplas, &

auream

auream columnā in Iouis delubro dedicauit: idē materiē multā in monte Libano excidit ad con-
 regēda templa, & demolitus antiqua templa,
 Herculi et. Astantia noua instaurauit: primūq;
 Herculi statuā erexit mēse peritio. Deinde ex-
 peditione cōtra Eycēos suscepta, quod debita tri-
 buta nō persoluerēt, subactis illis uictor est domū
 reuersus. Huius tēporibus erat Abdimonius a-
 dolescēs, qui problemata à Solomone Hierosoly-
 morum rege iniuncta dissoluebat. Meminit &
 Dius sic scribens. Abibalo, defuncto filius eius
 Iromus regnū excepit. Is orientālē urbis partem
 aggeribus auxit, et eo pacto, pomeria protulit:
 templū quoq; Iouis Olympi, quod antiē separatū
 erat, medio spatio repleto aggeribus cū urbe con-
 iunxit, et aureis donarijs ornauit: cōscēso deinde
 Libano, materiē ad structurā templorū cecidit.
 Additq; Solomonē Hierosolymorū regē ad hūc
 Iromū anigmata misisse, solutionē eorū postu-
 lantē: quod cū ille non ualisset, magna pecunia
 multatū esse. Deinde per Abdimonē quendā
 uirū Tyriū proposita explicuisse, & ipsum alia
 proposuisse: in quibus soluendis cum Solomon
 haberet, maiorem etiam pecuniam eum illi re-
 misisse. Et Dius quidē ita scribit. Caterū rex
 cum uideret moenia Hierosolymorū turribus &
 propugnaculis ad securitatē egere, necesse digni-
 tati urbis sūis respondere, & muros instaura-
 uit, & turres magnas in eis erexit. Condidit
 etiam

etiam urbes uel precipuis annumerādas, *Aso-*
rum & *Magedonem*. & tertiam *Gazara Pa-*
lastina urbem, quā *Pharaorex Aegypti* bello
 aggressus expugnauerat, occisisq; ad unū habi-
 tatoribus diruerat, ac deinde filia sua *Solomo-*
ni nupta dono dederat: quam obrē denno rex cā
 exadificauit, q̄ esset natura munita, & ad bel-
 la rerumq; nouitates opportuna. Nec procul in-
 de alias duas urbes cōdidit, quarū altera *Beta-*
chora, altera *Baleth* uocabatur: necnō & alias
 ad secessus uoluptarios aptas ob aëris temperiē
 fructuumq; ubertatē, & perennibus aquis irri-
 guas. Ingressus deinde in desertū quod est super
Syriam, eiusq; regionis potius, urbē ibi maxi-
 mam condidit, duorū dierum itinere à superiore
Syria distantē, ab *Euphrate* utrō unius: ad ma-
 gnā autem *Babylonē* inde sex dierū uia pro-
 tendebatur. Quare antē à reliquis cūctis *Syria*
 partibus hac urbs iam procul habitetur, causa
 est hęc, quòd mediterranea per desertū petenti-
 bus, ibi demum fontes ac putei reperiuntur. Hac
 igitur urbe exstructa, & mœnibus ualidissimis
 cinctā, *Thadamorā* eam appellauit, quo nomi-
 ne etiam nunc à *Syris* uocatur. Græci *Palmi-*
ram nominant. Atq; hac fuerūt per id tempus
Solomonis opera. Nunc quoniam uideo multos
 querere, qui factum sit, ut omnes *Aegyptiorum*
 reges à *Nimaa* illo qui *Mēphim* condidit, quiq;
 multis annis auum nostrū *Abrahamum* pra-
 ecessit

cessit, usq; ad Solomonis tempora, per mille trecentos & amplius annos Pharaones dicti sint, à quodam rege nomine desumpto: opè neptissimi existimo eorum ignorantia mederi, & manifestam huius appellationis causam reddere. Pharaon regem Aegyptijs sonat. Opinor autè ipsos à pueritia nominibus alijs discretos, quàm primùm reges creati fuerint, potestatis eius nomē patria lingua vernaculum assumere. Nam & Alexandrini reges alijs prius nominibus uocati, post assumptū regnū uocati sunt Ptolemæi à primo eius urbis rege: & Romanorū imperatores aliquin gentilia nomina habentes, Caesares appellatur, principatus et honoris uocabulo, posthabito illo priore quod à parentibus hereditarium in eos demanauit. Es hinc est, ni fallor, qd Herodotus Halicarnaseus cū CCCXXX. reges post Babinum Memphitis conditorē deinceps successisse dixerit, nomina eorum non recensuit, quia Pharaones uocati sint omnes. Cū enim post hos mulier imperiū arripuisset, nomē eius ponit Nicanen: nimirū ea de causa, quòd soli mares huius appellationis essent capaces, & nō etiā femina, oportuit peculiare ipsius nomē dicere. Ego uerò in nostrae gentis cōmentarijs reperi, qd post Solomonis socerū Pharaonē, nemo Aegyptiorum regū, amplius hoc nomine sit uocatus: & quòd post illum uenerit ad Solomonē iam dicta mulier, quae cum Aegypti simul ac Aethiopia regnum

regnum obtinebat. Sed de hac paulo post dicemus:
 nunc uero ideo hac memoravi, ut ostendere no-
 stros libros. & Aegyptiorum in multis consensire.
 Solomon autem rex reliquias Chanaanitarum quae
 Libanum montem usque ad urbem Amathem cole-
 bant, & imperium eius detestabantur, sub ditionem
 suam redactas tributa pendere coegit, et per sin-
 gulos annos octiduum numerum seruatorum & colonorum,
 qui per agros distribuerebantur, exegit. Hebraeorum enim nemo ad seruales operas adige-
 batur: nec erat equum, ut cum tam multas gentes
 Deus sub eorum imperium subdidisset, ex his po-
 tius quam de uictis eiusmodi conditionis homi-
 nes censeretur: sed omnes arma, & currus, atque
 equos, & rem militare tractare malibant. Chana-
 nites uero quos ad seruitutem abduxit, sexcentos
 praefectos praeposuit, qui procuratores essent re-
 gis, & sua cuique opera atque negotia prescriberent.
 Quin et classem rex in Aegypto sinu ad-
 ficauit, in quodam loco ad mare rubrum, qui no-
 minatur Asiongaber. Hac nunc Berenice no-
 catur, non procul ab Elana urbe, quae regio tum
 in Hebraeorum ditione censebatur. Et in hac quoque
 classe munificentia Iromi regis amici fuit usus.
 Viros enim gubernatores & nautica rei peritos
 ei misit quotquot uoluit, qui nauigantes cum re-
 gis procuratoribus in regionem India, olim So-
 phiram, nunc Auream terram nominatam, au-
 rum illi adferrent: hi collectis circiter quadrim-

3. Reg. 10. gentis talēis retro ad regē sunt reuerſi. Interim ad Aegypti Aethiopiaq; reginam, mulierem ſapientia ſtudioſam, & cetera quoq; egregiā, Solomonis uirtutum ac ſapientia fama delata, cupiditas eam inceſſit corā hominē uiſendi: ſic enim fore ut experimento, non rumoribus crederet, qui ſepenumero falſi eo quòd toti à fide renuntiantiū pendeant, paulo poſt enaſci: decreuitq; ſuſcepta longinqua peregrinatione illius ſapientia perſcrui, & de rebus arduis cū eo diſſerere. Vniſ igitur Hieroſolyma ſplēdido & opulento paratu, Adducebat enim ſecū camelos onuſtos auro & varijs aromatibus lapilliſq; pretioſis. Rex uerò honorificentiffimè exceptam, & in ceteris comiter ac liberaliter habuit, & proſitiones illius pro ſua prudentia facilè explicans, opinione citius diſſoluebat. At illa ſtupēbat ad regis ſapientiā, tanto maiore experta quā audierat: magisq; etiā admirabatur regiam tam elegancē ac magnificā, & tam belle diſpoſitam adſiciorū ordinē, quòd hic quoq; ingenium regis conſtemplaretur. Sed nihil magis mirata eſt quā aulā, cui cognomē Saluus Libani, & quotidianos conuiuiorū ſumptus tam dapſiles, apparatusq; miniſterij: nam & culen erat decentiſſimo, & per quā ſcitè omnia miniſtrabāt. Nec minor fuit admiratio dū quotidiana ſacrificia uideret, quantaq; cura et religione ſacerdotes ac Zenita circa ea uerſarentur. Hae
quotidie

quotidie contemplando vehementer admirabatur, id quod nec dissimulare potuit, sed apud regem ingenuè fassa est. quanto operè huiusmodi spectaculis afficeretur. Omnia, inquit, rex, quæ auditu percipiuntur cunctantius credere solemus: sed de tuis bonis, quæ vel intra te sunt reposita, sapientia videlicet ac prudentia, vel tam amplum regnum tibi suppeditat, non uana fama ad nos perlata est: sed quum esset uera, non respondisse tamen eam tuæ felicitati nunc præsens uideo. Quamuis enim auribus persuadere conabatur, non potuit tamen res ita pro dignitate representare, sicut nunc oculis nostris subiiciuntur. De me quidem fatendum est, quòd cum de fide eius hasitarem, ne foriè aliquid affingeret, nunc longè maiora eis conspexi. Maestri tanta felicitate Hebræi, maestri amici ac familiares tui, quibus perpetuo sapientia tua frui datum est. Laudandus Deus qui regionem hanc & habitatores eius ad eò dilexit, ut te regem eis præficeret. Nec contenta uerbis indicasse quanti regem faceret, etiam numeribus suâ erga illum obseruantiam testari uoluit. Vnginti enim auri talenta ei donauit, & aromatum uim magna æstimationis, lapillorumq; preciosissimorum. Adde etiam quòd balsami plantâ, cuius hodieq; ferax est nostra regio, illius regina munificentiæ ferri acceptâ oporteat. Nec minora fuere quæ ipsa à rege recepit, optione etiam illi permissa. nihil enim rogati

negatū est, sed libētius quā illa peteret largiens, insignē pra se tulit liberalitatē. Atq; ita Aegyptiorū regina datis simul et acceptis amplissimis numeribus in patriū solū reuertitur. Per idē tēpus allatis ex Aurea (sicut uocat) terra gūmis & lignis piceis, ex hac materie rex fulcra tēpli ac regia fecit, eiuq; parte usus est ad instrumēta musica, cithyras & nabilia, quibus Leuita diuinos hymnos solent accinere: nunquā enim antehac tā elegans apportata fuerat. Sed nemo sic cogitet, quā nūc pinea ligna uocantur, quā ne ad alliciēdos emptores hac appellatione mangonizant negotiatores, illis esse similia: illi enim aspectu ficulnā materie referūt, nisi q; candidiora sunt, & fulgentiora: id quod admonere officij nostri duximus, ne quis per ignorantia in his discernēdis fallatur, quādoquidē res Solomonis in huius materie mentionē nos induxerūt. Eadē classis attulit regi auri calcia DCLXV I. non annumerato quod priuatim negotiatores mercati sunt, nec eo quod toparcha & reges Arabia dono illi miserūt. Ex eo fecit ducenta scuta fusilia singula sexcētos siclos pēdētia, & sexcētos chypeos, quorum singuli trecētas minas pēderēt: atq; hac omnia in aula Salus Libani uocata reposuit. Sed & pocula ex auro solido parauit, & ē lapide pretioso, in usum coniūij singulari arte fabrefacta, reliquāq; omnē supellectilē regiā ex auro fieri curauit. Nullum enim

Tum argento in commercijs erat precium. Multa
 enim nauigia rex in mari quod uocatur Tarsicu
 habuit, qua ad remotas gentes merces uarias de-
 ferre iussit, pro quibus exportatis aurum & ar-
 gentum regi referebatur, multumque iboris, & man-
 cipia Aethiopica & similia. Ea nauigatio in
 itinere ac reditu triennium integrum absu-
 mebat. Parma etiam celeberrima per omnes circumquaque re-
 giones de Solomonis uiribus ac sapientia di-
 nagabatur: qua exciti plerique reges, quo certio-
 res de iam dictis fieret, uisendi eius cupidine fla-
 grabant, & exquisita munificetia studiosos eius
 se declarabant. Mittiebantur uasa tam aurea
 quam argentea, & uestes purpureae, & omne ge-
 nus aromata: equi praeterea, currusque, & multi
 subuehendis sarcinis, qui uel robore, uel pulchritu-
 dine regi placituri uidebantur: ne ad eum equorum ac
 currum numerum, quem iam antea habuerat, ex dona-
 tijs quadringenti currus accederet. Habuit enim
 prius currus nullo, equorum uiginti millia: hi quam
 pulcherrimi fuere, tum ad cursum exercitatusissimi, ut
 collati ad ceteros omnes post se relinqueret. His
 decus addebant equites, siles iunctissimi, procera sta-
 tura, promissique capillitio conspiciendi. & tunicas è
 sarrana purpura induti: adhuc rametum auri ca-
 pillum quotidie spargebant, ut ad solarium radiorum
 contactum fulgor à caputibus eorum reflecteretur. Hi
 armati et pharetris succelli regum currum stipabant,
 quo sublimis inuictus, & amictus ueste can-
 dida,

didā, mane solebat urbem egredi. Aberat ab Hierosolymis duorum schœnorū spacio pradium nomine Hettā, hortis & inductis fontibus amœnum simul ac opulentum. in eum locum uetari delectabatur. Diuina autē quadam diligentia ac prouidentia rebus in omnibus uerbatur, & cum esset elegantiarū amator, ne uiarum quidē curam pratermisit, sed & harum quoque Hierosolyma regia sedem ducebant, scilicet cōstrans, tum ut ulro citroq; commercijs essent faciles, tum ad ostentandam hac quoq; parte principatus sui magnificentiā. Distributiūq; oppidatum curribus, & in singula certo numero ad alendum præsinito, circa se quidem paucos reseruant: loca uerò ubi alebātur, currū oppida appellauit. Argenti etiam tantā copiam Hierosolymis esse fecit, quanta fuit saxonū: & cedros arbores antehac nunquā in Indaa uisas, in campis eius adeo multiplicauit, ut moros numero aquarent. Mandauit etiam negociatoribus Aegyptiacis ut equos uenales ad se adducerēt, in singulas bigas sexcentarum argēi drachmarū precio cōstituto: quos deinde ad Syria reges & trāseuphratenses mittere solebat. Cumq; esset omnium regum gloriosissimus & p̄ssimus, & opibus ac prudentia omnes superasset qui ante illum rem Hebræorum administrauerant, deterior factus est ante obitum, & à patrj̄s moribus disciscendo, indignū ante gestis rebus uita exitū habuit.

Nam

*Nam insaniens in mulieres, & in rebus ueneris
 immodicus, non contentus sua regionis mulieri-
 bus, multas externa originis duxit, Sidonias, Ty-
 rias, Ammanitidas, Idumaeas: atq; ita concēptis
 semel Moysi insiliens, qua non nisi gentis eius-
 dem coniuges permiscuās, illarū deos colere cō-
 cepit, amorī earū hoc tribuens. Atqui hāc ipsam
 rem legislator praecauere uoluerat, ne per hanc
 occasionem peregrinis implicarētur ritibus, nēne
 relicto patrij numinis cultu, ad illarū religiones
 se transferrent. Sed hac Solomon concēpsit, uolo-
 ptate irrationabili uictus: ductisq; uxoribus ē
 principibus uirisq; illustribus prognatis septim-
 gentis numero, & concubinis trecentis, & in his
 Aegyptiorū regis filia, adeo consuetudine earū
 est capius, ut ritus earum imitaretur, quo magis
 illis hoc argumento fidem amoris ac benenolen-
 tia faceret. Aetate deinde prouectior, & mēte
 iam paulatim senescente, magis etiam patria
 religionis oblitus cultū Dei sui neglexit, & mu-
 lierum exterarum ritibus assuevit: quamuis iam
 antē quoq; à praescripto legum discesserat, quan-
 do areus bonum effigies basi maris illius addide-
 rat, sicut solio suo leonū post apposuit: nam neq;
 illa fas erat facere. Cumq; domesticum haberet
 exemplum pulcherrimū parentis uirtutē, & glo-
 riam quam propter pietatem ad posteros reli-
 querat, discedens ab eius imitatione, idq; bis in
 somnis monitus sequi paterna uestigia, mortem*

inglorius oppetiit. Venit itaq; ad illum propheta missus à Deo, dicens neq; clam esse eius impietatem, neq; diutius impunitam fore: nino tamen regnum nō auferendum, quando patri eius diuinitus sit promissum, non alium successorē futurum: sed post hunc defunctum, filium pœnas daturum: ita tamen ut nō uniuersum regnum desiceret, sed decem sola tribus seruo ipsius cederent, reliqua due penes nepotē Davidis remaneret, idq; ipsius aui respectu, & urbis Hierosolymorum in qua Deus tēplum sibi elegisset. His auditis Solomon uehementē perturbatus indoluit, omni felicitate, qua hactenus suspiciebatur, in contrarium uergente. Nec multum temporis post hanc propheta denunciationem est elapsus, dum hostis ei, Deo sic uolente, exortus est, cui nomen Aderus, regi insensus ob causam hanc. Idumaeus sui genere, & regio stemma: cumq; Ioabus copiarum Davidis imperator Idumaeam subigeret, omnibus eius gentis, qui per atq; arma ferre possent, interneccione intra semestre deletis, hic etiamnum adolescentulus ad Pharaonem Aegyptiorum regem euasit, ab eo comiter exceptus, & domum & agros, ex quorum redditibus uiucret, munificentia illius est consecutus: & postquam adoleuit tam carus ei factus est, ut rex coniugis suae sororem, nomine Taphinem, nupram ei traderet: ex qua filius natus, cum regis liberis est educatus. Porro accepto in Aegypto de Davidis & Ioabi

Joabi morte nuncio, adiuuans rogans ut sibi in patriam reuerti permitteret. Rege autem percontante quid illi deesset, quæne sua iniuria provocatus relinquare amicum benemeritum cuperet, Et si non semel id petatum, impetrare tamen tunc nequaquam ualuit. Sed cum iam res Solomonis labare inciperent, Deo impietatem eius non amplius ferente, cuius nunc Pharaos difficilem se habentis prabuerat, Adernus impetrato à suo rege comitatu in Idumæam reuertitur: Et cum non posset gentem suam ad defectionem à Solomone percellere, eo quod ualidis praesidijs impositis in officio contineretur, nec liceret impune res novas ibi moliri, profectus inde in Syriam se contulit. Vbi cum incidisset in quendam Razarum, qui descinerat à Sophena rege Adrazaro, Et eas terras cum latronum manu incursionibus populabatur, societatem cum homine iniit: cuius ope occupata ea parte Syria, rex declaratus, Israëlitarum ditionem crebro irrumpebat, nunc adhuc Solomone rapinis omnia miscebat Et cadibus. Et quasi parum esset Hebraeis unus hostis externus, domo exstitit qui Solomone infestaret Hieroboamus Nabatai filius, ueteri quodam oraculo ad res nouandas excitatus. Cum enim patre orbatus adolescens adhuc à matre educaretur, Solomon animaduersa generosa eius indole, praefecit eum fabrica murorum, quando Hierosolyma moenibus cingebat. Eius operis curam tanta solertia

gessit

gessit, ut rex cōprobat a hominis industria, pra-
 mio dignum ducens, cum Iosephi tribui praefice-
 ret. Ad quam dum Hierosolymis egressus iter
 faceret, obviam ei fuit propheta nomine Achia,
 Silunte oppido oriundus. Is saluatiū cum de via
 paulum seduxit in riu quoddam divertens, in
 quo tum nemo alius aderat: scissoq; in duodecim
 frustra pallio quo ipse amiciebatur, iussit Hie-
 roboam decē inde sumere praefatus Deum hoc
 iubere. Ille, inquit, scisso imperio Solomonis, cum
 filio propter promissionem Davidi factam tri-
 bum unam cum altera ei consignata daturus est:
 tibi verò decem propter Solomonis peccatū, qui
 mulieribus & dijs earū totum se deuotit. Qua-
 re sciens causam propter quam Deus ab illo est
 alienatus, iustitiam colito, & legum perpetuus
 custos ac conservator esto, cum pietatis ac reli-
 gionis premium maximum tibi sit propositum.
 nimirum ut tantus euadas, quantum scis Da-
 videm prius fuisse. His propheta verbis rectus
 ad spes magnas Hieroboamus, cum esset atroqui
 ambizioso & inquieto ingenio, quamprimum in
 suam provinciam pervenit, non inmemor pra-
 sagij prophetici, sollicitare populum cepit, ut à
 Solomone deficeret, ipsiq; principatum deferret.
 Cuius conatibus & insidijs cognitis Solomon,
 volebat eū cōprehensum occidere. At ille ad Su-
 sacū Aegypti regē profugus & praesens peri-
 culū evasit, & manēdo illic usq; Solomonis obi-

tum regno se Israëlítico incolumem seruauit.

Solomone defuncto populus à Roboamo eius
filio deficiens, Hieroboamū decem tri-
buum regem fecit. CAP. III.

Solomon autem iam admodum senex mori-
tur, exactis regni annis octuaginta, uita ne-
rò nonaginta quatuor, sepeliturq; Hierosolymis,
omnium regum felicissimus & opulentissimus,
atque prudentissimus, excepto peccato ad quod
iam senescēs à mulieribus est pertractus, de quo
& consecutus mox Hebraorum calamitatibus,
satis dictum est. Caterum defuncto Solomone, VII.
& succedente in principatū eius filio Roboamo, 3-Reg. 13.
quem ē Noma Ammanitici generis muliere
susceperat, mox quidam ē proceribus in Aegy-
ptum miserunt, qui Hieroboamū renocarēt: qui
cū ad eos in urbem Sicima uenisset, etiam Ro-
boamus eodem peruenit. Placuit enim conuentu
Israëliitarum illic habito, regnum de populi cō-
sensu accipere. Accedunt itaq; illum principes
populi unā cū Hieroboamo, rogātes ut aliquid
de seruitio remitteret, & patre suo uellet esse
mitior. Graui enim illius iugo se pressos fuisse.
Sic enim firmius ei fore imperiū, si amari mallet,
quāmetui. Ille post triduum ad postulatā re-
sponsurum se pollicitus, statim in suspiciōē ue-
nit, quod sine mora uotis eorum non annuisset.
Decere enim eius etatem putabant, proclinem
esse ad benemerendū: nōnihil tamē spei suberat,
quod

q̄ nō statim essent repulsam passi. Interim ille cō-
 vocatis paternis amicis, consuli ab eis quale re-
 sponsum populo dari oporteat, qui quā benē ipsi
 cuperent, & vulgi naturam probe callerēt, sua-
 serunt ut comiter populum alloqueretur, & pō-
 sito aliquantisper fastu regio ad captandā mul-
 titudinis gratiam se accommodaret, hac enim
 arte captos facile illum amatos, quod natura
 ita cōparatum sit, ut subiecti delectentur regibus
 mansuetis, & de suo fastigio nōnihil se demitte-
 rent. Ibi Deus sine dubio mentē ademit homi-
 ni, cui etiam utilis in omne tempus sentētia, certē
 ad præsens. ambienti regnum necessaria nō pro-
 babatur: sed accitis aequalibus suis iuuenibus,
 & exposito seniorū cōsilio, quid ipsis videretur,
 proferre iussit. Illi, quia nec per aetatem poterāt,
 nec Deus sinebat, utiliora cernere, autores ei
 fuerunt sic ad populum respondendi: minimum di-
 gitum ipsius crassiores esse quā patri lumbi
 fuerint: & si ab illo duriter habitos se putarēt,
 durius etiā in posterū tractādos esse: & si ab il-
 lo senticis easi fuissent, expectandum ut ab ipso
 scorpionibus flagellarentur. Idus delectatus rex,
 & ratus decere maiestatem principatus tale re-
 sponsum, postquam tertia die populus ad audiē-
 dum cōuenit, omnibus expectatione suspēsis, &
 existimantibus benignū aliquid sibi proponen-
 dum, omisso amicorum cōsilio, ex iuuenū sentē-
 tia respondit, non sine Dei nolāte, ut Achia-
 naica

naticiniū suū euectus sequeretur. Icti enim velut ferro tā dūcis verbū, nō secus ac si à minis ad rē iā esset peractū, per indignationē uno ore exclamās, nihil sibi futurū amplius cū Davidis progenie, habereā ipse tēplum quod pater exstruxisset, manifestē defectionē pra se ferētes. Adeoq; pertinax ira fuit, ut Adoramū quēstorem regium, missum ad excusandum iuuenilis linguae petulantiam, placandosq; concitati vulgi animos, ne auditū quidē lapidibus obruerint. Quo facto Roboamus ratus, id quod erat, se in famulo saxi imperium, veritusq; ne cōceptum semel odium in ipsius capus effunderetur, trepide conscenso curru quantū potuit Hierosolyma prope-
rauit. Et Iuda quidem ac Benjamin tribus cōmunibus suffragiis regem eum eligunt: reliqua-
verò multitudo, ex illo die alienata à progenie Davidis, Hieroboamo imperiū detulit: id Roboamus agre ferens, conventu duarum tribuum sibi subditarum indicto, ex delectu CLXXX. milium habito, conatus erat Reliquas decem vi-
ad officium retrahere, nisi Deus per prophetā intercessisset, admonens nefas esse civile bellum mouere, praesertim cū Deo volente populus ab eo defecisset. Nunc prius Hieroboami Israelitarum regis gesta, ac cum deinceps res Roboami duarum tribuum regis dicemus, serie narrationis ita postulante. Ergo Hieroboamus regia Siccimis constructa, inibi domicilium operant: nec

eo contentus, apud Phanelam urbem aliud adificauit. Nec multo post instante Scenopegia, cogitans secum, quod si permitteret populo Hierosolymitanam processionē, & festi illic celebrandi potestatem faceret, populus captem religione templi & ceremonijs, facile mutata voluntate, seq; relicto ad priorē regem accedere posset, idq; non dominationi suae tantum, verum etiam vite periculosum foret, statim hoc modo rebus suis cōsulare. *Duas vitulas ex auro facit, & constructis totidē delubris, altero apud Bethela, altero apud Danam, quod oppidum situm est ad minoris Iordanis fontem, effigies illas utroq; consecranis: & conuē: n indiēto decem tribuum quibus ipse praeerat, pro cōcione in hunc modū eas est allocutus: Viri populares, notū nobis existimo, quod nullus locus Deo est natus, & quod in nullo certo loco includitur, sed ubiq; nota ex audit, ubiq; cultores suos respicit. Quare non placet mihi, hoc tempore nos Hierosolyma urbem insensam longo itinere proficisci religionis ergo. Homo illud exemplum statuit, quemadmodum & ego duas aureas vitulas consecraui, alteram in Bethelis, alteram in Dana, ut pro locorū opportunitate ex propinquioribus oppidijs ad eas confluentes, illuc Deum rite adoretis. Nec deerunt sacerdotes Aaronita ex nobis per me designati, ne quid Lemiticam tribum & Aaronis progeniem desideretis. Ergo quicumq; ex nobis sacerdotium ambibit, ut*

bit, vitulum & arietem Deo mactet, quo ritu fe-
runt etiam primū sacerdotem Aaronem crea-
tum esse. His verbis populum decepit, autor ei
factus patria religionis deserēda: qua causa fuit
Hebraei omnium calamitatum, ut bello ab ex-
cristis gentibus deuicti, postremò in captiuitatem
abducerentur, sicut suo loco dicitur. Porro appa-
rente iam septimi mensis festiuitate, uolens &
ipse apud Bethela eam celebrare, sicut à dua-
bus tribubus Hierosolymis celebrabatur, ante vi-
sulam altare posuit, moxq; assumpta pontificis
persona cum suis sacerdotibus ad illud ascēdia.
Cumq; iam holocausta in conspectu totius
populi pararet incendere, Deo mutente super-
uenit à Hierosolymis propheta, nomine Iadon: is ^{3. Reg. 13.}
in mediam multitudinem progressus, audiente
rege ad altare sermonem uerit: Altare, alia-
re, hac dicit dominus, Exoriatur quidam de ge-
nere Dauidis, Iosias nomine, is mactabit super
se falsos sacerdotes illius temporis, & impostor-
um ad impietatem populum seducentium ossa
super te incendet. Et ut nemini dubium sit pre-
dictionem hanc non esse uanā, prodigio confir-
mabitur. Rumpetur altare hoc, & adipes uicti-
marum in eo congesti in humum effundētur. His
propheta uerbis irritatus rex, intēdit in eum ma-
num, iubens hominem comprehendere: moxq; sice-
ratum brachium dirigit, ut reducere manum
non possit, torpente membro. Ita secus quā si-
de

esset exanime. Aliare quoque disruptum impositas uictimas effudit, ita ut uates Dei pradixerat. Ibi rex uidens hominē ueridicū esse ac diuinum, rogauit eum, ut Deū exoraret, quò affecta dextera uigorē pristinū redderet: quod cum ita factū esset, laus recepta sanitate, rogabat prophetam ut cū eo prandere dignaretur. Excusauit Iadon, negās se in ea urbe panem aut uinum sumpserum. id enim sibi cōtra interdictum Dei non licere: uetitū etiam ne per eandem uiam reuerteretur qua uenerat. Rex autem miratus uiri cōtinentiā, eo magis de se cepit esse sollicitus, ex his qua uiderat & audierat, parum felicē rerū

- I X. suarū exitum augurans. Erat in ea urbe malus quidam pseudopropheta, quē Hieroboamus in honore habebat, seductus ab illo omnia ad gratiā loquente, hic tū decūbebat, q̄ esset senio laquidus: cumq; audisset à filijs de aduentu propheta à Hierosolymis, & prodigijs per eum patetis, & q̄ Hieroboamus emortuam dextram ad illius preces sanam recepisset: ueritus ne rex de hospite melius quā de se opinaretur, mādauit filijs ut euestigio asinum stratū ad iter sibi expedirent: quibus impigrē iussa exsecutis, conscēso iumento per nēstigia propheta properabas: quem affecutus interquiescentem sub quercu patula & umbrosa, primo salutauit: deinde exposulauit eum eo quòd non ad se diuertisset, hospitalitate fruiturus. Quo reserēte uetitū se à Deo,

ne apud quenquā in ea urbe cibum sumeret: Ceresē apud me, inquit, licuit sumere: nam ego quoque propheta sum eiusdem cuius tu cultor numinis, & nūc ipsius iussu uenio, te ad nos adducturus, & prandio hospitali excepturus, tum uates mē scienti credens reuertitur. Adhuc autē illis prādentibus, & familiari sermone se oblectāibus, Deus apparuit Iadoni, pœnam inobedientia, pœnaq; modū denunciāns: fore enim ut in itinere à leone discerpatur, nec in paternū monumētum inferatur. Hac autem Deo uolente contigisse opinor, quo minus apud Hieroboamū Iadonis uerba fidem inuenirent, de mendacio suspecti. Nam redeunti Hierosolymam leo factus obuiam, detractum de iumento necauit, nihil laeso asino: imò & illum & propheta cadauer seruabat accubans, donec uiatores quidam rem uisam pseudopropheta renunciauerūt. Tum ille filijs in hoc missis corpus eius in urbem reportauit, inibiq; magnificē sepeliūt, monitis filijs ut se quoque post mortem in idem monumentum inferrent. Vera enim esse quaecunq; ille praececinisset, de urbe illa & altari, & sacerdotibus ac pseudoprophetis: ad se autem nullam post mortē iniuriam peruenturam, propter commanē cum illo sepulturam confuso osium discrimine. Post iusta funebria propheta reddita, & iniuncta filijs mandata, cum esset uir malus & impius, Hieroboamum adit: & quid ita, inquit, istius

*fatui turbatus es sermonibus? Illo uerò de aliarum
 & sua ipsius manu referre, ac uerè hominem
 Dei, uasq; optimū uocitante, cœpit hâc eius
 opinionem malitiose labefactare, & probabili-
 bus rationibus rei ueritatem offuscare. Dicebat
 enim præ lassitudine manū eius obtorpuisse, dū
 aliarum inferi uictimas, ac deinde post quietem
 pristinum uigorem recepisset. Aliarum quoque
 recentis etiā sum structura, quod tot ac tantarū
 uictimarum molem nō ferret, disruptam conci-
 disse. Postremò uasis mortē indicat, à leone effo-
 necatum: adeò nihil diuinū nec in uita nec in uer-
 bis eius fuisse. His dictis regi persuasit, & men-
 tem eius à Deo & iustis ac pijs operibus in to-
 tiam auersam in extremam impietatem precipi-
 tauit. In tantum enim posthac contra omne ius
 ac fas debacchatus est, ut nihil aliud quæreret.
 quàm quomodo indies magis ac magis sciret-
 x. ipse nouis sceleribus superaret. Sed hoc omisso
 de Solomonis filio Roboamo iam dicendum. Is
 duarum tribuum regno potitus, urbes munitas
 & magnas condidit, quarum nomina hæc: Be-
 ehleem, Ethame, Thecos, Bethsur, Betho, Odo-
 lam, Ipa, Marcsa, Ziphia, Adoram, Lachis,
 Azeca, Sarem, Elom, Hebron, omnes in tribu
 Iuda sitæ. Aliis deinde aque magnas in Benia-
 minica sorte munivit, singulisq; sua præsidia &
 præfectos imposuit, frumētis, uino, oleo, cæteri-
 q; cœmentibus abunde instructis. Annonarū etiā &
 hæræ*

lancearū tantū numerū fabricari curauit, quā-
tus multis millibus sufficeret. Ad hūc Hiero-
solyms degenit e tota Israhelitarū ditione cōflu-
xerunt sacerdotes & Leuita, & quotquot ē re-
liqua plebe erant boni ac iusti patrias suas re-
linquebant, ut Hierosolyms Deū colere liceret,
offensi Hieroboami tyrannide, qui eos ad suarū
uitularū adorationem ui adigere uolebat: quo
factū est ut Roboami regnū integro triennio tu-
libus accessionibus cresceret. Qui, cum ex priore
matrimonio cognata cuiusdam mulieris tres li-
beros suscepisset, superduxit postea cognatam
aliā Macham ē Thamare Absalonis filia
primogenitā, ex qua Abia pater factus est: &
quāuis etiam ex alijs uxoribus liberos haberet,
pra omnibus tamē amauit Macham: erāt enim
ei legitima uxores octodecim, cōcubina uero tri-
ginta: & ex his uiginti octo filij, filia uero sexa-
ginta. Abiam uerō Macha filiū successorē sibi
designauit, eiusq; fidei thesauros suos & muni-
tissimas quasq; urbes credidit. Sed ut plerumque
solent mortales fortuna blandiente corrūpi, Ro-
boamo quoq; idem accidit. Vidēs enim sui regni
santa incrementa, ad iniustas & impias actio-
nes deflexit, factus consēptor uera religionis, ita
ut etiam populum in imitationem sui pertrahere-
ret: quandoquidem ea est rerū humanarum na-
tura, ut cum principum ac magistratum mo-
ribus etiam subditi deprauentur, quorū modestia

cen norma corrigi debebant, & pro uiribus
uita eorum sequantur: alioquin nisi eadem qua
reges faciant, improbare facta illorum uidentur:
ficus sub Roboamo contigit: populo leges ac pie-
tatem egregie contemnente, ne iniustitia studijs re-
gem suum offenderet.

Susacus Aegyptiorū rex captis Hierosolymis diuitias
eius urbis in Aegyptum transportauit. CAP. IIII.

Hanc cōtumeliā deus per Susacū Aegy-
ptiorum regem ulens est, cuius res gestas
Herodotus per errorem Sesostrī adscribit: hic
enim Susacus quinto anno Roboamī regi nume-
rosissimum exercitum contra illum adduxit, in
quo fuisse ferunt currus M C C, equitū L X, M, pe-
ditum C C C C, M. eius miles maxime ex Afris
constabat ac Aethiopibus. Irumpens igitur
in Hebraeorum regionem, munitissimas Roboamī
urbes sponte deditionem facientes in fidem suam
recepit, quibus praesidio firmatis postremo Hie-
rosolyma est aggressus. Roboamus uerò uia cum
suis à Susaci exercitu obsessus, uersus ad suppli-
cationes exorare Deum non potuit, ut uictoriā
annueret. Sameas quoq; propheta eos terruit, di-
cens Deum minari deserturum se illos qui cul-
tum ipsius priores deseruerant: quamobrē con-
sternati, & uidentes nullam saluis spem reli-
quam, omnes confiteri cœperunt, iure se à Deo
propter impietatem ac legum neglectum desitū-
tos. Deus autem uidens eos sic affectos, & pec-
cata

cata sua consuetes, per prophetam denūciauit, nolle se eos perdere: subditurum tamen Aegyptijs, ut experiantur, utrum commodius sit, Deo servire an homini. Susacius autē Roboamo propter metum dedente urbem, condiciones non seruauit: sed depradatus templum, thesauros tum Deo sacros tum regios expilauit. exportata innumera auri atque argenti multitudo, ac ne scrupulo quidem relicto. Detraxit etiam aurea scuta & clypeos, quos Solomon rex feceras: ac ne pharetras quidem aureas reliquit, quas Dauid dedicauerat à Sophena rege acceptas: atque ita cum optima praeda domum est reuersus. Meminit autem huius expeditionis etiam Halicarnassensis Herodotus, in nomine tantū errans, & quòd peruasus multis alijs gentibus etiam Palaestinam Syriam subiugaris, hominibus nō expectata ni deditiōem facientibus. Apparet autem satis, quòd nostram gentem dicere uelis ab Aegypto subactam: narrat enim hunc columnas reliquisse apud eos, qui prius quàm martem experirentur deditiōem fecissent, in quibus pudenda muliebria insculpta fuerint. Roboamus autem is fuit rex noster, qui urbem antequā oppugnaretur deditit. Idem ait Aethiopus quoq; ab Aegyptijs circumcisionem uiriliū didicisse: Phœnicas enim & Syros Palaestinos fateri se hanc ab Aegyptijs accepisse. Cōstat autē & nulli alij circumcidantur in Palaestina Syria

praterquā nos. Sed de his quisq; suo arbitratu sentiat. Post Susaci discessum Roboamus pro sentis & clypeis aureis parē arcorū numerū refecit, eaq; sentarijs & excubitoribus suis assignavit: & sine ulla memorabili expeditione, aut praelaro facinore, quietus regni sui tēpora elabi passus est, metu cohibēte, eo q̄ perpetuū illi esset cō Hieroboamo dissidiū. Vixit annos LVII, ex quibus decē & septē in principatu exegit, vir arrogās ac insipiēs, ut qui propter spretū paternorum amicorū cōsiliū tantā ditionē amisit. Sepulchrum est Hierosolymis in regijs conditoris. In regnum paternum Abias successit octauum iam supra decimum annum, Hieroboamo apud decem tribus regnū obtinente. Et quoniam huius regis exitum diximus, superest ut quis Hieroboami finis fuerit consequenter subnectamus. Is nullum neq; modum neque finem impietatis faciens, singulis diebus aras in excelsis lucis exstruebat, & sacrificos his ē vulgo assignabat. Hāc suam contumeliā, dignamq; tantā impietate poenā, non multo post Deus in capiti ipsius atq; familia uertit. Cumq; filius eius Obimes illo tempore agrotaret, insit uxorem suam mutato cultu, sumptuq; priuato habitu, ad Achiam prophetam proficisci: esse enim hunc virum in praedicendis futuris mirificū, à quo ipse olim regnum sibi deberi cognouisset: mādāntq; ut quasi peregrina de filio percontaretur, esset ne praesentem morbo

xi.

3. Reg. 14.

morbum euasurus. Illa habitu mutato, ita ut à
 marito inssa fuerat, in Siluntem ubi cū Achias
 degebat, peruenit. Iamq; aduentante ad illius
 ades muliere, cacutienti prae senio Deus appa-
 ruit, indicans & q̄ Hieroboami uxor ad eū ue-
 niret, & quid ad interrogata respondendum sit.
 Et cū iam pro foribus esset priuatam hospitē
 simulans, exclamat: Ingredere Hieroboami con-
 iux, quid te ipsam calas? Deum certe latere non
 potes, qui me de aduentu tuo prae monuit, man-
 dauitq; quid tecum loqui debeam. Vade igitur
 ad maritū, & hac Dei uerbis ei renuncia: Quo-
 niam te magnum ē paruo & nihili reddidi, &
 abscisso à Davidis familia regno, tibi illud de-
 di: tu contra immemor horum beneficiorū fusiles
 deos quā me colere maluisti: ideo delebo te &
 tuum genus, & cadauera uestra à canibus at-
 que alisibus deuorabuntur: constituam enim re-
 gem super populum meum, qui neminem ē Hie-
 roboami genere superstitem est elicturus. Nec po-
 pulus erit expers ulcionis, sed excidet ē terra bo-
 na hac, & in transenphratenses regiones disper-
 getur, quia regis impietate est imitatus, & deos
 ab illo factos adorat, relictis meis ceremonijs.
 Tu uero mulier ad maritum propera, hac illi re-
 nunciatura. Filium enim mortuum reperiēs: nā
 te urbem incunte, ille ē uita exiturus est: sepelie-
 turq; defletus à toto populo, & publico luctu
 honoratus. Solus enim hic ē Hieroboami fami-

lia bonus existit. Hoc oraculo mulier territa se proripit, & toto itinere futuram filij mortem iam tum deplorans plagensq; misera, properat propter maritum, eadem opera filio satum accelerans, quem non nisi mortuum visura erat: reuersaq; domum illum quidem ita ut propheta prädixerat, ex animam reperit, regi nerò cuncta ordine renuntiavit.

Hieroboami contra Abiā filiū Roboami expeditio & clades, & quòd Basanes Hieroboami generis extirpator, ipse regnum occupauerit. CAP. V.

AT Hieroboamus nihil his motus, magnis delectibus habitis cōtra Abiam filium Roboami, duarum tribuū regem, qui tum patri successerat, duxit exercitum, propter atq; eius non satis administrandis rebus maturam sperans se facilem victoriam reportaturum. Ille nerò audito aduentu Hieroboami haudquaquā est perterritus: sed supra etatem, & supra quā hostis sperauerat, impigrè collecto è duabus tribubus exercitu, occurrit Hieroboamo in quodā loco, qui appellatur mons Samaron, & prope illum castra metatus ad praelium se & suos parabat. Habebat autem in castris quadringenta millia militum: Hieroboami copia duplo numerosiores fuisse. Ut vero pugnandi studio acies instructa ex aduerso constiteret, Abias occupato editiore quodam loco, manu mota silentium ab hoste petiit. Quo impetrato, sic orsus est dicere:

dicere : Quòd *Dauidi* atq; eius posteris regnum
 in multas etates duraturū diuinitus sic concef-
 sum, ne ipsi quidem ignoratis: quò magis miror
 cur deserto meo patre, *Hieroboamo* eius seruo
 adherere malueritis, et nūc ab illo cōtra nos ste-
 tis iusto *Dei* suffragio principatū obtinētes, im-
 pugnaturi nos, & reliqua regni parte depulsu-
 ri: maiore enim eius partem *Hieroboamus* iam
 nunc iniusta ui occupat. Sed non diu fruetur sua
 tyrānide, dabit *Deo* pœnas perpetratorum sce-
 lerum, qui finem imponet eius nefarijs facinori-
 bus, quandoquidē ipse nō uli imponere, atq; etiā
 nos ad omnē iniquitatē incitare nō desinit. Hoc
 enim autore nulla iniuria provocari à meo pa-
 tre, tantū quia malis consilijs seductus, parū co-
 miter nos allocutus est, irati deseruistis, non tam
 illum quā *Deū* optimū maximū, legesq; eius o-
 mnium quā unquā fuisse sanctissimas. Atqui
 a quū erat ueniā dedisse, nō solū uerbi durioris
 homini iuueni & cōcionādi nō admodū perito,
 sed etiam si re aliquid per atatem peccasset, uel
 propter *Solomonē* patrē, & illius in hanc gentē
 beneficia. Par enim est parentū meritis postero-
 rum errata condonari. Vos uerò nullā eorū ra-
 tionē habuistis, ac ne nunc quidem habetis, sed
 tam numerofo exercitu contra nos uenitis: qua
 quaeso re freti? num aureis illis uitulis, & ariis
 ac lucis celsioribus? qua non religionis, sed im-
 pietatis uestre argumēta sunt. An fortē mul-
 tudo

titudo qua potiores estis, spem nobis facit victoria? At nihil pollet quantumlibet innumera vis exercitus, pro iniustitia contra ius arma ferentis. In sola enim pietate ac iustitia spes victoria sita est, qua profectò penes nos est, qui cōstanter in seruandis legibus & veri numinis cultu persueramus: quæ nō manus artificis è materia fragili sculpservit, neq; scelestus rex commentus est ad imponendum vulgo ignobili: sed qui conditor est omniū, et principiū huius uniuersitatis simul & finis. Quamobrē nunc quoq; suadeo ut respiciatis, & secuti meliora consilia desinati cōtra iniustitia patria bellum gerere, per qua ad tantam felicitatē peruenistis. Dum in hanc sententiam Abias verba facit ad Israëliticū populum, interim à Hicroboamo pars copiarū occulte missa à tergo Abianorum conspicitur, qui circumuētos se videntes nō mediocriter sunt territi. Ibi Abias bono animo suos esse iubet, omnemq; fiduciā in Deo ponere, illum certe nullis hominū insidijs circumueneri. Ad hanc regis vocē redditus est militū animus, et innocata ope numinis, ad sacerdotū classica ingenti clamore sublato alacritatis indice in hostē irruunt. Nec defuit celeste auxiliū, quod hostium nigerē reuulsi, Abianis lōge prapollētibz. Tantā enim stragē ediderunt, quāta in nullis vel Gracorum vel Barbarorum inuenitur commentarijs. Casis enim quingentis millibus memorabilis apud omnes

omnes posteros uictoriam retulerunt: & urbes
eorū munitissimas ui captas diripuerunt, *Bethel*
cum sua ditione, itemq; *Isanā* & huic con-
iunctam ditionē. Post eam cladem *Hieroboam*
nires omnino fracta fuere, quandiu *Abia* fuit
superstes. Defunctus enim est non multo post ui-
ctoriam, exacto tertio principatus sui anno, se-
pultusq; est *Hierosolymis* in maiorū suorum con-
ditorijs, relictis filijs uiginti duobus, filiabus
sexdecim: is liberorum numerus ē mulieribus
XIIII. ei susceptus est. In regnum successit fi-
lius *Asanus*, matre *Nadacha* genitus, quo re-
gnante *Israēlitarum* regia decenni pace posita
est. Atque hac sunt quę de rebus *Abia* sunt
proditæ. Mortuus est deinde etiā *Hieroboamus*
rex decē tribuū, cū regnasset annis uigintiduo-
bus, secundo iam anno regni *Asanici* exacto.
Eius loco imperauit filius *Nadabus*, paterna
malitia ac impietatis amulus, eoq; in principatu
bienniū exegit. Quo tēpore ducto exercitus ad *Ga-
batho* *Palestinorū* urbē, putabat se eā obsidione
posse capere: interim quidā ē domesticis eius a-
micis *Basanes Macheli* filius insidijs interceptū
occidit, et arrepto regno totā eius stirpē excidit,
euenitq; iuxta propheta uaticinium, ut qui ex
Hieroboami cognatis in urbe trucidabātur à ca-
nibus laniati absumerētur: qui uerò in agris, ab-
alutibus. Atq; in hūc modū *Hieroboami* fami-
lia debitas impietatis et scelerū poenas exsoluit.

Aethiop

Aethiopum irruptio in Hierosolymitanum agrum
sub Afano, & exercitus eorum interitus CAP. V L.

X I L. **A**sanus autem Hierosolymorum rex uir erat
moribus honestissimis praeclitus, & cele-
stis numinis obseruatissimus: quiq; nihil uel co-
gitaret uel faceret, nisi pietati ac naturae legi-
bus consonum: is correxit quicquid erat in suo
regno uitiosum, sublatis omnibus exoticis im-
munditijs: habuitq; in exercitu lectissimorum ui-
rorum scutorum ac hastatorum ex tribu Iuda
trecenta millia: ex tribu item Beniamitica scu-
tatorum & sagittariorum ducenta quinquagin-
ta millia. Eius regni anno decimo Zaras
Aethiopum rex cum maximo exercitu contra
eum uenit, ducens peditum nongenta millia, equi-
tum centum millia, adiunctis trecetis curribus.
Huic progressu usq; Marasam, quae est urbs di-
tionis Iuda, occurrit Asanus: & instructa con-
tra eum acie non procul ab urbe in quadam ual-
le, cui nomen Saphatha, ut uidit ingentem Ae-
thiopum multitudinem, exclamauit, Deum in-
uocans, oransq; ut uictoriam sibi contra tam
multa hostium millia dignetur annuere. Venis-
se se ad dimicandum cum Zaras sola illius ope
fretum, qui paucos plurimum, & imbecilles fortium
uictores posset reddere. Hec precanti Deus ui-
ctoria signum obtulit: quo uiso rex alacris cum
hoste confligit, casisq; plurimis, reliquos terga
uercentes usq; in agrum Gerarenum persequen-
tus est.

rus est. Versi deinde à cadibus ad rapinas Gerara capiunt ac diripiunt: idem & in castris hostium factum est, unde multum auri egestū est, pradaq; abacta camelorū, iumentorū, & greges pecorū. Tanta uictoria diuinitus parata ditati omnes reuertuntur Hierosolyma: iamq; non longe aberāt, quum illis propheta Azarias se obuiam: is posteaquam agmen consistere iussit, orsus est dicere, hanc uictoriā diuino fauore eis contigisse propter seruata iustitiam ac pietatem, & quia semper Dei uoluntati obtemperauissent. Quod si ita ut cœperant pergerent, in posterum quoq; uictorias de hoste & uitam fortunatam eiusdem fauore illis expectandam: sin uero à religione descuerint, omnia cōtraria illos manere: sequenturūq; tale tempus, in quo neq; propheta uerax in populo reperiatur, neq; sacerdos iustitiæ cultor. Tuncq; & urbes eorū subuertendas esse, & gentē per omnes terras dispergendam, erronūq; more uitam acturam nullis certis sedibus. Quapropter hortabatur ut dum tempus esset probitati studerēt, & diuinū fauorem sibīipsis non inuiderent. His auditis rex undecum populo gauisi sunt, dederuntq; operā & publicē & priuatim ut religio sancta recta maneret, dimissis à rege per totam regionē à quibus hoc negotium diligenter curaretur. Nunc relictis in hoc statu Asini duarum tribuum regis rebus, reuertor ad Bisanem Israëlitarū regem, qui

3. Reg. 16.

qui *Nadabo Hieroboami filio* caeso regnū eius occupauerat. Hic in *Tharse* urbe electo domicilio uiginti quatuor annis regnauit, sceleratior, maguq; impius quam uel *Roboamus* uel illius filius, afflictor populi, & aduersus Deum contumax. Quapropter misso ad eum *Gimone* propheta predixit se totum ipsius genus excisurum, & eisdem quibus prius *Hieroboamus* cladibus profligaturum: eo quod rex à se constitutus ingratus fuisset, nulla in administrando regno pietatis aut iustitie ratione habita, quibus uirtutibus nulla uel utilior populo, uel Deo gravior: sed sceleratissimi *Hieroboami* factus imitator, omnibus eius uitijs sese contaminasset: cui quum similis esse uoluerit, merito etiā simile exitum habiturū. At *Basanes* posteaquam cognouit imminentes pro scelere sibi ac suo generi calamitates, non hoc curauit ut correctior in posterum & anteaكتورū pœnitēs placato numine uitaret exitiū: sed uelut propositio premio si strenuè pergeret, ac si per prophetā ampla spes proposita, non calamitas denuntiata esset, seipso factus nequior, indies data opera scelus scelere cummulabat. Postremo cū exercitu aggressus est urbem: non ignobilem *Ramathonē*, distantē quadraginta stadijs à *Hierosolymis*: quā captā muniebat, ut eam sedem belli faceret, unde sui milites excursionibus regnū *Asani* nasteret. Penitus autem eius conatum *Asanus*, & cogitās
quāto

quàm multa damna sua regioni relictus apud Ramathonē exercitus inferre posset: misit ad regem Damascenorū legatos cū pecunijs, ambiens eius societate, & admonens quòd paterna inter ipsos intercederet amicitia. At ille & pecuniā libenter accepit, & societate cū eo inijt, relictā Basanis amicitia: moxq; suos duces iubet cum exercitu in illius ditionē proficisci, & urbes hostiliter infestare: qui sine mora alias incenderūt, alias diripuerūt, uidelicet Achionē, Danam, & Abelmaēn. His auditis Israëlitarum rex, omīssa munitione Ramathonis, ad suas res eundem reuersus est. Asanus autē cōuecta ab illo materia duo firma oppida in eo loco condidit, quorū alteri nomē Gaba, alteri Maspha. Nec postea Basanes bellū instaurare ualuit, fatali morte prauēctus: sepultusq; est in Arsane oppido. In regnū successit filius Elanus: hic post alterum regni annū perijt, per insidias casus à Zamare sui equitatus dimidia partis magistro: epulante enim apud Osam suum procuratorem, immissa equitum turma facile oppressit, per absentiam tam praefectorum quàm militum, qui tum omnes in obsidione Gabathonis Palaestinarum urbis occupati fuere.

Basanz stirpe sublata apud Israëlitas Zamares, & post hūc Amarin⁹ & Achab⁹ filius, regnū obtinēt. C.VII.

DEinde ex magistro equitum factus rex, totam Basana stirpē iuxta Gimonis na-

icinium extinxit. Eodē enim modo eius fami-
 lia radicitus interijt propter impietate, quo Hie-
 roboam progeniem internecone absumpta di-
 ximus. Interea qui Gabathonē obsidebat exer-
 citus, audito regis casu, et quod Zamares occiso
 à se regnū inuasisset, & ipse Amarino impe-
 ratori suo regnum detulit: qui soluta Gabatho-
 nis obsidione ad Tharsen regiam properat, eaq;
 expugnata ui potitur. Zamares uidens urbem
 sine presidio, in insimā regiam se recepit, subie-
 ctosq; igne simul cū ea se quoq; concremavit, re-
 gni sui die septimo. Quo facto cōfestim populus
 in diuersa studia scissus est, alijs Thamanū, alijs
 Amarinum regnare uolentibus: cuius factio
 quum tandem uicisset, occiso Thamano solus to-
 tius populi regnū obtinet. Trigesimo anno re-
 gni Assani regnauit Amarinus annis duo-
 decim, sex Tharsa, reliquos sex Marcose, qua
 à Græcis Samaria dicitur. Ipse Samaram no-
 tauit à Samaro, de quo montem emerat, in quo
 urbs sita est. Hic nihil à prioribus regibus diffe-
 rebat, nisi quod illis fuit scelerator. Omnes enim
 hoc tantū agebant, ut populum quotidianis im-
 pietatibus à Deo abalienarēt. Quapropter ira-
 tus Deus, effecit ut alius aliū tolleret, & cum
 toto suo genere exstirparentur. Hic Samarie diē
 suum obiit, succedente Achabo filio. Hinc certe
 uidere licet, quā cura sine Deo res hominum,
 & quomodo bonos diligat, malos contra fundā-

tus eradicet. *Israelitarum* enim reges propter impietatem brevi tempore alius ab alio cum totis familijs sublatis sunt. *Assanus* uero *Hierosolymorum* duarumq; tribuum rex ob pietatem ac iustitiam feliciter *Dei* favore uiuens ad extremam peruenit senectam, & post unum & quadraginta regni annos bona morte decessit: cui mox *Iosaphates* successit filius, ex *Abida* matre natus, omni testimonio proauita pietatis ac fortitudinis amictus, quibus *Dauidem* sanctissimum regem retulit, qui madmodum paulo post dicitur.

Ceterum *Achabus* *Israelitarum* rex habitauit *Samaria*, ubi uiginti duobus annis regnum tenuit, nihil de priorum regum institutis mutans, nisi si quid forte deterius commentus est. Omnium enim impietates representauit ac scelera, sed *Hieroboamum* precipue: nam & uaccas ab eo consecratas adorauit, & alias super hanc impietates addidit. *Uxor* enim praeterea duxit filiam *Achobali*, *Tyriorum* ac *Sidoniorum* regis, cui nomen *Iezabela*: moxq; ab ea domesticos illius deos colere didicit. Erat haec muliercula audax & temeraria, adeoque impotentis infans, ut non uerita sit templum *Beli* deo *Tyriorum* exedificare, & lucum omnis generis arborum plantare, cui etiam sacerdotes & falsos uates instituit. Quin & ipse rex hoc genus hominum frequenter circa se habere delictabatur, demencia & malitia omnes ante se reges superas. Hunc propheta 3. Reg. 17.

quidam Dei maximi è Thesbone Galaditica urbe oriundus adiit, dicēs eū prænuntiare, quod nec pluuiā illis annis daturus sit, nec rorem, donec ipse uates non cōparceret. Additoq; iureiurando quo magis rem cōfirmaret, secessit, ad tractum australem, ubi ad torrentē quendā degebat, unde potum haberet, nam cibus ei quotidie per cornuos afferebatur: qui postquā ob inopiam imbrium exaruit, iubente Deo profectus est Sareptam, quod oppidū Tyrū inter & Sidonē sitū est. Illic enim se mulierē uiduam inuenturū pramonitus fuerat, qua alimenta suppeditaret. Iamq; non longe à porta ab erat, quū uidet mulierem operariam ligna colligentem, & significante Deo hanc fore eius altricem, salutatam prius rogauit ut aquā potabile afferret: abeuntemq; iam reuocans, & panē portare inssit. Intrauit illa nihil sibi domi esse prater unicū farinæ pugillum, & olei paululū: uenisseq; se eò ut collectis lignis sibi ac filio panē coqueret, quem ubi comedissent fame absumeretur, quandoquidem nihil superesset aliud. Tum propheta, Vade, inquit, bono animo letiora sperans, & primū mihi paululum paratū affer: pollicior enim tibi, nunquā in uase illo farinā defore, nec oleū infidelis, donec Deus det pluuiam. Paruit mulier, & quacūq; propheta petierat fecit: deincepsq; & sibi & filio & hospiti sat alimentorū habuit: neutrum enim horum defecit, quandiu durauit

ranit siccitas. Meminit autē huius inopia plu-
 viarū etiā Menander in gestis Ithobali Tyrriorū
 regis, sic scribens: Hoc regnāte etiā pluviarū de-
 fectus fuit ab Hyperberetao mēse usq; ad inse-
 quentis anni Hyperberetā cōtinuus, qui cū sup-
 plicationes indixisset, sequuta est magna vis to-
 nitrui. Hic Botrym in Phœnice condidit, &
 Auxatē in Africa. His verbis dubio procul
 siccitatem factā sub Achabo, cuius tempore
 Ithobalus apud Tyrū regnavit, Menāder in suos
 cōmentarios retulit. Mulier autē illa propheta
 hospes cū filius eius morbo pravalēte expiraf-
 set, eiulās et uoces quas dolor exprimebat emut-
 tens, querebatur de aduētū hominis qui pecca-
 ta eius detexisset, ideo mulctatā se filij morte di-
 ctitās. Ille cōsolabūdus iubet eā sibi tradere filiū,
 breui recepturā uiuū: acceptūq; mox in propriū
 cubiculū detulit: quo deposito super suū lectulū,
 exclamauit ad Deū, nō bonā hospitij gratiā ab-
 trici relatā extincto ipsius puero: rogabatq; ut
 remisso spiritu uitā ei restitueret. Itaq; Deo ge-
 nitricē miserāte, & propheta gratificāte, ne ui-
 deretur infortunū secū in hospitū inuulisse, præ-
 ter omnē expectationē recepit puer spiritū. At
 illa gratias egit nati, dicēs, nūc demū se agno-
 scere diuina mētis interpretē. Paulo deinde post 1. Reg. 18.
 Dei iussu ad Achabū proficiscitur, indicaturus
 ei ueniturā pluuiā. Erat tum fames per totā
 regionē, & magna rerū ad uictū necessariorum

penuria, ut non solum hominibus panis deesset, ne-
rum etiam equis cateruq; iumentis terra negaret
pabulum: tanta erat ubiq; siccitas. Rex igitur vo-
cato dispensatore Obedia, cui iumentoru curam
mandauerat, iussit ubiq; fontes & torrentes per-
quirere, sicubi inueniretur herba ad secandum in-
mentis pabulum. Cumq; multum quaesitus prophe-
ta Helias nusquam compareret, iussit Obediam
quoq; se sequi. Partitis deinde itineribus, aliam
rex, aliam dispensator viam impreditur. Erat au-
tem pius, & quo tempore Iezabel regina in pro-
phetas sauebat cadibus, cetum ex eis in caner-
nis subterraneis abdiderat, pane & aqua susten-
tandos. Hinc a rege digresso Helias occurrit, &
ex percussione agnitus a venerabundo saluta-
tur. Mox propheta mandante ut aduentu suum
regi nunciat: quo, inquit, meo merito me mittis ad
eum qui te ubique gentium ad necem perquirat?
Quis enim locus est ad quem attracturos te non
miserit? Nunc fieri potest, ut dum ego regē adeo,
te Dei spiritus quo agitaris aliò rapiat, & rex
se non reperto frustratus in caput meum sauiat.
Noli esse in meo periculo tam securus, quā scire
possis quā sim studiosus tui similitum, qui cen-
tum Dei homines furori Hiezabelis eripui, &
nunc eis in latebris alimenta suggero. Propheta
contra iubet, ut nihil metuens regem adeat, sa-
cramento interposito se quoq; eadem die in eius
conspectum venturum. Quo iudicio postquam

Achabuo

Achabus Eliam adesse didicit, in occursum eius properat: & cum indignatione, Tunc ille es, inquit, Hebræorum turbator? tu'ne sterilitatis huius auctor? At ille nihilo blandior, ipsum & eius familiam cum suis externis sacris causam malorum omnium affuerat, inuictis peregrinis numeribus, & pro abrogato veri Dei cultu suppositis. Mox iubet ut eat, & totum populum in Carmelum montem ad se conuocet, simulq; suos & uxoris nates, quorum numerum etiam non tacuit: præterea lucorum prophetas quadringentos plures minus. Ut uero omnes acciti à rege ad constitutum locum confluerent, Elias in medio consistit, & Quousq;, inquit, inter utrumq; uacillabitis? Si enim Deum nostrum uerum & solum creditis, hunc, & mandata eius sequimini: quod si non huic, sed externis diuinos honores deberi existimatis, illos igitur recipite. Populo uero nihil ad hæc respondente, Elias postulat, ut quo certiore argumento uel proprium uel alienorum probetur potentia, solus ipse Dei sui nates contra illorum trecentos conuocet, accepto boue, & in lignorum struem impositus, sed nullo igne subdito: idem oportere & illos facere, atq; ita inuocare suos deos, ut ligna uelint accendere: Hoc enim pacto uera Dei naturam dignosci posse. Quæ sententia postquam placuit iube: Elias prophetas illos electo boue priores sacra rem facere, & sua nominatim inelamare numina. Cuiusq; suis precibus & inuocationibus nihil profi-

cerent, ludens Helias alius eos iubet uocem attollere, si fortè aut peregrè absint aut dormiant. Illis uero à mane usq; meridiem frustra inclamantibus, & more patrio cultris ac lenceolis sua corpora incidensibus, cum iam sua uices sacrificandi uenissent, amotis sacrificiis illis sanatis iussit uulgū propius obseruare, ne fortè clam ignem admoueret: qui postquā accessit, acceptis duodecim lapidibus iuxta numerū tribuum Israëlitarum altare ex eis instaurauit, foditq; circū illud fossam bene profundam: & coaptaea super altare strue lignorū, uictimaq; desuper imposita, quatuor hydrias fontana aqua plenas super altare iussit effundi, ita ut fossa quoq; repleretur aquis superfluentibus. Quibus peractis, cepit inuocare Deum, precariq; ut erranti iam diu populo ostendat suā potentiam: & ecce adhuc illo errante, ignis repēte de calo in altare lapsus inspectante populo, tum uictimā, tum aquā omnem circumfusam absūmit, ita ut locus fieret aridus. Quo uiso Israëlita prostrati in terram anum Deum adorant, hūc maximum & solum uerū confitendo: ceteros nihil aliud esse quā nomina uanis stultorū hominum opinionibus conficta: moxq; comprehensos eorum prophetas interficiunt, Helia sic iubente: qui & regem abire ad prandium iussit, nec esse amplius sollicitum, breui enim uisurū pluuiam. Quo abeunte Helias uerticē Carmeli conscendit, & cum huius descendisset,

diffet, caput genibus applicuit, iussitq; famulum
 ascenso quodam scopulo ad mare prospicere, &
 indicare sicubi nubē excitari uiderit. Paruit illa
 non semel ascenso scopulo, sed nihil se uidere re-
 tulit. Tandem septimo reuersus ait se uidisse in
 aëre nescio quid nigricans, humano uestigio non
 amplius. Quo audito Helias mittit eum mox ad
 Achabum, iubens ut rex properè in urbem re-
 deat, prius quàm profusus imber occupet. Qui
 postquā ad Israhēlā urbem cœpit tendere, sine
 mora offuscato aëre & innoluto nubibus pro-
 cella mixtus imber superuenit, & propheta cor-
 reptus numine regium currū usq; Israhēlā Azā-
 ri urbem currens prosequutus est. Rex abela uerò 3. Reg. 18.
 Achabi uxor audito prodigio per Heliam pa-
 trato, quodq; prophetas ipsius omnes interfecis-
 set, misit ad eum nuncios minando se illum occi-
 suram, quēadmodum ipse prophetas occiderat:
 & Helias territus, fugit in urbem Bersabe, qua
 est in extremis tribus Iuda finibus, Idumæa con-
 terminata: relicto que ibi famulo, ipse in desertum
 abiit. Cumq; precatus esset mortem, quod non es-
 set ceteris melior, ut illis absumptis ipse uita cu-
 pidus esse debeat, sub arbore quadam obdormiit:
 & excitatus à quodam, surgēs inuenit aquā ac
 cibum appositum: & cū comediisset collectis ex
 hoc cibo uiribus, ad Sinā usq; montē peruenit,
 in quo Moyses à Deo legem accepisse proditur:
 ubi nactus amplum quendam specum, ingressus
 N 5 habet

habituare illic decreuit. Allapsa deinde ad an-
 rem eius uoce incertū unde profecta, percontan-
 se quamobrem relicta urbe desertum coleret: ait
 se occisis externorum deorū natibus persuasisse
 populo, quod unus sit Deus qui ab omnibus co-
 li debeat: Et ob id factū ad supplicium se à re-
 gina experi. Mox eadem uoce iussus in crasti-
 num sub diuum prodire, audieturus quid opus fa-
 cto sit. Sequenti luce è spelunca prodijt, ibi Et
 terramotus eius aures perculit, Et oculis se can-
 dens ignis fulgor obtulit: sequutoq; mox silētio,
 diuina uoce, nihil terredi praesentibus, iussus est:
 neminem enim inimicorū fore illius compotem:
 mandatumq; mox, ut domum reuersus, declaret
 populi regem, Ieum Nemessai filium: apud Da-
 mascum uerò Syrorū Azælem: Et pro se pro-
 phetam Helisam constituat, ex Abela urbe
 oriundum: impios enim poenam daturus, alios
 regi, alios Azæli. Huius auditis Helias in re-
 gionem Hebraeorum reuertitur: Et quum offen-
 dissei Saphari filium Helisai aratrem cum qui-
 busdā alijs impellētibz iuga duodecim, accessit
 Et ei pallium suū iniecit: qui enestigio prophe-
 tare occēpit, reliq; bubus, scēlator huius fa-
 ctus est. Rogauit tamē ut prius sibi liceret paren-
 tibus ualedicere, quo impetrato illi sequutus est,
 indiuiduus posthac minister ac comes. Et pro-
 pheta quidē huius res ita se habuerūt. Ceterū
 4. Reg. 11. Nabuchus quidā ciuis urbis Azari, quum pra-
 dūm

XIIII.

diu haberet regis fundis cōiugum, saepe rogatus
 ab Achabo ut ei quātolibet precio uēderet rus
 finitimū, adiungendum regio: aut si mallet unum
 aliquod ē regis pro eo sibi eligeret: rogauit se id
 facturum, gratus enim sibi esse, ē paternis agris
 fructus percipere. Rex non aliter quā si suam
 possessionem amisisset, quia non licebat al. enam
 occupare, contristatus, nec lanare uoluit, nec ci-
 bum sumere. Iezabela uerō scit ante quid accide-
 rit, ut nec balneum admittat, & cēnam aqūē
 ac prandium fastidiat, quā rusticus sit Nabu-
 thus ei denarrat. Usū se apud eū comi sermo-
 ne, & infra regiam maiestātē demisso, pro qua
 humanitate nihil nisi repulsam retulisse. Mulier
 contra hortatur ut magno sit animo, & mœrore
 misso ad cōsuetam corporis curam rideat, se da-
 turam operam, ne Nabuthus hanc cōsumeliā
 impūcē auferat, Moxq; l. i. eras Achabi nomi-
 ne scriptas mittit ad Israēlitarū precipuos, hoc
 argumento: Iubebantur indicto ieiunio concio-
 nem aduocare, & in ea primum locū Nabutho
 propter illustre genus attribueret. Deinde subor-
 natis tribus uiris nihil non ausuris, horum testi-
 monio conuictum eum blasphemia populū lapī-
 dandum obijcere, atq; hoc modo de m. dio tollere,
 Ad quod ita ut regina scripserat factum est: &
 Nabuthus tali testimonio cōuictus Deo ac re-
 gi fecisse conuictum, à populo est fixis obrutus.
 Quod ubi Iezabela relatum est, regem accedit,
 suadetq;

suadetq; ut sine suo sumptu uinctorum Nabuthi hereditatem capeſſat: & ille exiliens pra gaudio, ad uiſendum id pradium euſtigio ſe coſcere. Deus autem iratus Heliam mittit, ut regi in eare occurrat, rogetq; , Quid ita occiſo uero domino eius pradij hereditate iniuſte ſibi uſurpet. Quem ubi ad ſe ueniente uidit, turpe ratus oburgari, prior ſaſſus erratum, ad ſatis faciendum ipſius arbitratu ſe obtulit. Tum uates pradicat, eo loco ubi Nabuthi cadauer à canibus abſumptum eſt, ſuadendum & regis & regina ſanguinem, & totum eorū genus delendum propter tam crudele ſcelus, quo cinem cōtra ius per calumnia oppreſſerat. Tum demū Achabum eius facinoris poenitencia ſubiit, & induit ſaccum, nudisq; pedibus à cibo abſtinuit, peccatum conſuens, & Deū ita placare cupiens. Deus uerò per prophetam denūciat, ſe quidem uſq; poſt eius obitū dilaturū uindictam, quando quidem ſcleris poeniteat: minas tamen uanas non fore, ſed Achabi filium pro commiſſis poenas daturum.

Adadus Damasci & Syriæ rex bis contra Achabum ducto exercitu proſtigatur.

CAPVT VIII.

3. Reg. 10.

Dum hac circa Achabum geruntur, eodem tēpore Adadi filius Syrorū & Damasci rex, contractis è toto regno ſuo copijs, aſciſq; ultra Euphratē triginta duobus ſocijs regibus, cōtra Achabum duxit, qui intelligens ſe imparcm

imparem eius copijs, à congressu quidē abstinnit, sed coactis ex agris in urbes munitissimas omnibus, ipse mansit intra Samariā: cinēta enim eras mœnibus firmissimis, & alioquin uidebatur expugnatum difficilis. Syrus autem cum exercitu eò uenit, & obsessam urbem oppugnare cepit: missoq; caduceatore ad Achabum, petijt ut sibi liceat legatos ad eū mittere, proposituros quid nā peteret. Quo impetrato quum uenissent legati, ita ut illis mandatum erat, aiunt Achabi diuitias & liberos & uxores esse Adadi: quod si ipse quoq; fateatur, & permittat ei quicquid libuerit ex his sumere, abducto exercitu regē obsidionem soluturū. Achabus uerò iubet legatos regi suo renunciare, & ipsum & suos omnes, facultatesq; uniuersas in potestate illius fore. Post hanc legationē rursum aliam Syrus misit, postulans ut quandoquidem ipsius confessione omnia sua essent, admitteret crastina luce mittendos in hoc famulos, eisq; liberū faceret regiam & amicorum ac cognatorū domos seruari, & auferre quicquid in eis inuentū fuerit pulcherrimū. Reliqua quæ illis nō placuerint, sibi haberet. Achabus latius secunda legatione Syri, aduocata concione, dicit se libenter pro pace & ciuicū incolumitate uxores ac liberos suos, omnesq; facultates proprias fuisse traditurum. Hoc enim prima legatione Syrum petiisse. Nunc uerò misisse eum famulos qui omnium ades scrutētur, & nihil in

hil in eis quod sit pulcherrimum relinquant, nimirum belli ansam quarerem: ut quandoquidem sciat propter amorem civium paratū rebus suis non parcere, occasionem belli ex illorū rebus arripiat. facturum se tamen, quicquid ipsis visum fuerit. Et clamavit tota concio continendum esse cum suis mandatis insolentem barbarū, & bellum alacriter gerendum. Accitis igitur legatis hoc responsum referendum dedit, quod primis postulatis nunc quoque consentias securitatis civium gratia, posteriora non admittat: atque ita eos dimisit. Hoc respōso commotus ad iram Adadus iterum legatos mittit cū minis: ferocem eum esse fiducia mœnium, se verò parē illis aggerem excitaturum, si uel pugillam terra singuli milites confectas, uolens eum copiarum multitudine perterrefacere. Achabo uero respondente, inter armatos non uerbis sed factis decernendum, legatū reuersi cœnanti tum fortē cum triginta socijs regibus responsa referūt. Ille euestigio mandat circumuallari urbem & aggerem erigi, & nullam oppugnandi rationē prætermitti. Interim Achabus cum omni populo minimum à desperatione aberat, sed hūc timorem ei propheta quidam superueniens exēmit, dicens, Deū polliceri, daturū se uictoriam de tam multis hostiū milibus. Rogatus deinde per quos hæc uictoria cōtinget: Per filios, inquit, principum, sed te regente illorū imperitiam. Accitis igitur principū filijs, qui tri-

ginta

ginta duo erant supra duccentos, cognito quod Syrus ad epulas & luxum se dedisset, patefactis repente portis emittit iuvenes. Id postquā ei per speculatorem est significatū, mittit quosdam eis obuium cum his mandatis, ut siue pacati ueniant, siue pugnatum, uinctos ad se pertrahāt. Interim Achabus etiam reliquū militem intra moenia paratū cum armis habuit. Filij uerō principum congressi cum excubijs, multis occisis reliquos usq; ad castra persequuti sunt. Quod ubi succedere Israelitarum rex animaduertit, uniuersum reliquū exercitum emittit. At illi repentino impetu in Syros delati, facile eos profligāt, nihil tale expectātes: quo factū est ut in ebrios & inermes impingerent, ita ut relictā in castris armatura suggerēt, & rex ipse praeceleri equo uix euaserit. Achabus uerō longo spacio Syros persequutus est, cadēdo quotquot assequi datū est. Diu repens deinde opulentiis castris, auro & argento refectis, capis etiā equis Adadi & curribus, domū in urbē reuersus est. Ceterū propheta monente ut in sequentē etiam annū paratus sit, & exereat: in promptu habeat, reuersurū enim Syriū iterū rex omni ope belli apparat. Porro Adadus seruus ē clade cū reliquijs exercitus, aduocatis amicis cōsultabat quomodo cum Israelitiis bellum gerere debeat. Illi suaserūt, nō esse posthac eū eis in montanis confligendum, Deū enim eorū in talibus locis poltere, & inde se nunc ab eis ui-

ctos

Etos: sed si in campestribus cōmittatur prælium,
 facili se superiores fore. Præterea consuluerunt,
 ut dimissis regibus, quos secum in expeditionem
 duxerat, copias eorum retineret, & satrapas il-
 lis præficeret, supplementumq; in sua ditione tam
 equitum quàm peditum cōscriberet. Placuit regi
 consilium, & deditq; operā ut talis apparatus fe-
 ret. Mox ubi primum ueris signū se protulit, ex-
 ercitus in Hebraeos duxit, & quum peruenisset
 prope oppidum Apheca in magno capō castra
 posuit. Achabus uerò cum suis copijs obuiam
 illi progressus, castra cum castris cōtulit, quan-
 tius numero militum longe inferior, Superueniente
 deinde propheta, & uictoriam pollicente, ut ho-
 stis cōtra quàm opinabatur sentiret Deū Israë-
 litarum non minus potentem in campis quàm in
 montibus, per sex dies à neutris castris quicquā
 motum est. Septima uerò quum hostis pro castris
 aciem explicuisset, Achabus quoq; suos ex ad-
 uerso instruxit, Nec mora collatis signis acriter
 utrinq; pugnatū est, donec Syri non ferentes He-
 braeorum nimis terga uerterēt: quibus impigre ui-
 ctoriam prosequentiibus, cōfusus agmē trepidē
 fugientium equitum, peditum, currum, à seipsis
 proculcatum obterebarur: non multis pro tanto
 numero in Aphecā amicam urbem euadenti-
 bus, qui et ipsi murorum ruina oppressi sunt cir-
 citer uiginti septē millia: in pralio uerò centū mil-
 lia hostiū ceciderūt. Adadus aliquot fidissimis
 famulis

famulis comitatus in quendam subterraneam cellam
 se abdedit: quibus clementiam Israelici regis pre-
 dicantibus. Et sponte uenia faciensibus, si consue-
 to supplicium habuit ad eum miserentur, permisi sunt
 hoc facere. Illi induti saccos, et restibus capita
 redimita, qui tunc priscus apud Syros supplicandi
 mos fuit. Achabum aduenit, et salutis tantum gra-
 tiam potere. Adadium significans, dedititium eius
 in perpetuum futurum. Tum ille gratulari se ei di-
 xit, quod pugna euasisset, fratrisque loco eum se habi-
 turum pollicisus est. Famuli accepta sacramenta
 fide nihil mali passurum, producunt e latebris ho-
 minem, et adducunt ad Achabum, qui tunc sub-
 limis curru uehebatur. Et quum adorasset,
 Achabum porrecta dextram curru eum sustu-
 lit, exceptumque osculo in suis esse bono animo, et
 nihil se indignum timere. Adadus actus gratias
 quam longa sibi uita daretur memor esse fore hu-
 ius beneficii professus est, redditurumque Israeliti-
 ci iuris urbes, quas maiores eius armis occupa-
 uerant: et futurum ei liberam potestatem compe-
 di Damascum, sicut pater ipse uisum in Sa-
 maria habuerat. Fœdcre deinde ictum, et iure in-
 rando firmato. Adadus egregie donatus in
 suum regnum remissus est. Post tale Syrorum contra
 Israelitas expeditionis exitum propheta quidam, no-
 mine Micheas, accessit ad quendam Israelitam, in-
 sistensque eum ut uulnus sibi in caput infligeret, addens
 Deum ita uelle. Qui quum perire nollit, daturum in-
 obediens

obediētia pœnā pradixit, & leoni incursu perī-
surū. Quod quā nā euuissēt, alterum propheta
adiit, idē imperās. A quo incēstator rēlm; &
uerticē saucius obligato capite uenio ad regem,
diocēs se committionē eius esse, & à tribuno cap-
tiuū quēdā afferuandū accepisse: quo sagax oī-
pso periclitari se mēne inuertiatur ab eo qui
illū tradiderat, quādoquidē hoc intermūctus sit
si captiuus effugeres. Respondente uerō Achabo
merito id passurū, soluto capite agnoscedum se
Mitheas prabuit. Hac autem arte usus est, quo
maiorē nīm uerbis suis adderet. An enim Deū
in regē animatusurū, & Adadi hominē im-
piū & cōtra dignitatē cōtumeliosū dēis fu-
rentē elabi permisisset. Futurū enim ut ipse ab
eo cui peperit interficiatur, & potulus eius ab
exercitū. Rex libertate propheta offensus, inbes-
eam in carcerē cōiūci, & uehementer ea pra-
dictione contristatus domum forecepit.

De Iosaphato rege Hierosolymorum. CAP. IX.

Hactenus de Achabi rebus: nūc ad Iosa-
phatum Hierosolymorū regē reuertor: quā
anēto suo regno, & praesidijs per urbes dittonis
sue dispositis, nē illas quidem sine praesidio reli-
quit, quas Abias autē in sorte Ephremitica de
Hieroboamb decē tribuū rege ceperat. Hic rex
perpetuo propitiū & auxiliatorē Deū habuit,
& esset uir iustus ac pius, & per singulos dies
dabat operā ut aliquid graui Deo faceret. Quo
factum

factū est, ut & ipsi à circumquaq; vicinis regi-
bus multus honos haberetur, id quod missitan-
dis ad eum muneribus declarauerunt, ut hinc
quoque tam diuitia regis quàm fama non me-
diocre incrementum caperent. Anno autem re-
gni sui tertio conuocatis principibus & sacer-
dotebus eius regionis, iussit eos obire uniuersam
ditionem, & populum oppidatim leges Moys-
is, earumq; obseruantiam atque religionis cul-
tum docere: quod adeò libenter ciues compleri
sunt, ut certamen huius studij inter eos susce-
ptum uideri posset. Finitima quoque gentes cō-
stanter hunc regem amabant, pacem inuola-
tam cum eo seruantes. Palaestini etiā ordina-
ria tributa persoluebant, & Arabes annuos
sexcentos triginta agnos, partemq; hadorum
numerum. Adunauit etiā magnas urbes ac ua-
lidas, & exercitus armis bene instructos con-
tra hostem aluit: ex tribu Iudæ scutorum tre-
centa millia, quibus præerat Edraus, Iouanes
uero ducentis millibus. Idē dux habebat ex tri-
bu Beniamitica sagittariorum peditum ducenti-
a millia: alius præterea dux nomine Ochoba-
tus ducebat centum octuaginta scutorum
millia, absque militibus qui per oppidorū præsi-
dia fuere dispositi. Duxit deinde filio suo Iora-
mo Achabī decem tribuum regis filiam Co-
tholiam. Cumq; libuisset ei Samariam trans-
fere, benignissimè ab Achabo exceptus est.

atq; etiā militiae quae suum regē comitabatur. publice exhibitio frumētis, vino & carnibus. rogatusq; est ab Achabo, ut cōtra Syrorum, regē arma cū eo cōiungeret, ad recipiendā urbē Ramathā in regione Galaditica, quā de ipsius Syri patre ceperat. Iosaphato uero auxiliū pollicita, q̄ nō minorem haberet exercitum, & Samariam accitis à Hierosolymis copijs progressi extra mœnia duo reges & sedēte in suo quisq; solio, stipendia militibus numerabant. Iosaphatus uero cēsebat si quī propheta essent accersendos, & cōsulendos de expeditione quae cōtra Syrum parabatur, ap̄ & illis uideretur eo tempore suscipienda. Et enim Achabo amicitia cum Syro, incedebat tricennio continuo, ex quo captiui cum dimisseyat usque in illam diem.

Achabus à Syris bello lacessitis in praelio uictus occiditur. CAP. X.

Achabus uero, accitis suis prophetis numero quadringentis, iussit eos ex Deo scitari, an daturus sit regi bellum contra Adadū mouenti uictoriā, & urbis dominū propter quā bellum instaurare placuit. Prophetis uero bellum suadentibus, uincendū enim Syrū, & in potestatem uenturum, quē admodum antea: Iosaphato suboluit suus ex eorum uerbis, & q̄ falsi nates essent: percontatusq; est Achabum, num quē alium praeterea prophetam habeat, ut certius etiam futura praescire ualeat. Respondit ille.

Esse

Esse quidem & alium, sed sibi inuisum, q̄ malū
 eueniū pradicat, foreq; ut ipse à Syrorū rege oc-
 cisus pereat: & ob eā causam in carcere cū nūc
 esse inclusum: cū uocari Michāā Amblōa filiū.
 Josaphato uerò postulāte eū produci, missus cu-
 bicularius prophetā adduxit: qui inter eundem
 ei indicauerat, ceteros omnes prophetas uicto-
 riam regi pradicere. Respōdit uates, sibi nō licere
 cōtra quā Deus moneat mentiri, sed dicturum se
 quicquid ex eo de rege cognouerit. Vbi uerò ad
 regē peruenit, adiuratus ut uera loqueretur: ait
 sibi Deū ostēdisse Israelitas fugiētes, & insequē-
 tibus Syris dispersos, nō aliter quā greges subla-
 tis pastoribus. Hoc quoq; significare Deū dice-
 bat, q̄ ceteris incolumibus reduntibus. solus
 Achabus in pralio cadere debeas. Hac loquuto
 Michāa, uersus ad Josaphatū Achabus: Nō-
 ne, inquit, modō sibi dixi quā male mōhi uelut
 iste? Michāa uerò cōstanter asseuerante se nihil
 nisi iussu Dei pradicere, illum uerò spe uictoria
 sollicitari à pseudopropheta ad bellū, in qua ipsa
 cadendū sit, rex attētius cogitare cōpit. Interea
 Sudecias quidā unus ē pseudopropheta in mediū
 progreditur, negās curandū quid Michāas gar-
 rias: nihil enim ueri eum pradicere: argumento
 esse pradictionem Etelia, qui sine dubio melius
 quā iste futura cerneret, illum enim pradixis-
 se, apud Itzraelā in Nabuthi suburbano lam-
 bendum à canibus regis sanguine, quēadmodum

lampsiffenti cruorem Nabuthi opera ipsius lapidati à populo. Perspicuum igitur esse istum mentiri, qui longè præstantiori propheta non veretur conerarium dicere, quòd periturus sit rex ab hac die tertia: sed mox fore evidentius etiam quàm vorax sit, aut afflatus diuino spirita. Percussus, inquit, à me in facie, ares faciat mihi dexteram, sicut Iadon fecit Hieroboamo, cum comprehendendi eum prophetam insisset, puto enim te audiuisset, quòd hoc ita factum sit, & cum dicto inflixit ei lapam: cumq; ei nihil mali propter hoc accideret, securus iam Achabus non amplius dubitauit copias contra Syrum ducere: nimis enim, opinor, sati nū, plus fidei falsis quàm veris prophetis astruens, & causas ad futurum euentum præstruens. Si decias verò aptatis sibi ferreis cornibus, dicite Achabo, Deum significare uenientiam cornibus uniuersam Syriam: Michaa contra affuerante, breui fore, ut Sedecias è cella in cellam fugiat latebras quaritās, ne luat pœnas uaniloquij: iratus rex, iubet eum apud Achamonem magistratum urbis haberi in custodia, nec aliud quicquam præter panem

xv. & aquam ei præberi. Atq; ita duo reges uersus Ramatham cum copijs profecti sunt: quo audito rex Syria cum exercitu eo occurrens, non procul à Ramatha castra posuit. Conuentum autem erat inter reges socios, ut Achabus primatus habere uersaretur in prælio, Hierosolymita-

tum uero sumpto Achab celsu staret in acie,
 quo facilius Michæa uictoriam eluderent: sed
 inanis eū fatum etiā fuit insignibus. Adadus
 enim mandauit per tribunos militi, ut neminem
 alium occiderent, sed solum regem Israëlitarū.
 Syri uero primo cōgressu uidentes Iosaphatum
 stantem ante aciem, rasi esse Achabum, impe-
 tu facto eū circūuenerunt: sed postquā ē propin-
 quo cognouerunt esse aliū, omnes se retro receper-
 unt: a mane autē usq; ad uesperam pugnantes,
 et uiuentes occidebant neminem, sicut eū mē-
 datum fuerat: solum Achabum ad necē qua-
 rendo, nec tamen inueniendo. Tandem unus ex
 Adadi famulis Amantis nomine, missa in in-
 derunt sagitta, regē per thoracē in pulmōe san-
 ciat. Achabus autē noluit hoc scire suū milite,
 ne terga uerteret: sed aurigam iussit currū ex-
 tra prælium cychere, quod graue ac lethale uul-
 nus acceperit. Cumq; uehementer cruciaretur,
 perstitit tamē in currū usq; ad solis occubium,
 et tandem profluito sanguinis uiribus defi-
 ciens interijt. Iamq; appropinquantē nocte Syri se in
 castra recipiunt. Et quamprimum per caducea
 sorem de Achabi morte cognitam est, solatis
 castris domum quisq; reuerentur. Cadaver regis
 Damariā relatum illuc sepultura traditur. Et cū
 currus regius ornatus fœdatus ad Iezra fontem
 effret ablutus, ueritatem Elia prædictionis enen-
 tas comprobantis. Canes enim lambebant eius
 O 4 sangui

sanguinem, & meretrices posthas ex eo fons
 aquabatur. Mortuum autē est apud Ramathā
 iuxta Michā naticiniū. Ergo quoniā utriusq;
 propheta predictionē eventus cōsecutus est, mēte
 rāda sunt illorū oracula, eisq; semper plus oportet
 tribuere, quā corū qui ad gratiam loquuntur
 sermonibus: nec aliter existimare, quā qd nihil
 sit illis utilius, quādoquidē per ea diuinitus monemur
 quid cauere debeat. Quis & ea reputatio
 hoc loco subit animū, qd insuperabilis sit sati
 necessitas, qua etiā si praesciatur, praecaueri tamē
 nō potest: sed tā diu homines sibi nana spe blā
 diuntur, donec in illius casses incidant: nam hoc
 quoq; Achabo fatale fuerat, ut prauiciatibus
 cladē non crederet, & a prophetantibus ad gra
 tiam deceptus in mortem rueret: cui in princi
 patum Ochozias filius succedit.

FL. IOSEPHI AN-
 TIQVITATVM IV-
 DAICARVM LIBER
 NONVS.

Ioramus Achabi filius Moabitis bello pesti
 ros superat. CAP. I.

4. Reg. 3.
 1. Par. 19.

IOSEPHATO autem regi post
 suppressas contra Adadā Achā
 bā latas Hierosolyma reuerenti pro
 pheta Rem ocaurēs, reprehēdit eū,
 qd cum homine impio, & scelernato arma cōiun
 xisset:

nisset: Deū enim indignè tulisse hāc societate, ser-
 uasse tamē eū propter suā bonitatem, licet malē,
 quod nō debuerat fecerit. Post eā admonitionem
 rex supplicationibus & sacrificijs Deo cōcilia-
 to, uniuersam suā ditionē perlustrauit, populum
 leges diuinitus per Moysen traditas, & cultum
 pietatis docēdo cōstituitiq; oppidarum magistra-
 ribus, hortatus est eos, ut solius iustitia respectu
 habito in populo dicerēt, nec numeribus corru-
 pei, nec magnatū aut diuitū captātes gratiam;
 omnibusq; quod equū est redderēt, sciētes qd etiā
 occulta Deus inspiciat. Hac cū per singulas
 duarū tribuū urbes docuisset, Hierosolyma reuer-
 sus, hic quoq; iudices ē sacerdotū ac Zenitarum
 ordine, & ē primatibus operauit, & hos prius
 monitos, ut iuste & accurate intra populo red-
 derent. Quod si grauiores cōtrouersia deferretur
 ad eos ex alijs cognatis urbibus, de horum nego-
 cijs maiore etiā diligētia decerni uoluit: qd eam
 urbē maxime equitatis seruandē esse deceat, in
 qua & templum simul haberetur & regia: eis
 summos magistratus ex amicorū numero pra-
 posuit, Amasiam sacerdotem, & ex Iuda tri-
 bu Zabadiam. Per idem tempus Moabita &
 Ammanita cū Arabum auxilijs bellum infe-
 runt, & ad Engaddā urbem Asphaltita la-
 cū, nīcinq; castra metantur, ite centis stadijs ā
 Hierosolymis distitam, cuius ager egregia pal-
 meta fert, & balsamum. Iosaphatus autem cū

audisset hostes superato lacu in regnum suum
iam irrupisse, territus concionem aduocat, &
ad templum versus Deum inuocat, ut cunctum
uirum & roboris ei suggerat, quantum satis sit
ad sumendam de hoste poenam audacia. In hoc
enim templum id exstructum a maioribus, ut
quoties ab externo hoste immineret periculum,
ibi populus coram numen presens inuocet, diui-
naq; ope adiutus inuasores suos male multa-
tos arceat, uoluit quae simul diuina munifi-
centia contingere, per uim ad se retrahere. Sic
precatus est lacrymans, accedente eodem totius
populi cum uxoribus & liberis supplicatione.
Ibi Ieziel quidam propheta exortus a media con-
tione exclamat, Deum preces exaudiuisset, &
ipsum pugnaturum se polliceri pro sua reli-
gionis hominibus. Mox edicit ut in crastinum
se parent, ituri obuia hostibus, & occursum in
Engaddam inter & Hierosolyma, ad quendam
clunium, cui nomen Sis, nocte Hebraeis significante
eminentiam. Ibi non fore opus ut cum hoste colligat,
sed pugnans tantum pro se Deum quiescenti ipsi spe-
ctatores considerent. Post hoc oraculum rex & to-
tus populus prostrati in faciem gratias agendo
adorabant Deum, & Lenita organis suis hym-
nis canebant. Diluculo uero progressus rex in
solitudinem subiecta oppido Thecua, admonuit
multitudinem, credendum esse praedictioni propheti-
ca, & non struendam quidem aciem, sed in primo
agmine

agmine constituendos sacerdotes cum tubis, &
 Zenitas cum cantoribus, agendasque Deo gratias,
 non aliter quam liberata iam ab hoste patria. Pla-
 tuit omnibus regis consilium, idque mox etiam
 exsecuti sunt. Deus vero terrorem & conster-
 nationem inmisit Ammanitis & eorum socijs,
 ita ut alij in alios ruentes hostiliter in se invicem
 debaccharentur tanto furore, ut ne unus qui-
 dem ex tot millibus reliquus fieret. Iosaphatus
 vero prospiciens in uallem in qua castra hostium
 fuerant, cum totam uideret refertam cadaveri-
 bus, letus tam in opinato dei auxilio, quod sibi
 citra sudorem & sanguinem victoria contigis-
 set, permisit suo militi castra diripere. & spo-
 liare cadavera: tantaque fuit multitudo, ut aggre-
 per integrum triduum omnia spolia legerent.
 Quarta uero die congregatus totus populus in
 quandam conuallem, potentiam & auxilium
 Dei debitis concelebrauit laudibus: a quo fa-
 cto postea locus nomen inuenit, ut in perpetuum
 conuallis laudationis appellatus sit. Inde reuer-
 sus cum exercitu rex Hierosolyma, per aliquot
 dies in sacrificijs occupatus fuit, ac epulis. Quin
 & in exterarum gentes tam mirifica victoria sa-
 ma perlata, eam regi sanctitatis ac pietatis opi-
 nionem conciliauit, ut res eius sub diuini numinis
 euela esse pro comperto credrent: mansitque usque
 extremum eius die hac persuasio. Erat autem amo-
 rum & Achabi filio, qui tum Israelitis preerat:

cum quo in ita societate parādarum nauium, quas merces in Pontū peterent, ac imperia Thracia, iacturā fecit haud minima. Nauigia enim absumpta sunt naufragijs, quod non bene regeantur pra magnitudine. Quo factū est ut hac cura uacauerit in posterū. Atq; haecenus de Iosaphato.

11. Achabi uero filius Ochozias regna-
4. Reg. I. uit apud Israelitas, & regiā Samariā, uir pessimus, & utriq; parēti omnino similis, & Hieroboami primi Israelitarū seductoris amulus. Eius regni anno secūdo Moabitarū rex defecit, & tributa qua patri eius solius erat, pendere amplius detrectauit. Accidit autē ut Ochozias de solario domus suae descēdens per gradus prolaberetur, morboq; ex hoc casu cōtracto Accaronem ad Myiodis (id Deo nomē erat) oraculum scitaturus de incolumitate mitteret. Hebraeorū uerò Deus Helias propheta mādauit, ut nuntijs ab eo missis occurrēs percōtaretur, an Israelita propriū Deū nō haberēt, quandoquidem rex ad alienum mitteret de salute interrogaturos: iuberetq; eos reuerti, & regi dicere, eū non renaliturū. Quod quū Helias fecisset, nuntij his auditis confestim ad regē reuersi sunt. Quo demirātē celerit atē reditus & causam querente, aiunt sibi occurrisse uirū quendam, & uenisse ulterius progredi: iussisseq; renuntiarēt suo regi Israelitarū Dei nomine, quod morbus in peius proficiet. Rege uerò iubente ut sibi signā homi-
ni il

in illius designaret, dicebat hominē esse hispidum, & cingulo coriaceo praecinctum. Qui cum intellexisset Heliam per hac descriptū a nuntiis, misit ad eum attrahendū centurionē cum quinquaginta militibus. Is repertū in montis vertice descendere iussit, & ad regē venire. In hoc enim se missum, ne nō sponte sua faciat, nō coactum eō pertrahat. Ille praefatus se prodigium editurum, quo verus propheta nosceretur, & igne ad suas preces calitus misso, ipsum unō cū militibus conflagraturū, malū hoc eis imprecatus est: moxq; eandens turbo delatus centurionem & eius comitatum perdidit. quorum elade ad regem perlata, iratus alium centurionē cum eodemo militibus ad Heliam mittit: qui & ipse cum propheta minaturum esset, nō volens sequeretur, & hunc ad preces eius ignis absorpsit quemadmodum alierū. Quo cognito rex misit tertium: Is quod esset cordatus et mansuetis moribus, postquam pervenit ad locum ubi eum erat Helias, et amice eum salus ait: Nō ignoras, inquit, quod ne regis mādātū paream, inuitus ad te venissemus. & illi qui ante me venerunt. Misertus igitur mei & horum militum volens ac libens descendere nosq; ad regem sequere. Tūc Helias delectusque viri civilitate & modestis moribus descendit ac secutus est. Prædictus deinde ad regem, afflatus numine. Hac, inquit, dicit dominus: Quia me pro Deo nō habuisti, quē de mor-

ba tua

bo tuo veri nihil predicere posse putasti. Et ad eum qui Aecaronitis colitur de ualitudine consulendū mittere maluisti, scito te moriturū. Nec multum exinde tēpus elapsū, dum ita ut Helias pradixis decedēs, quod liberis careret, Ioramō fratri succedenti locum fecit, hominī patrē cum alijs uitijs, cum maximē impietate referēt. Omissō enim sui Dei cultu, totū se externis religionibus dedit, uir alioqui nō ignauus, Et ad res gerēdas satis industrius. Hoc regnāte Helias ex hominibus exēptus est, nec in hodiernum usq; mortalinū quisquā scire potuit, quis nam fuerit eius exitus. Discipulus reliquit Elisam, sicut iam antē diximus. De hoc Helia et Enocho qui fuit ante uniuersale diluuiū, in sacris libris legimus quidē exemptos esse ē cōsuetudine mortalitū, mortuos tamē esse nemini unquā fuisse cognitū. Caterum Ioramus accepto post fratrem

111. regno, Moabitārū regi Misa bellū inferre statuit, tributū nolētū reddere, quod Achabo patri antea soluebat in tonsarū pecudū annua ducēt a millia. Ergo postquā domi parauit exercitū, Josaphatū quoq; per nuntios sollicitauit, ut quādoquidem amicus esset paternus, auxiliū mitteret parati bellī cōtra Moabit. is, qui tū recēs a suo regnō defecerāt. At ille nō se solū ueterem auxilio promisit, sed Idumaeorū etiā regē, sibi obnoxiiū, in eā expeditiōē pertracturū. Ioramus ubi renuntiātum est ei de talibus auxilijs,

uenit

venit Hierosolyma, & splendide ab eius loci re-
 ge exceptus, cum de cōmuni sentētia visum esset
 per Idumaea desertā, quā minimē hostis expe-
 ctaret, iter facere, cū alijs duobus regibus Hie-
 rosolymis profectus est, videlicet cum hospite, &
 cum rege Idumaeorū: et circuitu facto die septi-
 mis duobus itineris aberratibus, in tantā iumen-
 ta & milites aquarū penuriā inciderunt, ut o-
 mnibus tantū nō desperātibz, Ioramz doloris
 impatiens exclamaret ad Deū, quā nā sua cul-
 pa tres reges sine praeiō in Moabit arū regu ma-
 nus traderet? Iosaphatus cōtrāz virū piū de-
 cebat, consolabatur eū: iussitq; perquiri, nū quis
 in exercitu propheta uideret, per quē quid fa-
 ciendū Deus posset cōsuli: & indicāte quodā fa-
 milio, uidisse se ibi Heliae discipulū Hielisū. Sa-
 phati filiū, suāz Iosaphati tres reges ad illi uo-
 dunt: quūq; ad illius tabernaculum uenissent,
 quod sorte extra castra fixerat, rogabāt quid
 futurū esset de exercitu, precipue Ioramz. At
 ille iussit ut absisteret, nec molestus esse perge-
 ret, sed potius patris ac matris prophetas cōsu-
 leret, illos enim esse ueridicos: rex precibus urge-
 bat, ut responsum daret, et periclitātes seruaret.
 At ille iurauit, se ei nō fuisse responsurum, nisi
 hoc faceret in gratiam Iosaphati uiri probi &
 pī. Ac cito deinde psalte quodā, sic enim uates
 postulabat, eo psallente correptus diuino spiritu
 iussit reges in alueo torrentis multas fossas fa-
 cere,

cere, nam absq; vento & pluvia uisuros aluent
 repletū aqua, ita ut militi & iuuentis abunde
 potu suppetere, nullam amplius à siti periculum
 timeatur. Nec hoc solū, inquit, nobis à Deo con-
 tinget, sed & copias hostium eius ope profliga-
 bitis, & arbores excidetis, & regionē uastabi-
 tis, & fontes ac riuos obturabitis. Hac loquens
 propheta, sequenti die prius quā sol oriretur
 correns magno impetu ferri coepit, autus imbr-
 bus qui in Idumæam triū dierū itinere inde di-
 stantem dimissi fuerant, ut & iuuentis & mi-
 liti largissima adesset potus copia. Rex autem
 Moabitaruū ut audiuit, tres reges contra se ad-
 uenire, à deserto innafuros, excita omni sua
 militiā, iussit eos, in finibus occurrere, ne clam in-
 ditionē suā impetum facerent: qui uidentes exo-
 riente solā aquā in correnē (nā procul enim à ter-
 ra Moabitide aberat) colore sanguineam, q̃ co-
 tempore maximē aqua radijs icta ruitet, falso
 opinati sunt hostes, propter sitim in semetipsos
 arma uertisse, et equū sanguinē per torrentē de-
 fluere: & cum hac persuasionē, regē suū aduen-
 tes, rogabant ut, eos ad diripiendā hostilia ca-
 stra ire permitteret: quo impetrato, ruētes uelut
 ad præciā prædam, ad Hebraorū castra perue-
 niunt. Sed ualde eos sua spes frustrata est: Coorriē-
 tibus enim in eos undiq; hostibus parim casti-
 sunt, parim dispalati fugiendo agrē in terram
 suam euasunt. Reges uerū agros Moabitarnū
 ingressi.

ingressi, diruiis oppidis totā regionē pradiis abo-
 etis exhauscerunt. & rura eorū glareā torrentis
 operierūt, et optimas quasq; arbores exciderūt,
 fontesq; aquarum obstruerunt, mœnibus ubiq;
 solo aquatis. Rex ipse compulsus in quandā ur-
 bē, & obsessus, uerius ne expugnata illa ca-
 peretur, erūpere cum septingentis equitibus ten-
 tavit, qua parte negligentiores excubia uisa
 sunt: quod ubi præter spem nō successit, in urbem
 reuersus rem extrema necessitatis & despera-
 tionis aggreditur: seniorē enim filium, qui regni
 successor destinatus fuerat, productum in mœ-
 nia, toto hostili exercitu inspectante holocausto
 Deo sacrificat. Reges uerò hoc uiso tantā
 necessitatē miserati, & humanarum uicissitu-
 dinum memores, soluta obsidione domum quisq;
 suā reuersi sunt. Iosaphatus uerò post hanc expe-
 ditionē pacatus quidē, sed nō diu Hierosolymis
 supernixit, ex ætate uita anno sexagesimo, regni
 uigesimoquinto: sepultusq; est in ea urbe ma-
 gnificē, quemadmodum Dauidis imitatorē se-
 peliri decuit.

Ioramus Hierosolymorum rex principatum adeptus
 fratres & paternos amicos interfecit. CAP. II.

E Filys quos cōplures reliquit superstites, Jo-
 ramus natu maximus patris uoluntate in
 regnū successit, cum Israelitarū rege commune
 nomen habens, uxoris suæ fratrem, qui Achabi
 fuit filium, & tum recēs à Moabitico bello Sa-
 mariam

mariam reuersus Helisam secum adduxerat.
 Eius propheta res memorabiles è sacris libris
 huc trāsscriptas inferere nostra narrationi ope-
 ræpretium duximus. Obidia uxor, qui Achab
 dispensator fuerat, tunc uidua Helisam adiit,
 dicēs nec ipsum ignorare quòd ea persecutione
 qua Iezabel in prophetas sauebat, maritus
 eius censū ex eo numero seruauerat: quos ut ale-
 re clam posset, multū aris alieni cōtraxerat: nūc
 illo defuncto, creditores & ipsam & liberos in
 seruitutē uell. rapere: quapropter orabat ut ob
 hoc mariti benefactū eius misericors opē aliquā
 præsentē afferret. Quo scitāte, ecquid domi ha-
 beret: nihil se habere ait, præter olei paululū in
 fidelia. Tum propheta iubet illā ire, & acceptis
 cōmodato à uicinis uacuis uasis cōpluribus, fo-
 ribusq; cubiculi clausis, in omnia oleū id indere,
 Deum enim repleturum omnia. Paruit mulier,
 & repletis ad unum omnibus, ad prophetā re-
 uersa, rem totā illi retulit. Ille cōsulu't ut diuen-
 dito oleo, debitū creditoribus redderet. aliquan-
 tum enim de olei pretio superfore, quod ad libe-
 rorum alimēta ualeat: usq; in hunc modum mu-
 lier à creditorum molestia liberata est. Idē Jo-
 ramon per nuntios admonuit, ut locum quendam
 caueret, in quo à Syris, occidere eum uolentibus,
 insidia posita fuerant. Quo factū est, ut ille præ-
 monitus uenatum non iret. Adadus autē fru-
 stratis insidijs indignatus est, ratus à sua dete-
 ctas: &

Et. 15: Et vocati dom. Ilicis per conuictum pro-
ditores appellauit, minatus etiā mortē, eo quod
rem solis credita hostis per eos cognouerit. Quo-
dam autē respondente, nō rectē eum facere, quod
proditionis. amicos insimularet, et suspicarentur
ab ipsis detectos qui ad hostem intercipiendum
misi fuerāt: sed scire debere, quod Hel. seu pro-
pheta nihil nō indicet, prodaiq; uel occultissima
cōsilia: iussit eos per uarios explorare, in quānā
urbe Hel. seu habitet: renūciatumq; est ei apud
Dothaim hominem degere. At mox illuc ali-
quot equitū turmas misit cum curribus, qui He-
lisaum cōprehenderent, qui noctu urbē circum-
uentam circumquaq; custodiebant. D. luculo
autē minister prophetae recognita, quod hostes
uellent eum capere, trepidē accurrēs hoc illi in-
dicat. At ille famulum ponere mecum, et bono
animo esse hortatus est, et ipse interim securus.
Et fidēs diuino auxilio, rogauitq; Deum, ut ad
confirmandum famulum praeferret se et auxilia-
torem ostenderet. Tum Deus exoratus speciem
magni equitatus et currum circa Helisaum
famulo uidendam exhibuit, ita ut animatus his
suppetiis, nec ipse quicquā timeret amplius. Post
hac uates iterū Deū orauit, ut obscuraret o-
culos hostium, caliginē immisisset prae qua agnosce-
re ipsam nequeant. Et impetrato hoc quoq;, de-
dit se in medium illorū, interrogans quē quere-
rent: quibus respondentibus, Helisaum prophetā

se querere, pollicitus est hunc se iraditurū eis, si ad urbē in qua esset ipsum sequerentur: atq; ita ut qui & oculis & mēte a Deo cecati fuerāt, ducenē incunctanter secuti sunt: quos ubi samariam perduxit, ioramū regē iussit portas claudere, & Syris suum milite circumdare: precibus deinde rursus ad Deum missis impetrat, ut hostium oculis caliginē illa tolleret: at illi recepta oculorū acie, cōclusos se animaduertunt in medijs hostilibus: cumq; aaronisi & inopes consilij haberent in tam prodigioso negotio, rege querente ex propheta, an iaculis eos deberet configere, id quidem facere uenit: solos enim bello speratos hostes occidi fas esse: at hos ne laesa quidem ipsius ditione, Dei uoluntate & potentia ignaros omnium eō loci esse productos: consuluit igitur ut hospitali mēsa reseclos incolumes abire permitteret. Itaq; ioramus propheta monitis obsequens, liberaliter ac splēdidē tractatos Syros, ad regē eorū Adadū remisit. Illi reuersi omnia quae eis cōigere suo regi rinuntiant: qui in tanto prodigio manifestam Dei potentia admiratus, simulq; uasis diuinitatē, nihil posthac contra israhelitarū regē clam molitus est: sed decreuit aperto Marte rē gerere, potentiorē se ratus, & numerosioris exercitus dominū: comparatq; ingentibus copijs, uniuersas contraxit educit: qui putant se imparē, si collari signis res ferro gerenda sit, in ira samaria se cōiunxit, fretus

urbis

eius urbis munitionibus. Adadus uerò cogitās,
 si nō machinis, fame tamen eam se in potestātē
 redacturū, oppugnationē aggreditur. Tanta an-
 tem Ioram laborabat rerū inopia, ut propter
 nimiam indigentiam intra Samariam uenires o-
 luaginis a denarijs argenteis caput asini, &
 quinque denarijs Hebraei colubini stercoreis sex-
 tarium nice cōdimenti emeret: nihilq; magis ue-
 rebatur rex quā ne quis fame adactus, & non
 ferens inopiā, urbē hostibus proderet: quamobrē
 per singulos dies obibat ipse mœnia & excu-
 bias, dispiciens, ne quis in urbē clam admittere-
 tur, & singulari diligētia huiusmodi occasiones
 adimēs. Cūq; mulier quadā exclamasset, Mife-
 rere domine, putans eā aliquid cibi petere, com-
 motus ira, male prociatus est ei, negās sibi esse uel
 areas uel torcularia, unde ipse impartiri posset
 aliquid. Illa uero dixit, nihil se eiusmodi pete-
 re, nec ob cibū molestā esse, sed ut lucē inter se &
 aliam mulierē finiat: iubet quid rei sit expone-
 re. Mulier ait se cū amica quadā nicina pactā,
 ut quandoquidē nullū aliud adsit cōtra famem
 remediū, iugulatis infantibus (nam utriq; erat
 filiolus) unū atq; alterum diem hoc cibo fo-
 rone. Se prius suū occidisse, quo hesternā die con-
 sumpto in cōmuni alimopiā, alterā illam mulie-
 rem a pacto discedere, & suū abscondisse filium.
 Percussus uehementi dolore Ioram uicem sibi
 conscidit, & exclamans hoc demū defuisse ad

calamitatū summā, ira cōtra prophetā accen-
ditur, tollendū dicitur qui in tāis malis nullū
dignaretur à celesti numine impetrare subsidium:
confestimq; mittit qui caput illi ampuet. Et il-
le quidē ad eadē ciuitatē properabat, Heliſaū uerò
regis ira nō latuit: sed domi sedens cū discipulis,
Ioramus, inquit, homicidæ filius misit qui ca-
put tuū adimam: nunc adueniā ciuitatē obseruare,
ut dum eris pro foribus opponaris nos, & obie-
ctis foribus illum remoremini. mox enim rex ipse
aderit, mādasi iam pœnitēs. Illi ita ut iussi sunt,
hominē uenientē excludant: moxq; Ioramus ad
se reuersus, et notatus ne cades acceleretur, quā-
tum potuit, ad Heliſaū properat, interuentū suū
cohibitorius missum à se hominē, & natē peri-
olitantē seruaturus. Quò ut uentū est, dicitur fore:
cum coepit, quod in eāis calamitatibus se cū ci-
uitatibus despiceres nūc illi à Deo peteret remediū.
Tum propheta promittit, in crastinum eadē ho-
ra, qua cum rex ad se uenerat, futurā magnam
rerum ad uictum necessitatū abundantia, ita
ut publicē in foro uno fisco ueniret satū simila,
& uno aequo fisco duo sasa bordei. His dictis
rex cum suo comitatu supra modū exultatus
est, propter expectatōis predictiōnū fidē, cum
quocūq; nihil addubitās, & presentē difficultatē
spe futuri subleuās. Amicus autē quidam re-
gis tertia copiatū eius parui propositus, cui tū
rex fortē familiariter incubabat, Nō credibile,
inquit,

inquit, polliceris mi nates. Et sicut absurdum sit
 sperare simula ac hordei pluuiā, ita nec quod in
 dicis mihi sit uerisimile. Tum propheta: Videbis 4. Reg. 7.
 ipse, ne dubita, si d' uidebis modo, non fruēris etiā.
 Hac predictio effectum talem habuit. Mos erat
 apud Samaritanos, ut lepra impurati extra mae-
 nia degerent: Et tum quoq; quatuor numero, hac
 de causa extra portas habebant domicilium. Hi
 cum propter fauientē famem nihil ex urbe cibo-
 rum acciperent, Et siue in urbē reditus daretur,
 siue domi se conseruerent, fame sibi periculi cer-
 tū intelligerent, decreuerunt se hostibus commit-
 tere: ut siue eis parceretur, uiuerent: siue sauire
 hostis mallet, certē lenius mortis genus incurre-
 rent. Hac sententia postquam comprobata est, no-
 tū erunt ad castra hostium. Ea nocte Deus Sy-
 ros exterruit, immisso in aures eorū sonitu quasi
 currum Et armatorum aduentantium, ad id ut
 crescente magis ac magis suspitione confirmati
 ē totis castris ad regem suum cōcurrerent, dicen-
 tes adesse reges a Toramo conductos, regē Aegy-
 pti Et regem insularum: iam enim exaudiri eo-
 rum strepitum. Hac nuntiantibus Adadus cre-
 didit, quod Et ipsi aures inani sonitu pulsarentur
 ac ceteris Et per summam trepidationem omnes
 sine ordine ad fugam se expediunt: relictisq; ue-
 stra castra Et equis, Et iumentis, Et diuitijs
 maximis totam spem salutis in fugiendo colla-
 cant. Deprofi uero illi Samaritana uenientes in
 P 4 castra

castra Syrorū in ipso ualli aditu ingens silentiū
 & magnā rerum copiam deprehēdunt, progres-
 siq; ulterius, & ad unum quodpiam tentorium
 delati, postquā ne unum quidē adesse uiderunt,
 refecti primum cibo ac potu, neſte & multo au-
 rō se onerant, eā pradam extra uallum elatā in
 quodam loco abdunt: mox atrerū tentorium ag-
 gressi faciunt similiter ut prius: idq; quater fece-
 runt, nemine interim cōspecto. Unde facile conie-
 ctantes de abitu hostium, damnabant suam ne-
 gligentiam, quōd non hac toramo & ciuibz in-
 dicassent mox à principio: quapropter ad moenia
 Samaria properant, & inelamatis custodibus
 discessum hostium eis significāt: illi porrō excu-
 bitoribus regijs idem renunciāt. Rex cognito ne-
 gotio amicorū & ducum consiliū aduocat: an-
 rem sibi suspectam, ne astu simulato abitu Syri
 sibi insidias struant, desperantes fame urbem ex-
 pugnari posse: ut si ad diripienda castra quasi
 fuga deserta procurrant, repente coorti casis di-
 reptoribus urbem etiam facile occupent: quare
 suam sententiam esse, ut diligenter eā contra in-
 fidias muniant, & cauti sint, neq; temerē credi-
 va fuga hostiū procurrendo periculo se obijciāt.
 Hoc consiliū quidam laudant ut prudens, addi-
 diq; sibi uideri mitterēdos duos equites qui omnia
 Jordanem usq; explorent: qui si fortē intercipian-
 tur, cautiore fore ceteros, ne & ipsi temerē pro-
 gressi circumueniantur: nec duorū equitū fore gra-
 uem

nem iacturā, quos fortassis alioquin fames absumeret. Id regi placuit, & euestigio misit qui omnia dispicerent: illi renunciāt, nihil se per viam reperisse hostium, sed passim iacere arma iactata, & frumentum reliquasq; sarcinas, quo expeditiores fugerent. His auditis, rex multitudinem ad castrorum direptionē emittit: nec fuit vulgaris praeda, sed auri & argenti plurimū, & varia iumentorum genera: praeterea tātum inueniunt frumenti atq; hordei numerū, quantum nec in somnia sperare poterant, ut mox omnes praeterea famis oblitio caperet: tanta enim fuit abundantia, ut duo sata hordei siclo emerētur, & eodem precio satum simila, iuxta Elishai natiuitatem: satum autē continet modium Italicum & dimidium. Solus autem hac copia nō est adiutus praefectus ille tercia patriae militia. constitutus enim ad portā a rege, ut coliberet pronūciis multitudinis imperū, ne se invicē conculcando obirent, ipse hoc passus est: atq; ita interijt, quē ad modū Elishaus predixerat, cū prānunciātī annonae abundantiam nollet credere. Rex autē Syro 4. Reg. 8.
 rum Damascū reuersus incolumis, ubi cognovit diuinitus inmisso terrore, se unā cum exercitu in fugā coniectum, & nanū fuisse quod de adveniente hostium crediderant, ratum omnino adversum se habere numen, per animi agritudinē in morbum etiam corporis incidit: cumq; per idē tempus Elishaus Damascum inuideret, hoc cognito fidi-

muni è familiaribus suis. Azaelem honoris cau-
 sa ei misit obuiam, non sine numeribus, scisaturū
 quisnam futurus esset morbi exitus, & num ena-
 surus esset hoc periculū. Azael assumptis x l.
 camelis quicquid optimum ager Damascenus
 fert, & quicquid in regia fuit eximium, in eos im-
 posuit, & obuiam factus Heliſeo, reuerſiter eum
 ſaluat, dicens ſe ab Adado rege miſſum, ut of-
 ferret ei numera, & de morbo conſulere, num
 quod lenamen ſperare debeat: propheta nūcio ni-
 hil mali renunciare iuſſo, tamū moriturum regē
 indicat: id ſamulus regius dolenter accepit. Heli-
 ſeo uerò flebat, & multū manabat lacrymis,
 proſpiciens quanta mala paſſurus eſſet ſua po-
 pulus poſt Adadi obitū. Azacle deinde rogan-
 te cauſam triſtitia, Fleo, inquit, quòd me Iſraē-
 litarū miſereat, tam multis à te afficiuntur cla-
 dibus: nā optimos ex eis interficis, & munitiſſi-
 mas eorū urbes incendes, & infantes ad ſaxa al-
 lides, & diſſicabis pragnātes mulieres. Azac-
 le uerò dicente, & unde mihi nires ne hac faciā?
 ait ſibi diuinitus ſignificatū, quòd ipſe regnatu-
 rus ſit in Syria. Itaq; Azael reuerſus ad ſuum
 dominum, melius eum habiturū nunciat: & ſe-
 quenti die retriuidio in eū inieſto, preſocari à ſe
 regiā occupat, ut alioquin ſtrenuus. & gratio-
 ſus apud Syrorū ac Damascenorum multitudi-
 nem: quo factū eſt ut uſq; in preſens tam Ada-
 dus quā Azacleius ſucceſſor diuinitis apud Sy-
 ros

ros colantur honoribus, tum propter aliā bene-
 ficentiam, tum quia magnifice templis exstructis
 Damascenorum urbem ornatiorē reddiderint: eorum
 enim effigies quotidianis populi honorant, et an-
 tiquitate iactant, ne scientes quod non admodum
 sint veteres, et nondum ceterum supra mille anni
 ab eorum aetate intercesserint. Ceterum Ioramus
 • Iſraelitarum rex audit a morte Adadi, a contin-
 nuis paenibus respiravit, letus tandē aliquan-
 do licere sibi in pace vivere. Aliter vero Iora- v.
 mus qui Hierosolymis imperitans eodem ut dixi 4. Reg. 8.
 nomine censebatur, mox ut principatum inijt, a
 cedibus fratrum et paternorum amicorum po-
 testatē auspicatus, videbatur cū Iſraeliticis re-
 gibus certamen suscepisse, ne inferior haberi pos-
 set, quātum ad imperatē attinet, nullus ad hos
 magistrum idoniam Getholiam uxorem, qua
 fuit Achabi filia, a qua externorum numinum
 cultū didicit. Et quāvis Deo certum esset serva-
 re qua Davidi promiserat, Ioramus tamē in die-
 bus superstitionibus irritare eū, et populi reli-
 gionem depravare nō destitit. Accidit interim
 ut Idumaei ab eius imperio deficerent, caso rege
 suo qui Iosaphato haecenus paruerat, et no-
 vo in eius solium imposito, quam iniuriam ultro-
 rus Ioramus cum equitatu, qui tum ad manus
 erat, et carribus in Idumaeam noctu irrupit:
 et exultis vicis finitimis nō est ausus ulterius
 progredi, nec tamen hac expeditione quicquam
 profecit

profecit, nisi quod plures defectiones secuta sunt, excutientibus eius ingum & illis qui Labiam regionē incolunt. Tanti autē fuit hominis furor, ut adigeret populum lucos in edis montibus sitos conscendere, & aliena numina colere. Cui sic insaniēti & prorsus obliuio instium patrī, iufferetur ab Elia propheta epistola, iudicium Dei minitans, quod contempeo patriam suam exemplo, ad sectandam Israeliticorū regum impietatem se conuuleris: nec hoc contentus etiam Iuda tribum & Hierosolymorū cines impuleris relicta patria religione ad externos ritus desciscere, & effigies hominū colere, quemadmodū & Achab sibi subditos cōpuleras: ad hac quod fratres & alios viros bonos ac iustos interfecisset: poena etiam qualis immineret in eisdem significabatur literis, hostilis manus que in populum regis & domesticam familiam desuiceret, nec liberis parens nec uxoribus. Ipsum quoque lento ueneris profluvio uexatum, intestinis simul paulatim effluentibus, sero per hoc peccatum agnoscentem, miseram efflaturam animam: atq; hoc fuit argumentum epistola, qua illi Elia nomine est reddita.

Exercitus Ioram deletur ab hostibus, & illi perimuntur, unico excepto, postremo ipse misera morte tollitur.

CAP. III.

Nec multo post exercitus Arabū qui ner su. Aethiopia incolū, cum alijs Barba-
ru Ior

vis Ioram regū inuadit: qui & regionem omnē,
 & ipsam regiam diripuit, ingulatus etiam ux-
 oribus eius ac liberis: unicus tantū fuit superstes,
 agre clapsus ē manibus hostiū, Ochozias nomi-
 ne. Post hāc publicā calamitatē & ipse in mor-
 bum incidit, sicut ei iam antē pradiētū fuerat: id
 malum in uentrē eius ingruit, ut manifesto diui-
 na ira indicio miserabiliter periret, uidens quo-
 tidie per uentrē intestina defluere. Quin & popu-
 lus insultauit eius cadaueri, faciliē inde conie-
 ctans, quā inuisus Deo fuisset homo nescarius,
 nec cū regio funere dignatus est, nec paterno mo-
 numento inuolit. Vixit annos quadraginta, re-
 gnauit octo: populus Hierosolymitanus Ocho-
 ziam in patrum solium imposuit.

Damascenorum rex Israelitarum regem bello
 impetit.

CAP.

IIII.

Isracitarum autem rex Ioram sperās post VI.
 Adadi mortē Ramathā Galaditicā urbem
 se posse recipere, magno prius factō apparatū
 exercitum ei admouet. In ea oppugnatione sagis
 & iētus à quodam Syro non letaliter, in *Axa-*
ram urbem se recepit curadi uulneris gratia, re-
 licta in absidione Ramathæ toto exercitu, cui
Iezum Amasias filium praeceerat, qui illam in-
 expugnata[m] recepit: erat autē ei propositū per-
 curato uulnere Syros bello aggredi. Interim *Eli-* 4. Reg. 9.
saeus dato uni ē discipulis suis sacro oleo, misit
 eam Ramatham, ut eo delibutū *Iezum* regem ap-
 pellaret,

pellaret, diceretq; se auctoritate diuina regē eum
 eligere, mādatus etiā quibusdā alijs, insu eū su-
 gientis more iter facere, nemine abitus eius con-
 scio. Ille ubi ad destinatā urbē peruenit, offendit
 Ieum forē sedentē mediū inter duces exercitus,
 ita ut Hel:seus fore prädixerat: accedensq; ad il-
 lum, ait se cum eo uelle colligui: & cum surgens
 fetusq; ipsum esset in cōclauē, iuuenis de propitium
 oleum in caput eius effudit: Deus, inquit, te regē
 elegit in perniciem Achabi generis, & ut ulcif-
 caris prophetarum eius sanguinē, qui à Iezabe-
 la contra omne fas occisi sunt: ut quēadmodum
 prius Hieroboami & filij ipsius Nabadi, ac
 mox Basani sa nulla propter impietate interie-
 re funditus, at a nunc nullū semē maneat reliquū
 ex Achabi genere. Atq; hac locutus ē cōclauē
 se proripuit, nolens à quoquā conspici: Ieum autē
 statim in cōfessum ducē rediit. Percontātibus eni-
 tem illis, quā de causa uenisset iuuenis, & inspicū-
 tūderi dicentibus: Rectē, inquit, coniecturā faci-
 tia: nam insani uerba locutus est. Illis uerō magis
 etiā exponi sibi quid esset orātibus, regnū populi
 sibi à Deo delatū, ait illum dixisse. Hāc ubi pro-
 locutus est, unusquisq; ducem detraxit sibi pal-
 lum, quibus cōgestis in speciem folij, & ipso su-
 perimposito, iubis & cornibus iusserūt signa ca-
 nere, Ieum nouum regē consalutantes faustis ac-
 clamationibus. Ille decreuit eū exercitū Iezabē-
 lam urbem petere, ubi eum, ut iam diximus, Ro-

ramus curabat vulnus quod in Ramatensi oppugnatione acceperat: neneratq; eò per officium cognationis etiam Hierosolymorū rex Ochozias, quòd esset sororis eius filius, ut quomodo se habeat vulnus inuideret. Quos ut Ieus repentino accessu opprimeret, edixit ut è suis militibus nemo Ioramò indicium faceret: hoc enim eximium fore argumentū, quòd bona fide regnū sibi detulerint.

Ioramus à Ieo magistro equitum cum tota
 stirpe occiditur, & cum eo Hiero-
 solymitanus rex Ochozias.

CAPVT V.

Militēs uerò Lecti imperata faciunt, & omnes uias obsident, ne quis ad Ioramum illis inscijs peruenire, & quid agatur renu-
 nciare ualeat. Ieus interim stipatus equitum lectissimis, ad Israhēlam sublimis curru properè uehitur: quo iam appropinquante, speculator à rege constitutus ut uenientes in urbem obseruet: ubi uidit Ieum cum turmis aduehi, renūciauit Ioramò aduenire agmen equitū. Ille enī stigis mittit quen-
 dam equitem qui occurrat & cognoscat quis nū-
 deniat. Ad quos ubi accessit eques, rogat quid agatur in exercitu, regē enim scire cupere. Ieus iubet illū nihil de hac re esse sollicitū, & ut sequatur se cū alijs: hoc speculator cum uidisset, renun-
 ciat Ioramò equitē illam admaxiū agmini iter
 facere cū illis. Mox & alterum à rege missum
 Ieus idē iubet facere: ut uerò & hoc per specula-
 torem

sorem Ioramus didicit, postremò ipse conscenso curru cum Ochozia Hierosolymorum rege, quem ut cognatū inuifendi gratia illò uenisse diximus, exiuit illi obuiam: nā lente & cōposito agmine Ieus incedebat. Hunc Ioramus in suburbano Nabuthi nactus, rogat satin salua sint res in exercitu: à quo amarulento conuicio exceptus, & nefica meretricis filius appellatus, facile cognās nihil sani eū habere in animo flexu habentis cepit fugere, dicens Ochozia, circumuentos se dolo ac insidijs: Ieus uerò sagitta per cor transfixum de curru eū precipitat, mox Badaco tercia partis exercitus praefecto imperat, ut cadauer Iorami in Nabuthi agrū proijciat, prophetiam Heliae in mentē ei renocās, qua patri huius Achabo prädixerat, fore ut aliquando ipse & eius familia in eo loco pereat: id enim se tum ex ore propheta audisse, cū post tergum Achabi in eodem curru sederet: id quod etiam ita ut praedictum fuerat euenit. Casò autem Ioramo, Ochozias sua quoque saluti metuens, currum in aliam uiam deflexit, latere se Ieum existimans. At ille assecutus cum ad quendam clium, sagitta iectum fauciat: qui relicto curru equum proptere conscendit, & continuato cursu delatus est in Magdonem oppidum, ubi paulo post ex eo uulnere mortuus, relatusque Hierosolyma, illic sepultus est, cum regnasset anno uno, patre suo longe sceleratior.

Ieus inter Israelitas regnat apud Samariam, &
post cum usque quartam generationem eius
progenies. CAP. VI.

IEn uerò ueniente Iesraëlä, Iezabela ornata
regio stans in turri, O seruū egregium inquit,
qui dominū suum occidit. Ille suspiciens rogauit
eam qua nā esset, iubens ad se descendere, tandē
eunuchis ipsius imperat, ut eā de turri dēt pra-
cipitē: qua inter cadendū cruentatis mœnibus,
ubi solū attigit ab equitibus cōculcata & ob-
erita perijt. Post hac Ieus ingressus regiam cum
amicis refecit se ab itinere, mandauitq; Iezabe-
la famulis ut eā sepelirent in honorē generis, q̃
nata esset ē regibus: qui nihil reliquū inuenerunt
de cadauere, prater manus & faciē, cōsumptis
ceteris à canibus. his auditis Ieus admiratus est
Helia mentē diuinā, qui eam reginā in hac ipsa
urbe male periturā predixerat. Et quia septu-
aginta liberi Achabi apud Samariā educa- 4. Reg. 10
bantur, binas eò literas Ieus, alteras ad eorū pa-
dagogos, alteras ad urbis magistratus misit: in
quibus hortabatur, ut quādoquidē arma, uiri,
equi, & currus illis nō deessent, creato ex eo nu-
mero rege qui per aetate maximē uideri posset
idoneus, in domini interfectores uindicent. Id fa-
ciebat, ut experiretur quomodo Samarita erga
se anima: i essent. Magistratus autē & pada-
gogi lectis lucris extimuerunt, & cogitantes se
huic qui duos maximos reges oppresserat, esse
impar

impares, rescripserunt ipsum esse dominum, se uero imperata eius paruos facere. Ille rursus rescripsit, ergo Achabi filiorum capita praecisa ad se mitteret. Tunc magistratus accersitis adolescentium alioribus impetrat, ut occisis illis praecisa capita ad Ieu transmittant. Illi nihil miseri iussu peregerunt, et congesta in uasis quibusdam plexilibus capita Iesraelam miserunt. Quae cum eo perlata essent, renuntiauit cenanti cum amicis regi, adesse Achabi filiorum capita. Ille ante portam ex utroque uia latere acervos ex eis iussit constitui: quo facto, diluculo ad ea uiscenda progressus, uertit se ad populum. Et si ego, inquit, cum coniuratis dominum meum interfeci, istos omnes quis interfecit? Volebatque eis persuasum quicquid Achabi generi accidisset, non uolente solum, sed pronunciante etiam Deo factum, qui hoc fore iam ante per Feliham uatem ostenderat. Deinde occisis quotquot etiam apud Iesraelitum ex ea cognatione inuenirentur, uersus Samariam iter ingressus est. Et cum incidisset in cognatos Ochoziae regis Hierosolymorum, rogauit quodnam tenderent. Tunc se uenire salutatum Ioramum, et cum eo regem suum Ochoziam nesciebant enim utrumque ab eo necatum: ille hos quoque comprehensos iubet interfici, duos et quadraginta numero. Paulo post occurrit ei uir bonus et iustus, nomine Ionadab, uetus amicus ipsius: qui post muuam salutationis multis uerbis predicauit eius facinora,

quod

quod ex sentētia Dei fecerit omnia, dum impiā Achabi familiā extirpat radicibus. Ieus uerò suase ei, ut cōsenso curru quo ipse uehebatur, simul intraret Samariā: uisurū enim q̄ nemini malo parceret, sed falsos uates ac sacerdotes, qui populo seducto auctores fuerint, relieta patria religione externa sacra suscipiendi, ad unum omnes supplicio dederet: incundissimū spectaculum fore uiro bono, inspicere malos dātes meritas pœnas antea actorū scelcrū. Paruit regi Ionadabus, & eodē curru cum eo Samariam peruectus est. At Ieus quantū cognatorum Achabi diligenti inquisitione facta inibi reperit, omnes ad mortē adegit: cumq; cuperet nēminem ē falsis prophetis & sacerdotibus profanis euadere, dolo uniuersos circumuenit. Conuocato enim populo, ait se omnes Achabi religiones duplicare uelle, idq; ut ex sentētia sacerdotum ipsius & prophetarum fiat, debere omnes eius ordinis ad se conuenire: celebrandum enim solēnibus uetimis diem festum Bali, quo nomine Achabi Deus uocabatur: ab ea festiuitate si quis sacerdotū abfuerit, capitalē fore: Dimissis deinde per omnem Israhelitarum ditionē qui sacerdotes ad statum diem Samariam deducerent, iussit omnibus uestes donari: eas cū accepissent, uenit in adē ubi erant, Ionadabo etiam comitatus, & adhibuit qui scrutarentur, ne quis alienus admixtus sit: nolle se dicēs ut sacris eorum alienus

ac profanus ullus sese ingerat. Illis uero negātibz quēquā talē adesse, & iā sacra sua parētibz aggredi, foris octuaginta uiros ē fidiſſimis armat, quibz mandat ut pſendoprophetas omnes interimāt, & patrios ritus tā diu neglētōs uleiſcātur, interminatuz quicunq; aliquem eorū elabi permiferit, uicariū pro illo moriturū. Illi uerō omnes ad unū necauerūt, & regia ipſa incenſa urbē externis ſacris profanata purificauerūt. Ille Bal Tyriorū Deus erat, quē Achabz in gratiā Ithobalī Tyriorū ac Sidoniorum regis ſoceri ſui coluit, tēplo ei Samaria dedicato, & prophetis cū reliquo cultu aſſignatis: huius ſacris abrogatis Ieus, aureas tamen uaccas Iſraēlitis adorare permiferit. Nec tamen ingratis Deo ſuit eius in impios animaduerſio, qui per prophetā ſuū ſignificauit, per quatuor generationes poſteras eius apud Iſraēlitas regnāturos.

Gotholia per ſummum nefas Hieroſolymis regnū occupat, qua poſt ſextum annum caſa pontifex Ochoziæ filium regem conſtituit. CAP. VII.

V I I.
4. Reg. 11. **D**um Ieus homines neſarios in hūc modum perſequitur, Gotholia regis Achabi filia comperta filij morte & generis ſui perniciē, decreuit etiā ē Davidis familia neminem ſuperſtitem relinquere, ne quis huius ſanguinis poſthac Hieroſolymis regnum obtineat: id quod quātum in ipſa ſuit perfecit. ſeruatus tamē eſt unus Ochoziæ filius ad hunc ſermē modū: Erat
Ochozia

Ochozia germana soror, Iosabetha nomine, pontifici Ioado nupta: hac regiam ingressa, cum inter casorum cadauera latente nutricis opera amiculum puerum Iosumprehendisset, ablatum furtim domi in suo cubiculo abdidit. Et solo marito conscio sex annis in templo clam aluit, quam diu Gotholia Hierosolymorum Et duarum tribuum regnum tenuit. Septimo decimo anno Ioadus cum quinque centurionibus coniurat, ut communicatis operis ademptum Gotholia regnum ad puerum transferant: dataque Et accepta silentij fide spei pleni negotium hoc modo aggrediuntur: Centuriones Ioado ad hoc facinus adsciti peragrata tota regione sacerdotes ac Levitas, Et aliquot in suis tribubus potentiores Hierosolyma nomine pontificis euocatos secum adducunt. Ille habere se utile reipublice consilium ait, aperturumque eis, si id apud se continere uelint: opus enim esse non silentio tantum, sed etiam auxilio. Cumque sacramentum ab eis accepisset, tuto se posse quicquid uellet dicere, producto puero Dauidici generis quem alebat: Hic est, inquit, rex uester, ex illa natus familia, quam scitis Deum pradixisse regnaturam in perpetuum. Itaque censeo tertiam uestrum partem custodiam eius in templo agere, tertiam item omnia templi loca opportuna occupare: eam uero quae superest, patens portam qua itur in regiam seruare: reliqua uero multitudo in templo inermis sit, neque quenquam

cū armis intrare sinite, qui nō sit sacerdos, praeterea certos ē sacerdotibus ac Levitis selectos mandavit satellitū more strictis gladijs regē stipare, & si quis armatus in templum irrumperet ausus incunctanter occidere, & posito omni metu servandi tantū regis curā gerere. Illi approbato pontificis cōsilio rem statim aggrediuntur. Ioadus uerō aperto armamentario, quod David in tēplo instruxerat, distribuit centurionibus & sacerdotibus ac Levitis quantū ibi hastarū invenit & pharetrarū. & si quod aliud armorū genus aderat: atq; ita armatos tēplo circūdedit cōsertis inuicē manibus, ut ab ingressu quos intrasse nō oportebat excluderent. adductoq; in mediū puero, corona regia caput redimittū, & in unctū sacro oleo regē pronūciat: populus quoq; gaudēs simul & plaudēs faustis acclamationibus vitā & victoriam nouo regi congeninat. Tumulus hic & acclamationes praeter spē ad aures Gotholia venientes effecerunt, ut vehemēter perturbato animo cum satellitio profiliret à regia. Venientem deinde in templum ipsam quidem sacerdotes admittunt, sed armatos eam sequentes arcuerunt illi, qui ad hoc ipsum templo à pontifice circūdati fuerant. Ceterum Gotholia postquam puerum vidit in suggestu stantem redimittūq; corona regia, discissa veste sua, magno clamore iubet interfici insidiatorem, & occupatorem tyrannidis. Ioadus contrā accitis cē-
turio

curionibus iubet mulierē arripi, duciq; in tōrre-
tem Cedronis, atq; illic pœnas luere: neq; enim fas
esse templum uenefica supplicio pollui: mādauit
etiā, si quis ei contentus ferre suppetias, & ipsum
pariter interimi. Illi igitur quibus hoc demāda-
sum est, eductam extra portā matorū regis illic
interficiunt. Præ uerò cōspiratio cōtra Gotholiā
succesit, Ioadus cōvocato populo ac militibus in
templū, omnes sacramēto ad fidem regis adēgit,
incolumitati ipsius tuenda, regnoq; augendo da-
turos operam: eodem iureiurando mox regem
astrinxit ad diuini numinis reuerentiam: & ad
obseruationem legum quas Moyses cœlitus ac-
ceptas ad populum pertulit. Post hæc ad adētem
Bali sacram concurretur, quam Gotholia cum
marito Ioramo construxerat in ueri Dei con-
sumeliā, & ad Achabi gratiam, eam po-
populus à fundamentis diruit, & Mathanem qui
eum sacerdotium eius tenuit, trucidauit. Tem-
pli uerò curam & custodiam sacerdotibus ac
Leuitis iuxta Dauidi regis institutum Ioadus
commisit, iussitq; ut bis singulis diebus solenne
offerrent sacrificiū, & suffitum iuxta præscri-
pta legis facerent. Deinde quosdam è Leuitarū
numero ianitores ad custodiam templi cōstituit,
ne quis pollutus possit intrò subrepere. Hæc ubi
ad hūc modū disposuit, cū cœturionibus & du-
cibus totoq; populo ex templo Ioasum in regiā
deduxit: cūq; collocato in folio denuo alacriter
acclam

acclamatiū esset, populus ad epulas cōuersus festiuit atē per aliquot dies egit, omnibus scelestae
 4. Reg. 11. mulieris cadē libenter ferentibus. Erat Ioas cū in regnum adsciretur, annorū septē, matre natus Sabia, ex oppido Bersabe oriunda: fuit autē legum & diuini cultus obseruantissimus, toto tēpore quo Ioas fuit superstes: duxitq; uxores duas postquā etate maturuit, cōciliante coniugium eodem pontifice: ex quibus utriusq; sexus liberos suscepit. Atq; haecenus de Ioaso quomodo elapsus ex insidijs Gotholia, tandem regnum affecutus est.

Azaelis Damascenorū regis cōtra Israelitas, ac mox cōtra Hierosolymitas expeditiones. CAP. VIII.

VIII. 4. Reg. 11. **A** Zacl autē Syrorū rex bellum cū Israelitis & Ieo rege eorū gerēs regionis trans Iordanē sita orientales tractus uastauit, qui à Rubenitis & Gaditis atq; Manassitis colebātur: necnō Galaditicā & Batanaā, omnia rapinis miscēs, & incēdis, ac ne ab hominū quidē eade tēperās quotquot in eius manus inciderēt. Neq; enim Ieus arcere eū à populationibus potuit, cōtemptor & ipse numinis religionumq; & legū à maioribus per manus acceptarium toto regni sui tēpore, quod fuit annorū XXVII. quo exacto mortuus apud Samariā est sepultus, Ioasq; filio successore principatus relicto. Ioasim autē Hierosolymorū regem instaurandi tēpli cupido subiit: uocatoq; pōsifice Ioado insis eū per totā suam

suā diuionem Zenitas & sacerdotes dimittere, qui in singula capita semisicli argēti exigerēt in usum eius instaurationis, eò q̄ sub Ioramo & Gotholia, & eorū liberis tuendi & sartiendi tēpli cura penitus abiecta fuerat. Pōtifex uerò hoc nō fecit, sciens neminem libenter argentum erogaturum: sed anno regni uigesimotertio rege incusante q̄ uoluntati suae nō obtemperasset, & iubente in futurum tēpli reparationi prospicere, tale quiddam ad colligendam pecuniam commentus est, quod non grauatim tulit populus: Arcā parauit ligneā, in qua bene clausa unū tantum foramen supernè reliquit: eā cum in tēplo iuxta altare deposuisset, iussit quemq; pecunia quantū liberet per foramen immittere, in tēpli instaurationem conferenda. Id populus tulit aquisissimo animo, & multum auri atq; argenti certatim contulit: arcā uerò singulis diebus praesente rege eximaniebāt scriba gazophylacy & sacerdos eius custos, numerataq; pecunia & recōdita, rursum unde sustulerant reponebant: & cū primū uideretur collatū quantū sat esset, pōtifex & rex conduxerunt fabros & camentarios, & irabes magnas pulcherrima materiei cōparauerūt. Instaurato deinde tēplo, quicquid ex collato auro & argento superfuit (superfuit autē nō parū) id totū in crateras, cantharos, pocula, & alia uasa insumptum est: insuperq; quotidianis sacrificijs altare adolebatur: atque

hac tārīssper dī Ioadus uixit diligēter accurata fuerunt: illi autē post annū aetatis centesimū & erigesimū defuncto, & ob probitatē ac iustitiā insignem, cum q̄ Davidici generis seruator fuisset, in regum monumenta illato, rex Ioas à pristina religionis cura facile desciiuit: moxq; & primates populi ad eundē modū deprauati sunt, ut nihil apud eos potius haberetur, quā contemptus iuris ac iustitiā. Deus uerò indignatus propter hanc regis & ceterorū mutationem misit prophetas qui contestarentur eos & à presenti malitia compescerent. Illi uero iam insano affectu eam cōplectebantur, ut neq; exemplis, maiorum, qui propter contemptum legum cū totis familijs perierant, neq; prophetarum cōminationibus moti resipiscerent, & ad relicta honesta studia reuerterentur. Quin & Zachariam pontificis Ioadi filium rex in ipso templo saxi iussit obrui, oblitus patris eius beneficiorum, tantum quia propheta diuinitus constitutus, pro concione populum & regem adhortatus ad iustitiam, graues, pœnas illis minatus est, si moniti parere contemnerent. Moriens tamen Zacharias testem & iudicem Deum inuocauit, quòd pro bono consilio & patris sui beneficijs à Ioa mortis amarum premiū sibi rependeretur. Nec diu debita regi pœna dilata est: Azaël enim Syrorum rex impressione in regnum eius facta, & Gitta primū direpta atq; euerfa, mox ipsum

Hiero

Hierosolymis desidēte adortus est. Tū Ioas cōter-
ritus omnes thesauros Dei priorumq; regū ex-
hausit, & cū eis detracta templo donaria misit
ad Syriū, tanti pacē redimēs & securitatem, ne
oppugnatus in extremum rerū suarum discrimē
adduceretur. Ille tam ingēti pecunia corruptus,
nim exercitus à regia urbe abstinuit. Ioas tamē
gravi morbo implicitus, amicis Zacharia pœ-
nas dedit, qui ne filius pōtificis maneret inultus,
per insidias eum sustulerunt. Sepultusq; est Hie-
rosolymis, nec tamen propter impietatem dignus
habitus, qui regijs monumentis inferretur, cum
vixisset annos quadraginta & septem.

Amasias rex Hierosolymitanus exercitu contra Idu-
mzoz & Amalecitas ducto uictor euadit. C. IX.

I*N regnū successit ei filius Amasias. Anno 4. Reg. 14.*
autem Ioasi uigessimoprmo apud Israëlitas
& Samariam Ico successit filius Ioazas, in quo
principatu exegit annos xvii. patrinequa-
quam similis, sed magis primis eius regni regi-
bus impijs, qui palàm omnem contemptum ca-
lestis numinis prae se tulerunt. Huius copias rex
Syria tantopere attriuit, ut ex numerofo exer-
citu non plus quàm decem millia peditum, equi-
tes quingenti superessent: qua expeditione mul-
tas magnas urbes illi ademit, & hostium non
mediocres strages edidit. Hac autem Israëlitis
acciderunt secundum Helisai uaticinium, quo
tempore Azaëli etiam prädixit, quòd necato
domino

domino Damasci ac Syria regnū esset occupa-
 turus. In hac tēporū difficultate Ioazas ad pre-
 ces & supplicationes confugit, orans Deū, ut se
 è manibus Azælis liberet, nec ab eo subigi pa-
 tiatur. Deus autē qui nō solum perpetuā inno-
 centiam, uerumetiam resipiscentiā favore com-
 plectitur, & cum perdere possit si uelit, castiga-
 re manu, exoratus eripuit eū è belli periculis,
 & regio pacē nacta ad pristinū felicitatis sta-
 tum breui rediit. Post obitū Ioazæ Ioas filius re-
 gno Israëlitarū apud Samariā potitur, trigesi-
 mo septimo anno regni Ioæ regnātis in tribu Iu-
 da: nam & iste eodē quo Hierosolymitanus no-
 mine uocabatur, tenuitq; regnū annis x v 1. Hic
 optimus uir erat, nihil paterni ingenij referēs: et
 cū Heliseus iam admodū senex in morbū inci-
 disse, uisendi causa eū adiit: quē animaduertēs
 extremū spiritū ducere, flere cœpit, & lamētā-
 ri, patrē & clypeū appellitās: quòd eo uiuo ar-
 mis cōtra hostē opus nō fuerit, sed ipsius predi-
 ctionū beneficio semper inuicti euaserint. Nunc
 illum è uita discedere, se uerò ex armatis Syris
 & alijs hostibus obijci, quamobrē adempto tali
 praesidio, sibi quoq; optabilius unā cū illo hanc
 uitā relinquere. His querimonijs motus Heliseus,
 regē cōsolatus afferri arcū postulat, eumq; regē
 iubet intēdere, deinde iniecta in eū manu iubet
 iaculari: & cum emissis tribus telis destitisset,
 Si inquit, plura misisses, poteras totum Syrorum
 regnum

regnum exscindere. nunc quia tribus solis contentus fuisti, totidem praelijs uinces Syros, & regionē quā tuo patri ademerūt recipies. His auditis rex abiit, & propheta paulo post defunctus est, uir in chylia iustitia, & citra controuersiam Deo lōge charissimus: multa enim & miranda diuina mētis argumenta exhibuit, quorū memoria apud Hebraeos durat clarissima: sepulcro etiā honoratus est magnifico, quale decuit hominē numini diuino acceptissimū. Cōtiguit autem aliquādo ut latrones occisi à se uiatoris cadauer in monumentū eius abderēt, quod mox reuixit à contactu propheta corporis. Atq; hac fuerunt & uini & defuncti uatis opera. Azazēle autem rege extincto, ad Adadū filium Syria regnū hereditario iure peruenit. Huic Ioas Israēlitarum rex tribus praelijs uicto omnē eam regionem abstulit, quae urbes ac uicos de patre ipsius captos complexa est: quod & ipsum Helisaeus iam ante predixerat: postquā uerò etiam Ioas fato functus est, Hieroboam eius filius excepit imperium.

Amasie uictoria de Israēlitis & Ioa rege eorum reportata.

CAP. X.

Secundo autē anno Ioa regis Israēlitarū, regnum accepit Amasias Hierosolymis & in tribu Iuda, matre uatus urbis regia ciue, appellata Iudan: mirum autē in modum iustitiam colebat, sametsi atate adhuc iuuenis. Regni administrat

ministrationem exorsus à necis paterna vindicta qui amicorū insidijs sublatu fuerat: eosq;
 omnes in potestatem redactos affecit supplicio, parcens tamē ipsorū liberis, iuxta leges à Moyse praescriptas: qui iniquū cēsuit pro parentum culpis à liberis eorum pœnas reposcere. Post hæc delectu habito in tribu Iuda & Beniamitica, conscripto flore iuuentutis, utpote atatis annorū plus minus uiginti, cēturiones his copijs idoneos attribuit: deinde misit ad Israëlitarū regem qui uiginti scutatorū millia cōducere stipendio talentorū argēti centum annumerato, decreuerat enim cōtra Amalecitarū & Idumæorum atq; Gabilitarū gentes exercitū ducere: iamq; propediē moturus erat in eos, cum interueniēs propheta dimittere Israëlitas cōsuluit, esse enim hoc hominum genus impium, & cladē certā imminere oraculo se monitum, si talibus rex utatur auxilijs: alioqui Deo sanēte uel modica manu deuinci posse hostiles exercitus. Rege autē agrefere, quia iam publicè stipendiū Israëlitis numerauerat, hortatus est propheta ut Dei uoluntatē sequeretur, quo propitio nō defore pecuniā. Illos itaq; dimisit, praefatus se donare illis quicquid mercedis nomine acceperant, & cū domesticis tantū copijs contra praedictas gētes profectus est. Quibus uno praelo uictis interfecit x. millia, & totidem millia captiuorū abducta in magnam petrā, qua imminet Arabia, eo loco per

per rupes precipitata necavit : atq; ita uictor cum opima prada domū redijt. Interea viginti illa *Israelitarū* mercenariorum millia, ignominiosam rati suā miſſionē, ac si pro inutili dānata esset eorū opera, impetū in eius regnū faciūt : & progressi usq; *Bethsemera*, regionē populati sunt, abacto magno iumentorū numero, casisq; tribus colonorum millibus. *Amasias* uerò post uictoriā factus insolēs, autorē eius Deū cœpit habere cōicēptui, & pro eo uenerari asportata de *Amclicitis* numina. Quamobrē à propheta conuētus est, mirari se dicēte si hos Deos crederet, qui cultoribus suis nihil opis asferre ualuerint, nec eos ab *Hebræorū* iustos præstiterint, sed tanquā ad se nō pertinētes cedi et captiuos trahi passi sint : quin et ipsos belli iure abductos inter reliquā captiuorū turbā *Hierosolyma* peruenisse. Rex his uerbis ad irā percitus insit illi hac de re esse quietū, minatus suppliciū si negotijs alienis miscere se pergeret. Tum ille, se quidē quieturū dixit, Deū tamen uliorem huiusmodi nouitatibus non desore. Nec multo post *Amasias* felicitatē suā, cuius tamen autorē Deū non agnoscebat, non capiēs, sed fastu inflatus, scripsit *Ioæ* regi *Israelitarū*, ut ipsius imperata faciat cum suo populo, sicut antehac idē populus maioribus eius *Dauidi* & *Solomoni* paruit : quod si nolit ultrò facere officium, bello esse decernēdum de imperij iuribus. Ad hoc *Ioas* in
hac

hæc uerba rescripsit: Rex Ios regi *Amasia*:
 Olim in eodem mōte *Libano* cupressus erat &
 carduus: hic à cupresso filiam petijt filio suo da-
 ri coniugē, interim bestia quadam superueniens
 conculcavit carduum. Hoc exemplū te moneat,
 ne maiora quā par est appetas, ne'ue propier re-
 centem de *Amalecitis* uictoriā elatus, & te et
 regnū tuū incerta cōmittas alea. His lectis *A-*
masias magis etiam ad bellū cōcitatus est, Deo,
 sicut fas est credere, instigante, ut tandē meritis
 impietatis pœnas exsolueret. Vbi uerò in con-
 spectum hostium uenit, instructa utrinq; acie,
 tantus repente pavor ac consternatio diuinitas
 milites eius inuasit, ut priusquā manus confere-
 rentur iam terga uerterent: & alijs aliò diffu-
 gentibus, desertus à suis *Amasias* in hostis
 potestate ueniret: qui mortē illi minatus est, nisi
 efficeret, ut *Hierosolymita* apertis portis se cum
 uictore exercitu admitterent: ea necessitate, &
 uita amore adactus, persuasit ciuibus ut hostē
 reciperent. At ille dirutis ad trecentorū cubi-
 torum spatium mœnibus, curru per id intersti-
 tium triumphabundus inuectus est, capteinū pra
 se agens *Amasiam*: & hoc modo factus urbis
 dominus, Dei thesauros abstulit, & quicquid
 auri uel argenti in regia repertū est, totū aspor-
 tauit: ac tum demū dimisso rege reuersus est *Sam-*
ariam. Hæc *Hierosolymitis* contigerunt anno
 regni *Amasia* decimoquarto. Appetitus tan-
 dem

dem amicorū infidijs fugit in urbē Zacheis : nec tamē euasit, illuc quoq; insecutis insidiatoribus, à quibus interfectus est. Corpus Hierosolyma relātū, & regia magnificētia funeratum est. Tam miserū autē exitū habuit propter nouas religiones & pietatis cōtemptum, post exactū annum uita quinquagesimū, regni uerò uicesimūnonū, Ozia filio regni successore.

Quomodo Ozias uicinas gentes subegerit. C.XI.

DEcimoquinto autem anno regni Amathē XI.
 sia, Hieroboamus Ioa filius apud Israhēli- 4. Reg. 14.
 tas regno potitus est, quod per annos quadraginta obtinuit in eadē qua maiores eius Samaria regia. Hic rex cū esset uehementē impius, totusq; idolis deditus, nihil sibi non permittens, Israhēlitis etiam innumeras calamitates attulit. Ei propheta Ionas pradixis, quod denictis Syris ditionē suā esset ampliaturus, prolatis eius terminis ad septētriones usq; Amathē urbem, ad meridiē uerò usq; Asphaltitem lacū : his enim olim terminis Chananaa terra finiebatur, iuxta Iesu imperatoris definitionē. Quo oraculo excitatus Hieroboamus, totos eos tractus ademptos Syris ad suū regnū addidit, nihil fallēte Iona na sicinio. Sed quoniā pollicitus sum me bona fide res Hebraorū proditurū, nō dissimulabo quid de hoc propheta in sacris codicibus inuenerim. Ius- Iona 2.
 sus enim à Deo proficisci in regnū Nini, & illic predicare, q̄ imperiū illud periturū esset, non
R ausus

ausus est hoc facere : sed putans se posse Deum
 effugere, confesso apud Ioppen nauigio petebas
 Tarsum Cilicia: exorta autē uehementi tempe-
 state, ita ut periculū esset ne nauis mergeretur,
 gubernator & nauta, atq; ipse etiā nauclerus
 nota pro incolumitate faciebāt: Ionas uerò solus
 operto capite iacebat, nihil quemadmodū aliq
 faciens: cumq; turbantibus procellis fluctus ma-
 gis ac magis crescerēt, suspicati aliquē è uelto-
 ribus esse in causa, decreuerunt sortito querere
 quis nam ille sit: quo facto, fors propheta obti-
 git: percōtantibus quis nā esset, uel quid haberet
 negotiū, ait se Hebraū esse, & prophetā Dei ma-
 ximi, cōsultuitq; ut ipsum in mare iacerēt, si uel-
 lent presens periculum euadere, se enim esse pro-
 pter quē tēpestas saniet. At illi primū quidem
 nō audebāt hoc facere, impiū facinus ducentes,
 hominem hospitē, qui uitā suā fidei cōcredidis-
 set, in tam manifestū exitiū mittere: tandē ur-
 gente periculo & nauim tantum non mergente,
 partim propheta autoritate, partim suo pte me-
 tu compulsi, in mare eum proyiciunt. Et tempe-
 stas quidē sedata est. Ionā autē fertur à ceto de-
 uoratu post tridnu in Euxinū pontū reuolutū,
 uiuū & toto corpore illaesus. ubi impetrata à
 Deo erratorū uenia, ad Ninī urbē profectus est:
 & cū in loco unde exandiri poterat cōstitisset,
 predicauit q paulo post amissuri essent imperiū
 Asia: & cū hæc dicto abiit. Hæc de eo sic retu-
 limus.

linus, ut inuenimus in cōmentarijs. Hieroboam 4. Reg. 14.
 mus aut ex actis feliciter in suo principatu XL. 15.
 annis mortuus apud Samariā sepeliitur, Zacha-
 ria filio successore. Ozias itē successit Amasia
 anno regni Hieroboami dccimoquarto, & apud
 Hierosolyma duabus trilubus præsuit, natus
 matre Achia, ciue & ipsa Hierosolymitana.
 Hic erat natura bonus ac iustus, & magnani-
 mus, providendisq; rebus solers & industrius: in
 suscepta expeditione in Palæstinos, pralio ni-
 ctor urbes eorū ui cepit, Gittā & Iamniā, &
 earum mœnia diruit. Alia deinde expeditione
 duxit in Arabas Aegypto uicinos, & cōdita
 urbe ad mare rubrum, præsidiū in ea posuit. post
 hæc Ammanitis subactis, tributoq; gēti præ-
 fuito, & omnibus locis usq; ad Aegypti ter-
 minos in potestate suam reductis, in posterū ad
 curam urbis se cōtulit: quicquid enim mœnium
 uel uetustate labefactum erat, uel superiorū re-
 gum incuria, totū inſtaurauit: atq; eā etiā par-
 tem, quā Israëlitarū rex. Amasia patre huius
 capto diruerat, quādo urbē uictor ingressus est.
 His addidit nō paucas turres centū quinquagin-
 ta cubitorū altitudinis, & arces aliquot in locis
 minus frequentatis ad tutelā disposuit: aquadu-
 ctus quoq; nō paucos exstruxit: habuit etiā in-
 mentorum aliarumq; pecudū infinitā penē mul-
 titudinem, quòd regio esset apta pascuis: cumq;
 admodū esset agricultura studiosus, terrā uarijs

arborum ceterarumq; plantarū generibus excoluit: habuit præterea selectorum militum trecenta septuaginta millia, quibus præerāt cēturiones ac tribuni viri generosi & inuictō robore praditi ad duo millia numero: edocuitq; exercitum phalāgis ordinē struere in acie, & arma singulis distribuit, gladios, clypeos, & thoraces æreos, arcus etiā & fundas: præterea machinas fecit multas ad expugnanda oppida, quibus uel saxa uel tela emitteret, harpagones quoq; & alia instrumenta his similia. Dumq; in his studiis & paratibus uersatur, corruptus est arrogantia, & inflatus moriali potētia, immortalē illā ac sempiternā cœpit non magni facere, nec religionis nec pietatis admodū obseruans, ita ut ad paternā impietate uideretur proclinior, ad quā & ille prolapsus fuerat, & fortune fauorē & perpetuos successus in rebus maximis moderate ferre nesciret. Et cū uenisset solennis festi celebritas, sumptio sacerdotali habitu, ingressus templum ad aureū altare Deo suffitū facturus astiuit. Accurrit eò mox Azarias pontifex octuaginta sacerdotū globo stipatus, & regem cōpescuit, nociferās ac negās hoc illi fas esse, sed solis sacerdotibus datum suffire, qui sint ex Aaronis genere: inbebatq; ut exiret, & Deū talibus factis prouocare ad irā desineret. Tum rex cōmotus, mortē illi ni quiescerent minatus est: et ecce tibi terra uehementē cōcutitur, fissioq;

superne

superne templo radius solis os regis improbum
 ferit, quod cunctigio lepra contactū est. Accessit
 huic & aliud prodigium, quod eodē terramotu
 ante urbem in loco qui dicitur Eroge, dimidium
 montis ad occidentem uergentis reuulsū, & per
 quatuor stadia uolutum, obiectū demū orientalis
 montis cōstitit, abstruēta uia publica, & oppres-
 sis ruina hortis regijs. Sacerdotes uerò postquam
 in facie regis lepram animaduertērūt, diuinitus
 inflictam ei plagam indicauerunt, & ut tan-
 quā pollutus & impuratus urbe cederet admo-
 nuerunt. At ille pudore calamitatis iam mode-
 stior, paruit, superbia cū impietate cōiuncta tam
 miserabili pœna mulctatus: & cum aliquandiu
 priuatus extra urbē uixisset, filio Iothamo rem-
 public. administrante, mœrore tandem confectus
 obiit anno ætatis sexagesimo octauo, regni quin-
 quagesimo secundo, sepulchruq; est in suis horeis
 in monumento solitario. Israhēitarum autem rex
 Zacharias Hieroboam filius uix sexto regni
 mense exacto, ab uno ē suis purpuratis per do-
 lum occiditur. Selesmus is fuit Iabessi filius, qui
 occupata uacua Zacharia cade regia, trige-
 sima post die male partum regnum malè per-
 didit. Manaēmus enim dux exercitus, qui per
 id tempus apud Thapsam urbem erat, audito
 Zacharia casu, cum omnibus copijs propere
 uenit Samariam, & praelio uictum Selesmum
 interfecit: dein auctoritate propria sumptis re-

gni insignibus, Thapsam cum exercitu victore profectus est. Oppidani uerò obfirmatis portis noluerunt regem admittere: at ille ut in defectores sauiens totū circūquaq; agrū uastauit, & postremo urbē quoq; ui cepit: & q̄ esset Thapsensibus insensus, omnes ferro cōfecit, ne tenera quidem aetati parcēs, & nihil sibi ad extremā crudelitatem reliquum faciens. quae enim ne in barbaros quidē deuictos perpetrare fas fuerit, ea in sui generis homines sibi permisit: nec mitior fuit postea toto decēnio quo Israēlitis praesuit. Petitus deinde bello ab Assyriorū rege Phullo, nō ausus est cū eo in certamē descēdere, sed pactus m. talentis argēti, maturē se ab ea nexatione redemit: hāc summā Manaēmo populus cōtulit, exactis l. drachmis in singula capita. Nec multo post mortuus, Samaria sepultus est. Phaceia regni herede relicto: is patri crudelitate persimilis, duobus tantū annis regnavit. quibus exactis in cōiunio cū amicis trucidatus est, insidijs Phaceia tribuni, q̄ Romelia fuit filius: obtinuit autē hic Phaceias principatū annis x. dubiū impius magis, an iniustus. Huius tēpore Theglaphalassar Assyriorum rex Israēlitas aggressus, subacta Galadica regione, & quicquid trans Iordanem colitur, uicinaq; Galilea, & Cydida, & Asora, colonos abstractos in suum regnum iraduxit, de quo hoc loco haecenus. Porro Iothamus Ozia filius regnavit in tribu

Iuda

Iuda & Hierosolymorum regia, natus matre ur-
bani generis nomine Icrasa. Huic regi nulla vir-
tus defuit, erga Deum pio, inflo erga homines,
& reipub. studioso. quicquid enim instauratione
opus habebat, diligenter sarcendum curauit: in
templo uestibulum refecit & porticus: moenium
partem labantem restituit, & additis magnis
ac firmis turribus cōmunivit. Ammanitas etiam
prælio deuictos tributa pcedere coëgit, annua ta-
lenta centum & tritici coros decies mille, & ta-
sidem hordei. In tantumq; regnum auxit, ut tam
domi felix esset, quàm foris formidabilis. Hoc XII
regnate propheta quidam exiit, Naumus no-
mine, qui de Assyriorum & Nini subuersione
hac uerba naticinatus est: Ecce Ninive piscina
aquarum fluctuans, ita & populus eius omnis
turbatus & fluctuans fugiet, dicentq;: State, sta-
te, eripite aurū, eripite argētum. & nemo ualeat,
mallent enim uitam seruare quā facultates: occu-
pabit enim eos graue dissidium, & lamentatio,
& dissolutio membrorū, & facies eorū præ pa-
uore fient lurida. Vbi erit posthac domicilium
leonū, & mater catulorū leoninorum? Dicit tibi
Ninive dominus: Delubo te, nec posthac amplius
leones ex te egressi mundo imperu abunt: & alia
multa de Ninive in hanc sententiam propheta-
uit, quæ nunc non est necesse repetere, alioquin mo-
lestus uideri possem lectorem plus aquo oncrans.
Enenerunt autem omnia quæ de Ninive præ-
dicta

dicta sunt, post annum CXV. Et de his quidem haec tenus.

Rase Damascenorum rege Hierosolymitas bello vexante, Achaz rex coactus est Assyriorum regem in Damascenos immittere. CAP. XII.

XIII.

Iotham autem è niuis abijt etatis anno XLI. cum regnasset annos sexdecim: quo in regijs conditorijs deposito, regnū ad Achazem eius filium hereditario iure peruenit. qui erga Deū impiissimus omnium, et patriarū legum desertor, ad imitationē Israheliticorum regum se contulit, aras Hierosolymis erigens, et in eis idolis sacrificās, quibus etiā proprium filium holocaustoma obtulit ritu Chananaeorum, et his similia multa perpetravit. Hunc ita insanientem duo simul reges, Rases Damascenorum et Phaceias Israhelitarum, bello aggrediuntur, erant enim amici et socij: et cōpulsum Hierosolyma multū diuq; frustra oppugnaverunt, quod urbs esset munita egregie. Interea Syria rex ad mare rubrū Elam urbem occupat, et necatis eius habitatoribus Syrorum coloniam eō deduxit. Multis itē arcibus expugnatis, et magno Iudaorū numero interfecto, cum exercitu ex manubijs ditato domum reuersus est. Hierosolymitanus autē rex postquam cognouit Syros abiisse domum, putans se Israhelitarum rege non inferiore mīribus, eduxit cōtra eum copias: et cum irato Deo commisisset praelium, propter tot impia facinora nictus est, cen-

ens

tum enim & viginti millia tunc ceciderunt de Hierosolymitarū exercitu. In eodem pralio Zacharias supremus dux Israëlitarum cū Amia filio Achaze cōgressus, superatum occidit, & pari modo Ericam pratorianorū præfectum adeptus interemit, & Elcanam tribus Iuda copiarum ducē vinum in potestatiē suam redegit, magnum præterea captiuorū utriusq; sexus numerum ē Beniamitica tribu abegerunt, & opima prada ditati reuersi sunt Samariam. Obelus autem quidā qui in ea urbe per id tēpus propheta erat occurrēs illis ante mœnia, magna voce hāc victoriam non ipsorum virtute pariam assēuerabat, sed quòd Deus regi Achaze irasceretur: incusabatq; eos quòd non contenti præsentī felicitate, ausi sint homines ex tribu Iuda ac Beniamitica cōsanguineos suos captiuos abducere, & suadebat ut hos illafos domum remitterent: quod ni faciāt, Deum ab illis pœnas exacturum. Post hanc admonitiōē Israëlita in concionem conuenientes deliberant quid factō opus esset. Exsurgens autē quidam magna inter suos auctoritatis, Barachias nomine, cum alijs tribus, negabās se passuros ut ciues sui captiuos in urbem introducerēt, ne fortē omnes ex aquo diuina ultio perderet: satis esse præteritorum peccatorum, in qua propheta clamissent, etiamsi nulla noua accedat impietas. His auditis milites, permiscerunt illos, quicquid vellent, arbitrati suo agere. Tum præ-

dicti viri assumptos captivos exemerunt vinculis, & curatis eorum corporibus, adiutos intacto remiservunt domum incolames: nihilo minus quatuor hi deduxerunt eos usque Hierichum, & ulterius, cumq; non longe abessent à Hierosolymis, reperierunt Samariam.

Assyriorum rex vi expugnata Damasco, & occiso rege, populum traducit in Mediam, aliis gentibus Damascum in coloniam deductis. CAP. XIII.

4. Reg.
16. 17.

Achazes autem rex hac clade ab Israëlitis affectus, missa ad Assyriorum regē Theglaphalassarē legatione, auxilium ab eo petijt cōtra Israëlitas & Damascenos atq; Syros, magnam pecuniam illi pollicens, in prasens etiam magnifica munera mittendo. Quam legationem postquam audiuit, ipse in auxilium Achaza profectus est, & vastata Syria, expugnatq; Damasco, Rasem quoq; regē occidit. Damascenos verò in superiorē Mediam populariter traduxit: & pro illis quasdam Assyriorum gentes in agrū Damascenū reposuit. Israëlitarū deinde terram populatus, multos ex ea captivos comprehendit. Post Syros ad hunc modum tractatos, rex Achazes sublato quantum erat auri & argenti in regijs thesauris, atq; etiam in ipso templo & donarijs quotquot erāt pulcherrima, hac secum deferens venit Damascum, & sicut antè pactus fuerat, omnia regi Assyriorum tradidit, actisq; pro beneficio gratijs reuersus est Hierosolyma.

Erat

Erat autē hic rex tam stultus & incogitans, ut
 quāvis hostiliter cum Syris dissideret, illorum ta-
 men deos colere non desineret, sed in eorum cere-
 monijs, tanquā uictoriam inde sibi pollicens, pie-
 tatem collocare pergeret. post clādem uerò acce-
 ptā, Assyriorū uenerari cœpit numina, quid-
 nis potius adoraturus, quā uerum & à maio-
 ribus acceptū Deum, cuius indignatione ut tum
 uinceretur factū est. In tātum autē religionis con-
 temptum prolapsus est, ut spoliatum prius dona-
 rijs templum clauderet, ne illud sollemnibus sacri-
 ficijs honorare liceret: post has insanas impieta-
 tes eādē moritur, cū nixisset annos triginta-
 sex, & ex his regnasset sedecim, relicto hāde
 Ezecia filia. Quo tēpore etiam Phaceias Israē-
 litarum regnum cum uita amisit, casus per insi-
 dias cuiusdam ex charioribus sibi aulici, cui no-
 men Oseas. qui cū regnum scelere quasitum per
 annos I X. obtineret, uir fuit pessimus, nihil pie-
 tatis Deo deferens. In hunc duxit exercitum
 Assyriorū rex Salmanasarus, & quia Deum
 non habebat propitium, destitutum eius auxilio
 facile subiugauit, & praefinita tributa cōgisse
 pendere. Quarto autem anno regni huius Osea
 Ezecias Hierosolymis regnū adeptus est, Acha-
 za ex Abia Hierosolymitana muliere filius: is
 erat ingenio bono, & iusto, ac pio praeclitus: nam
 statim ab inito principatu nullam magis neces-
 sariam uel utilem tam sibi quā subditis curam
 existim

existimauit, quàm religionis ac diuini cultus: quamobrè aduocata populi et sacerdotum Leuitarumq; concione, sic fertur ad eos uerba fecisse: *Ne ipsi quidem ignoratis quòd propter peccata patris mei, & nò redditos Deo debitos honores, in multas & magnas calamitates incidistis, quia per extremam demensiam passi estis nobis persuaderi, ut eos quos ille deos putabat coleretis. Ergo quandoquidem uestra malo didicistis quàm perniciofa res sit impietas, hortor ut illa oblivioni tradita purificetis uos à præteritis pollutionibus unà cum sacerdotibus & Leuitis, ac sum demum conuenientes aperiatis tēplum, & lustratum prius expiatumq; sacrificijs legitimis in pristinum honorem & reuerentiam restituantis, hoc enim pacto placatum Deum & propitium habebimus. His regis monitis accēsi sacerdotes templum aperiuūt, & eiectis inde inquinamentis, adoratisq; sacris uasis, uictimas patrio ritu in altare inferuūt. Rex uerò dimissis per totā ditionem suam nuncijs, populum Hierosolyma ad Azymorum celebritatē conuocat multo iam tempore intermissam propter impiam superiorum regum incuriam. Quin & Israelitas per nuncios hortatus est, ut relictis consuetis superstitionibus ad priscam illam pietatē & ueri Dei cultum redirent: Sc enim illis permissurum ut Hierosolyma uenientes azymorū festum unà cum suis ciuibus celebrent. Hac autē se suadere, non ut suum ne-*

gositum

gotium ageret sed ipsorum utilitatis gratia, quos
 beatos fore, si huic consilio paruerint. *Israëlitæ* ne
 rò audito quid legati à suo rege afferrent, adeo
 mentē nō adhibuerūt, ut eos ludibrio habuerint,
 & prophetas quoq; eosdē cohortantes, & pra-
 monentes quanta calamitates instarent, ni ma-
 turē ad pietatē redeūtes respuerint: quos postre-
 mō cōprehensos necauerunt: nec his facinoribus
 contenti ad peiora etiā sunt prolapsi, ita ut non
 prius desisterent, quā ob extremā impietatem
 Deus ultor in potestātē hostium eos tradidit, si-
 cut suo loco dicitur. Multi tamē à *Manassitica*
 tribu & *Zabulon*is atq; *Isacharis* prophetarū
 monitis parētes ad pietatem sunt conuersi, atq;
 hi omnes *Hierosolyma* ad *Ezechiā* confluerunt,
 ut Deū adorarent. Postquā autem ea multitudo
 conuenit, rex ascenso tēplo unā cum principibus
 & populo, immolauit pro se tauros septē, & to-
 tidem arietes, paremq; hircorum numerum. &
 cum primum manus in capita uictimarū impo-
 suissent tā rex quā principes, sacerdotibus ma-
 etandas reliquerunt: illi uerò iugulabant, & so-
 lidus concremabant, *Lecuitarum* corona circum-
 stante cum instrumentis musicis, & diuinos hy-
 mnos canente, quemadmodum olim *Dauid* eos
 psallere docuerat: reliqui uerò sacerdotes acci-
 nebant buccinis. Interea populus & multitudo
 humi in faciem prostrati Deū adorabant. Post
 hac sacrificauit boues septuaginta, arietes. C.

agnos

agnos, C. C. populo uerò ad epulum largitus est bo-
ues D. C. & reliqui pecoris tria millia. Cumq; o-
mnia ritè sacerdotes perfecissent, rex latus epu-
labatur cū populo, agentes Deo gratias. Instāte
uerò azymorum f. s. to, paschale sacrum facien-
tes, alias deinceps uictimas mactabāt per conti-
nuos dies septem: populo etiam prater eum nume-
rum quē ipsi mactauerunt, taurorū duo millia:
pecorum septē millia rex de suo largitus est: hāc
liberalitatem imitari principes mille tauros eis
dederunt, & pecora mille quadringenta. nec ul-
lum festum tam magnificè est celebratum à Solo-
monis temporibus in eum usq; diem: peracto festo
urbem egressi totam regionem lastrauerūt, ipsa
quoq; Hierosolyma ab omni idolorum spurcicie
munda reddiderūt. Quotidiana deinde sacra iux-
ta legem rex de suo fieri mādauit, & sacerdo-
tibus ac Leuitis à populo decimas reddi cū pri-
mitijs fructuum, ut possent esse circa diuinū cul-
tum assidui. Quo factum est ut populus omne ge-
nus fructuum conferret Leuitis & sacerdotibus:
rex uerò horum apothecas & promptuaria con-
didit, unde singulis partes distribuerētur cū uxo-
ribus & liberis: atq; in hunc modū pristinus cul-
tus restitutus est. His ita cōstitutis rex Palasti-
nis bellam intulit, & parua uictoria omnes eo-
rum urbes à Gitta usq; Gazam sua ditioni ad-
iecit. Interea rex Assyriorum per oratorem ei
denunciat, omnem eius regionem se subiungatū-
rum

rum, nisi tributa, quæ prius pater ipsius, penderet. Ezechias uerò minas eius non magni fecit, fretus Deo suaque pietate, ac propheta Esaia, per quem futura cognoscebat: & hæcenus de hoc rege.

Salmanasâr capto Israëlitarum rege, & decem tribubus translatis in Mediam, Chutzeos in eorum regionem migrare iubet.

CAPUT XIII.

Salmanasâr autem Assyriorum rex com- xv.
 perto quòd Israëlitarum rex misisset clam 4. Reg. 17.
 legationem ad Soam Aegyptiorum regem, inuitans eum ad societatem contra ipsum ineundam, iratus duxit exercitum còtra Samariam, anno Osee regni septimo, & non receptus ab eo, post tertium obsidionis annum urbem ui cepit, anno eiusdem regis nono. Ezechia uerò Hierosoly moru regis anno septimo: extinctoq; funditus Israëlitaru imperio, populu traduxit in Mediam & Persidem, cum quo etiã Oseas rex ninus captus est. Deinde migrare iussa quadam Persica gente ex eo tractu qui ab amne Chutho denominatur, sedes ei designauit in agro Samaria, cate raq; Israëlitarum regione. Migrauerunt igitur, An
 decem tribus Israëlitaru ex suis sedibus post an-
 nos DCCCCXLVII. ex quo maiores eorum
 Aegyptum egressi armis ea loca sue ditionis fest
 cerunt: post principatum Iesu annis octingen-
 sis. post defectionem uerò à Roboamo Davidis
 nepote

nepote ad Hieroboamum, de qua supra diximus
 annis CCXL. mēſibus ſeptē, duobus ſeptem. atq;
 hic fuit finis Iſraēlitarum, qui neq; legi ſubdi-
 eſſe noluerūt, neq; prophetas audire, prænuncian-
 tes adeſſe pro ſoribus hanc calamitatē, ni ab im-
 pietate deſiſterent. Omnium autē horum malo-
 rum initium fuit illa ſeditio, per quā à Roboamo
 defeſerunt, ſeruo ipſius in locum eius rege conſti-
 tuto, qui contēptis diuinis legibus, & populo per
 ſuum exemplum ad eādem iniquitatem pertra-
 cto, indignationem caeſtis numinis eis concilia-
 uit, & ipſe quoq; meritas poenas nō effugit. Por-
 rō Aſſyriorum rex cum armis totā Syriam &
 Phœnicen peragrauit, & nomen eius in Tyrio-
 rum annalibus ſcriptum inuenitur: bellauit enim
 contra Tyrum regnante ibi Elulao, atteſtante
 etiam Menandro, qui in ſuis chronicis, ex Ty-
 riorum annalibus in gracam linguam trāſlatis
 ſic ſcribit: Is deinde qui Eluleus nominabatur,
 regnauit annos trigintaſex: hic deficientes Git-
 ſaſ cum claſſe eò proſectus ſub imperium ſuum
 retraxit: cōtra quos miſſo exercitu Aſſyriorum
 rex Phœnicen totā inuaſit: facta deinde pace, cū
 copijs domum reuerſus eſt: paulò poſt Sidon, Ar-
 ce, Palatyrus cū multis alijs oppidis à Tyrijs ad
 Aſſyriorum regē defeſerunt: & cū ſoli Tyri
 facere eius imperata detractarent, reuerſus eſt
 contra eos cum ſexaginta nanibus, quas Phœ-
 nices inſtruxerunt, impoſitis etiam oſtingentis
 remigibus

venigibus. Quibus occurrentes Tyrj cū duode-
cim navibus, disiecta hostili classe, quingentos ex
ea captivos abduxerūt, quo facinore nō medio-
crem rei navalis gloriā sibi comparauerunt. Re-
uertens autem rex Assyrius, custodes ad flaviū
et aqueductus disposuit, qui aquari Tyrios
prohiberēt: quod cū per cōtinuos quinque annos
fieret, coacti sunt effossis puteis inde se sustenta-
re. Hac sunt quæ in Tyriorum annalibus de Sal-
manasare Assyrio scripta inveniuntur. Ceterū
nouī Samaria coloni Chuthai sic enim tum ap-
pellabantur, et à Persidis regione Chutha, et
flumine Chutho essent traducti) cū quinque gē-
tium essent, totidem deos patrios secū attulerūt,
quos ritu suo colentes Deū maximum ad indi-
gnationem irritauerunt. Exorta est enim seua
pestilentia, à qua cū popularentur, nullam in-
uenientes opem, oraculo admoniti sunt, ut Deū
maximū colerent, nam hoc illis presentem salu-
tem allaturū esse. Missis igitur ad regem Assy-
rium legatis, petierūt ut sacerdotes aliquos è ca-
ptiuis israelitis ad eos remitteret, quo facto legē
et Dei colendæ rationem ab eis edocti diligen-
ter eum coeperunt colere, moxque cessauit pesti-
lencia: permanentque nunc quoque in ea religio-
ne, Chuthai uocati Hebrais, Gracis uero Sama-
ritæ, qui pro presentis semper conditione tempo-
rum marabiles, quoties feliciter degere. Iudeos
uiderint, cognatos se eorum appellant, utpote à
Iosep.

*Iosepho oriundos, & hac ratione sanguine illis
coniunctos: quando uero in rebus aduersis eos aspi-
ciunt, nihil ad se pertinere aiunt, nec illis quic-
quam deberi beneuolentia, cum ipsi ex longe re-
motis gentibus ad ea loca uenerint: de quo alius
dicitur opportunius.*

FL. IOSEPHI AN-
TIQVITATVM IV-
DAICARVM LIBER
DECIMVS.

*Senacheribi Assyriorum regis expeditio Hieroso-
lymitana, & Ezechie regis oppugnatio. CAP. I.*

4. Reg. 18.

*EZECHIAS duarum tribuum re-
gis anno quartodecimo Sena-
cheribus Assyriorum rex cum in-
structissimo exercitu cum aggres-
sus est, omnesque urbes in cepit,
quotquot sunt in Iuda tribu & Beniaminica.
Iamque ducturus erat Hierosolyma, cum ad illud
uenit legatio, imperata facturum, & tributa so-
lutorum promittens. Senacheribus uero auditis le-
gatis decreuit omisso bello postulata regis ad-
mittere, & pollicitus est, si argenti talenta trecenta,
auri triginta accepisset, pacatum se abiturum,
inreintrando interposito, & ab omni iniuria cepe-
raturus esset. His persuasus Ezechias exhaustis
thesauris mittit eam pecuniam, ratus hoste remoto
posthac sine periculo se regnaturum. Accepit
Assyr*

Assyrius pecuniâ, sed pacta non præstitit: nam profectus ipse cum copijs contra Aegyptijs & Aethiopes, Rapsacem ducem cum duobus alijs ad continuandû Hierosolymitanû bellû reliquit: collegarum nomina erant Tharata & Anacharis. Vi uerò admoto mœnibus exercitus castrametati sunt: per nuntium postulauerunt, ut Ezeccias ad se prodiret in colloquium. Ille quod sibi metueret prodire nolens, tres intimos amicos misit, Eliacimum procuratorẽ, & Somnaû, & Ioachum à cõmentarijs. Hi cum prodÿssent, ante duces constiterunt. quos intuitus Rapsaces iussit regi suo referre hæc: quod magnus rex Snacheribus scire uult, quo fretus dominû suû refugiat, & obedire nolẽs exercitû in urbẽ non recipiat: an fortẽ Aegyptijs, sperãs ab illis posse exercitum regiû delevi: id quidem si speret, dubio procul eum desipere, & similem esse homini qui fragili arundini innititur, qua nõ solû non sustinetur, sed lapsus etiã manû transfigitur. Scire autem eum oportere, quod non sine Dei uoluntate facta sit hæc expeditio, qui sicut ante de Israëlis uictoriã dedit, ita nunc quoq; Ezeccia cû suis subditis Assyriorû armis uelit succumbere. Hæc Rhapsace Hebraicè dicente, cuius lingue peritus erat, Eliacimus timẽs ne multitudo his auditis panore consterneretur, rogauit eum ut loqueretur Syriac. Ille satis intelligens quid aliter metueret, maiore etiam uoce Hebraice respondit:

debere eos audire mandata regis, & quod in re ipsorū sit, deditiōē facere. Satis, inquit, scio q̄ uos & uester rex populi uana spe seducētes, ut resistat suadetis. q̄ si quid audetis, & putatis nos posse exercitum nostrū à mœnibus repellere, promptus sum uos duobus equorum millibus instruere: uos datis totidem scissoribus uires uestras ostendite: sed non potestis dare quos non habetis. Quid igitur cunctamini dedere nos ualidioribus, qui uos possunt uel inuitos uel capere? maxime cum spontanea deditio tua sit: cōtra cū sit à coactis, periculo calamitatis non careat.

4. Reg. 19. Hac cū audissent ex duce, iam legati quā populus, ad regem etiam perlati sunt. Ille periculis habitum regalem exiit, & saccum indutus humili specie, ut mos est patrius, in faciem proeiciens Deo supplicat, ut cū alia spes nulla adsit, opem & salutem afferat. Missis etiam ad Esaiam peophetam amicis aliquot & sacerdotibus, rogauit ut pro cōmuni salute precibus Deum solliciti ac sacrificijs, ut frangens nimiam spes hostium, misceatur sui populi. Paruit propheta, & monitus oraculo insit regē atq; amicos bona esse animo, pradicens hostem sine praelio, uictum discessurum cum ignominia, & posturum feroces animos: Deū enim ei moliri perniciem. Ipsum quoque Senacheribum non succedente expeditione Aegyptiacā domum reuersum, ferro esse interiturum. Fortē autem acciderat

derat ut eodem tempore venirent ab eo litera ad
 Ezechiam, in quibus stultum eum dicebat, quod
 putaret se posse seruitutem effugere eius qui tam
 multas gentes perdomuerit: minabaturq; inter-
 necionem omnibus, nisi sponte pacis factis portis
 exercitum intra Hierosolyma reciperent. Has le-
 etas contempsit propter fiduciam quam in Deo
 collocauerat. Et epistolam complicatam in tem-
 plo reposuit. Iteratis deinde supplicationibus
 quibus urbis salus Deo commendata est, Esaias
 exoratum esse retulit, nec esse ea tempestate op-
 pugnationem metuendam ab Assyrio. Instare
 enim feliciora tempora, quibus securi possint
 agros suos in pace colere, et possessionum suarum
 curam habere timentes neminem. Proccedente au-
 tem tempore Assyriorum rex frustrari suos cona-
 tus uidens infectis rebus rediit ex causa tali.
 Multum temporis contriuit in apparanda op-
 pugnatione Pelusij: iamq; aggerem penè mœni-
 bus aquauerat, et uidebatur assultum prope-
 diem factururus, cum audiuit aduenire Tharfi-
 cem regem Aethiopum, Aegyptijs laturum
 suppetias, et per desertum copias ducere, ut im-
 promissus adoriatur Assyrios. Territus igitur
 hoc rumore Senacheribus propter inde cum suis
 abiit. Herodotus autem hunc contra Vulcani sa-
 cerdotem bellum gessisse dicit, nimirum quod idem
 et rex esset et sacerdos. Oppugnans, inquit,
 Pelusium, hac de causa obsidionem soluit.

11. Rex Aegyptius imploravit opem sui numinis, quod exoratum magnū Arabi incommodum attulit: nam & in hoc errat quod pro Assyrio scribit Arabem. Una, inquit, nocte murium nis tanta extitit, ut hostium arcus & reliqua arma corroderent: quo factum est ut exarmatus rex à Pelusio suum exercitum abduceret. Berosus autem Chaldaicarum rerum scriptor Senacheribi regis meminit: & quod apud Assyrios regnauerit, totamq; Asiam atq; Aegyptum bello infestauerit, his verbis narrat.

Quod Assyriorū exercitus una nocte peste absumptus est, & quod rex eorum domū reuersus filiorum insidiis periret.

CAP. II.

Senacheribus autem ab Aegyptiaco bello reuertens offendit ibi exercitiū, quem sub Rapsacis imperio reliquerat, peste diuinitus immissa deletū, prima nocte posteaquam urbē oppugnare coeperat, absumptus cum ducibus & tribunis CLXXXV. millibus milium: qua clade territus, & de reliquis copiis sollicitus, maximis itineribus in regnū suum contendit, ad regiā qua Ninus dicitur. Vbi paulo post per insidias seniorum è filiis suis, Adramelechi & Sennari, vitam amisit, occisus in ipso templo Arasci, quē precipuo cultu dignabatur: quibus ob parricidium à popularibus pulsus, & in Armeniā fugientibus, Assarachoddas minor filius in regnum successit. Atque hic fuit huius expeditionis

tionis exitus.

Ezechas ab infestatione Assyriorum liberatus cum aliquandiu uixisset in pace, decedens Manassæ filio regnum reliquit. CAP. III.

Ezechas autem præter omnem opinionem liberatus periculo, uita pro incolumitate Deo persoluit, quandoquidem manifestum erat huius solius ope hostem partim peste deletum, partim metu similis exitii ab oppugnatione urbis absterretum. Dumq; totus circa Dei cultum occupatur, paulò post in grauem morbum incidit, ita ut à medicis pro deplorato haberetur, nec amicis quidquã melius sperantibus: nec tam uita periculum angebat regem, quàm quòd sine liberis decedente generis successio in eo deficere uidebatur. Et regnũ sine legitimo herede futurum. Hoc igitur mœrore potissimũ cõsctus, supplex cum lacrymis Deum rogauit, ut tante speræ differretur uita terminus, donec procrearet sobolem, nèue nondum factus pater eximeretur numero uiuentium. Misericus autem Deus, idq; eò libentius quòd nõ sibi doleret regni voluptates adimi, sed successorem tantum germani principatus quæreretur, misso ad eum propheta Esaias, iussit nuntiari quòd post triduum morbum euaderet: Et superniuens annos quindecim nonnisi relicto herede filio decederet. Hac cum propheta ita ut iussus erat ad regem perferret ob magnitudinem morbi Et inopinatum nuntium

dubitans, prodigiosum aliquod signū ab *Esaia* postulat, ut cerio posset credere, missum illum ad se à Deo nuncium: quæ enim supra spem & rationem esse videntur, eorum solet hoc pacto confirmari ueritas. Et rogante propheta quód nam signum exhiberi sibi postulet, uoluit ut quando umbra in suo solario iam ad decimam lineam processerat, per totidem lineas reuerſi tam faceret. Et cū Deus hoc dedisset propheta precibus, uiso ita ut uoluit tam insigni prodigio, cōſectim recepta ſanitate ad templum ascendit, & adorato Deo nota persoluit. Circa eadem ferme tēpora imperiū *Aſſyriorum* per *Medos* diſſolui conſigit, de quo dicemus alibi. *Babyloniorū* autem rex *Baladus* miſſis ad *Ezechiam* legatis cū numeribus, inuitauit eum ad ſocietatem & amicitiam. Ille exceptis legatis comiter, & conuiuii regali adhibitis iſauros etiā ostendit, & apparatus armorum, & quicquid preſioſum auro conſtabat ac gemmis, atq; ita cum donis remiſit ad *Baladam*. Aditus deinde ab *Eſaia*, rogatusq; quinquam eſſent qui uenerant: ait ē *Babylone* miſſos à rege ueniſſe, oſtendiſſiq; ſe illis omnia, ut niſis diuitijs colligentes ex his ipſius potentiam, regi ſuo renunciare poſſent certius: tū propheta reſpondens, Scio, inquit, q̄ ha diuitia paulo poſt tranſferentur in *Babyloniā*, & poſteritū uirilitate amiſſa eunuchi ſeruiant regi *Babyloniæ*. hac enim prædixit dominus, *Ezechias* cō-
tristat

tristatus hac pradictione, ait se quidē malle gē-
 tem suā in eā calamitatē nō incidere, sed quādo
 aliter uisum sit Deo, precari ut saluē ipse possit
 in pace quod reliquū uita exigere. Huius quoq;
 Balada Babyloniorum regis Berosus meminit.
 Caterum propheta hic cū esset diuinus, & usq;
 ad miraculum ueridicus, certus se nihil à uē-
 ro alienum dixisse, omnia sua uaticinia scripto
 tradita reliquit posteris, ut ex eueniū certitu-
 do eorum posset intelligi: nec hic solus id fecit:
 sed alij praterea duodecim: & quicquid uel
 mali uel boni nobis euenit, totū illorum respōdet
 oraculis: sed hos alias singillatim percēsebimus.
 Ezccias porrō cū quantū iam diximus superui-
 xisset in pace, obiit post annum uita quartū &
 quinquagesimū, regni uerō nonū & uigesimalium.

Manasses à Chaldeorum ac Babyloniorum rege
 captus post aliquantum temporis ab eo rursus
 in regnum suum restituitur. CAP. II II.

Huius successor Manasses filius, ex matre 4. Reg. 21.
 Achiba Hierosolymitana cine natus,
 omnis paternis studijs cōterariū uita institutum
 tenuit, nullam impietatem pratermittēs, sed per
 omnia iniquitates Israelitarum imitans, quos
 Deus propter peccata perdidit. ausus est etiam
 scelestum templū, Dei profanare, atq; adeo totā
 urbem & reliquā ditionem quā latē patuit.
 Exorsus enim à Dei contemptu, in omnes quot-
 quot erant in Hebrais iustos grassabatur cadi-
 bus,

bus, ne à prophetis quidem cruentas manus abstinens: nam & ex horum numero per singulas dies aliquem afficiebat supplicio, ut Hierosolyma inundarentur sanguinibus. His tam nefarijs facinoribus concitatus Deus ad iracundiam, mittebat unum post alium prophetam ad regem simul atque populum, per quos eadem illis comminabatur calamitates, quas propter contemptum religionis fratres ipsorum Israëlita aliquanto ante perpetrati fuerant. At illi nolentes fidem habere illorum sermonibus, per quos moniti si paruissent imminetia mala vitare poterant, re tandem veritatem coram experti sunt. Cùm enim in eisdem perscuerarent moribus, hostem illis Deus immisit regem Chaldaorum & Babylonia: is misso in Iudæam exercitu, regionem totam depopulatus, Manassæ quoq; dolo interceptum & abductum, perpetuò pœnæ habuit obnoxium. Tum demum miser malo suo doctus admissam culpâ agnovit, & ut hostem humanum ac clementem experiretur, à Deo precibus petijt. Nec Deus se præbuit inexorabilem, sed misertus exaudiit supplicem: quem post aliquantum temporis spatium Babyloniæ domum remissam in pristinum principatum restituit. Cæterum clemetia victoris postliminio reuersus Hierosolyma, dedit operam si posset abolere priorum peccatorum etiam memoriam, mutatis moribus totus

conuersus ad religionis studia. Nam & urbem
 lastrauit, & templum consecrauit denuo, & in
 reliquū totius fuit in eo ut gratitudinē Deo pos-
 set approbare, & quoad uiueret eius retinere be-
 nenolentiā. Idē facere populū quoq; docuit, me-
 mor in quate incidisset infortuniū ob perperam
 administratā repub. Adornato etiā altari, ex
 praescripto Moysis solēnes obtulit super eo ui-
 ctimas. Restituitis in ueterē statū religionis riti-
 bus, ad muniēda Hierosolyma curā trāstulit, ita
 ut reparatis antiquis mœnibus, noua illis cir-
 cūdaret, & turres excitaret altissimas, subur-
 banasq; arces cū alijs necessarijs tum in primis
 cōmeatibus muniret. Adeoq; in melius muta-
 tus est, ut ex quo Deū colere cœpit, toto uita tē-
 pore predicatus sit beatissimus. Cumq; nixisset
 annos L X V I I. in uitis esse desijt, ex actis in re-
 gno annis quinq; & quinquaginta. Sepultus est
 in hortis proprijs: regnum excepit Amos filius,
 natus matre Emalsema, oriunda ex Iabate op-
 pido. Hic imitatus iuuenilia sui patris opera, et
 à similibus nō abstīnēs facinoribus, maturē de-
 dit pœnas, domi à suis oppressus familiaribus
 nixdum exacto anno uita quarto et uigesimo,
 regni uero secundo. In eius interfectores ani-
 maduertit populus, ipsum in paternum monu-
 mentum intulit, & regnum eius filio Iosia no-
 minato tradidit, octo tum annorum puero.

De Iosia rege.

CAP. V.

Edmunda

4. Reg. 22.

Huius mater fuit ex oppido Boscecha, Ieda nomine, ipse indole optima, & ad virtutē natus, Davide regē exēplari & regula totius vitæ sibi propositio: quamprimū enim duodecimū annū ætatis attingit, egregiū edidit pietatis ac iustitiæ specimē. Auctor enim fuit populo, ut abiectis erroribus, & relictis de falso creditis dīs persuasionē, conferrēt se ad cultum patrij numinis. Et retractatis maiorū suorū institutis, quicquid peccatum esset corrigebat, tam prudenter adhibitis remedijs, quā si esset ætas maturissima: quæ uerò decenter se habere inuenit, immota seruauit, & imitatus est. Hac autē faciebat iū per innatā sapiētiā, tum etiā seniorū monitis & cōsilijs. Sequēdo enim legū ductū in ordināda repub. & cultu diuini numinis aberrare non potuit, à quibus recedentes priores aliquot reges seipso perdidērāt. Itaq; obeūdo tam urbē quā regionē totā, lucos externis dīs dedicatos excidebat, & aras eorū diruebat, & donaria quæ ei a maioribus cōsecrata fuerāt, per ludibriū detrahebat: atq; ita populū à nana opinatiōe ad uerū Dei cultū conuertit: & consuetā holocaustomata ceteraq; sacrificia super altare obtulit. Cōstituit etiā certos magistratus, & morū cēsores, qui priuata quoq; negotia sic disponerēt, ut in omnibus nō minorē iustitiæ quā uitæ ipsius rationem haberent. Dimissus deinde per totā suam ditionē nuntijs, iussit ut quicunq;

uellent

nellent cōferrent aurū & argentū in reparatio-
 nem templi, idq; suo quisq; arbitrari, ut nemo
 grauaretur: & allatis pecunijs curā sumptuum
 in templū sariū rectū prestandū cōmisit Amasi
 prefecto urbis, & Saphani scribe, & Ioatha
 cōmentariensi, & pontifici Eliacia: qui omis-
 moris & dilationibus, adhibitis architectis, &
 suppedisariis omnibus rebus ad reparationē ne-
 cessarijs, incūbebant operi: & q; ita instauratū est
 templū, & ipsum regia pietatis argumentū fu-
 turum. Anno deinde regni sui XV III. insit
 Eliaciam pontificē pecunia qua instauratiōi
 supersuit in massas cōflata craseras inde & li-
 batoria phialasq; ad ministeria tēpli cōficere:
 praterea quicquid auri argentiue in thesauris
 esset, id quoq; prolatū in eosdem usus cōvertere:
 pōtīfex autē dum promit aurum, fortē incidit
 in sacros libros Moysis in templo repositos: eos
 prolatos dedit scribe Saphani: qui eūm eos per-
 legisset, regē adiit, & qua imperasset omnia fa-
 cta indicauit: praterea libros recens inuentos ei
 legit. Qua lectione audita rex scidit sibi nestē,
 & conuocatis intimis aliquot amicis, ipsoq;
 scribe & Eliacia pontifice, misit eos ad pro-
 phetissam Oldam, uxore Sallum, uiri clari ac
 nobilis, ut persuaderet ei Deū placare, & pro-
 pitium genti suae reddere: timendum enim esse no
 propter neglectas à maioribus leges Moysis
 graues casus imminuant, neue eiectione patrio so-

lo in externis regionibus destituti omnibus commodis miserè uitā finiant. Auditis regijs mandatis prophetissa iubet ei renūtiari, quòd Deus semel cōtra eos sententiā rulerit, quæ nullis supplicationibus irrita fieri possit, ut populus ejciatur proprijs sedibus, et omnibus presentibus cōmodis propter non seruatas leges multetur: quandoquidem concessio ad respiciendum tanto temporis spatium, ne prophetarū quidem hortationibus ad saniorē mentem reuocari potuerit, debitas impietatis pœnas pradicentiū: Et ideo decretum id mutari non posse, ut ipso euentu discant esse Deū, Et in prophetarū eius prädictionibus nihil inesse mendacij, quibus certā suam uoluntatem hominibus indicare solet: attamen propter bonitatem regis dilaturū Deum aliquantisper imminuentem calamitatē: sed ab eius obitu præfinita iam antè mala in populū missurū. Hoc mulieris uaticinium regi renūtiant qui ad eam missi fuerant. Ille circū omnia oppida missis nuntijs, iussit Hierosolyma cōuenire sacerdotes ac leuitas, Et omnes omnis ætatis homines: Et cum cōgregari essent omnes, primū eis sacros libros legit: deinde stans in editiori loco in medio populi, sacramento adiecit uniuersos ad cultum draui numinis, Et seruandas leges Mosais: quod illi magno consensu facturos se receperunt. moxq; sacra facientes Et mactantes uelutimas Deum precabantur ut propitijs adesse dignare

dignaretur. Postremò iussit pontificē, si quod
 uas in templo superesset à maioribus dicatum
 idolorum externorum usui, ut inde eijceretur: &
 cum non pauca essent collecta, omnibus incēsis
 cinerem eorum dispersit: deniq; sacerdotes ido-
 lorum à genere Aaronis alienos interfecit. His
 apud Hierosolyma peractis exiuit perigrè, &
 quicquid per totam regionem in honorem exter-
 norum numinum à Hieroboamo dedicatum in-
 uenit, delcuit funditus, & ossa pseudoprophe-
 tarum super altare, quod primus Hieroboamus
 extruxerat, combussit, sicut superius diximus,
 iam tū cū super eo Hieroboamus sacra faceret,
 interuenisse prophetam, & in praesentia totius
 populi prauitasse, quòd unus ex Dauidis pro-
 genie, nomine Josias, hoc esset factururus: cuius
 praedictionis euentus post annos trecentos sexa-
 ginta annum secutus est. Post hac inuisit & alios
 Israēlitas, qui captiuitatē & seruitutē Assy-
 riorū euitauerant, eisq; persuasit, ut omīssis im-
 pijs actionibus, & religionibus externis, Deum
 maximum ritū patrio colerent eiq; soli adhære-
 rent. Nec hoc contentus oppidatim ac uicatim
 per domos seruatus est, ne quid suspectum intus
 deliresceret: quadrigas etiā solis, quas superiores
 reges in vestibulo templi consecrauerant, & si
 quid aliud diuinis honoribus uulgus imperitus
 dignabatur, de medio sustulit. Cateram lustrata
 ad hunc modum regione uniuersa, populū Hie-
 rosolyma

rosolyma cōvocauit ad celebrandum festū azymorum, quod dicitur Pascha, deditq; populo ad epulum de suo triginta hedorum. Et agnorum millia, et bouum tria millia. Principes quoq; sacerdotum contulerunt sacerdotibus ad idem festum agnorum duo millia, et sexcentos: Et similiter leuitis eorum primarij dederunt agnorum quinq; millia, boues quingentos: cumq; tanta esset uictimarū copia, immolabātur omnes iuxta leges Moysis, sacerdotibus ei cura praposis, et exēplo suo reliquo populo praecunibus. Et quod à Simuelis propheta tēporibus in eam usq; diem nulla talis festiuitas celebrata fuerit, causa est, quia tum omnia iuxta praescripta legi et antiquas consuetudines peragebant. Post haec Iosias cum pace, diuitiis, et gloria floruisse, nisi finem habuisset huiusmodi.

Necho rege Aegypti contra Babylonis per Iudam exercitum ducere uolente, Iosias uetare conatus praelio uictus occiditur. CAP. VI.

NEchaos Aegypti rex magnis delectibus habitis copias ad Euphratem duxit contra Medos et Babylonios, qui Assyriorum imperium euerterant, nolens sibi Asia regnum querere. Cumq; processisset usq; Mendem oppidū ditionis Iosia, opposuit se ei, uetans per sui iurisdictionē iter cōtra Medos facere. tum Necho ad aduocatorem missus, ait se non illum petere bello, sed ad Euphratem properare: nō esse sibi imponendam

nendam necessitatem præter propositum cū ob-
 stante dimicandi. Iosias autem uerbis Aegyptij
 nihil mouebatur, sed perseuerabat in ea senten-
 tia, ut per suam ditionē uolenti ducere transitū
 pernegaret, falso opinor ad hanc arrogantia ur-
 gente hominem, ut occasione aduersus eum in-
 ueniret. Dum enim acie instruens curru ab uno
 cornu ad alterum uehitur, Aegyptius quidam
 sagitta icto belladi studiū exemit. saucius enim,
 & cruciatū non ferens, iusso exercitū deflectere.
 Hierosolyma reuertitur: ubi ex eo uulnere est
 mortuus. Sepultus est magnifico funere in monu-
 mentis paternis, cū uixisset annos triginta no-
 uem, regnasset triginta annum. Lixit eum popu-
 lus multis diebus lamentis, & tristitia mortem
 eius prosequens. Hieremias etiam epicedium ei
 scripsit lugubri carmine, quod nūc quoq; exstare
 uidemus: hic propheta & instantem urbi ca-
 piuitatē Babyloniā, & nostri etiam seculi cla-
 des prædictas mādauit literis. Nec solus ille hac *Hieremias*
 uaticinatus est multitudini, sed & propheta *cap. 25*
Ezechiel, qui primus duos libros hoc argumēto
 scriptos reliquit: erant autē hi duo sacerdotes alia
 generis: quorum Hieremias uixit Hierosolymis,
 ab anno decimo tertio regni Iosia usq; dū tem-
 plum unā cū urbe est dirutū: cuius suo loco men-
 tionem faciemus. Porro morituro quemadmodum
 diximus Iosia, regnum suscepit filius eius Ioa-
 zus, anno ætatis uigesimo tertio, regiam habens

T Hierosoly

Hierosolymis. Hic matre natus Amethala, im-
 VII. *p̄s & impuris fuit moribus. Hunc Aegy-*
priorum rex à bello reuertens accersitum ad se
in urbem Syria Samathā uinxit, & fratri eius
seniori, eodem patre nato, Eliacimo nomine re-
gnum tradidit, Ioacimi nomine prius illi indito:
regioni uerò eius centum argenti talentorum tri-
butum imposuit, & unius talenti auri. atq; ita
Ioacimo tributario facto, Ioazum secū in Ae-
gyptum abduxit, ubi mortuus est cum regnasset
mensēs tres, dies decem. Mater autem Ioacimi
uocata est Zabuda, nata ex oppido Abuma:
hic quoq; malitioso fuit ingenio, nec erga Deū
p̄s, nec mitis erga homines.

Nabuchodonosorus inuadens Syriam Ioacimum
ad amicitiam & societate suam pertraxit. C. V I I I.

A Nno autem quarto ex quo u regnare in-
 cepit, quidam Nabuchodonosorus apud
 Babylonem regno potitus, cum instructissimo
 exercitu Carchabesim ad Euphratē sitam pe-
 tijt, bellū inferens Aegyptio Necho, qui tunc
 toti Syria dominabatur. At ille cognito Baby-
 lonij conatu, nō contempsit hostem, sed cum ua-
 lidis & numerosis copijs ad Euphratē ei se op-
 posuit, & collatis signis cū eo cōgressus amissio
 multis millibus coactus est cedere: Babylonius
 autem superato Euphrate, totam Syriam Pe-
 lusium usq; subigit Iudæa sola excepta. Quarto
 deinde regni Nabuchodonosori anno, Ioacimi
 uenit.

verò octavo, Babylonij Iudcis bellum inscrunt
 magnis viribus, diris minantes ni tributa pen-
 dant quemadmodi reliqui Syriæ habitatores. 1. Reg. 24.
 At ille timore suadente pacem mercatus pecunijs,
 integro triennio imperata tributa persoluit.

Inductus deinde ad uanas spes rumoribus ex-
 peditionis Aegyptiorum contra Babylonios, et
 negatio tributo, expectatione sua frustratus est:
 nam Aegyptij bellum instaurare non ausi sunt,
 id quod propheta Hieremias quotidianis mo-
 nitis predicere non desistit, frustra eos sperem in
 Aegyptiorum presidio ponere. Imminere enim
 urbi certam subuersionem à Babylonis, et Iaci-
 mo regi captiuitatem. Sed hæc uaticinia quæ nemo
 eis moueretur, nemini proderant. Etenim tam
 uulgus quam proceres contempnim hæc audiebant,
 et irati male ominanti, prophetam apud regem
 accusabant, deposcentes eum ad supplicium. Dela-
 ta demum re ad regium senatum, maxima pars ut
 improvida calculus suis eum damnauit: pauci ue-
 rò quidam sapientiores à regia prophetam dimi-
 serunt, auctoresque fuerunt etiam alijs, ne in eum
 sauire pergeret. Adducebantque rationem, non hunc
 solum mala urbi predicere, sed et Nizichæm
 antè talia prædixisse, et multos alios, quorum
 nemo à sui temporis regibus, aliquid esset passus:
 sed omnes ut Dei nates habiti sint in pretio:
 atque hoc pacto lenius animis diuersa sentientiū,
 effecerunt ut renouatis suffragijs propheta exi-

meretur supplicio: qui conscriptis omnibus suis prophetiis, ieiunanti populo & in templū cōgregato, nono mēse quinti anni regni Ioacimi legit cum librū, continētē quid tēplo & urbi ciuq; populo deberet accidere. His auditiis principes ei librum adimunt simulq; iubēt tam ipsum quā eius scribam Baruchum ē medio sicidere, ut omnes lateat ubi sint: librū uerò ad regē pertrulerunt, qui presentibus amicis iussit scribam librum sumere & legere: quo lecto iratus conscidit eum, & iniectum in ignem exussit: iussiq; Hieremiam & Baruchum ad se adduci daturos supplicū: sed illi iam se ira eius subdlexerāt.

Nabuchodonosorus Ioacimū rursus Aegyptiorum rebus studentem interfecit, & Ioacimum eius filium pro eo regem constituit. CAP. VII.

Non multo post uenientē cum exercitu Babylonium regem excipit in urbe, territus propheta predictionibus: quòd enim ab eo sibi non timeret, neq; exclusu, nec ad bellum se parauit. At ille receptus non seruauit fidem, sed florem inuentantis Hierosolymitana una cū ipso rege interfecit. quem etiam insepultū extra mœnia iussit proyici: & pro eo Ioacimū filiū regem urbis & regionis constituit: eorū uerò qui in aliqua dignitate fuerunt, in captiuitatē abduxit Babylonē tria millia, in quibus fuit etiam tum puer Ezechiel, Etic finis fuit Ioacimi regis, qui uixit annos triginta sex, regnauit undecim.

Successor

Successor autem eius Ioachimus, natus matre Hierosolymitana nomine Noſta, regnavit menses tres, dies decem.

Babylonius mutata sententia Ioachimum obsidet, deditumq; ultro captivum Babyloniam abducit. C.I X.

Babylonium autem regē statim dedisse re- I X.
 gnium Ioachimo penituit. Verbatum enim 4. Reg. 25.
 ne memor patris per iniuriam occisi, regionē ad
 defectionē percelleret. Misso igitur exercitu Hie-
 rosolymis eum obsedit, qui cum esset natura bo-
 nus & iustus, non sustinuit periclitantem pro-
 pter se urbem despicere, sed matrem & cognato-
 sos missis à rege ducibus tradidit obsides, illo in
 hoc cum eis fœdere, quod nec urbi mali aliquid
 inferrent, nec civibus. Sed etiam quoq; ne per in-
 tegrum quidem annum fides servata est, Baby-
 lonio rege violante eam, & mandante per liti-
 ras suis ducibus, ut omnem inventum captivam
 ex urbe abducerent, & quicquid inesset artifi-
 cum, & vinctos ad se adducerent: fueruntq; hi
 omnes decem millia numero, & octingenti tri-
 ginta duo. & in his Ioachimus cum amicis ac
 matre, qui à rege in custodia sunt habiti.

Sedecias Hierosolymorum rex à Babylonio con-

stituitur.

CAP. X.

Pro Ioachimo autem Sedeciam eius patrui
 regem constituit, iureiurando astrictum
 quod nihil in ea regione esset novaturus, nec in-
 vaturus Aegyptios. Is erat annorum viginti &

nius cum principatū acciperet, natus eadē ma-
 ere qua frater Ioachimus, sed iusti ac decori ne-
 gligēs, ut qui aequales quoq; circa se haberet im-
 pios: quin & totius populi in eādē solutus est
 licentiā. Quamobrē saepenumero Hieremias pro-
 pheta illum adiit, obstitans ut omīssis impietati-
 bus iustitiā curā gereret: nēne aut ducibus men-
 tem adhiberes, quod essent mali pleriq; aut sal-
 sis prophetis credere, eū decipientibus, & polli-
 centibus nō oppugnaturū amplius urbem Baby-
 lonium, nuncēdumq; bello petiū ab Aegyptiis:
 hac enim non verē dici, nec euentura esse unquā.
 Sedecias uerō tanisper dum audiebat prophe-
 tam, agnoscebat tūnera dicere, & in rem suam
 esse, si illi fidem adhibeat: sed per amicos rursum
 deprauabatur, & abducebatur à propheta con-
 silijs in diuersum quocūq; uellent. Sed & apud
 Babylonem Ezechiel eodem tēpore uastationem
 templi prädicebat, eamq; prädictionē etiam Hie-
 rosolyma transmisit: quibus uaticinijs Sedecias
 hac potissimum de causa noluit credere. In case-
 ris enim omnibus inter se concinebant, quod &
 urbs ui caperetur, & Sedecias ipse captiuus abdu-
 ceretur: in hoc uero discrepare uidebatur Ezechiel,
 quod negaret Sedeciam uisurum Babylonē, cum
 Hieremius asseneret omnino futurum ut capti-
 uum cum Babylonius rex secū abduceret. Qua-
 re cum hic diuersa dicere eos uideret, ne illa qui-
 dem uera putabat, in quibus consentiret: etiam si
 euentus

eventus omnia vera fuisse cōprobanit, sicut alias
 opportunius dicitur. Igitur cum per octo annos
 socius Babyloniorum fuisset, violato sœdere ad
 Aegyptios defecit, sperans si cum illis vires con-
 iungeret, Babyloniam necessariò succubere. Quo
 cognito Babylonius exercitum contra eum du-
 xit: uasataq; regione, & occupatis arcibus ad
 ipsa Hierosolyma oppugnanda accessit. Aegy-
 ptius autem audito in quibus angustiis esset Se-
 decias socius, assumpto valido exercitu Iudæam
 petiit, nolens obsidionē solucere. At Babylonius
 intermissa obsidione, obviam illi profectus, uno
 pralio victum tota Syria expulit. Mox uerò ne
 obsidia soluta est, pseudopropheta Sedeciam de-
 ceperunt, uanū iactantes quod à Babyonijs regi
 eiusq; subditis instaret belli periculum, quòdne
 transferendi essent è suis sedibus in Babyloniam:
 immo etiam captiuos reddituros esse cum omni-
 bus uasis quibus rex templum spoliauerat. At
 Hieremias adito rege omnia vera & his con-
 traria prænuntiat, dicens eos regem decipere,
 nihilq; commodi sperandum ab Aegyptijs: sed
 victis illis Babylonium copias ad Hierosolyma
 reducturum, & quotquot oppugnationi ac sa-
 mi supersuerint, captiuos abducturum: dire-
 ptisq; omnium facultatibus, & exhaustis tem-
 pli diuitijs, in urbem simul & templum ferro ac
 flammis sauturum, nullo sacri aut profani dis-
 crimine. Et seruiemus, inquit, ei posteriùq; cum

per annos L X X. à qua servitute Persæ & Medinos eripient, extincto Babyloniorum imperio: quorum ope dimissi, & huc reuersi templum adificabimus denuo, & Hierosolyma restitueamus. Hac dicēs Hieremias plerisque persuadebat: principes uerò & impij uelut furiosum contēbant. Cumq; aliquando libuisset ei natale solū Anathoth remiscere, quod à Hierosolymis x x. stadijs est distitū, quidā ē magistratibus in itinere sorte obuius cōprehensum detinuit, calūnians quod ad Babylonios uellet trāsferere. Prophetā cōtrā negauit eum uerū crimen asserere, sed ire se in patriam. At ille nihil eius uerbis motus, duxit eū ad magistratus in iudiciū, à quibus diu tortus & excruciatu sernabatur ad supplicium, & aliquanto tēpore coactus est uiuere in his afflictionibus. Anno autē nono regni Sedecia, decima die mēsis decimi, Babylonius rex iterū exercitum aduocauit Hierosolymis. & continuata per x v i i i. menses obsidione, modis omnibus expugnare urbē conatus est. Præter externam autem oppugnationē duobus granibus malis intus impugnabatur ciuitas, fame simul & pestilentia uehementer grassantibus. Interim Hieremias in carcere nō quiescebat, sed clamabat ad multam diuē apertis portis recipiendū Babylonium: nam hoc facto seruandos esse unā eū totis familijs, alioquin sine remedio perituros: add. bat, manētibz in urbe hostili ferro aut fame percundū: qui uerò

ad host

ad hostē perfugerint, mortē euasuros. At principes ne malis quidē pressi audire nolibant, sed irati ad regem omnia deferebant, incusabantq; prophetā ut furcē, & frangenti sibi animos, & obnunciandis calamitatibus omnem populi promptitudinem & alacritatem enervantem: illos enim paratos pugnare pro patria, hunc uerò minari tristitia, & dicere expugnatam urbem omnino subuertendam esse. Rex uerò suopie quidem ingenio non exacerbabatur: sed ne in primum inuidiam tali tempore incurreret uoluntati eorū resistens, permisit eis ut de propheta quicquid liberet facerent: quo impetrato cōstitim carcerem petentes, exemplū inde in quendam cœno- sum puteū per funem demiserūt, ut ibi praefocatus moreretur: ille uerò usq; collum inersus ibi manebat. Interim quidam ē seruū regis charioribus genere Aethiops, renūcias domino quid propheta acciderit, dicens non rectē principes statuisse & amicos, quod uatem in cœnū demerferint, & grauiorē quā qua in uinculis erat expectāda, mortem homini excogitauerint. His auditis rex poenitentia prioris consilij, quod principibus prophetā in potestate tradiderat, iubet Aethiopā triginta socios ē suo famulatio sibi assumere, funesq; capere & quicquid ad uiri incolumitatem opus sit, & quantū potest propere ē puteo Hieremiam extrahere. Tū Aethiops assumptis, quēadmodū iussus erat, socijs, extractū ē cœno per-

misit abire liberum. Accitus deinde clam ad regem, interrogatus est ecquod posset diuinitus asferre ad rem presentem remedium. Ille habere se ait, sed neminem crediturum sibi, aut praeceptis suis obtemperaturum. Sed omnes, inquit, amici tui quasi maleficū cupiunt me perdere: & ubi nunc sunt impostores illi qui negabant Babylonium amplius rediturum? Quamobrem nereor apud te veritas ē promere, ne forte in nitā meam seas. Sed cum rex iureiurando confirmasset, nec se illud interfecturum, nec amicos id facere passurum, fretus accepta fide, consuluit ut urbem Babylonys dederet: ita enim se internuntio iubere Deum, si modō velit incolumis esse, & imminens periculum euadere, & cauere ne urbs solo aquaretur, templumq; tradatur incendio. Nisi faciat, ipsum fore omnium malorū causam tam sibi ac sua familia, quā uniuerso populo. Tum rex, se quidem cupere facere quae uates in rem cōmuni consuleret: sed timere amicos, qui iam ad Babylonios transfugerant, ne ab illis accusatus apud regem traderetur supplicio. At propheta addebat illi animam, uanum eum timorem esse dictitans: nihil enim mali passurum, si ciuitas ē dederet, ac ne uxores quidem eius & liberos: mansurum etiam templum incolume. Hac locutū Hieremiam rex dimisit, iussu nemini civium communicatum inter ipsos consilium prodere, ac ne principibus quidē indicare, si cognito collocutos se

se esse, percontarentur cūnam esset à rege accersitum: sed prætexendum quòd ueneris rogatum, ne posthac amplius haberetur in uinculis: id quod factū est à propheta, uolebāt enim scire quānam de causa accessisset ad Sedeciam.

Captis Hierosolymis Nabuchodonosorus populum
traducit in Bābyloniam. CAP. XI.

I Nereā Bābylonius pergebat in oppugnādīs
acriter Hierosolymū, extructis aggeribus, ex
erectis turribus, è quibus arcebat propugnatores
stātes in mōnibus: multos enim aggeres circum-
quaq; excitauerat, urbis muro altitudine pares.
Nec segniter interim defendebatur urbs, ciuibus
nec fami nec pesti suocumbentibus, sed obdu-
ratis animis omnia mala perferentibus: ac ne
machinis quidem hostium territi, alias contrā
machinas extogitabant, ut inter se utriq; non
uiribus solum certarent, uerumetiam aribus,
dum illi his potissimum sperant se urbem posse
capere, hi salutem suam in eo putant consistere,
si non cessent nouis commentis illorum conatus
ludificari: atq; id certamen durauit per menses
decem & octo, donec tandem succubere, par-
tim media uicti, partim superne è turribus te-
lorum multitudine oppressi. Capta est autem
urbs undecimo anno regni Sedecia, quarti men-
sis die nona: ceperuntq; eam duces Bābylo-
niorum, quibus Nabuchodonosorus oppugna-
tionem commiserat, dum ipse apud Reblaiha
dege

degeret: quòd si quis requirat eorū ducum etiam nomina sunt hæc: *Nergeleaz, Armatius, Emegar, Nab. sari, Echarampsari.* Urbe autē capta circa mediam noctē, & ducibus ac reliquis hostibus in tēplum ingressis, *Sedecias* rex ubi hoc sensit, assumptis uxoribus, liberis, ducibus & amicis, fugam arripuit per sauces quasdam angustas in desertum: quod cū *Babylonij* cognovissent transfugarum indicio, sub auroram aggressi sunt eos persequi, & affecuti eos nō procul à *Hierichunte* circumvenerunt. Amici verò & duces fuga comites uisis ē propinquo hostibus, relicto *Sedecia* dissipati sunt quāquemq; cunctis spes effugij. Ipse penē desertus cū uxoribus ac liberis & paucis amicis in hostium potestate devenit, & mox ad regē perductus est. Quem postquam in conspectu habuit *Nabuchodonosorus*, impium & fœdī fragū vocare cepit, promissionum immemorē, quod regi servare illam regionē esset pollicitus: exprobrabat etiam ingratitude, quod cū à se accepisset regnū *Ioacimo* fratris debitū, accepta potestate abusus esset in auctore beneficij. Sed magnus est, inquit, Deus qui te propter mores tuos pessimos in manus meas tradidit. His verbis cū *Sedeciam* increpasset, eue stigio iussit ipso & alijs captivis inspectantibus filios ei: & amicos trucidari: deinde ipsum excacavit, *Babylonē* secum abduendum. Atq; ita utriusq; propheta prædictiones, et *Hieremia* quāto

quàm Iezecielis, quamvis ab illo contēpta, euentu non uana fuisse cōprobata sunt : quòd captus abduceretur ad *Babyloniā*, & coram eū eo loqueretur, & oculis suis faciem eius uidebit. *Hieremias* prädixit: quòd uerò cecatus primo cū *Babylonem* perductus esset uidere eam non potuit. *Iezecielis* fuerat uaticinium. Quae quidē ignorantiis satis declarare possunt *Dei* naturā, quàm uaria sit & multimoda, omnia tēpestiuē disponens, & futura praesignificās : sicut humana inscitia & incredulitatis insigne exēplum hic eminet, per quā non licuit eis futurā calamitatē euasare, ut ne cauerent quidem fatum ineluctabile.

Atq; hic fuit *Dauidici* generis regū exitus, qui unus & uiginti regnauerunt deinceps: idq; tēporis spaciū quingētos & quindecim annos continet, & mēses insuper sex cū diebus decē: annumeratis uiginti annis primi regis *Sauli*, qui fuit tribus aliterius. Caterū *Babylonius* post uictoriam *Nabuzardanē* ducem misit *Hierosolyma* cū mādatis, ut templum spoliatū incenderet, regia quoq; simuliter cremata urbem à fundamentis dirueret, populum in *Babyloniā* traduceret. Qui cū eò peruenisset undecimo *Sedecia* regni anno, è tēplo uasa omnia tam aurea quā argentea sustulit, & labrum quoq; illud grande quod *Solomō* dedicauerat: praeterea colūnas illas areas cum suis capitulis, & mensas aureas atq; candelabra. His sublati templum incendit mensis quinti

quinti die prima, anno regni Sedecia undecimo,
 regni vero Nabuchodonosori XVII. deinde
 & regiam incendit, & urbem diruit. Incensum
 est autem templum annis ex quo constructum fu-
 rat clapsis CCCCXX. mensibus sex, & die-
 bus decem additis: ex actis. à transmigratione ex
 Aegypto annis M. LXXI. mensibus sex, diebus
 decem: à diluvio autem usque ad templi deusta-
 tionem intercesserunt anni M. DCCCCL. men-
 ses sex, dies decem: ab Adam item cōditio usque
 Anni ad hunc templi casum tria millia annorum cla-
 mundi. p̄sa sunt, & insuper DXXI. menses sex, dies
 decem. Tantus censetur annorū numerus, quo tem-
 poris spatium quid & quando gestū sit, suo quoque
 ordine explicavimus. Diruit Hierosolymis &
 populo migrare iussit, dux regius captivos fecit
 hos: pontificem Sarcam, & qui post hunc secun-
 dum inter sacerdotes locum tenebat, S. phemam:
 tres praefectos custodie templi, eunuchū prima-
 rium regis cubicularium, cum septem alijs regijs.
 amicis: praeterea scribam-regium, & alios prin-
 cipes viros sexaginta, quos omnes unā cum spo-
 līs templi perduxit ad regem suum agens tunc
 Reblashia, quae est Syria cinitas. Rex vero ponti-
 ficem & principes in ea urbe in suis capite plecti,
 reliquam captivorum multitudinem & in his Se-
 deciam ipse Babylonē perduxit. Iosadaou etiam
 pontificem vivētem secum duxit, Sarcam pontificis
 filium, quem modo Reblashia affectum supplicio
 dixim

diximus. Nunc quoniam regum genus & eorum
 successionem ordine recensuimus, cōueniens duxi
 etiam pontificum enumerare nomina, qui regum
 tempore per continuas successiones summum
 administraverunt sacerdotium. Ergo primus
 omnium in templo recens à Solomone exstructo
 pontifex fuit Sadocus, cui filius Achimas suc-
 cessit: post Achimam Azarias, & post hunc
 Ioramus: post Ioramū Isus, & deinceps Axio-
 ramus, Phideas, Sideas, Iulus, Iothannus, Vrias,
 Nerias, Odeas, Saldumus, Elcias, Sareas, Iosa-
 docus qui captivus Babylonem pertractus est: hi
 omnes quasi per manus traditu sacerdotum filij
 parentum successores acceperunt, cōtinuata ge-
 neris serie. Caterum rex Babylonem reuersus Se-
 deciam in carcere usq; ad mortem eius detinuit,
 mortuum tamen regia sacris pompa clatum se-
 peliit: uasa quibus Hierosolymitanum templum
 spoliauerat, suis consecrauit numinibus: populo
 in Babylonia sedes attribuit: pontificem è uincu-
 lis exemit. Nabuzardanem autē dux qui po-
 pulum captiuum abduxerat, trāsugas & pau-
 peres illic reliquit, duce illis prepositio nomine
 Godolia, Aicani hominis nobilis filio, uiro
 a quo ei bono. His imperauit, ut pro agris quos ad
 culturā acceperant, certum tributum regi pende-
 rent. Propheta quoq; Ieremia è carcere exem-
 pio suasisit ut irei secum Babylōnem: iussu enim
 se à rege, ut ei necessaria omnia praeberet. Quod
 H. H.

si sequi nolis, diceret ubinā habitare cuperet, ne de hoc regē per literas citriorem possit reddere. Prophetā uerō neq; ducem sequi uoluit, neq; aliō ad habitandum ire, contentus habitare in ruinis patriæ, & eius miseras reliquias colere. At dux uoluntate eius cognita. Godolia quem ibi relinquebat cōmendauit hominem, mandans ne quid ei deesse pateretur: donatoq; uite magni precij numeribus, ipse quoq; domum profectus est. Hieremias autem domicilium elegit apud oppidum Masphatam, impetrata prius à Nabuzardanē gratia ut secum ē carcere dimitteretur etiā Baruchus Neri filius, insigni familia natus, & in patria lingua egregiē doctus: Nabuzardanes itaq; his peractis Babylonē reuertitur. Illi autē qui obsidionis Hierosolymitanæ tempore diffugerant, posteaquā Babylonios recessisse audiuerunt, undiq; collecti uenerūt ad Godoliam Masphatha. Eorum principes erant, Ioannes Careā filius, & Izanias & Sareas, & nonnulli alij: præterq; hos Ismaël quidā ortus regio genere, uir alioquin malus & dolosissimus, qui tēpore obsidionis profugerat ad Baltham regē Ammanitarū, & apud eū per id tempus moratus fuerat. His igitur ad se uenientibus, Godolias suasisit ut ibi manerent, nihil timētes à Babylonijs: posse enim eos impune regionem colere, interposito que iureiurādo paratum fore suum auxilium si quis molestaretur, consuluit ut unusquisq; habitaret in quo

in quo uellet oppido, dicens missum se una aliquot e suis, & daturum operam ut diruta instauraretur, & habitetur denuo: illos uero debere donec tempestiuum est curare ne frumentum & uinum ac oleum desit in futuram hyemem quo sustententur: hac locutus permisit quemque arbitratus suo quem liberet locum incolere. Qua fama postquam ad circumuicinas Iudae gentes peruenit, quod profugos ad se uenientes Godolias magna humanitate exciperet, & agros eis colendos assignaret, imposito certo tributo quod penderetur Babylonio, undique concursum est ad eum, & coeperunt regionem colere. Ioannes autem cum alijs principibus uidentes regionem colimulatum amauerunt Godoliam propter bonitatem eius & humanitatem: admonueruntque eum quod Bathales Ammanitarum rex ideo misisset Ismaelem, ut ipsam clam dolo interficeret, & principatum inter Israelitas occuparet, cum sit e genere regio: securum fore ab insidijs, si eis permittat Ismaelem clam occidere. Vereri enim se, ne si ipse insidijs praoccupatus fuerit, reliquia Israelitarum in totum pereant. Ille uero respondit se non dissimulaturum tales insidias aduersum hominem affectum a se beneficio: non enim esse uerisimile eum qui in tanta inopia necessitate nihil mali fecerit, nunc contra omnes fas erga benefactorem tam ingratum esse, ut cui circumuento insidijs non posset sine scelere non

sic

succurrere, cum sua manu interimere conetur. Atamen etiamsi uera essent qua deferrent, emori esse satius, quàm hominē qui salutem sua fidei commisisset, opprimere. Itaq; Ioannes cum ceteris frustra hoc conatus persuadere abijt. Post dies inde triginta uenit ad Godoliam in Masphata Ismaël comitatus amicis decē: ubi inter hospitaes epulas dum se comiter poculis inuitant, hospitem mero grauem & somnolentum aduertēs, cum decem illis socijs adortus interfecit, nec difficile fuit ceteros conuiuas similiter affectos confodere: quibus uocatis adiunāte nocturno tempore per totum oppidum grassati sunt promiscuis cadibus tam in Iudaeos quàm in Babylonios milites securos & passim dormientes. Sequenti uerò die uenerunt cum muneribus ex agris ad Godoliam circiter octuaginta, omnium inscīj quae acciderant: quos uidens Ismaël intrò uocauit ad Godoliam, & introgressos clauso palatio trucidauit, cadaueraq; eorum in puteum quendam, ne essent conspicua, demersit. Soli autem ex eo numero seruati sunt, qui rogauerunt ne se prius occideret, quā ei quaedam occulta in agris traderent, supellectilem & uestes atq; frumentum: quibus promissis motus, aliquot ex eis pepercit: plebē uerò Masphatensem cū mulieribus & pueris abduxit, & in his etiam Sedecia filias, quas Nabuzardanēs apud Godoliam reliquerat. His perpetratis ad

Ann

Ammanitarum regem profectus est. Ioannes autē cum ceteris ducibus audita Masphatensium clade, & morte Godolia, indignissimē tulerūt, & assumptis suis quisq; militibus, Ismaēlcem hostiliter persecuti sunt, eumq; apud fontem Hebronensemprehenderunt: quibus uisis capriui Ismaēlis lati, rati id quod erat auxiliū sibi uenire, omnes ad Ioannē transiuerunt, Ismaēl autē cum octo tantum comitibus ad Ammanitarū regem perfugit. Caterū Ioannes assumptis quos Ismaēli eripuerat, cū eunuchis & mulieribus atq; pueris peruenit in locū qui Mādra dicitur, ibiq; ea die manserunt. Voluerunt inde proficisci in Aegyptū, timentes Babylonios, ne irati propter cadem praefecti in ea regione à se constituti, in illos seruiret: prius tamē consulendū Hieremiā rati, accedentes eū rogauerunt ut hasitantibus oraculū expediret quidnā faciendum sit, iurati facturos se quicquid ille iusserit. Cūq; propheta operā suam esset pollicitus, decima demum die Deus apparēs iussit ut Ioanni & ceteris ducibus diceret, Si māserint in ea regione, auxilio futurū, & prouisurū ne quid incōmodi à Babylonijs quos timebant accipiant. Sin in Aegyptū mallent iter facere, curā eorum relicturum, insensumq; tali calamitate affecturum eos, quali paulo ante fratres eorū castigatos esse uiderint. Hac diuinitus monēti propheta noluerant credere, quòd ex Dei sententia iuberet eos

manere: sed putauerunt eum falso uerbis suis
 Deū prætendere, re autem uera loqui in gratiam
 Baruchi discipuli, ne possint Babyloniorū iram
 effugere. Conscēpta igitur Dei consilio quod per
 prophetā dederat, Ioannes & reliqua multitu-
 do in Aegyptū abiit, abducto simul Barucho
 & Hieremia. Quò postquā peruentum est, Dema
 significauit propheta fore ut Babylonius exer-
 citū ducat in Aegyptū: insūq; predicere po-
 pulo, quòd capietur Aegyptus, & ibi partim
 interficietur, partim captiui Babylonē abdu-
 centur, id quòd etiā factum est: quinto enim post
 excidiū Hierosolymitanum anno, qui fuit regni
 ipsius Nabuchodonosori nigesimus tertius, cum
 magnis copijs inuasit Cæten Syriā: qua subacta
 bellū gessit contra Ammanitas & Moabitas,
 & his quoq; perdomitis Aegyptū hostiliter est
 ingressus: occisoq; qui tūc regnabat, & alio re-
 ge constituto, repositos ibi Iudeos rursus capti-
 uos Babylonem abduxit. Hac fuit fortuna He-
 braorū, ut accepimus, bis ultra Euphratem tra-
 ductorū: nam per Assyrios decē tribus ē Sama-
 ria sunt abducta, regnante Osea: deinde reliqua
 dua per Nabuchodonosorū Chaldaeorū & Ba-
 byloniorū regem capti Hierosolymis. Sed Sal-
 manassar in uacuas Israelitarū sedes deduxit
 gentem Chusaeorū, qui prius in intima Perside
 & Media fuerant, Samaritae deinde uocati à
 regione in quā demigrauerunt: rex uero Baby-
 lonius

lonius pro abductis duabus tribubus nullā gentem in eā regionē reposuit: quo factū est, ut Iudaea cū Hierosolymis ac tēplo per L X X. annos deserta maneret: tēpus autem totum quod inter decē tribuum captiuitatem & duarū reliquarū transmigratiōē intercessit, anni fuerē centum triginta, & menses sex, dies decem. Caterum

XII.

Nabuchodonosorus selectis nobilissimis Iudaeorum pueris, & Sedecia regis cognatis, qui &

Dan. I.

flore atque decore formasuere cōspicui, pedagogos eorū cura assignauit, ex selectis quibusdam ex eo numero, quemadmodū solitus est facere & aliarū gentiū deuictarū formosis adolescentibus: praebebatq; eis de sua mensa uictū, & Chaldaorū disciplinis instituendos curabat ac literis, in quibus sanē profecerunt plurimū. In his erant quatuor de Sedecia genere, admodum pulchri et egregio praeediti ingenio, quorū nomina, Daniel, Ananias, Misael, Azarias. his

Babylonijs mutauit nomina, & pro Daniele Balhusarē, pro Anania Sedrachē, pro Misaele Misachē, pro Azaria Abdenago appellari iussit: eosq; ob egregiā indolē & nō mediocrē eruditionem uehementer caros habuit. Cumq; nisum fuisset Danieli cū cognatis uictizare diutius, & à regia mensa abstinere edulij, atque adeo ab animatis omnibus, accesserunt Aschanē eunuchū qui cura eorū erat praepositus, rogantes ut quae miscebantur à rege in suos

usus cōuerteret, ipsis legumina tātū & palmi-
 las in alimenta praberet, & si quid aliud pra-
 terea uellet inanime: se enim alijs fastiditis talē
 uictū appetere. Ille uerò ait se gratificari eis cu-
 pere, sed uereri ne hoc rex deprehēdat extenna-
 tis ipsoꝝ corporibus, & immutata specie, quòd
 necesse sit ut habitudo & color rationi uictus
 respōdeat, idq; magis fore conspicuū ex collatio-
 ne alioꝝ qui alātur delicatius, atq; ita propter
 eos adduci se posse in capitis periculū. Itaq; na-
 eti Aschanē non admodū difficilē, persuadens
 ut salte per decem dies hoc eis permittat expe-
 ritūdi gratia: quòd si corpora eoꝝ nihilo dete-
 rior inde habuerint, in eodem uictu persenerare,
 qui cōperius sit innoxius: sin autē detrimentum
 aliquod inde acceperint, minus speciosi facti quā
 alijs, ad pristinā diatā eos reduceret: ut uerò ap-
 paruit non solū nō ladi eos talibus, sed habitio-
 res pra alijs & maiores inde fieri, ut cū eis non
 essent conferendi qui cibis uescebantur regijs, sed
 — Daniel cū socijs potius delicatā uisā agere ui-
 deretur, ex eo tempore secūre Aschanes partes
 qua de regia mensa mittebātur pueris, sibi reti-
 nebat, & illis apponebat qua iam diximus. Illi
 uerò nupote puros iam habentes animos, & ad
 percipiendas disciplinas idoneos, atq; etiam fir-
 miora ad laborē corpora, quòd neq; illi laderē-
 tur aut granarentur uarietate deliciarum, neq;
 hac simili de causa emolirētur, facile omnē per-
 did

didicerūt doctrinā tam Hebraicā quā Chaldaicā: sed præcipuē Daniel peritus talium artium, cōiectādis quoq; somniorū significationibus su- Dan. 2.
 duit, visiones etiā diuinas videre solitus. Ex actō
 autē biennio post Aegypti populationē Nabu-
 chodonosorus cū uidisset mirandā visionē, cuius
 etiā euentū Deus ei in somnis indicauerat, mox
 ut ē stratis surrexit eius oblitus est. Accersitis
 igitur Chaldeis, & Magis ac Varibus, ait se
 somniū uidisse, & quoniā oblitus sit quale fue-
 rit, uelle ut & somniū sibi indicēt, et eius signi-
 ficationē. Illis autē respōdensibus hoc supra hu-
 manas uires esse, & si exponeret visionē somnii,
 pollicētibus interpretationē, minatus est moriē
 nisi somniū etiā indicarent: & cū negarent se id
 posse, necari omnes imperat. Tum Daniel audi-
 so qd omnes sapientes insisset occidi, & inter hos
 se quoq; cū suis cognatis esse in periculo, adiit
 Ariochū regis præfectū satellitiū, rogauitq; cau-
 sam, cur ita rex statuisset in omnes sapientes, &
 Magos, atq; Chaldaeos animaduercere: et cogni-
 to qd cū oblitus esset somnii, insissetq; eos id sibi
 indicare, nec illi potuissent, ad iram cōmotus sit,
 impetravit ut præfectus unius noctis dilationē
 Magis à rege peteret: spēs enim sibi esse, Deū ea
 ipsa nocte exoraturū, indicaturum esse id somniū.
 Quæ Danielis postulata cū per Ariochū regi
 essent renuntiata: iussit eadem Magorum dis-
 ferri, transisset dum huius promissi fidē experi-

retur. Pater vero cū socijs digressus in suū cubi-
culū, per totā noctē supplex Deū precibus soli-
citavit, ut rem sibi aperiret, & Magos cū qui-
bus & ipsi periclitaretur, ab ira regis eriperet,
manifestata sibi visione quā rex praeceperat nocte
visam elabi ē memoria passus sit. Deus autem
& periclitātes miseratus, & Danielis sapien-
tia delectatus, tam somniū quā eius interpreta-
tionē ei notā reddidit, ut hanc per eū rex cogno-
sceret. Ille hac revelatione laetus, surgens fratri-
bus eā indicat, iam desperantibus vitā, & tan-
eū de morte cogitantibus: hortaturq; ut trāquillo
sint animo, & de vita melius sperare nō dubi-
tēt: cū quibus actis Deo gratijs quod atate eorū
esset miseratus. Ariochū autē initio diei, rogās
ut se ad regē ducat, indicaturum ei somniū quod
proxima ante hāc nocte viderat. Ad quē in-
gressus, primū deprecatus est eā opinionē, quasi
ipse Chaldaei & Magis esset sapientior, quod ne-
mine illorū valēte invenire somniū, ipse id esset
indicaturus: nō enim sua peritia, vel quod intel-
lectu alios praecelet, id fieri: sed Deus, inquit,
nos de vita periclitātes miseratus est, rogantiq;
mihi pro mea populariūq; vita, & somniū &
eius significationē aperuit: neq; enim tam soli-
citū habuit ea tristitia, q̄ à te idigni vita effem?
indicati, q̄ metus de existimatione tua gloria, cū
tot viros bonos & honestos necari iuberet, idq;
iniuria, quod non esset humana sapientia com-
preh

prehensibile quod mandabas, solo Deo ualente
 prestare quod cuperes. Ergo cum hac te cura tō-
 neret, quis nam post te positurus esset orbis impe-
 rio, dormienti tibi Deus uolens omnes regnatu-
 ros ostendere, tale immisit somnium: Videbaris
 tibi uidere statuam grandem stantē, cuius caput
 erat aureum, humeri ac brachia argētea, uenter
 & femora aerea, crura ac pedes ferrei: deinde sa-
 xum uidisti abruptum à monte in statuam illam
 incidere, & hanc deiectam cōterere, ut nulla eius
 pars maneret integra, sed aurum, argentiū, as &
 ferrum abiret in minutiorem farina puluerem,
 eamq; ingruens uenti ui diffusum in terras di-
 uersissimas. Saxum uerò illud tam magnū acce-
 pisse incrementū, ut quātum est terrarū sua mole
 opprimeret. Et hoc quidem est quod uidisti so-
 mnium, quod in hunc modū interpretari oportet:
 Aureum illud caput te significat, & alios reges
 ante te Babylonios: dua uerò manus & humeri
 duo portēdunt, quòd à duobus regibus uestrū im-
 perium delebitur, illorū quoq; imperium aliud ab
 occidente ueniens tollet ē medio, amictus armis
 aereis. Finis quoq; uires debellabūt ab alio fer-
 ro simili, cui propter naturam ferri nihil poteris
 resistere, quòd ea sit auro, argento, ac aere uali-
 dior. Adiecit & de saxo interpretationē Da-
 niel, sed mihi hoc narrare non libuit, cuius propo-
 situm est praeiterita, non etiam futura, scribere.
 quòd si quis ueritatis audax nō desistit, inquirere

futurorū quoq; obscuros euentus cupiens discere,
 det operā ut *Danielis* librū perlegat, qui habe-
 tur inter sacras literas. Porro *Nabuchodonoso-*
rus his auditis agnoscēs suū somnium, attonitus
 est *Danielis* indole, & procidens in faciem, eum
 nō aliter quā *Deum* adorauit, diuinis iuuenem
 dignatus honoribus. Nec hoc contentus imposito
 ei *Dei* sui nomine, uniuersa ditioni suae praposi-
 tum esse noluit, cum eoq; simul eius cōsanguineos:
 qui ob hoc inuidiosi facti in periculū incidērunt,
Dan. 3. offenso rege propter causam talem: Rex sabre-
 facta aurea statua, alta sexaginta, lata sex cu-
 bitos, in campo magno *Babylonis* eam statuit:
 quā dedicaturus cōuocauit ex omni sua ditione
 principes, eisq; mandauit, ut quamprimum tuba
 dari signū audierint, procidentes in faciem ado-
 rent statuam: quod qui nō fecerit, penam propo-
 suit, ne conijciatur in ardentis fornacis incēdium.
 Cū igitur omnes audito tuba signo adorarent
 eam statuā, *Danielis* cognati negauerūt se hoc
 facturos, quod nollent patrias leges transgredi:
 moxq; delati, & in ignē coniecti diuina seruati
 sunt prouidentia, & prater omnium opinionem
 euaserūt mortis periculum. Ignis enim eos nō as-
 sigit, sed quasi sentiens iniuste in fornacem con-
 iectos, pepercit, & nō exernit nīm suam in iuue-
 nes, *Deo* inuicta flammis faciente horū corpora:
 qua quidē res magis etiam eos regi cōmendauit,
 quā probos ei *Deo* charos esse animaduerteret:
 quo

quo factum est ut semper in maximo apud eum honore haberentur. Non multo deinde post, rursum aliud dormiens rex vidit insomnium, quod priuatus regno nitam acturus esset inter bestias, Et post exactū eo modo septennium, denno restitutus esset in pristinū imperium. Quo viso rursum cōuocatis Magis percontatus est quid significet. Eius intellectū nemo alius inuenire, Et regi indicare potuit, solus Daniel quid portēderet coniectura affectus est: Et qualē hic prädixit, talis etiam euentus affuit: nam eum in solitudine tempus prädictū exegisset, nemine septennio toto audente inuadere dominium, exorato Deo rursum in regnum suum restitutus est. Nemo autem mihi nitio debet uertere, quod hac ita ut in antiquis libris inuenio, scriptis meis infero. Talibus enim criminatōribus dudum occurrī in initijs huius historiae: palam profuens, me tantum Hebraicorum uoluminum in Gracā linguam interpretem, Et quā illic continentur bona fide relaturam me promisi, nec addentem quicquam de meo, nec auferentem etiam. Caterum Nabuchodonosorus cū regnasset annos XLIII, nitam finis, uir industrius, Et prioribus regibus longe fortunatior. Memini eius Et Berosus in tertio rerū Chaldaicarū libro his uerbis: Pater autem XLII, sem Nabuchodonosorus audito q̄ Satrapa quem Aegypto et caua Syria Phoeniciāq; praefecerat, a se defecisset, cū non posset amplius ferre labores

bores militiis, tradita iuniori Nabuchodonosoro copiarū parte, iussit hunc contra illū proficisci: qui collatis signis cum defectore congressus, & ipsum deuicit, & regiones eius ad suū imperiū retraxit. Interea pater Nabuchodonosorus apud Babylonem morbo absumptus est, cum regnasset annos XXI. Nabuchodonosorus uerò non multo post patris morte cognita, & constitutis Aegypti ac reliquarū regionū negotiis, demandataq; amicis cura captiuorū Iudeorū, Syrorū, Phoenicū & Aegyptiorum traducendorum in Babyloniam cū exercitu & impedimentis, ipse cū paucis per desertum Babylonem properauit. Et cū assumpsisset regni administrationem, quae interim penes Chaldaeos fuerat, & ab eorū primo seruata erat in eius reditum, factus est totius paterni imperij dominus: ac primum omnium captiuos recens adductos per opportuna Babylonia loca in colonias distribuit: deinde spolijs bello partis Beli templum & alia quadā magnificè exornauit: auxit etiā & reparauit antiqua urbis aedificia, munito & fluminis alueo, ita ne hostes eo possent uii ad ciuitatis incommodum. Tres quoq; murorum ambitus intra urbē exstruxit, & totidē foris circūdedit, omnes è coctilibus laterculis, cumq; memorabilibus operibus ciuitatem munisset, & portas in templorū modū ornasset, paterna regia contiguā exstruxit aliam regia, cuius substructiones & reliqu

reliquam magnificentiâ sorte supernacaneū esset dicere: unū silere nō possum, quōd tam amplū & superbum adificiū intra quindecim dies absolutū est. In hac regia moles saxæas fornicibus suspendit, montiū speciē referētes, superne consitas varijs arborū generibus, atq; ita celebratos illos pensiles hortos absoluit, eo quōd uxor educata in Agedia concupisset quādam patria sua similitudinē. Horū horitorū etiā Megasthenes in quarto rerū Indicarū nobilitate meminit, ubi ostendere conatur quōd hic rex uirtute & rerum gestarū magnitudine Hercule longe à tergo reliqueris: subingasse enim eum & urbē Africa primariā, & bonam partem Hispaniæ. Sed & Diocles in secundo rerum Persicarum libro eius regis mentionem facit, & Philostratus tam in Phoeniciū quā in Indorū historijs, quōd hic rex per tredecim annos Tyrum oppugnauerit, rognante apud eam urbem Ichobale. Atq; hæc sunt quæ de hoc rege apud historicos inuenio.

De successoribus Nabuchodonosori, & quōd Cyrus eorum imperium in Persas transtulit, & quomodo se tum res Iudzorum apud Babylonios habuerint.

CAP. XII.

Ceterum post Nabuchodonosori obitum Abilamarodachus eius filius regnū suscepit, qui mox Hierosolymorū regē Iechoniam è uinculis dimisit, & inter necessarios amicos habuit, multis muneribus donauit, & apud Babyloniam

bylonem regia sua praefectū. Pater enim eius fr-
dem nō seruauerat Iecchonia, qui se ei cū uxori-
bus & liberis totaq; cognatione spōe tradide-
rat, respectu solius patrie, quā nolebat per vim
expugnatam dirui, sicut antè diximus. *Abi-*
malarodacho post decimū octauum regni sui
annū defuncto *Nigl'sar* filius successit, cūq; re-
gnasset annos quadraginta, vitam cū morte mu-
tauit: continuata deinde successione ad *Zabo-*
sordachū filium regnum peruenit: apud quē cū
nonem tantū mensibus hasisset, post mortē eius
transiit ad *Balthasarem*, qui *Babylonijs* *Na-*
boandel nominatur. Hinc bellū intulerunt *Cyrus*
Persarū rex, et *Darius Medorū*, à quibus dum
intra *Babylonē* oppugnatur, mirabilis quadam
Dan. 5. & prodigiosa uisio ei cōtiguit. Discumbebas coe-
nans in ampla quadā aula, magno apparatus
uasorū argenteorū qua regia mēsa adhiberi so-
lent, accumbentibus etiā cōcubinis & purpura-
torum praecipuis. Deinde cū ita collubisset,
iubet ē suo tēplo afferri uasa Dei, qua spolia-
tis *Hierosolymis* *Nabuchodonosor* in usum suū
ueritus uertere, in Dei sui tēplo reposuerat. Ipse
uero iam mero calens ausus est ex eis potare,
uerba interim cōtumeliosa in Deū proferens: et
ecce tibi uidet manū ē pariete prominentem, &
in eo syllabas quasdā scribentē. Qua uisione ter-
ritus cōnocauit *Magos* & *Chaldaos*, & totum
hoc genus quod apud *Barbaros* prodigiorū &
somnia

ſomniorū interpretationē profueatur, poſtulans ut ſibi enarrens id quod erat ſcriptū. Magis autē negantibus ſe eius intellectū inuenire, rex ob rei nouitatē mœſtus ac ſolicitus, praconis uoce per totā ſuam ditionē publicauit: quicumq; mentem earum literarū interpretari poſſet, daturū ſe ei torquē aureum, & purpurea ueſtis uſum, quali Chaldaeorū reges utuntur, atq; inſuper tertiam regni ſui partē. Poſt hoc praconium maior etiā fuit Magorū concursus, certatim ſenſum literarum ſcrutātibus, nihil tamen proficientibus. Videns autē triſtē hac de cauſa regem eius auia ſolari cum cœpit, dicens eſſe quendā captiuū Iudeum per Nabuchodonosorū uasſatis Hieroſolymis adductū, uirū ſapientem, qui poſſit obſcura & ſoli Deo nota perquirere: hūc Nabuchodonosoro quæ opus erat interpretatū, cum id eo tempore poſſet alius nemo: rogabatq; ut accito illo percontaretur quid ſibi uelint hæc litera, ut coargua cæterorum inſcitia, etiam ſi triſte ſit, prodigium id intelligatur. His auditis Baltasar accerſit Daniele, & praſatus ſe reſciuiſſe de eius ſapientia, deq; ſpiritu diuino quem habeat, & quod ſolus ſit idoneus interpretādus quæ aliorū cognitionē effugiunt, rogauit ut ſibi enarret quid ſcriptura illa ſignificet, pollicēs opera præmium uſum ueſtis purpurea torquemq; aureum, & ditionis ſuæ partē tertiam, ut ſapientia eius inſignita talibus honoribus, illuſtris fiat
apud

apud omnes qui honoris causam sciscitādo cognouerint. Daniel autem recusatis muneribus, quod his diuinitus concessa sapientia corrumpi nequeat, sed indigētes gratis iuuare parata sit, ait scripturā hanc uita finē pradicere: eò quod ne proani quidē calamitate, quā ille incurrit ob contemptū numenis, doctus sit pietatē colere, & nihil moliri quod sit supra naturā hominis. Nabuchodonosorū enim ob impietatē damnatū ad uictum ferinū, post muleas preces miserāte Deo restitutū ad hominū cōuersationē & pristinū imperiū, ac deinde per totam uitā agnouisse & laudasse Dei uirtutē & prouidentia. Hūc uero oblitū domestici exēpli, nocēs impias iactasse in Deum, & potasse ē sacris uasis unā cū suis pellicibus. Ob hēc iratū Deū per has literas denun-
 tiare qualem sit habiturus uita exitū. Sic enim interpretanda singula. Mane, hoc est numerus, significat dinumeratum esse iam dierū tua uita ac regni numerū, & perbreue tempus superesse: Thecel, quod est pondus, appensum à Deo regni tui tempus iam ad finē uergere: Phares, quod est fragmē fracturū Deū tuū regnū, & partes eius in Medos ac Persas distribuendas. Hac interpretatione accepta, rex nō poterat nō uehementē tristari, attamē Danieli suā munificentia non subtraxit tanquā malorum praeuinitio, sed dona quae pollicitus est exhibuit, sic cogitans, quod nō bona audierit, sui facti culpam esse, nō prophetae:

imò illum boni viri officio functum esse, qui sic interpretatus sit, ut erat euenturū, tametsi parū latius euentus sequeretur. Non multū autē abijē temporis, dum & ipse & urbs in Cyri Persarū regis potestate deuenit. Sub Baltasare enim capta est Babylon, anno regni eius decimosextimo, Hic finis fertur posterorum Nabuchodonosori. Darius autem cum extingucret Babyloniorum imperiū, adiutus à Cyro suo cognato, annū agebat sexagesimumsecundum, qui fuit Astyagis filius, apud Græcos alio vocatus nomine. Hic etiam Danielem prophetam assumptum secum duxit in Mediam, cumq; in maximo honore apud se habuit: erat enim unus è tribus summis satrapis, qui sub se habebant alios CCC LX. satrapas, tot enim à Dario primū instituti sunt,

Itaq; cū tam charus & honoratus apud re- XIIII.
gem esset, ut qui ei tāquā diuino libēter de quo- Dan. 6.
uis negotio consulenti parēret, nō effugit catero-
rum inuidiam, quemadmodū fieri solet inter eos
qui aliquē sibi à rege præferri nō patiūtur æquo
animo: cumq; emuli occasione calumnie contra
eum quererent, nullam unquā eis præbuit: cum
enim esset contēptor pecuniarū & omnium mune-
rum, surpe sibi ducens etiā pro beneficio licitam
gratiam recipere, nullā accusandi ansam inue-
nire poterant: nec tamen destiterunt querere
quomodo honore deiectum è medio tollerent. &
cum animaduertissent Danielem quotidie ter

Deo supplicare precibus, cōmēti sunt occasi-
onem qua eū possent perdere: aditoq; Dario re-
nuntiant ei, nīsum esse satrapis eius & princi-
pibus, per triginta dies populo dari intermissio-
nem, quibus nec ab ipso, nec à quoquā hominū
aut deorum quicquam precari liceat: & si quis
cōtra hoc cōmune decretum faxit, eum in foveā
leonum conjici. Rex nerò nō perspiciens eorū ma-
litiam, quòd Daniel hoc cōmento peteretur, ait
sibi placere hoc decretum: pollicitusq; se id con-
firmaturum, edictum proposuit in publicum quo
satraparum decretum promulgabatur. Id cum
omnes pra metu servare conarentur, magnū suis
ubiq; silentium. Daniel nerò nihil hac curabat,
sed more solito stans in conspectu omnium, ado-
rabat Deum suum & deprecabatur. Tum sa-
trape nacti occasione quam dudum captave-
rant, regē adeūt properē, Danielēq; accusant,
quòd contempto edicto solus ex omnibus deos
precari ausus sit, idq; non ob pietatē, sed ob hoc
ipsum quòd observari se sciret ab amulis. Et cū
regē ob nimiam erga Danielē benivolentiam
etiā mādati sui contēptori facile veniam datu-
rum crederēt, hoc ipso magis accēsi ad invidiā,
inflexibiles ad clemenciā, postulaverūt ut iuxta
latā legē conjiceretur in leonum foveā. Darius
autē sperans ope diuina eripiendum à bestijs,
hortatus est eum ut praesentē casum aquo ferret
animo: & postquā eò coniectus est, cum obfi-
gnasset

gnasset lapidem qui ori fouea incumberebat nico-
hostij, domum reuersus est: totamq; eam noctem
sine cibo & somno exegit de amici salute soli-
citus: diluculo autē surgens ad foueā se contulit,
& inuento illaso signaculo quo lapidem obfi-
gnauerat, per apertā fenestrā supernè Danie-
lem inclamauit, quarens an adhuc saluus sit.
Ad quā uocē cum ille responderet illasum se &
incolumē, iussit eum ē fouea bestiarum extrahi.
Inimici uerò eius uidētes ei nihil mali accidisse,
nobuerunt hoc Dei prouidentia tribuere, sed can-
sam referētes in leonum saturitatem, ausi sunt
etiā apud regē hoc asserere. At ille offensus eo-
rum malitia, iussit muleum carniū obijci leo-
nibus, & illis iam saturatis inimicos Danielis
in foueā conijci, ut appareat si propter satura-
tatem eos non attingat, ac tum demum euiden-
tissimum fuit uatem ope diuina esse seruatum:
nam nemini ex eis pepercerunt, sed non secus ac
si fuissent famelici, & alimentis caruissent, sine
mora eos dilaniauerunt. Acuit autē ferarum
rabiem non uexatio famis quae iam eis exempta
fuerat, sed obiectorum malitia, Deo sic uolente,
ut ne bruta quidē eam impunitā sinerent. Cū
igitur ad hunc modum uatis insidiatores peris-
fent, Darius rex per totum suum imperiū nun-
tios dimisit qui Danielis Deum predicarent,
hunc esse solum uerum & omnipotentem Deum
asseruando ipsum deinde uatē in maiore etiam
quā

quàm antè honore habuit, primum inter amicos locum ei tribuens: qui cùm ab omnibus Deo charus existimaretur, & propter hanc de se opinionem esset illustrissimus, aedificauit apud Ecbatana Media turrim, opus pulcherrimum, & singulari admiratione dignum, quod in hodiernum usq; durat, & spectantibus recentissima structura uidetur, ac si ea ipsa die qua spectatur esset absolutum: tantam nouitatis speciem, & tam integram pulchritudinẽ habet, nihil omnino à tam longo tempore lesam, prater aliorũ adificiorum consuetudinem, qua aequè atq; homines ætustatis iniuriam sentiunt, nec firmitatem solum, sed etiam decorem sensim deperdunt. Mos autem durat usq; in præsens tempus, ut in ea turri sepeliuntur Medorum reges, & Persarum, atq; Parthorum: cuiq; custodia sacerdoti Iudaici generis hodieq; concreditur. Quod autem in hoc uiro præcipua dignum est admiratione, silentio non prateribimus: omnis enim eximua felicitas ut propheta excellensissimo ei contigit, & uiuenti tam apud reges, quàm apud populum gratiofo, & post obitum sempiternam memoriam consecuto: Libri enim eius quos conscriptos reliquit, etiam nunc apud nos leguntur, qui nobis certam fidem faciunt, quòd Deus cum eo colloquia miscuerit: non solum enim futura prædixit quemadmodum alij propheta, uerum etiam tempus quo euentura essent præfinit: & cùm alij prophete

propheta calamitates pradicere, ideoq; ma-
lam gratiam apud reges & multitudinem vul-
garem inirent, hic bonarum rerum uates fuit, ut
propter faustam ominationem quidem beneuo-
lentiam omnium sibi conciliaret, propter euen-
tuum uerò certitudinem fidem sibi apud uniuersum
mortalium genus compararet. Exstat enim
in eius scriptis unde maximè illius prophetia
certitudo potest colligi: ait enim se apud Susa
primariam Persidis urbem cum sodalibus pro-
disse in campum, & ibi terramotu repentino
exorto, diffugientibus metu amicis solum esse de-
relictum, seipsum quoq; consternatum in faciem
& manus procidisse: ibi accessisse quendam ex-
citantem se & iubentem ut surgeret ac uideret
qua post multa secula euentura essent suis ciui-
bus: surgenti deinde ostensum esse arietem ma-
gnum, enata habentem multa cornua, & in his Dan. 8.
ultimum ceteris celsius: uersis deinde ad occiden-
tem oculis, uidisse se hircum delatum per aërem
concurrisse cum ariete, & bis cornibus ictum
prostrauisse humi & conculcasse pedibus: dein-
de uidisse enatum è fröte hirci cornu maximum,
quo defracto erupisse pro eo quatuor alia, obuer-
sa inuentos singulos: & ex his etiam aliud mi-
nus exortum scripsit, quod postquam esset adul-
tum, Deus qui hac ostendebat dixit gesturum
bellum contra gentem ipsius, & urbem ui expu-
gnaturum, & ceremonias templi cōurbaturum,

sacrificiaq; utiturum per dies M. CCXCVI.
 hac est visio quam in campo apud Susa se uidisse
 scripsit : eamq; Deum sic interpretatum esse:
 Arctem significare Persarum & Medorum
 regna, cornua uerò futuros in his reges, & ho-
 rum ultimum designari per cornu ultimum, hunc
 enim fore diuitijs & gloria praestantissimum.
 Per hircum uerò indicari, fore aliquem è Gra-
 corum regibus, qui cum Persa bis congressus cum
 praelio superet, totumq; eius imperium occupet.
 Per cornu uerò illud magnum ex hirci fronte
 exstans primum regem significari, & per alio-
 rum quatuor pro illo pullulationem, & ad qua-
 tuor terra tractus singulorum uersionem, succes-
 suos ostendi, post primi regis mortem, & regni
 inter eos partitionem: hos neq; filios eius neq;
 alioqui ad cognationem ipsius pertinentes, multis
 annis per orbē habitatum regnatos: ex huiq;
 exoriturum quendam regem, qui bellum gerat
 cum gente Iudaorum & legibus, & formam in-
 stituta iuxta has Reipublice auferat: spoliatoq;
 templo uictimas in id induci per triennium pro-
 hibeat: qua quidem calamitas genti nostra sub
 Antiocho Epiphane accidit, ita ut futurum
 Daniel ante multos annos scripserat. Eodem au-
 tem modo scripsit & de Romanorum imperio,
 & quantam uastitatem illaturi essent nostris
 hominibus. Hac omnia diuinitus sibi demonstra-
 ta scripto tradidit, & posteris legenda reliquit,

ut uidentes euentum non discrepare à prædictio-
nibus, *Danielcm* mirentur ob tam insignem ho-
norem illi à *Deo* habitum : simulq; *Epicureo-*
rum error coarguatur, qui providentiam è uita
eijciunt, & *Deo* regimen rerum nolunt permie-
tere, nec credunt uniuersitatem à beata illa &
immortali essentia uel conseruari uel governa-
ri, sed sine rectore & curatore mundum suopte
impetu ferri asseuerant : qui si ita, ut illi autu-
mant, careret præside, quemadmodum naues sine
gubernatoribus uidemus procellis & fluctibus
obruui, currusq; aurigis destitutos eueriti ac con-
fringi, ita & ipse perderetur immoderato im-
petu. Quamobrem dum *Danielis* uaticinia con-
sidero, non possum non damnare istorum insci-
entiam, qui *Deo* negant curæ esse res mortalium:
quæ enim fieri potuit ut prophetiis eius responde-
ret euentus, si temerè in mundo gererentur
omnia? Verùm ego hac ita ut inueni
in literis reuli, quòd si quis
mauult diuersam opinio-
nem sequi, id per me
quidem erit illi
integrum.

*

1313